

Metamorfózy českého právního řádu od roku 1918 do roku 2022

František Cvrček

**Metamorfózy
českého právního
řádu od roku 1918
do roku 2022**

František Cvrček

Metamorfózy českého právního řádu od roku 1918 do roku 2022

Praha 2025

Vzor citace:

CVRČEK, František. *Metamorfózy českého právního řádu od roku 1918 do roku 2022*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2025, 750 s.

Tato práce vznikla s podporou projektu NPO „Národní institut pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik“ č. LX22NPO5101, financovaného Evropskou unií – Next Generation EU (MŠMT, NPO: EXCELES).

Odborní recenzenti:

JUDr. Eduard Bárány, DrSc.
prof. JUDr. Karel Beran, Ph.D.

Vydavatel:

Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i.
Národní 18, 110 00 Praha 1
www.ilaw.cas.cz

© Ústav státu a práva AV ČR, 2025

© František Cvrček, 2025

ISBN 978-80-87439-76-0 (váz., Ústav státu a práva AV ČR)

ISBN 978-80-87439-77-7 (PDF, Ústav státu a práva AV ČR)

ŮSTAV	STĀTU
A	PRĀVA

Akademie věd ČR

Obsah

Úvod	13
------------	----

ČÁST PRVNÍ

Principy zpracování dat a jejich normativní úprava

§ 1 Výchozí principy	18
§ 2 Rozsah báze	22
§ 3 Právní úprava vyhlášení právních předpisů	26

ČÁST DRUHÁ

Metadata

§ 4 Typy dat	48
§ 5 Rejstřík	48

Oddíl první – Proměnné rejstříku

§ 6 Identifikace	49
§ 7 Typ předpisu	50
§ 8 Autor	51
§ 9 Název	51
§ 10 Časové údaje	52
§ 11 Typ účinnosti, derogací a obsah předpisu	53
§ 12 Věcné zařazení	54
§ 13 Právní odvětví	55
§ 14 Rozměr a paragrafy	55
§ 15 Zásada informačního vyčerpání dokumentu	56

Oddíl druhý – Soubory popisující vztahy mezi dokumenty

§ 16 Derogace a modifikace	57
----------------------------------	----

§ 17 Zmocnění	58
---------------------	----

ČÁST TŘETÍ

Vlastnosti textů

§ 18 Úrovně právního dokumentu	60
--------------------------------------	----

Oddíl první – Slovník

§ 19 Postup zpracování právního textu	61
§ 20 Rozpoznání slov	61
§ 21 Opravy slov při digitálním zpracování	64
§ 22 Typy slov	65
§ 23 Slovní druhy českých slov	66
§ 24 Lemmatizace	66
§ 25 Sémantické skupiny	67
§ 26 Jednoslovné právní termíny	69

Oddíl druhý – Struktury právního textu

§ 27 Tisková struktura	70
§ 28 Základní tiskové značky	72
§ 29 Právní struktura	73
§ 30 Gramatická struktura	76
§ 31 Pragmatická struktura	77
§ 32 Hypertextové odkazy	79
§ 33 Uspořádání textové báze	80
§ 34 Závěry k popisu dat	81

ČÁST ČTVRTÁ

Analýza metadat

§ 35 Sbírky	84
§ 36 Typy předpisů	85
§ 37 Rozměry právních předpisů	88
§ 38 Graf popisující rozměry předpisů	90

§ 39 Rozměry zákonů	91
§ 40 Rozměry nařízení	94
§ 41 Rozměry vyhlášek	95
§ 42 Typy předpisů podle rozměrů	96
§ 43 Typy předpisů podle počtu paragrafů	97
§ 44 Produkce předpisů báze v jednotlivých letech	101

Oddíl první – Produkce jednotlivých typů předpisů v letech

§ 45 Ústavní zákony	105
§ 46 Zákony	107
§ 47 Sekundární předpisy	112
§ 48 Vztah zákonů a sekundárních předpisů	116
§ 49 Nařízení vlády a vyhlášky	118
§ 50 Terciární předpisy	121
§ 51 Mezinárodní smlouvy	124
§ 52 Velká přechodná období	125
§ 53 Malá přechodná období	130
§ 54 Srovnání produkce předpisů jednotlivých režimů	136

Oddíl druhý – Základní právní odvětví

§ 55 Velká období – odvětvová struktura	139
§ 56 Malá období – odvětvová struktura	147

Oddíl třetí – Věcná zařazení předpisů

§ 57 Velká období – věcné zařazení	160
§ 58 Malá období – věcná zařazení	167
§ 59 Význam malých období	177

Oddíl čtvrtý – Největší producenti vyhlášek

§ 60 Největší producenti vyhlášek v letech 1918–2022	178
§ 61 Největší producenti vyhlášek v letech 1990–2022	182

Oddíl pátý – Rušení právních předpisů

§ 62 Derogace	184
---------------------	-----

Oddíl šestý – Nezrušené předpisy

§ 63 Nezrušené předpisy od roku 1918	191
§ 64 Nezrušené primární předpisy	193

Oddíl sedmý – Modifikace právních předpisů

§ 65 Novelizace	195
§ 66 Nejčastěji měněné předpisy	201
§ 67 Index první změny	208
§ 68 Srovnání produkce novelizací V4 a Rakouska	210

ČÁST PÁTÁ

Analýza textů

Oddíl první – Slova, věty a odkazy

§ 69 Kvantitativní přehled typů slov báze	220
§ 70 Slova určující právní strukturu	225
§ 71 Věty a jejich délky	233
§ 72 Poznámky pod čarou	239
§ 73 Hypertextové odkazy	241

Oddíl druhý – Slovníky

§ 74 Typy všech slov báze	252
§ 75 Typy všech slov v normativních větách	259
§ 76 Délka textů	266
§ 77 Rozsah slovníku	277
§ 78 Bohatost slovníku	286
§ 79 Struktura rozložení primárních předpisů z hlediska skupin	293
§ 80 Slovní druhy českých slov	299

§ 81 Slovníky pro jednotlivá období	309
§ 82 Průniky slovníků pro jednotlivá období – prvních 100	316
§ 83 Průniky slovníků českých významových lemmat pro jednotlivá období – kompletní přehled	322
§ 84 Společný slovník pro všechna období	331
§ 85 Kategorie českých významových lemmat společných pro všechna období	339
§ 86 Kategorie společných substantiv	343
§ 87 Kategorie společných adjektiv	354
§ 88 Kategorie společných sloves	367
§ 89 Česká významová lemmata vyskytující se pouze v jednom období ..	375
§ 90 Podobnost slovníků pro jednotlivá období	380
§ 91 Společný slovník – slovní druhy	392

Oddíl třetí – Kategorie podle slovních druhů pro společná lemmata

§ 92 Substantivní distance kategorie 1 – Předpis	403
§ 93 Substantivní distance kategorie 2 – Odkaz	407
§ 94 Substantivní distance kategorie 3 – Subjekt	410
§ 95 Substantivní distance kategorie 4 – Čas	414
§ 96 Substantivní distance kategorie 5 – Instituce	417
§ 97 Substantivní distance kategorie 6 – Institut	421
§ 98 Substantivní distance kategorie 7 – Akce	424
§ 99 Substantivní distance kategorie 9 – Objekt	428
§ 100 Substantivní distance kategorie 11 – Modus	431
§ 101 Adjektivní distance kategorie 1 – Právní	434
§ 102 Adjektivní distance kategorie 2 – Odvětví	438
§ 103 Adjektivní distance kategorie 3 – Území	441
§ 104 Adjektivní distance kategorie 4 – Způsob	444
§ 105 Adjektivní distance kategorie 8 – Hodnocení	447
§ 106 Adjektivní distance kategorie 9 – Odkaz	451
§ 107 Distance verba kategorie 1 – Modální, exist. a pomocná	454
§ 108 Distance verba kategorie 2 – Modifikační	457
§ 109 Distance verba kategorie 3 – Modus	460
§ 110 Distance verba kategorie 4 – Akce	464
§ 111 Distance verba kategorie 5 – Právní	467

ČÁST ŠESTÁ Právní termíny

Oddíl první – Rubriky

§ 112 Význam rubrik pro právní termíny	472
§ 113 Délky rubrik v jednotlivých letech	473
§ 114 Slovníky z rubrik	479

Oddíl druhý – Slovnědruhové vzorce rubrik

§ 115 Typ vzorců z rubrik	483
§ 116 Kategorie slovnědruhových vzorců	486

Pododdíl první – Vzor „S“

§ 117 Metody analýzy vzoru „S“	488
§ 118 Srovnání verze 2 a 3 pro kategorie vzoru „S“	491
§ 119 Kategorie vzoru „S“	494
§ 120 Distance období vzoru „S“	497
§ 121 Distance kategorií mezi obdobími pro vzor „S“	501
Kategorie 2	502
Kategorie 3	506
Kategorie 6	510
Kategorie 7	515
Kategorie 9	519
Kategorie 10	523
Shrnutí ke vzoru „S“	527

Pododdíl druhý – Vzor „AS“

§ 122 Metody analýzy vzoru „AS“	528
§ 123 Adjektivní potence pro vzor „AS“	533
§ 124 Právní termíny „AS“ s největší adjektivní potencií	540
§ 125 Adjektivní rozptyl vzoru „AS“	543
§ 126 Kategorie vzoru „AS“	548
§ 127 Nejfrekventovanější „AS“ termíny	551

§ 128 Distance mezi obdobími pro vzor „AS“	568
§ 129 Distance mezi kategoriemi pro vzor „AS“	574
Kategorie 2	574
Kategorie 3	579
Kategorie 6	583
Kategorie 7	587
Kategorie 9	590
Kategorie 10	594

Pododdíl třetí – Vzor „SS“

§ 130 Metody analýzy vzoru „SS“	600
§ 131 Substantivní potence pro vzor „SS“	606
§ 132 Právní termíny „SS“ s největší substantivní potenci	612
§ 133 Substantivní rozptyl pro vzor „SS“	614
§ 134 Kategorie vzoru „SS“	616
§ 135 Nejfrekventovanější „SS“ termíny	618
§ 136 Distance mezi obdobími pro vzor „SS“	634
§ 137 Distance mezi kategoriemi pro vzor „SS“	637
Kategorie 2	637
Kategorie 3	641
Kategorie 6	644
Kategorie 7	647
Kategorie 9	651
Kategorie 10	654
§ 138 Srovnání slovníků s kategoriemi	657
§ 139 Společné právní termíny	671
 Závěry	 687
Věcný rejstřík	707
Přehled literatury	733
Summary	741

Úvod

V roce 2022 se konala mezinárodní konference Metamorfózy práva ve střední Evropě. Několik příspěvků bylo věnováno frapantnímu selhání českého práva v období tzv. pandemie Covid-19 (viz poznámka č. 112). V rámci diskuse vyvstala zásadní otázka, zda jde o excés, nebo o systémové selhání, které se pouze stalo zjevným v krizové situaci. Tvzení, že jde o problém českého právního řádu jako celku, ovšem předpokládá datově založenou analýzu českého právního řádu v dlouhých časových obdobích, popis základních trendů, indikátorů úpadku formy, právního jazyka apod. Prvním předpokladem volby právních protikrizových opatření je pochopení současného stavu českého právního řádu a popis negativních trendů. Chceme-li něco měnit, musíme si přiznat, jak na tom jsme.

Předkládaná monografie se zabývá analýzou českého právního řádu od roku 1918 do roku 2022. Právní řád chápeme jako soubor právních předpisů publikovaných v oficiálních sbírkách, včetně sbírek Rakouska-Uherska obsahujících předpisy recipované v roce 1918 tehdejší Československem.

Tyto předpisy byly digitálně zpracovávány v Ústavu státu a práva AV ČR od roku 1985 podle jednotné normy, která umožňuje automatické rozpoznávání gramatických a právních struktur. Takto vzniklá báze o rozsahu 200 000 metadata a 100 000 právních textů je předmětem našeho výzkumu.

Nepracujeme tak s pouhým vzorkem, ale s kompletníází všech oficiálně publikovaných právních předpisů.

Výsledky se snažíme ukázat v pokud možno průhledné formě pomocí tabulek a tzv. grafů. Označení graf není zcela přesné, jde spíše o grafické zobrazení dat. Vycházíme z představy, že data mají být co nejméně deformována. Data jsou obvykle diskrétní, což mnohé grafy jasně ukazují.¹ Pokud vkládáme do grafů nějaké křivky, rozhodně tím nemíníme, že by bylo možné je protahovat do

¹ Jestliže dva body označující daná období spojíme čarou, neznamená to, že mezi obdobími dochází ke kontinuálnímu vzestupu, ale pouze to, že bod druhý je oproti prvnímu vyšší, nižší nebo rovný.

budoucnosti. Nemáme aspirace na nějaké prognózy. Právní předpisy jsou především projevem vůle a ta, jak vidíme v parlamentech, je spíše nevyzpytatelná.

Předpokladem grafů jsou rozsáhlá data, která nelze rozumně publikovat, nicméně jsou k dispozici pro případné ověření. U tabulek se snažíme je redukovat obvykle na slova a termíny s nejvyšší frekvencí.

Jak známo, právo je složitý systém, v kterém počty vztahů radikálně převyšují počty prvků, tj. předpisů, paragrafů či termínů, takže právo jako celek nelze prakticky vizualizovat. Žádný právník celé právo jako soubor prvků a vztahů mezi nimi nikdy vidět nemůže. Jsou proto nutné redukce. Doufáme, že jednoduchá forma grafů snad pomůže k pochopení základních trendů, které se v našem právním řádu objevují.

K právnímu řádu přistupujeme jako k fenoménu, který se v našich dějinách radikálně měnil. Československo a následně Česká republika zažily mnoho politických režimů, které nepochybně ovlivnily jejich právní řád. Má-li být právní teorie skutečnou teorií, neměla by fungovat jen v rámci jednoho politického režimu, ale měla by být schopná popsat změny a případné posuny v reálných předpisech. V tomto smyslu je Česká republika ideálním „laboratorním“ vzorkem pro výzkumy tohoto typu.

Zásadní otázka zní, co se z pouhých textů můžeme dozvědět. Zde vycházíme z hypotézy, že právní texty nakonec na sebe mnohé prozradí, ať už tím, co je v nich skryto, nebo naopak tím, o čem vzhledem k jiným obdobím nemluví. Je ovšem třeba zdůraznit, že se pořád pohybujeme na úrovni právního jazyka a legislativních technik.

Pracujeme metodami na pomezí právní teorie, lingvistiky, statistiky a programování. Někdy zavádíme termíny, které patří k výše uvedeným oborům nebo jsme si je prostě vymysleli. Vždy ovšem snad srozumitelně objasníme, o co jde.

Každý graf je opatřen stručným komentářem a v tabulkách jsou důležité informace ztlučeny.

Pokud přicházíme s nějakým tvrzením, snažíme se ho dokázat na datech. Protože postupy mohou být rozličné, je třeba výsledek doložit z několika hledisek. To vede k tlaku na rozsah monografie. Přitom výsledkem je obvykle jedna věta či pár elementárních tvrzení. K rychlé orientaci v textu slouží věcný rejstřík.

Tato práce by nemohla nikdy vzniknout bez týmu spolupracovníků, kteří se na tvorbě naší báze podíleli. V průběhu let se jich vystříдалo přes 20. Nemůžeme zde vyjmenovat všechny, ale zvláštní poděkování bych chtěl vyjádřit

bohužel již zesnulému Františku Novákovi, mému celoživotnímu spolupracovníkovi, programátorovi Davidu Havlínovi, lingvistům Pavlu Rychlému, Janu Kořenskému a Karlu Palovi a konečně inspirátorovi celého výzkumu v této oblasti prof. Viktoru Knappovi.

Monografie vznikla v rámci projektu „Národní institut pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik“ č. LX22NPO5101 (viz dedikace) s orientací na systémová rizika. Bez této podpory by předkládaná analýza českého právního řádu nebyla možná.

Malý London
30. května 2025

ČÁST PRVNÍ

Principy zpracování dat a jejich normativní úprava

§ 1

Výchozí principy

1.1 Základem analýzy českého právního řádu je databáze právních textů, kterou vytváříme v Ústavu státu a práva AV ČR (ÚSP) od roku 1985. Jsme si vědomi, že jde o přístup nutně fragmentární. Vzhledem k tomu, že reálná data o efektivnosti právní regulace v ČR nejsou k dispozici,² není náš přístup nijak překvapivý.³

1.2 Myšlenka **zkoumat právo pomocí exaktních metod** má v ÚSP dlouhodobou tradici založenou prof. Knappem⁴ v roce 1963 v souvislosti s publikací práce O možnosti použití kybernetických metod v právu.⁵ Tato kniha byla jedna z prvních věnovaná aplikaci kybernetiky v právu v evropském a možná i světovém kontextu. V průběhu 60. let založil Knapp kybernetickou skupinu, která přišla s řadou zajímavých projektů.⁶ Po rozpuštění skupiny v důsledku politických změn po roce 1968 v 70. letech Knapp společně s prof. Cejpkem pracovali na projektu ASPI (Automatický systém právních informací).⁷ V oné době neexistovala plnotextová technologie. Jádrem systému byl thesaurus, tj. speciálně řízený slovník v rozsahu okolo 5 000 termínů, doplněný dalším

² Sociologické výzkumy o efektech právní regulace se v České republice prakticky neprovádějí a totéž se týká poshodnocení efektivnosti právních předpisů v rámci RIA. Blíže viz CVRČEK, František – NOVÁK, František a kol. *Legislativa. Teoretická východiska a problémy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, s. 164 an.

³ Kvalitativních výzkumů bylo realizováno minimum. Jako příklady lze uvést: ŠEJVL, Michal. Konverzace v jednací síni a rituál. *Právník*. 2005, roč. 144, č. 10, s. 1143–1156; ŠEJVL, Michal. The Application of EC Law by the Dutch Courts. In: BAPULY, Bedanna – PUNTSCHE RIEKMANN, Sonja – SLOMINSKI, Peter (Hrsg.). *Europäisierung durch Recht: Zwischen Anspruch und Wirklichkeit*. Baden-Baden: Nomos Verlag, 2005, s. 135–150.

⁴ K přínosu V. Knappa viz CVRČEK, František. Viktor Knapp, právní informatika a metodologie. In: GERLOCH, Aleš (ed.). *Viktor Knapp. Vědecké dílo v proměnách času*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 566 an.; NOVÁK, František. Právní informatika recentního období v ČR jako pokračování Knappovy vize – 30 let výzkumů, experimentů a aplikací. In: GERLOCH, Aleš (ed.). *Viktor Knapp. Vědecké dílo v proměnách času*, s. 555 an.

⁵ Viz KNAPP, Viktor. *O možnosti použití kybernetických metod v právu*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963.

⁶ Viz např. KNAPP, Viktor a kol. *Projekt „Výživné“ a výzkumná zpráva k němu*. 1968. Uloženo v knihovně Ústavu státu a práva AV ČR.

⁷ Projekt ASPI nemá nic společného s komerčním systémem téhož jména.

selekčním jazykem, tzv. rubrikátorem. Termíny tezauru byly vzájemně propojeny vztahy typu nadřazený, podřazený, synonymický apod. Uživatel se pohyboval po síti, až dospěl k odkazu na konkrétní paragraf právního textu. Je třeba zdůraznit, že po angličtině a francouzštině byl český tezaurus jedním z prvních na světě.⁸ Projekt ASPI nebyl nikdy realizován, nicméně jeho teoretický přínos byl nezanedbatelný.⁹

1.3 V 80. letech nastoupila mladší generace s cílem pokračovat v tradici, kterou založil V. Knapp. Pod vedením dr. F. Nováka jsme založili skupinu pro empirický výzkum práva, zaměřený jednak na kvalitativní výzkum¹⁰ a jednak na sběr dat o právních předpisech.¹¹ K představě orientace na využití exaktních metod přistoupila **idea empirické orientace výzkumu**.

1.4 Jak známo, většina právníků žije v představách, že právních předpisů je mnoho,¹² aniž by věděli, kolik jich vlastně je. Seriózní přístup k problému tzv. nadbytku právních předpisů zvolili Švýcaři v roce 1982.¹³ Zpracovali data

⁸ Viz KNAPP, Viktor a kol. *Tezaurus právních věd. Díl I. a II.* Praha: interní tisk Ústavu státu a práva ČSAV, 1980.

⁹ Podrobněji k historii Knappových projektů viz CVRČEK, František. *Právní informatika*. Praha–Plzeň: Ústav státu a práva AV ČR a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 28 an.

¹⁰ Šlo o dílčí studie založené na metodologii BOGDAN, Robert – TAYLOR, Steven, J. *Introduction to Qualitative Research Method: A Phenomenological Approach to the Social Sciences*. New York: Wiley, 1984, a GARAPON, Antoine. *L'âne portant des reliques: Essai sur le rituel judiciaire*. Paris: Le Centurion, 1985. Společný projekt ekonomů a právníků zkoumal efektivnost práva ve výrobní sféře. Ukázalo se, že právo fungovalo pouze na úrovni práva pracovního, ale v oblasti dodavatelsko-odběratelských vztahů hrálo minimální roli. Soubor opatření zavedený v roce 1982 tak nesplnil očekávání. Z metodologického hlediska však šlo o jeden z prvních pokusů využít kvalitativních postupů v oblasti práva.

¹¹ Bližší popis viz CVRČEK, František – NOVÁK, František. *Základy právní informatiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1992.

¹² Myšlenka, že mnoho a podrobnějších předpisů vede ke zvýšení počtu zločinců, je stará více jak 2000 let. Viz např. LAOZI. *Laozi*. Praha: Galerie Zdeněk Sklenář, 2013, s. 57 (překlad Laoziho – či též Lao-C'ova – *Tao Te ťing*u od Davida Sehnala). V podivném překladu z angličtiny WANG ČEN. *Tao míru. Poučení ze staré Číny*. Praha: Pragma, 2010, s. 57 (překlad: Ralph Sawyer a Mei-chün Lee Sawyer). Podobně varuje Aristotelés před častými změnami zákonů, což oslabuje moc zákona vůbec. Viz ARISTOTELES. *Politika*. Praha: Rezek, 2009, s. 85.

¹³ Viz LINDER, Wolf – SCHWAGER, Stefan – COMANDINI, Fabrizio. *Inflation législative? Recherche sur le secteur public suisse*. Lausanne: IDHEAP, 1985.

o právních předpisech jak na centrální úrovni, tak na příkladech jednotlivých kantonů a vyhodnotil je pomocí programu SPSS.¹⁴ Základní otázka výzkumu zněla: Přesahuje produkce předpisů v daném roce ve vztahu ke všem platným předpisům 5 %? Výsledky výzkumu prokázaly, že tomu tak není. **Legislativní inflace** se obvykle pohybuje okolo 1,5 %, maximálně 2 %. V českých podmínkách byl v souvislosti s probíhajícím švýcarským projektem publikován jeden článek, nerespektující ani metodické, ani analytické postupy Švýcarů.¹⁵ Následoval projekt tzv. vídeňského kruhu vedeného H. Schäfferem a A. Raczem usilující o srovnání vývoje legislativní inflace ve všech evropských zemích.¹⁶ Metodika přístupů jednotlivých zemí nebyla sjednocena, vyhodnocení nerespektovalo švýcarské postupy a řada zemí se projektu nezúčastnila, podobně jako ČSSR. Vlastně jediným kvalitně zpracovaným právním řádem zůstal řád švýcarský.

1.5 Nicméně projekt legislativní inflace měl pro naši skupinu silný inspirační význam minimálně ve dvou směrech. Zkoumaný problém byl chápán jako předmět výzkumu a na právo bylo pohlíženo jako na celek. Stanovili jsme si cíl sebrat data o českém právním řádu na centrální úrovni za účelem následných analýz. První úlohu představoval výzkum **legislativní inflace v českém právním řádu**.¹⁷ Vytvořená báze se ovšem měla průběžně doplňovat a vytvořit základnu pro vědecký výzkum. Ani u nás ovšem nebyla legislativní inflace prokázána. První báze dat však byla vytvořena a je udržována do dnes. **Myšlenku tvorbyází o českém právním řádu pro účely vědecké**, případně pedagogické jsme nikdy neopustili.

1.6 Při řádné oponentuře v ÚSP ČSAV v roce 1988 jsme projevili přesvědčení, že zpracovaná data by bylo vhodné pravidelně udržovat, což oponenti podpořili

¹⁴ SPSS je standardní statistický software pro společenské vědy (Statistical Package for the Social Science).

¹⁵ Viz BOGUSZAK, Jiří – ŠRÁMEK, Aleš. Problémy a souvislosti kvantitativního vývoje normativních aktů v ČSSR. *Právník*. 1982, roč. 121, č. 11, s. 962 an. Srovnej s mnohem přesnější monografií KNAPP, Viktor a kol. *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha: Linde, 1998, s. 102 an.

¹⁶ SCHÄFFER, Heinz – RÁCZ, Attila. *Quantitative Analyses of Law*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1990.

¹⁷ Podrobněji k postupu výzkumu viz CVRČEK, František. *Právní informatika*, s. 32 an. První výsledky jsou shrnuty v práci CVRČEK, František – NOVÁK, František. *Základy právní informatiky*.

s tím, že by bylo rozumné alespoň z části dat vytvořit právní informační systém. Tak postupně vznikla řada informačních systémů, např. LEGSYS,¹⁸ PES,¹⁹ AcademicLex²⁰ atd. Tyto systémy nikdy nevyužily všechna data. Protože pracovaly zhruba s 20 % dat, která původní báze obsahuje, nazývali jsme je „odpadem“ výzkumu.²¹ Dnes AcademicLex a PES využívají právnické fakulty v oborech jako právní informatika, teorie práva, římské právo, dějiny českého práva a legislativa v rámci magisterského i doktorského studia. Ročně je používá přes 1 200 studentů, kterým jsou systémy poskytovány jako veřejná služba Ústavu státu a práva AV ČR (dále jen ÚSP). Výzkum i tvorba informačních systémů byly podporovány mnoha granty AV ČR, GAČR, MŠMT, Strategii 21 AV ČR, Evropskou komisí atd.²² Na přípravě dat a programů se podílela řada vědců, učitelů, studentů a externích programátorů.

Zmíněné informační systémy využívají data, která má ÚSP k dispozici, ale tyto báze ÚSP nelze s daty informačních systémů ztotožňovat. Následující analýzy jsou prováděny na bázích ÚSP, a nikoliv na uváděných informačních systémech, které slouží pouze výjimečně jako podpora (např. Bonito jako součást programu PES).

¹⁸ LEGSYS byl první právní informační systém vytvořený v Ústavu státu a práva ČSAV, nejprve jako rejstřík (metadata), později jako plnotextový.

¹⁹ PES (Právnický elektronický slovník) je doktrinální právnický slovník doplněný lingvistickou nadstavbou Bonito. PES vznikl ve spolupráci s Fakultou informatiky Masarykovy univerzity v Brně a je dostupný na internetu. CVRČEK, František – RYCHLÝ, Pavel – KOCINCOVÁ, Lucie. *Právnický elektronický slovník* [software]. Ústav státu a práva AV ČR, 2016; CVRČEK, František. *Korpus platného primárního práva k 1. 1. 2020 – PES* [software]. Ústav státu a práva AV ČR, 2020.

²⁰ AcademicLex je informační systém zahrnující právní předpisy, judikaturu, důvodové zprávy, učebnice a přednášky. Je k dispozici ke studiu na právnických fakultách. CVRČEK, František – HAVLÍN, David. *AcademicLex* [software]. Ústav státu a práva AV ČR, 2020; CVRČEK, František – HAVLÍN, David. *Programové funkce pro analýzu doktrinálních textů (AcademicLex)* [software]. Ústav státu a práva AV ČR, 2021; CVRČEK, František. *Manuál AcademicLex*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2020; CVRČEK, František. *Digitalizace práva – AcademicLex*. In: JERMANOVÁ, Helena (ed.). *In memoriam Zdeněk Masopust*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity v Plzni, 2022, s. 80 an.

²¹ Viz např. CVRČEK, František – NOVÁK, František – PALA, Karel – RYCHLÝ, Pavel. *Právnické databáze*. In: HLAVÁČOVÁ, Jaroslava (ed.). *Sborník Semináře o digitálních zdrojích ve společenských a humanitních vědách*. Praha: Univerzita Karlova, 2015, s. 47 an.

²² Viz přehled grantů v databázi ASEP (volně přístupné na WEB), Ústav státu a práva AV ČR, sekce Centrum pro výzkum právního jazyka.

Náš přístup je založen na: 1) aplikaci exaktních metod, 2) empirickém přístupu a 3) datech shromážděných za účelem vědeckého výzkumu.

§ 2

Rozsah báze

2.1 Za východisko báze jsme vzali Přehled platných předpisů do roku 1985²³ (dále jen Přehled), který vydal kolektiv autorů Ministerstva vnitra ČSR a SSR pod vedením dr. Panduly. Přehled neobsahoval předpisy výslovně zrušené, předpisy sice nezrušené, ale vývojem překonané a předpisy registrované.²⁴ Tzv. „předpisy nezrušené, ale vývojem překonané“ (myšleno obsoletní) jsme analyzovali podle poznámek v daných sbírkách ministerstva spravedlnosti a sestavili soubor pravidel pro tuto kategorii. Je zřejmé, že ministerstvo nemohlo ani v roce 1985 jednoznačně rozhodnout, co je, či není platným předpisem, nicméně metodika, kterou použilo pro interpretaci tzv. obsoletních předpisů, byla vcelku transparentní.

Po zvážení všech okolností jsme dospěli k přesvědčení, že Přehled je třeba doplnit o všechny předpisy publikované od roku 1945 ve Sbírce zákonů včetně předpisů registrovaných a všechny předpisy publikované v Úředním listu díl I (nazývaném normativní).

2.2 Z hlediska platnosti jsme vyšli z ustanovení § 9 ABGB, které zní: **„Zákony působí potud, pokud jich zákonodárce nezměnil nebo výslovně nezrušil.“**²⁵ Nebudeme ovšem mluvit o předpisech platných, ale nezrušených. Prakticky to znamená, že báze obsahuje všechny publikované předpisy z uvedených sbírek, ale ty, které jsou výslovně zrušeny, se považují za neúčinné (někdy též nesprávně nazývané neplatné).²⁶

²³ Viz *Přehled platných právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů, Sbírce zákonů SNR, v Úředním listu a v Úředním věstníku od doby osvobození ČSSR do června 1985*. Praha: SEVT, 1985.

²⁴ Viz ibidem, s. 5.

²⁵ Viz AcademicLex či v originále rakouský systém RIS § 9 ABGB.

²⁶ Vydeme-li z toho, že platnost předpisu je dána splněním státem vyžadovaných podmínek, pak jeho zrušení nemůže změnit tyto podmínky, ale může pouze zastavit působení zákona, tj. zrušit jeho účinnost. Tak tomu je i v případě, že sice předpis nebyl zrušen jako celek, ale byly postupně zrušeny všechny jeho normativní části. Viz např. ABGB.

2.3 Postupně se ukázalo, že **představa o právním světě, který se zrodil v roce 1945, je zcela mylná**. Československo a později Česká republika **dodnes neučinily depuraci** (vyčištění) českého právního řádu.²⁷ Neučinilo tak Československo ve vztahu k Rakousku-Uhersku, Československo ve vztahu k Protektorátu Čechy a Morava ani režim nastolený po roce 1990 ke všem minulým režimům. K tomu je třeba připomenout **recepční normu č. 11/1918 Sb.**, která v čl. 2 výslovně stanoví: „**Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.**“ Z toho jasné vyplývá, že pokud chápeme český právní řád jako kontinuální, je třeba vycházet z **bodů 0**, tj. ze dne 28. října 1918 a tehdy recipovaných předpisů Rakouska-Uherska relevantních pro území Čech, Moravy a Slezska, a je nutné zpracovat všechny předpisy, které vyšly ve Sbírce zákonů včetně období Protektorátu.

2.4 Zásadní problém představuje **otázka, jak určit okruh předpisů recipovaných z Rakouska-Uherska**. V roce 1936, pokud je nám známo, byl učiněn jediný pokus určit předpisy recipované Československem v roce 1918. Radové ministerstva vnitra Hoffmann a Danek vydali Rejstřík československého práva²⁸ (dále jen Rejstřík), kde nastiňují svůj přístup k tomuto problému.

2.5 Rejstřík zahrnuje předpisy, které byly publikovány před 28. říjnem 1918, z následujících sbírek:

- 1) Říšský zákoník (Ř. z.),
- 2) Zemské zákoníky český, moravský a slezský (ZZ Čes., ZZ Mor., ZZ Slez.),
- 3) Sbírka zákonů politických (Franz' des Zweiten (Ersten), Ferdinands des Ersten politische Gesetze und Verordnungen) (Pol.),
- 4) Sbírka zákonů soudních (Gesetze und Verfassungen in Justizfache) (Soud.),

²⁷ Zákon č. 276/2023 Sb., o zrušení obsoletních právních předpisů, nelze považovat za depuraci českého právního řádu. Sama představa, že zlepšíme stav českého právního řádu tím, že zrušíme již dávno nepoužívané předpisy, je zcela pomýlená. Problém spočívá především v tom, co produkujeme. Vážně míněná depurace by musela mít zcela jiné parametry. Viz níže.

²⁸ Viz HOFFMANN, Josef – DANEK, Josef. *Rejstřík československého práva*. Praha: Kompas, 1936.

- 5) Provincionalní sbírky zákonů česká a moravskoslezská (Provinzial-Gesetz-sammlung des Königreichs Böhmen, Sammlung der politischen Gesetze und Verordnung für Mähren und Schlesien),
- 6) Sbíрка zákonů Leopolda II. (Leopolds des Zweiten politische Gesetze und Verordnungen), (Leop.),
- 7) Sbíрка zákonů Josefa II. (Handbuch aller unter der Regierung Josefs des Zweiten ergangenen Verordnungen und Gesetze, II. vyd.) (Jos.),
- 8) Sbíрка zákonů Marie Terezie (Sammlung aller Verordnungen und Gesetze vom Jahre 1740 bis 1780) (Mar Ter).

2.6 Do rejstříku nebyly zařazeny předpisy, a) které na území českých zemí nikdy neplatily, b) které byly zrušeny před 28. říjnem 1918 nebo c) které byly zjevně obsoletní.

Autoři Rejstříku si jasně uvědomovali, že rozhodnutí o platnosti předpisů vydaných před rokem 1918 je sporné. Postupovali tudíž tak, že se snažili postihnout historický vývoj právní regulace v jednotlivých oblastech s tím, že výslovně zrušené předpisy označili.²⁹

Rejstřík je doplněn základními předpisy recipovanými z bývalých uher-ských základních článků s tím, že autoři upozorňují, že dosáhnout úplnosti v této oblasti je prakticky nemožné.

Přístup Hoffmanna a Daneka považujeme za vysoce seriózní. Zjednodu-šeně řečeno by se mělo místo o předpisech recipovaných v roce 1918 spíše hovořit jako o „předpisech podezřelých z recepce“. Nicméně se zdá, že na Rejstřík se můžeme v zásadě spolehnout.

2.7 Vzhledem k tomu, že náš zájem se upíral především na centrální úroveň v zemích českých, zařadili jsme z Rejstříku do báze předpisy z Říšského zákoníku, Sbírký zákonů politických, Sbírký zákonů soudních, Sbírký zákonů Leopolda II., Sbírký zákonů Josefa II. a Sbírký zákonů Marie Terezie. Celkově jde zhruba o **5 500 předpisů**.

2.8 Je třeba si uvědomit, že **první republika v zásadě neměnila základní rakouské kodexy**, jako Všeobecný občanský zákoník – ABGB (946/1811 Soud.), obchodní zákoník (1/1863 Ř. z.), trestní zákoník (117/1852 Ř. z.), trestní řád soudní (119/1873 Ř. z.), notářský řád (75/1871 Ř. z.), nesporný

²⁹ Viz ibidem, s. VI.

patent (208/1854 Ř. z.), civilní řád soudní (113/1895 Ř. z.), živnostenský řád (227/1859 Ř. z.) a tak by bylo možné pokračovat. Většina rakouských kodexů byla definitivně zrušena až v padesátých letech a např. ABGB až v roce 1965 (část týkající se pracovního práva). Jestliže se budeme zabývat vývojem jazyka právních předpisů od roku 1918, **je nemyslitelné vyloučit texty recipovaných rakouských předpisů.**

2.9 Předmětem naší analýzy budou primárně předpisy publikované v následujících sbírkách:

- 1) Sbíрка zákonů Marie Terezie,
- 2) Sbíрка zákonů Josefa II.,
- 3) Sbíрка zákonů Leopolda II.,
- 4) Říšský zákoník,
- 5) Sbíрка zákonů,
- 6) Úřední list díl I.,
- 7) Sbíрка mezinárodních smluv.

2.10 Hovoříme-li o Sbírce zákonů, máme na mysli Sbíрку zákonů od roku 1918 do 1. 1. 2023, včetně předpisů registrovaných.

Pro potřeby analýzy jsme nepoužili kompletní bázi, ale její podmnožinu. Kompletní báze kromě výše uvedených sbírek obsahuje judikaturu nejvyšších soudů, důvodové zprávy, doktrínu, věstníky a předpisy zemských zákoníků (celkem přes 200 000 dokumentů).³⁰

2.11 Pro recipované předpisy vycházíme z výše uvedeného Rejstříku. Pokud budeme pracovat s platným právním řádem, použili jsme zobecněnou metodu použitou v Přehledu 1985.

2.12 Nebereme v úvahu předpisy regionální ani předpisy platné pro jiná území než české země. Soustředíme se tedy na předpisy centrálních institucí státu s důrazem kladeným na předpisy primární.

³⁰ Blíže viz CVRČEK, František. Tradiční vymezení pojmu „právo“ a možnosti operacionalizace. In: *Čo je právo: zborník z medzinárodnej konferencie v Tatranskej Štrbe*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 2007, s. 29 an.

§ 3

Právní úprava vyhlášování právních předpisů

3.1 Myšlenka veřejného vyhlášování právních předpisů není nikterak nová. Již staří Řekové zákony zapisovali a jejich text byl vytesán do kamene či vyryt do jiného trvanlivého materiálu a veřejně vystaven.³¹ Podmínění účinnosti zákona jejich zveřejněním je ovšem představa značně moderní. Ačkoliv první systematické sbírky na našem území lze spojovat s Marií Terezií a jejími následníky, nešlo ještě o prosazení podmínění účinnosti předpisů publikací v těchto sbírkách.³²

3.2 Zásadní změnu přinesl až **císařský patent č. 153/1849 Ř. z.** ze dne 4. března 1849.³³ Říšský zákoník (původně Obecný zákoník říšský a věstník vládní – Allgemeines Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, dále jen Říšský zákoník) s koncepcí **založení nového svazku rakouského**, opírající se „o rovné právo a volné vyvinování všech národností, – spojití má veškeré země a kmeny mocnářství v jediný veliký stát, a pojistiti trvalost Rakouska v jednotě státní“, které vyslovil císař ve svém prohlášení 27. listopadu 1848 jako jednu z hlavních zásad své politiky. Prostředkem dosažení tohoto cíle měl být Říšský zákoník, který měl odstranit neurčitost dosavadních předpisů, přinést větší důkladnost a jednoduchost a zajistit rovnoprávnost všech národů mocnářství, jak se uvádí v preambuli k patentu.

³¹ Viz VÍTEK, Tomáš. Pojetí zákona v archaickém Řecku. In: *Zákon a právo v archaických kulturách*. Praha: Herrmann, 2010, s. 269 an., či BLEICKEN, Jochen. *Athénská demokracie*. Praha: OIKOYMENH, 2002, s. 426: „[...] athénské právo sestávalo ze souhrnu právních ustanovení (nomoi), která byla písemně zaznamenána a zveřejněna na stélách nebo stěnách veřejných budov.“

³² Jde o následující sbírky: Sammlung aller k.k. Verordnungen und Gesetze vom Jahre 1740 bis 1780; Handbuch aller unter der Regierung Josef des Zweyten ergangenen Verordnungen und Gesetze, 2. Auflage; Leopolds des Zweyten politische Gesetze und Verordnungen; Provinzial-Gesetzsammlung des Königreichs Böhmen; Sammlung der politischen Gesetze und Verordnungen für Mähren und Schlesien; Ferdinands des Ersten politische Gesetze und Verordnungen a Gesetze und Verfassungen Justitzfache.

³³ Tento patent je sice veden pod číslem 153/1849 v doplňkovém svazku 1848–49, ale zde se nachází pouze odkaz na úvod k tomuto svazku, který text zmíněného císařského patentu skutečně obsahuje. Český překlad lze nalézt v úvodu k Zemskému věstníku moravskému z roku 1848–49.

3.3 Podle patentu 153/1849 Ř. z. (čl. 1) Říšský zákoník bude vydáván ve všech zemských jazycích, které budou mít stejnou platnost. Jak je stanoveno v čl. 2, má obsahovat „a) veškeré zákony říšské a zemské; b) veškeré patenty a nařízení císařské, vydané pro celou říši nebo pro jednotlivé země korunní; c) nařízení, od ministerií dle působnosti jejich ku provedení zákonů vydaná, mějtež ona obecnou moc závaznou v celé říši anebo jen v jednotlivých jejích částech“. Z hlediska rozsahu tak šlo o **první oficiální sbírku obsahující všechny předpisy vydávané na centrální úrovni**.

3.4 Podstatnou novinkou bylo **spojení závaznosti předpisů s jejich publikací** s tím, že den vydání se musí shodovat se dnem rozeslání, který se poznamená na každém listu (čl. 3).³⁴

3.5 Současně patent zakládal zemské zákoníky pro jednotlivé země v zemských jazycích a německém jazyce, ve kterém se mají publikovat odkazy na Říšský zákoník a zemské zákony (čl. 4 a 5).

3.6 Uveřejnění v Říšském zákoníku a zákonících zemských se považuje za **jediný oficiální způsob publikace** (čl. 7).

Říšský zákoník i zemské zákoníky se mají rozesílat úřadům **zdarma** a každá obec je povinna si oba zákoníky opatřit. Každá obec je povinna o vyjití obou zákoníků informovat veřejnost a zajistit, aby kdokoliv mohl do nich nahlédnout (čl. 8 až 11). Rozesílání poštou bude zdarma. V příloze je pak stanoven postup vydávání jednotlivých částek, jejich číslování a formát hlavičky.

Vzhledem k tomu, že Říšský zákoník začal vycházet až od října 1849, bylo stanoveno, že bude vydán doplňující svazek, který bude obsahovat všechny předpisy od nástupu císaře, tj. od 2. prosince 1848.

Zemských jazyků bylo ustanoveno deset, český jazyk na 4. místě,³⁵ a současně byla stanovena citační norma pro odkazy na Říšský zákoník v zákonících zemských.

Byl zřízen redaktorský úřad pro Říšský zákoník.

³⁴ Tento princip, který platil v období první republiky, se do českého právního řádu vrátil po roce 1989 v zákoně č. 426/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 131/1989 Sb. (novelizací bod č. 1).

³⁵ K překladům do češtiny blíže viz KINDL, Vladimír. Alois Vojtěch Šembera a český text rakouského Říšského zákoníku (RGI., ř. z.). In: POLÁČEK, Bohumil (ed.). *Pocta prof. Květoslavu Růžičkovi, CSc., k 70 narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 213 an.

3.7 Můžeme tedy konstatovat, že tento císařský patent s přílohou zavedl **moderní koncepci publikování právních předpisů**, kterou s jistými výjimkami (viz dále) respektujeme dodnes.

3.8 Císařským nařízením č. 473/1850 Ř. z. byl císařský patent č. 153/1849 Ř. z. novelizován v tom smyslu, že povinnost obcí opatřovat si Říšský zákoník odpadla a přenesla se na zemské zákoníky a věstníky vládní (čl. 1) vydávané v zemských jazycích. Pro země korunní platilo, že v zemských zákonících budou publikovány všechny zákony a nařízení platné pro danou zemi a všechny zákony a nařízení převzaté z Říšského zákoníku jak v jazyku dané země, tak jazyku německém (§ 3). Účinnost předpisů ze zemských zákoníků, pokud nebyla výslovně stanovena, byla prodloužena z 30 na 45 dní (§ 4). Ostatní ustanovení císařského patentu zůstala v platnosti (§ 5).

Císařský patent č. 153/1849 Ř. z. byl zrušen císařským patentem č. 260/1852 Ř. z., který původní patent zcela nahradil. Změny, které přinesl, se týkaly jednak ustanovení německého jazyka za jediný autentický jazyk (§ 2) a jednak stanovil způsob publikace jazykových mutací. Pro neněmecké jazyky měly nadále být určeny věstníky vlád zemských. Říšský zákoník má pak nadále vycházet jen v autentickém jazyce německém.

V Říšském zákoníku se mají publikovat: „a) všeliké patenty a nařízení císařská; b) všeliké smlouvy státní, uzavřené s cizími zeměmi, ježto se veřejně vyhlásiti mají; c) ustanovení o systemizování a organizaci úřadů veřejných; d) nařízení, od ministerií nebo jiných nejvyšších správních úřadů říšských v mezích působnosti jich s mocí zavazovací k tomu konci vydaná, aby se jimi zákonové vyložili nebo ve skutek uvedli, anebo nějaký vztahové nebo nějaké povinnosti právní ustanovil“ (viz § 4).

Zavazující moc zákonů a nařízení byla stanovena na 45. den po uveřejnění v Říšském zákoníku pro celou říši s tím, že na každé částce bude výslovně uveden den rozeslání (§ 8).

Nově byly upraveny zemské věstníky, které se rozdělily na dvě části, kdy první byla věnována zákonům a nařízením publikovaným v Říšském zákoníku pro danou zemi, a to ve znění německém (autentickém) a jazyku dané země. Druhá část byla věnována nařízením vydaným zemskými úřady příslušné země (§ 9).

Říšský zákoník a zemský věstník byly k dispozici každému u každého okresního úřadu politického (§ 11). Obce neměly povinnost držet Říšský zákoník, ale povinnost se vztahovala na vládní věstník zemský dané země v jejím jazyku (§ 12).

Nařízením ministeria práv (č. 51/1853 Ř. z.) byla autentičnost německého znění zákonů a nařízení vyhlášených v Říšském zákoníku rozšířena na všechny dřívější zákony a nařízení v něm vyšlá.

Císařský patent č. 260/1852 Ř. z. byl ještě změněn císařským patentem č. 3/1860 Ř. z. posilujícím význam autentičného znění zákonů a nařízení z Říšského zákoníku a upřesněn prováděcím nařízením ministeria práv, vnitřních věcí a financí č. 10/1860 Ř. z., které stanovilo účinnost nařízení zemských úřadů v případě, že není výslovně stanovena na 15 dnů ode dne řádného vyhlášení.

Poslední rakouská úprava vyhlásování předpisů v Říšském zákoníku byla provedena zákonem č. 124/1869 Ř. z. s účinností k 1. 1. 1870. Tento zákon zrušil všechny předcházející úpravy vyhlásování právních předpisů a zůstal v platnosti až do vzniku Československé republiky v roce 1918.

Podle § 1 zákona č. 124/1869 Ř. z. mají být v Říšském zákoníku publikovány: „a) zákonové, pomocí rady říšské k místu přivedení; b) smlouvy státní k obecnému vyhlášení ustanovené; c) nařízení dle zákonů říšských vydaná (§ 1)“. Říšský zákoník vydávalo ministerium věcí vnitřních a měl vycházet v autentičném, německém znění. Zákoníky říšské v jiných jazycích budou obsahovat úřední překlady do německých jazyků (§ 2).

Říšský zákoník se přejmenoval na „Zákonník říšský království a zemí v radě říšské zastoupených“ (§ 3).

Zákony a nařízení se považují za řádně vyhlášené v Říšském zákoníku ode dne, kterého byla vydána a rozeslána částka německého zákoníku říšského, v kteréž se obsahují (§ 5). Závaznými se stávají od 45. dne od rozeslání (§ 6). U politického (obecního) úřadu bude Říšský zákoník dostupný v jazyce dané země (§ 8). Obce jsou povinny si Říšský zákoník v jazyce dané země pořídit (§ 9). Vyjití nové částky bude veřejně oznámeno (§ 11).³⁶

3.9 Zákonem č. 1/1918 Sb., vydaným 2. listopadu 1918, byla zavedena „Sbírka zákonů a nařízení státu československého“. Autentičným zněním bylo znění české (§ 1). Pokud se účinnost zákona neupravovala výslovně, pak účinnost nastávala 30 dnů po jeho vyhlášení (§ 2) a provedení zákona měl na starosti obor vnitřní správy (§ 3).

³⁶ Se zněním rakouských předpisů upravujících publikaci ve výše uvedených sbírkách se lze seznámit v programu AcademicLex.

Zákon č. 1/1918 Sb. byl nahrazen zákonem č. 139/1919 Sb., přičemž název sbírky se nezměnil. Ve Sbírce zákonů a nařízení mají být publikovány: a) zákony, b) státní smlouvy, c) nařízení, vydávaná ústředními úřady státními, pokud obsahují obecně závazná pravidla právní nebo pokud takového jejich vyhlášení zákon nařizuje, a d) nařízení zemských úřadů za stejných podmínek (§ 2). České znění bylo autentické a sbírka vycházela taktéž v překladu německém a slovenském (§ 3). Na stanovení účinnosti 30. dnem od vyhlášení, pokud není účinnost určena jinak, se nic nezměnilo. Taktéž povinnost obcí si Sbírku opatřit zůstává. Redakci má na starost ministerstvo vnitra, které také zákon provede (§ 5 a 7).

Zákon č. 139/1919 Sb. byl novelizován zákonem č. 500/1921 Sb., který rozšířil úřední překlady autentického znění v jazyce československém do jazyka německého, polského, maďarského a v úředním překladu do onoho jazyka, který ustanoví sněm Podkarpatské Rusi. Za den vyhlášení se považoval den rozeslání dané částky. Ve znění této novely platil zákon č. 139/1919 Sb. až do konce roku 1938, kdy byl zrušen nařízením vlády č. 392/1938 Sb. s účinností k 1. 1. 1939.

Stručně shrnuto, **první republika koncepčně přejala tradici Říšského zákoníku a držela se jí po celé období své existence.**

3.10 V roce 1945 vyšel dekret prezidenta republiky č. 19/1945 Sb. ze dne 23. června 1945, o Sbírce zákonů republiky Československé, který nově upravil vyhlásování právních předpisů. V § 2 bylo stanoveno, že Sbírka bude obsahovat: „a) zákony (dekrety presidenta republiky), b) mezinárodní smlouvy, c) vládní nařízení a d) nařízení a vyhlášky všeobecné povahy ústředních úřadů a orgánů, jestliže jich vyhlášení ve Sbírce vyžaduje zákon nebo vládní nařízení.“ V čl. 3 se uvádí, že „každá (částka) obsahuje v čele označení dne, kdy byla vydána; tento den platí za den vyhlášení“. Datum označení ovšem nemusel být den rozeslání, respektive zákon to výslovně nezmiňuje. Publikace ve Sbírce byla podmínkou platnosti u předpisů uvedených v § 2 (§ 4). Přílohy k předpisům mohou být vyhlášeny samostatně mimo Sbírku, čímž se otvírala možnost porušit princip plné publikace v oficiálních sbírkách. Princip nabytí účinnosti po 15 dnech po vyhlášení, pokud není účinnost stanovena výslovně stejně jako povinnost obcí zajistit výtisk Sbírky, zůstaly nezměněny. Redakce náležela ministerstvu vnitra. Novinkou byla úprava oprav chyb, která měla být provedena vyhláškou ministerstva vnitra (§ 7). Zákon č. 139/1919 Sb. ve znění zákona č. 500/1921 Sb. byl zrušen (§ 9).

Podle ústavního dekretu prezidenta č. 22/1945 Sb. byla vláda zmocněna, aby určila, které „dekrety prezidenta republiky, vládní nařízení a jiné právní předpisy, které byly vyhlášeny v Úředním věstníku československém, zůstávají v platnosti, měnila počátek jejich účinnosti a územní platnost a dala je vyhlásiti ve Sbírce zákonů a nařízení“ (§ 1).

3.11 Dekret prezidenta č. 66/1945 Sb., o Úředním listě republiky Československé, zavedl novou oficiální sbírku nazvanou Úřední list, a to ve dvou dílech. V díle prvním byly publikovány a) rozhodnutí prezidenta republiky o udělení amnestie a nařízení abolicie, b) nařízení, vyhlášky a normativní výnosy ústředních úřadů a orgánů republiky Československé, c) nařízení, vyhlášky a normativní výnosy ústředních úřadů a orgánů republiky Československé a d) usnesení rozšířeného senátu nejvyššího správního soudu, obsahující právní zásadu závaznou pro správní úřady (§ 2 odst. 2). Dokumenty publikované v díle druhém byly uvedeny příkladem: „a) listy prezidenta republiky o jmenování a propuštění předsedy vlády, jeho náměstků a ostatních členů vlády (ministrů a státních tajemníků), jakož i jiná rozhodnutí (opatření) prezidenta republiky, b) rozhodnutí (opatření), usnesení a vyhlášky vlády (nebo jejího předsednictva), úřadů a orgánů uvedených v § 2, odst. 2, písm. b) a c), zvláště vyhlášky o osobních změnách ve veřejné správě a soudnictví, vyhlášení veřejných soutěží na obsazení míst a na zadání prací (dodávek), vyhlášky o povolení a zákazu filmů a divadelních her aj., dále vyhlášky předepsané v řízení konkursním a vyrovnávacím, vyhlášky zápisů do rejstříku obchodního a do rejstříku společenstevního, vyhlášky nálezů ve věcech tiskových, vyhlášky o dražbách, o prohlášeních za mrtva, umoření listin apod.“ (§ 2).

Za den vyhlášení se považoval den uvedený v záhlaví částky, podobně jako tomu bylo u Sbírky zákonů (§ 3). Tiskové chyby se opravovaly redakčním sdělením (§ 4) a redakce patřila ministerstvu vnitra (§ 5). Povinnost obcí opatřit si výtisk Úředního listu zůstala (§ 5).

Ačkoliv původní záměr patrně směřoval k rozšíření publikace na další právní dokumenty vydávané státem, nešlo o šťastnou úpravu. Padla tak koncepce jedné oficiální sbírky pro vyhlásování centrálních obecně závazných normativních aktů, neboť vyhlášky ministerstev přešly z velké části do Úředního listu díl I. Navíc hranice mezi normativními a individuálními právními akty mezi Úředním listem díl I. a II. nebyla zcela jasná.

3.12 Již v roce 1948 byl vydán nový zákon č. 214/1948 Sb., o sbírkách zákonů, který upravil jednak Sbírku zákonů a jednak zavedl novou sbírku pro Slovensko (Sbírka zákonů Slovenské národní rady – § 9 a násl.).

Ve Sbírce zákonů republiky Československé (dále jen Sbírka zákonů) byly publikovány: „a) zákony (§ 6 odst. 1 ústavy Československé republiky); b) opatření předsednictva Národního shromáždění podle § 66, odst. 6 ústavy, dále usnesení Národního shromáždění, jimiž se tato opatření schvalují nebo se jim schválení odpírá, jakož i vyhlášení o tom, že tato opatření pozbyla další platnosti (§ 66, odst. 8 ústavy); c) vládní nařízení a nařízení ministrů; d) obecné právní předpisy vydané ministerstvy a jinými ústředními úřady a orgány, předepisuje-li zákon jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů nebo ve sbírkách, které Sbírka zákonů nahrazuje; e) vyhlášky vlády a ministrů o sjednání mezinárodních smluv a dohod, o jejich ratifikaci nebo výpovědi nebo o jiných otázkách jich se týkajících, je-li jejich uvedení ve známost touto cestou nutné nebo účelné, a f) jiná obecná opatření prezidenta republiky, Národního shromáždění, jeho předsednictva, vlády a ministrů, vyžaduje-li to zákon nebo povaha věci“ (§ 1).

V přílohách ke Sbírce zákonů byly publikovány: a) mezinárodní smlouvy a dohody, po případě jen jejich české nebo slovenské znění nebo jen jejich český nebo slovenský překlad, se vyhlašují, je-li jejich vyhlášení nutné nebo účelné, v příloze ke Sbírce zákonů, která tvoří její součást a b) ve Sbírce zákonů mohou být vyhlášeny také přílohy předpisů vyhlašovaných v této sbírce.

Datum vydání částky se považovalo za den vyhlášení (§ 4). Redakce zůstala ministerstvu vnitra. Princip 15 dnů od vyhlášení pro stanovení účinnosti v případě, že účinnost nebyla stanovena výslovně, se neměnil. Opravy byly vyhlašovány vyhláškou ministerstva vnitra, přičemž se mělo za to, že opravy jsou účinné od počátku vyhlášení předpisu. Povinnost obcí obstarat si Sbírku zákonů zůstala zachována (§ 14).

Obraty typu „je-li to nutné nebo účelné“ silně oslabily zásadu plné publikace. Pravidlo považující opravy za de facto retroaktivní, neboť jsou realizovány vyhláškou, je minimálně sporné.

Vbrzku následovala nová úprava Úředních listů provedená zákonem č. 260/1949 Sb., o úředních listech. Koncepce dvou dílů Úředního listu zůstala s tím, že v dílu prvním se vyhlašovaly: a) obecné právní předpisy, b) úřední české znění obecných právních předpisů vyhlášených v Úředním listě I slovensky a c) redakční sdělení o opravách tiskových chyb v Úředním listě I nebo nesprávností v jeho vnitřní úpravě. V dílu druhém se vyhlašovaly: a) rozhodnutí,

opatření, usnesení a sdělení (§ 1 odst. 1 písm. b) a c)), zejména: aa) listy presidenta republiky o jmenování (odvolání) předsedy i ostatních členů vlády, jakož i jiná rozhodnutí a opatření presidenta republiky, ab) opatření Národního shromáždění a jeho předsednictva, ac) usnesení vlády o jmenování (odvolání) předsedy i ostatních členů sboru pověřenců, jakož i jiná rozhodnutí, opatření, usnesení a sdělení vlády a jejích členů, ad) rozhodnutí, opatření a sdělení ministerstev a jiných veřejných úřadů (orgánů), ae) soudní vyhlášení, zejména v řízení exekucním, konkursním a vyrovnacím, ve věcech zápisů do rejstříku obchodního (firemního) a společenstevního, v řízení umořovacím, v řízení o zbavení svéprávnosti, v řízení o prohlášení za mrtvého, v řízení trestním, vyhlášení o zřízení opatrovníka apod., af) vyhlášení veřejných soutěží, rozhodnutí ve věcech tiskových, sdělení o povolení a o zákazu filmů a divadelních her apod., ag) redakční sdělení o opravách tiskových chyb v Úředním listě II nebo nesprávnosti v jeho vnitřní úpravě; a b) úřední české znění obecných právních předpisů, rozhodnutí, opatření, usnesení a sdělení, vyhlášených v Úředním věstníku a přetištěných v Úředním listě podle ustanovení § 1 odst. 4 (§ 2).

Den vydání částky se považoval za den vyhlášení (§ 3). Tiskové chyby se opravují redakčním sdělením s tím, že se má za to, že opravené znění bylo správně vyhlášeno od počátku (§ 4). Redakci spravuje ministerstvo vnitra. O principu 15 dnů pro účinnost se zákon nezmiňuje.

Místní národní výbory jsou povinny si opatřit výtisk Úředního listu (§ 10).

V zásadě šlo o přesnější rozdělení právních aktů mezi dílem I. a II. Vzhledem k příkladnosti výčtu dokumentů publikovaných v díle II. však rozsah individuálních právních aktů pro díl II. zůstal nejasný.

3.13 Celá **koncepce dvou sbírek** (celostátní a SNR) zanikla v roce 1959 s účinností k 1. lednu 1960 vydáním zákona č. 77/1959 Sb., o Sbírce zákonů a Úředním listě. Úřední list zůstal pro jiný typ aktů. Pro vyhlašování obecných právních předpisů byla určena Sbírka zákonů (§ 1).

Sbírka Slovenské národní rady byla zrušena (viz § 14 písm a) zákona č. 77/1959 Sb). Úřední list sice nezanikl, ale podle § 7 tohoto zákona byl určen k vyhlašování rozhodnutí, opatření a sdělení ústředních úřadů a vyhlášek o státních normách. Pro obecné právní předpisy se tak Sbírka stala základní sbírkou.

Podle § 2 se ve Sbírce zákonů mají vyhlašovat: a) zákony, b) zákonná opatření předsednictva Národního shromáždění, usnesení Národního shromáždění, jimiž se tato opatření schvalují nebo se jim schválení odpírá, a oznámení o tom, že tato opatření pozbyla další platnosti; c) vládní nařízení a vyhlášky

a dále usnesení vlády, která vláda určí k vyhlášení; d) nařízení a vyhlášky ministrů a vyhlášky ústředních úřadů a orgánů; e) vyhlášky krajských národních výborů a jejich výkonných orgánů, je-li jejich vyhlášení ve Sbírce nutné nebo účelné; f) vyhlášky o sjednání mezinárodních smluv a dohod, o jejich ratifikaci nebo výpovědi nebo o jiných otázkách jich se týkajících, je-li jejich vyhlášení ve Sbírce nutné nebo účelné; spolu s vyhláškou lze za téže podmínky vyhlásit i znění mezinárodní smlouvy nebo dohody; g) jiná obecná opatření prezidenta republiky, Národního shromáždění, jeho předsednictva, vlády nebo jejích členů, vyžaduje-li to zákon nebo povaha věci. § 3 upravuje vyhlašování slovenských předpisů.

§ 4 zavedl novinku: „Vydání obecných právních předpisů ministerstev, pověřenectev a jiných ústředních nebo slovenských ústředních úřadů a orgánů, jejichž znění není účelné ve Sbírce vyhlásit, zejména pro omezený okruh organizací nebo osob, na které se vztahují, je třeba ve Sbírce oznámit.“

Princip účinnosti po 15 dnech v případě neuvedení účinnosti zůstal zachován (§ 6). Tiskové chyby se opravují úředním sdělením (§ 10). Datum vydání částky se považuje za den vyhlášení. Redakce Sbírky zákonů byla svěřena ministerstvu spravedlnosti (§ 11). Místní národní výbory měly povinnost opatřit si výtisk Sbírky zákonů (§ 12) a Úředního listu.

3.14 Na první pohled by se mohlo zdát, že se vracíme k jedné oficiální sbírce s výjimkou Úředního listu určeného pro státní normy. Obraty „usnesení, která vláda určí“, „vyhlášky krajských národních výborů, je-li to nutné nebo účelné“, „mezinárodní smlouvy, je-li to nutné nebo účelné“, „jiná opatření, vyžaduje-li to povaha věci“ silně oslabují povinnost publikovat ve Sbírce zákonů. **Zavedení režimu oznamování obecných právních předpisů (tzv. registrace), kterou zavedl § 4, otevřelo dveře postupně vzrůstající praxe vyhýbání se plné publikaci právních předpisů, která trvala až do roku 2000.**

Zákon č. 77/1959 Sb. byl záhy zrušen zákonným opatřením č. 4/1962 Sb., o vyhlašování zákonů a jiných právních předpisů, s účinností k 1. lednu 1962, ačkoliv byl vyhlášen 10. ledna 1962.³⁷ Sbírka zákonů se jmenovala „Sbírka zákonů Československé socialistické republiky“.

³⁷ Zákonné opatření č. 4/1962 Sb. bylo schváleno usnesením Národního shromáždění č. 20/1962 Sb. ze dne 23. února 1962.

V § 1 a 2 byl určen rozsah dokumentů, které budou vyhlášovány ve Sbírce zákonů. Na prvním místě šlo o zákony a zákonná opatření Národního shromáždění a následovaly: a) vládní nařízení, b) vyhlášky ministerstev a ústředních orgánů státní správy, c) vyhlášky krajských národních výborů, je-li jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů nutné nebo účelné, d) vyhlášky o sjednání mezinárodních smluv a dohod, o jejich ratifikaci nebo výpovědi nebo o jiných otázkách jich se týkajících, je-li jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů nutné nebo účelné; spolu s vyhláškou lze za téže podmínky vyhlásit i znění mezinárodní smlouvy nebo dohody; e) jiná opatření presidenta republiky, Národního shromáždění, jeho předsednictva, vlády, jejích členů nebo ústředních orgánů, stanoví-li to zákon nebo vyžaduje-li to povaha věci.

V § 3 bylo upraveno vyhlásování slovenských předpisů.

§ 4 zachoval, a dokonce rozšířil okruh registrovaných předpisů. „Vydání obecně závazných právních předpisů ministerstev a jiných ústředních orgánů, jejichž znění není účelné ve Sbírce zákonů vyhlásit, zejména pro omezený počet organizací nebo osob, na které se vztahují, je třeba ve Sbírce zákonů oznámit. Registrované předpisy byly přístupné u orgánu, který je vydal. **Prakticky se tím popřel princip plné publikace v jedné oficiální sbírce.**

Princip 15 dnů pro předpisy s neuvedenou účinností zůstal zachován (§ 7), podobně jako chápání dne vyhlášení jako datum vydání částky (§ 6). Redakce sbírky zůstala svěřena ministerstvu spravedlnosti (§ 8) a tiskové chyby se opravují redakčním sdělením (§ 5).

Úřední list byl zrušen a nahrazen Věstníkem Úřadu pro normalizaci, který publikoval vyhlášky o státních normách (§ 10).

Zákonné opatření č. 4/1962 Sb. bylo novelizováno v souvislosti s federalizací zákonem č. 164/1968 Sb. a doplněno úpravou č. 3/1969 Sb. zákonů České národní rady a českých nově vzniklých orgánů. Koncepčně tyto novely nic neměnily. Zákonné opatření č. 4/1962 Sb. platilo až do roku 1989, kdy zákon č. 131/1989 Sb., o Sbírce zákonů, jej nahradil.

3.15 Podle zákona č. 131/1989 Sb. se uveřejňují ve Sbírce zákonů v plném znění: a) ústavní a jiné zákony Federálního shromáždění a zákonná opatření předsednictva Federálního shromáždění, b) nařízení vlády Československé socialistické republiky a c) právní předpisy federálních ústředních orgánů státní správy a ostatních federálních ústředních orgánů s výjimkami uvedenými v § 3; tyto právní předpisy se označují názvem „vyhláška“ (§ 2).

Ve Sbírce zákonů se mohou vyhlásit právní předpisy federálních ústředních orgánů státní správy a ostatních federálních ústředních orgánů uveřejněním oznámení o jejich vydání. Lze tak učinit pouze u právních předpisů: a) týkajících se malého počtu organizací, b) upravujících podrobnosti o právech a povinnostech úzkého okruhu osob v pracovněprávních vztazích a sociálním zabezpečení nebo podrobnosti o právech a povinnostech vyplývajících ze služebních poměrů vojáků v činné službě a příslušníků ozbrojených sborů (§ 3). Tyto předpisy se označují „výnos“ a stanovují se povinné údaje pro registraci (§ 3). § 4 stanovil, že podmínkou platnosti předpisů je vyhlášení podle § 2 a 3.

Režim registrace tak byl zachován. Za vyhlášení se považuje jak plná publikace, tak registrace.

Princip 15 dnů pro stanovení účinnosti pro předpisy, které výslovně účinnost neuvádějí, byl zachován.

Vyhlašování mezinárodních smluv upravoval § 7. V plném znění se mezinárodní smlouvy publikovaly, jestliže jde a) o mezinárodní smlouvy ratifikované prezidentem Československé socialistické republiky nebo b) o jiné mezinárodní smlouvy obsahující úpravu týkající se právního postavení nebo zájmů osob a organizací.

§ 7 odst. 2 zavedl registraci pro mezinárodní smlouvy. „Plné znění mezinárodních smluv uvedených v odstavci 1 písm. b) se nevyhlašuje, jestliže se úprava v nich obsažená týká malého počtu organizací. V tomto případě sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí obsahuje údaj o tom, kde je plné znění mezinárodní smlouvy k nahlédnutí.“

Režim registrace se rozšířil. Ve Sbírce zákonů se publikují také a) opatření prezidenta Československé socialistické republiky, Federálního shromáždění, předsednictva Federálního shromáždění nebo vlády Československé socialistické republiky, stanoví-li tak zákon nebo jestliže tak rozhodnou; b) opatření federálních ústředních orgánů státní správy a ostatních federálních ústředních orgánů, stanoví-li tak zákon (§ 8). Oboje opatření buď publikací plného znění nebo oznámením (§ 8 odst. 1). Ve Sbírce se také publikují opatření orgánů republik (§ 9).

Den vyhlášení se chápe jako den vydání částky (§ 11) a tiskové chyby se opravují redakčním sdělením. Správu redakce Sbírky zákonů určí vláda (§ 12). Sbírka je k dispozici u příslušných národních výborů (§ 13). Ve Sbírce se nevyhlašují cenová opatření federálních ústředních orgánů (§ 15).

Pro české orgány byl vydán zákon České národní rady č. 172/1989 Sb., o vyhlášování obecně závazných právních předpisů a jiných opatření orgánů

České socialistické republiky ve Sbírce zákonů. Tento zákon prakticky nic nového nepřináší, je obdobou zákona č. 131/1989 Sb. na úrovni národních českých orgánů.

3.16 Zákon č. 131/1989 Sb. byl novelizován zákonem č. 426/1990 Sb., který přinesl jistý **návrat k původní koncepci Říšského zákoníku** v § 11, neboť stanovil, že za den vyhlášení se považuje datum rozeslání částky uvedené v jejím záhlaví. Je třeba upozornit, že doposud se datum vydání částky a den rozeslání částky značně rozcházely. Redakcí bylo pověřeno federální ministerstvo vnitra, což je opět návrat ke starší tradici rakouské a prvorepublikové. Právní předpisy mají být neprodleně publikovány ve Sbírce zákonů, nejpozději do 30 dnů (§ 12).

Zákon č. 131/1989 Sb. a jeho obdoba 172/1990 Sb. byly zrušeny zákonem č. 545/1992 Sb., o Sbírce zákonů České republiky. Podle § 2 se ve Sbírce zákonů v plném znění publikují: a) ústavní a jiné zákony České národní rady a zákonná opatření předsednictva České národní rady; b) rozhodnutí Ústavního soudu České republiky v případech, kdy tak stanoví zákon; c) nařízení vlády České republiky, d) právní předpisy ústředních orgánů státní správy; tyto právní předpisy se označují názvem „vyhláška“, e) sdělení a oznámení, v případech, kdy tak stanoví zákon, a f) opatření státní banky v případech, kdy tak stanoví zákon.

Dále se ve Sbírce zákonů vyhláší mezinárodní smlouvy, pokud jde: a) o mezinárodní smlouvy politické a hospodářské všeobecné povahy, jakož i mezinárodní smlouvy, k jejichž provedení je třeba zákona, a b) o jiné mezinárodní smlouvy obsahující úpravu týkající se právního postavení nebo zájmů osob a organizací (§ 3 odst. 1). V § 3 odst. 2 se stanoví, že „plné znění mezinárodních smluv uvedených v odstavci 1 písm. b) se nevyhláší, jestliže se úprava v nich obsažená týká malého počtu organizací. V tomto případě sdělení ministerstva mezinárodních vztahů České republiky obsahuje údaj o tom, kde je plné znění mezinárodní smlouvy k nahlédnutí“.

Ve Sbírce zákonů se v plném znění nebo oznámení publikují opatření: a) České národní rady, předsednictva České národní rady nebo vlády České republiky, stanoví-li tak zákon nebo jestliže tak rozhodnou, a b) ostatních ústředních orgánů, stanoví-li tak zákon (§ 4).

Principy a) 15denní účinnosti pro předpisy s neuvedením výslovného stanovení účinnosti v předpise samém, b) rozhodujícího data rozeslání částky pro vyhlášení, c) podmínění platnosti vyhlášením ve Sbírce zákonů a d) povinnost

obcí opatřit si výtisk Sbírky zákonů zůstaly zachovány (§ 5 a násl.) Tiskové chyby se opravují redakčním sdělením a redakcí je pověřeno ministerstvo vnitra (§ 7 a 8).

Režim registrace zůstal zachován.

3.17 Zákon č. 545/1992 Sb. byl zrušen zákonem č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv. Tento zákon přinesl řadu novinek. V § 1 stanovil, které právní předpisy se vyhlášují ve Sbírce zákonů, tj. a) ústavní zákony, b) zákony, c) zákonná opatření Senátu, d) nařízení vlády a e) právní předpisy vydávané ministerstvy, jinými ústředními správními úřady a Českou národní bankou (dále jen „právní předpisy“). V souvislosti s § 3 odst. 1, který stanoví, že právní předpisy nabývají platnosti dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů, lze dovodit, že **poprvé bylo výslovně stanoveno, co můžeme považovat za právní předpis.**

Za další akty státních orgánů vyhlášovaných ve Sbírce zákon považuje (§ 2): a) nálezy Ústavního soudu, pokud tak stanoví zákon, b) sdělení Ústavního soudu, jestliže o jejich vyhlášení Ústavní soud rozhodne, c) usnesení Poslanecké sněmovny o zákonném opatření Senátu anebo sdělení předsedy Poslanecké sněmovny, že se Poslanecká sněmovna na své první schůzi o zákonném opatření Senátu neusnesla, d) rozhodnutí prezidenta republiky, usnesení komor Parlamentu a usnesení vlády, pokud tak stanoví zvláštní zákon nebo jestliže o jejich vyhlášení tyto orgány rozhodnou, e) sdělení ministerstev, jiných ústředních správních úřadů nebo České národní banky o skutečnostech a přijatých rozhodnutích, pokud povinnost vyhlásit je ve Sbírce zákonů stanoví zvláštní zákon, f) úplná znění ústavních zákonů a zákonů, zmocňuje-li k vyhlášení jejich úplného znění předsedu vlády ústavní zákon nebo zákon, dále jen „další právní akty“ a také sdělení Ministerstva vnitra o opravě tiskové chyby.

3.18 Je třeba podotknout, že **ustanovení § 2 odst. 1 písm. f) se nerealizuje od roku 2013 s tím, že zmocnění k vydání úplného znění se v předpisech již neuvádí.**

Rozhodné datum pro vyhlášení zůstává datum rozeslání částky (§ 3 odst. 2). Podobně zůstává i princip 15 dnů (§ 3 odst. 3). Stanoví se zásada, že sekundární prováděcí předpisy nemohou nabýt účinnosti dříve než zákon, který provádějí (§ 3 odst. 4).

3.19 Zákon zavádí novou Sbírku mezinárodních smluv (§ 5), čímž se opět **porušuje princip jediné oficiální sbírky na centrální úrovni.**

Ve Sbírce mezinárodních smluv se publikují: a) platné mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána (dále jen „mezinárodní smlouvy“), b) oznámení o výpovědi mezinárodních smluv a o jiných skutečnostech důležitých pro provádění jednotlivých mezinárodních smluv a c) rozhodnutí přijatá mezinárodními orgány a orgány mezinárodních organizací, jimiž je Česká republika vázána (dále jen „rozhodnutí mezinárodních orgánů a organizací“) (§ 5 odst. 1 písm. c)).

Podle § 5 odst. 2 „mezinárodní smlouvy se vyhlášují uveřejněním jejich plného znění. Mezinárodní smlouvy, které nejsou schvalovány Parlamentem a týkají se pouze malého počtu fyzických a právnických osob, mohou být vyhlášeny bez uveřejnění plného znění jejich příloh“; totéž platí pro rozhodnutí mezinárodních orgánů a organizací (§ 5 odst. 3).

Mezinárodní smlouvy se publikují v cizím jazyce rozhodněm podle mezinárodního práva pro její výklad a v jazyce českém. V případě rozporu má přednost jazyk rozhodný podle mezinárodního práva (§ 6). Dnem vyhlášení mezinárodní smlouvy je datum rozeslání příslušné částky.

Pro obě sbírky se stanoví forma záhlaví částky, číslování předpisů a úprava příloh vydávaných společně s danou částkou (§ 8). Zákon definuje citace sbírek zkratkami „Sb.“ a „Sb. m. s.“ (§ 9). Redakci sbírek zajišťuje ministerstvo vnitra (§ 10) a předpisy publikuje neprodleně, nejpozději do 30 dnů (§ 10 odst. 2). Za správnost textu předpisu či mezinárodní smlouvy odpovídá ten, kdo je Sbírce zákonů předal (§ 10 odst. 3). Opravy se vyhlášují sdělením (§ 11).

3.20 Podle § 12 ministerstvo vnitra zajistí stejnopis Sbírky zákonů od 4. května 1945 a Sbírky mezinárodních smluv umožňující dálkový přístup. Tento stejnopis se ovšem nepovažuje za Sbírku zákonů či Sbírku mezinárodních smluv. To znamená, že závazná je jediné tisková forma obou sbírek. **Digitální forma závazná není** (§ 12 odst. 2).

Okresní a na jejich roveň postavené orgány jsou povinny mít výtisk jak Sbírky mezinárodních smluv, tak Sbírky zákonů. Povinnost obcí se vztahuje na Sbírku zákonů.

3.21 Přejícná ustanovení v § 14 omezují platnost opatření publikovaných ve Sbírce zákonů a ruší jejich platnost k 31. 12. 2003. Jde o zásadní postup především směřující proti tzv. registrovaným předpisům. **Od 1. 1. 2004 by tak**

měly registrované předpisy definitivně skončit. Ve skutečnosti tomu tak není, byť jde o minimální počty registrovaných předpisů.

Zákon č. 309/1999 Sb. byl několikrát novelizován. V zásadě šlo o marginální změny, jako je tomu v případě zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, zákona č. 114/2003 Sb., o provádění referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně některých zákonů (zákon o provádění referenda), zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), zákona č. 380/2005 Sb. kterým se mění zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů, který rozšířil § 1 odst.1 písm. e) o „právní předpisy jiných správních úřadů a právnických osob, pokud na základě zvláštního zákona vydávají právní předpisy s celostátní působností“, zákona 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky), který zavedl do § 2 odst. 1 nové písmeno e) rozšiřující publikaci o „rozhodnutí předsedy Senátu, a není-li funkce předsedy Senátu obsazena, předsedy Poslanecké sněmovny, o vyhlášení volby prezidenta republiky“, a zákona č. 131/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Novely základní koncepci vyhlásování právních předpisů nikterak nezměnily, pouze rozšířily okruh publikovaných předpisů a dalších právních aktů.

3.22 Radikální změnu měl do vyhlásování právních předpisů přinést zákon č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlásovanych ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv (zákon o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv).

Podle § 1 zákona č. 222/2016 Sb. odst. 2) se **vracíme k jedné centrální oficiální sbírce**, která se vede v elektronické podobě a v listinné podobě a elektronická i listinná podoba Sbírky zákonů a mezinárodních smluv mají stejné právní účinky. **Digitální a listinná podoba je tak stejně závazná.** Jde o postup, který je již delší dobu obvyklý ve většině zemí EU v našem blízkém okolí, např. v Rakousku či na Slovensku.³⁸

³⁸ Viz systémy RIS (*Rechtsinformationssystem des Bundes*) [online]. Dostupné z: <https://www.ris.bka.gv.at>, či *Slov-Lex* [online]. Dostupné z: <https://slov-lex.sk/domov>.

Vnitřně se publikované dokumenty ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv dělí na tři oblasti: a) právní předpisy, b) mezinárodní smlouvy a c) jiné akty stanovené tímto nebo jinými zákony (§ 1 odst. 1).

Za právní předpisy se považují (§ 2): a) ústavní zákony, b) zákony, c) zákon-
ná opatření Senátu, d) nařízení vlády a e) prováděcí právní předpisy vydané
ministerstvem, jiným ústředním správním úřadem nebo Českou národní
bankou, pokud jiný právní předpis nestanoví jiný postup jeho vyhlášení (dále
jen vyhlášky). Tím se **zachovává jasná hranice mezi právním předpisem
a ostatními dokumenty**, což zavedl již zákon č. 545/1992 Sb.

Vyhlašování mezinárodních smluv upravuje § 3, podle kterého se ve
Sbírce vyhlášují: a) platná mezinárodní smlouva, již je Česká republika vázána,
nebo mezinárodní smlouva, již je Česká republika vázána a jež má být zcela
nebo zčásti prozatímne prováděna před jejím vstupem v platnost, a to ve zně-
ní, které je pro Českou republiku závazné, včetně výhrad učiněných Českou
republikou; mezinárodní smlouva, která je současně sjednána Evropskou
unií a Českou republikou se vyhláší odkazem na částku Úředního věstníku
Evropské unie, ve které byla vyhlášena, b) oznámení o ukončení platnosti
mezinárodní smlouvy podle písmene a) a o jiné skutečnosti důležité pro pro-
vádění mezinárodní smlouvy podle písmene a) a c) oprava českého překladu
mezinárodní smlouvy podle písmene a).

Konečně mezi tzv. jiné akty podle § 4 patří: a) nálezy Ústavního soudu,
pokud tak stanoví jiný zákon, b) sdělení Ústavního soudu, jestliže o jeho
vyhlášení Ústavní soud rozhodne, c) usnesení Poslanecké sněmovny o tom, že
setrvává na zákonu vráceném prezidentem republiky, d) usnesení Poslanecké
sněmovny o zákonném opatření Senátu nebo sdělení předsedy Poslanecké
sněmovny, že se Poslanecká sněmovna na své první schůzi o zákonném
opatření Senátu neusnesla, e) rozhodnutí předsedy Senátu, a není-li funkce
předsedy Senátu obsazena, předsedy Poslanecké sněmovny, o vyhlášení
volby prezidenta republiky, f) rozhodnutí prezidenta republiky, usnesení
komory Parlamentu a usnesení vlády, pokud tak stanoví jiný zákon nebo
jestliže o jeho vyhlášení státní orgán, který jej učinil, rozhodne, g) rozhodnutí
předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu, h) sdělení ministerstva, jiného
ústředního správního úřadu, České národní banky nebo Státní volební komise
o skutečnosti nebo přijatém rozhodnutí, pokud tak stanoví jiný zákon, i) sdě-
lení Ministerstva vnitra o opravě chyby (dále jen „sdělení o opravě chyby“).

§ 5 upravuje ochranu názvu a citace – „Sbírka zákonů a mezinárodních
smluv“ a její zkratku „Sb.“.

3.23 Elektronický systém Sbírky zákonů a mezinárodních smluv je informační systém veřejné správy a vede jej Ministerstvo vnitra (§ 6 odst. 1). Tento elektronický systém, který umožňuje dálkový přístup, má pokrývat vedle Sbírky zákonů a mezinárodních smluv a platných předpisů minulých obdobných sbírek neplatné právní předpisy vyhlášené po 4. květnu 1945 a jiné akty vyhlášené v oficiálních sbírkách po 4. květnu 1945 (§ 6 odst. 3 písm. a) až c)). Právní předpisy ve znění novel (tzv. úplná znění) se zařazují do systému ve všech časových verzích.

Tento **postup řeší problém aktuálního platného znění**, které vzhledem k počtu novelizací je nutným předpokladem informací o platném stavu našeho právního řádu. Pokud se vydává novela, musí být součástí částky úplné znění předpisů, které je závazné (§ 7 odst. 1). Pokud má novela více účinností, uvedou se všechny verze úplných znění. Formální úpravu vydávaných částek upravuje § 7 odst. 2) a následující, včetně listinné formy.

Jazykem Sbírky zákonů a mezinárodních smluv je jazyk český s tím, že u mezinárodních smluv se publikují současně znění rozhodující pro výklad podle mezinárodního práva. V případě rozporu má přednost znění rozhodující podle mezinárodního práva (§ 8).

Právní předpis nabývá platnosti dnem vyhlášení, čímž se míní zpřístupnění v elektronickém systému a datum rozeslání částky v listinné podobě (§ 9 a 10). Pokud se vyskytnou překážky bránící vyhlášení aktu, § 11 řeší, jak se v takové situaci postupuje. § 12 upravuje, kdo je oprávněnou osobou k požadavku na vyhlášení aktu. Vydavatel vyhlásí akt neprodleně, nejpozději však do 30 dnů. Za správnost aktu odpovídá ten státní orgán, který vydavateli akt předal. Legislativně technickou úpravu textu aktu a úplné znění právních předpisů zajistí vydavatel a správnost nechá ověřit osobě oprávněné požadovat vyhlášení aktu. § 14 řeší postup při opravách chyb. § 15 stanoví, které úřady mají povinnost poskytnout informace ze Sbírky zákonů a mezinárodních smluv a Úředního věstníku Evropské unie občanům.³⁹

Druhá část zákona č. 222/2016 Sb. pojednává o postupu při tvorbě nových předpisů (§ 16 až 22), který využívá elektronický systém tvorby právních předpisů.

³⁹ Viz EUR-Lex [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>.

3.24 Tento zákon měl vstoupit v účinnost 1. ledna 2020. Byl však několikrát novelizován, kdy součástí novelizace bylo mimo jiné nenápadné posunutí účinnosti nejprve zákonem č. 277/2019 Sb. část šedesátá, novelizační bod č. 25, na 1. ledna 2022, posléze zákonem č. 261/2021 Sb., v části stopadesáté sedmé se posunula účinnost na 1. ledna 2023 a konečně novela č. 177/2022 Sb. v části druhé bod druhý posunula účinnost na 1. ledna 2024. Zásadní změnu přinesla novela č. 346/2023 Sb., která v § 1 odst. 2 zrušila listinnou podobu a ponechala vedení Sbírky pouze v elektronické podobě. S tím poté souvisí také změny ve vyhlašování předpisů, jak jsou uvedeny v § 10. Jde o rozumná opatření, která konečně realizovala digitální koncepci vedení Sbírky. Pro nás je ovšem vzhledem k sledovanému období relevantní stav k 31. prosinci 2022.

3.25 Celkově zákon č. 222/2016 Sb. **přináší řadu rozumných opatření, která řeší dlouholeté nedostatky v publikování našich právních předpisů.** Návrat ke koncepci jedné oficiální sbírky, vydávání úplných znění právních předpisů v časových řadách, elektronický systém sbírky s dálkovým přístupem či závaznost digitální formy právních předpisů jsou nepochybně kroky správným směrem. Podezřelý je ovšem několikanásobný odklad účinnosti tohoto zákona. Zdá se, že celý projekt naráží na technické problémy. Technické parametry znění právních předpisů upravují **legislativní pravidla vlády**, která byla schválena usnesením vlády. Nejde o právní předpis, ale o normativní instrukci, která zavazuje pouze orgány státní správy. Tato pravidla byla schválena 19. března 1998 a podle jejich úplného znění ze dne 28. června 2023 byla celkem 17krát novelizována. Tento postup sám o sobě naznačuje, že místo prosazení jasných pravidel se novelizace spíše přizpůsobovaly stávající praxi, která rozhodně není ideální. I poslední úplné znění, č. 481/2023, nereaguje na potřeby digitální formy elektronického systému Sbírky zákonů a mezinárodních smluv. Prostým pohledem na formu těchto legislativních pravidel zjistíme, že **text, který má být vzorem pro způsob úpravy předpisů, vlastní pravidla nedodrжуje.** Podle našeho názoru **má být úprava tvorby práva učiněna zákonem a prováděcím předpisem týkajícím se technických požadavků.** Jen tak lze zajistit, aby každý subjekt se zákonodárnou iniciativou byl povinen respektovat zákonná pravidla. Totéž se samozřejmě týká i orgánů státní správy.⁴⁰

⁴⁰ O racionálním zpracování legislativy existuje řada teoretických prací, a dokonce obor,

3.26 Pokud chceme, aby celý koncept vyhlásování právních předpisů fungoval, bylo by třeba zajistit materiálně a finančně redakci Sbírky zákonů a mezinárodních smluv tak, aby mohla reálně udržovat a zlepšovat elektronický systém a mohla za tuto správu nést plnou odpovědnost. Situace, že provoz Sbírky zákonů a mezinárodních smluv bude závislý na řadě externích dodavatelů, je dlouhodobě neudržitelná. Každý rozumný stát se stará a svůj právní řád a jeho správu má pevně v rukou. Provoz elektronického systému není jednorázová záležitost, ale permanentní práce na jeho zdokonalování a vylepšování. Zpřístupnění právních předpisů a dalších aktů dnes již nelze chápat pouze jako možnost vyhledání daného aktu a jeho pročítání, ale spočívá především v poskytnutí uživatelům softwaru na současné technologické úrovni. Dnes už nejde o problém dat, ale o problém, jak s nimi pracovat. Při současném stavu vybavení redakce Sbírky zákonů je to nemožné. Centrální správa sbírek právních předpisů je v evropských státech běžná a existuje několik modelů, které velmi dobře fungují. Koneckonců způsob publikace právních předpisů vypovídá dosti zřetelně o roli a stavu práva v dané společnosti. Pakliže bereme právo vážně, musí se stát postarat o nejvyšší možnou kvalitu zveřejňování právních předpisů a dalších významných aktů.

Z výše uvedeného lze shrnout, že pro naši práci se lze vcelku spolehnout na publikaci primárních interních předpisů. U úplných znění tomu již tak není, neboť jde převážně o neoficiální soukromá znění. U předpisů sekundárních a terciárních nelze o kompletnosti mluvit, ale můžeme se spolehnout, že vzorky jsou natolik rozsáhlé, že jsou reprezentativní pro dané období. Můžeme pouze

který se nazývá Legimatica. Viz např. MERCATALI, Pietro – ROMANO, Francesco. *Legimatica: Manutenzione e Valutazione dei Testi Legislativi*. Přednáška na konferenci „Troppe leggi, poche decisioni, seminario di studi su eccessi, limiti e distorsioni della legislazione“, Řím, 24. 2. 2016; MERCATALI, Pietro. *Le applicazioni legimatiche*. In: PANIZZA, Saulle (a cura di). *Profili attuali di qualità degli atti normativi e amministrativi*. Pisa: Pisa University Press, 2016, s. 193–210; FAMELI, Elio – MERCATALI, Pietro – TISCORNIA, Daniela – RAGONA Mario. *L'Istituto di Teoria e Tecniche dell'Informazione Giuridica del CNR. Dalla documentazione giuridica automatica ai sistemi esperti e alla legimatica*. In: PERUGINELLI, Ginevra – RAGONA, Mario (a cura di). *L'informatica giuridica in Italia. Cinquant'anni di studi, ricerche ed esperienze*. Napoli: Esi, 2014, s. 169–228. AGNOLONI, Tommaso – BACCI, Lorenzo – FRANCESCONI, Enrico et al. *Building an Ontological Support for Multilingual Legislative Drafting*. In: LODDER, Arno R. – MOMMERS, Laurens (eds.). *Legal Knowledge and Information Systems*. Amsterdam: IOS Press, 2007, s. 9–18. Z hlediska praktického lze nalézt pozitivní zkušenosti z Rakouska, Švédska či Francie.

doufat, že nedojde k dalšímu posunu účinnosti zákona č. 222/2016 Sb. a se zahájením provozu elektronického systému bude řada problémů vyřešena.⁴¹

3.27 Elektronický systém Sbírky zákonů (e-Sbírka) byl po mnoha odkladech skutečně zprovozněn k 1. lednu 2024. Je ovšem třeba podotknout, že z datového hlediska není báze zdaleka kompletní. Období protektorátu a rakouské předpisy recipované v roce 1918 zatím zpracovány nejsou, což vlastně znemožňuje provést kompletní depuraci českého právního řádu. Úplná znění nejsou zatím uvedena ve všech časových verzích.⁴² Přes všechny výhrady však přináší e-Sbírka výrazný pokrok, o který pracovníci ÚSP usilovali již od poloviny 80. let 20. století.

⁴¹ K posunutí účinnosti nedošlo a zákon č. 222/2016 Sb. skutečně k 1. 1. 2024 vstoupil v účinnost. Úroveň elektronického systému Sbírky ovšem k 1. 1. 2024 byla zoufalá a ještě do poloviny roku 2024 se jeho kvalita příliš nezlepšila.

⁴² Koncepce elektronického systému Sbírky z hlediska programového je založena na zastaralé koncepci, která nedosahuje ani úrovně programů z 90. let minulého století. Hovoříme o stavu e-Sbírky k 1. listopadu 2025.

ČÁST DRUHÁ

Metadata

§ 4

Typy dat

4.1 Východiskem každé seriózní analýzy jsou kvalitní data. V zásadě lze data rozlišit na a) **metadata** (rejstřík, index), která popisují daný předpis, a b) **vlastní text předpisů**. Navrhnout jednotnou strukturu dat pro období více jak 100 let je netriviální problém, v případě věcných rejstříků takřka nesplnitelný, podobně jako u odhadu příslušnosti k právním odvětvím.

4.2 **Základní jednotku** pro metadata představuje **dokument**, zatímco pro textovou bázi je základní jednotkou **slovo**.

§ 5

Rejstřík

5.1 Původní představa tvorby rejstříku (1985) vycházela ze snahy postihnout co nejvěrněji texty jednotlivých dokumentů. V okamžiku, kdy do báze byly zahrnuty vlastní texty, posláním rejstříku se změnilo (1991). Rejstřík jsme začali chápat spíše jako prostředek doplňující informace, které vlastní texty neobsahovaly. Např. zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky právníci nazývají lustrační, ačkoliv slovo „lustrace“ ani jeho odvozeniny zákon neobsahuje. Podobně jsme postupovali u proměnných forem právních předpisů, autorů atd., kde rejstřík pracuje spíše s funkcemi dané kategorie než s tím, co o sobě předpis sám tvrdí. Např. první náš zákonodárny sbor se jmenoval „Národní výbor“, ale funkčně šlo o parlament. **Rejstřík tak upřednostňuje reálné funkce před formálním označením.** Z toho vyplývá, že analýzy musí kombinovat jak metadata, tak data textové báze, neboť se vzájemně doplňují.

5.2 Metadata členíme na dva typy: a) soubor proměnných popisujících **vlastnosti právních dokumentů** a b) soubory popisující **vztahy mezi dokumenty**.

Oddíl první Proměnné rejstříku

§ 6 Identifikace

6.1 Každý text báze musí mít **jednoznačnou identifikaci** odlišující jej od jiných dokumentů. V případě právních předpisů publikovaných ve výše uvedených sbírkách se předpisy obvykle oficiálně číslují vzestupně v rámci jednotlivých let. Jednoznačnou identifikaci tak představuje „oficiální číslo“ / „rok vydání“ a „zkratka dané sbírky“, např. občanský zákoník jednoznačně identifikuje struktura „89/2012 Sb.“. Číslo, rok a sbírka chápeme jako nezávislé proměnné. Komplikace nastávají v případech, kdy předpis oficiální číslo nemá. Tak je tomu např. u tzv. registrovaných předpisů, které byly před rokem 1990 publikovány na konci jednotlivých částek Sbírky zákonů bez oficiálního čísla, pouze s uvedením jednacího čísla dané instituce. Podobně je tomu u registrovaných mezinárodních smluv. V těchto případech jsme označili tyto předpisy interním číslem vzestupně, podle pořadí uveřejnění v daném roce a zavedli interní zkratku sbírky, např. u registrovaných předpisů „RSb.“. Po roce 1990 se počty registrovaných předpisů výrazně omezily, dokonce po roce 2004 měly zcela vymizet, ale neustále se ve Sbírce zákonů vyskytují. Mají sice oficiální číslo, ale nemají vlastní text a jde vlastně pouze o odkaz na adresu, kde předpis najít.

6.2 **Interní číslování** mají také neoficiální úplná znění, neboť od roku 2013 se oficiální úplná znění nepublikují. Zde je ovšem třeba zdůraznit, že úplné znění není právní předpis, ale pouze tzv. legislativní pomůcka. Pro naši analýzu mají úplná znění pouze podpůrný význam. Neoficiální číslování mají také doktrinální texty a přednášky.

6.3 Lze tedy konstatovat, že **jednoznačná identifikace předpisu se skládá z: a) Čísla (oficiálního, neoficiálního), b) Roku vydání, c) Zkratk sbírek, d) Čísla částky a e) Jednacího čísla**. Každá proměnná je nezávislá. Aktuální počet zkratk sbírek je 145.

§ 7

Typ předpisu

7.1 **Sjednocení typů právních předpisů** od doby Marie Terezie do současnosti je problém, který si již autoři Rejstříku 1936⁴³ velmi dobře uvědomovali. Přijali princip, kdy rozlišili druhy předpisů podle funkce, např. úmluva – zákon, primární a druhotné předpisy apod. Tento princip jsme respektovali. Tak např. všeobecný občanský zákoník č. 946/1811 Soud. byl vydán jako patent, ale funkčně jde nepochybně o zákon. Na počátku první republiky Národní výbor (parlament) vydával nařízení, která je ovšem třeba chápat jako zákon. Od roku 1960 začaly vycházet ve Sbírce zákonů registrované předpisy, jejichž označení nebylo nikdy sjednoceno. Jde o desítky typů označení jako např. výnosy, směrnice, dodatky, změny, předpisy, normy, rozhodnutí atp.

7.2 Jednoznačná hranice pro určení, zda jde, či nejde o právní předpis, byla stanovena až zákonem č. 309/1999 Sb., který v § 1 stanovil, co lze považovat za právní předpis. Základní typy právních předpisů tak jsou: a) ústavní zákony, b) zákony, c) zákonná opatření, d) nařízení vlády a e) předpisy ústředních orgánů státní správy a dalších institucí označovaných jako vyhlášky. Této struktuře jsme se snažili přizpůsobit s tím, že rozmanitost oficiálních označení byla zachována, ale každý předpis byl zařazen do výše uvedených kategorií.

7.3 Vzhledem k tomu, že báze obsahuje všechny dokumenty publikované ve výše uvedených sbírkách, **počet základních oficiálních typů je aktuálně 1 083.**

7.4 V rámci základních typů se odlišují jednotlivé typy podle období, kdy byly vydány. Např. zákony od roku 1918 do roku 1938, zákony vydané od roku 1969 do roku 1992 (federální), zákony vydané od roku 1993 (české) apod.

⁴³ Viz HOFFMANN, Josef – DANEK, Josef. *Rejstřík československého práva*, s. VII.

§ 8 Autor

Proměnná „Autor“ vychází z podobného principu jako typ předpisů. Primární je oficiální označení autora s doplněním funkce (viz např. Národní výbor coby parlament). Časově jde o různé autory v případě změny kompetencí dané instituce. Historicky se normativní aktivity jednotlivých institucí často měnily. Celkový počet autorů včetně judikatury a doktríny tak aktuálně dosahuje **1 152**.

§ 9 Název

9.1 Nominální proměnná „Název“ respektuje oficiální název dokumentu, ale je doplněna synonymickým označením typickým pro právní praxi (viz např. lustrační zákon). Z analytických důvodů existuje speciální slovník (viz dále) všech slov použitých v názvech všech dokumentů báze. V případě judikatury názvy obsahují základní hesla z právních vět.

9.2 Proměnná „Název“ obvykle velmi dobře charakterizuje danou oblast, ať už přesnou citací např. měněného zákona, nebo jeho oficiálním názvem. V souvislosti s extrémním nárůstem novelizací se stále více množí obraty typu „o změně některých zákonů ve znění pozdějších zákonů“, což má nulovou informační hodnotu. V případě novelizací se názvy různí podle toho, zda citují výslovně původní předpis strukturou „Číslo, Rok, Sbírka“, nebo jej citují slovně (např. občanský zákoník), popř. zmiňují pouze novelizovanou oblast (např. v oboru daní), nebo dokonce vůbec na konkrétní předpis neodkazují. Převažující praxe u novelizací cituje obvykle přesně původní dokument v případě první novelizace. Vzhledem k extrémnímu počtu novelizací po roce 1990 převažuje obrat „ve znění pozdějších předpisů“. V každém případě název předpisu nemá normativní hodnotu a odkazy na původní dokumenty jsou pouhé citace, nikoliv místa závazných změn.

9.3 Je ovšem třeba rozlišovat název na úrovni metadat a název z textu právního předpisu. Pro analytické účely je rozumné dávat přednost oficiálnímu názvu.

§ 10

Časové údaje

10.1 Pro život předpisu jsou vysoce významné časové údaje, jako datum přijetí daného dokumentu, datum vydání částky, datum účinnosti, datum změn a případně datum derogace. Není neznámá situace, kdy předpis postupně mění účinnost v důsledku jejího odsouvání (např. 222/2016 Sb.⁴⁴), nebo situace, kdy předpis byl zrušen a posléze byla jeho účinnost obnovena. V souvislosti se spory okolo vzniku nejvyššího správního soudu byla vytvořena konstrukce, že zákonem č. 3/1918 Sb. o nejvyšším správním soudě a o řešení kompetenčních konfliktů, který měnil zákon č. 36/1876 Ř. z., o zřízení správního soudu, byla potvrzena účinnost tohoto zákona ve znění novely č. 164/1937 Sb., o nejvyšším správním soudě, ačkoliv 40 let po roce 1948 žádný nejvyšší správní soud neexistoval. Zákon č. 3/1918 Sb. byl pak zrušen až v roce 2002 zákonem č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů. Takových případů by se dala najít celá řada.

10.2 Při konstrukci datových proměnných nelze vyloučit posuny v čase. Stovky předpisů jsou retroaktivní, předpisy umírají a opět ožívají, upravují instituce, které nikdy reálně nevznikly,⁴⁵ apod.

10.3 V posledním období se rozmáhá praxe, kdy účinnost jednoho předpisu je stanovena do několika časových období, např. zákon č. 325/2021 Sb.⁴⁶ má různých účinností sedm. Vzhledem k tomu, že se nevydávají úplná znění, nemusí si Sbírka zákonů s takovým předpisem činit starosti. Kdyby ovšem stát postupoval racionálně, musel by s tímto zákonem současně vydat sedm

⁴⁴ Viz zákon č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv (zákon o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv), který měl být účinný od 1. 1. 2020 a jehož účinnost byla několikrát odsunuta s tím, že nyní se očekává jeho účinnost od 1. 1. 2024. Posunování účinnosti byla ovšem běžná praxe i za první republiky.

⁴⁵ Viz např. čl. 86 an. ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci, pojednávající o ústavním soudu, který ovšem vznikl až v roce 1991 na základě úplně jiného zákona, č. 91/1991 Sb., o Ústavním soudu České a Slovenské federativní republiky s účinností k 1. 4. 1991. Záhy byl ovšem zrušen Ústavou České republiky č. 1/1993 Sb. a byl zaveden Ústavní soud České republiky, který funguje dodnes.

⁴⁶ Viz zákon č. 325/2021 Sb., o elektronizaci zdravotnictví, § 45.

úplných znění. Tuto aktivitu stát přenechává komerčním systémům, takže naše soudnictví se řídí právními předpisy, které vytvářejí bez jakékoliv odpovědnosti soukromé společnosti. V roce 2024 měla být po mnoha odkladech zprovozněna tzv. e_Sbírka, tj. státní právní informační systém, který měl problém úplných znění definitivně vyřešit.⁴⁷

10.4 Základní princip, kterým se řídíme při časových údajích, předpokládá pohled z pozice občana jako adresáta právní úpravy, tj. rozhodující je účinnost, a nikoliv platnost. Je to v protikladu k naší Poslanecké sněmovně, která pracuje s platností, a tudíž je schopna novelizovat i ta znění předpisu, která ještě nenabyla účinnosti.⁴⁸

§ 11

Typ účinností, derogací a obsah předpisu

11.1 V historii se **způsoby stanovení účinnosti** mnohokrát měnily. V rámci tvorby báze jsme našli 11 druhů stanovení účinnosti. Jako příklad mohou sloužit následující skupiny: a) výslovné stanovení účinnosti, b) neuvedení účinnosti, c) stanovení účinnosti dnem vyhlášení předpisu, d) stanovení účinnosti dnem rozeslání částky dané sbírky, e) den účinnosti je stanoven odkazem na splnění nějaké skutečnosti, f) účinnost je stanovena předpisem dané doby, tj. různým počtem dnů od publikování ve sbírce, g) účinnost je stanovena pro jednotlivé části předpisu různě apod.

11.2 Z hlediska **derogací** rozlišujeme následující skupiny: a) předpis ruší, mění nebo doplňuje jiný předpis, b) předpis neruší ani nemění jiné předpisy, c) předpis ruší vše, co je s ním v rozporu (generální derogační klausule) a d) předpis omezuje svoji účinnost na určité území, dobu, subjekty nebo vztahy.

⁴⁷ e_Sbírka byla zprovozněna k 1. 1. 2024, ovšem ve stavu jasné nedokončenosti.

⁴⁸ Nejde o situaci, kdy se v průběhu legisvakance předpis změní (viz např. první změna trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., tj. 306/2009 Sb., o změně trestního zákoníku s účinností k 1. 1. 2010, což je zcela v pořádku, neboť se to adresátů nijak nedotkne. Zde máme na mysli jinou situaci, kdy první novela má být účinná např. k 1. 9. XXXX a následující novela k 1. 6. XXXX, ale druhá novela novelizuje znění k 1. 9. XXXX, které ovšem k 1. 6. ještě neexistuje.

11.3 Obsahem předpisu se zde míní jeho charakteristika ve vztahu k tomu, co předpis převážně činí. Jde o 15 kategorií následujících typů: a) předpis obsahuje novou normu, b) jde o úplné znění, c) předpis pouze ruší jiné předpisy a neobsahuje žádnou novou normu, d) předpis ruší staré normy a nahrazuje je novými (novelizace), e) předpis pouze doplňuje nové normy k původním (doplňky), f) předpis mění a doplňuje nové normy, g) předpis pouze něco označuje a nemá normativní obsah, h) redakční sdělení nebo vyhláška o opravě chyb, i) předpis upravuje platnost jiného předpis, j) předpis stanoví účinnost jiného předpisu, k) zmocňovací předpis, l) mezinárodní smlouva nebo vyhláška o mezinárodní smlouvě, m) předpis stanovuje pouze výjimky atd.

Tyto kategorie slouží především pro analytické účely, neboť poměry mezi uvedenými kategoriemi mohou určit typické rysy daného období.

§ 12 Věcné zařazení

12.1 Ve výše uvedených sbírkách bývá na konci roku obvykle uveden věcný rejstřík, který zařazuje každý předpis do některé z věcných kategorií. Jako příklad lze uvést: „daně“, „školství“, „vazba“, „ochrana přírody“ apod. Některé kategorie se podrobněji člení, např. „školství základní, střední, vysoké“. Vytvořit věcný rejstřík pro období od Rakouska-Uherska do současnosti je velmi komplikované. Vycházeli jsme z věcných rejstříků, které publikovaly výše uvedené sbírky, Rejstříku 1936 (Hoffmann, Danek) a Přehledu 1985 (dr. Pandula). Jestliže výběr základních kategorií je obtížný, pak jejich sestavení do hierarchického stromu je takřka nemožné. Provedli jsme řadu testů, kde několik týmů mělo ze základních hesel sestavit hierarchický strom a výsledky byly tristní. Maximální shody dosáhly jednotlivé týmy zhruba ve 30 %. Pro potřeby informačních systémů jsme jednu z variant použili, ovšem s vědomím, že jde spíše o vnucenou konvenci než o nějaký přísně racionální konstrukt.

12.2 Věcnou kategorizaci sice využíváme, ale s vědomím, že jde o velmi hrubé rozlišení, které může být v nejobecnější úrovni vhodné pro první náhled na rozložení právních předpisů do jednotlivých oblastí. Skutečné věcné zaměření předpisu má význam zkoumat spíše až na úrovni jazyka, tedy na původních textech.

Základních kategorií je přes **900**.

§ 13

Právní odvětví

13.1 Právní odvětví je teoretická konstrukce. V teorii se striktně rozlišuje právní předpis jako materiální nositel právních norem a právní norma jako idea.⁴⁹ Právní norma představuje koncept typický pro kontinentální právo. Angloamerický systém s právní normou nepracuje. O struktuře právní normy se vedou spory i uvnitř kontinentální teorie. V každém případě právní norma je něco, co musíme z právních textů získat interpretací. Pravidla tohoto postupu jsou ovšem nejednoznačná, a tudíž nealgoritmizovatelná. Právní odvětví se obvykle chápe jako soubor právních norem, nikoliv právních předpisů. Zařazení právních předpisů do jednotlivých odvětví stojí tak na předpokladech, o kterých velmi dobře víme, jak jsou nejednoznačné. Mluvíme-li tedy o kategorizaci předpisů podle právních odvětví, jde opět o velmi hrubý odhad, kde se předpokládá, že předpis pravděpodobně obsahuje především právní normy z daného odvětví.

13.2 Kromě uvedených obtíží do hry vstupuje podrobnější kategorizace správního práva, která je spíše problémem konvence, tj. do jaké hloubky členění jsme ochotni jít. S vědomím všech problémů, které jsou s odvětvovým zařazením spojeny, jsme každý předpis zařadili do 20 odvětvových kategorií se základním členěním na veřejné a soukromé právo, jak je v kontinentálním právu zvykem.

§ 14

Rozměr a paragrafy

14.1 U každého dokumentu v naší bázi je uveden jeho rozměr, rozměr přílohy, počet paragrafů a počet článků. Rozměrem se míní velikost předpisů měřená v desetinách tiskové stránky dané sbírky. Sjednocení rozsahu různých sbírek je převedeno na rozměry Sbírký zákonů jako základní etalon, protože zde se vyskytuje nejvíce analyzovaných předpisů. Přílohy se uvádějí zvlášť s vědomím, že příloha je stejně závazná jako vlastní normativní text. Nicméně rozměr příloh je zajímavým indikátorem posunů v jednotlivých historických etapách.

⁴⁹ Viz KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 131.

Například rozměry státních rozpočtů za první republiky byly rozsáhlejší, zatímco v poslední době zjevně narůstají technické tabulky apod. Rozměry předpisů měřené uvedeným způsobem se korigují na úrovni textové, kdy se za základní jednotku považuje slovo, což je mnohem přesnější ukazatel.

14.2 Počty paragrafů a článků vycházejí z užití definice, podle níž za paragraf se považuje každé oficiální označení daného úseku normativního textu. Může jím být paragraf, článek, normativní bod, kategorie, pravidlo atd., což jsou empiricky sebraná všechna možná oficiální označení jednotlivých úseků textu. Paragraf je základní jednotkou právní struktury předpisů (viz dále). Z hlediska metodického se mohou rozcházet počty paragrafů na úrovni registru a na úrovni vlastních textů. Nicméně následná analýza textů parametr počet paragrafů vždy zpřesní. Pro hrubou představu o členění dokumentu na paragrafy je tento parametr dostačující (viz dále).

§ 15

Zásada informačního vyčerpání dokumentu

Neuvádíme zde veškeré proměnné registru, ale pouze základní typy. Hlavní princip, z kterého jsme při sběru rejstříkových dat vycházeli, zní: **„Každý dokument je třeba tzv. informačně vyčerpat bez ohledu na to, zda víme, k čemu daný parametr použijeme.“** Nerespektování této zásady vede obvykle k tomu, že něco, co jsme považovali na počátku za zbytečné, následně nutně potřebujeme, a předělávat zpětně celou bázi je komplikované. Proto je výhodnější zpracovat parametry co nejvíc a už se nevracet. Nakonec se vždy ukázalo, že jde o princip správný a efektivní.

Oddíl druhý

Soubory popisující vztahy mezi dokumenty

§ 16

Derogace a modifikace

16.1 Soubor popisující vztahy mezi dokumenty na úrovni derogací a modifikací se řídí následujícími principy. Východiskem jsou identifikace dokumentů ve výše uvedené formě. Vztahem derogace se míní: a) výslovné zrušení daného předpisu, resp. zrušení jeho účinnosti, b) situace, kdy všechny paragrafy daného předpisu byly zrušeny, ačkoliv předpis jako celek zrušen nebyl (např. ABGB), c) tzv. obsoletní zrušení podle metodiky Přehledu 1985. Poslední případ se za zrušení obecně nepovažuje pro potřeby analýz, neboť zde pracujeme spíše s kategorií nezrušených předpisů. Derogační vztah je oboustranný, tj. má smysl jak otázka X ruší Y, tak Y je rušeno X.

16.2 Co je a co není modifikací, není jednoznačné. V případě výslovné modifikace, tj. zrušení určitého paragrafu či změny či doplnění jiného paragrafu je věc jasná. Problém představují citace u přechodných ustanovení, usnesení vlády v době koronaviru,⁵⁰ rozšíření platnosti předpisu pro další území či prodloužení platnosti⁵¹ apod. Vzhledem k tomu, že modifikace jsou součástí informačních systémů na bázi založených, zvolili jsme dvojí typ modifikace. V úzkém smyslu se míní modifikací výslovná modifikace a v širším smyslu i modifikace výše uvedeného typu. U informačních systémů je bezpečnější pracovat s širším pojetím modifikací, neboť uživatel věnuje větší pozornost modifikacím než citacím. Pro potřeby analýz pracujeme s užším pojetím modifikace.

V současnosti soubor modifikací a derogací popisuje 163 000 vztahů.

⁵⁰ Viz např. usnesení vlády ČR č. 996 uveřejněné pod číslem 400/2020 Sb., které modifikuje zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ačkoliv se tváří, že o žádnou modifikaci nejde.

⁵¹ Viz např. zákon č. 148/1923 Sb., kterým se prodlužuje platnost zákona o vyvlastňování k úpravě asanačního obvodu hlavního města Prahy a povolují se daňové výhody pro stavby v tomto obvodu, nebo zákon č. 280/1919 Sb., o stavebních úlevách, kterým se rozšiřuje platnost zákona ze dne 15. dubna 1919, č. 211 Sb. z. a n., týkajícího se stavebních úlev pro Prahu a okolí, na města Plzeň a Budějovice.

§ 17

Zmocnění

17.1 Soubor obsahuje vztahy podřízenosti a nadřízenosti mezi předpisy. Struktura souboru je podobná jako v předchozím případě s tím, že u podřízeného předpisu se odkazuje i na paragraf, odstavec a písmeno zmocňujícího předpisu. Tyto vztahy nemají pouze analytický význam, ale využívá se jich i u tvorby věcného či odvětvového zařazení, kdy zmocňující předpis přenáší svoje zařazení na předpis podřazený. Jistě mohou existovat výjimky, ale v naprosté většině případů lze tento postup akceptovat. Vztah zmocnění je podobně jako u derogací oboustranný.

V současnosti má tento soubor 138 000 položek.

17.2 U obou souborů (modifikace a zmocnění) je třeba zdůraznit, že popisují vztahy mezi dokumenty jako celky. V případě souboru popisujícího zmocnění jde o výjimku, kde odkazy na paragrafy či menší úseky se mohou projevit až na úrovni textovýchází.

ČÁST TŘETÍ

Vlastnosti textů

§ 18

Úrovně právního dokumentu

18.1 Právní dokument lze chápat jako rozmístění slov na ploše. **Slovem** přitom míníme řetězec mezi dvěma mezerami se seznamem výjimek.⁵² Kromě slov právní texty obsahují obrázky, značky, notové záznamy, tabulky apod. Nicméně za **základní jednotku** budeme považovat slovo, neboť jde o nejvýznamnějšího nositele významu v přirozeném jazyce.

18.2 Uspořádání slov budeme nazývat **strukturou**. Struktura má několik vrstev. V první řadě jde o **strukturu tiskovou**, ovládanou speciálními značkami formátujícími odstavce, řádky, zvýraznění, centrování nadpisů, proložení slov atd. Pro právní předpisy je typická vlastní **právní struktura**, tj. členění na paragrafy, oddíly, hlavy, označení odstavců, písmen, bodů, rubriky (vnitřní obsahové nadpisy) apod. Právní struktury se liší podle typů právních dokumentů, např. právní předpis, judikát, učebnice apod. Právní dokumenty mají tutéž **strukturu gramatickou**, tj. členění na věty a jejich podmnožiny u složených vět a slovní spojení, která nejsou větami, např. nadpisy, formální označení právních struktur apod. Konečně rozeznáváme **strukturu pragmatickou**, pod níž chápeme části textu, ať již jde o slova, slovní spojení, nebo fráze, kterým přikládáme speciální funkce, podle zamýšleného účelu, např. autorem zvýrazněná slova nebo fráze apod.

18.3 Vzhledem k tomu, že právní dokumenty tvoří obvykle součást informačních systémů, **texty se obohacují vloženými informacemi**, např. explikujícími odkazy, označujícími části textů jako právní termíny, zdůrazňujícími některé fráze apod. Platí ovšem **zásada**, že zpracovatel právního textu **nesmí pozměnit originál na úrovni slov ani právní, gramatické či pragmatické struktury** a vložené informace jde vždy oddělit od původního textu. Vložené informace bývají předmětem samostatné analýzy přísně oddělené od analýz původního znění textů.

⁵² Např. tečky, čárky, otazníky apod. Viz blíže CVRČEK, František. *Právní informatika*, s. 111; TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*. Praha: Academia 1985, s. 37; KOŘENSKÝ, Jan – CVRČEK, František – NOVÁK, František. *Juristická a lingvistická analýza právních textů (právněinformatický přístup)*. Praha: Academia, 1999, s. 43.

Každý právní dokument se tedy skládá a) ze slov, b) z výše uvedených struktur a c) z vložených informací. O každé složce pojednáme zvlášť.

Oddíl první Slovník

§ 19

Postup zpracování právního textu

Jak již bylo zmíněno v případě zpracování metadat, výchozím bodem každé racionální analýzy jsou kvalitní data. V případě právních textů to platí dvojnásob. Zpracování právního textu je založeno na metodice, která v zásadě postupuje podle výše uvedených složek uvedených v § 18.

§ 20

Rozpoznání slov

20.1 Předpokládejme, že máme digitálně zpracovat právní předpis vydaný ve Sbírce zákonů v období první republiky nebo v Říšském zákoníku před rokem 1918. V zásadě lze postupovat dvojím způsobem. Buď někdo přepíše daný text do standardního editoru (např. Word), nebo využijeme OCR programy, které umí rozpoznávat jednotlivá slova (např. program ABBYY FineRead). Cíl je v obou případech stejný, rozpoznání jednotlivých slov s co nejmenší chybou. Pokud text pouze ofotíme, dostaneme obrázek, který je nepoužitelný pro jakékoliv další využití, tj. analytické úlohy, vyhledávání apod. Obrázek si lze pouze prohlížet a o nějaké digitalizaci se v tomto případě vůbec nedá hovořit. Jako příklad lze uvést projekt Říšská sbírka zákonů 1848–1918 IS MUNI,⁵³ Sbírku zákonů na portálu Ministerstva vnitra ČR,⁵⁴ ale i zpracování textů Říšského zákoníku na rakouských portálech.⁵⁵

⁵³ Viz *Informační systém Masarykovy univerzity* [online]. Dostupné z: <https://is.muni.cz>.

⁵⁴ Viz např. předpisy z roku 1945. *Sbírka zákonů a mezinárodních smluv* [online]. In: Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu>.

⁵⁵ Viz např. *ALEX – Historische Rechts- und Gesetzestexte* [online]. In: Österreichische

§. 1.

Aby vyhlášení zákonů vůbec a oněch nařízení, ježto se připomínají v §. 4. patentu Našeho, daného dne 27. prosince 1852, mělo moc zavazující, potřebí, aby se učinilo zákonníkem Říšským, vydávaným jediné v jazyku německém.

Posavadní věstníkové vlád zemských přestanou.

§. 2.

Úřadové císařští obdrží zákonník Říšský dle jednotejné míry, jak toho působnost a velikost jednoho každého úřadu vyhledává.

Obce nejsou povinny, zákonníka Říšského sobě zjednávat.

§. 3.

Když se některý zákon neb některé nařízení vložiti má do zákonníka Říšského, má úřad centrální, který jej vydává, ustanoviti, v kterých zemích korunních bude zákon ten platnost míti, a v kterých jazycích zemských se má zvláštními výtisky také obcím oznámiti, aby došel širšího vyhlášení.

Tito výtiskové zvláštní budou v příhodné formě tištěni, čísly pořád jducími, kteráž se každého roku znovu započnou, poznamenání, a obcím v tom jazyku zemském, který jest v nich obyčejný, rozesílání. Tisk i rozesílání diti se bude nákladem státním.

Výtiskové zvláštní, učinění v jazyku německém, budou řízením zemským posílání, aby je rozdělily, překladové pak na jiné jazyky zemské, jichž bude potřebí, budou jim posílání, aby je daly do tisku a potom je rozeslaly.

§. 4.

Nařízení úřadů zemských, ježto se mají vyhlásiti, má dáti politické řízení zemské v jazycích zemských usknouti a vedle potřeby úřadům a obcím rozeslati.

Náklad na to zapraví se z fondu zemského.

§. 5.

Pokud tímto nařízením není nic jiného vyměřeno, zůstati má v platnosti, co ustanoveno patentem Naším, daným dne 27. prosince 1852, č. 260.

§. 6.

Našemu ministrowi práv uloženo jest, aby tento patent vykonal, smluviv se s Našimi ministry záležitostí vnitřních a financí.

Dáno ve Vídni, hlavním a sídelním městě Našem, dne 1. ledna léta tisícího osmistého šedesátého, panování Našeho roku dvanáctého.

František Josef mp. (L.S.)

Hrabě Rechberg mp.

Svobodný pán Bruck mp.

Hrabě Nádasdy mp.

Hrabě Goluchowski mp.

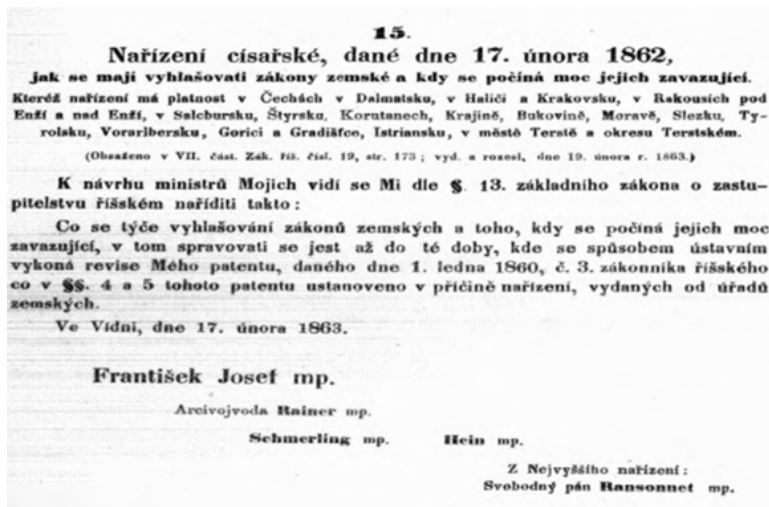
Z Nejvyššího nařízení:

Svobodný pán Ransonnet mp.

Obrázek č. 1: Nedigitalizovaný text – první vrstva

Nationalbibliothek. Dostupné z: alex.onb.ac.at; nebo *Reichs-, Staats- und Bundesgesetzblatt 1848-1940* [online]. In: Rechtsinformationssystem des Bundes. Dostupné z: <https://www.ris.bka.gv.at/Bgbl-Alt/>.

Jde o text císařského patentu č. 3/1860 Ř. z. (v českém překladu č. 1/1860 Ř. z. pro Markrabství Moravské). Na první pohled je zřejmé, že jde o obrázek, nikoliv o digitalizovaný text. Ověřit to lze snadno, neboť se v něm nedá hledat. Text prostě neprošel rozpoznávacím programem OCR.

Obrázek č. 2: První vrstva textu = obrázek

Obrázek č. 2 představuje císařské nařízení č. 15/1863 Ř. z. (překlad, tj. 19/1863 Ř. z. (originální verze v němčině). Jde opět o obrázek stejného typu jako obrázek 1. Tento právní text byl digitálně rozpoznán pomocí programu OCR, ovšem obsahuje řadu chyb. Na obrázku č. 3 můžeme vidět zeleně označená místa, o kterých musí zpracovatel rozhodnout, zda jsou správně rozpoznána. Červeně označená slova se nevyskytují ve slovníku OCR nebo může jít o paslova vzniklá např. rozdělením slova na konci řádku nebo na konci strany.

20.2 Je třeba zdůraznit, že **digitální text, v kterém lze vyhledávat a následně jej analyzovat, představuje druhá vrstva, kterou uživatel nevidí.** Komerční informační systémy této skutečnosti hojně využívají, neboť uživatelé mají před sebou hezký obrázek, ale o tom, jak skutečně vypadá druhá vrstva,

nemohou tušit nic. Často se sice rozpoznávací program na text spustí, ale nejasná místa se neověří, tj. neopraví se nesprávná slova. Jaká je zhruba frekvence nejasností, ukazuje obrázek č. 3.⁵⁶

20.3 Systémy OCR sice tvrdí, jak vysoké je procento úspěšnosti rozpoznání slov, ale realita ukazuje 15–20 oprav na jednu stranu. Paradoxně běžná sekretářka při opisování tolik chyb obvykle neučiní. Je ovšem dražší.

Obrázek č. 3: Druhá vrstva – neopravená

§ 21

Opravy slov při digitálním zpracování

21.1 Prvním krokem k digitalizaci je trpělivá a poctivá práce při opravách slov rozpoznaných programem OCR. Obvyklý postup se skládá z následujících kroků:

- vyřezání textu z dané sbírky,
- vybělení pozadí a vymazání skvrn,

⁵⁶ V systému AcademicLex lze citované předpisy dohledat a přesvědčit se o jejich plné digitalizaci.

- c) rozpoznání slov, tj. 1) nastavení jazyků, 2) opravení nejasností, roztržených slov, vložených znaků, nerozpoznaných slov, nových slov (jejich zařazení do specializovaného slovníku OCR) atd. Předpokladem je znalost jazyků (čeština, slovenština, francouzština, angličtina, němčina, ruština, latina a řečtina) alespoň na základní úrovni,
- d) konverze do programu Word a kontrola přes pravopis s jiným speciálním slovníkem,
- e) kontrola proti našemu speciálnímu slovníku vytvořenému pouze z právních textů obsahujícímu v současnosti přes 780 000 slov.

21.2 Všechny tyto kroky nezajistí úplnou bezchybnost textů. V případě doktrinních textů a textů starších právních předpisů je třeba vždy nakonec provést klasickou korekturu a stejně se vždy najdou chyby.

§ 22 Typy slov

Výše jsme uvedli, že za základní jednotku textu považujeme slovo jako řetězec mezi dvěma mezerami. To znamená, že za slovo považujeme všechny znaky bez ohledu, zda mají, či nemají význam v přirozeném jazyku. Slovem budou všechny slovní druhy českých slov, cizí slova, zkratky, tiskové značky, speciální znaky atd. Pro určení typu slova platí jasná pravidla. Tak např. číslice se člení po třech, z důvodu šetření slovníku. Rozlišují se zkratky s tečkou a bez tečky s tím, že pokud chybí u zkratky s tečkou tečka v originálu, musí se doplnit. Pokud není jasné, zda jde o rozdělená slova na konci řádku, nebo stránky, rozhodne se podle užití spojení v daném textu (např. pracovně-právní).⁵⁷ Každé slovo, které se vyskytuje v naší bázi, má určen Typ.

⁵⁷ Úplný přehled typů slov viz níže, tabulka č. 44.

§ 23

Slovní druhy českých slov

U každého českého slova je určen slovní druh, rod a životnost. U slovních druhů jsme vycházeli z klasifikace Mluvnice češtiny z roku 1986.⁵⁸ V případě nejasností jsme se rozhodli pro zařazení slova podle převažující frekvence výskytu v bázi (např. ženou, více výskytů má slovo „žena“ než „hnáti“).⁵⁹ Slovní druhy jsou vysoce významné pro náš přístup k analýze slovníků právních textů nebo tvoří základ větných vzorců v češtině.^{60, 61}

§ 24

Lemmatizace

24.1 Pokud jsme doposud hovořili o slovech, měli jsme na mysli tzv. slovotvar. V případě rozdílu jediného písmena v daném slově jde o dvě různá slova. Čeština je morfologicky bohatý jazyk, který skloňuje a časuje. V případě vyhledávání nebo analýz obvykle nepracujeme se slovotvary, ale s tzv. lemmaty. **Lemma**⁶² v našem pojetí je označení množiny slovotvarů, která řeší problém skloňování či časování, popř. dalších vlastností, jako různé formy slova (velká a malá písmena), změny psaní slov v čase (např. „syrup“ a „sirup“, „prezident“ a „president“ apod.), odlišnosti ve vývoji češtiny („soud“ a „saud“), případně rozdíly v češtině a slovenštině.

24.2 Jako příklad lemmatu slova „soud“ lze uvést množinu následujících slovotvarů: (SOUD, SOUDECH, SOUDEM, SOUDU, SOUDY, SOUDŮ, Soud, Soudem, Soudové, Soudu, Soudy, Soudů, Soudům, saud, saudech, saudem, saudiech, saudové, saudio, saudy, saudě, saudů, saudům, saudův, saudich,

⁵⁸ *Mluvnice češtiny, díl II. Tvarosloví*. Praha: Academia 1986, s. 29 an.

⁵⁹ Úplný přehled slovních druhů viz níže, tabulka č. 66 an.

⁶⁰ KOŘENSKÝ, Jan – CVRČEK, František – NOVÁK, František. *Juristická a lingvistická analýza právních textů (právně informatický přístup)*, s. 69 an.

⁶¹ DANEŠ, František – HLAVSA, Zdeněk a kol. *Větné vzorce v češtině*. Praha: Academia, 1981.

⁶² Viz TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*, s. 37 an. Slovotvar je označení používané Těšitelovou. Jako zkratku obratu „slovotvar“ budeme někdy užívat „morf“.

saudóm, soud, soudech, soudem, soudové, soudu, soudy, soudě, soudů, soudům, soudův, súdem, súdové).

24.3 Jak je vidět z tohoto příkladu lemmatu „soud“ pokrývá 37 slootovarů a řeší problém malých a velkých písmen, skloňování, staré a současné češtiny a zahrnuje i slovenské tvary.

24.4 Tento typ lemmatu nazýváme **lemma v širším smyslu**. Naproti tomu **lemma v užším smyslu** umožňuje vytvářet podmnožiny podle uvedených kritérií, např. pouze české tvary, pouze vyskloňované tvary v češtině apod.

24.5 Způsobů, jak vytvořit množiny lemmat, je celá řada. V našem případě v množině lemmat se vyskytují pouze slovotvary, které byly v naší databázi skutečně použity s výjimkou názvu skupiny lemmat, tj. slova v prvním pádě jednotného čísla, u sloves infinitiv atp.

Zda je analýza provedena na slovotvarech, či lemmatech, je vždy výslovně uvedeno.

§ 25

Sémantické skupiny

25.1 Lemmatizace řeší především skloňování či časování, ale nepracuje s různými slovními druhy. Tak např. slovo „daň“ je rozdílné lemma od adjektiva „daňový“ či slovesa „danit“. Lemmatizace taktéž neřeší problém prefixů a sufixů, neboť „zdanit“ a „danit“ jsou různá slova, podobně jako „daněprostý“ či „daně“.

25.2 Zmíněné nedostatky lemmatizace se pokouší řešit tzv. **sémantické skupiny**, které sdružují podmnožiny několika lemmat. Uvedme jednoduchý příklad, který může demonstrovat rozdílnost sémantické skupiny a lemmatizace.

25.3 Slovo „spravedlnost“ na úrovni lemmat obsahuje 12 následujících slovotarů: (SPRAVEDLNOST, SPRAVEDLNOSTI, Spravedlnost, Spravedlnosti, Spravedlností, spravedlnost, spravedlnostech, spravedlnostem, spravedlnosti, spravedlnostmi, spravedlností, spravedlnost').

25.4 Sémantická skupina „spravedlnost“ pokrývá 84 slovoťvarů: (SPRAVEDLIVOU, SPRAVEDLIVÉ, SPRAVEDLNOST, SPRAVEDLNOSTI, Spravedlivo, Spravedlivost, Spravedlivou, Spravedlivé, Spravedlivému, Spravedlivě, Spravedlivější, Spravedlivý, Spravedlivým, Spravedlivá, Spravedliví, Spravedlnost, Spravedlnosti, Spravedlností, nejspravedlivěji, nejspravedlivější, nejspravedlivějších, nejspravedlivějšího, nejspravedlivějším, nejspravedlivějšími, nejspravedlivějším, přespravedlivé, přespravedlivý, spravedliv, spravedliva, spravedlivau, spravedlivo, spravedlivost, spravedlivostech, spravedlivosti, spravedlivostí, spravedlivou, spravedlivu, spravedlivo, spravedlivé, spravedlivého, spravedlivém, spravedlivému, spravedlivě, spravedlivěji, spravedlivější, spravedlivějších, spravedlivějšího, spravedlivějším, spravedlivějším, spravedlivý, spravedlivých, spravedlivým, spravedlivými, spravedlivá, spravedliví, spravedlnost, spravedlnostech, spravedlnostem, spravedlnosti, spravedlnostmi, spravedlnostní, spravedlnostních, spravedlnostním, spravedlnostními, spravedlností, spravedlnost, spravedlnůstka, spravedlnůstky, spravodlive, spravodlivej, spravodlivejší, spravodlivejší, spravodlivo, spravodlivom, spravodlivosti, spravodlivostí, spravodlivost, spravodlivé, spravodlivého, spravodlivému, spravodlivý, spravodlivým, spravodlivá, spravodlivú).

25.5 Jestliže bychom např. v programu AcademicLex hledali nejstarší výskyt slova „spravedlnost“ na úrovni lemmat, našli bychom 7 187 dokumentů s četností 34 563 s tím, že prvním dokumentem je Zlatá bula sicilská Fridricha II. z roku 1212. V případě vyhledání s pomocí sémantické skupiny nalezneme 11 113 dokumentů s četností 50 650 a nejstarším dokumentem jsou Břetislavova dekreta z roku 1 039.⁶³ V druhém případě jde o slovoťvar „spravedlivé“.

25.6 Z uvedeného je snad zřejmé, že sémantické skupiny představují užitečnou pomůcku jak pro vyhledávání, tak pro analytické účely. Tvorba sémantických skupin podobně jako v případě lemmatizace pracuje pouze s reálnými tvary, které se v daném stavu báze nacházejí. V průběhu aktualizací se sémantické skupiny přeskupují (zužují či rozšiřují) podle stavu báze.

25.7 Nelze tvrdit, že konzistence sémantických skupin je bezchybná. V řadě případů je příslušnost do skupiny založena na frekvenci výskytu nejednoznačných

⁶³ Jde o databázi programu AcademicLex k 30. 7. 2023.

slovotvarů v daném stavu báze. Přesto sémantické skupiny vykazují lepší výsledky než obvykle používané klasické informatické postupy. Ve většině právních informačních systémů se se sémantickými skupinami nepočítá a pracuje se s primitivnějšími funkcemi.

§ 26

Jednoslovné právní termíny

26.1 Definovat jednoslovné právní termíny je nesnadná úloha. Je všeobecně známo, že každé slovo právních předpisů se může stát předmětem sporu. Jako typickou ukázkou lze uvést debatu o význam spojky „a“ v případě sporu o jmění obchodní banky při rozdělení Československa. Podle Akademického slovníku současné češtiny (ASSČ)⁶⁴ má spojka „a“ přes deset různých významů, přičemž rozhodnout, zda jde v daném případě o konjunkci, či disjunkci, z hlediska logického není jednoznačné a totéž platí v právu.

26.2 V právu platí princip, že slova z jiných oborů se mají interpretovat tak, jak je v daném oboru obvyklé.⁶⁵ Víme tak, že některá slova právní význam nemají. Jde o slova z oboru chemie, zdravotnictví, techniky, názvy zvířat a rostlin apod.

26.3 Je tedy zřejmé, že můžeme rozdělit slova na a) s jistým právním významem (např. zákon, soud, smlouva, pacht, trest, vazba, vražda apod., b) slova s jistým neprávním významem (např. hydráty, kulhavka, ječmen, koza, karcinom apod.) a c) slova nejistá (např. člen, předseda, hodnotitel apod.). Samozřejmě nejde o jednoznačnou klasifikaci.

26.4 V roce 2010 jsme se pokusili popsat jednoslovné termíny (substantiva) ve výše uvedených kategoriích na úrovni primárních předpisů, sekundárních předpisů a judikatury.⁶⁶ Ukázalo se, že jednoslovných substantiv se nejvíce

⁶⁴ Viz *Akademický slovník současné češtiny*, heslo „a“. Dostupné z: <https://slovníkcestiny.cz/heslo/a/>.

⁶⁵ Jde ovšem spíše o převažující názor, a jak už to v právu bývá, i ten je zpochybňován. Blíže viz OST, François – KERCHOVE, Michel van de. *Entre la lettre et l'esprit*. Bruxelles: Bruylant, 1989, s. 53. K přehledu právních úprav viz ibidem, s. 22.

⁶⁶ Viz CVRČEK, František. *Právní informatika*, s. 129 an.

vyskytuje v judikatuře (okolo 1 500), poté v primárních předpisech (750) a nejméně v sekundárních předpisech (690). 75 % právních termínů judikatury pochází z oblasti teorie a 18 % jsou pouze varianty právních termínů z právních předpisů.⁶⁷

26.5 V každém případě **jednoslovných právních termínů je minimum** a lze popsat jejich kontexty poměrně spolehlivě. Z hlediska našich analýz nás budou zajímat především právní termíny z primárních předpisů.

Hlubší rozlišení právních termínů např. na právní subjekty apod. vyžaduje analytické postupy provedené na textech, a nikoliv na slovníku.

26.6 Oproti jednoslovným právním termínům stojí tzv. **kolokace**,⁶⁸ tj. zjednodušeně ustálená spojení více slov, která jsou pro právo typická a jejich výskyt v právních textech je mnohonásobný. Analýza kolokací ovšem náleží až do úrovně plných textů, a nikoliv slovníku. Kolokace jsou v současnosti nejčastějším předmětem výzkumu a bude o nich pojednáno níže.

26.7 Jednoslovné právní termíny představují první a nejprimitivnější úroveň slovníkové analýzy. Jejich rozložení v různých etapách vývoje českého právního řádu však může mnoho zajímavého poskytnout.

Oddíl druhý Struktury právního textu

§ 27

Tisková struktura

27.1 Po celé sledované období byly **právní předpisy všeobecně závazné v klasické tiskové formě na papíře, nikoliv v digitální podobě oficiálních sbírek**.⁶⁹ Regulaci klasické tiskové formy publikace upravují legislativní

⁶⁷ Viz ibidem, s. 139.

⁶⁸ Viz ČERMÁK, František – ŠULC, Michal (eds.). *Kolokace*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, s. 9 an.

⁶⁹ Viz § 12 odst. 1 a 2 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních

pravidla vlády,⁷⁰ která jsou vydávána ve formě usnesení vlády. Jak známo usnesení vlády je normativní instrukcí, která zavazuje pouze orgány státní správy, a nikoliv jiné subjekty. Z toho plyne, že **regulace klasické tiskové formy nebyla nikdy v historii ČR všeobecně závazná a jejich úprava v rámci usnesení vlády se mnohokrát měnila**. Po roce 1990 nastoupil trend, kdy se ani legislativní pravidla vlády příliš nerespektovala, ale spíše se přizpůsobovala aktuální legislativní praxi. Současná legislativní pravidla vlády fakticky vůbec nepracují s představou, že předpisy budou v budoucnu převážně v digitální formě. Klasická tisková forma byla historicky silně ovlivněna neformální konvencí, kterou nastolil Říšský zákoník pro právní předpisy od roku 1849 a která se více méně dodržuje dodnes. To se ovšem netýká mezinárodních smluv.⁷¹

27.2 Hovoříme-li o tiskové struktuře, máme na mysli formální rozmístění slov na ploše (viz dále). Všechny dokumenty, s kterými pracujeme, jsou v digitální podobě. Je tudíž třeba rozlišovat klasickou tiskovou formu dokumentů publikovaných v oficiálních zdrojích **od tiskové struktury v digitální podobě**.

27.3 Pro uspořádání digitálního textu se využívají tzv. **tiskové značky**, s kterými pracuje každý editor (např. Word, WordPerfect apod.). Může jít o funkce nebo o reálné speciální znaky, ale smysl je stejný; uspořádání textu podle předem daných pravidel. Vzhledem k tomu, že klasická tisková forma oficiálních sbírek se měnila, bylo třeba digitální formu standardizovat, tj. přijmout normu, podle které se bude zpracování všech dokumentů určitého typu řídit (předpisy, judikáty, důvodové zprávy, doktríny atd.). Pro každý typ textu byla

smluv. Tento zákon měl být původně zrušen zákonem č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv (zákon o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv), k 1. 1. 2020, ale novelami č. 277/2019 Sb., 261/2021 Sb. a 177/2022 Sb. byla účinnost postupně posunována až na 1. 1. 2024. Podle § 1 odst. 2 by měla být digitální forma stejně závazná jako forma tisková. K tomu došlo k 1. 1. 2024.

⁷⁰ Viz např. usnesení vlády o legislativních pravidlech z 2. 11. 1949, 5. 7. 1967, 30. 9. 1971, 5. 12. 1985, 31. 3. 1987, 19. 3. 1992, 19. 3. 1998 ve znění řady novel (viz úplná znění legislativních pravidel v AcademicLex).

⁷¹ Standardizovaná forma publikace se nedodržuje ani u obecně závazných normativních aktů Evropské unie a lze konstatovat, že rakouská konvence námi převzatá je mnohem stabilnější.

proto vytvořena **šablona** a všechny dokumenty daného typu byly podle ní zpracovány. **Smyslem standardizace bylo jednak maximálně respektovat klasickou tiskovou formu a jednak zvolit sekvence tiskových značek tak, aby podporovaly automatické rozpoznávání jednotlivých úseků daného textu.**

27.4 Pokud originální texty přepisují do digitální formy sekretářky, řídí se podle pravidel uvedené normy. Digitalizovaný text se následně zkontroluje programem a opravuje tak dlouho, až jsou všechny úseky textu rozpoznány.

27.5 Jestliže originální text je zpracováván pomocí OCR, došli jsme na základě zkušeností k závěru, že **je efektivnější pracovat s prostým textem** a tiskové značky do digitalizovaného textu vnořit. Jak je vidět na obrázku č. 3, OCR obvykle zdestruuje původní formu. Navíc původní forma nebyla ani v originálních textech stabilní.

27.6 Tiskových značek jsou desítky a využívají se nejen pro uspořádání textu, ale jejich obdoba i pro označení speciálních úseků textu rozpoznatelných programy (např. právní termíny, důležité fráze apod.).

§ 28 Základní tiskové značky

28.1 Za **základní tiskové značky** považujeme:

- 1) Hrt – přechod na další řádek, ukončení odstavce ([H])
- 2) Centr – začátek umístění textu do středu stránky ([C])
- 3) Tab – odsazení na prvním řádku odstavce ([T])
- 4) Indent – odsazení textu zleva ([I])
- 5) Fright – odsazení textu vpravo na konec řádku ([F])
- 6) Bold – zvýraznění slova nebo skupiny slov ([B])
- 7) Subscp – dolní index ([Sb]) – atd.⁷²

⁷² K tomu blíže viz CVRČEK, František. *Právní informatika*, s. 81 an.

28.2 Jde o značky, které má k dispozici každý editor. Jejich označení či forma jsou otázkou konvence. Mezi editory jsou značky jednoduše převoditelné.

28.3 Respektování normy vkládání tiskových značek do dokumentů je základním předpokladem **zpracování podle uvedené normy**. V našem případě jde o více jak 100 000 dokumentů.

§ 29

Právní struktura

29.1 Pod vlivem rakouské tradice české právní předpisy v zásadě respektují konvenčně ustálenou formu uspořádání textu. Pohlédneme-li na právní předpisy publikované v Říšském zákoníku či zemských zákonících Čech, Moravy a Slezska, zjistíme, že se jejich forma příliš neliší od současnosti. Jistě, existují výjimky, ale není jich mnoho a drobnou úpravou je lze přizpůsobit konvenci, z níž naše norma vychází, aniž by se nějak narušil respekt k originálu.

29.2 Jak známo, předpisy se obvykle člení na paragrafy, odstavce, písmena, body, novelizační body, oddíly, hlavy, části atd. **Pro právní předpisy považujeme za základní jednotku paragraf a v případě novelizací novelizační body.**

29.3 **Části právního předpisu** lze rozdělit na:

- 1) **hlavičku** obsahující obvykle oficiální číslo předpisu v dané sbírce (číslováno v jednotlivých letech vzestupně),⁷³ typ předpisu (např. zákon, nařízení), kdo jej vydal (autor), datum vydání a název předpisu,
- 2) **preambule**, tj. uvozující část, která nemívá závazný charakter,⁷⁴
- 3) **normativní věty**, obvykle oficiálně označené jako paragrafy nebo jejich části,
- 4) **formální nadpisy** členící text (části, hlavy, oddíly, pododdíly apod.),

⁷³ To platí již od císařského patentu č. 153/1849 Ř. z. (dopl. sv.), o zavedení Říšského zákoníku a zemských zákoníků.

⁷⁴ To platí pro kontinentální právo, nikoliv pro právo angloamerické.

- 5) **rubriky**, obsahové vnitřní nadpisy,
- 6) **přílohy**, nemusí se členit na paragrafy, ale obsahují normativní věty,
- 7) **tabulky, obrázky, notové záznamy, mapy, značky** apod., obvykle s normativním významem,
- 8) **podpisy**,
- 9) **poznámky pod čarou**.

29.4 Hlavička, preambule, formální a obsahové nadpisy, podpisy a poznámky pod čarou se v ČR nepovažují za závazné části právního předpisu.⁷⁵ Je tedy zřejmé, že výše uvedené části je třeba jasně odlišit jak pro potřeby vyhledávání, tak pro potřeby analytické.

29.5 K rozpoznání jednotlivých částí textu se využívá normalizovaných sekvencí tiskových značek, uspořádaných podle pevných pravidel daných normou.

Jako příklad lze uvést následující pravidla:

- 1) **Oficiální číslo** předpisu v hlavičce je první položka se sekvencí [H],[H],[C][B]číslice,[b],[c],[H],[H].⁷⁶
- 2) **Typ předpisu** v hlavičce je druhá položka se sekvencí [H],[H],[C],[B], slova[b],[c],[H],[H], přičemž slova jsou prověřena seznamem všech typů právních předpisů.
- 3) **Autor** představuje třetí položku se sekvencí [H],[H],[C],[B],slova[b],[c],[H],[H], přičemž slova jsou prověřena seznamem všech autorů. Tuto položku může nebo nemusí předpis obsahovat.⁷⁷

⁷⁵ Blíže viz např. nález Ústavního soudu č. 173/1999 Sb. n. a u., sp. zn. II ÚS 485/98, právní věta: „Poznámky pod čarou či vysvětlivky nejsou normativní, přesněji závaznou součástí pravidla chování (např. nálezy ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 1, č. 25, sv. 4, č. 83, sv. 6, č. 105 až 109). Proto stejně jako jiné části právního předpisu, jejichž posláním je zlepšit přehlednost předpisu a orientaci v právním řádu (nadpis právního předpisu, označení částí, hlav, dílů, oddílů, paragrafů), jsou i poznámky pod čarou pouhou legislativní pomůckou, která nemůže být závazným pravidlem pro výklad právního předpisu a stanovení pravidel chování. Pokud právní předpis nehodlá stanovit takové pravidlo přímo, musí odkázat na jiný předpis nebo jinou formu vyjádření pravidel chování (obvyčej, smlouva, morální pravidla, cizí právní předpis atd.).“

⁷⁶ Značky s malými písmeny ([b], [c] apod.) znamenají ukončení dané položky.

⁷⁷ Např. u zákonů se autor po roce 1918 obvykle neuvádí.

- 4) **Název předpisu** je poslední položkou hlavičky se sekvencí [H],[H],[C],[B] slova[c],[b],[H],[H]. Název se liší od předchozích položek hlavičky tím, že není kontrolován seznamem, ale určen pořadím položky v hlavičce.
- 5) Hlavička je oddělena od zbytku textu sekvencí [H],[H],[H].
- 6) **Paragrafy a novelizační body** jsou od sebe odděleny sekvencí [H],[H],[H].
- 7) **Oficiální označení paragrafů** se rozpozná na základě sekvence [H],[H],[C],§,číslo[H],[H]. Číslo paragrafu není číslice, ale jde o textový znak vzhledem k případům kombinace s písmeny, např. § 155a.
- 8) **Označení formálních částí předpisu** (Část, Hlava, Díl, Oddíl atd.) určuje sekvence [H],[H],[C]Část[H],[H] přičemž Část je konfrontována se seznamem všech možných formálních označení.
- 9) **Rubrika**, tj. vnitřní obsahový nadpis, charakterizuje sekvence [H],[H],[C],[B]Nadpis[b],[c],[H],[H].
- 10) **Odstavce** uvnitř paragrafu se rozpoznají pomocí sekvence [H],[H],[T], (číslice), slovo s velkým písmenem.
- 11) **Písmena, body a úseky** uvnitř paragrafu mají sekvenci [H],[H],písmeno/bod/-/[I], slovo s malým písmenem.
- 12) **Novelizační bod** se rozpozná pomocí sekvence [H],[H],[H],[I], číslo, tečka, slovo s velkým písmenem.
- 13) **Podpisy** následují po sekvenci [H],[H],[H], která ve slovech obsahuje [B],slova,[b] a zkratky „v.“ a „r.“.

Pravidel aplikujeme samozřejmě více, ale pro popis metody je snad princip založený na sekvenci tiskových značek zřejmý. Jednotlivé **sekvence jsou vzájemně nezaměnitelné**.

29.6 V některých případech je třeba sekvence upravit. Tak např. neplatí bez výjimky, že označení úseku normativního textu písmenem (např. „a“) musí začínat malým písmenem, tedy být částí gramatické věty, ale jde o formální označení typu odstavce. Podobně např. odstavec nemusí být označen „(1)“, ale třeba „1.“. V těchto situacích se tiskové značky upraví podle významu, tj. v prvním případě půjde o odstavce a v druhém půjde o další variantu odstavce.

29.7 Pokud jde o formální označení částí (Část, Hlava, Oddíl), nelze spoléhat, že by jejich řazení do hierarchického stromu bylo stabilní. Uspořádání míst v hierarchickém stromu se provede programem podle faktického pořadí v textu, nikoliv podle označení. Zda je uspořádání správně rozpoznáno, se

zkontroluje programem, který zrekonstruuje obsah dokumentu. Vyskytne-li se chyba, musí se digitální text opravit. Podobný postup platí i pro hierarchii písmen, bodů a úseků, neboť v originálech se stabilní uspořádání podle formálního označení nerespektuje.

29.8 Platí pravidlo, že **každé slovo právního předpisu musí patřit do nějaké právní struktury**. Kontrolní programy odhalí, zda tomu tak skutečně je.

29.9 Rozpoznání právních struktur je zcela zásadní pro analytické účely a v informačních systémech je nezbytné pro směřování hypertextových odkazů, ale i pro řadu dalších analytických úloh.

§ 30

Gramatická struktura

30.1 Gramatickou strukturou se míní členění na věty a jejich části. V zásadě považujeme za větu v gramatickém smyslu **sekvenci slov, která začínají velkým písmenem a končí tečkou**, s výslovně vyjmenovanými výjimkami. Za větu se **nepovažují např. rubriky, neboť obvykle neobsahují sloveso** jako základ české věty. V určitých obdobích se rubriky ukončovaly tečkou, ačkoliv zjevně nešlo o větu. Protože rubriku jsme schopni rozpoznat v rámci právních struktur, není změna konvence tohoto typu rozhodující.

30.2 U složených vět jsme schopni rozpoznat vedlejší věty jako podmnožiny nebo části roztržených vět vzniklých vložením jiné věty. V naposledy uvedeném případě však nejsme schopni roztržené věty správně pospojovat. Necháváme je tudíž rozdělené s tím, že roztržení právních termínů v tomto případě je málo pravděpodobné.

30.3 Každá věta nebo její část je očíslována a je nezaměnitelná s jinou větou.

30.4 Zásadní význam mají gramatické věty zejména u příloh, které obvykle postrádají pevnou právní strukturu.

Právní struktura a gramatická struktura se vzájemně podporují a obě se využívají pro analytické účely. Obvykle je ovšem právní struktura podrobnější než struktura gramatická. Pokud jsou gramatické věty extrémně dlouhé, jde

o indikaci nekvalitního předpisu. Tak tomu bývá např. u výjimek v daňových zákonech⁷⁸ či v tzv. usneseních vlády v době koronavirové epidemie.⁷⁹

§ 31

Pragmatická struktura

31.1 Pragmatickou strukturou míníme speciální označení **právních termínů**, tj. slov (např. „vražda“), slovních spojení (např. „právní jednání“ nebo „společnost s ručením omezeným“), případně **frází** (např. „právní normy nejsou člověku vrozeny“⁸⁰) s předem stanoveným úhlem pohledu. Pragmatické označování částí právních textů může sledovat řadu účelů, ať už je provedeno intelektuálně, nebo programem. Označovat lze např. právní termíny, případně s podrobnější klasifikací jako právní subjekty, instituce, věci, sankce atd. U doktrinálních textů se vychází z reprodukce **autorem označených termínů či frází**, což může autor provést různými způsoby, např. proložením či podtržením nebo jiným způsobem. V každém případě je třeba autorův postup respektovat.

31.2 Do doktrinálních textů **zpracovatelé**⁸¹ **označují části textu** např. za účelem automatického generování základních termínů nebo frází daného díla. Cíle mohou být analytické nebo pedagogické. V případě pedagogického zaměření tento přístup v informačních systémech umožňuje generování jak slovníku, tak různých typů frází (např. základní, rozvinuté, kritické) daného díla.⁸² Může jít o užitečnou pomůcku pro studenty, která v současnosti nahrazuje skripta či zpráhlední a zestruční rozsáhlé učebnice.⁸³

⁷⁸ Viz např. zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ Viz usnesení vlády o krizových opatřeních, např. č. 84/2020 Sb. a stovky dalších, která obvykle mají dvě gramatické věty na několika stranách. Ostatně samotné formální označení „usnesení vlády“ je v tomto případě nepatřičné. Obě svědčí o ubohé legislativní úrovni tohoto typu opatření.

⁸⁰ Viz HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Praha: J. Otto, 1910, s. 4.

⁸¹ Zpracovatelem máme na mysli odborníka v daném oboru, který kontroluje proces vkládání nových informací do daného díla buď intelektuálně, nebo programem.

⁸² Viz funkce v programu AcademicLex.

⁸³ Právnícké učebnice obvykle mívají stovky stran a obsahují tisíce termínů. Jsou-li učitelé

31.3 Analytické postupy se obvykle zakládají na **kombinaci lingvistických a právních přístupů**.⁸⁴ Sledovaných cílů může být celá řada. Např. kontrola konzistentnosti právní terminologie, prověření nových právních termínů u návrhů právních předpisů, srovnávání jednotlivých etap vývoje právního jazyka na území českých zemí atd.

31.4 Ať už jsou pragmatické struktury vytvořeny jakkoliv, lze je využít pro **zefektivnění vyhledávání u informačních systémů**. Je prokázáno, že např. vyhledávání podle rubrik zlepší výsledky oproti klasické plnotextové metodě až 10krát. Podobně je tomu i při vyhledávání pomocí pragmatických struktur.⁸⁵

31.5 My jsme pro generování pragmatických struktur využívali program **PES**⁸⁶ (Právníký elektronický slovník) vytvořený ve spolupráci ÚSP AV ČR a Fakulty informatiky MU, jehož součástí je lingvistický modul Sketch Engine, korpusy právního jazyka⁸⁷ a korpusy obecného základu češtiny.^{88,89} Korpusy byly vytvořeny v ÚSP AV ČR.⁹⁰

jednotlivých právních oborů schopni se dohodnout na základní terminologii a nejdůležitějších poznatcích reprezentovaných frázemi, jde nepochybně o významnou pomůcku pro studenty.

⁸⁴ Podrobněji viz např. CORNY, Gérard. *Linguistique juridique*. Paris: Montchrestien, E.J.A., 2000, s. 11 an. K tomu též CORNY, Gérard. *Vocabulaire juridique*. Paris: Capitant, 1987.

⁸⁵ Všechny funkce zmíněné v tomto paragrafu má informační systém AcademicLex k dispozici. Viz CVRČEK, František. *Manuál AcademicLex*.

⁸⁶ CVRČEK, František – PALA, Karel – RYCHLÝ, Pavel. Legal Electronic Dictionary for Czech. In: CALZOLARI, Nicoletta – CHOUKRI, Khalid – DECLERCK, Thierry et al. (eds.). *Proceedings of the Eighth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'12)*. Istanbul: European Language Resources Association (ELRA), 2012, s. 283–287.

⁸⁷ V oblasti tvorby právních korpusů se v poslední době objevuje více pokusů, např. GLOGAR, Ondřej. Jazykové korpusy a možnosti jejich využití při interpretaci práva. *Právník*. 2024, roč. 163, č. 9, s. 986–1001; GLOGAR, Ondřej. *Korpus právního jazyka jako nástroj pro právní vědu*. Disertační práce. Brno: Právníká fakulta Masarykovy univerzity, 2025; ALEXANDROV, Arkady. *Využití technologií zpracování přirozeného jazyka v tvorbě právních předpisů*. Disertační práce. Praha: Právníká fakulta Univerzity Karlovy, 2025; ALEXANDROV, Arkady. Kvantitativní a kvalitativní analýza českých právních předpisů vzniklých v souvislosti s pandemií COVID-19. In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě 2022. Jde nám ještě o demokracii a právo?* Plzeň: Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni ve společnosti Wolters Kluwer, 2022. PES se využívá při výuce legislativy, viz CVRČEK, František – NOVÁK, František a kol. *Legislativa. Teoretická východiska a problémy*.

§ 32

Hypertextové odkazy

32.1 Hypertextové odkazy se především využívají v právních informačních systémech. Umožňují vzájemné propojení různých částí textů, které kromě hypertextového odkazu nemusí mít nic formálně společného. Zjednodušeně si lze hypertextové odkazy představit jako klasické odkazy v Bibli. V právních informačních systémech obvykle hypertextové odkazy fungují obousměrně. Jestliže např. nějaký paragraf (aktivní) mění jiný paragraf, můžeme jej na základě odkazu vidět, ale současně se můžeme ptát, čím vším byl daný paragraf (pasivní) měněn. Hypertextové odkazy představují zcela obecnou funkci, která v zásadě umožňuje spojení čehokoliv s čímkoliv. Používají se např. pro vztahy mezi paragrafy, dokumenty, hesly věcných či jmenných rejstříků, odkazy na stránky, popřípadě v případě starých textů odkazy na kůže,⁹¹ ale také ke konstrukci vztahů mezi termíny atp.

32.2 Odkazy mohou být vytvářeny buď intelektuálně, nebo programem. Na základě analýzy hypertextových odkazů typu citace, zmocnění, změna či derogace jsme byli schopni automaticky vygenerovat zhruba 70 % odkazových míst. Zbylé odkazy bylo třeba prověřit a doplnit intelektuálně.

32.3 V našem případě se ovšem zabýváme **hypertextovými odkazy jako předmětem analýzy**. Jak jsme již uvedli, metadata nám umožňují analyzovat vztahy mezi dokumenty jako celky, nikoliv např. vztahy mezi paragrafy jako vnitřní součásti textů. Jestliže nám půjde o popis míry novelizací v daném období, na úrovni rejstříku budeme sice vědět, že daný předpis novelizuje jiný předpis, ovšem jak rozsáhlá je míra novelizace, se nedozvíme, neboť sice

⁸⁸ Ke korpusu obecného základu češtiny viz ČERMÁK, František – BLATNÁ, Renata (eds.). *Korpusová lingvistika: Stav a modelové přístupy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, s. 9 an.

⁸⁹ PES je běžně dostupný na WEB pod adresou <http://deb.fi.muni.cz/pesnew>.

⁹⁰ CVRČEK, František. *Korpus platného primárního práva k 1. 1. 2020 – PES*.

⁹¹ Jde o odkazy, které vycházejí z číslování částí především antických textů, např. Platon, Aristoteles apod. Jako příklad kvalitního zpracování lze uvést americký systém Perseus. Viz *Perseus Digital Library* [online]. Dostupné z: <http://www.perseus.tufts.edu/>. V systému AcademicLex existuje propojení na tento systém, tj. odkazy na originální texty v řečtině a překlady v angličtině.

známe rozsah novelizace jako celku, ale v případě, že novelizace se vztahuje k více předpisům, nejsme schopni jednotlivé úseky rozpoznat. Zde jako zpřesňující faktor vystupují hypertextové odkazy, které se vztahují k počtu akcí (novelizační body s jejich vnitřní strukturou) směřujících do novelizovaného předpisu. Hypertextové odkazy tak představují významný parametr výrazně zpřesňující metadatové vztahy.

32.4 Báze, s kterou pracujeme, má přes 2,2 miliardy informací, 330 milionů slov, 250 milionů obsahových slov a 52 milionů formálních odkazů (změna, zmocnění, derogace a citace).⁹² Z toho je zřejmé, jak provázaný je český právní řád a o jak složité vztahy jde. Vezmeme-li v úvahu, že českých právních předpisů není v zásadě mnoho (viz dále), zdá se, že **právní systémy jsou typické nikoli počtem prvků, ale především počtem vzájemných vztahů**. To nutně vede k úvaze, že **analýza by se měla soustředit na právní řád jako celek**. Hypertextové odkazy všeho druhu jsou tak jedním z vhodných prostředků pro popis takto složité uspořádaného celku.

§ 33

Uspořádání textové báze

33.1 Z formálního hlediska se naše báze skládá ze tří **souborů**. První soubor představuje Slovník a druhý tzv. Mapa a třetí Hypertext. Z popisu v § 22 a násl. vyplývá, že **Slovník obsahuje seznam veškerých slov s řadou proměnných charakterizujících dané slovo a jeho role v celé bázi**. Jde o proměnné typu: a) lingvistické atributy (typ, slovní druh, rod, životnost), b) skupiny slovovarů (lemma, sémantická skupina), c) pragmatické vlastnosti (právní termín, chemické vzorce, zvířata, nemoci, druhy zaměstnání atd.).

33.2 **Mapa naproti tomu obsahuje všechna slova ze všech dokumentů v pořadí, jak jsou uspořádána v daných textech**. Ke každému slovu se vztahují proměnné označující jeho příslušnost k právní struktuře, gramatické struktuře a pragmatické struktuře.

⁹² Viz AcademicLex, položka Stav k 27. 6. 2023.

33.3 Podle postupu výzkumu se jednotlivé proměnné obouází rozšiřují. Vztah mezi Slovníkem a Mapou je jednoznačný. Neexistuje slovo, které by nebylo ve Slovníku a současně v Mapě. Při tvorbě informačního systému AcademicLex jsme tohoto vztahu využili a nahradili všechny slova v Mapě čísly, což rapidně snížilo rozměr báze. Při vyhledávání se text vždy rekonstruuje ze Slovníku podle pořadí čísel v Mapě (**numeralizace textu**). Uživatel díky rychlosti nic nepozná.

33.4 **Hypertext** obsahuje veškeré odkazy mezi dokumenty, paragrafy, stránkami, kůžemi, právními termíny atd.

Soubory Slovník, Mapa a Hypertext jsou hlavním předmětem naší textové analýzy.⁹³

§ 34

Závěry k popisu dat

34.1 Seriózní analýza, jak jsme již zdůraznili, se zakládá na kvalitním zpracování dat. Vycházíme z principu, že je třeba vyvinout maximální snahu o **informační „vyčerpání“ daného dokumentu**. Jde přirozeně o v zásadě nekonečný proces, protože vždy se odkryje další rovina, kterou je třeba popsat. Nicméně zmíněnou zásadou se míní, že se zpracovatel nemá omezovat původní výchozí představou o tom, co je důležité. Pokud lze postoupit hlouběji, má tak učinit hned, aniž by věděl, k čemu se výsledky použijí. Obvykle se totiž použijí vždy.

34.2 Prakticky ve všech fázích **zpracování dokumentů** se ukázalo, že je **nelze uskutečnit bez lidského intelektuálního zásahu**. Ačkoliv máme k dispozici desítky pomocných maker, kontrolních programů, slovníků různých druhů, které jsou vzájemně nezávislé, vždy se vyskytne situace, již musí vyřešit člověk. Představa plně automatizovaného procesu zpracování dat je na základě našich zkušeností iluze.

⁹³ K uvedeným souborům je třeba připočíst desítky pomocných souborů jako menu, seznamy apod. Analýza se ovšem nerealizuje na informačním systému AcademicLex, ale na otevřených bázích, byť řadu závěrů lze na tomto systému doložit.

34.3 Žádná báze není bezchybná, jde jen o míru chybovosti. Především je třeba neustále chyby zjišťovat, doplňovat kontrolní programy a poctivě dlouhodobě bázi vylepšovat.

ČÁST ČTVRTÁ

Analýza metadat

§ 35

Sbírký

35.1 Jak bylo uvedeno v § 2 (2.5) naše databáze obsahuje metadata z následujících sbírek, označených zkratkami v závorce:

- 1) Sbírka zákonů včetně předpisů registrovaných (Sb., RSb., OSb., Sb. m. s.);
- 2) Úřední list I. (Ú. l.);
- 3) Rakouské sbírky (Ř. z., Soud., Jos.).

Tabulka č. 1: Sbírky začleněné do analýzy

Sbírka	Počet	Rok od	Rok do	Název sbírky
Sb.	30 868	1918	2022	Sbírka zákonů
Sb. m. s.	2 131	2000	2020	Sbírka mezinárodních smluv
RSb.	7 789	1960	2022	Registrované předpisy
OSb.	725	1968	1989	Registrované mezinárodní smlouvy
Ú. l.	12 441	1945	1961	Úřední list díl I.
Rak.	1 232	1784	1918	Říšský zákoník, Sbírka zákonů soudních, Sb. Josefa II

35.2 Sbírka zákonů zahrnuje Sbírku zákonů a nařízení od roku 1918, protektorátní sbírku včetně I. a II. repertoria v letech 1939 a 1945, Sbírku zákonů od roku 1945 do 1. 1. 2023.

Sbírka mezinárodních smluv je zvláštní sbírka, která vychází od roku 2000 a podle zákona č. 222/2016 Sb.⁹⁴ bude opět sloučena se Sbírkou zákonů od 1. 1. 2024.

Registrované předpisy postihují jak registrované předpisy číslované, tak nečíslované. Rozhodující je skutečnost, že registrované předpisy neobsahují texty daného předpisu, ale pouze odkazují na adresu, kde je lze najít.

⁹⁴ Zákon č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv ve znění zákonů č. 277/2019 Sb., č. 261/2021 Sb. a č. 177/2022 Sb.

Registrované mezinárodní smlouvy jsou obdobou registrovaných předpisů.

Úřední list díl I., tzv. normativní, obsahuje především prováděcí předpisy (nařízení a vyhlášky), ale také individuální právní akty, byť minimálně.

Rakouské sbírky jsou vybrány podle Rejstříku Hoffmann – Danek. Spolehlivý odhad podle tohoto rejstříku předpokládá celkem **5 500** předpisů recipovaných v roce 1918. Z nich naše báze na úrovni metadat má zpracováno oněch 1 232, jak uvádí tabulka.

Kromě rakouských sbírek jsou ostatní sbírky na úrovni metadat zpracovány kompletně.

35.3 Lze tedy konstatovat, že od roku 1918 do roku 2022 bylo v uvedených sbírkách publikováno nebo registrováno celkem **53 954** dokumentů. Ne všechny dokumenty jsou ovšem právními předpisy.

§ 36

Typy předpisů

36.1 Za jádro právního řádu považujeme právní předpisy, které členíme na: a) **primární předpisy** (ústavní zákony, zákony a zákonná opatření), b) **nařízení vlády**, c) **vyhlášky ministerstev a centrálních úřadů státní správy**, popř. dalších centrální orgánů jako např. ČNB apod. a d) mezinárodní smlouvy. V centru naší pozornosti je **interní právo**, tj. první tři kategorie právních předpisů. Územně se předpisy týkají především českých zemí. Nepracujeme se slovenskými předpisy od roku 1945 do roku 2022.

36.2 Je třeba připomenout, že na úrovni metadat se u typů předpisů nevychází z formálního označení typu předpisu v textu, ale s **reálnou funkcí předpisu**, např. předpis se jmenuje nařízení, ale jde o zákon.

36.3 Výše uvedené členění právních předpisů předpokládá současně platný zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, v § 1. Také zákon č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv, v § 2 pracuje s tímto členěním typů předpisů a konečně citovaný Rejstřík Hoffmann – Danek 1936 používal podobné členění i pro rakouské předpisy.

36.4 V první kategorizaci rozčleníme předpisy na: a) primární, b) sekundární (nařízení a vyhlášky ze Sbírky zákonů) a c) terciární (předpisy z Úředního listu a registrované předpisy).

Přehled základních kategorií právních předpisů obsažených v naší databázi ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 2: Kategorizace právních předpisů I

Typ předpisu	Počet	Procenta
Primární	6 277	12
Sekundární	17 920	35
Terciární	22 230	43
Mezinárodní smlouvy	5 370	10
Celkem	51 797	

36.5 V případě primárních a sekundárních předpisů je kategorizace celkem jednoznačná. V některých výjimečných případech se formální označení typu předpisu odchyluje od jeho funkce, např. usnesení ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, považujeme za ústavní zákon, byť jde o usnesení, neboť ostatní orgány (např. Ústavní soud ČR) s ním tak pracují. Podobně je tomu u produkce Národního výboru v roce 1918 jako parlamentu. V zásadě jde ovšem o zcela výjimečné situace.

36.6 Problém představují **předpisy tzv. terciární. Úřední list I.** používal celkem 16 různých pojmenování typu předpisů, např. „dodatky“, „nařízení“, „oběžníky“, „opatření“, „pokyny“, „sdělení“, „směrnice“, „vyhlášky“, „výnosy“ atd. Nejčastějším označením byla **„vyhláška“ (11 712, tj. 94 % z Ú. I.)**, následovaná „směrnicemi“ (153) a „nařízeními“ (23). Všechna ostatní pojmenování z hlediska počtu byla marginální. Neexistovala úprava pro pojmenovávání typů předpisů, ale v zásadě převažovaly „vyhlášky“ a o tom, že jde o právní předpis, nebylo pochyb. Horší situace nastala po roce 1960 s **tzv. registrovanými a oznámenými předpisy** ve Sbírce zákonů. Tato oznámení neměla jednoznačnou identifikaci a jejich pojmenování bylo neuvěřitelně kreativní (51 různých

označení typu předpisu). Nejčastějším pojmenováním byly „výnosy“ (3 488), následované „směrnicemi“ (1 328), „opatřeními“ (368), „sděleními“ (240), „pokyny“ (140), „rozkazy“ (93) atd. Pojmenování registrovaných a oznamovaných předpisů nebylo právně upraveno a každé ministerstvo si je označovalo tak, jak jej zrovna napadlo. V naprosté většině případů však skutečně o právní předpisy šlo bez ohledu na jejich formální označení.

36.7 Hlubší členění a počty primárních předpisů popisuje tabulka č. 3.

Tabulka č. 3: Kategorizace primárních předpisů

Primární předpisy	Počet	Procenta
Ústavní zákony	143	2
Zákony	5 942	95
Zákonná opatření	192	3
Celkem	6 277	

K zákonům patří dekrety prezidenta republiky z roku 1945 a v období federace zákony federální a české. K zákonným opatřením po roce 1918 náleží opatření Parlamentu ČR. K ústavním zákonům počítáme také ústavní dekrety prezidenta republiky z roku 1945.

36.8 Sekundární předpisy členíme na nařízení vlády a vyhlášky ministerstev, jak ukazuje tabulka č. 4.

Tabulka č. 4: Kategorizace sekundárních předpisů

Sekundární předpisy	Počty	Procenta
Nařízení vlády	7 728	43
Vyhlášky ministerstev a úst. org. státní správy	10 192	57
Celkem	17 920	

V případě, že vláda vydávala předpisy nazvané vyhlášky, zařadili jsme je mezi nařízení.

36.9 U terciárních předpisů rozlišujeme, zda pocházejí z Úředního listu I., či zda byly registrovány ve Sbírce zákonů.

Tabulka č. 5: Terciární předpisy

Terciární předpisy	Počet
Úřední list díl I.	12 441
Registrované předpisy ze Sb.	7 789
Celkem	20 230

Mezinárodních smluv bylo po roce 1918 přijato 5 370, z toho 4 480 publikováno a 890 bylo pouze oznámeno (725) nebo registrováno.

§ 37 Rozměry právních předpisů

37.1 Rozměr právního předpisu u metadat měříme jednak v desetínách tiskové strany sbírek (normalizováno) a jednak počtem paragrafů či novelizačních bodů. Rozměry základních typů právních předpisů ukazuje tabulka č. 6.

Tabulka č. 6: Rozměry základních typů právních předpisů

	Počet	Rozměr	Rozměr přílohy	Počet §	Počet článků
Ústavní zákony	143	1 765	137	622	761
Zákony	5 942	323 772	59 038	86 146	17 926
Zákonná opatření	192	2 731	101	949	244
Nařízení vlády	7 724	134 771	142 924	51 879	7 149
Vyhlášky	10 192	325 149	447 131	66 187	11 509

Terciární předpisy	20 230	239 523	343 620	114 581	24 135
Mezinárodní smlouvy	5 370	46 567	251 120	759	11 454
Celkem	49 797	1 074 297	1 269 509	321 148	73 178

37.2 Rozměr se počítá bez příloh. Rozměr mezinárodních smluv popisuje českou verzi textu. U terciárních předpisů nemáme kompletní rozměry a počty paragrafů k dispozici, jde o kvalifikovaný odhad z platných terciárních předpisů v roce 1985.

37.3 Parametr počet předpisů je jednoznačný u ústavních zákonů, zákonů, zákonných opatření, nařízení vlády, vyhlášek a mezinárodních smluv. U terciárních předpisů může být jejich počet větší vzhledem k tomu, že jednak ne všechny nečíslované předpisy nemusí naše báze obsahovat a jednak není zcela jasné, co je, či není skutečně právní předpis. Nicméně lze konstatovat, že možné odchylky nemohou nijak zásadně ovlivnit základní trendy.

37.4 Parametr rozměr a rozměr přílohy již jednoznačný být nemusí. Je to dáno tím, že sice měření délky předpisu počítá s normalizací různých rozměrů tiskových stran jednotlivých sbírek, ale i v rámci téže sbírky se praxe publikování v čase měnila, zejména u příloh (různé fonty apod.).

37.5 Podobně parametr počet paragrafů a článků naráží na různé interpretace zejména u článků, kterými se někdy míní obdoba paragrafů a jindy označení částí novelizací.

37.6 Nicméně nejednoznačnosti u rozměrů a počtu paragrafů lze zpřesnit na úrovni analýzy vlastních textů. Zatím budeme považovat uvedené parametry za hrubé odhady, které však již naznačují základní představu o struktuře naší báze.

37.7 Pokud bychom porovnávali **vztah primárních předpisů k sekundárním a terciárním**, na základě údajů z tabulky 6 dojdeme k následujícím poměrům: a) na úrovni počtů jde o 14 % primárních, b) na úrovni rozměrů s přílohami jde o 19 %, c) na úrovni rozměrů bez příloh jde o 32 % a konečně d) na úrovni počtu paragrafů a článků jde o 39 %.

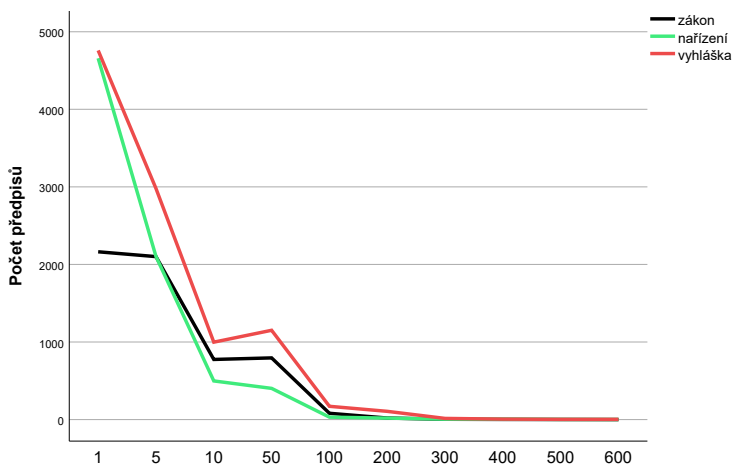
37.8 Zdá se, že relativně nejpřesnějším parametrem je **rozměr předpisu včetně rozměru přílohy**. V teorii se považuje příloha za stejně závaznou jako samotný normativní text. Současně u nařízení a vyhlášek rozměry přílohy jsou větší než samotný rozměr čisté normativní části. Maximální rozměr předpisů včetně přílohy dosahuje u zákonů 400 stran, u nařízení 500 stran a u vyhlášek 660 stran.

§ 38

Graf popisující rozměry předpisů

Rozložení počtu typů předpisů podle jejich rozměru včetně příloh demonstruje graf č. 1.⁹⁵

Graf č. 1: Rozměry předpisů báze podle typů

⁹⁵ Všechny grafy jsou prezentovány jako spojité, ačkoliv jde zcela zjevně o data diskrétní. Důvodem pro spojování jednotlivých bodů je zvýraznění pro tisk, nikoliv vkládání do dat nějakého mechanismu či modelu. Totéž platí pro křivky nad diskrétními daty.

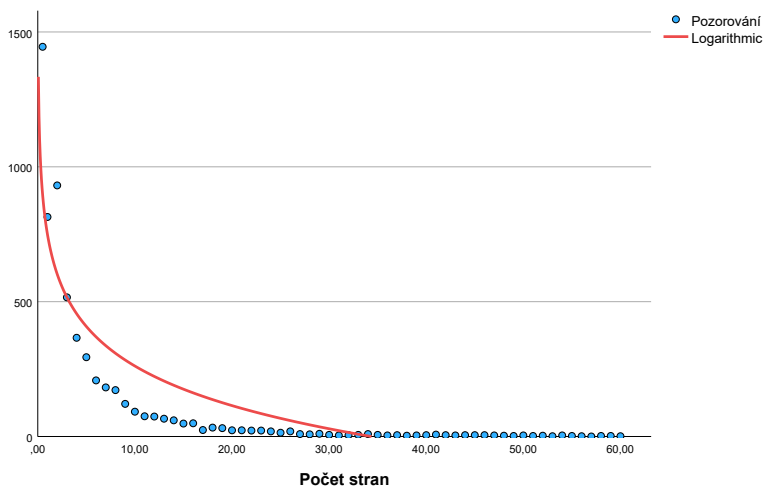
Graf č. 1 především ukazuje, že **rozměry předpisů nemají v žádném případě normální rozložení**. Naprosto největší množství předpisů má rozměr do 1 tiskové strany. Všechny předpisy mají v zásadě stejný modus rozměru 4, u zákonů následuje modus 6.

§ 39 Rozměry zákonů

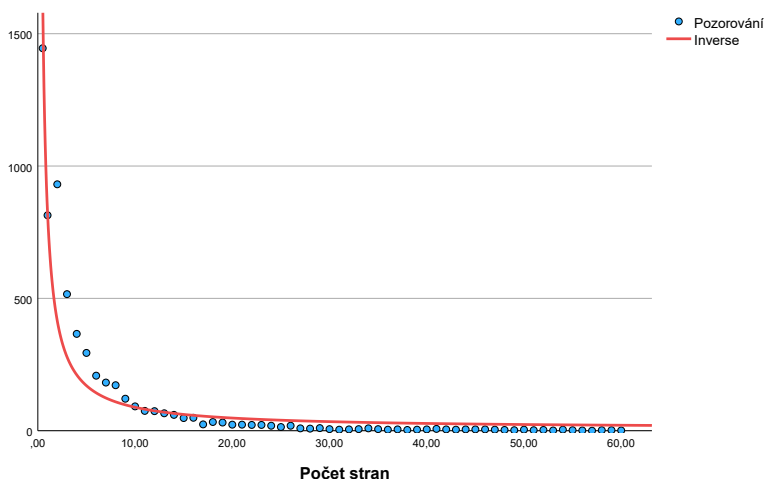
39.1 **Rozložení rozměrů zákonů** podle počtu stran od 0,5 do 60 popisuje graf č. 2 a graf č. 3. Rozměrem se míní čistý rozměr bez příloh. Je to dáno tím, že rozměry státních rozpočtů značně zkreslují výsledky a u zákonů nám jde především o čisté normativní části.

Ze srovnání grafu č. 2 a 3 se zdá, že rozložení podle rozměrů zákonů reprezentuje spíše křivka inverzní než logaritmická.

Graf č. 2: Logaritmická křivka pro rozměry zákonů v počtech stran

Graf č. 3: Inverzní křivka pro rozměry zákonů

39.2 53 zákonů má větší rozměr než 60 stran. Pomineme-li státní rozpočty, pak k největším náleží následující zákony v uvedeném pořadí:

- 89/2012 Sb., občanský zákoník – 305 s.
- 371/2021 Sb., novela zákona o zdravotním pojištění – 167 s.
- 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích – 150 s.
- 303/2013 Sb., změna v souvislosti s přijetím občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – 147 s.
- 240/2013 Sb., o investičních společnostech – 122 s.
- 227/2009 Sb., novela zákona v souvislosti se zákonem o základních registrech – 112 s.
- 283/2021 Sb., stavební zákon – 101 s.
- 90/2012 Sb., o obchodních společnostech – 100 s.
- 370/2000 Sb., novela obchodního zákoníku – 95 s.
- 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů – 95 s.
- 204/2017 Sb., novela zákona o podnikání na kapitálovém trhu – 94 s.

Na první pohled je zarážející, že **všechny největší zákony pocházejí z období po roce 1990**. V oněch 53 zákonech větších než 60 stran se vyskytují z jiných období pouze zákon č. 76/1927 Sb., o přímých daních, a zákon č. 131/1936 Sb., o obraně státu, z první republiky a zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, a trestní řád, zákon č. 64/1956 Sb. z období tzv. lidové demokracie. Polovina jsou novely publikované po roce 1990.

38.3 Není nezajímavé srovnání rozměrů **největších zákonů z období Rakouska-Uherska**, které byly platné a recipované v roce 1918. Podle rozměru včetně příloh patřily k největším:

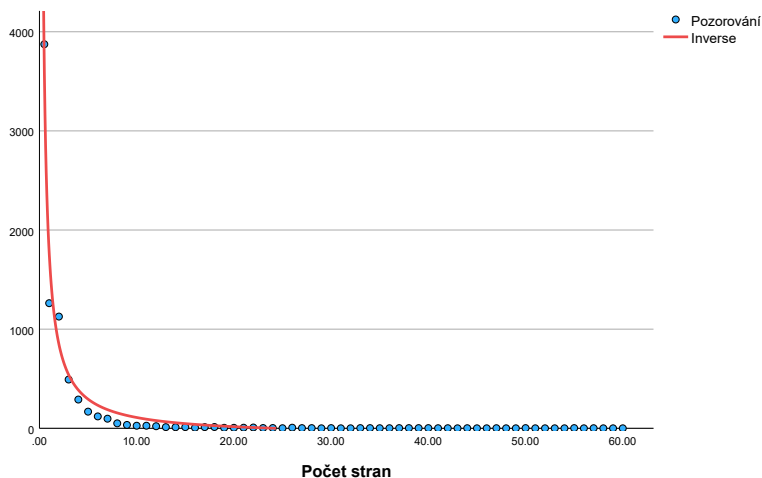
- 112/1897 Ř. z., jednací řád pro soudy I. a II. stolice (245 s.),
- 119/1873 Ř. z., trestní řád soudní (103. s.),
- 946/1811 Soud., obecný občanský zákoník (96 s.)
- 117/1852 Ř. z., trestní zákoník (95 s.),
- 1/1863 Ř. z., obchodní zákoník (92 s.),
- 113/1895 Ř. z., civilní soudní řád (91 s.),
- 79/1896 Ř. z., exekuční řád (77 s.),
- 81/1853 Ř. z., vnitřní zařízení a jednací řád všech soudů (76 s.),
- 208/1854 Ř. z., soudní řízení v nesporných právních věcech (66 s.),
- 199/1907 Ř. z., živnostenský řád (65 s.),
- 131/1912 Ř. z., vojenský trestní řád pro zeměbranu (57 s.).

Z přehledu rakouských předpisů vyplývá, že k největším z hlediska rozměrů patřily především procesní předpisy, obecný občanský zákoník, trestní zákoník a obchodní zákoník. Je podivné, že např. obecný občanský zákoník (ABGB) byl 3krát menší než náš současný občanský zákoník, zákon 89/2012 Sb., ačkoliv ABGB zahrnoval i pracovní právo.

§ 40 Rozměry nařízení

40.1 Rozměry nařízení popisuje graf č. 4.

Graf č. 4: Inverzní křivka pro rozměry nařízení podle počtu stran

40.2 Více jak 60 stran má 8 nařízení v následujícím pořadí:

- 15/1937 Sb., o provedení zákona o přímých daních – 260 s.
- 175/1927 Sb., o provedení zákona o přímých daních – 220 s.
- 141/1927 Sb., vydání nových branných předpisů – 157 s.
- 99/1924 Sb., jednací řád pro okresní soudy – 109 s.
- 7/1947 Sb., sazebník správních poplatků – 106 s.
- 168/1927 Sb., k provedení celního zákona – 74 s.
- 404/2001 Sb., novela nařízení o dovozu a vývozu – 74 s.
- 269/1921 Sb., o provedení branného zákona – 72 s.

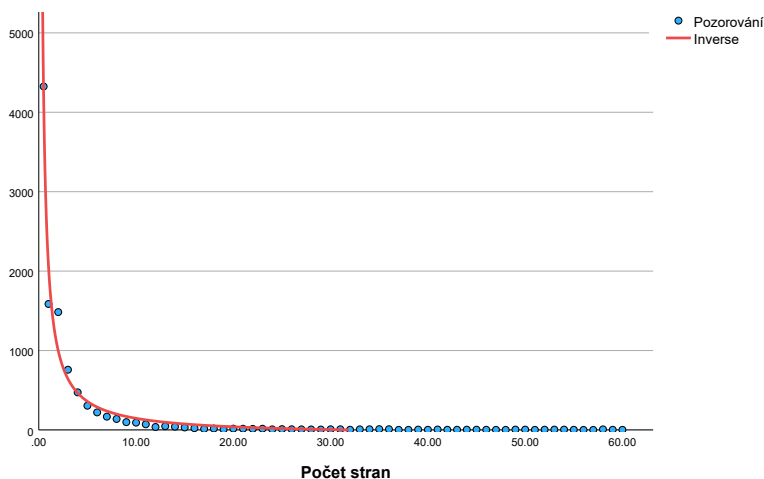
Z období po roce 1990 se zde vyskytuje pouze jedno nařízení, a to novela. V období po roce 1945 jde o nařízení o sazebníku správních poplatků. **Všech-na ostatní nařízení pocházejí z první republiky a nejde o novely.**

40.3 Pokud bychom brali v úvahu rozměr nařízení včetně příloh, pak má rozměr nad 60 stran 60 nařízení. Převážně jde o celní sazebníky, např. č. 265/1994 Sb., č. 318/199 Sb., č. 312/1997 Sb., č. 303/1998 Sb., č. 258/1949 Sb., č. 301/1996 Sb., č. 299/1995 Sb. Jediný předpis z první republiky je nařízení, kterým se provádí zákon o přímých daních č. 97/1927 Sb.

§ 41 Rozměry vyhlášek

41.1 Rozměry vyhlášek popisuje graf č. 5.

Graf č. 5: Inverzní křivka pro rozměry vyhlášek podle počtu stran

41.2 Nad 60 stran má 46 vyhlášek s maximem 665 stran. Z největších 10 je 9 novel, všechny vydané po roce 1990, týkajících se seznamů nebezpečných látek (č. 369/2005 Sb.), seznamů zdravotních výkonů (č. 493/2005 Sb.), správy daní (č. 437/2021 Sb.); jediná novela je vyhláška č. 494/2005 Sb., o metodách kontroly složení kosmetických prostředků.

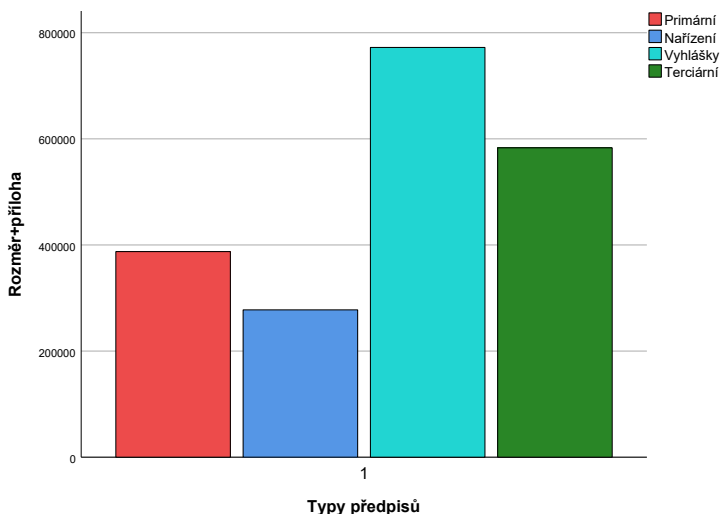
S přílohami je nad 60 stran 243 vyhlášek. Z prvních 10 je 6 novel. Největší je č. 296/1999 Sb., o léčivech. Prvních 5 jsou novely převážně z oblasti zdravotnictví.

41.3 Z popisu báze nahlížené z hlediska rozměrů vyplývá, že žádný typ nemá normální rozložení a **nejlépe rozměry prezentuje inverzní křivka**. U extrémně velkých předpisů je zajímavé, že pro zákony je **typické množství novelizací po roce 1990** a zákony spojené s rekodifikací soukromého práva okolo roku 2012. Naopak nejrozsáhlejší nařízení se pojí především s první republikou. Nadprodukce novelizací po roce 1990 je typická i pro vyhlášky.

§ 42 Typy předpisů podle rozměrů

Přehled o rozložení báze podle rozměrů včetně příloh podává graf č. 6 založený na datech z tabulky č. 6.

Graf č. 6: Typy předpisů báze podle rozměrů

Graf č. 6 ukazuje poměr mezi jednotlivými typy předpisů podle rozměrů pro celou bázi. Podzákonné předpisy (sekundární a terciární) hrají významnou roli, přičemž nařízení vlády patří svým rozměrem k nejslabším. Zda to platí pro každé období, je třeba prověřit (viz dále).

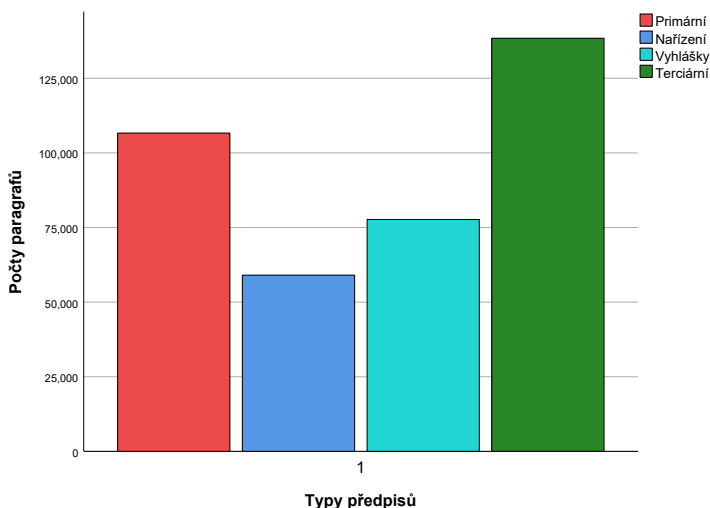
§ 43

Typy předpisů podle počtu paragrafů

43.1 Ačkoliv členění předpisů na paragrafy a články nemá jednoznačnou interpretaci, zejména pro víceznačnost článků, jde o významný parametr ukazující, byť hrubě, na klasické právní členění předpisu. Zatímco rozměr do značné míry závisí na výchozí tiskové formě předpisů, paragrafové členění míří k označení právního významu normativních vět. Podrobnost právního členění tak naznačuje formální kvalitu zpracování předpisů. Parametrem Počet paragrafů míníme sumu paragrafů plus sumu článků.

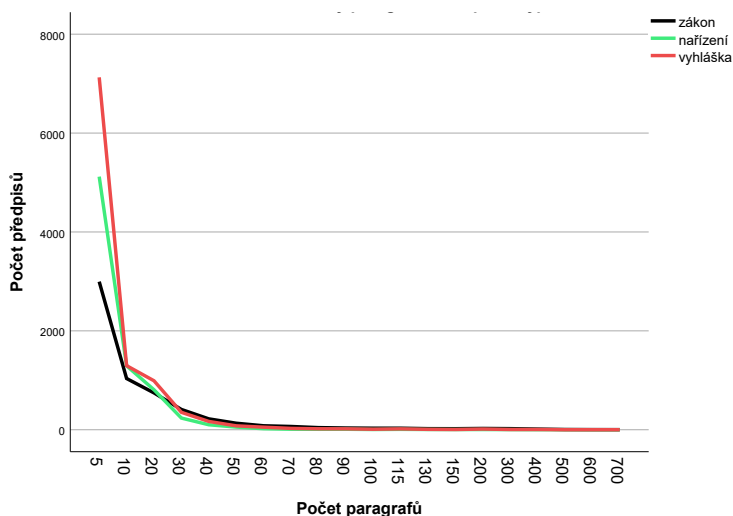
43.2 Pro srovnání s parametrem Rozměr uvádíme hrubé rozložení typů právních předpisů podle množství paragrafů, viz graf č. 7.

Graf č. 7: Typy předpisů báze podle paragrafů

43.3 Vezmeme-li v úvahu počty jednotlivých typů (viz tabulka č. 6), je zřejmé, že nejpodrobněji jsou členěny primární předpisy, následovány nařízeními. Množství paragrafů terciárních předpisů se odvíjí od jejich množství, nikoliv od podrobnosti členění.

Graf č. 8: Počty paragrafů báze podle typů předpisů

43.4 Rozdílnost parametrů Rozměr a Paragraf lze pozorovat na srovnání grafu č. 1 a grafu č. 8. **Pro rozložení typů předpisů podle paragrafů platí v zásadě totéž co pro rozměry**, tj. nejde o normální rozložení a nejlepší reprezentaci by představovala inverzní křivka.

43.5 U zákonů patří k extrémním případům co do počtu paragrafů zákon č. 89/2012 Sb., tj. občanský zákoník s 3 081 paragrafy, následován zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, (786), zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, (775), zákonem č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu, (726), zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech, (677), zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, (674), zákon

č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, (570) a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, (518).

43.6 Pro srovnání s předpisy Rakouska-Uherska recipovanými v roce 1918 uvádíme:

- 946/1811 Soud., obecný občanský zákoník (1 502),
- 113/1895 Ř. z., civilní soudní řád (602),
- 117/1852 Ř. z., trestní zákon (532),
- 119/1873 Ř. z., trestní řád soudní (503),
- 131/1912 Ř. z., trestní řád vojenský (495),
- 1/1863 Ř. z., obchodní zákoník (491),
- 112/1897 Ř. z., jednací řád pro soudy I. a II. stolice (414),
- 79/1896 Ř. z., exekuční řád (402),
- 146/1854 Ř. z., obecný horní zákon (294),
- 208/1854 Ř. z., soudní řízení v nesporných právních věcech (255).

Na paragrafy se nejpodrobněji člení procesní předpisy a hlavní kodexy jako ABGB, trestní zákon, obchodní zákoník atd. Ve srovnání s parametrem rozměrů rakouských předpisů se zdá, že členění na paragrafy vcelku silně koreluje s rozměry. Ve vztahu k období po roce 1918, resp. zejména po roce 1990 lze konstatovat, že **velké rakouské kodexy byly méně rozsáhlé a podrobněji členěné.**

43.7 Mezi prvními deseti nařízeními s největším počtem paragrafů ne-nalezneme žádné nařízení vydané po roce 1945. Podle počtu paragrafů (článků) patří k nejpodrobněji členěným následující nařízení:

- 145/1941 Sb., přepravní železniční řád (600),
- 99/1924 Sb., jednací řád pro okresní soudy (427),
- 141/1927 Sb., jímž se vydávají nové branné předpisy (335),
- 70/1943 Sb., o pojištění u bratrských pokladen (300),
- 168/1927 Sb., jímž se provádí celní zákon (235),
- 124/1928 Sb., o úpravě platů duchovenstva (220),
- 269/1921 Sb., jímž se provádí branný zákon (169),
- 41/1938 Sb., o ochraně života a zdraví pomocných dělníků (167),
- 162/1928 Sb., o služebním poměru učitelstva obecných a měšťanských škol (166),
- 253/1942 Sb., kterým se vydává železniční a stavební řád (153).

43.8 Vyhlášky s největším počtem paragrafů procházejí všemi obdobími od roku 1918. K prvním deseti vyhláškám publikovaným ve Sbírce zákonů náleží:

- 86/1944 Sb., o tvoření cen domácího jehličnatého řeziva (386),
- 286/2004 Sb., kterou se stanoví poštovní podmínky základních služeb (383),
- 28/2001 Sb. a 225/2000 Sb., kterými se stanoví poštovní podmínky základních služeb (382, 381),
- 22/1989 Sb., o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (332),
- 209/1924 Sb., o novém církevním zřízení Německé evangelické církve v Čechách (290),
- 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní podmínky k zajištění bezpečnosti práce (243),
- 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank... (237),
- 536/2002 Sb., novela poštovních podmínek základních služeb (225),
- 142/1960, Sb., o poskytování provozních úvěrů (204).

43.9 Srovnáme-li vyhlášky s největším počtem paragrafů s vyhláškami s největším rozměrem, je rozdíl daný jinou právní strukturou základního předpisu a novely. U novel se za článek považuje část, a nikoliv novelizační bod. Proto u rozměrů jsou nejrozsáhlejší novely. Přesné rozlišení novelizačních bodů dosáhneme až u analýzy plných textů.

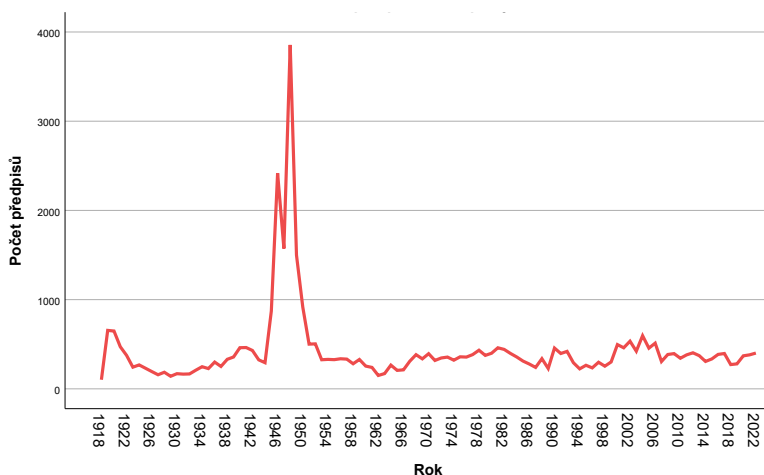
43.10 Již pouhý první pohled na extrémní předpisy, tedy nejrozsáhlejší z hlediska rozměru či počtu paragrafů, naznačuje, že **v období od roku 1918 do současnosti existuje několik etap, které s jednotlivými typy předpisů nakládaly rozdílně.**

§ 44

Produkce předpisů báze v jednotlivých letech

44.1 Následující grafy popisují produkci předpisů v jednotlivých letech 1918 až 1922. Báze reprezentuje interní český právní řád.⁹⁶ Jde o první hrubý popis. Pracujeme s parametry: a) Počet, b) Rozměr předpisu v desetinách tiskových stran, c) Rozměr příloh v desetinách tiskových stran a d) Počet paragrafů.

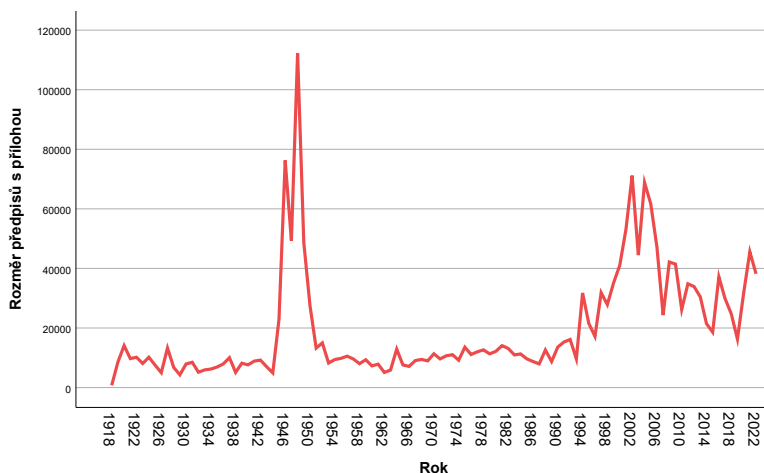
Graf č. 9: Produkce předpisů báze v počtech

44.2 Na první pohled je zřejmý **extrémní nárůst počtu předpisů v letech 1945 až 1950** a mírné navýšení v letech 1919 až 1921.

⁹⁶ K metodice viz blíže CVRČEK, František. Několik poznámek ke stavu českého právního řádu. In: JERMANOVÁ, Helena – MASOPUST, Zdeněk (eds.). *Dvacet let poté: právo ve víru metamorfóz*. Plzeň: Ústav státu a práva AV ČR a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 25 an.

Graf č. 10: Produkce předpisů v rozměrech s přílohou

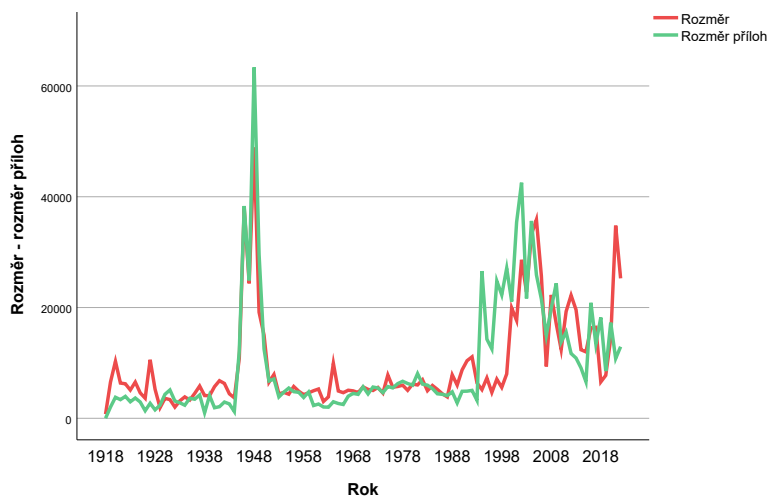

44.3 Pohlédneme-li na graf č. 10 ve srovnání s grafem č. 9, situace se změní, neboť k extrémním letům 1945 až 1950 se náhle **výrazně vychýlí období po roce 1993.**

44.4 Zatímco v počtech předpisů nelze nějaké zásadní vychýlení po roce 1993 pozorovat, z hlediska rozměrů předpisů včetně příloh se situace radikálně změnila. Otázka zní, zda nejde o vliv způsobený rozměrem příloh. Na tuto otázku odpovídá graf č. 11, který porovnává trend určený „čistým“ rozměrem s vlastním rozměrem příloh.

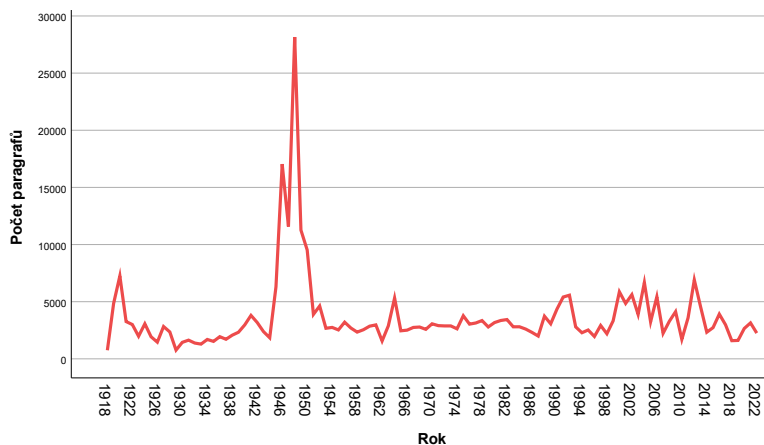
44.5 Kromě období 1994 až 2002, kdy přílohy přerůstají rozměrem samotných předpisů, v ostatních letech **přílohy více méně kopírují trendy „čistých“ rozměrů předpisů.**

Graf č. 11: Porovnání produkce v rozměrech a rozměrech příloh

44.6 Graf č. 12 ukazuje tutéž situaci z hlediska počtu paragrafů (článků).

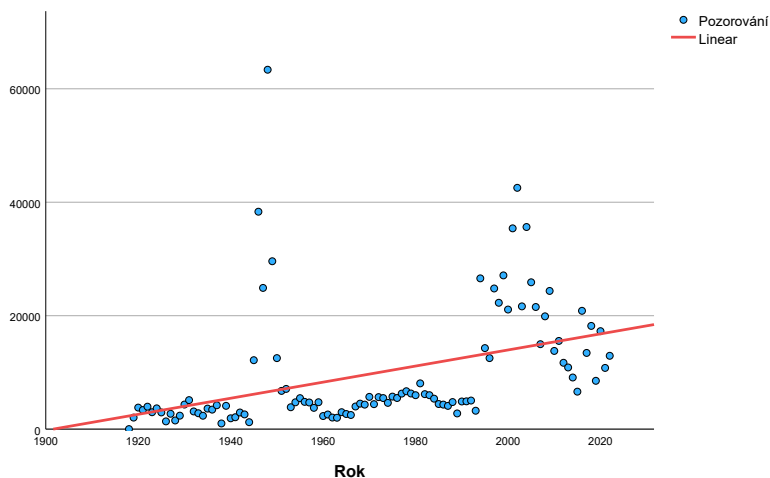
Graf č. 12: Produkce předpisů báze v počtech paragrafů

Měření v počtech paragrafů může být ošidné, vzhledem k již zmíněné víceznačnosti článků. Paragrafy posilují spíše nové předpisy a potlačují menší novelizace. Nicméně se zde objevují nové odchylky. Kromě extrémních let 1945 až 1950, nárůstu v letech 1919 až 1921 a v letech 1994 a násled., přibývá ještě období okolo roku 1964.

44.7 Pokud bychom hledali nějaký obecný trend pro všechny předpisy báze ve sledovaném období, ukázalo by se, že z hlediska počtu produkováných předpisů a počtu paragrafů se v zásadě nic závažného neděje, respektive produkce je stále stejná, nebo dokonce velmi mírně klesá. V případě rozměrů ovšem bude obrázek zcela odlišný. **Rozměry předpisů stoupají, zejména po roce 1990, viz graf č. 13.**

Graf č. 13: Trend produkce předpisů v rozměrech s přílohami

V podstatě spolu soutěží léta 1945 až 1950 s obdobím po roce 1990 s tím, že co do rozměrů období po roce 1990 jasně vítězí.

Oddíl první

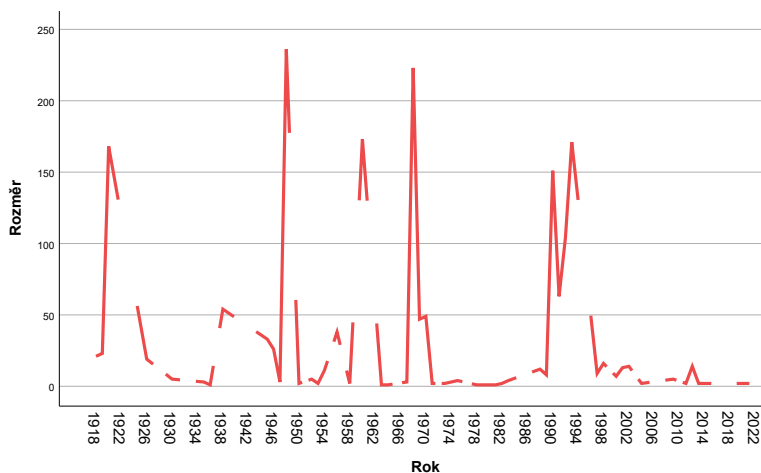
Produkce jednotlivých typů předpisů v letech

§ 45

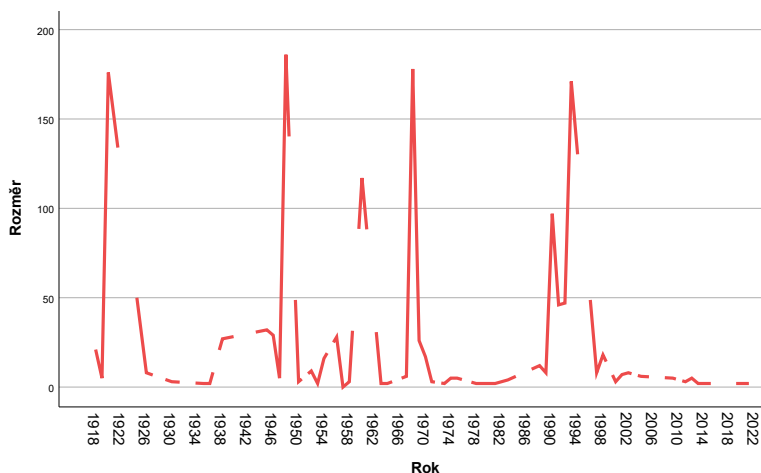
Ústavní zákony

45.1 Pro právní řád je typické hierarchické uspořádání předpisů, které nám umožní podrobnější vhled do vnitřní struktury právního řádu jako celku. Na prvním místě s největší právní silou se nacházejí ústavní zákony. Ústavní zákony tvoří pouze 2 % naší báze, tj. celkem 143 předpisů. Vzhledem k takto nízkému množství ústavních zákonů o jejich roli nebudou ani tak vypovídat jejich počty, ale především rozměry, případně počty paragrafů (článků). Přílohy nemají v zásadě žádný význam. Popis produkce ústavních zákonů v jednotlivých letech ukazuje graf č. 14 a 15.

Graf č. 14: Produkce ústavních zákonů v rozměrech

Graf č. 15: Produkce ústavních zákonů v počtech paragrafů

45.2 Korelace mezi rozměrem a počtem paragrafů podle Spearmanova koeficientu je 0,933, na úrovni 0,01 (oboustranný). **Pro ústavní zákony je tak velmi dobrým měřítkem jak rozměr, tak počet paragrafů.**

45.3 K nejdůležitějším ústavním zákonům náleží: 1. ústavní listina, č. 121/1920 Sb., 2. Ústava č. 150/1948 Sb., 3. Ústava, č. 100/1960 Sb., 4. ústavní zákon o československé federaci, č. 143/1968 Sb., 5. Ústava, č. 1/1993 Sb. V druhé rovině pak ústavní zákon č. 556/1990 Sb., kterým se mění ústavní zákon o československé federaci, a usnesení o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, č. 2/1993 Sb.

Z hlediska rozměru je obdobná stava z roku 1948 a ústavní zákon o československé federaci z roku 1968 na straně jedné a na straně druhé stava z roku 1921, 1960 a 1993. Naopak z hlediska počtu paragrafů (článků) jsou obdobné všechny čtyři stavy (1921, 1948, 1960 a 1993) a menší počet paragrafů vykazuje ústavní zákon o československé federaci.

45.4 Pro nás ovšem mají uvedené **ústavní zákony zásadní význam jako signifikanční body označující možné začátky či konce jednotlivých období**, chcete-li, právní režimy. Jednotlivá období předběžně členíme následovně:

- 1) Rakousko-Uhersko do roku 1918 (Rakousko),
- 2) První republika do konce roku 1938 (První republika),
- 3) Protektorát do roku 1945 (žádné zákony),
- 4) období tzv. lidové demokracie do roku 1959 (Lidodemo),
- 5) období socialistické reformy do roku 1969 (Soc. reforma),
- 6) období tzv. normalizace do konce roku 1989 (Normalizace),
- 7) současné období do roku 2022 (Chaoté).⁹⁷

Zda jsou uvedená období skutečně odlišná a jaké vykazují trendy a vlastnosti, je otázkou dalšího prověření jak na úrovni metadat, tak na úrovni analýzy textů předpisů dané doby.

45.5 Každé období obvykle předchází **přechodná fáze**, která se vyrovnává s minulým režimem a nastoluje základy režimu budoucího. Ústavy pak bývají vyvrcholem těchto přechodných období.

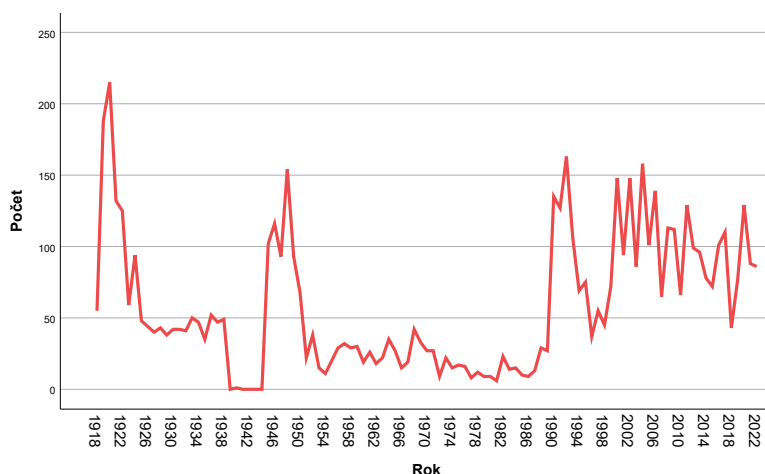
§ 46 Zákony

46.1 Kategorii „Zákony“ v tomto případě míníme zákony a zákonná opatření. Zákonných opatření je celkem 192 a tvoří okolo 3 % z dané báze. Produkci zákonů v jednotlivých letech v počtech ukazuje graf č. 16.⁹⁸

⁹⁷ Termín „Chaoté“ byl zaveden pro toto období na základě analýzy provedené v článku CVRČEK, František. Nadměrná regulace nebo chaos? In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě V. Překrásný nový svět, nebo ostrov?* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 119 an. K témuž monografie BĀRĀNY, Eduard a kol. *Zmena práva*. Bratislava: SAP, 2013, zejména kapitola BĀRĀNY, Eduard. Právna regulácia tvorby práva (s. 186 an.) a CVRČEK, František. Problémy českého právního řádu (s. 52 an.). Dále CVRČEK, František. Dobře regulovaná svoboda? *Právník*. 2018, roč. 157, č. 8, s. 646–656.

⁹⁸ Srovnej CVRČEK, František. *Několik poznámek ke stavu českého právního řádu*, s. 26, graf č. 1.

Graf č. 16: Produkce zákonů v počtech

46.2 Z tohoto grafu již lze vyčíst některá výše zmíněná období. Tak zjevně lze rozpoznat 3 extrémní vrcholy, které demonstrují 1) přechod od Rakouska-Uherska k První republice (1919 až 1921), 2) přechod od Protektorátu k období Lidové demokracie (1946–1950) a 3) přechod od Normalizace k současnému období (1990–1993). Protektorát se zcela vymyká ostatním obdobím neexistence zákonů (1939 až 1945). Podobně současné období, zejména léta 2000 až 2022, taktéž nemá v historii obdobu. Po radikálním přechodu obvykle přichází zklidnění, což však pro současné období neplatí. Žijeme jakoby v permanentní revoluci. Za **vlastně jediné vyrovnané období lze považovat První republiku**,⁹⁹ která se po úvodním přechodu udržuje na průběžné produkci okolo 50 zákonů ročně, což je srovnatelné se současnými státy typu Rakouska.¹⁰⁰

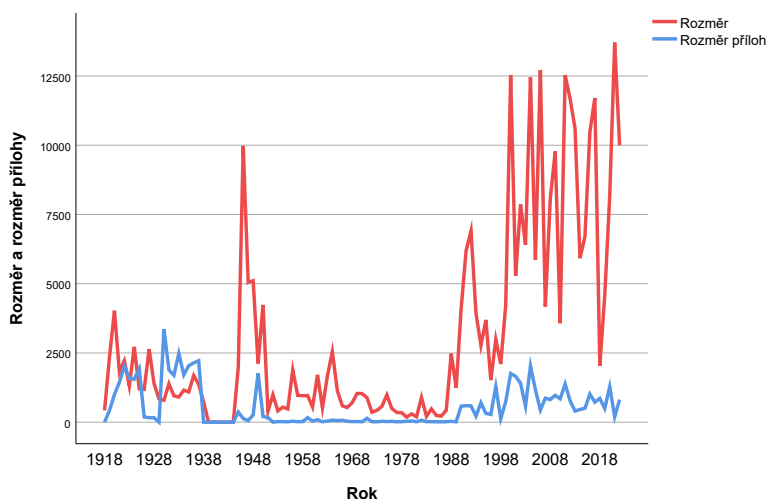
⁹⁹ Srovnáme-li období První republiky z hlediska kvantitativního s popisem tohoto období ve standardní učebnici MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, zjistíme, že tato učebnice v citacích postihuje 10 % ze všech primárních předpisů z období let 1918 až 1938. Korelace mezi námi popsaným obdobím a touto učebnicí jsou vysoké, tj. Kendall 0,543, Spearman 0,675 na hladině 0,01 (oboustranný). Patrně rozměry primárních předpisů a jejich význam spolu souvisí.

¹⁰⁰ Viz CVRČEK, František. Produkce a novelizace zákonů v zemích V4 a Rakouska. In: CVRČEK,

Za nejasné lze považovat období po roce 1950. Jde o jeden právní režim až do roku 1989, nebo se vnitřně člení na tři období? Tuto otázku je třeba dále prověřit.

46.3 O významu vztahu mezi rozměrem zákonů a rozměrem jejich příloh vypočítá graf č. 17.

Graf č. 17: Srovnání produkce zákonů v rozměrech a rozměrech příloh

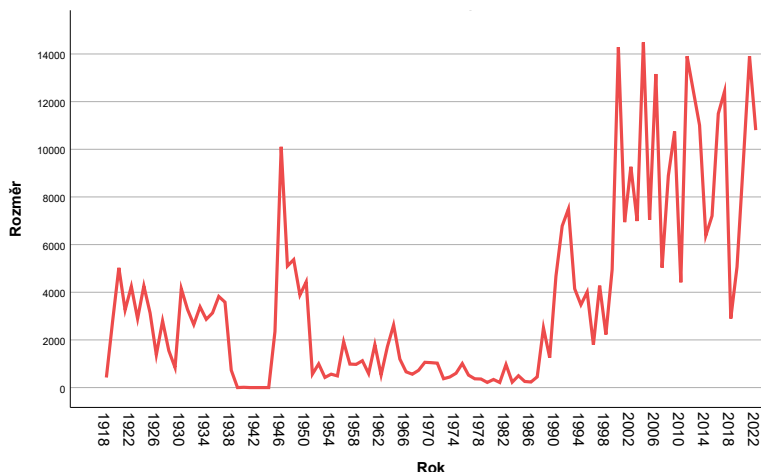

Jak lze pozorovat, kromě let po roce 1928 již nikdy nenastalo období, v kterém by rozměr příloh převýšil rozměr zákonů. Přílohy vlastně na produkci zákonů nemají nějaký zásadní význam. Připočteme je tedy k rozměrům zákonů.

František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Quo vadis, střední Evropa? Metamorfózy práva III.* Plzeň: Ústav státu a práva AV ČR a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 19 an.

46.4 Produkci zákonů podle rozměru včetně příloh popisuje graf č. 18.

Graf č. 18: Produkce zákonů v rozměrech s přílohami

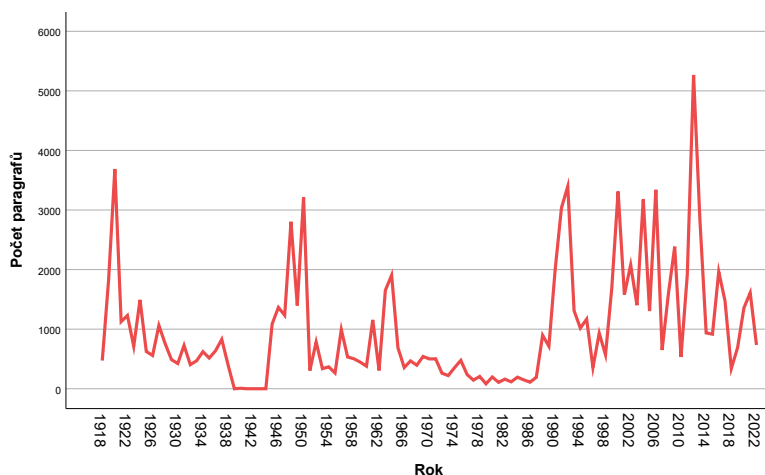

Graf č. 18 by ovšem již měl zarazit každého právníka, ale patrně i právního laika.

46.5 Evidentní nadprodukce zákonů po roce 1999 nemá žádnou historickou obdobu. To, co v daleko menší míře trvalo v 50. letech maximálně 5 let a šlo o přechodné období, kterému odpovídá přechodné období v letech 1990–1993, trvá po roce 1999 už 24 let, a jak uvidíme dále, nic nenaznačuje, že by se něco v blízké budoucnosti mělo změnit. Permanentní revoluce byla blízka trockistům, ale u právníků se málokdy setkala s nadšením, spíše vyvolává hrůzu.

46.6 V zájmu serióznosti uvádíme graf č. 19, podle kterého by podle počtu paragrafů neměla být nadprodukce zákonů tak děsivá.

Graf č. 19: Produkce zákonů v počtech paragrafů

46.7 Bohužel je třeba připomenout, že paragrafy dobře měří nové předpisy, ale velice špatně novely. Pokud se ukáže, že současné období trpí také nadprodukcí novelizací, pak skutečný stav správně popisuje rozměr zákonů v grafu č. 18. Nicméně graf 19 naznačuje, že období od roku 1950 do roku 1989 není zdaleka homogenní. **V 60. letech se ukazují výrazné aktivity a v období Normalizace zjevný úpadek zákonodárné moci.**

46.8 Graf č. 19 vykazuje výrazné přechodné období po roce 1919, ale v grafu č. 18 tomu tak není. Je to dáno tím, že **první přechodné období bylo charakteristické sice mnoha, ale rozměrem malými zákony.** Z tohoto hlediska se období První republiky jeví ještě mnohem homogennější, než by se dalo soudit pouze na základě počtu předpisů, případně počtu jejich paragrafů.

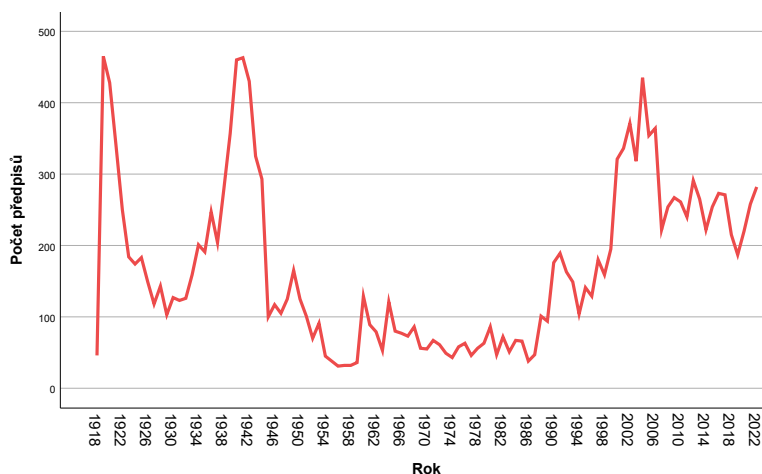
46.9 Korelace mezi rozměrem a počtem paragrafů je výrazně slabší než v případě ústavních zákonů. Spearmanův koeficient je 0,886 při úrovni 0,01 (oboustranný) a Kendallův koeficient dokonce 0,728 za stejných podmínek. Rozměry v případě zákonů tak lépe postihují daný stav než počty paragrafů.

§ 47 Sekundární předpisy

47.1 Za sekundární předpisy považujeme nařízení vlády a vyhlášky ministerstev a ústředních orgánů státní moci (viz tabulka č. 4).

47.2 Produkci sekundárních předpisů v počtech znázorňuje graf č. 20.

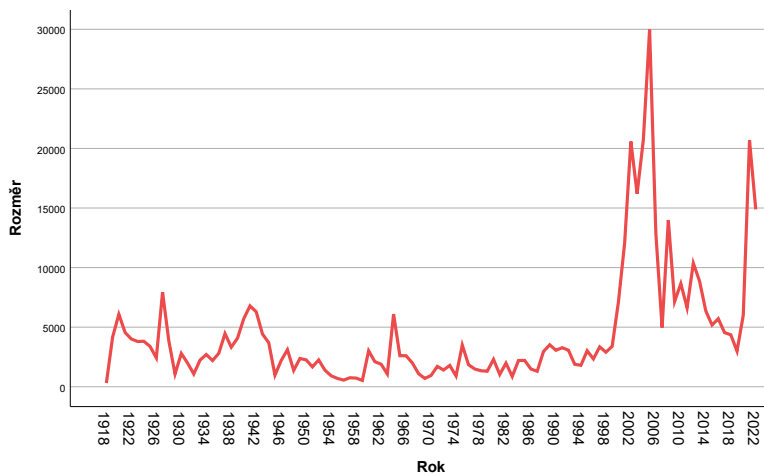
Graf č. 20: Produkce sekundárních předpisů – počty

47.3 Pomineme-li přechodná období, vystoupí do popředí zjevný **nárůst sekundárních předpisů po roce 1929**, což patrně souvisí s nástupem hospodářské krize. Nenechme se mýlit poklesem po roce 1946, neboť aktivitu a extrémní nárůst v tomto období přebírají terciární předpisy (viz níže). Podobně jako u zákonů můžeme sledovat **zjevný nárůst sekundárních předpisů po roce 1999**.

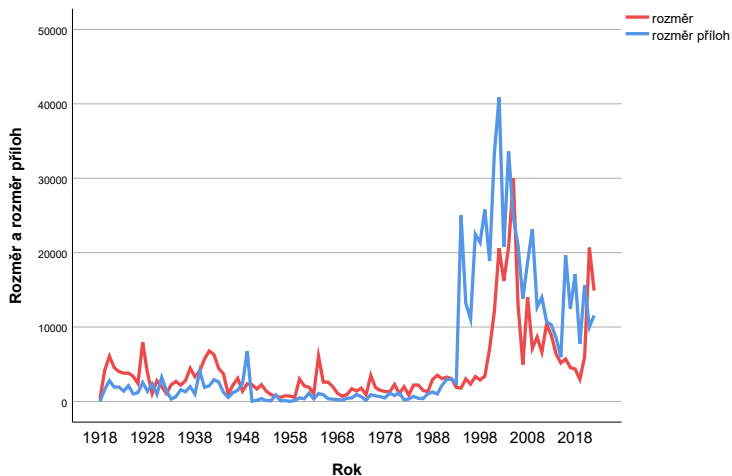
47.4 O jak zásadní nárůst sekundárních předpisů po roce 1999 jde, ukáže jasně graf č. 21, založený na rozměrech. Tento nárůst nemá v historii období. Rozměrem se zde míní „čistý“ rozměr bez příloh.

Graf č. 21: Produkce sekundárních předpisů v rozměrech

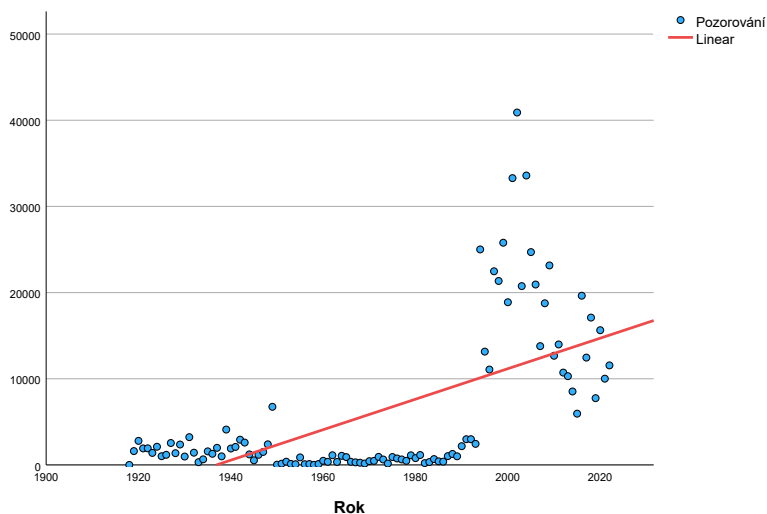
47.5 Vztah mezi rozměrem sekundárních předpisů a rozměrem příloh popisuje graf č. 22.

Graf č. 22: Produkce sekundárních předpisů v rozměrech s přílohami

47.6 Období po roce 1999 je mimo jiné typické tím, že rozměry **příloh přesahují rozměry sekundárních předpisů**. Tato situace nemá v historii obdoby s výjimkou let 1948 a 1949. Názorně trend u příloh sekundárních předpisů popisuje graf č. 23.

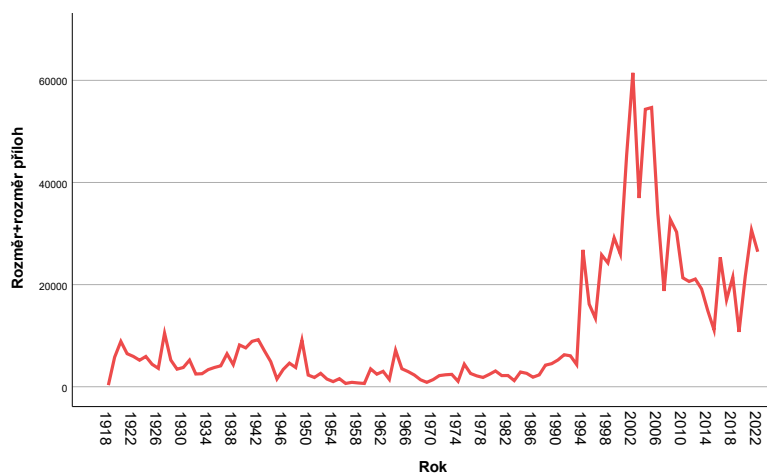
Graf č. 23: Produkce příloh sekundárních předpisů – rozměr

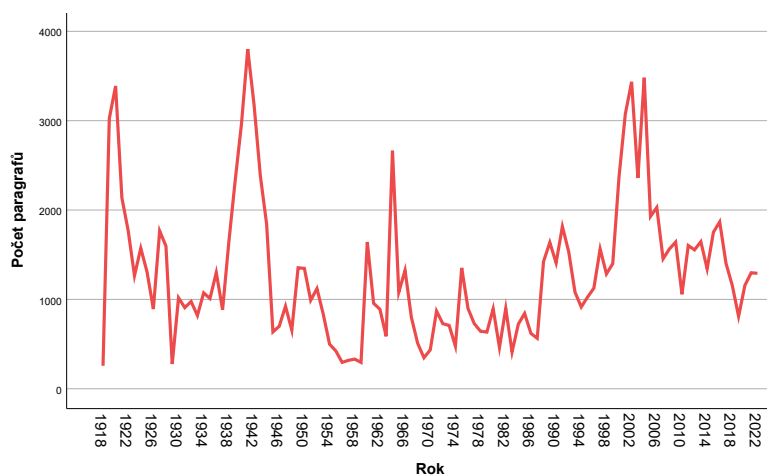
47.7 Spojíme-li u sekundárních předpisů jejich „čisté“ rozměry a rozměry příloh, jak ukazuje graf č. 24, je trend po roce 1999 zcela jasný.

47.8 Z hlediska počtu paragrafů sekundárních předpisů obdržíme poněkud jiný obrázek (viz graf č. 25).

Graf č. 24: Produkce sekundárních předpisů v rozměrech s přílohami

Graf č. 25: Produkce sekundárních předpisů v počtech paragrafů

47.9 K již popsaným trendům přistoupí ještě nárůst z počátku 60. let, což patrně indikuje nástup 5. období tzv. Socialistické reformy. Opět je ovšem třeba připomenout, že paragrafy nemají jednoznačnou interpretaci a období 50. let je zkreslené díky terciárním předpisům.

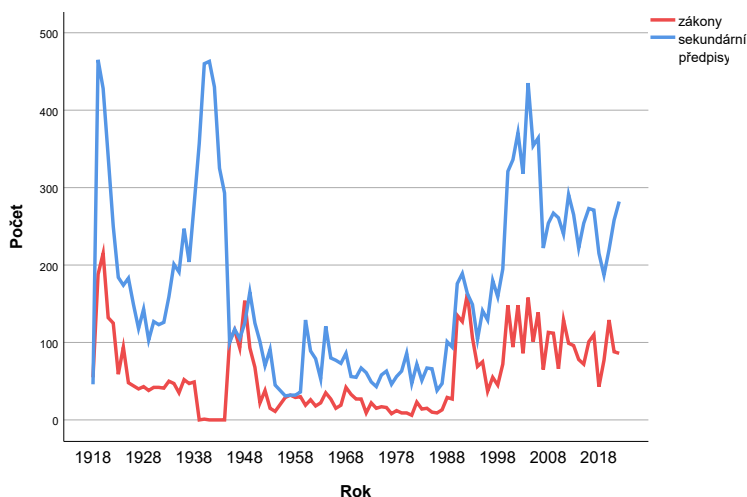
47.10 **Korelace mezi paragrafy a rozměrem je velmi slabá.** Spearmanův koeficient je 0,782 na úrovni 0,01 (oboustranný) a Kendallův koeficient je 0,601 za stejných podmínek. Opět se ukazuje, že adekvátní popis představuje nejspíše parametr založený na rozměrech.

§ 48

Vztah zákonů a sekundárních předpisů

48.1 Zákony zde míníme jak zákony, tak zákonná opatření. Vztah zákonů a sekundárních předpisů z hlediska jejich počtu prezentuje graf č. 26.

Graf č. 26: Srovnání zákonů a sekundárních předpisů v počtech

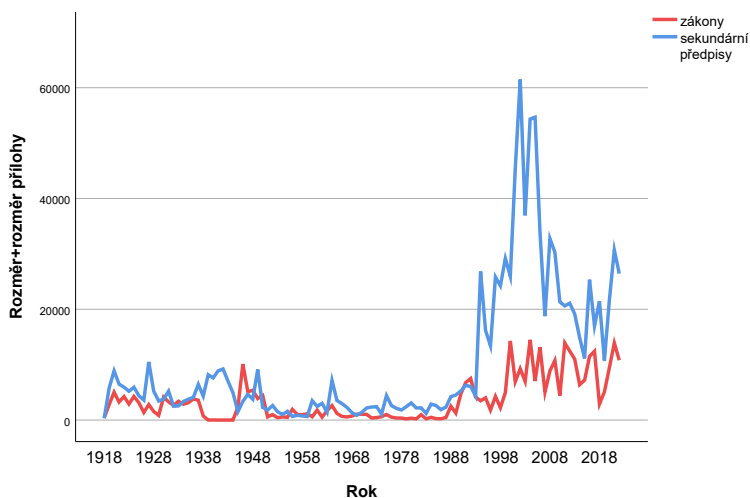

48.2 Ve všech obdobích bylo sekundárních předpisů více než zákonů.

Nejvíce se počty zákonů a sekundárních předpisů přiblížily v přechodných obdobích 1946 až 1948 a 1990 až 1993. Naopak největší rozdíly můžeme pozorovat od roku 1929 do roku 1945. Výjimku tvoří, pokud vezmeme v úvahu terciární předpisy období let 1945 až 1950 a poté v období po roce 1999.

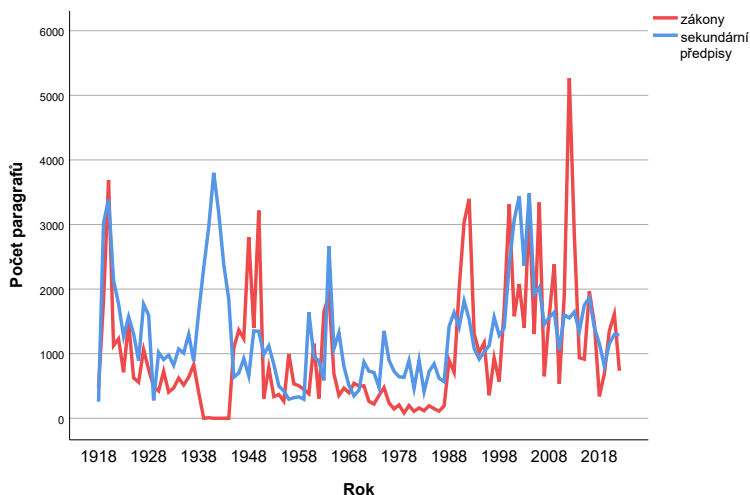
48.3 Zaměříme-li se na rozměry předpisů, pak je zjevné, že extrémní nárůst sekundárních předpisů počíná již rokem 1990 a nemá v historii obdoby, jak ukazuje graf č. 27. Je zajímavé, že **ani v období První republiky či Protektorátu nebyl rozdíl v rozměru sekundárních předpisů vzhledem k zákonům tak markantní jako po roce 1990.**

Graf č. 27: Srovnání zákonů a sekundárních předpisů v rozměrech s přílohami

48.4 Srovnání na úrovni počtu paragrafů zákonů a sekundárních předpisů popisuje graf č. 28.

Graf č. 28: Srovnání zákonů a sekundárních předpisů v počtech paragrafů

48.5 Korelace mezi paragrafy zákonů a sekundárních předpisů je minimální – Spearmanův koeficient 0,419 při úrovni 0,01 (oboustranný) a 0,327 Kendallův koeficient při stejných podmínkách. Důvody nespolehlivosti parametru počtu paragrafů byly již zmíněny výše.

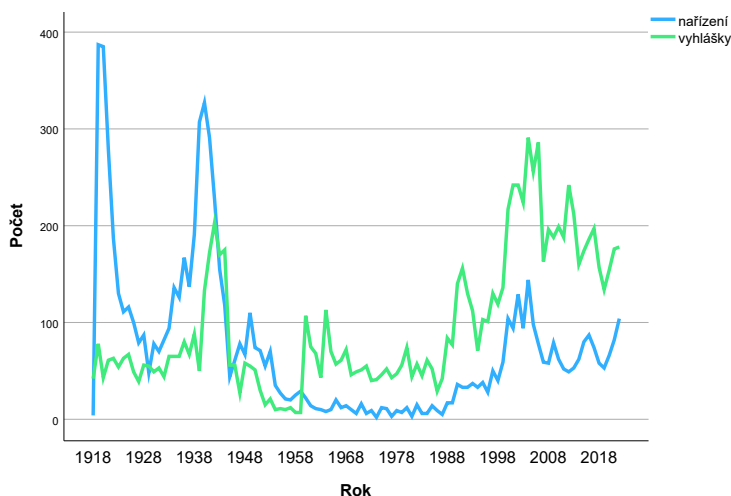
§ 49

Nařízení vlády a vyhlášky

49.1 V rámci sekundárních předpisů je třeba rozlišit nařízení vlády a vyhlášky ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy. Míra aktivity ministerstev ukazuje na **význam resortismu ve státní správě**.

49.2 Vztah nařízení a vyhlášek na úrovni počtu produkováných předpisů popisuje graf č. 29.

Graf č. 29: Srovnání nařízení vlády a vyhlášek ministerstev v počtech

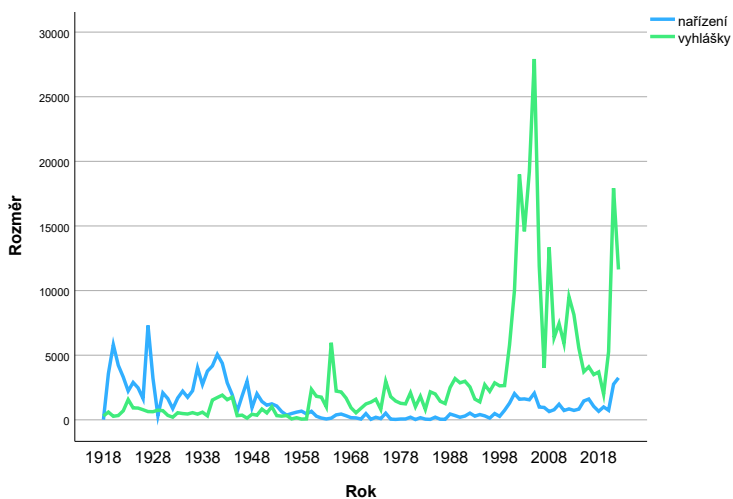

49.3 Z grafu č. 29 je zřejmé, že existují dva zcela rozdílné přístupy. **V období První republiky co do počtu převládala nařízení vlády nad vyhláškami.** Totéž platilo i v období Protektorátu. Vezmeme-li v úvahu terciární předpisy, pak od roku 1945 až do současnosti převažují významně vyhlášky nad nařízeními vlády. Pokud budeme brát v úvahu sekundární předpisy pouze ze Sbírky zákonů, pak ke zlomu dochází okolo roku 1960. K největším rozdílům mezi nařízeními vlády a vyhláškami dochází po roce 1999.

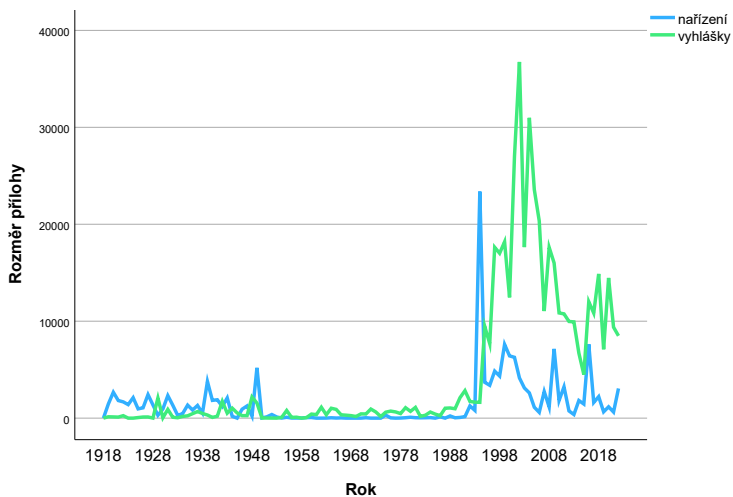
49.4 Graf č. 30 popisuje vztahy nařízení a vyhlášek na úrovni „čistých“ rozměrů.

49.5 Z grafu č. 30 vyplývá, že to, co platilo u grafu č. 29, se zjevně potvrzuje na úrovni rozměrů a dlužno konstatovat, že mnohem výrazněji. Graf č. 31 dokre-
sluje situaci na rozměrech příloh.

Graf č. 30: Srovnání nařízení vlády a vyhlášek ministerstev v rozměrech

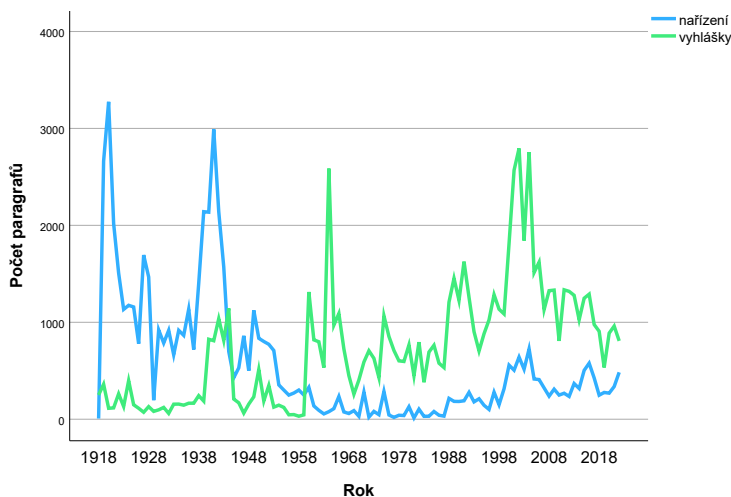

Graf č. 31: Srovnání nařízení vlády a vyhlášek ministerstev v rozměrech s přílohami

49.6 Na úrovni rozměrů se popisovaný trend nadále prohloubil. Je třeba si uvědomit, že přílohy se sice tváří jako něco spíše technického, ale ve skutečnosti je to **obvykle nástroj prosazení lobbistických zájmů jistých korporací.**

Graf č. 32: Srovnání nařízení vlády a vyhlášek ministerstev v počtech paragrafů

49.7 Konečně z hlediska počtu paragrafů platí totéž jako u počtu i rozměrů. Lze tedy konstatovat, že **od roku 1945 převážil u sekundárních předpisů resortismus, který už nikdy nebyl opuštěn, naopak po roce 1990 výrazně posílil.**

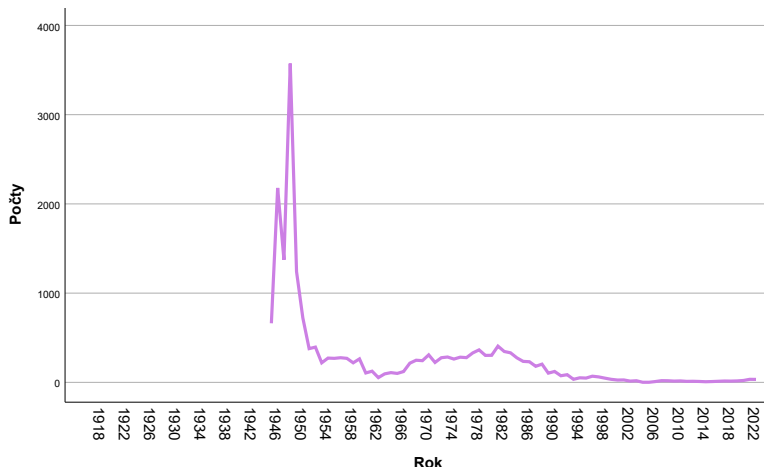
§ 50

Terciární předpisy

50.1 Terciární předpisy se poněkud vymykají klasické struktuře právního řádu, neboť jsou typické pouze pro období po roce 1945. Skládají se ze dvou skupin. První skupinu tvoří vyhlášky publikované v Úředním listu díl I. do roku 1959 a druhou registrované předpisy od roku 1960 do současnosti. U obou skupin

máme k dispozici pouze data o jejich počtech. Produkci terciárních předpisů ukazuje graf č. 33.

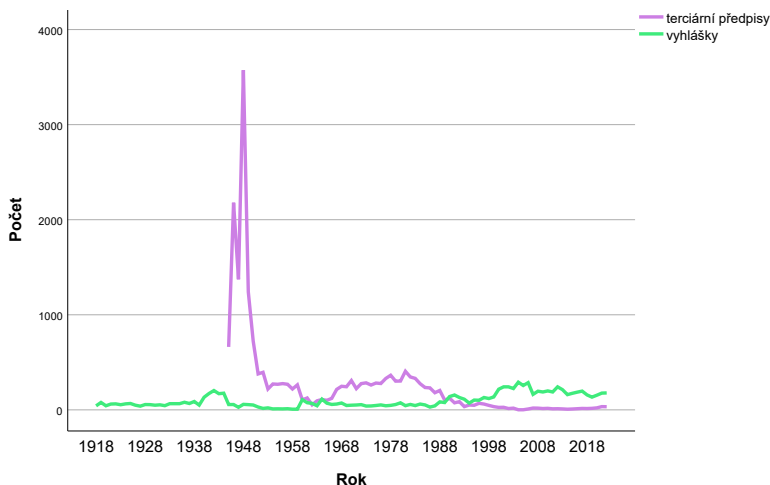
Graf č. 33: Produkce terciárních předpisů v počtech

50.2 Vyhlášky publikované v Úředním listu díl I. se týkaly především otázek spojených se znárodněním, cenami, mzdami a řízením hospodářství. Mnohdy šlo o jednorázová opatření nebo se vyhláška týkala konkrétního podniku. Extrémní nadprodukce tohoto typu vyhlášek se týkala období 1946 až 1950 a poté klesala až do roku 1959. **Registrované předpisy tvoří zcela zvláštní kategorii, která v normálním právním řádu nemá co dělat.** Obsahově se tyto předpisy týkaly obdobných okruhů jako předpisy vydávané v Úředním listu díl I. Již se netýkaly přesunů majetku, ale spíše technických otázek spjatých s odměňováním, statistikou, pohybem zboží, ochranou přírody apod. Registrované předpisy jsou typické pro období po roce 1960 a období tzv. Normalizace. Po roce 1990 se začaly registrované předpisy radikálně likvidovat, což trvalo 10 let, a od roku 2000, resp. 2004 už neměly vůbec existovat. Nicméně v určité minimální míře se udržují dodnes.

50.3 Porovnání terciárních předpisů s vyhláškami publikovanými ve Sbírce zákonů popisuje graf č. 34.

Graf č. 34: Srovnání terciárních předpisů a vyhlášek ministerstev v počtech

50.4 Nadprodukce terciárních předpisů byla tak extrémní, že se jeví počty vyhlášek ze Sbírky zákonů jako minimální, i když v každém právním řádu představují nejpočetnější kategorii. **Terciární předpisy jsou významným ukazatelem pro období 1945 až 1989, který deformoval právní řád a ukazoval na styl regulace v daném období.** Ačkoliv terciární předpisy z Úředního listu díl I. skončily v roce 1959, okamžitě se objevila kategorie registrovaných předpisů, která řádově převyšovala počty vyhlášek ze Sbírky zákonů až do roku 1989. Návrat k normalitě ukazuje až vývoj po roce 1990. Tragičnost zejména registrovaných předpisů podtrhuje skutečnost, že tyto předpisy byly fakticky nedostupné. Odhaduje se, že registrované předpisy tvořily až 2/3 sekundárních předpisů.¹⁰¹

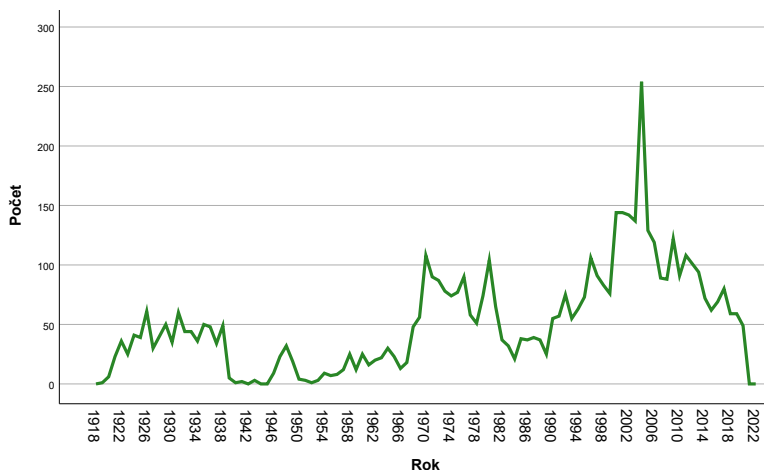
¹⁰¹ Viz CVRČEK, František. *Právní informatika*, s. 254.

§ 51 Mezinárodní smlouvy

51.1 Mezinárodní smlouvy spadají do dvou kategorií. První zahrnuje klasickou publikaci ve Sbírce zákonů a druhou registrované mezinárodní smlouvy od roku 1968 do roku 1989. Kromě těchto dvou kategorií je třeba zdůraznit, že existuje řada mezinárodních smluv, které nebyly ani publikovány či oznámeny. U registrovaných mezinárodních smluv nemáme k dispozici data o jejich rozměrech a počtech paragrafů. Jinak o registrovaných mezinárodních smlouvách platí totéž co o registrovaných předpisech. Registrované předpisy v normálním právním řádu nemají vůbec existovat. Situaci navíc problematizuje stav po roce 1999, kdy od roku 2000 byla vytvořena speciální Sbírka mezinárodních smluv, která zavedené postupy zkomplikovala z hlediska reprezentativnosti produkce těchto smluv. Značný význam má totiž spíše **snaha naplnit tuto novou sbírku než nastolit jasno v platných mezinárodních smlouvách**. O evropském právu od roku 2004 pojednávají speciální sbírky, které nejsou součástí naší analýzy. Nám jde především o interní právo.

51.2 Produkci mezinárodních smluv prezentuje graf č. 35.

Graf č. 35: Produkce mezinárodních smluv v počtech

51.3 Graf č. 35 tvoří jak mezinárodní smlouvy publikované, tak registrované. Lze rozpoznat vcelku stabilní aktivitu za První republiky a takřka neexistenci mezinárodních smluv za Protektorátu. Kromě roku 1947 a 1948¹⁰² v 50. letech aktivita upadá s mírným zvýšením v letech 60. Značný nárůst zaznamenaly mezinárodní smlouvy po roce 1968 a konečně zvýšení počtu mezinárodních smluv po roce 2000, které, jak jsme již upozornili, souvisí spíše se vznikem nové speciální sbírky. Po roce 2010 se stav vrátil k úrovni před rokem 2000 s rapidním poklesem trvajícím do roku 2022. V každém případě vcelku **po-chopitelně mezinárodní smlouvy mají růstový trend**. Pokud bychom vzali v úvahu rozměry mezinárodních smluv, je zcela nepochybné, že **teprve období po roce 1990 začalo mezinárodním smlouvám věnovat zaslouženou pozornost, která není srovnatelná se žádným předchozím obdobím**. O to podivnější je jejich pokles po roce 2010. Zdá se, že mimoevropská aktivita v oblasti mezinárodních smluv po roce 2010 klesá.

§ 52

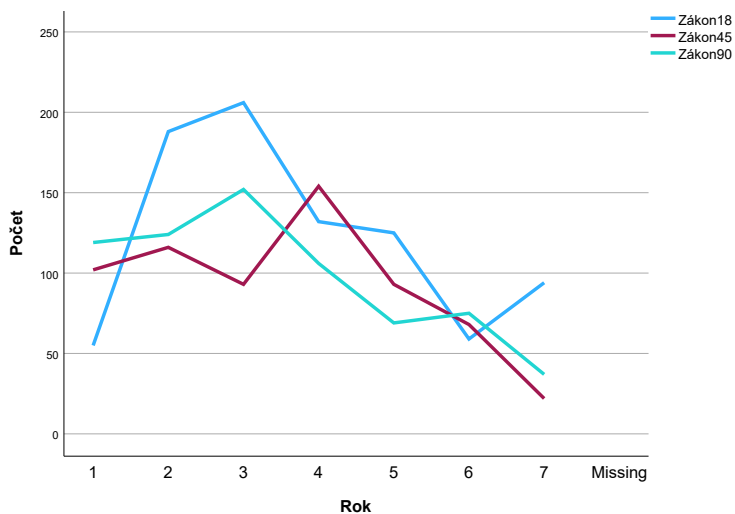
Velká přechodná období

52.1 Na úrovni zákonů lze jasně rozpoznat tři výrazné zlomy, které nazýváme přechodnými obdobími. Jde o úseky po roce 1918, 1945 a 1990. Otázka zní, zda mají tato přechodná období něco společného, případně čím se liší. Za základ jsme zvolili 7 let, která jsou ve všech případech ohraničena oslabením produkce. Srovnání provádíme na úrovni počtů a rozměrů předpisů, členěné podle typů. Zákony v počtech a rozměrech popisují grafy č. 36 a 37.

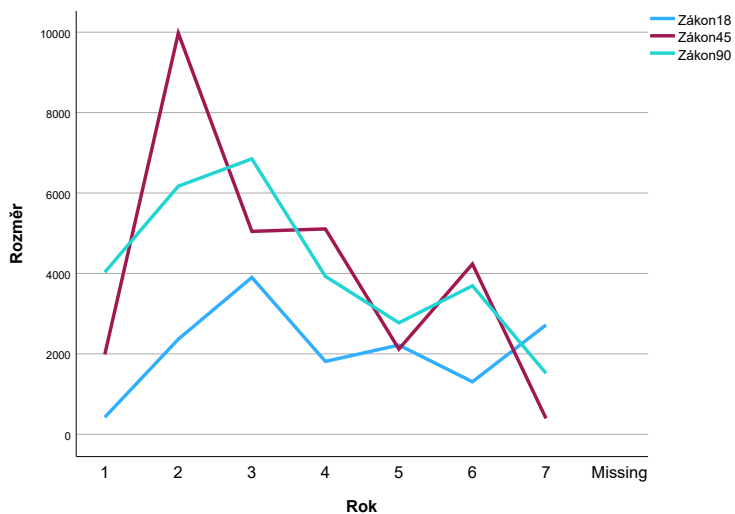
Rokem se zde míní ve všech případech prvních 7 let od let uvedených v nadpisu grafu. Graf č. 37 uvádí totéž období v rozměrech zákonů.

¹⁰² U mezinárodních smluv je třeba počítat s jistým zpožděním. Počty v daném roce nevypovídají ani tak o tomto roce, ale o letech předcházejících.

Graf č. 36: Velká přechodná období 1918, 1945 a 1990 – zákony v počtech

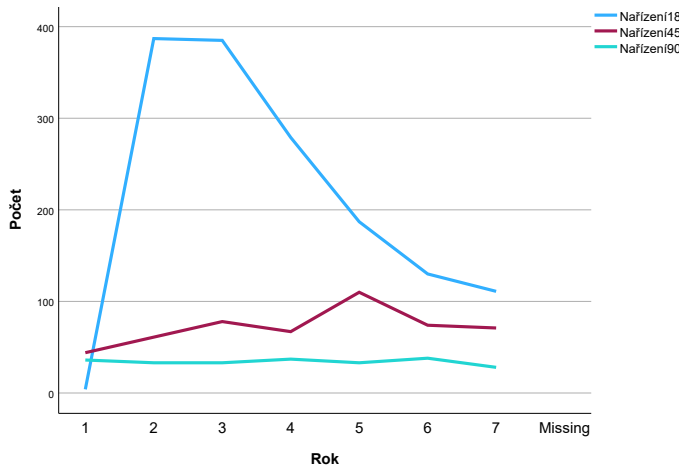

Graf č. 37: Velká přechodná období 1918, 1945 a 1990 – zákony v rozměrech

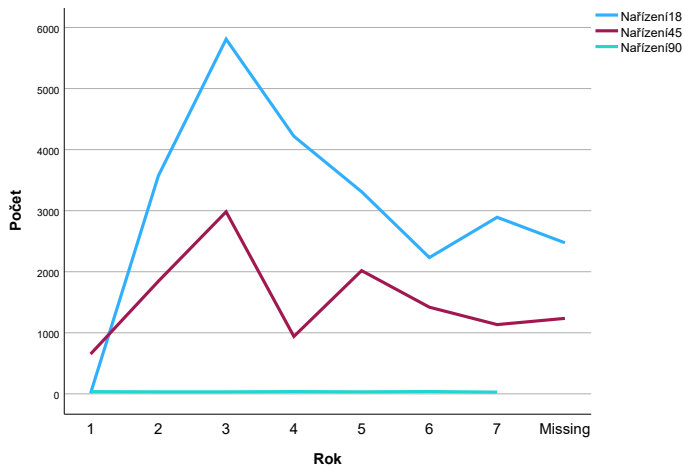

52.2 Popis přechodných období pro nařízení v počtech a rozměrech popisují grafy č. 38 a 39.

Graf č. 38: Velká přechodná období 1918, 1945 a 1990 – nařízení v počtech

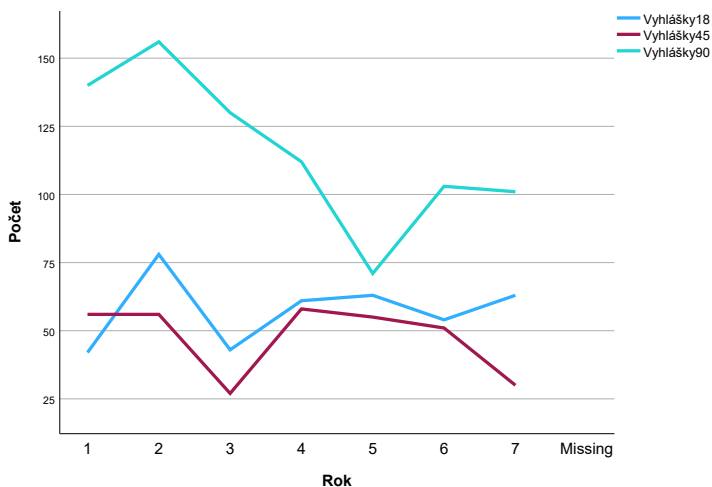

Graf č. 39: Velká přechodná období 1918, 1945 a 1990 – nařízení v rozměrech

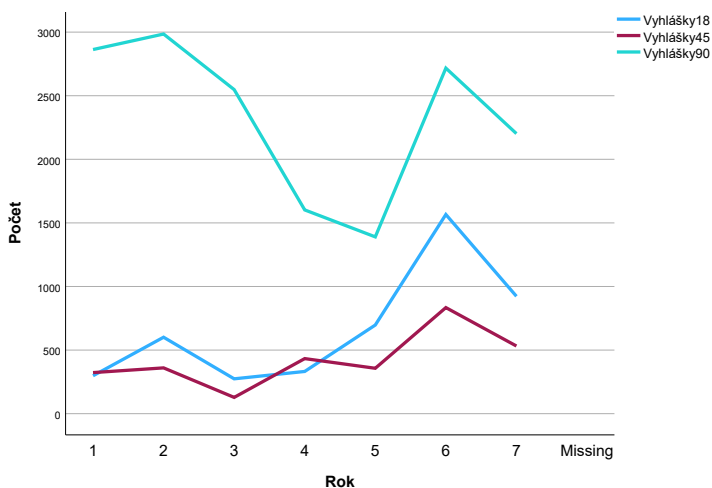

52.3 Popis přechodných období na úrovni vyhlášek ukazují grafy č. 40 a 41.

Graf č. 40: Velká přechodná období 1918, 1945 a 1990 – vyhlášky v počtech

Graf č. 41: Velká přechodná období 1918, 1945 a 1990 – vyhlášky v rozměrech

52.4 Jádrem přechodných období tvoří zákony. **V zásadě přechodná období mají na úrovni zákonů velmi podobný průběh. Trvají maximálně pět let a vrcholu dosahují v druhém či třetím roce.** To patrně znamená, že **změnu režimu lze v právu prosadit ve třech letech**, a to mluvíme o radikálních změnách.

52.5 Z hlediska rolí různých typů předpisů se však průběh jednotlivých přechodných období mění. V přechodném období **po roce 1918 hrála významnou roli nařízení vlády**, zatímco v přechodném období po roce 1990 byla role nařízení vlády zanedbatelná. **Vyhlášky hrály významnou roli v období po roce 1990.** Vzali-li bychom v úvahu terciární předpisy, stejně zásadní roli by hrály vyhlášky i po roce 1945.

52.6 Nejrozsáhlejší produkci zákonů lze pozorovat v období po roce 1918, nicméně jak ukazují jejich rozměry, šlo **o velmi krátké zákony** ve srovnání s oběma dalšími přechodnými obdobími. To lze vysvětlit specifičností situace, která byla důsledkem koncepce, v níž většina základních kodexů byla převzata z Rakouska-Uherska. V tomto období na celkovou produkci připadá 20 % novelizací. Z hlediska produkce zákonů v přechodném období po roce 1945 a 1990 šlo o podobný rozsah, tj. okolo 650–680 zákonů. Nicméně poměr novelizací byl zásadně rozdílný. Po roce 1945 tvořily novelizace pouhých 15 %, zatímco **po roce 1990 to bylo přes 42 %**, a to po roce 1990 nešlo pouze o novelizace minulého režimu.

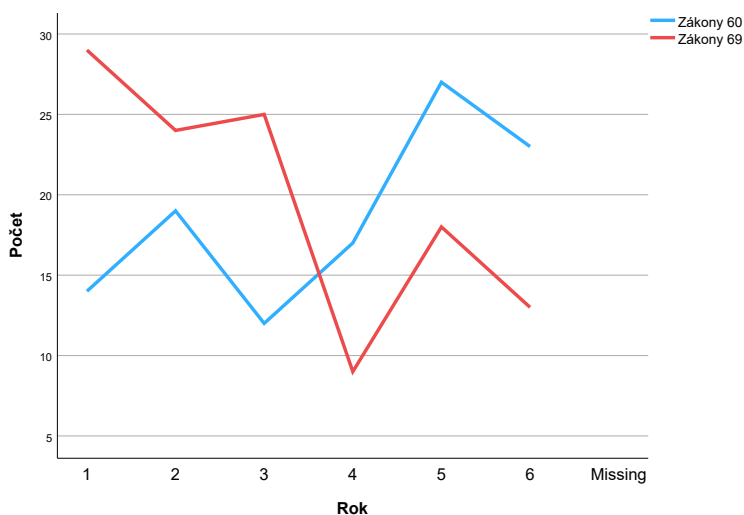
52.7 Zjednodušeně řečeno by se dalo jednotlivá přechodná období odlišit v tom smyslu, že po roce 1945 byla koncepce nového režimu promyšleně připravena a rychle provedena novými kodexy. Období po roce 1918 řešilo zcela jiný problém. Nepotřebovalo sice zásadní nové kodexy, ale muselo vytvořit novou státní správu, sjednocovat rozdílné právní řády se Slovenskem a Podkarpatskou Rusí, vyřešit otázky měny, hospodářské reorientace apod. Konečně o období po roce 1990 lze soudit, že v oblasti práva kromě převzetí klasických institutů typu lidských práv či správního a ústavního soudnictví **nebyla žádná právní koncepce připravena. Průběh přechodného období po roce 1990 tak předznamenává celý další vývoj, který se jeví značně chaoticky.**

§ 53

Malá přechodná období

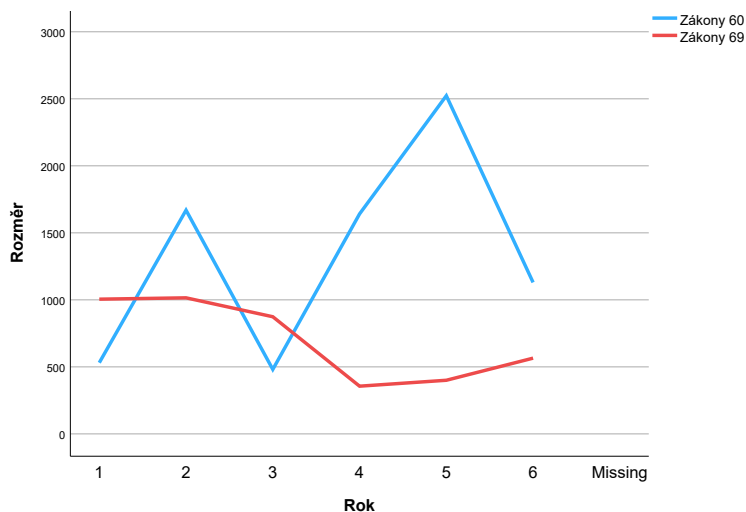
53.1 Jestliže jsme z ústavního hlediska rozeznávali sedm různých režimů, ukazuje se, že změny následující po vydání ústavy v roce 1960 (č. 100/1960 Sb.) a zákona o československé federaci (č. 143/1968 Sb.) mají zcela jiný charakter než tzv. velká přechodná období. Především co do počtu produkovaných zákonů jde o řádově menší počty. Vrchol přechodného období nespádá do třetího roku jako v případě velkých zlomů, ale až do roku pátého, což svědčí o malé připravenosti na nastupující změnu. Situaci popisuje graf č. 42 a následující.

Graf č. 42: Malá přechodná období 1960 a 1969 – produkce zákonů v počtech

53.2 U malého přechodu po roce 1960 jde o nárůsty v roce 1961 a poté 1963 až 1965. Ačkoliv podle počtu u malého přechodu po roce 1968 se v pátém roce ukazuje jistý nárůst, pohled z hlediska rozměru ukáže, že nešlo o nic zásadního. Graf č. 43 je totožný s vývojem pozorovaným přes paragrafy.

Graf č. 43: Malá přechodná období 1960 a 1969 – produkce zákonů v rozměrech

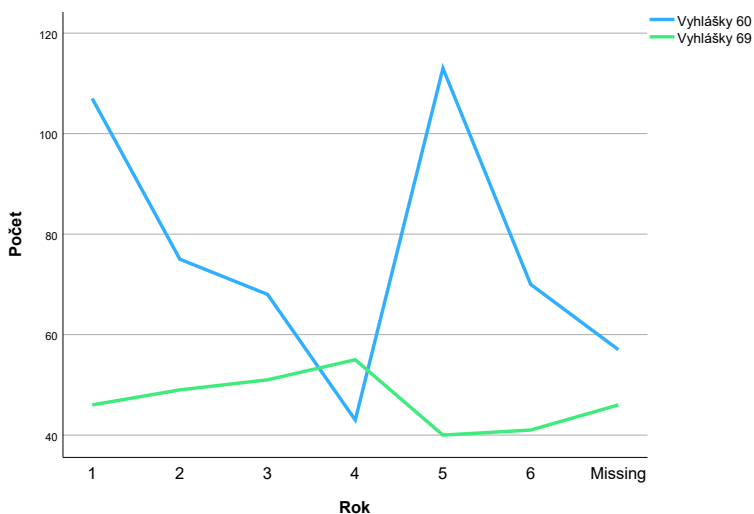

53.3 U nařízení vlády jde o marginální změny, které vůbec nevypovídají o nějakém zásadním zlomu.

53.4 U vyhlášek se přechod projevuje pouze po roce 1960 a po roce 1968 nic takového nelze pozorovat, jak ukazuje graf č. 44.

Graf popisující situaci z hlediska rozměru a počtu paragrafů je stejný jako graf č. 44.

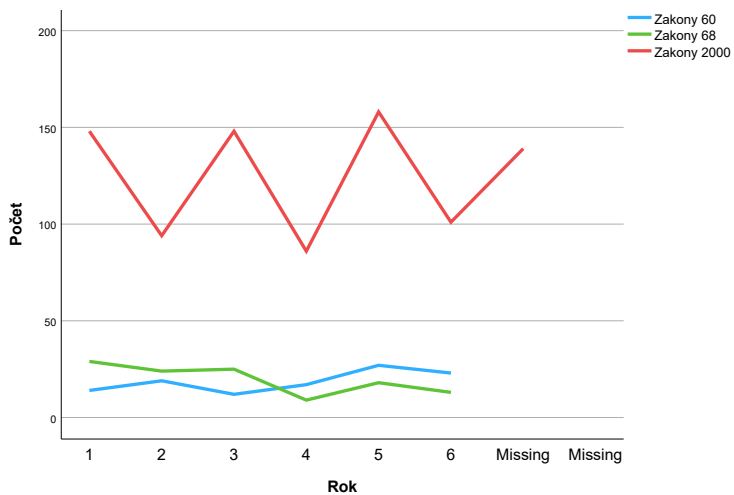
Graf č. 44: Malá přechodná období 1960 a 1969 – produkce vyhlášek v počtech

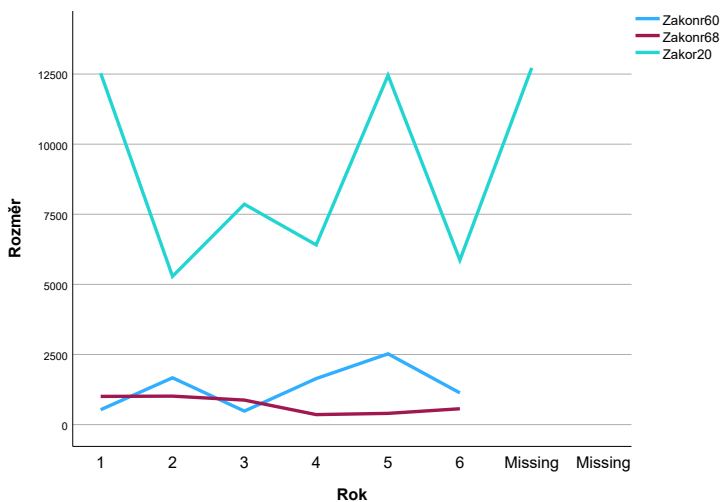
53.5 Ukazuje se, že **ústavy nemusí být předzvěstí nějakých zásadních změn**. Na struktuře přechodných období můžeme vidět, že k zásadním zlomům došlo po roce 1918, 1945 a 1990. K řádově menším změnám došlo po roce 1960 a po federalizaci v roce 1968, která se více méně nijak neprojevila. Srovnání českých a slovenských republikových předpisů tuto tezi podporuje, protože české a slovenské republikové předpisy se nijak výrazně neodlišovaly. Šlo o federalizaci na papíře, nikoliv v realitě, resp. v právním řádu se nijak výrazně neprojevila.

53.6 Jestliže ústavy nemusí být indikátorem zásadních změn, pak je dobré sledovat extrémní výkyvy právního řádu bez ohledu na ně, zejména na úrovni zákonů. Jak ukazuje graf č. 45 a 46, tak k takovému posunu dochází po roce 2000.

Graf č. 45: Srovnání produkce zákonů v přechodných obdobích 1960, 1969 a 2000 – zákony v počtech

Graf č. 46: Srovnání produkce zákonů v přechodných obdobích 1960, 1969 a 2000 – zákony v rozměrech

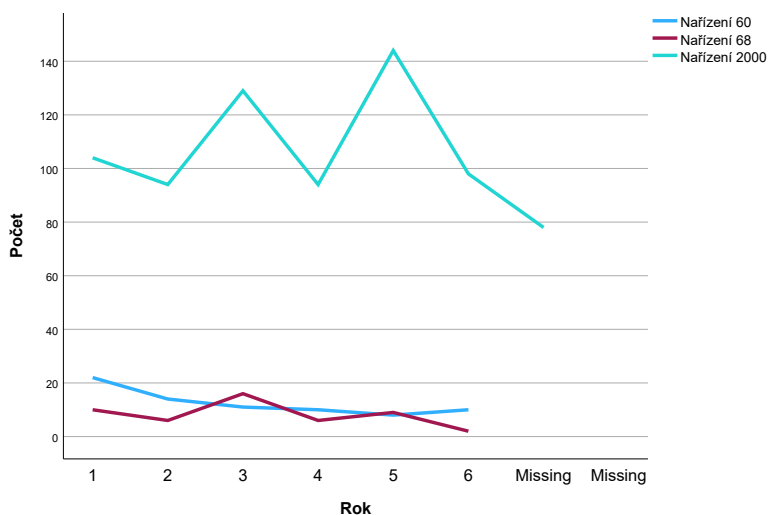

53.7 Graf č. 45 vyjadřuje poměr zlomů po roce 1960, 1968 a 2000. Z hlediska období po roce 2000 se jeví období po roce 1960 a 1968 v poněkud jiném světle. Produkce po roce 2000 je řádově mnohem rozsáhlejší a navíc probíhá zcela nerovnoměrně. Má tedy zcela jiný průběh než velká přechodná období.

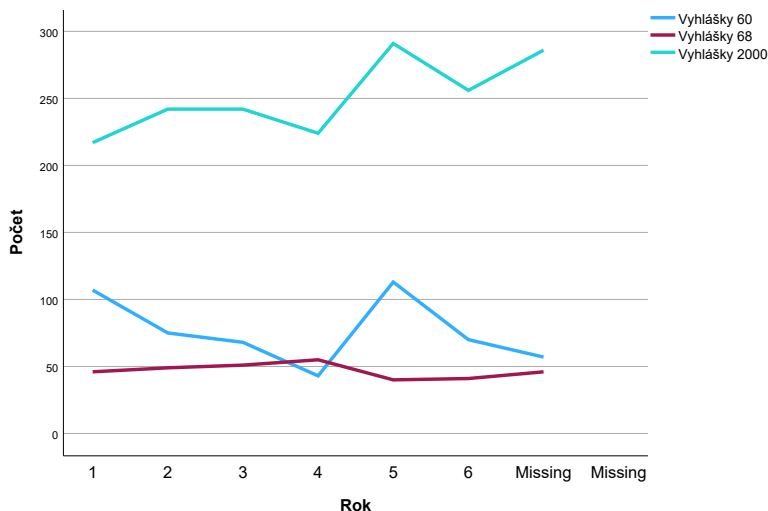
Průběh uvedených období na úrovni paragrafů je shodný jako průběh v grafech 45 a 46.

53.8 Graf č. 47 ukazuje podobný poměr mezi přechodnými obdobími pro nařízení a graf č. 48 pro vyhlášky.

Graf č. 47: Srovnání produkce nařízení v přechodných obdobích 1960, 1969 a 2000 – nařízení v počtech

Graf č. 48: Srovnání produkce vyhlášek v přechodných obdobích 1960, 1969 a 2000 – vyhlášky v počtech

53.9 Období po roce 2000 je charakteristické extrémním nárůstem produkce všech typů předpisů a není podobné ani malým či velkým přechodům. Trend nastolený po roce 2000 pokračuje až do současnosti (2022). Vzhledem k jeho struktuře a průběhu jej budeme nazývat **období Chaotů**.

53.10 Nyní můžeme poopravit naší původní periodizaci. Na naší bázi rozeznáváme pět základních právních režimů:

- 1) režim rakouský před rokem 1918
- 2) režim První republiky do roku 1938
- 3) režim Protektorátu 1939–1945
- 4) režim tzv. Socialismus 1945–1989
- 5) režim tzv. Kapitalismu po roce 1990

V druhém plánu lze z hlediska kvantitativního rozpoznat tři podobdobí v rámci tzv. Socialismu, tj. 1. období, Lidové demokracie, 1945 až 1959, 2. období, Socialistických reforem, 1960 až 1968, a 3. období, Normalizační, po roce 1969.

U současného období rozeznáváme dvě podobdobí, tj. 1. změna režimu 1990 až 1999 (Kapitalistická reforma) a 2. období, Chaotů, po roce 2000 do roku 2022.

Přechodná období zařazujeme do následujícího režimu, neboť jej vlastně radikálními změnami připravují, resp. ohlašují jeho nástup.

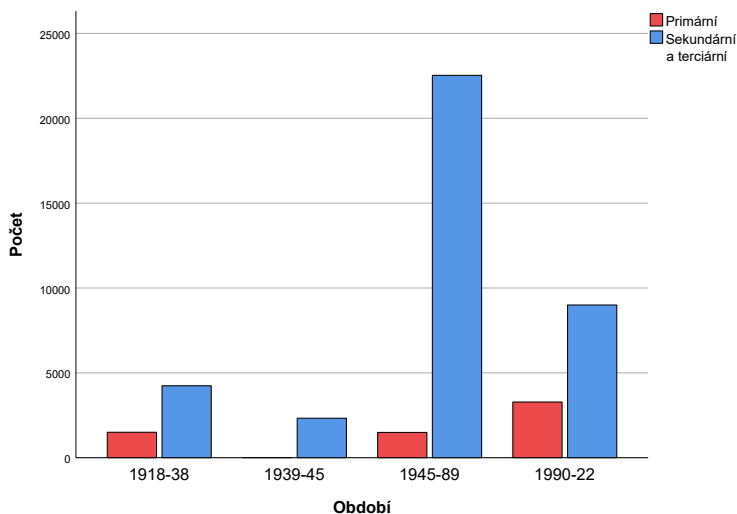
§ 54

Srovnání produkce předpisů jednotlivých režimů

54.1 Celá báze se skládá z 19 % primárních předpisů a 81 % předpisů sekundárních a terciárních, měřeno v rozměrech včetně příloh. Zhruba jde o 200 000 stran normalizovaného textu. Nařízení vlády tvoří 13 % textu, vyhlášky 39 % a terciární předpisy 29 %.

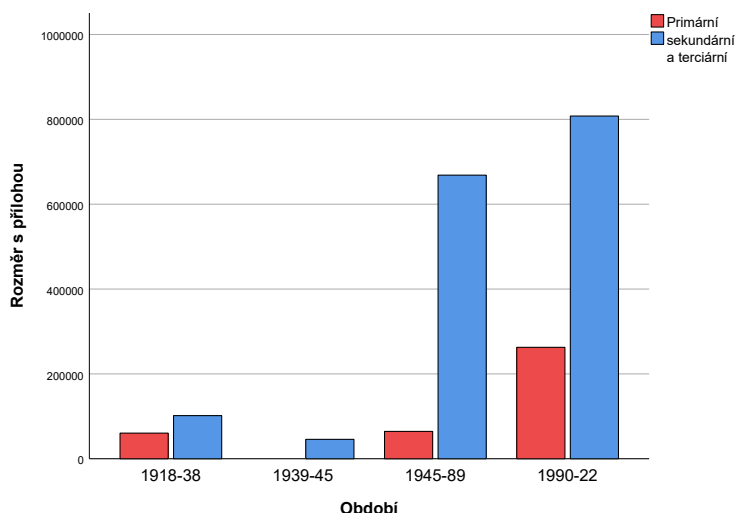
54.2 Rozložení primárních a sekundárních (včetně terciárních) předpisů v jednotlivých obdobích popisuje graf č. 49.

Graf č. 49: Srovnání produkce primárních a sekundárních (terciárních) předpisů velkých období 1918–38, 1939–45, 1945–89 a 1990–2000 v počtech

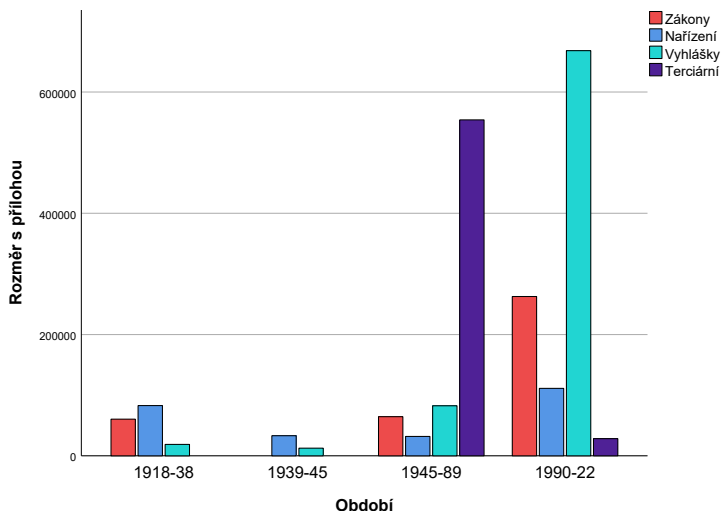
54.3 Pro všechna období platí, že sekundární a terciární předpisy převažují co do počtu předpisy primární. Zajímavé jsou poměry mezi uváděnými typy. Tak např. První republika vydala za 20 let více primárních předpisů, než celé období tzv. Socialismu, i když trvalo o 23 let déle. Převaha podzákonných předpisů v období tzv. Socialismu je zjevná. Současné období vyprodukovalo více jak dvojnásobek primárních předpisů než První republika. Dokonce celé období od roku 1918 do roku 1989 nevydalo více primárních předpisů než období po roce 1989. Zde ovšem jde o počty. Přesnější představu nám poskytne graf č. 50, který je postaven na rozměrech předpisů s přílohami.

Graf č. 50: Srovnání produkce primárních a sekundárních (terciárních) předpisů velkých období 1918–38, 1939–45, 1945–89 a 1990–2000 v rozměrech

54.4 Rozměry korigují vztah mezi sekundárními (terciárními) předpisy mezi obdobími tzv. Socialismu a tzv. Kapitalismu. Ukazuje se totiž, že **z hlediska rozměrů u sekundárních a terciárních předpisů současné období překonává celé období tzv. Socialismu.** Podrobnější představu o roli jednotlivých typů předpisů ve velkých obdobích nám poskytne graf č. 51.

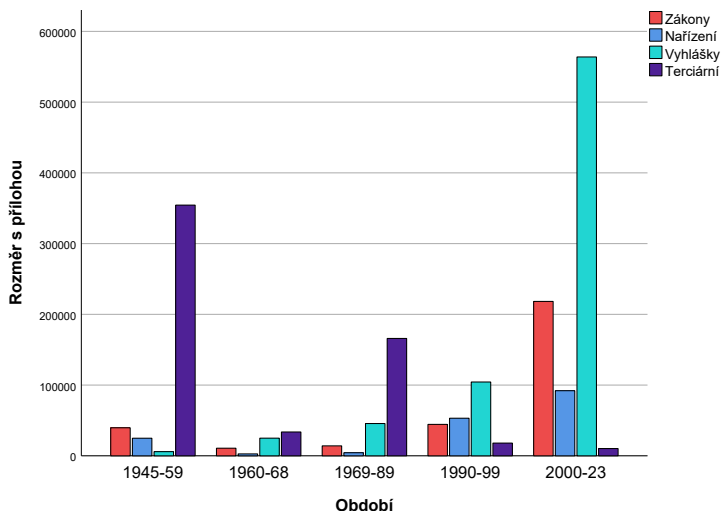
Graf č. 51: Srovnání produkce zákonů, nařízení, vyhlášek a terciárních předpisů velkých období 1918–38, 1939–45, 1945–89 a 1990–2000 v rozměrech s přílohou

54.5 Zatímco **v etapě tzv. Socialismu lze pozorovat extrémní produkci terciárních předpisů, v současném období vykazuje nadprodukcí sekundárních předpisů**. Přitom je třeba vzít v úvahu, že období tzv. Socialismu bylo o 10 let delší. Popis podobdobí nám osvětlí pohyb u sekundárních a terciárních předpisů. Viz graf č. 52.

54.6 Období tzv. lidově demokratického režimu (Lidodemo) produkovalo více zákonů než nařízení vlády, což je opačný postup než za První republiky. Vyhlášek publikovaných ve Sbírce zákonů bylo minimum a nadprodukcí se soustředila do Úředního listu díl I. V tomto období byl podíl terciárních předpisů extrémní. V období reformy a následné normalizace postupně význam primárních předpisů upadal, zato přibývalo registrovaných předpisů. Období změny režimu po roce 1990 posílilo nařízení vlády, což byl postup podobný První republice. Po roce 1999 však opět význam nařízení vlády upadal a iniciativu převzaly vyhlášky, které dokonce překonaly rozsahem terciární předpisy z 50. let.

Graf č. 52: Srovnání produkce zákonů, nařízení, vyhlášek a terciárních předpisů malých období 1945–1959, 1960–1968, 1969–1989, 1990–1999 a 2000–2023 v rozměrech s přílohou

Oddíl druhý Základní právní odvětví

§ 55 Velká období – odvětvová struktura

55.1 Jak bylo již zmíněno v § 13, klasifikace právních předpisů podle právních odvětví je netriviální problém. Jde o hrubý expertní odhad.¹⁰³ Každý předpis může být zařazen do několika právních odvětví, což zkresluje odhady především u novelizací, které se mohou týkat množství odvětví. S vědomím, že jde pouze o hrubou představu, je zajímavé základní rysy rozložení právních předpisů do právních odvětví popsat jak z hlediska jednotlivých etap, tak z hlediska typů právních předpisů.

¹⁰³ Data týkající se věcného zařazení a právních odvětví zpracoval František Novák, který se zabýval tímto problémem od roku 1985. Např. NOVÁK, František. Empirické zkoumání změn v legislativě. In: BĚRÁNY, Eduard a kol. *Změna práva*, s. 194 an.

55.2 Struktura právních odvětví je následující:

- Správní právo – SP
- Finanční právo – FP
- Ústavní právo – ÚP
- Pracovní právo – PP
- Obchodní (hospodářské) právo – OHP
- Občanské právo hmotné – OPH
- Právo sociálního zabezpečení (pojištění) – SZP
- Občanské právo (justice) – OPP
- Trestní právo procesní – TPP
- Trestní právo hmotné – TPH
- Mezinárodní právo veřejné – MPV
- Rodinné právo – RP
- Mezinárodní právo soukromé a veřejné – MPS

55.3 Vzhledem k tomu, že frekvenční rozložení právních předpisů do právních odvětví nemá normální rozložení, pracujeme s pořadím, které je robustnější. K frekvenci přihlížíme pouze orientačně u vrcholných kategorií.

Tabulka č. 7: Primární předpisy podle odvětví v jednotlivých obdobích

Právní odvětví	Poř. 1918–38	Poř. 1945–89	Poř. 1990–2022	Posun
SP	1	1	1	0
FP	2	3	2	1
ÚP	3	2	4	2
PP	4	5	6	2
OHP	5	4	3	2
OPH	6	8	5	3
SZP	7	6	7	1
OPP	8	7	8	1
TPP	9	9	9	0
TPH	10	10	10	0

MPV	11	12	12	1
RP	12	11	11	1
MPS	13	13	13	0

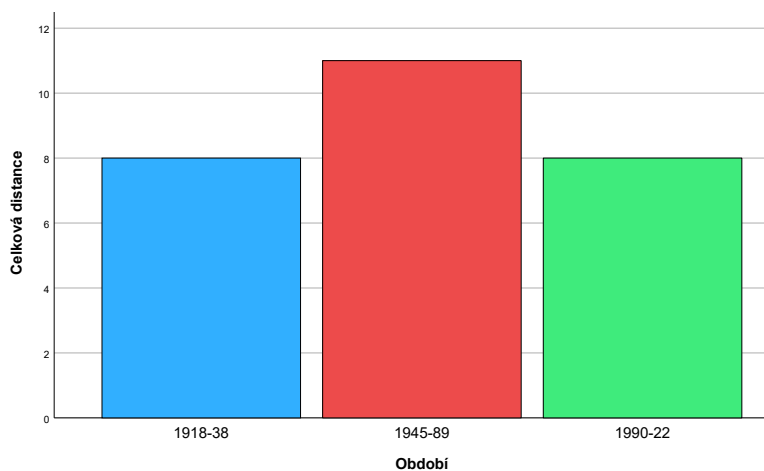
55.4 Mezinárodním právem veřejným se míní pouze interní předpisy, nikoliv mezinárodní smlouvy. Posun znamená rozdíl maxima a minima v jednotlivých etapách. Pořadí v prvním sloupci vychází z období První republiky. Z hlediska frekvence mezi 1. až 2. pořadím vyniká rozdíl v poměru ke správnímu právu, který činí u období 18/38 1,6, u období 45/89 3,55 a u období 90/22 1,99. Je tedy zřejmé, že **období tzv. reálného socialismu bylo typické výraznou převahou produkce správního práva.**

Z celkového pohledu na tabulku č. 7 vyplývá, že u primárních předpisů, resp. jejich rozložení podle pořadí nejsou nějaké zásadní posuny. Z hlediska frekvence lze rozeznávat v zásadě dvě skupiny odvětví, tj. prvních 5–6 bývá nejsilnějších a posledních 5–6 vykazuje minimální frekvence. Lze konstatovat, že **každý právní režim má velmi podobné rozložení primárních právních předpisů do základních právních odvětví.** Markantní rozdíly lze pozorovat např. ve 2. období v nadprodukcí správního práva a poklesu významu občanského práva hmotného. Zajímavý je trend upadání pracovního práva a naopak vzestup obchodního práva.

55.5 Pokud bychom chtěli vyjádřit „podobnost“ jednotlivých etap, můžeme se opřít o distance v pořadích jednotlivých odvětví, kdy suma distancí dané etapy zhruba popíše celkovou „míru podobnosti“.

Z grafu č. 53 vyplývá, že rozložení primárních předpisů podle odvětví je obdobné v etapě 1918–1938 a etapě 1990–2022. Období 1945–1989 se oběma zmíněným etapám vymyká.

Graf č. 53: „Míra podobnosti“ primárních předpisů ve velkých obdobích – odvětví

55.6 Rozložení nařízení vlády podle právních odvětví popisuje tabulka č. 8.

Tabulka č. 8: Nařízení vlády podle odvětví v jednotlivých obdobích

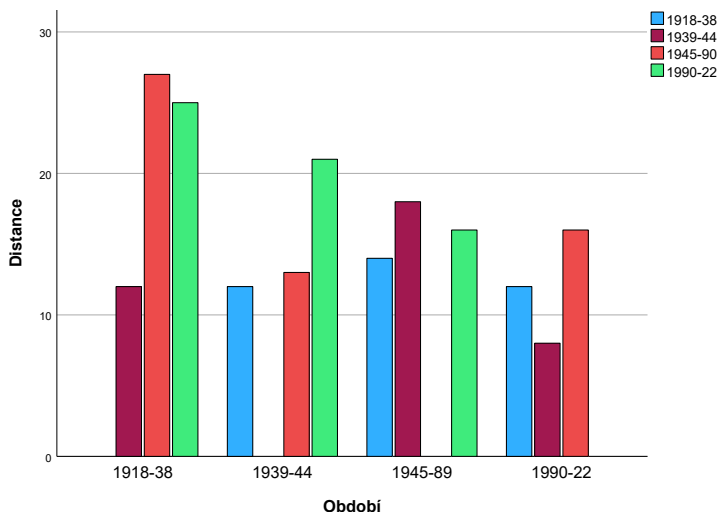
Právní odvětví	Poř. 1918–1938	Poř. 1939–1944	Poř. 1945–1989	Poř. 1990–2022	Posun
SP	1	1	1	1	0
FP	2	4	2	3	2
ÚP	8	7	6	7	2
PP	4	5	3	4	2
OHP	3	2	4	2	2
OPH	7	3	7	5	4
SZP	6	6	5	6	1
OPP	5	8	8	8	3
TPP	9	9	10	11	2
TPH	10	10	11	10	1

MPV	11	11	12	9	4
RP	12	12	9	12	3
MPS	0	0	13	13	0

Z tabulky č. 8 vyplývá, že rozložení podle odvětví u nařízení vlády již není zdaleka tak stabilní jako u primárních předpisů. Správní právo sice zůstává na první pozici pro všechny režimy, ale ostatní pořadí se výrazně mění. Z hlediska frekvence se mění i poměr na 1. a 2. místě. Zatímco v prvním období je tento poměr 1,59, v období 1938–1944 je 2,48, v období 1945–1989 je 4,07 a v období 1990–2022 je 2,0. Potvrzuje se nadprodukce správního práva ve 3. období, podobně jako u primárních předpisů. Minimální posun lze pozorovat pouze u trestního práva hmotného a sociálního zabezpečení. Nulový sloupec znamená konfrontaci období se sebou samým, tedy absolutní „podobnost“.

55.7 „Míru podobnosti“ nařízení vlády mezi uvedenými odvětvími popisuje graf č. 54.

Graf č. 54: „Míra podobnosti“ nařízení vlády ve velkých obdobích 1918–1938, 1939–1944, 1945–1989, 1990–2022

Distance pro nařízení vlády na rozdíl od primárních předpisů je oboustranná, tj. každé období se liší ve vztahu k následujícím, ale také zpětně k předcházejícím. Sloupce v jednotlivých obdobích tak představují vztah daného období (osa X) ke všem ostatním. Platí, že čím menší je sloupec, tím větší je „podobnost“ mezi obdobími.

Období 1990–2022 je nejbližší období 1939–1944. Nejméně „podobné“ je období 1945–1990 období 1939–1944. „Míra podobnosti“ období 1918–1938 se blíží období 1939–1944. Nejméně podobné je období 1918–1938 období 1945–1990. „Míra podobnosti“ období 1990–2022 má neustále klesající trend od roku 1918 do současnosti.

„Podobnost“ současného období s Protektorátem nemá hodnotové konotace. Jde pouze o strukturální „podobnost“ rozložení právních odvětví u nařízení vlády.

55.8 Rozložení na právní odvětví pro vyhlášky představuje tabulka č. 9.

Tabulka č. 9: Vyhlášky podle odvětví v jednotlivých obdobích

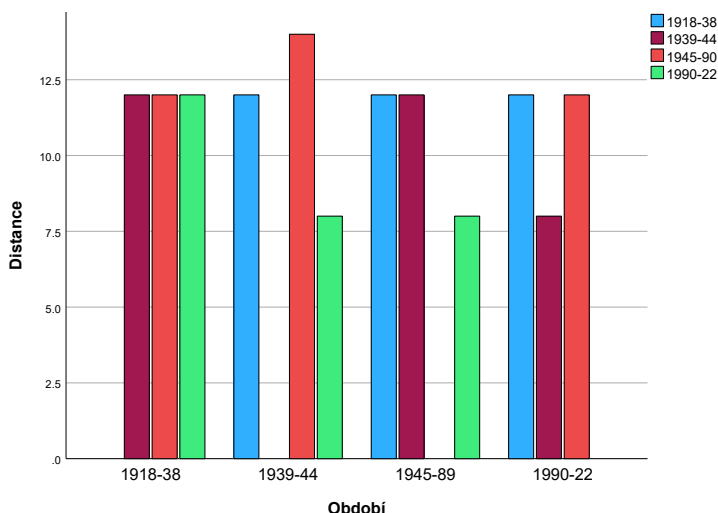
Právní odvětví	Poř. 1918–1938	Poř. 1939–1944	Poř. 1945–1989	Poř. 1990–2022	Posun
SP	1	1	1	1	0
FP	2	4	2	3	2
ÚP	6	6	8	7	2
PP	5	5	4	5	1
OHP	3	2	3	2	1
OPH	4	3	5	4	2
SZP	9	7	6	6	3
OPP	8	8	7	8	1
TPP	10	10	10	9	1
TPH	11	11	12	10	2
MPV	7	9	9	11	5
RP	12	12	11	12	1
MPS	13	13	13	13	0

U vyhlášek je třeba vzít v potaz, že jde o vyhlášky publikované ve Sbírce zákonů, tj. bez terciálních předpisů, které významně posunou zejména období 1945–1960. Nicméně na této úrovni lze konstatovat, že rozložení vyhlášek do právních odvětví srovnáno s nařízeními vlády je poměrně stabilnější, nikoliv ovšem jako rozložení zákonů. Posun pro jednotlivé typy lze vyjádřit jako souhrn posunů v tabulkách 7 až 9, tedy pro zákony 14, pro nařízení vlády 26 a pro vyhlášky 21.

Potvrzuje se jasný trend nárůstu mezinárodního práva veřejného. V zásadě se nemění odvětví s číslicí 1. Zdánlivě paradoxní je pokles práva sociálního zabezpečení. Pokles ovšem nemusí znamenat, že je to špatné, naopak, pokud se něčemu příliš věnujeme, může to být právě příznakem, že se věc nedaří.

55.9 „Míru podobnosti“ u vyhlášek popisuje graf č. 55.

Graf č. 55: „Míra podobnosti“ vyhlášek ve velkých obdobích 1918–1938, 1939–1944, 1945–1989, 1990–2022

Na první pohled překvapí, jak stabilní jsou poměry mezi jednotlivými obdobími u vyhlášek. Vlastně se pouze vymyká oboustranná vysoká „míra podobnosti“ mezi Protektorátem a současným stavem. Podobně blízko je současný stav období 1945–1989 a konečně nejvíce vzdálené je období 1939–1944 období 1945–1990.

55.10 **Zdá se tedy, že byrokratické řízení společnosti je z hlediska právních odvětví nejstabilnější.**

55.11 Důkladný rozbor není možný bez popisu rozložení právních odvětví u terciárních předpisů. U terciárních předpisů rozeznáváme čtyři období: 1. vyhlášky publikované v Úředním listu díl I. (1945–1960), 2. registrované předpisy označené ve Sbírce zákonů (1960–1989), 3. registrované předpisy publikované po roce 1989 (1990–2000) a 4. registrované předpisy publikované po roce 2000 (2000–2020). Jednotlivá období pro terciární předpisy popisuje tabulka č. 10.

Tabulka č. 10: Terciární předpisy podle odvětví v jednotlivých obdobích

Právní odvětví	Poř. 1945–1960	Poř. 1960–1989	Poř. 1990–1999	Poř. 2000–2020	Posun
SP	1	1	1	1	0
FP	4	3	2	2	2
ÚP	3	8	8	7	5
PP	6	2	4	6	4
OHP	2	4	3	3	2
OPH	5	6	10	4	5
SZP	7	5	6	5	2
OPP	9	7	7	8	2
TPP	10	9	12		2
TPH	11	12	11		1
MPV	8	13	5		7
RP	12	10			2
MPS		11	9		2

Suma posunů terciárních předpisů je ze všech typů největší (36). Jde evidentně o různé role, které terciární předpisy plnily v uvedených obdobích. Patrně je rozumné přiřčenit je k druhoplánovým obdobím od roku 1945 do roku 2022 a chápat je jako součást vyhlášek.

§ 56

Malá období – odvětvová struktura

56.1 Malými obdobími míníme druhý plán období 1945–1989 a období 1990–2022. V prvním případě rozeznáváme: 1) období 1945–1959, 2) 1960–1968 a 3) 1969–1989. Tato období budeme nazývat podobdobími.

56.2 Rozložení primárních předpisů do právních odvětví v období 1945–1989 popisuje tabulka č. 11.

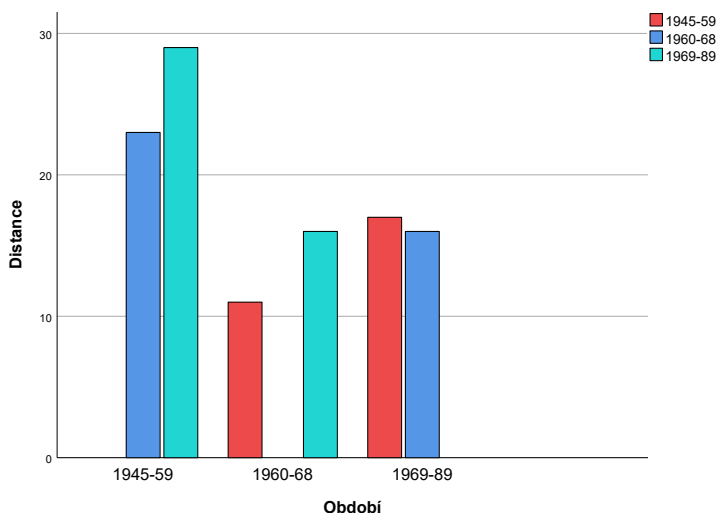
Tabulka č. 11: Primární předpisy podle odvětví v podobdobích 1945–1989

Právní odvětví	Poř. 1945–1959	Poř. 1960–1968	Poř. 1969–1989	Posun
SP	1	1	1	0
FP	2	4	2	2
ÚP	4	2	3	2
PP	5	8	8	3
OHP	3	3	4	1
OPH	7	7	9	2
SZP	6	6	5	1
OPP	8	5	6	2
TPP	9	9	10	1
TPH	10	10	7	3
MPV	12			0
RP	11	11	11	0
MPS	13	12	12	1

Tabulka č. 11 naznačuje, že podobdobí na úrovni primárních předpisů se skutečně odlišují. Dokonce posun v podobdobích je o trochu větší než u velkých období (15).

„Míru podobnosti“ podobdobí popisuje graf č. 56.

Graf č. 56: „Míra podobnosti“ primárních předpisů v podobdobích 1945–1959, 1960–1968 a 1969–1989

Podobdobí 1945–1959 se výrazně odlišuje od ostatních podobdobí. Při zpětném pohledu pak podobdobí následující po 50. letech se mu vzdalují. V každém případě se zdá, že **hypotéza o vnitřním členění velkého období tzv. Socialismu se na úrovni primárních předpisů posiluje.**

56.3 Popis rozložení nařízení vlády v podobdobích 1945–1989 popisuje tabulka č. 12.

Tabulka č. 12: Nařízení vlády podle odvětví v podobdobích 1945–1989

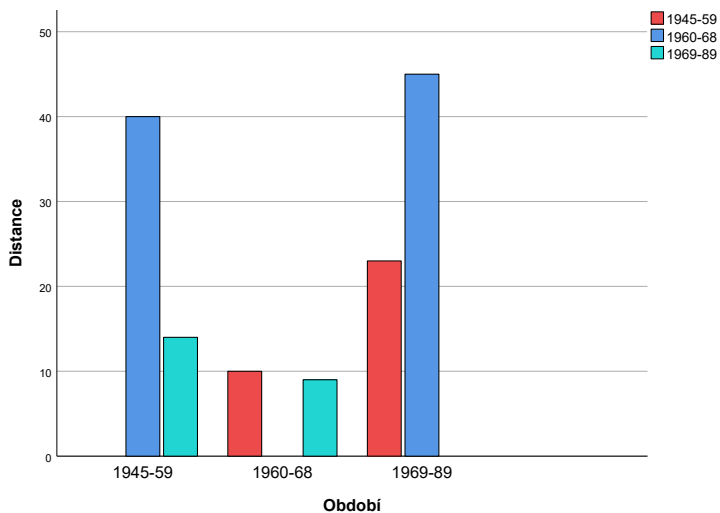
Právní odvětví	Poř. 1945–1959	Poř. 1960–1968	Poř. 1969–1989	Posun
SP	1	1	1	0
FP	2	3	2	1
ÚP	5	6	8	3
PP	3	2	4	2
OHP	4	4	3	1
OPH	7	7	6	1
SZP	6	5	5	1
OPP	8	8	9	1
TPP	9		10	1
TPH	10		11	1
MPV	11		12	1
RP	12	9	7	5
MPS			13	

56.4 Oproti velkým obdobím jsou podobdobí na úrovni nařízení vlády mnohem stabilnější (posun 18). Podobdobí 1960–1968 ani nepokrývá celou odvětvovou strukturu a zjevně se ostatním podobdobím silně vzdaluje, což potvrzuje i následující graf č. 57.

Zajímavé jsou ovšem vzájemné vztahy mezi jednotlivými podobdobími. Ačkoliv nejvíce „nepodobná“ jsou si období 1945–1959 a 1960–1968, distance mezi obdobími 1945–1959 a 1969–1989 je větší než mezi 1945–1959 a 1960–1968. Podobdobí 1969–1989 se evidentně vzdaluje podobdobí 1945–1959.

O rozdílnosti podobdobí u nařízení vlády nemůže být pochyb.

Graf č. 57: „Míra podobnosti“ nařízení vlády v obdobích 1945–1959, 1960–1968 a 1969–1989

56.5 Rozložení obdobích 1945–1989 pro vyhlášky popisuje tabulka č. 13.

Tabulka č. 13: Vyhlášky podle odvětví v obdobích 1945–1989

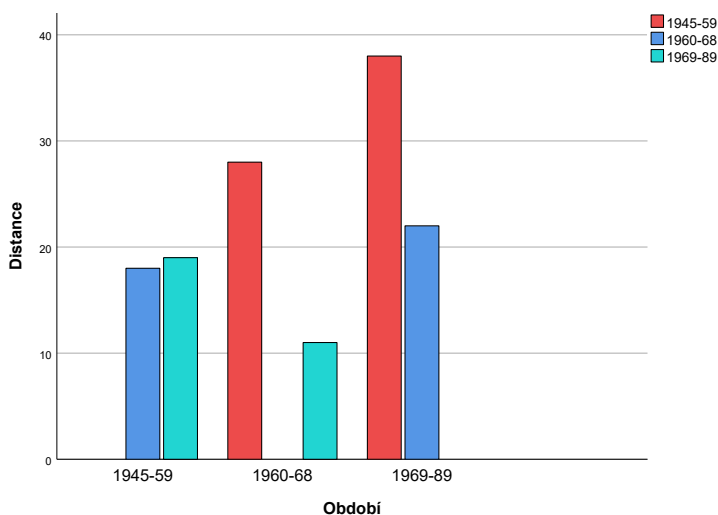
Právní odvětví	Poř. 1945–1959	Poř. 1960–1968	Poř. 1969–1989	Posun
SP	1	1	1	0
FP	2	3	2	1
ÚP	8	8	10	2
PP	7	4	4	3
OHP	3	2	3	1
OPH	5	5	6	1
SZP	9	6	5	4
OPP	4	7	7	3
TPP	10	9	9	1

TPH	11	11	11	0
MPV	6	12	12	6
RP		10	8	2
MPS			13	0

U tabulky č. 13 je třeba počítat se zkreslením daným nezahrnutím terciárních předpisů, které mohou daný stav značně modifikovat. Nicméně posun (24) naznačuje, že rozptýlení mezi jednotlivými obdobímí je větší než u velkých období.

56.6 „Míru podobnosti“ na úrovni vyhlášek popisuje graf č. 58.

Graf č. 58: „Míra podobnosti“ vyhlášek v obdobích 1945–1959, 1960–1968 a 1969–1989

Z grafu č. 58 je zřejmý jasný trend vzdalování se od 50. let. Podobností 1969–1989 je bližší obdobím 1960–1968 než 50. letům.

56.7 Započteme-li k vyhláškám terciární předpisy pro analyzovaná podobdobí, strukturální začlenění do odvětví to ovlivní následovně. Viz tabulka č. 14.

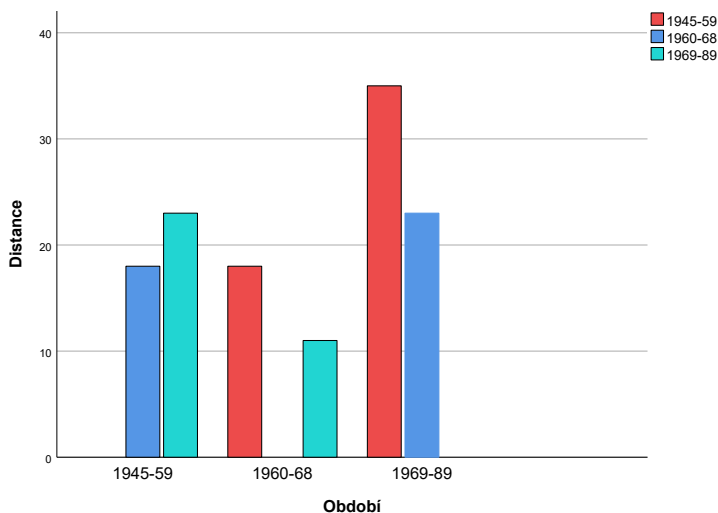
Tabulka č. 14: Vyhlášky a terciární předpisy podle odvětví v podobdobích 1945–1989

Právní odvětví	Poř. 1945–1959	Poř. 1960–1968	Poř. 1969–1989	Posun
SP	1	1	1	0
FP	4	4	3	1
ÚP	3	7	8	5
PP	6	2	2	4
OHP	2	3	4	2
OPH	5	6	6	1
SZP	7	5	5	2
OPP	8	8	7	1
TPP	10	9	10	1
TPH	11	10	13	2
MPV	9	12	11	3
RP	12	11	9	3
MPS			12	0

Posun je o málo vyšší než u samotných vyhlášek (25), ale zdaleka nedosahuje rozptylu samotných terciárních předpisů (36).

56.8 „Míru podobnosti“ popisuje graf č. 59. Srovnání s grafem č. 58 ukazuje, že v zásadě **zařazení terciárních předpisů nijak neovlivní strukturu rozložení do odvětví u vyhlášek**, ačkoliv co do počtu je terciárních předpisů řádově mnohem více, zejména v 50. letech.

Graf č. 59: „Míra podobnosti“ vyhlášek a terciárních předpisů v podobdobích 1945–1959, 1960–1968 a 1969–1989

56.9 Zbývá zjistit, zda je oprávněné považovat podobdobí 2000–2022 za samostatné ve vztahu k podobdobím 1990–1999, případně k ostatním podobdobím 1945–1989. Srovnání na úrovni vyhlášek s terciárními předpisy ukazuje tabulka č. 15.

Tabulka č. 15: Vyhlášky a terciární předpisy podle odvětví v podobdobích 1945–2022

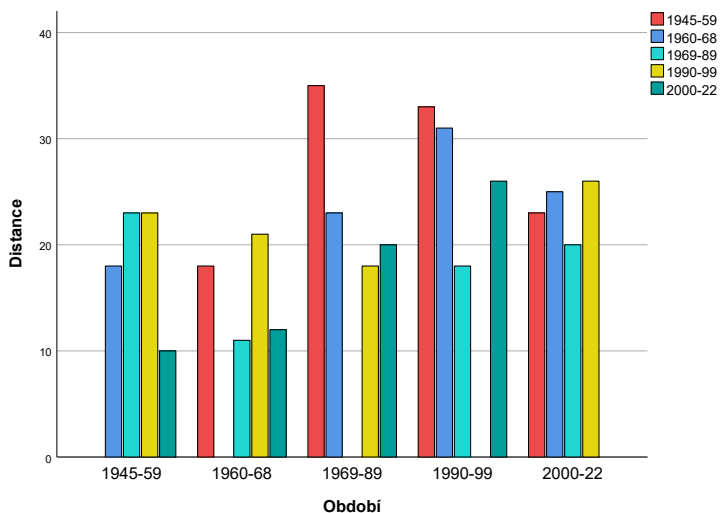
Právní odvětví	Poř. 1945–1959	Poř. 1960–1968	Poř. 1969–1989	Poř. 1990–1999	Poř. 2020–2022	Posun
SP	1	1	1	1	1	0
FP	4	4	3	2	3	2
ÚP	3	7	8	9	6	6
PP	6	2	2	4	5	4
OHP	2	3	4	3	2	2

OPH	5	6	6	8	4	4
SZP	7	5	5	5	7	2
OPP	8	8	7	7	8	1
TPP	10	9	10	11	9	2
TPH	11	10	13	13	10	3
MPV	9	12	11	6	11	6
RP	12	11	9	12	12	3
MPS			12	10	13	1

Jde o největší posun, kterému se vyrovná pouze rozptyl samotných terciárních předpisů.

56.10 „Míru podobnosti“ s ostatními obdobímí od roku 1945 ukazuje graf č. 60.

Graf č. 60: „Míra podobnosti“ vyhlášek s terciárními předpisy v obdobích 1945–1959, 1960–1968, 1969–1989, 1990–1999 a 2000–2022

Soustředíme se na poslední dvě podobdobí. Rozhodně si příliš podobná nejsou. Poslední podobdobí, 2000–2022, se blíží 50. letům, bližší už je jen období 1969–1989. Letům 1990–1999 je období 2000–2022 nejvzdálenější ze všech podobdobí od roku 1945. Období 2000–2022 pokračuje v obecném trendu vzdalování se od 50. let.

56.11 Po těchto výsledcích se nabízí otázka, zda považovat období po roce 2000 nejen za podobdobí, ale zda jej nezařadit do velkých období. K tomu je třeba srovnat rozdíly posledních podobdobí po roce 1990 s velkými obdobími na úrovni primárních předpisů.

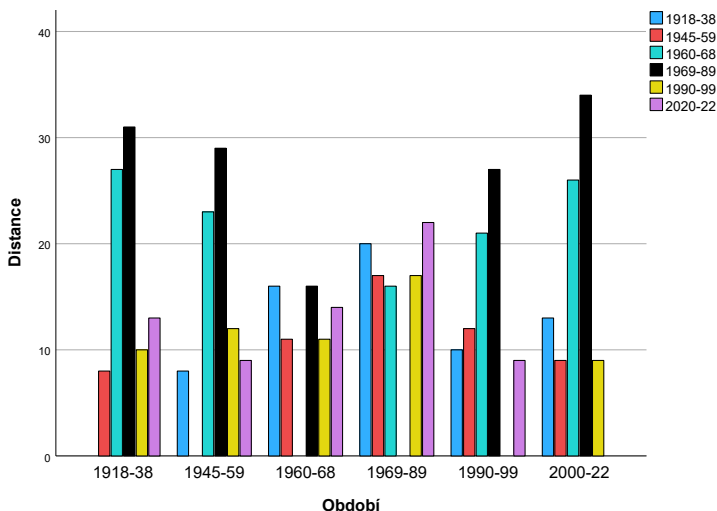
Tabulka č. 16: Primární předpisy podle odvětví v od roku 1918

Právní odvětví	Poř. 18–38	Poř. 45–59	Poř. 60–68	Poř. 69–89	Poř. 90–99	Poř. 20–22	Posun
SP	1	1	1	1	1	1	0
FP	2	2	4	2	3	3	2
ÚP	3	4	2	3	2	5	3
PP	4	5	8	8	6	6	4
OHP	5	3	3	4	4	2	2
OPH	6	7	7	9	5	4	5
SZP	7	6	6	5	7	7	2
OPP	8	8	5	6	8	8	3
TPP	9	9	9	10	9	9	1
TPH	10	10	10	7	10	10	3
MPV	11	12			11	12	1
RP	12	11	11	11	12	11	1
MPS	13	13	12	12	13	13	1

Zatímco u velkých období je posun 14, v případě zahrnutí všech podobdobí je 28. To svědčí o smysluplnosti rozlišovat období v druhém plánu.

56.12 Srovnání všech podobdobí pro primární předpisy od roku 1918 ukazuje graf č. 61.

Graf č. 61: Srovnání primárních předpisů v podobdobích 1918–1938, 1945–1959, 1960–1968, 1969–1989, 1990–1999 a 2000–2022

Nejvzdálenější od všech ostatních podobdobí představuje podobdobí 1969–1989, kterému se pouze blíží podobdobí 1960–1968. **Podobdobí 1945–1959 se nejvíce blíží podobdobí 1918–1938** a podobdobí 2000–2022. Druhé nejvzdálenější podobdobí od ostatních je podobdobí 1960–1968. **Podobdobí 2000–2022 se nejvíce blíží podobdobí 1990–1999**, ovšem s tím, že má blíže podobdobí 1945–1959, než má podobdobí 1990–1999. Podobdobí 2000–2022 se oproti podobdobí 1990–1999 vzdaluje podobdobí 1918–1938. Lze tak konstatovat, že podobdobí 1990–1999 a 2000–2022 jsou na úrovni primárních předpisů samostatná podobdobí, ovšem zda podobdobí 2000–2022 lze považovat za velké období, je sporné. Je pozoruhodné, že vztah podobdobí 1990–1999 a 2000–2022 se nejvíce odlišuje od podobdobí 1960–1969 a 1969–1989, podobně jako se od těchto podobdobí odlišují podobdobí 1945–1959 a 1918–1938, zatímco se přibližuje podobdobí 1945–1959.

56.13 Rozložení nařízení vlády v jednotlivých obdobích ukazuje tabulka č. 17.

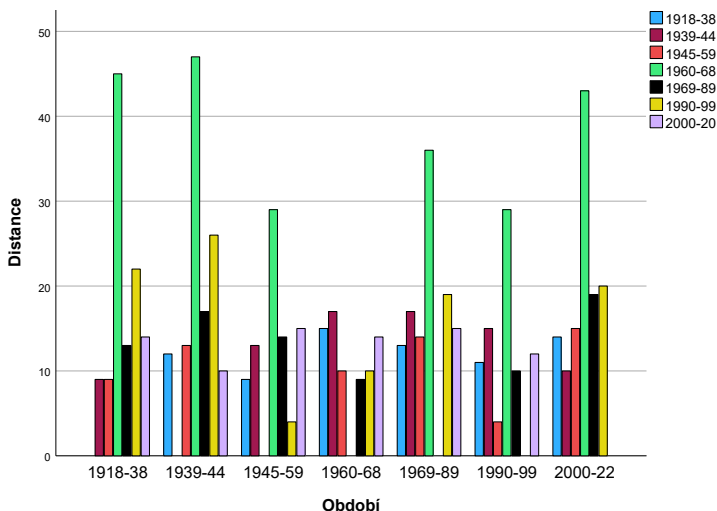
Tabulka č. 17: Nařízení vlády podle odvětví od roku 1918

Právní odvětví	18–38	39–44	45–59	60–68	69–89	90–99	20–22	Posun
SP	1	1	1	1	1	1	1	0
FP	2	4	2	3	2	2	3	2
ÚP	8	7	5	6	8	6	7	3
PP	4	5	3	2	4	3	4	3
OHP	3	2	4	4	3	4	2	2
OPH	7	3	7	7	6	7	5	2
SZP	6	6	6	5	5	5	6	1
OPP	5	8	8	8	9	8	9	4
TPP	9	9	9		10	10	11	2
TPH	10	10	10		11	9	10	2
MPV	11	11	11		12		8	4
RP	12	12	12	9	7	11	12	3
MPS					13		13	0

56.14 Posun u nařízení vlády se v zásadě příliš neliší od posunů velkých období. Na „míru podobnosti“ ukazuje graf č. 62.

Na grafu č. 62 je jasné vidět, že **nejvzdálenější všem ostatním obdobím je období 1960–1968**. Nejbližší si jsou období 1945–1959 a 1990–1999. Je zajímavé, že období 1918–1938 se více blíží období 1945–1959 než období po roce 1990 s tím, že období 2000–2022 se První republiky spíše vzdaluje, zatímco období 1969–1989 se přibližuje. O rozdílnosti období 1990–1999 a 2000–2022 nemůže být na úrovni nařízení vlády pro odvětví žádných pochyb.

Graf č. 62: „Míra podobnosti“ nařízení vlády v obdobích 1918–1938, 1939–1944, 1945–1959, 1960–1968, 1969–1989, 1990–1999 a 2000–2022

56.15 Shrňeme-li analýzu strukturálního rozložení právních odvětví, dospějeme k následujícím závěrům. Už jsme konstatovali, že jde o hrubé odhady. Pro kvalitu dat však svědčí, že a) jde o kompletní soubory, b) data byla zpracována jedním expertem na standardizované struktuře a c) neopíráme se o počty zařazení, ale o pořadí.

56.16 Obecně lze konstatovat, **že za každého režimu bez ohledu na typ předpisu platí, že vždy na prvním místě v pořadí se nachází správní právo. Na druhém místě pak převažuje finanční právo s výjimkami – ústavní právo:** pro období 1945–1989 (primární předpisy), vyhlášky pro období 1990–2020, vyhlášky pro podobdobí 1960–1968; **pracovní právo:** a) nařízení vlády pro období 1939–1944, b) vyhlášky pro období 1939–1944, registrované předpisy pro 1960–1989, primární předpisy a nařízení vlády pro podobdobí 1960–1968; konečně **obchodní a hospodářské právo** se vyskytuje v druhém pořadí u nařízení vlády v období 1990–2020 a u terciárních předpisů v období 1945–1960. Velmi malé odchylky vykazují trestní právo, rodinné právo a další práva s vysokým pořadím.

56.17 Vezmeme-li v úvahu frekvenční vzdálenost mezi prvním a druhým pořadím u primárních předpisů, ukáže se, že lze jasně odlišit tři velká období: 1918–1938, kdy první pořadí je 1,6krát vzdálenější od druhého a totéž platí pro obdobím 2000–2022. Největší vzdálenosti vykazuje období 1945–1989 (2,66krát až 3,92krát oproti druhému pořadí) s extrémní vzdáleností 5,18krát u registrovaných předpisů z období 1969–1989. Podobdobí 1990–1999 se přibližuje podobdobí 1960–1968 (2,47krát ku 2,69krát). Nařízení a vyhlášky sledují podobný trend. Zjednodušeně řečeno, období tzv. Socialismu výrazně preferovalo správní právo. Naopak podobdobí po roce 2000 se vrací k poměrům prvního a druhého pořadí období 1918–1938, ovšem s tím, že na druhém pořadí v období 1918–1938 bylo finanční právo, zatímco v obou podobdobích po roce 1990 je na druhém místě právo ústavní.

Lze konstatovat, že **existuje jisté schéma, které musí naplnit každý režim.**

Každá období a zejména podobdobí jsou charakteristická určitými odchylkami popsanými v tabulkách 7 až 17 a grafech 53 až 62. Rozmanitost období a podobdobí vede k metodologickému závěru, že **každé období je třeba analyzovat nezávisle na ostatních.** Hlubší analýzu poskytne až analýza vlastních textů.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Otázkami popisu rozložení předpisů podle odvětví u platného právního řádu jsme se zabývali v: CVRČEK, František. Mapa českého právního řádu – první krok. In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě IV. Žijeme v nejlepším z možných právních světů?* Plzeň: Ústav státu a práva AV ČR a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 73 an. Zde lze nalézt i srovnání platného stavu před a po reformě soukromého práva v roce 2012. Viz ibidem, s. 79 an. K popisu českého právního řádu z hlediska odvětví viz CVRČEK, František – NOVÁK, František a kol. *Legislativa. Teoretická východiska a problémy*, s. 37 an.

Oddíl třetí

Věcná zařazení předpisů

§ 57

Velká období – věcné zařazení

57.1 Kategorizace předpisů podle věcného zaměření je postavena jinak než odvětvové zařazení, které je čistě expertní. Věcná zařazení jsou postavena na struktuře, která sjednocuje věcné rejstříky vycházející vždy každoročně na konci zpracovaných oficiálních sbírek. Celkem jde o 345 kategorií. Vzhledem k tomu, že nelze publikovat kompletní tabulky pro všechny kategorie, uvádíme pouze prvních 20 pořadí s tím, že kompletní vztahy budou zřejmé z grafů.¹⁰⁵

Tabulka č. 18: Věcná zařazení primárních předpisů ve velkých obdobích 1918–2022

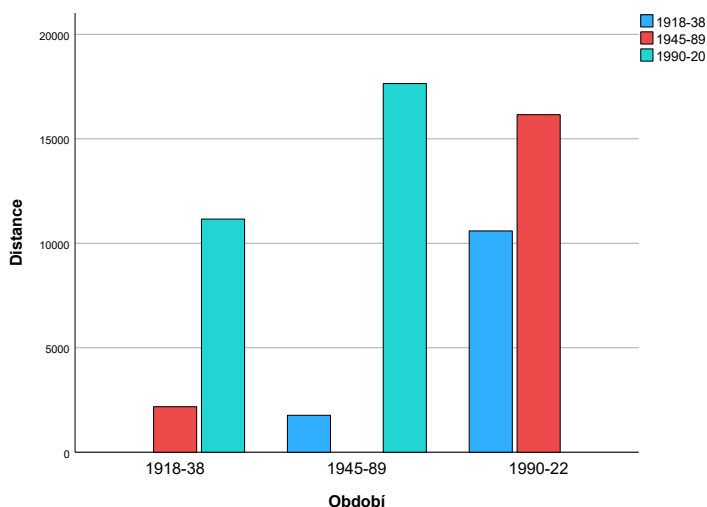
1918–1938	1945–1989	1990–2022
daně	sociální zabezpečení	kontrola
sociální zabezpečení	soudy	obchodní právo
státní a veřejná správa	národní výbory	občanské právo hmotné
soudy	hospodářství – obchod	ústavní zákony
občanské právo hmotné	státní a veřejná správa	ministerstva a ústř. orgány
obrana státu	rozpočet státní	mezinárodní organizace
mzdy, platy, náhrady	obrana státu	sociální zabezpečení
národní výbory	náhrada škody	soudy
hospodářství – obchod	ministerstva a ústř. orgány	pokuty
přestupky	kontrola	daně
úvěrování	mzdy, platy, náhrady	přestupky
byty	plánovité řízení	rozpočet státní

¹⁰⁵ Věcnou kategorizací právních předpisů se zabýval dlouhodobě dr. Novák. Viz např. NOVÁK, František. Quo vadis zákonodárství ČR – zákony ČR od roku 1993 a jejich věcně předmětová charakteristika. In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Quo vadis, střední Evropa? Metamorfózy práva III*, s. 28 an.

trestní právo hmotné	občanské právo hmotné	zdravotnictví
parlament	ústavní zákony	financování
zemědělství, potravinářství	pracovněprávní vztahy	obce
trestní právo procesní	trestní právo hmotné	pracovněprávní vztahy
reklama, vnitřní obchod	trestní právo procesní	živnosti
pracovní (služební) poměr	volby	pojištění
půda	zemědělství, potravinářství	ochrana přírody
delegace a kompetence st. orgánů	pokuty	správní řízení

57.2 Na první pohled je rozložení věcných kategorií na prvních místech podivné. Vcelku intuitivně jasné je pořadí u období 1918–1938. Méně jasné je, proč se **po roce 1990 na prvním pořadí vyskytuje „kontrola“**. Zjevný je propad „sociálního zabezpečení“ v období 1990–2022, ale také propad „obranu státu“ až na 22. místo a tak by bylo možné pokračovat. Vyjasnění vyžaduje podrobnější rozbor alespoň na úrovni podobdobí.

Graf č. 63: Podobnost primárních předpisů ve velkých obdobích 1918–1938, 1945–1989 a 1990–2022 – věcné zařazení

57.3 Graf č. 63 vcelku nepřekvapivě ukazuje, že období 1990–2022 je bližší období 1918–1938 než období 1945–1989. Zajímavá je ovšem **výrazná blízkost období 1918–1938 a 1945–1989, přičemž obě tato období jsou mnohem výrazněji odlišná od období 1990–2022.**

57.4 Rozložení věcných kategorií u nařízení vlády ukazuje tabulka č. 19.

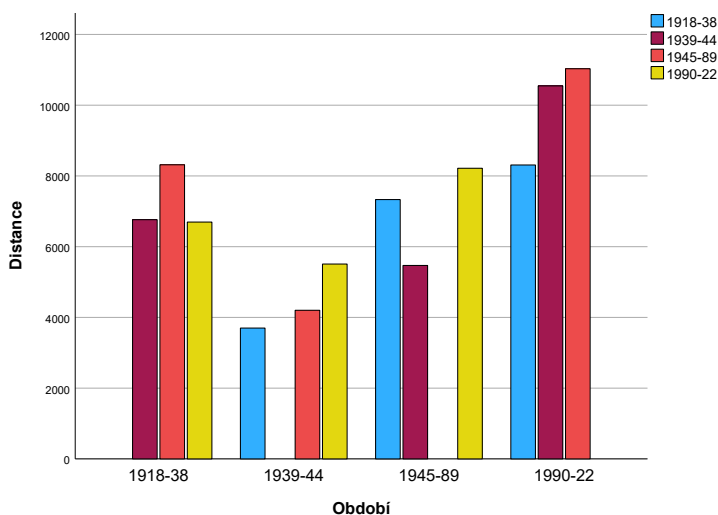
Tabulka č. 19: Věcná zařazení nařízení vlády ve velkých obdobích 1918–2022

1918–1938	1939–1944	1945–1989	1990–2022
zemědělství	zemědělství	státní správa	obchodní právo
vnitřní obchod	přestupky	národní výbory	kontrola
cla	soc. zabezpečení	hospodářství	finance
ceny	vnitřní obchod	soc. zabezpečení	zemědělství
soc. zabezpečení	hospodářství	plán	mzdy, platy
soudy	státní správa	ministerstva	OP hmotné
OP hmotné	pokuty	mzdy, platy	ochrana přírody
obrana	živnosti	školství	pracovní vztahy
přestupky	zemědělské výr.	zemědělství	zdravotnictví
státní správa	obrana	pracovní právo	mezinár. organizace
hospodářství	prac. poměr	vyznamenání	pracovní (služební) poměr
daně	ministerstva	obrana	soc. zabezpečení
živnosti	daně	OP hmotné	fondy
prac. poměr	pracovní právo	cla	obrana
mzdy, platy	peněž. organizace	delegace, kompet.	státní rozpočet
peněžní organizace	pojištění	soudy	zahraniční obchod
pokuty	OP hmotné	finance	plán
delegace, kompet.	soudy	zdravotnictví	zkoušení a označ. výrobků
OP procesní	mzdy, platy	náhrada škody	hospodářství
způsobil. k povolání	plán	ceny	vývoz, dovoz, průvoz zboží

Při interpretaci nařízení vlády je třeba vzít v úvahu zjevně odlišnou aktivitu vlády v období 1918–1938 a 1939–1944, která výrazně překračuje následující období. V zásadě nařízení vlády sledují koncepce prováděné primárními předpisy. **Výrazná role státní správy, ministerstev, plánu apod. v období 1945–1989 ukazuje na etatický přístup, který je silně doplňován opatřeními v oblasti sociální.**

57.5 Vztahy mezi jednotlivými obdobími na úrovni nařízení vlády ukazuje graf č. 64.

Graf č. 64: Podobnost nařízení vlády ve velkých obdobích 1918–1938, 1939–1944, 1945–1989 a 1990–2022 – věcné zařazení

Z grafu č. 64 vyplývá, že **období 1990–2022 se výrazně odlišuje od všech ostatních období.** Nazíráno z období 1939–1944 je mu období 1990–2022 nejbližší.

57. 6 Rozložení věcných kategorií u vyhlášek ukazuje tabulka č. 20.

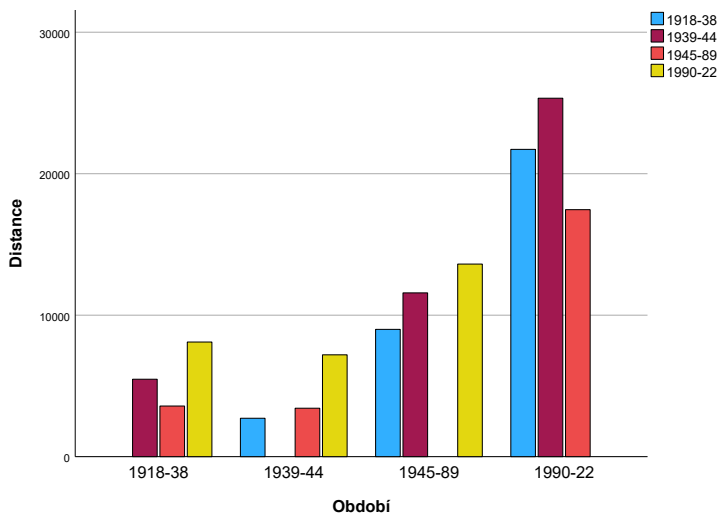
Tabulka č. 20: Věcná zařazení vyhlášek ve velkých obdobích 1918–2022

1918–1938	1939–1944	1945–1989	1990–2022
zemědělství	zemědělství	měna	kontrola
vnitřní obchod	vnitřní obchod	soc. zabezpečení	obchodní právo
peněžní organiz.	plán	zákl. podmín. dodávky	zdravotnictví
devizy	přestupky	národní výbory	OP hmotné
plán	zeměděl. výroby	obchod zahraniční	ochrana přírody
přestupky	peněžní organiz.	mzdy, platy	zemědělství
daň z obratu	devizy	financování	zkouš., označ. výrobků
zeměděl. výroby	sdužování občanů	kontrola	mez. organizace
živnosti	hospodářství	hospodářství	způsobilost k povolání
vývoz, dovoz zboží	živnosti	OP hmotné	soc. ekonom. informace
měna	platební styk	vývoz, dovoz zboží	pracovní vztahy
cenné papíry	ceny	cla	sociální zabezpečení
hospodářství	zeměděl. výroby	projek. dokumentace	ceny
daně	měna	majetkové sankce	energetika
ceny	vývoz, dovoz zboží	pamětní mince	vnitřní obchod
sdužování občanů	kontrola	zemědělství	financování
státní správa	cenné papíry	soudy	peněžní organiz.
způsobilost k povolání	kulturní organizace	bezpečnost práce	školy
platební styk	delegace, kompet.	doprava	měna
delegace, kompetence	mzdy, platy	náhrada škody	pojištění

Věcná kategorizace vyhlášek v zásadě prohlubuje rozložení u nařízení vlády.

57.7 „Míru podobnosti“ jednotlivých období u vyhlášek popisuje graf č. 65.

Graf č. 65: Podobnost vyhlášek ve velkých obdobích 1918–1938, 1939–1944, 1945–1989 a 1990–2022 – věcné zařazení

Vyhlášky demonstrují zásadní odlišnost období 1990–2022 od všech ostatních období. Zajímavý je zpětný pohled období 1990–2022 k období 1945–1989, které se mu jeví nejbližší, což je posun oproti nařízením vlády. Ostatní vztahy jsou obdobné s nařízeními vlády.

57.8 Věcné zařazení u terciárních předpisů popisuje tabulka č. 21.

Tabulka č. 21: Věcná zařazení terciárních předpisů

Úř. list díl I. 45–59	Registrované 60–89	Registrované 90–99
znárodnění	mzdy, platy	účetnictví
plán	ochrana přírody	mezinárodní smlouvy
zemědělství	soc. ekon. informace	peněžní organizace
obchod vnitřní	sociální zabezpečení	mez. smlouvy dvoustranné
ceny	ochrana přír. malá území	mzdy, platy
národní majetek	bezpečnost práce	soc. ekon. informace
mzdy platy	výbušniny	státní rozpočet
hospodářství	hospodářství	sociální zabezpečení
pracovní vztahy	pracovní vztahy	hospodářství
živnosti	daň z obratu	obce
zemědělské výrobky	zdravotnictví – prevence	mez. smlouvy mnohostranné
zahraniční obchod	ceny	soc. ekon. informace – evidence
soc. ekon. informace	pracovní doba	pracovní vztahy
sociální zabezpečení	školy – střední	živnosti
těžba nerostů	účetnictví	zdravotnictví
OP hmotné	zdravotnictví – obecně	kontrola
vývoz, dovoz zboží	národní výbory	daně
energetika	zdravotnictví – život. podmínky	soc. ekon. informace – statistika
paliva	družstva	obrana
peněžní organizace	dohody mimo prac. poměr	doprava

Zaměření terciárních předpisů hraje v jednotlivých obdobích značně rozdílné role. U terciárních předpisů z období 1945–1959 převažují **znárodnovací vyhlášky**, které se týkají obvykle zcela konkrétních podniků. U registrovaných předpisů v období 1960–1989 převažuje **úprava platů**, přichází ochrana přírody a na významu nabývá zdravotnictví. V období 1990–1999 převažuje **účetnictví a peněžnictví**. Značnou roli hrají mezinárodní vztahy a sociálně-ekonomické informace. Po roce 2000 ztrácejí registrované předpisy na významu.

§ 58

Malá období – věcná zařazení

58.1 Z frekvenčního hlediska se nacházejí podobdobí 1945–1989 na mnohem nižší úrovni než podobdobí následující. Nicméně rozdíly lze zcela jasně pozorovat jak na úrovni kategorií, tak na grafech popisujících „míru podobnosti“.

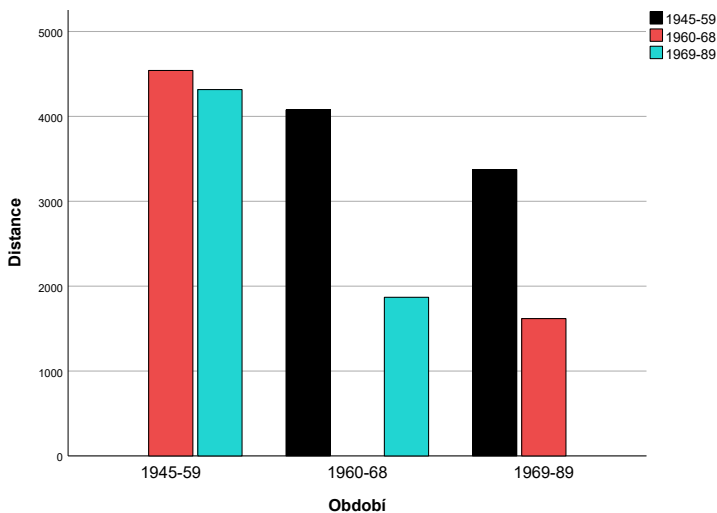
Tabulka č. 22 ukazuje srovnání primárních předpisů podobdobí v letech 1945–1989.

Tabulka č. 22: Primární předpisy v podobdobí 1945–1989 – věcná zařazení

Podobdobí 1945–59	Podobdobí 1960–69	Podobdobí 1970–89
soudy	národní výbory	státní rozpočet
sociální zabezpečení	kontrola	národní výbory
státní správa	náhrada škody	sociální zabezpečení
hospodářství	ministerstva	kontrola
obrana	volby	české orgány
mzdy, platy	pokuty	delegace, kompetence
OP hmotné	státní správa	plán
pracovní vztahy	parlament	hospodářství
TP hmotné	sociální zabezpečení	ústavní zákony
TPP	soudy	soudy
znárodnění	dobr. společ. organizace	pokuty
národní výbory	plán	ministerstva
zemědělství	cizinci	volby
náhrada škody	státní rozpočet	náhrada škody
daně	vodní hospodářství	obrana
vojáci z povolání	pracovní poměr	daně
peněžní organizace	slovenské orgány	federální uspořádání
školy – vysoké	mládež	prezident
ministerstva	národní majetek	veřejný pořádek
financování	zemědělství	odvody

58.2 „Míru podobnosti“ primárních předpisů v rozmezí 1945–1989 popisuje graf č. 66.

Graf č. 66: „Míra podobnosti“ primárních předpisů v obdobích 1945–1959, 1960–1968 a 1969–1989 – věcné zařazení

Graf č. 66 pro primární předpisy ukazuje výjimečnost období 1945–1959, jehož vliv řádově klesá pro období následující. Naopak **podobdobí 1960–1968 a 1969–1989 jsou si nejbližší.**

58.3 Tabulka č. 23 srovnává primární předpisy v obdobích 1990–1999 a 2000–2022.

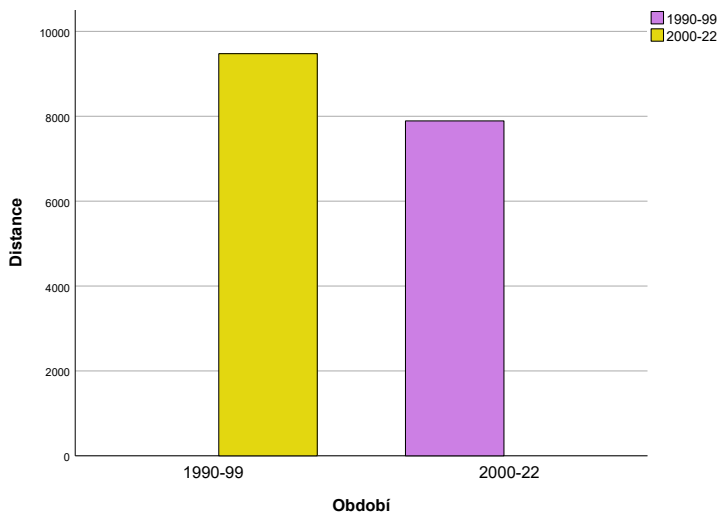
Tabulka č. 23: Primární předpisy v podobdobí 1990–2022 – věcná zařazení

Podobdobí 1990–99	Podobdobí 2000–22
ministerstva	obchodní právo
pokuty	kontrola
kontroly	OP hmotné
soudy	mezinárodní organizace
správní řízení	ústavní zákony
obce	sociální zabezpečení
přestupky	daně
delegace, kompetence st. orgánů	ministerstva
náhrada škody	financování
sociální zabezpečení	státní rozpočet
okresní a obvodní úřady	zdravotnictví
obrana státu	přestupky
fondy	pracovní vztahy
daně	ochrana přírody
policie	zdravotnictví – životní podmínky
české orgány	pojištění
živnosti	živnosti
OP hmotné	soudy
ústavní zákony	peněžní organizace
vláda	pokuty

59.4 Pro období 2000–2022 je typická orientace na soukromé právo, právo mezinárodní a finance. **Rozdíly mezi podobdobími jsou markantní**, a tudíž lze i z hlediska věcného zaměření považovat jejich rozlišování za oprávněné.

58.5 Jak ukazuje graf č. 67, **rozdíly mezi podobdobími 1990–1999 a 2000–2022 ovšem nejsou tak výrazné, abychom mohli zařadit podobdobí 2000–2022 mezi velká období**.

Graf č. 67: „Míra podobnosti“ primárních předpisů v obdobích 1990–1999 a 2000–2022 – věcné zařazení

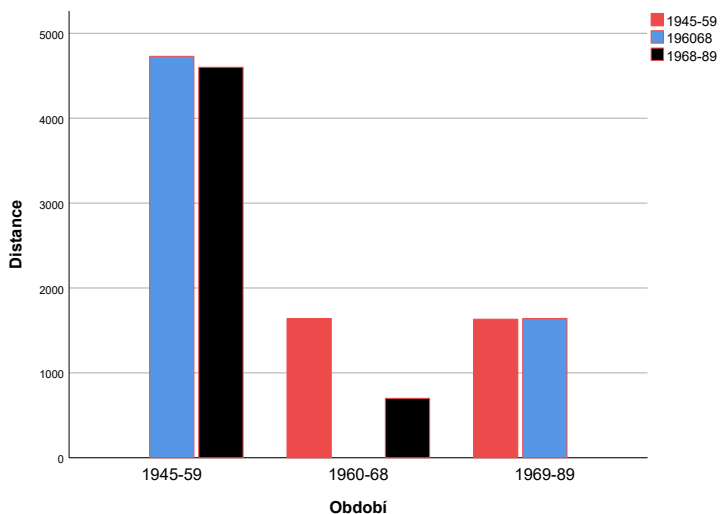
58.6 Srovnání obdobích 1945–1989 pro nařízení vlády na úrovni věcného zaměření popisuje tabulka č. 24.

Tabulka č. 24: Nařízení vlády v obdobích 1945–1989 – věcná zařazení

Podobdobí 1945–59	Podobdobí 1960–68	Podobdobí 1969–89
státní správa	národní výbory	národní výbory
národní výbory	školy – vysoké	sociální zabezpečení
hospodářství	sociální zabezpečení	odvody
sociální zabezpečení	hospodářství	hospodářství
plán	vyznamenání	ceny
ministerstva	plán	pracovní vztahy
zemědělství	financování	školy – vysoké
mzdy, platy	ministerstva	náhrada škody

obrana	branná povinnost	financování
pracovní vztahy	fondy	mzdy, platy
školy – vysoké	státní rozpočet	OP hmotné
cla	absolventi škol	vyznamenání
vyznamenání	kontrola	zemědělství
OP hmotné	státní správa	ochrana přírody
soudy	obrana	vodní hospodářství
delegace, kompetence	hudba	plán
zdravotnictví	majetkové sankce	obchod zahraniční
slovenské orgány	pracovní vztahy	ochrana veřejného pořádku
státní území	zemědělství	pracovní doba
vojáci z povolání	nemocenské pojištění	byty

Graf č. 68: „Míra podobnosti“ nařízení vlády v obdobích 1945–1959, 1960–1968 a 1969–1989 – věcné zařazení

58.7 Z grafu č. 68 vyplývá zcela jasně **výjimečnost podobdobí 1945–1959, které je silně vzdáleno oběma následujícím podobdobím**. Zajímavá je vysoká „podobnost“ podobdobí 1960–1968 s obdobím 1969–1989.

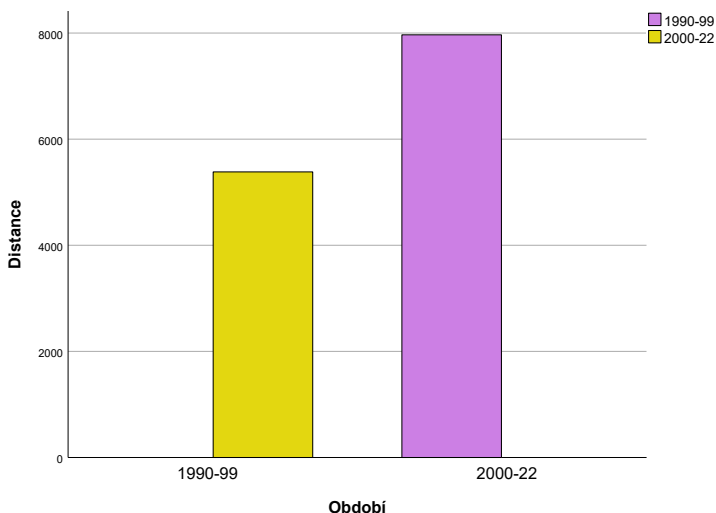
58.8 Srovnání vyhlášek v podobdobí 1990–2022 popisuje tabulka č. 25.

Tabulka č. 25: Nařízení vlády v podobdobí 1990–2022 – věcná zařazení

Podobdobí 1990–99	Podobdobí 2000–22
mzdy, platy	obchodní právo
pracovní vztahy	kontrola
vývoz, dovoz, průvoz zboží	financování
sociální zabezpečení	zemědělství
cla	OP hmotné
zahraniční obchod	mezinárodní organizace
kontrola	zdravotnictví
zemědělství	ochrana přírody
státní rozpočet	pracovní (služební) poměr
ochrana přírody	pracovní vztahy
obce	mzdy, platy
stavební řád	fondy
ministerstva	sociální zabezpečení
zdravotnictví	plán
náhrada škody	obrana
obrana	zkoušení a označování výrobků
okresní, obvodní úřady	státní rozpočet
OP hmotné	zahraniční obchod
financování	hospodářství
hospodářství	vnitřní obchod

Pro období 2000–2022 je typická orientace na soukromé právo, právo mezinárodní a finance, podobně jako u primárních předpisů. Zjevný rozdíl oproti primárním předpisům naznačuje graf č. 69, kde vztahy mezi oběma podobdoby jsou opačné.

Graf č. 69: „Míra podobnosti“ nařízení vlády v podobdobách 1990–1999 a 2000–2022 – věcné zařazení

58.9 Věcné zařazení u vyhlášek v podobdobách 1945–1989 popisuje tabulka č. 26. Vyhláškami se zde míní jak vyhlášky, tak terciární předpisy, které ve všech podobdobách hrály významnou roli. V podobdobí 1945–1959 šlo o předpisy z Úředního listu díl I. a od roku 1960 šlo o registrované předpisy.

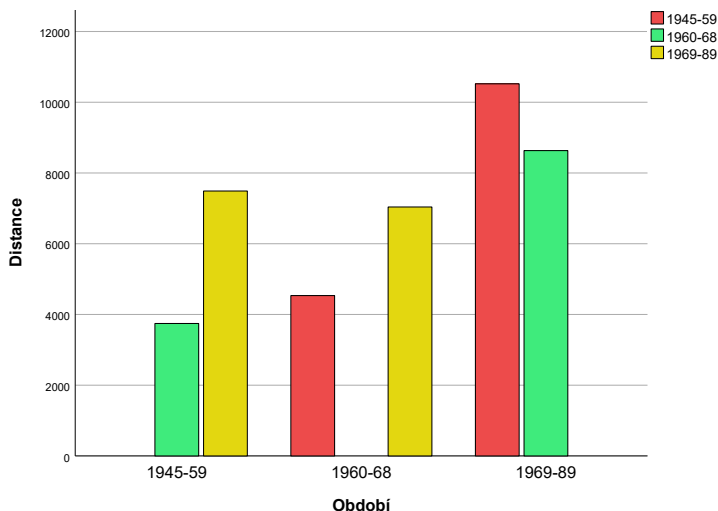
Tabulka č. 26: Vyhlášky v podobdobí 1945–1989 – věcná zařazení

Podobdobí 1945–59	Podobdobí 1960–69	Podobdobí 1970–89
znárodnění	mzdy, platy	mzdy, platy
plán	pracovní vztahy	ochrana přírody – obecně
zemědělství	hospodářství	soc. ekonom. informace
vnitřní obchod	sociální zabezpečení	ochrana přírody – malá území
ceny	družstva	sociální zabezpečení
národní majetek	bezpečnost práce	výbušniny
mzdy, platy	vnitřní obchod	bezpečnost práce
hospodářství	národní výbory	daně
pracovní vztahy	soc. ekonom. informace	školy – střední
živnosti	zemědělství	pracovní doba
zemědělské výrobky	základní podmínky dodávky	hospodářství
zahraniční obchod	financování	zdravotnictví – prevence
měna	ceny	ceny
národní výbory	zahraniční obchod	národní výbory
peněžní organizace	zdravotnictví	účetnictví
OP hmotné	těžba nerostů	zdravotnictví – životní podmínky
sociální zabezpečení	školy – vysoké	pracovní (služební) poměr
vývoz, dovoz, průvoz zboží	náhrada škody	financování
soudy	kontrola	zdravotnictví – obecně
soc. ekonom. informace	doprava	dohody mimo prac. poměr

Podobdobí 1945–1959 je silně ovlivněno terciárními předpisy zejména v oblasti týkající se znárodnění, správy národního majetku, hospodářství a plánování. Podobdobí po roce 1960 posunují registrované předpisy, které se zaměřují především na mzdové otázky, pracovní vztahy a sociální zabezpečení. V podobdobí 1970–1989 přichází důraz na ochranu životního prostředí, zdravotnictví a technické otázky.

58.10 „Podobnosti“ mezi podobdobími u vyhlášek s terciárními předpisy popisuje graf č. 70.

Graf č. 70: „Míra podobnosti“ vyhlášek s terciárními předpisy v podobdobích 1945–1959, 1960–1968 a 1969–1989 – věcné zařazení

Obecný trend vzdalování se od podobdobí 1945–1959 se pouze potvrzuje. Nejblíže jsou si podobdobí 1945–1959 a 1960–1968, což je patrně také obecný trend, který je zřejmě zapříčiněn vlivem minulého období. V podobdobích je tlak minulosti řádově větší než u velkých období.

58.11 Vyhlášky a terciární předpisy v období 1990–2022 popisuje tabulka č. 27.

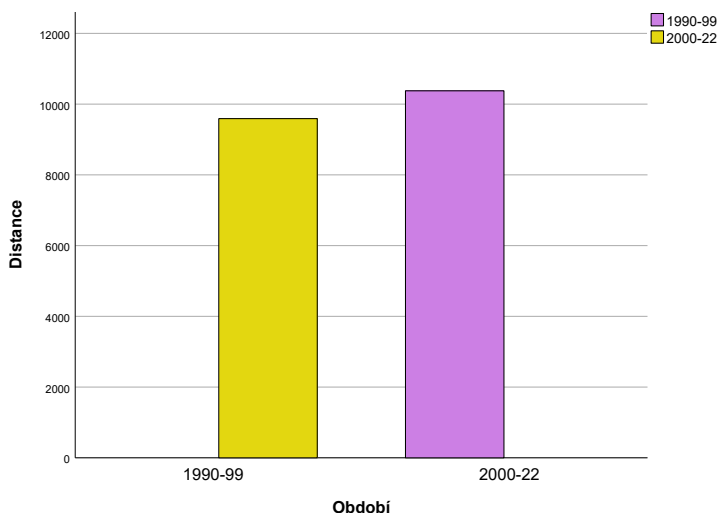
Tabulka č. 27: Vyhlášky s terciárními předpisy v podobdobí 1990–2022 – věcná zařazení

Podobdobí 1990–99	Podobdobí 2000–22
kontrola	kontrola
zdravotnictví	obchodní právo
sociální zabezpečení	OP hmotné
soc. ekonom. informace	zdravotnictví
mzdy, platy	ochrana přírody
ochrana přírody	zemědělství
mezinárodní smlouvy	zkoušení a označování výrobků
peněžní organizace	zdravotnictví
vývoz, dovoz, průvoz zboží	mezinárodní organizace
zemědělství	soc. ekonom. informace
zahraniční obchod	způsobilost pro povolání
obce	ceny
školy	energetika
ceny	pracovní vztahy
obrana	financování
pojištění	peněžní organizace
pracovní vztahy	vnitřní obchod
způsobilost pro povolání	plán
ministerstva	sociální zabezpečení
měna	hospodářství

Z tabulky č. 27 je **zřejmý posun v podobdobí 2000–2022 k soukromému právu a obchodu s poklesem sociálního zabezpečení**. Současně se ovšem v období 2000–2022 vrací plán a správa hospodářství. Kontrola výrazně spojuje obě podobdobí, což je poněkud v rozporu s ideologickými narativy o deregulaci.

58.12 Podobnost mezi obdobími 1990–1999 a 2000–2022 u vyhlášek podle věcného zařazení popisuje graf č. 71.

Graf č. 71: „Míra podobnosti“ vyhlášek v obdobích 1990–1999 a 2000–2022 – věcné zařazení

Z grafu č. 71 je zřejmé, že rozdíly ve věcném zaměření na úrovni vyhlášek jsou v zásadě minimální. Je zajímavé srovnání s grafy 67 a 69, které vykazují významné odlišnosti. Zdá se, že rozdělení podle typů předpisů má své oprávnění. Nejvíce se vzdalují v daných obdobích nařízení vlády, méně a v opačném gardu primární předpisy a konečně **vyhlášky jsou v obou obdobích velice blízké.**

§ 59

Význam malých období

59.1. Již na úrovni metadat je zřejmá výrazná odlišnost tzv. malých období jak v produkci předpisů, tak v právních odvětvích i v jejich věcném zařazení. **Představa, že vystačíme s velkými obdobími, se tak rozpadá, a to na první formální rovině.**

59.2. Na malých obdobích se prokazuje jistá nezávislost jednotlivých právních režimů na režimech politických. Počátek nového malého období může

být zahájen novou ústavou, která radikálně změní situaci (rok 1960), ústavou, která žádný zásadní vliv nemá (rok 1969) nebo bez ústavy (rok 2000). Naopak období po roce 1960 a po roce 1968 na úrovni právní nevykazují zásadní změny, ale politický režim se změnil radikálně.

59.3. Z metodologického hlediska to znamená, že indikátory změn musíme hledat na nižších úrovních, tj. na přístupu k modifikacím, použitých slovnících, právních termínech a jejich kontextech atd. **Malá období je tak třeba vygenerovat z práva samého**, a nikoliv z našich apriorních představ o politických režimech.

Oddíl čtvrtý

Největší producenti vyhlášek

§ 60

Největší producenti vyhlášek v letech 1918–2022

60.1 Přehled nejproduktivnějších ministerstev a centrálních úřadů v jednotlivých obdobích od roku 1918 podávají tabulky č. 28, 29 a 30. Tabulka č. 28 popisuje absolutní počty vyhlášek a terciárních předpisů s relativizací podle počtu roků v jednotlivých obdobích.

Tabulka č. 28: Produkce vyhlášek a terciárních předpisů v letech 1918–2022

Období	18–38	39–44	45–59	60–68	69–89	90–99	20–22
Počet	1246	903	426	666	1091	1198	4662
Roky	20	5	14	8	20	10	22
Relativ sekund.	62	181	30	83	55	120	212
Relativ terciár.			889	130	288		
Relativ sek+ter			919	213	343		

Léta 1945–1989 jsou typická nadprodukcí vyhlášek s tím, že roky 1945–1959 lze považovat za extrémní. Je zajímavé, že podobdobí po roce 2000 se začíná podobat podobdobí 1960–1968. Z hlediska produkce pak následuje období 1939–1944.

60.2 Z tabulek č. 29 a 30 je zřejmé, že **obvykle největším producentem vyhlášek je ministerstvo financí**. Jde především o oblasti daní, cel, měny, půjček apod. V tabulce č. 29 zaujmou výjimky v podobdobí 1939–1944 a v podobdobí 1945–1959. V období Protektorátu převážilo finance ministerstvo zemědělství, neboť šlo především o zásobování válečného hospodářství. V podobdobí 1945–1959 bylo nejproduktivnější ministerstvo průmyslu, které především v Úředním listu díl I. publikovalo znárodnovací vyhlášky a úpravy majetkových vztahů.

V podobdobí po roce 2000 se na první pořadí dostává ministerstvo zdravotnictví, které řeší zejména úhrady zdravotní péče, léky, léčivé zdroje apod.¹⁰⁶

Tabulka č. 29: Hlavní producenti vyhlášek v letech 1918–1989

Min. 1838	Poč.	Min. 3944	Poč.	Min. 4559	Poč.	Min. 6068	Poč.	Min. 6989	Poč.
MF	589	MZL	259	MP	3550	MF	183	MF	601
MV	139	MF	199	MVý	1283	MŠ	116	FSÚ	457
MPO	101	MZ	147	NCÚ	1012	MD	79	ČMŠ	326
MZ	70	MHP	83	MF	763	MZd	74	ČMK	316
MSP	67	MV	59	MVO	732	MZLV	69	FMD	288
MŽ	46	MDT	36	MV	554	ÚKLK	59	ČMZd	263
MS	36	NCÚ	38	MZe	549	MS	57	FMNO	226
MZL	35	MPO	27	ÚN	404	ÚBÚ	56	FMPSV	225
MVP	33	MS	23	OÚ	247	MV	54	ČBÚ	200

¹⁰⁶ Podrobnější kategorizace produkce jednotlivých ministerstev lze nalézt v systému AcademicLex.

MO	24	MŠ	9	MZd	244	ÚSSD	51	FMTIR	200
BAN	21	MSZ	7	SPÚ	215	MVS	41	ČMV	196
SPÚ	15	KVM	6	MOPSP	207	MŠ	40	FMZO	145
VešM	15	MD	6	MSP	184	MNO	36	ČMF	142
MŠ	11	MVP	6	MT	184	MVO	34	FMZV	142

Ministerstva a úřady 1918–1938

- MF – Ministerstvo financí
- MV – Ministerstvo vnitra
- MOP – Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností
- MZ – Ministerstvo zemědělství
- MSP – Ministerstvo sociální péče
- MŽ – Ministerstvo železnic
- MS – Ministerstvo spravedlnosti
- MZL – Ministerstvo zásobování lidu
- MVP – Ministerstvo veřejných prací
- MNO – Ministerstvo národní obrany
- BAN – Bankovní úřad ministerstva financí
- SPÚ – Státní pozemkový úřad
- VešM – veškerá ministerstva
- MŠ – Ministerstvo školství

Ministerstva a úřady 1939–1944

- MZL – Ministerstvo zemědělství a lesnictví
- MF – Ministerstvo financí
- MPZ – Ministerstvo zemědělství
- MHP – Ministerstvo hospodářství a práce
- MV – Ministerstvo vnitra
- MDT – Ministerstvo dopravy a techniky
- NCU – Nejvyšší cenový úřad
- MPO – Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností
- MS – Ministerstvo spravedlnosti
- MŠ – Ministerstvo školství

- MSZ – Ministerstvo sociální a zdravotní správy
- KVM – Kuratorium pro výchovu mládeže
- MD – Ministerstvo dopravy
- MVP – Ministerstvo veřejných prací

Ministerstva a úřady 1945–1959

- MF – Ministerstvo financí
- MS – Ministerstvo spravedlnosti
- MV – Ministerstvo vnitra
- MZd – Ministerstvo zdravotnictví
- MD – Ministerstvo dopravy
- MZL – Ministerstvo zemědělství a lesnictví
- MZV – Ministerstvo zahraničních věcí
- MNO – Ministerstvo národní obrany
- MT – Ministerstvo techniky
- MOPSP – Ministerstvo práce a sociální péče
- MZe – Ministerstvo zemědělství
- MHP – Ministerstvo hospodářství a práce
- MP – Ministerstvo průmyslu
- MŠO – Ministerstvo školství a osvěty
- MVý – Ministerstvo výživy
- NCÚ – Nejvyšší cenový úřad
- MVO – Ministerstvo vnitřního obchodu
- ÚN – Úřad pro normalizaci
- OÚ – Osídlovací úřad
- SPÚ – Státní plánovací úřad
- MSP – Ministerstvo sociální péče

Ministerstva a úřady 1960–1968

- MF – Ministerstvo financí
- MŠ – Ministerstvo školství
- MD – Ministerstvo dopravy
- MZd – Ministerstvo zdravotnictví
- MZLV – Ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství
- ÚKLK – Ústřední komise lidové kontroly a statistiky

- MZO – Ministerstvo zahraničního obchodu
- MS – Ministerstvo stavebnictví
- ÚBÚ – Ústřední báňský úřad
- MV – Ministerstvo vnitra
- ÚSSD – Ústřední svaz spotřebních družstev
- MVS – Ministerstvo všeobecného strojírenství
- MNO – Ministerstvo národní obrany

Ministerstva a úřady 1969–1989

- FMF – Federální ministerstvo financí
- FSÚ – Federální statistický úřad
- ČMŠ – České ministerstvo školství
- ČMK – České ministerstvo kultury
- FMD – Federální ministerstvo dopravy
- ČMZ – České ministerstvo zdravotnictví
- FMNO – Federální ministerstvo národní obrany
- FMPSV – Federální ministerstvo práce a sociálních věcí
- ČBÚ – Český báňský úřad
- FMTIR – Federální ministerstvo pro technický a investiční rozvoj
- ČMV – České ministerstvo vnitra
- FMZO – Federální ministerstvo zahraničního obchodu
- ČMF – České ministerstvo financí
- FMZV – Federální ministerstvo zemědělství a výživy

§ 61

Největší producenti vyhlášek v letech 1990–2022

61.1 Přehled hlavních producentů vyhlášek v letech 1999–2022 podává tabulka č. 30.

Tabulka č. 30: Hlavní producenti vyhlášek v letech 1999–2022

Min. 1990–1999	Poč.	Min. 2000–2012	Poč.
ČMF	296	MZd	630
ČNB	127	MF	585

ČMZV	122	MZe	529
ČMPŠV	113	ČNB	409
ČMZd	106	MŽP	389
ČMZV	94	MV	335
FMF	94	MD	287
ČMŠMT	67	MPO	287
ČMV	61	MPSV	212
ČMPO	56	MS	198
ČÚB	49	MŠMT	197
ČMS	48	ERÚ	185
ČMŽP	47	SÚ	109
FMPSV	46	MZe	103

Ministerstva a úřady 1990–1999

- ČMF – České ministerstvo financí
- ČNB – Česká národní banka
- ČMZV – České ministerstvo zahraničních věcí
- ČMPŠV – České ministerstvo práce a sociálních věcí
- ČMZd – České ministerstvo zdravotnictví
- ČMZV – České ministerstvo zemědělství a výživy
- FMF – Federální ministerstvo financí
- ČMŠMT – České ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- ČMV – České ministerstvo vnitra
- ČMPO – České ministerstvo průmyslu a obchodu
- ČÚB – Český úřad báňský
- ČMS – České ministerstvo spravedlnosti
- ČMŽP – České ministerstvo životního prostředí
- FMPSV – Federální ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstva a úřady 2000–2022

- MZd – Ministerstvo zdravotnictví
- MF – Ministerstvo financí

- MZe – Ministerstvo zemědělství
- ČNB – Česká národní banka
- MŽP – Ministerstvo životního prostředí
- MV – Ministerstvo vnitra
- MD – Ministerstvo dopravy
- MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu
- MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
- MS – Ministerstvo spravedlnosti
- MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- ERÚ – Energetický regulační úřad
- SÚ – Statistický úřad

61.2 Celkově lze konstatovat, že navržená etapizace obdobích od roku 1918 se potvrzuje i na úrovni vyhlášek a terciárních předpisů nazíraných z kvantitativního hlediska. Podobně jako u primárních předpisů kategorizovaných podle odvětví či věcného zařazení existují společné rysy pro všechny režimy. Na úrovni vyhlášek vždy v popředí stojí otázky spojené s financováním, daněmi a peněžnictvím. **U zlomových let pak jde především o přesuny majetku.**

Oddíl pátý

Rušení právních předpisů

§ 62

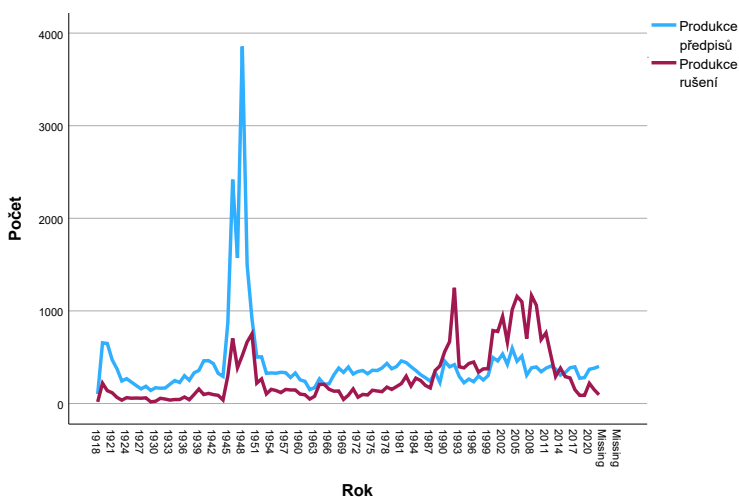
Derogace

62.1 Rušení právních předpisů se obvykle nazývá ne zcela správně derogace. Původně derogace znamená částečné zrušení a abrogace úplné zrušení.¹⁰⁷ My budeme chápat zrušením předpisu (derogace) **pouze výslovné zrušení právního předpisu.**

¹⁰⁷ Viz *Ottův slovník naučný. Sedmý díl. Dánsko–Dřevec*. Praha: J. Otto, 1893, s. 334, heslo Derogace. „Derogace (lat. derogatio) je částečné zrušení zákona novým zákonem, na rozdíl od úplného (abrogace). Může se dít výslovně, nebo nastává mlčky, odporují-li ustanovení nového zákona dřívějším předpisům (obrogace), kdežto při dodatcích ku dřívějšímu zákonu, jímž se tento nemění, se mluví o subrogaci.“

62.2 Nejprve je třeba si položit otázku, zda produkce předpisů a jejich rušení spolu souvisí. Tedy zda platí, že když se v daném roce produkuje více předpisů, tak se také více předpisů ruší. Poměr mezi produkcí a rušením ukazuje graf č. 72.

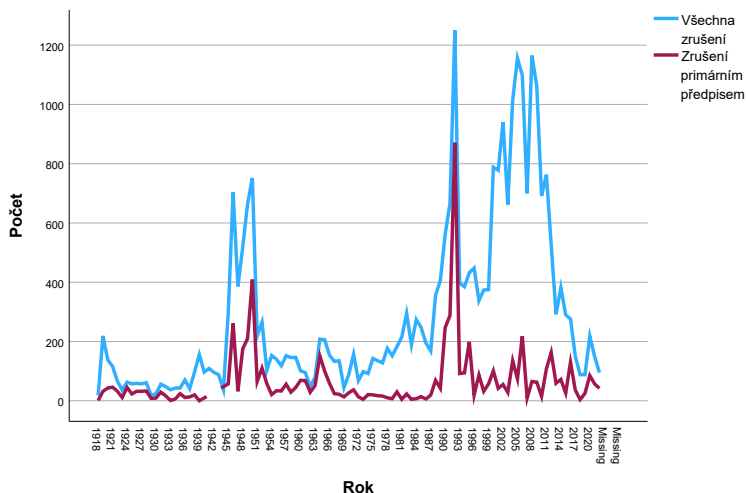
Graf č. 72: Srovnání produkce a derogace v jednotlivých letech – v počtech

62.3 Vypočteme-li korelace, pak Kendallův koeficient dosahuje 0,397 a Spearmanův koeficient 0,564 při 0,001 (oboustranně). Z grafu č. 72 je to vcelku zřejmé. **Souvislost mezi produkcí a rušením s hlediska počtů předpisů je minimální.** Co je ovšem zajímavé, že **množství rušených předpisů přesáhlo počty vydaných předpisů až po roce 1990**, předtím vždy produkce přesahovala počty zrušených. Produkce překonala počty zrušených až po roce 2015.

62.4 Zajímavé může být srovnání podílu rušení primárními předpisy ve vztahu k ostatním předpisům, jak ukazuje graf č. 73.

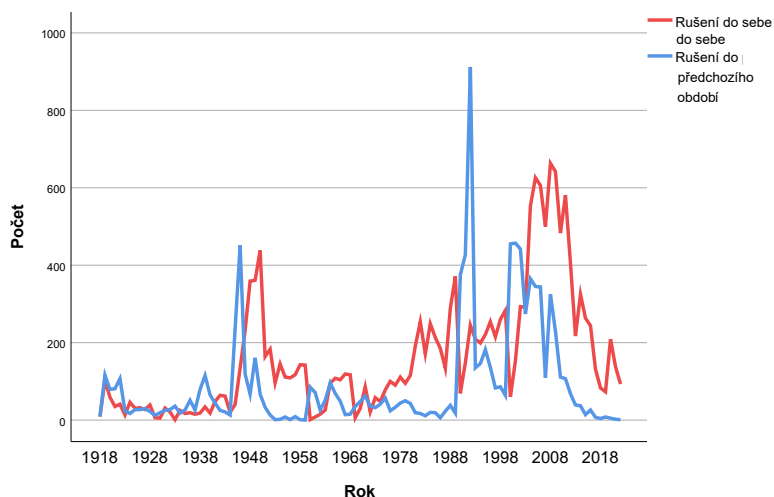
Graf č. 73: Derogace primárními a sekundárními předpisy v jednotlivých letech

Platí, že počet rušení primárními předpisy je vždy menší než rušení všemi ostatními předpisy. Kromě velkých přechodů dochází k extrémnímu rozdílu mezi primární produkcí a ostatními předpisy mezi léty 2000 až 2015. Na první pohled by se mohlo zdát, že zlom po roce 2015 naznačuje nástup nového podobdobí. Jak ovšem vidíme z grafu č. 72, usuzovat pouze z derogací na významnější změny může být ošidné. Navíc pět či sedm let je příliš krátké období a nepříliš vzdálené pro nějaké významnější soudy.

62.5 Přejmeme-li členění časové osy od roku 1918 na výše zmíněná podobdobí, naskýtá se otázka, kam derogace směřují. Každé podobdobí obvykle nejprve ruší předpisy předcházejícího období a následně své vlastní. Počty derogací směřujících do předcházejícího podobdobí a do sebe samého ukazuje graf č. 74.

Graf č. 74: Srovnání derogací směřujících do vlastního období a předcházejícího – v počtech

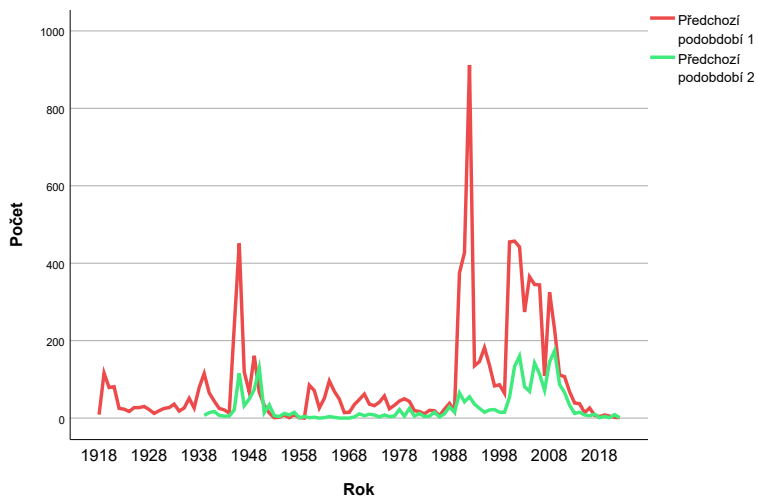
Z grafu č. 74 je zřejmé, že **největší počet derogací směřujících do předchozího období vykazuje podobdobí po roce 1990**, následováno podobdobími po roce 1945 a 2000. Naopak **největší počet derogací směřujících do podobdobí samého nastává po roce 2000**, následováno podobdobím po roce 1948 a po roce 1969. V zásadě jediné období, kde počty derogací do sebe samého jsou nižší než do předchozího období, vykazuje období po roce 1918.

62.6 Rušení směřující do druhého předcházejícího podobdobí je obvykle řádově mnohem méně početné. Pro období po roce 1918 máme pouze první předcházející podobdobí, tj. rakousko-uherský právní řád recipovaný v roce 1918. Pro ostatní podobdobí druhé předchozí podobdobí popisuje graf č. 75.

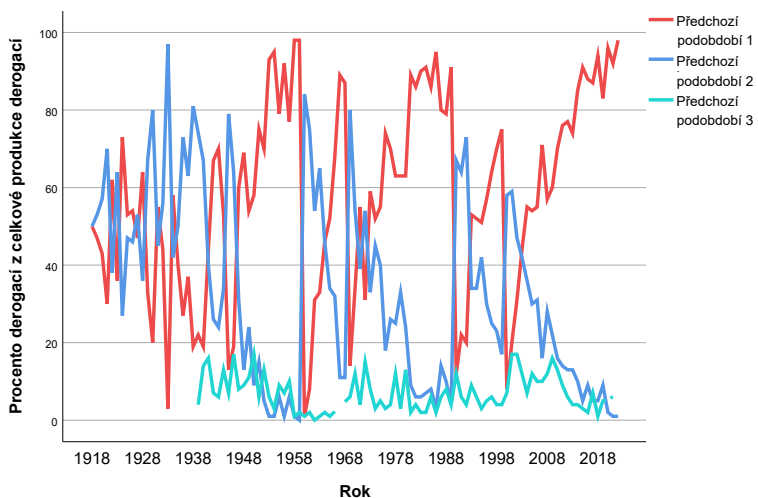
V podstatě druhé předchozí podobdobí je významné pouze po roce 1945 a především po roce 2000. V každém případě význam druhého podobdobí po roce 1960 je marginální.

62.7 Srovnáme-li předchozí podobdobí 1. až 3. v procentech z celkového počtu derogací produkovaného v daném roce dostaneme graf č. 76.

Graf č. 75: Srovnání derogací směřujících do 1. předcházejícího a 2. předcházejícího období

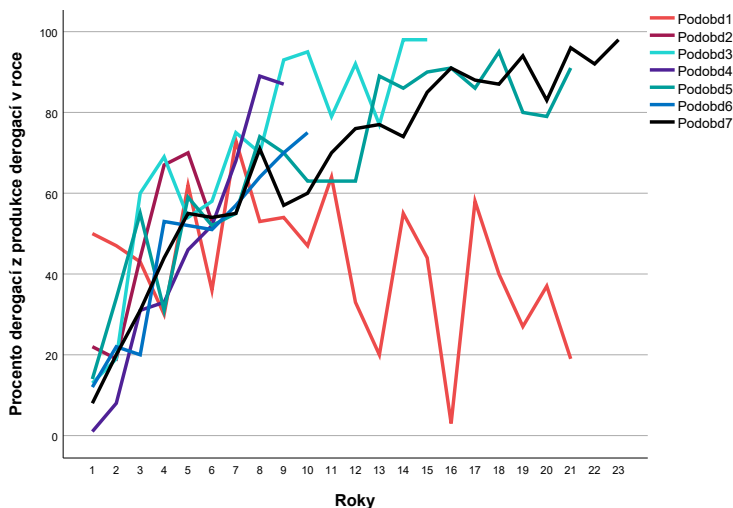
Graf č. 76: Srovnání derogací směřujících do vlastního období a tří předcházejících – procento z počtu derogací

Ačkoliv je graf č. 76 poněkud nepřehledný, je z něj zřejmé, že **rozhodující roli hrají derogace směřující do podobdobí sebe samého a do předchozích období 1. a maximálně 2.** Co je ovšem zarážející, je velice **podobný průběh období po roce 1945, 1969 a 2000, které po krátkém rušení předpisů minulého období začnou derogovat především vlastní předpisy.** Těmto postupům se naprosto vymyká období po roce 1918.

62.8 Pokud vezmeme každé podobdobí a za jeho počátek označíme číslo 1 a dále následující roky 2, 3 atd. s tím, že vyjádříme procentem ze všech derogací, jak se postupně přechází do rušení vlastních předpisů, dostaneme graf č. 77.

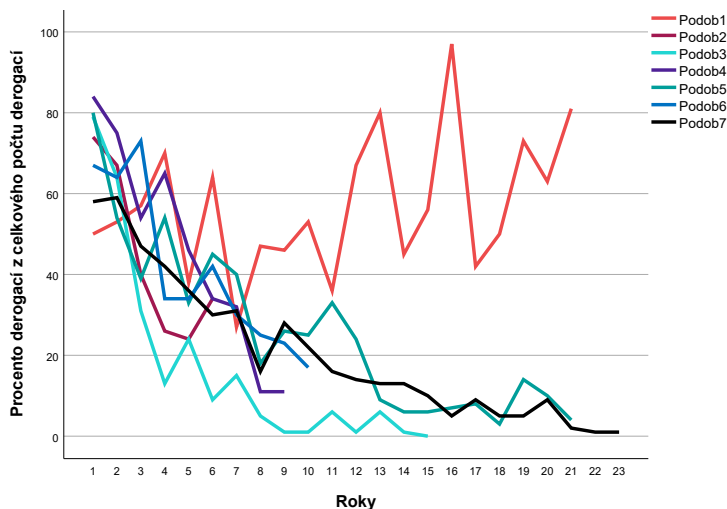
Graf č. 77: Srovnání derogací do 1. podobdobí v procentech z produkce

Graf č. 77 v zásadě ukazuje, že **všechna podobdobí kromě období po roce 1918 procházejí velmi podobným procesem. Nejprve začínají rušením předpisů předchozího období a v 3., nejpozději 4. roce počnou rušit své vlastní předpisy,** což se v následujících letech stupňuje. Postupně narůstající rušení vlastních předpisů není zase tak podivné, ale zarážející je tempo, jak rychle se to děje. Těmto postupům se zcela vymyká období po roce 1918, kde rušení vlastních předpisů má dokonce klesající tendenci.

62.9 Směřování derogací do prvního předchozího podobdobí popisuje graf č. 78.

Graf č. 78: Srovnání derogací do 2. podobdobí v procentech z produkce

Zatímco směřování derogací do prvního předchozího podobdobí postupně klesá vlastně u všech sledovaných podobdobí, v případě období po roce 1918 jde o zcela opačný trend, kdy derogace do prvního předchozího období stoupají. **Otázkou ovšem zůstává, zda vlastně období po roce 1918 nebylo jediné období více méně normálního vývoje právního řádu.**

Oddíl šestý

Nezrušené předpisy

§ 63

Nezrušené předpisy od roku 1918

63.1 Máme-li k dispozici data o produkci předpisů v jednotlivých letech od roku 1918 a počty zrušených předpisů v daném roce, můžeme si učinit představu o počtech výslovně nezrušených předpisů v každém roce. Záměrně nehovoříme o platných předpisech, neboť žádná depurace nebyla pro český právní řád provedena od roku 1918. Nemůžeme tedy rozhodnout o počtech předpisů obsoletních či předpisech, které nebyly zrušeny v důsledku legislativního nepořádku. Nicméně pro hrubou představu můžeme soudit o průběhu změn od roku 1918 alespoň na úrovni předpisů výslovně nezrušených.

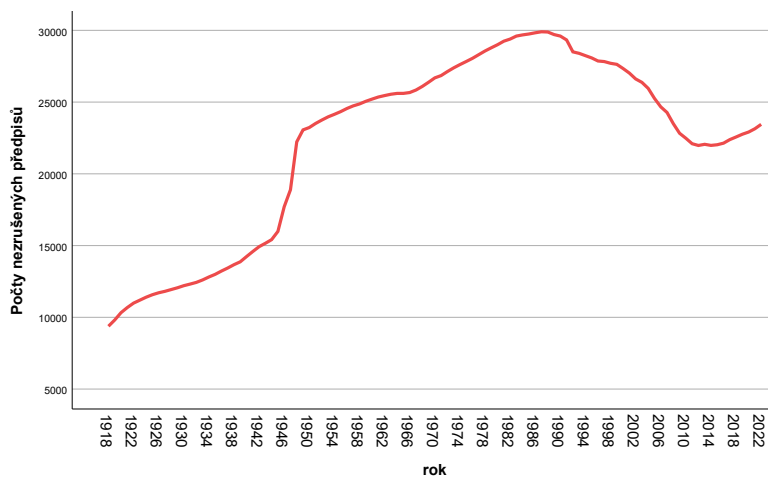
63.2 Zásadní problém představuje stanovení bodu 0, tedy kolik předpisů bylo recipováno v roce 1918. Citovaný Rejstřík z roku 1935¹⁰⁸ uvádí 5 511 předpisů z Říšského zákoníku a oficiálních sbírek vydávaných před rokem 1948 platných pro území Čech a 3 783 předpisů ze zemských zákoníků pro území Čech, Moravy a Slezska. Pro hrubý odhad můžeme vyjít z těchto počtů.

63.3 Graf č. 79 popisuje přehled všech nezrušených předpisů od roku 1918 za výše uvedených předpokladů.

Na první pohled se může zdát, že až do roku 1990 počty předpisů v jednotlivých letech neustále stoupají. Rozložíme-li ovšem nárůsty pro jednotlivá obdobích, zjistíme, že v období 1918–1938 přibýlo zhruba 4 400 předpisů, v druhém období 1 490 předpisů, od roku 1945 do roku 1959 přes 9 600, v podobdobí 1960–1989 přes 4 600 a konečně od roku 1990 do roku 2022 ubylo nezrušených předpisů přes 6 270. Počínali jsme zhruba na 10 000 v roce 1918, v roce 1989 to bylo 30 000 a v roce 2012 poklesl počet na 22 000, což je zhruba stejně jako v roce 1948. Zcela zjevný je extrémní nárůst v 50. letech zapříčiněný vyhláškami publikovanými v Úředním listu díl I., kdy mnohdy jde spíše o individuální rozhodnutí než o klasické obecně závazné normativní akty.

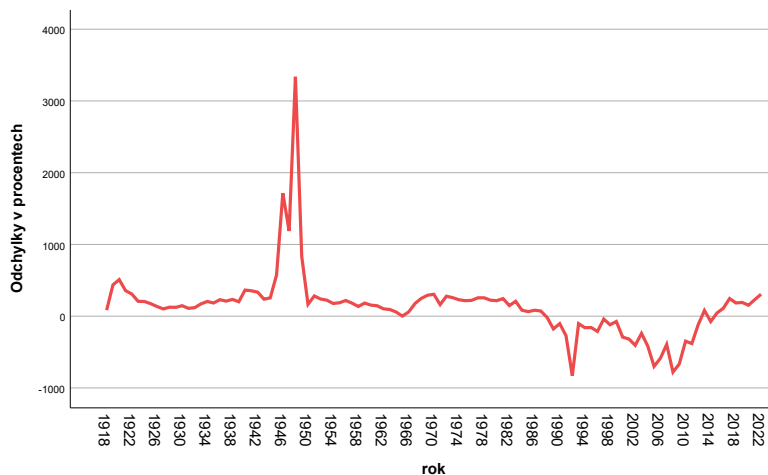
¹⁰⁸ Viz HOFFMANN, Josef – DANEK, Josef. *Rejstřík československého práva*.

Graf č. 79: Výslovně nezrušené předpisy v jednotlivých letech od roku 1918 – počet

63.4 Pohlédneme-li ovšem na procentuální přírůstky či úbytky v jednotlivých letech, dostaneme poněkud odlišný obrázek. Viz graf č. 80.

Graf č. 80: Procento přírůstků v jednotlivých letech pro všechny předpisy

Kromě extrémní odchylky v letech 1945–1954, kdy přírůstek dosáhl 15 %, a pouze v letech 1918–1923 dosáhl přírůstek 5 %, tak ve všech ostatních letech se pohyboval přírůstek okolo 1 %, a dokonce v roce 2010 došlo k poklesu o 3,32 %. **O žádné nadprodukci tudíž nelze hovořit.** Je třeba si uvědomit, že nehovoříme o platném právu, ale o míře produkce. Platný předpis může být jeden, ale do něj můžou být vnořeny desítky novel. Navíc je třeba vzít v úvahu, že neprovedení depurace může vést k situaci, kdy např. třetina nezrušených předpisů může být obsoletních nebo nezrušených v důsledku legislativních nepořádků.

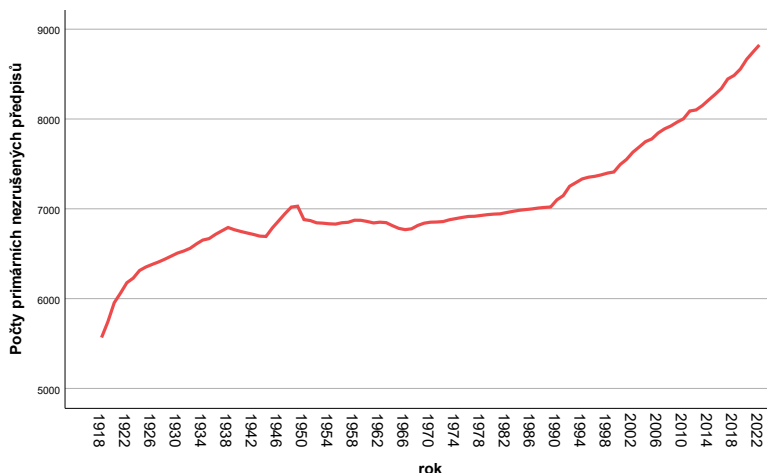
V každém případě tedy **tvrzení o nějaké hypertrofii právních předpisů nelze doložit daty** a naopak po roce 1990 lze zaznamenat prokazatelný pokles, což se týká takřka 10 000 předpisů.

§ 64

Nezrušené primární předpisy

64.1 Pohlédneme-li na jádro právního řádu, které tvoří primární předpisy, dostaneme obrázek poněkud jiný, viz graf č. 81.

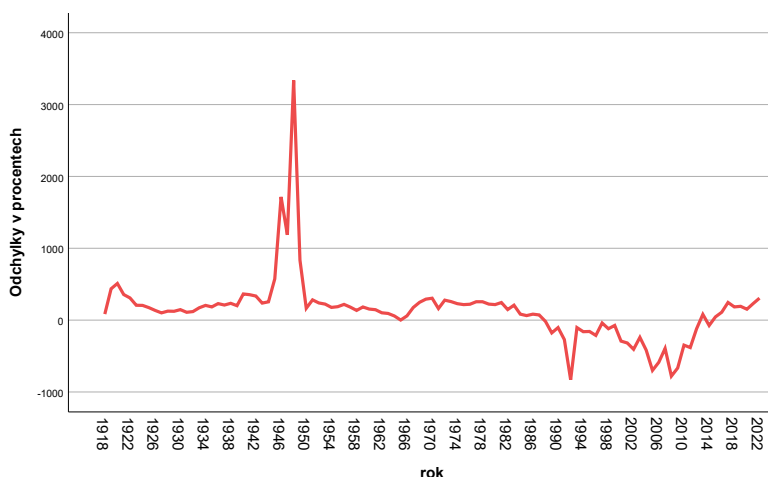
Graf č. 81: Výslovně nezrušené primární předpisy v jednotlivých letech od roku 1918 – počty

U primárních předpisů můžeme pozorovat nárůst po roce 1918 do roku 1938 zhruba o 1 300 předpisů. Pak následuje dlouhé období spíše stagnace a až od roku 1990 počet primárních předpisů stoupá, tedy od roku 1990 do roku 2022 o zhruba 1 800. Nárůst po roce 1990 není nikterak enormní a je třeba vzít v úvahu, že **význam zákonů po roce 1990 nepochybně vzrostl, což rozhodně není nijak negativní trend.**

64.2 Pohlédneme-li na graf č. 82, který popisuje procentuální nárůsty v jednotlivých letech, ukáže se, že **o nějaké extrémní nárůsty jít nemůže.**

Graf č. 82: Procento přírůstků primárních předpisů v jednotlivých letech

Maximální nárůst v roce 1919 a 1920 dosáhl 3,5 %. Maximální pokles lze zaznamenat v roce 1950, kdy jde o 2,17 %. **Jinak obvyklá odchylka v jednotlivých letech se pohybuje okolo 0,5 %. Celkově za posledních 100 let jsme nevyprodukovali ani tolik zákonů jako Rakousko-Uhersko v 19. století.**

Současně je třeba připomenout, že Přehled platných předpisů z roku 1985¹⁰⁹ považoval za platné předpisy z Úředního listu díl I. celkem 276 z 12 441 publikovaných. To by snížilo počty nezrušených o více jak 10 000 a tím bychom se dostali v zásadě na výchozí stav v roce 1918. **Důvody „oživení“ předpisů z Úředního listu díl I. po roce 1990 lze patrně spatřovat ve snaze položit základ pro následující restituce.**

64.3 Popis nezrušených předpisů v jednotlivých letech od roku 1918 do roku 2022 můžeme uzavřít konstatováním, **že na území současné České republiky za posledních 105 let k žádné nadprodukci předpisů nedošlo** ani na úrovni primárních předpisů, ani na úrovni celého českého právního řádu na centrální úrovni.¹¹⁰

Oddíl sedmý

Modifikace právních předpisů

§ 65

Novelizace

65.1 Modifikací máme na mysli přímý, tj. výslovný zásah do jiného dokumentu, nejčastěji nazývaný novelizací. Je ovšem třeba zdůraznit, že jde o vztah mezi dokumenty, který nevypovídá nic o intenzitě zásahu. Kolik konkrétních změn daná novelizace přináší, je zjistitelné pouze na úrovni analýzy vlastních textů (viz dále). Nicméně již množství modifikačních vztahů na úrovni dokumentů naznačuje, že **intenzita modifikací přijatých po roce 1990 nemá historickou paralelu v žádném období od roku 1918.**¹¹¹

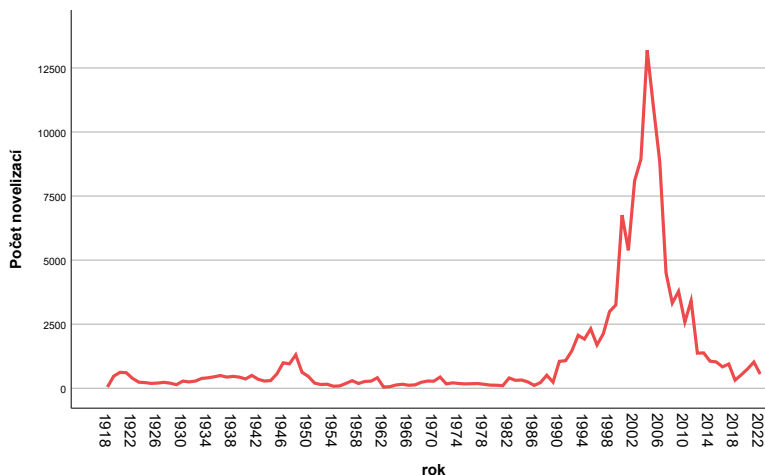
¹⁰⁹ Viz *Přehled platných právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů, Sbírce zákonů SNR, v Úředním listu a v Úředním věstníku od doby osvobození ČSSR do června 1985*, s. 913–932.

¹¹⁰ K popisu platných primárních předpisů viz blíže CVRČEK, František. *Korpus platného primárního práva k 1. 1. 2020 – PES*. Počet platných primárních předpisů se celkem stabilně pohybuje okolo 800. Zde se ukazuje, že nějaká nadprodukce neexistuje ani na úrovni nezrušených předpisů, které nepočítají s legislativními nejasnostmi v rušení, obsoletními předpisy apod.

¹¹¹ Viz též CVRČEK, František. Problémy českého právního řádu. In: BÁRÁNY, Eduard a kol. *Zmena práva*, s. 52 an.

65.2 Graf č. 83 popisuje počty modifikací od roku 1918.

Graf č. 83: Počet novelizací v jednotlivých letech od roku 1918 – počet

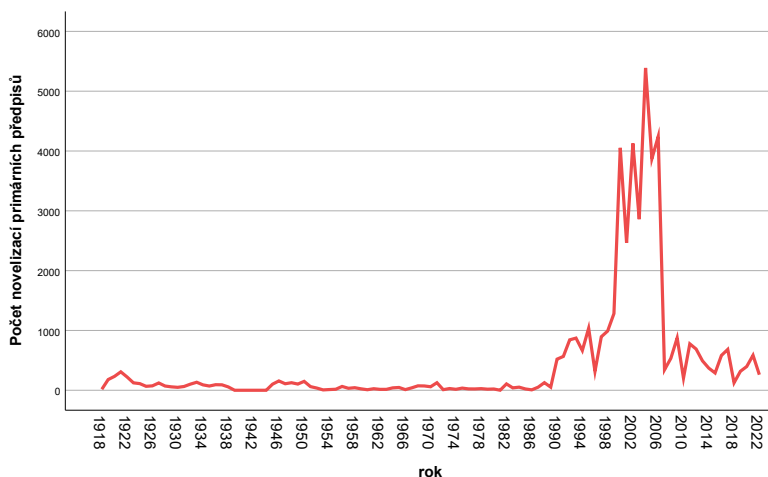
Každý právník ví, že stabilita právního řádu je jednou z primárních vlastností fungujícího systému.¹¹² Nad grafem č. 83 musí být každý rozumně uvažující právník zděšen. Taková míra změn právního řádu musí nutně vést k chaosu a hluboké nejistotě. Vždyť ve stínu změn po roce 1990 se jeví změny v letech 1945–1950 jako marginální odchylka. I změny režimu v letech 1990 až 1998 jsou mnohem silnější než změny po roce 1945 a to je jen první krok, po kterém následuje zhruba 5krát extrémnější modifikace než v letech 1990 až 1998.

65.3 Na základě grafu č. 83 je legitimní si položit otázku, který typ předpisů stojí za tak extrémním nárůstem modifikací po roce 1990. Z grafu č. 84 je jasné, že **motorem změn je jádro právního řádu, tj. primární předpisy**. Na úrovni primárních předpisů dokonce zmizí odchylka po roce 1945.

¹¹² Viz např. FULLER, Lon L. *Morálka práva*. Praha: OIKOYMENH, 1998, s. 77.

Po roce 2007 sice počty novelizací primárních předpisů klesají, ovšem na úroveň, které odpovídá nejvýraznější rok 1921. V tomto smyslu lze považovat produkci novelizací po roce 2007 stále za extrémní. Aforisticky bychom mohli tvrdit, že **náš právní řád po roce 1990 žije v permanentní revoluci.**¹¹³

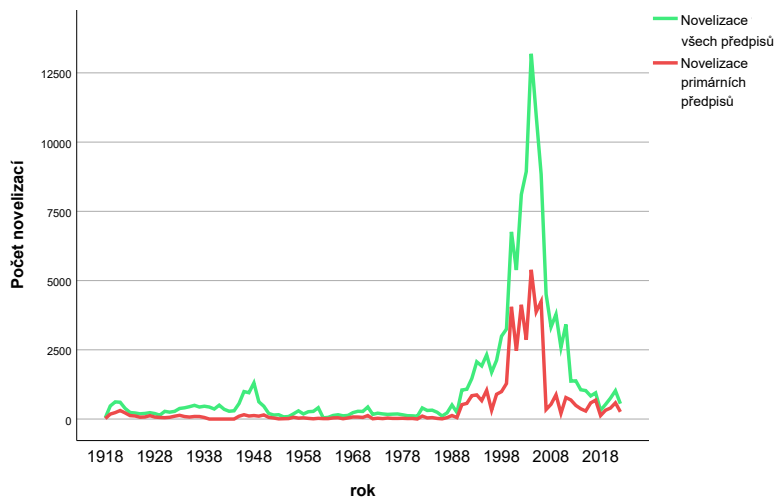
Graf č. 84: Počty novelizací primárních předpisů v jednotlivých letech od roku 1918

65.4 Vztah primárních předpisů a ostatních předpisů ukazuje graf č. 85. Z grafu je již zřejmé, že **za extrémny stojí produkce novelizací odvozená od primárních předpisů.**

¹¹³ K reakcím českého zákonodárství na krize viz ALEXANDROV, Arkady. Nadprodukce norem jako způsob adaptace českého právního řádu na krizovou situaci. In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě. Právo a krize*. Plzeň: Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni ve společnosti Wolters Kluwer, 2020, s. 26–47; ALEXANDROV, Arkady. *Kvantitativní a kvalitativní analýza českých právních předpisů vzniklých v souvislosti s pandemií COVID-19*, s. 83 an.

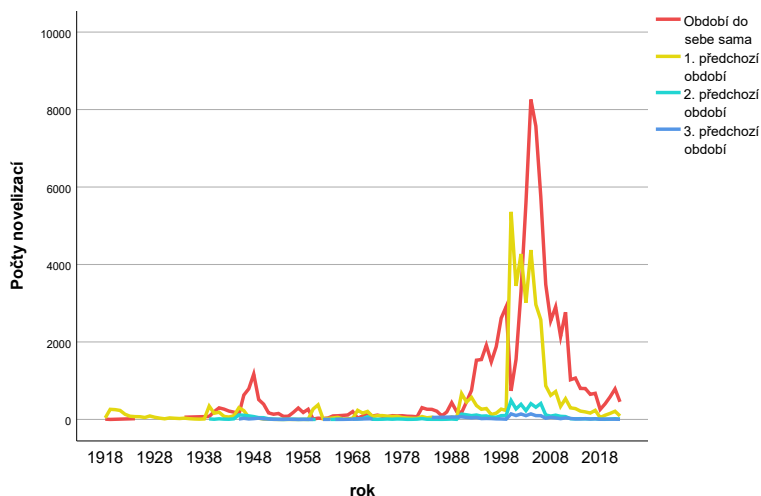
Graf č. 85: Srovnání počtu novelizací všech předpisů a primárních v jednotlivých letech od roku 1918 – počet

65.5 Je zajímavé zjistit, kam novelizace směřují. Použili jsme výše uvedené členění na 7 obdobích. Novelizace rozlišujeme na směřující do období samého, do prvního předcházejícího, druhého a třetího. Z dat je zřejmé, že od třetího předchozího období počty novelizací výrazně upadají.

Vztahy popisující, kterého období se novelizace týkají, znázorňuje graf č. 86. Červená křivka popisuje směřování do období samotného, žlutá do období předchozího. Na prvním místě obdobích od roku 2000 novelizuje především sebe samo a na druhém místě pouze zpočátku obdobích po roce 1990. Ostatní obdobích se jeví vzhledem k intenzitě novelizování po roce 2000 jako marginální.

Graf č. 86: Směřování novelizací do předchozích období – všechny předpisy

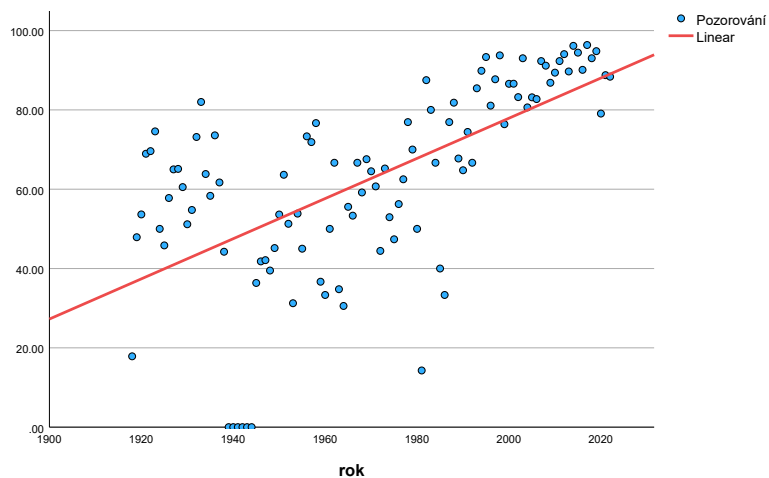
65.6 Pro modifikace obecně platí obdobný model jako pro derogace (viz graf č. 77 a 78) s tím, že obrat k novelizování vlastních předpisů se zkracuje, tj. směřuje spíše do 2. a 3. roku.

65.7 Graf č. 87 ukazuje vztah mezi produkcí primárních předpisů a procentem, které z celkové produkce představují novelizace.

Trend podílu novelizací primárních předpisů na celkové produkci je vcelku jednoznačný.¹¹⁴ **V posledních letech se procento novelizací pohybuje nad 90 %.**

¹¹⁴ Lineární křivka nemá naznačovat nějaký mechanismus. Jde pouze o optické zjednodušení diskrétních dat z důvodů tiskových. Tak je tomu ostatně u všech grafů tohoto typu.

Graf č. 87: Podíl novelizací na produkci primárních předpisů – procenta

Graf č. 88: Časová řada difference primárních novelizací

65.8 Zobrazíme-li časovou řadu difference novelizací, obdržíme graf č. 88. Pokud tento graf někomu připomíná „infarktový stav“, nebude příliš daleko od reálného stavu našeho právního řádu v této oblasti.

§ 66

Nejčastěji měněné předpisy

66.1 Prvních dvacet nejčastěji novelizovaných předpisů ukazuje tabulka č. 31.

Tabulka č. 31: Prvních 20 nejvíce novelizovaných předpisů

Identifikace	Poč. novel	Typ	Název
455/1991 Sb.	294	Zákon	o živnostenském podnikání
118/1995 Sb.	242	Zákon	novela zákona o soc. podpoře 117/1995 Sb.
99/1963 Sb.	233	Zákon	občanský soudní řád
320/2002 Sb.	230	Zákon	novela a derogace zákonů o okresních úřadech
264/1992 Sb.	218	Zákon	novela občanské zákoníku
634/2004 Sb.	214	Zákon	o správních poplatcích
132/2000 Sb.	205	Zákon	novela zákona o krajích, obcích a okresech
42/1994 Sb.	202	Zákon	o penzijním připojištění
258/2000 Sb.	201	Zákon	o ochraně veřejného zdraví
586/1992 Sb.	196	Zákon	o daních z příjmů
582/1991 Sb.	194	Zákon	o organizaci sociálního zabezpečení
360/1999 Sb.	194	Zákon	novela zákona o sociálněprávní ochraně dětí
231/1992 Sb.	188	Zákon	novela zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti
600/1992 Sb.	181	Zákon	o cenných papírech
20/2000 Sb.	179	Zákon	o poštovních službách
180/1990 Sb.	179	Zákon	novela zákona o nemocenském a soc. zabezpečení
160/1995 Sb.	174	Zákon	novela zákona o důchodovém pojištění
15/1998 Sb.	171	Zákon	o Komisi pro cenné papíry
120/2001 Sb.	163	Zákon	o soudních exekutorech

Do první dvacítky ještě patří nařízení vlády č. 206/1939 Sb. I., kterým se zmocňuje ministerstvo zemědělství k úpravě hospodaření s některými potravinami a krmivy, a nařízení vlády č. 212/1939 Sb. I., o zřízení nejvyššího úřadu cenového. Z ostatních období se v prvních 20 nejvíce novelizovaných předpisech žádný další nevyskytuje.

66.2 Signifikantní je skutečnost, že všechny nejvíce novelizované předpisy jsou zákony, a to nikterak marginální, ale zcela zásadní. Z **prvních dvaceti je osm novelizací**, což svědčí o charakteru novelizování, kdy na předních místech jsou novely novel.

Můžeme tedy odůvodněně tvrdit, že **novelizační mánie (u prvních dvaceti) směřuje do jádra právního řádu, a to s malou výjimkou občanského soudního řádu z roku 1963, do zákonů vydaných po roce 1990.**

Pokud vykazuje novelizování výše popsanou intenzitu, **nesvědčí to o vysoké kvalitě přijímaných předpisů**. Přitom zdůrazňujeme, že nejde zatím o počet zásahů do původních předpisů, ale pouze o vztah dokument–dokument.

66.3 Zajímavé může být, které předpisy byly nejvíce novelizovány v ostatních obdobích, což popisují tabulky č. 32 až 38.

Tabulka č. 32: Prvních 10 nejvíce novelizovaných předpisů z Rakouska-Uherska

Identifikace	Poč. novel	Typ	Název
69/1913 ZZ	72	Nařízení	o úpravě nedělního a svátečního klidu v živnostech
946/1811 Soud.	68	Patent	obecný zákoník občanský
117/1852 Ř. z.	53	Cís. pat.	trestní zákoník
119/1873 Ř. z.	37	Zákon	trestní řád soudní
15/1914 Ř. z.	32	Zákon	služební pragmatika
220/1895 Ř. z.	30	Zákon	o osobních daních přímých
227/1859 Ř. z.	25	Cís. pat.	živnostenský řád
20/1906 Ř. z.	20	Zákon	o celní sazbě
1/1888 Ř. z.	16	Zákon	o úrazovém pojištění dělníků
113/1895 Ř. z.	16	Zákon	civilní soudní řád

Musíme konstatovat, že u rakouských předpisů nemáme k dispozici kompletní recipované předpisy, ale vycházíme ze vzorku 1 600 vybraných rakouských předpisů podle zmíněného Rejstříku z roku 1935.¹¹⁵ Do počtů novelizací se zahrnují všechny novely včetně novel po roce 1918 do roku 2022.

Ze srovnání počtu novelizací z tabulek č. 31 a 32 vyplývají zásadní rozdíly v intenzitě novelizování, přitom v tabulce č. 31 jde o období zhruba 30 let a v tabulce 32 o období 100 a více let.

Tabulka č. 33 popisuje deset nejčastěji měněných předpisů v období let 1918 až 1938.

Tabulka č. 33: Prvních 10 nejvíce novelizovaných předpisů z období 1918–1938

Identifikace	Poč. novel	Typ	Název
96/1933 Sb.	125	Nařízení vl.	o úpravě celního sazebníku
268/1923 Sb.	108	Zákon	o dani přepychové a dani z obratu
156/1924 Sb.	101	Nařízení vl.	o provedení zákona o dani přepychové a z obratu
246/1926 Sb.	95	Zákon	novela zákona o dani z přepychu a z obratu
247/1926 Sb.	88	Nařízení vl.	o provedení zákona o dani přepychové a z obratu
168/1927 Sb.	71	Nařízení vl.	o provedení celního zákona
114/1927 Sb.	70	Zákon	celní zákon
131/1936 Sb.	67	Zákon	o obraně státu
188/1930 Sb.	66	Zákon	novela zákona o dani z přepychu a z obratu
189/1930 Sb.	61	Nařízení vl.	novela zákona o dani z přepychu a z obratu

Období 1918–1938 novelizovalo především předpisy o clech, daních a obraně.

¹¹⁵ Viz HOFFMANN, Josef – DANEK, Josef. *Rejstřík československého práva*.

Tabulka č. 34: Prvních 10 nejvíce novelizovaných předpisů z období 1939–1944

Identifikace	Poč. novel	Typ	Název
206/1939 Sb. I.	228	Nařízení vl.	zmocnění k úpravě hospodaření s krmivý a potr.
121/1939 Sb. I.	187	Nařízení vl.	o zřízení nejvyššího úřadu cenového
175/1943 Sb.	66	Nařízení vl.	o oběhu zboží
224/1940 Sb.	18	Vyhláška	opatření Národní banky o clearingových účtech
13/1941 Sb.	15	Vyhláška	o úpravě výroby obilí, luštěnin, sena, slámy atd.
208/1939 Sb. I.	13	Nařízení vl.	o úpravě obchodu s jatečným dobyt看 a masem
337/1940 Sb.	12	Vyhláška	opatření Národní banky o pohledávkách k cizině
278/1939 Sb. I.	11	Vyhláška	stanovení spotřebních dávek samozásobitelů
209/1939 Sb. I.	9	Nařízení vl.	o úpravě výroby a odbytu mléka, tuků a vajec
212/1939 Sb. I.	9	Vyhláška	o hospodaření s mlékem, tuky a vejci

Tabulka č. 34 popisuje válečné hospodaření, kde jde především o kontrolu pohybu potravin a krmiv.

Tabulka č. 35: Prvních 10 nejvíce novelizovaných předpisů z období 1945–1959

Identifikace	Poč. nov.	Typ	Název	Nov. do 1990
118/1945 Sb.	162	Dekret pr.	o řízení vyživovacího hospodářství	162
54/1956 Sb.	63	Zákon	o nemocenském pojištění	16
32/1957 Sb.	35	Zákon	o nemocenské péči	6
16/1959 Sb.	33	Zákon	novela o nemocenském pojištění	5
93/1952 Ú. I.	26	Vyhláška	o vyhlášení technických norem	26

99/1948 Sb.	25	Zákon	o národním pojištění	13
55/1945 Sb.	24	Nařízení vl.	o zmocnění k opatřením v zemědělství	24
109/1945 Sb.	18	Dekret pr.	o řízení výroby	18
76/1959 Sb.	16	Zákon	o služebních poměrech vojáků	4
108/1945 Sb.	16	Dekret pr.	konfiskační dekret	16

Tabulka č. 36: Prvních 10 nejvíce novelizovaných předpisů z období 1960–1968

Identifikace	Poč. nov.	Typ	Název	Nov. do 1990
99/1963 Sb.	233	Zákon	občanský soudní řád	5
141/1961 Sb.	135	Zákon	trestní řád	7
40/1964 Sb.	121	Zákon	občanský zákoník	9
65/1965 Sb.	120	Zákon	zákoník práce	18
140/1961 Sb.	111	Zákon	trestní zákon	12
36/1967 Sb.	109	Zákon	o znalcích a tlumočnících	1
88/1968 Sb.	91	Zákon	o prodloužení mateřské dovolené	18
81/1966 Sb.	80	Zákon	o periodickém tisku	6
120/1962 Sb.	69	Zákon	o boji proti alkoholismu	3
56/1965 Sb.	69	Zákon	novela trestního zákona 140/1961 Sb.	3

Tabulka č. 37: Prvních 10 nejvíce novelizovaných předpisů z období 1969–1989

Identifikace	Poč. nov.	Typ	Název	Nov. do 1990
20/1975 Sb.	151	Zákon	novela zákoníku práce	7
188/1988 Sb.	128	Zákon	novela zákoníku práce	2
43/1980 Sb.	108	Zákon	novela trestního zákona a tr. řádu	1
159/1989 Sb.	107	Zákon	novela trestního zákona a tr. řádu	0
49/1973 Sb.	103	Zákon	novela občanského soudního řádu	1
133/1982 Sb.	102	Zákon	novela občanského soudního řádu	0

100/1988 Sb.	92	Zákon	o sociálním zabezpečení	0
100/1970 Sb.	78	Zákon	o služebním poměru SNB	2
45/1973 Sb.	69	Zákon	novela trestního zákona	1
29/1978 Sb.	62	Zákon	novela o organizaci soudů a prokuratur	4

Z tabulek 35 až 36 vysvítá, že naprostá většina předpisů vydaných od roku 1945 byla masivně novelizována až po roce 1990. Proto tabulka 38 poukazuje na nejčastěji měněné předpisy vydané po roce 1944 a novelizované před rokem 1990, tedy jednoduše řečeno, co si tzv. Socialismus novelizoval za své předpisy a v jakých počtech.

Tabulka č. 38: Prvních 10 nejvíce novelizovaných předpisů z období 1945–1989 a novelizovaných do roku 1990

Identifikace	Poč. nov.	Typ	Název
118/1945 Sb.	162	Dekret pr.	o opatřeních v řízení vyživovacího hospodářství
69/1967 Sb.	34	Zákon	o národních výborech
200/1968 Sb.	31	Vyhláška	o mzdovém zvýhodnění práce o sobotách a nedělích
111/1968 Sb.	27	Vyhláška	o výši příplatku za práci v nočních směnách
93/1952 Ú. l.	26	Vyhláška	kterou se vyhláší technické normy pro potraviny
55/1945 Sb.	24	Nařízení vl.	zmocnění k opatřením v zemědělské výrobě
132/1967 Sb.	23	Vyhláška	o odměňování mladistvých
6/1969 RSb.	22	Výnos reg.	o úpravě mezd řidičů
128/1975 Sb.	21	Vyhláška	kterou se provádí zákon a sociálním zabezpečení
103/1964 Sb.	19	Zákon	o sociálním zabezpečení rolníků

Tabulka č. 39: Prvních 10 nejvíce novelizovaných předpisů z období 1990–1999

Identifikace	Poč. nov.	Typ	Název
455/1991 Sb.	294	Zákon	o živnostenském podnikání
118/1995 Sb.	242	Zákon	novela zákona o sociální podpoře 117/1995 Sb.
264/1992 Sb.	218	Zákon	novela občanského zákoníku
42/1994 Sb.	202	Zákon	o penzijním připojištění
586/1992 Sb.	196	Zákon	o daních z příjmů
582/1991 Sb.	194	Zákon	o organizaci sociálního zabezpečení
360/1990 Sb.	194	Zákon	novela zákona o sociálněprávní ochraně dětí
231/1992 Sb.	188	Zákon	novela zákoníku práce
600/1992 Sb.	181	Zákon	o cenných papírech
180/1990 Sb.	179	Zákon	novela zákona o sociálním zabezpečení

Tabulka č. 40: Prvních 10 nejvíce novelizovaných předpisů z období 2000–2022

Identifikace	Poč. nov.	Typ	Název
320/2002 Sb.	230	Zákon	novela zákona o okresních úřadech
634/2004 Sb.	214	Zákon	o správních poplatcích
120/2001 Sb.	163	Zákon	exekuční řád
309/2002 Sb.	138	Zákon	novela zákona o službě státních zaměstnanců
231/2001 Sb.	107	Zákon	o provozování rozhlasového a televizního vysílání
151/2002 Sb.	98	Zákon	novela související s přijetím soudního řádu správního
362/2003 Sb.	88	Zákon	novela související se zákonem o bezpečnostních sborech
435/2004 Sb.	87	Zákon	o zaměstnanosti
6/2002 Sb.	83	Zákon	o soudech a soudcích
254/2001 Sb.	80	Zákon	o vodách

66.4 Tabulky č. 38 až 40 naznačují jasné rozdíly mezi obdobími 1945–1989 a obdobími po roce 1990. **V období po roce 1945 je úroveň počtu prvních 10 novel řádově až 10krát nižší než po roce 1990.** V tabulce č. 38 se nevyskytuje žádná novela novely. **Po roce 1990 tvoří novely novel polovinu nejčastěji měněných předpisů.**

§ 67

Index první změny

67.1 **Indexem první změny** míníme první novelu předpisů daného období pocházející z tohoto období. Nejde o odhady, ale o popis reálného stavu. Index je vyjádřen jak průměrem, tak mediánem. Číslice znamená roky. Rozhodující zde není ani tak výše indexu jako poměr mezi indexy v jednotlivých obdobích, který ukazuje na základní trend.

Tabulka č. 41: Index první změny všech předpisů pro jednotlivá období od roku 1918

Období	Průměr	Medián
do 1918	16,42	10,88
1918–1938	3,74	1,02
1939–1944	1,33	0,92
1945–1959	3,12	1,00
1960–1968	4,87	2,00
1969–1989	4,99	3,00
1990–1999	1,72	0,95
2000–2022	1,40	0,83

Tabulka č. 42: Index první změny primárních předpisů pro jednotlivá období od roku 1918

Období	Průměr	Medián
do 1918		
1918–1938	5,88	2,18

1939–1944	2,14	0
1945–1959	5,55	2,01
1960–1968	5,25	2,33
1969–1989	5,64	3,47
1990–1999	1,38	0,75
2000–2022	1,96	1,00

Období před rokem 1918 je třeba považovat pouze za hrubý odhad, neboť jde o výběr především nejdůležitějších předpisů recipovaných v roce 1918. V každém případě úroveň indexů první změny je řádově nejvyšší.

67.2 Srovnáním tabulky č. 41 a 42 vidíme, že **období 1918–1938 bylo typické stabilitou** primárních předpisů a změny probíhaly především na úrovni předpisů sekundárních.

V období 1945–1989 můžeme sledovat nárůst doby první změny jak u primárních, tak sekundárních předpisů. Postupně v podobdobích upadá zákonodárná moc a index první změny stoupá.

Období po roce 1990 vykazuje nejnižší indexy první změny, které se nejvíce podobají období 1939–1944.

67.3 Lze uzavřít konstatováním, že období po roce 1990 vykazuje nejen extrémní nárůst modifikací (viz § 65, graf č. 83 a 84), ale navíc se zkracuje doba první změny jak u primárních, tak sekundárních předpisů. **Novelizací po roce 1990 je mnoho a jsou velmi rychlé.** Srovnáme-li stav po roce 1990 se všemi ostatními obdobími, najdeme z hlediska indexu první změny pouze jistou podobnost s obdobím Protektorátu.

§ 68

Srovnání produkce novelizací V4 a Rakouska

68.1 Pro srovnání produkce novelizací¹¹⁶ pro roce 1990 používáme dat z oficiálních systémů zemí V4 a Rakouska.¹¹⁷ Tabulka č. 43 popisuje celkovou produkci zákonů po roce 1990, počet novelizací z celkového počtu zákonů a procento novelizací.

Tabulka č. 43: Srovnání produkce zákonů a jejich novelizací po roce 1990

Stát	Produkce	Novelizace	Procento novelizací z produkce
Polsko	5785	3948	68,25
Rakousko	4798	3193	66,35
ČR	3188	2512	72,80
Maďarsko	4823	2691	55,80
Slovensko	4239	3364	79,36

Z tabulky č. 43 je naprosto jasné, že ČR produkuje nejméně zákonů ze všech ostatních zemí. **Představy o nadprodukci zákonů v ČR je vyvrácena i na srovnání s okolními zeměmi.**

Největší podíl novelizací na celkové produkci zákonů vykazuje Slovensko a poté následuje ČR.

68.2 Srovnání produkce ČR a ostatních zemí V4 a Rakouska ukazují grafy č. 89 až 93.

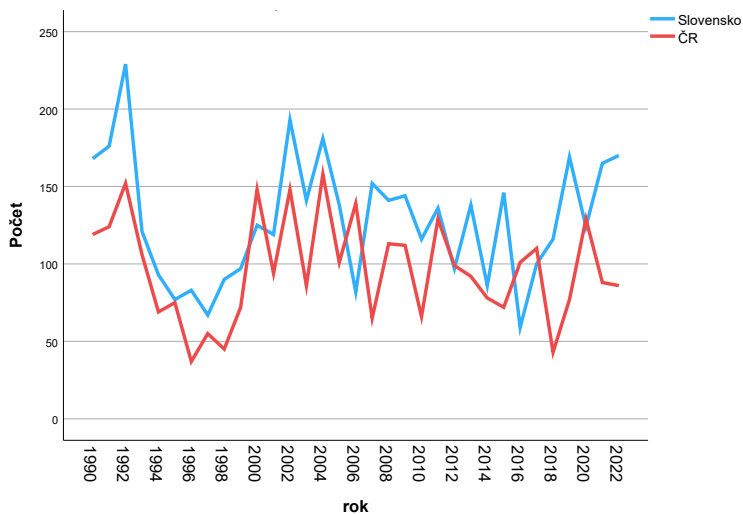
Nárůst produkce zákonů v Rakousku v posledních letech není třeba přeceňovat, neboť souvisí s pandemickou krizí.

Graf č. 91 naznačuje, že přístup Polska je poměrně silně odlišný. Vysoká produkce zákonů souvisí s odlišnou právní kulturou obou zemí.

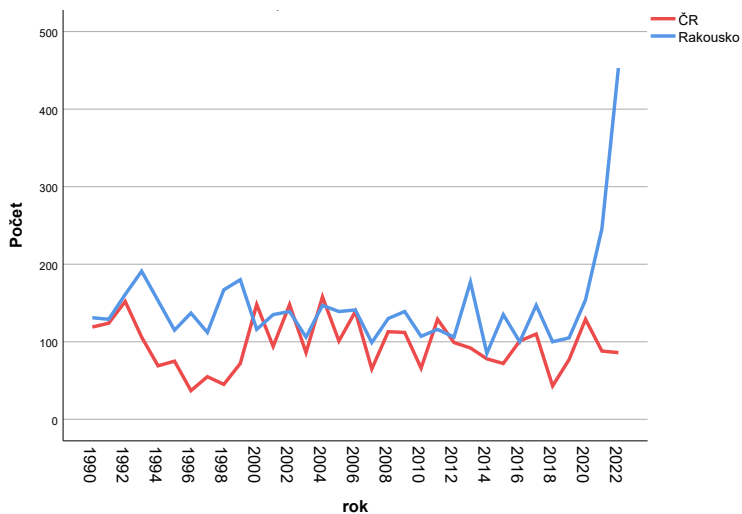
¹¹⁶ K tomu viz CVRČEK, František. *Produkce a novelizace zákonů v zemích V4 a Rakousku*, s. 17 an. Zde se uvádějí data do roku 2011.

¹¹⁷ Pro Slovensko SLOV-LEX (slov-lex.sk), pro Polsko ISAP (isap.sejm.gov.pl), pro Maďarsko Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu), pro Rakousko RIS (ris.bka.gv.at) a pro ČR AcademicLex.

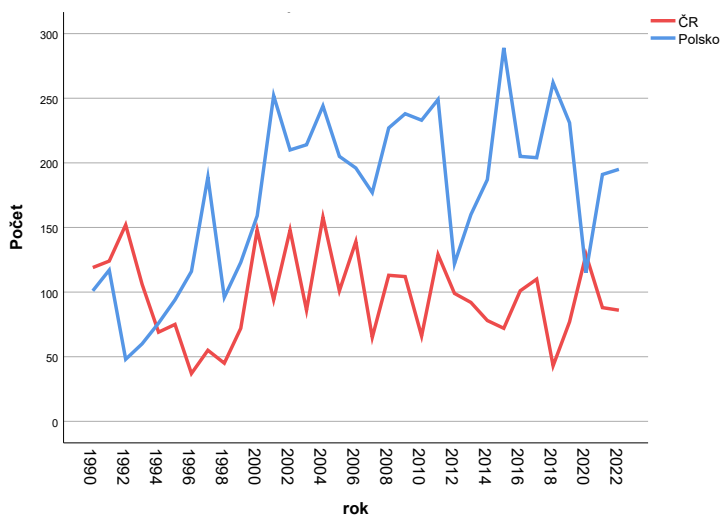
Graf č. 89: Srovnání produkce zákonů Slovenska a ČR od roku 1990 do roku 2022

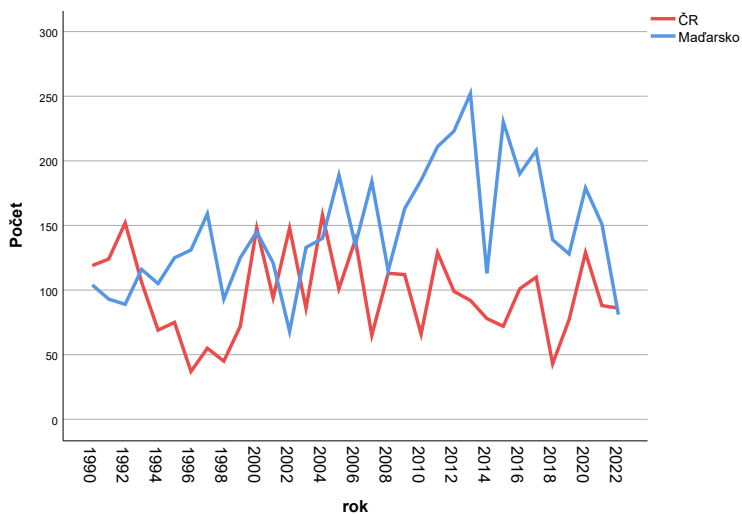
Graf č. 90: Srovnání produkce zákonů Rakouska a ČR od roku 1990 do roku 2022

Graf č. 91: Srovnání produkce zákonů Polska a ČR od roku 1990 do roku 2022

Graf č. 92: Srovnání produkce zákonů Maďarska a ČR od roku 1990 do roku 2022

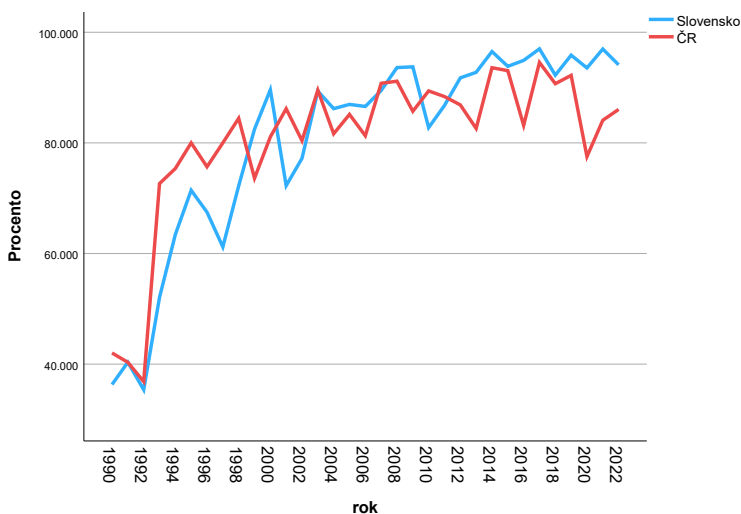

Jak ukazují grafy č. 89 až 92, ani v průběhu jednotlivých let 1990 až 2022 nelze pozorovat nějakou nadprodukci zákonů v ČR.

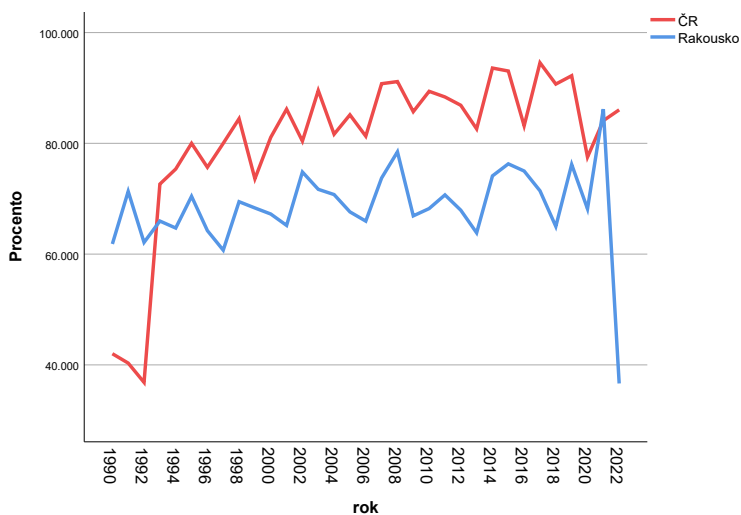
68.3 Procento novelizací z produkce zákonů v uvedených zemích popisují grafy č. 93 až 96.

Nárůst novelizací v ČR a na Slovensku je podobný a patří k nejvyšším z uváděných zemí. Rakousko v produkci novelizací poněkud předháníme. Bohužel ještě hůře jsme na tom v poměru k Maďarsku. Snad pouze Polsko nás v budoucnu může dohnat. Zatím ovšem se také nachází v produkci novelizací pod námi.

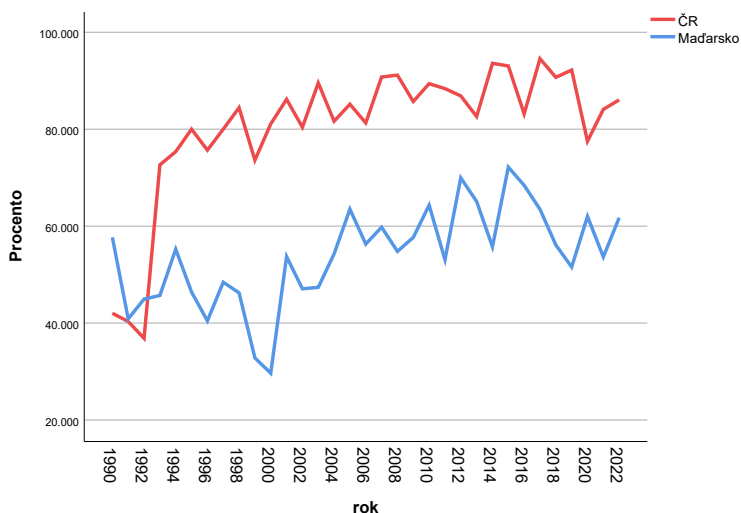
Graf č. 93: Srovnání procenta novelizací z produkce zákonů Slovenska a ČR od roku 1990 do roku 2022

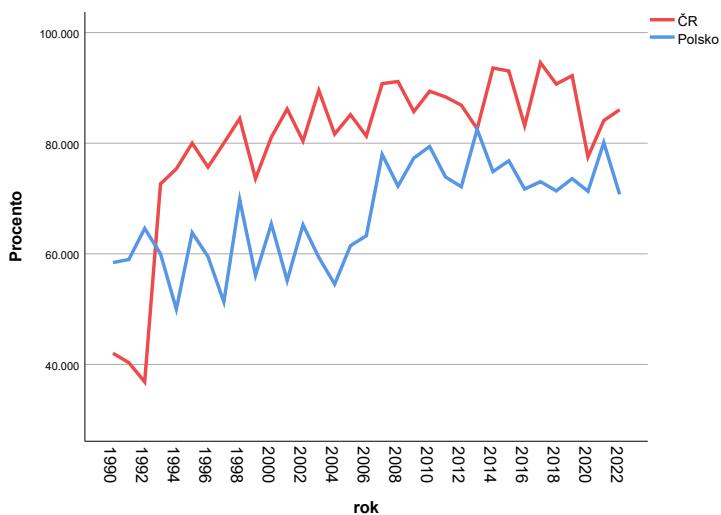
Graf č. 94: Srovnání procenta novelizací z produkce zákonů Rakouska a ČR od roku 1990 do roku 2022

Graf č. 95: Srovnání procenta novelizací zákonů Maďarska a ČR od roku 1990 do roku 2022

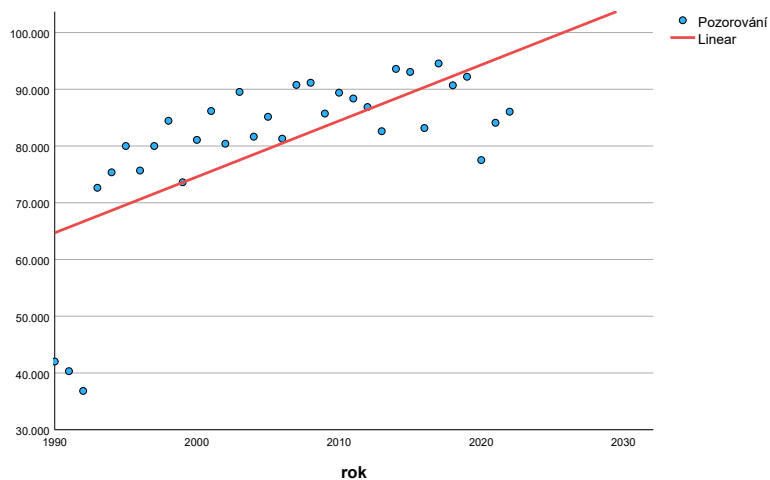
Graf č. 96: Srovnání procenta novelizací z produkce zákonů Polska a ČR od roku 1990 do roku 2022

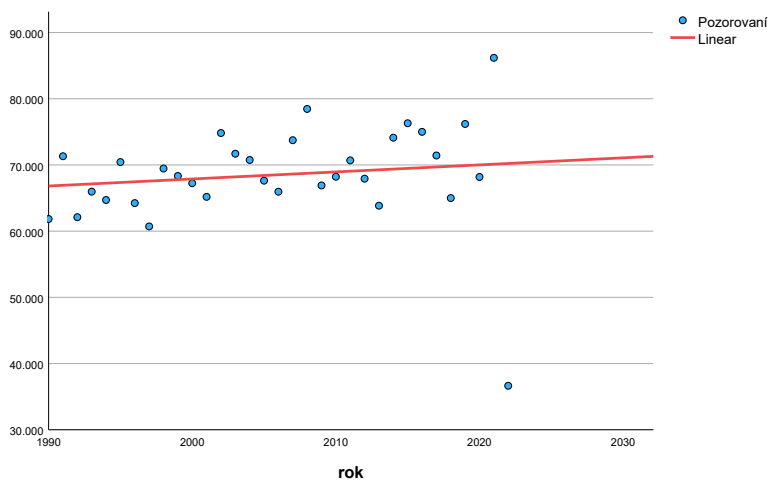
68.4 Pro srovnání uvádíme graf č. 97 a 98, které ukazují na rozdílné trendy Rakouska a ČR.

U grafu č. 97 a 98 jde především o průběh křivky. U ČR prudce stoupá a u Rakouska mírně stoupá, a pokud bychom odečetli poslední roky spjaté s pandemickou krizí, pak by rakouské novelizace byly v zásadě stabilní.

Graf č. 97: Procento novelizací z produkce zákonů ČR od roku 1990 do roku 2022

Graf č. 98: Procento novelizací z produkce zákonů Rakouska od roku 1990 do roku 2022

68.5 Závěry ze srovnání V4 a Rakouska na úrovni zákonů od roku 1990 zní následovně. 1. Žádná nadprodukce zákonů po roce 1990 se nekoná. 2. **Problém spočívá v nárůstu podílu modifikací, které vykazuje ČR v těsném závěsu za Slovenskem.** 3. Z nárůstu produkce, tempa modifikací a přehledu předpisů, kterých se modifikace týkají, vyplývá, že nezáleží na politické orientaci vlád.¹¹⁸

Otázku vlivu Evropské unie na náš právní řád je třeba prověřit na textových bázích. Z hlediska kvantitativní analýzy metadat se ovšem nezdá, že by tento vliv byl nějak zásadní.

¹¹⁸ K negativním důsledkům extrémních novelizací viz BĀRĀNY, Eduard a kol. *Zmena práva; BĀRĀNY, Eduard. Právny systém a jeho prostredie*. In: BĀRĀNY, Eduard (ed.). *Ako právo reaguje na novoty*. Bratislava: Veda, 2015, s. 65 an.; CVRČEK, František. *Produkce a novelizace zákonů v zemích V4 a Rakousku*, s. 37. Srovnání s Francií viz CVRČEK, František. *Několik poznámek ke stavu českého právního řádu*, s. 39.

ČÁST PÁTÁ

Analýza textů

Oddíl první Slova, věty a odkazy

§ 69

Kvantitativní přehled typů slov báze

69.1 Základ analýzy textové báze představuje slovo. **Slovem ve shodě s tradičním lingvistickým přístupem míníme znak nebo řetězec znaků mezi dvěma mezerami,**¹¹⁹ přičemž existuje kompletní seznam výjimek.

69.2 Za **jádro právního řádu** považujeme primární předpisy.¹²⁰ Kompletní báze primárních předpisů vydaných od roku 1918 do roku 2022 včetně výběru recipovaných rakouských předpisů z roku 1918 obsahuje **35 milionů 400 tisíc slov** (zaokrouhleno).

69.3 Tabulka č. 44 popisuje rozložení typů slov pro bázi primárních předpisů v procentech.

Tabulka č. 44: Přehled typů slov (znaků)

Typ	Interpretace	Příklad	Procento
1	pomocné znaky	%,+,[1],*,§	16,38
2	číslice arabské	1, 9členný, 388a	8,72
3	česká slova	právo	53,13
4	zkratky s tečkou	Sb., ř.	3,67
5	číslice římské	LI, II	0,12
6	zkratky bez tečky	IWG	0,46
7	tiskové a hypertextové značky	[T], [Sc],[Go]	17,35

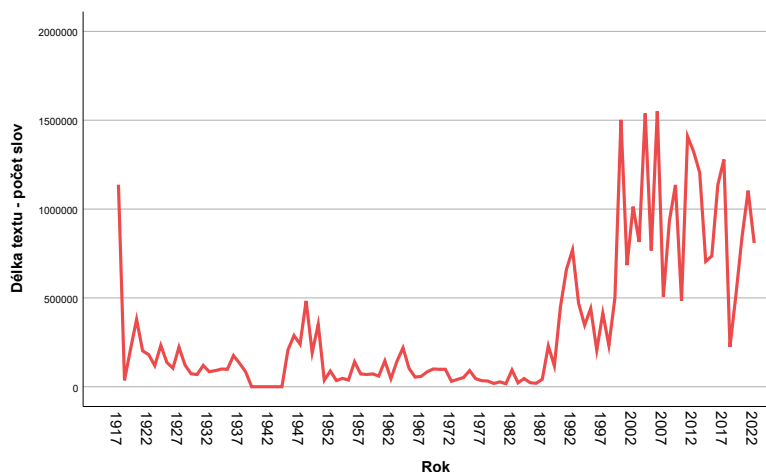
¹¹⁹ Viz TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*, s. 37. Případně též KOŘENSKÝ, Jan – CVRČEK, František – NOVÁK, František. *Juristická a lingvistická analýza právních textů (právně informatický přístup)*, s. 43.

¹²⁰ CVRČEK, František. Jádro právního řádu k 1. 1. 2017. In: LENGYELOVÁ, Daniela – BĀRÁNY, Eduard (eds.). *Právní pluralismus a pojem práva*. Bratislava: SAP, 2017, s. 121 an.

8	cizí slova	pieč	0,02
9	slovenská slova	absolútne	0,15
10	anglická slova	adapted	0
11	řecká slova		0
19	latinská slova z latinských textů	loce	0
21	chyby	získá1	0
30	tiskové chyby ze Sbírky	zvírate	0

69.4 Graf č. 99 popisuje **délky textů primárních předpisů** od roku 1918 do roku 2022. Rok 1917 znázorňuje vzorek recipovaných rakouských předpisů v roce 1918, takže relevantní jsou data až od roku 1918.

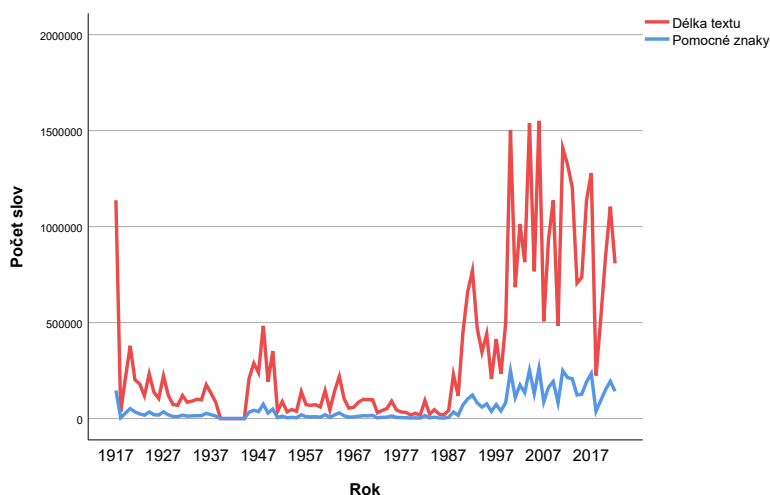
Graf č. 99: Délky primárních předpisů v jednotlivých letech od roku 1918 – v počtech slov

Srovnáme-li graf č. 17, který popisuje rozměry zákonů bez příloh, a graf č. 99, dostaneme Spearmanův korelační koeficient 0,991 na úrovni 0,01 (oboustranný)

a Kendallův koeficient 0,934 na úrovni 0,01 (oboustranný). Je tedy zřejmé, že přesnější popis z grafu č. 99 potvrzuje základní rozložení produkce primárních předpisů uvedené již v grafu č. 17 a **můžeme se na parametr rozměru spolehnout.**

Graf č. 100: Srovnání všech slov a pomocných znaků primárních předpisů v jednotlivých letech od roku 1918 do roku 2022

69.5 V grafu č. 100 můžeme vidět **srovnání všech slov a pomocných znaků**, přičemž se klade otázka, zda by nebylo možné průběh v jednotlivých letech 1918–2022 odhadnout přímo z pomocných znaků. Ukazuje se, že míra korelace je tak vysoká, že by to možné bylo. Spearmanův korelační koeficient je 0,998 na úrovni 0,01 (oboustranný) a Kendallův koeficient je 0,966 na úrovni 0,01 (oboustranný).

69.6 Totéž lze konstatovat o **tiskových a hypertextových značkách**, kde Spearmanův korelační koeficient dosahuje 0,996 na úrovni 0,01 (oboustranný) a Kendallův koeficient je 0,952 na úrovni 0,01 (oboustranný).

69.7 U **českých slov** Spearmanův korelační koeficient je 0,998 na úrovni 0,01 (oboustranný) a Kendallův koeficient je 0,973 na úrovni 0,01 (oboustranný).

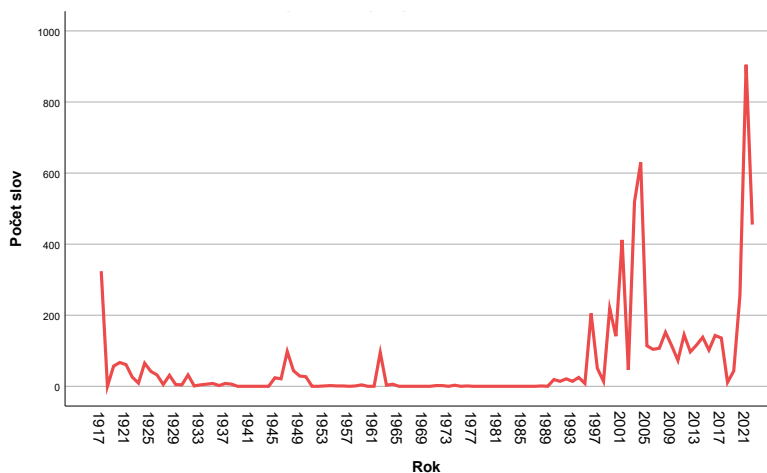
69.8 Ukazuje se, že **pomocné či tiskové značky, které představují okolo 17 procent báze, popíší základní trendy vlastně takřka stejně jako česká slova zahrnující 53 % báze.**

69.9 Jinak je tomu u **cizích slov** a u **zkratk bez tečky**, jak ukazují grafy č. 101 a 102.

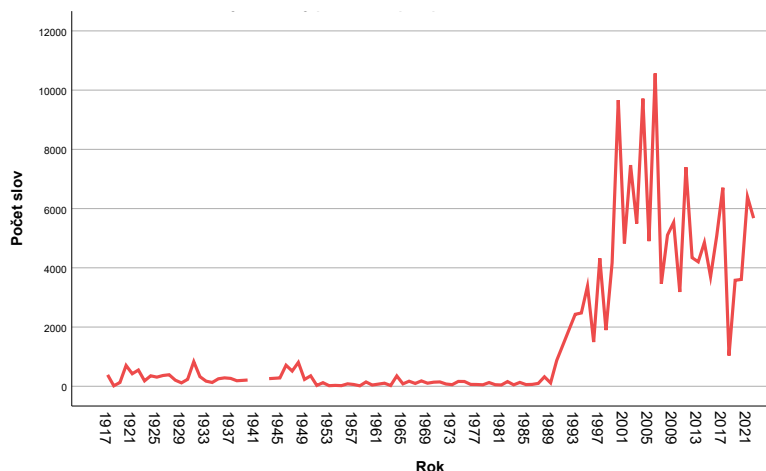
U cizích slov i zkratk bez tečky korelační koeficienty klesají (cizí slova – Spearman 0,857 a Kendall 0,680 – a zkratky bez tečky – Spearman 0,910 a Kendall 0,746 –, vše při úrovni 0,01 (oboustranný)).

Ačkoliv cizí slova a zkratky bez tečky pokrývají minimální rozsah báze, tj. 0,46 zkratky bez tečky a 0,02 cizí slova, je namístě je podrobněji analyzovat. Zkratky bez tečky jasně naznačují, že jsou typické pro období po roce 1990. U cizích slov můžeme sledovat jejich nárůst po roce 1990 a především po roce 2017.

Graf č. 101: Cizí slova v primárních předpisech v jednotlivých letech od roku 1918 do roku 2022 – počet

Graf č. 102: Zkratky bez tečky v primárních předpisech v jednotlivých letech od roku 1918 do roku 2022 – počet

69.10 Ze zkratk bez tečky mají největší frekvenci následující slova: 1) „ČR“ – 87 000, 2) „Kč“ – 21 000 a 3) EU, ES, EHS – 13 000.

69.11 K nejfrekventovanějším zkratkám s tečkou patří: 1) „Sb.“ – 517 000, 2) „č.“ – 247 000, 3) „odst.“ – 170 000.

69.12 U cizích slov patří k nejfrekventovanějším: 1) „computing“ – 500, 2) „euro“ – 259 a 3) „leasing“ – 129.

69.13 U českých slov je nejfrekventovanější slovo „být“ (309 000), z právních slov slovo „zákon“ (308 000) a z formálních slov indukujících modifikace slova „slovo“ (129 000) a „odstavec“ (110 000). Jde ovšem o slova z čistých normativních vět, tj. vylučují se poznámky, rubriky, hlavičky apod. (podrobněji viz níže).

Zdá se, že má smysl analyzovat formální slova, která nám o českém právním řádu mnohé prozradí.

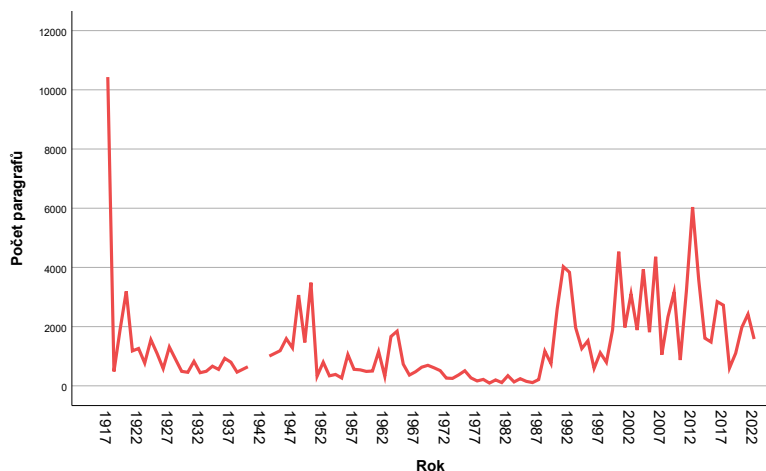
§ 70

Slova určující právní strukturu

70.1 Za slova určující právní strukturu považujeme paragrafy, novelizační body, odstavce, písmena, body a úseky. **Paragrafy a novelizační body** představují základní jednotky právního předpisu. Paragrafy získané analýzou textů jsou přesnější než paragrafy na úrovni metadat. Novelizační body zpřesňují modifikace na úrovni metadat, která pouze popisovala vztahy mezi dokumenty, zatímco novelizační body ukazují na rozsah novelizačních zásahů. Vzhledem k tomu, že novelizační praxe se v historii měnila, tj. novelizační bod mohl obsahovat více zásahů, bude třeba ještě novelizační akce zpřesnit analýzou na úrovni hypertextu (viz dále).

70.2 Počty paragrafů v primárních předpisech ukazuje graf č. 103.

Graf č. 103: Počty paragrafů v primárních předpisech od roku 1918 do roku 2022

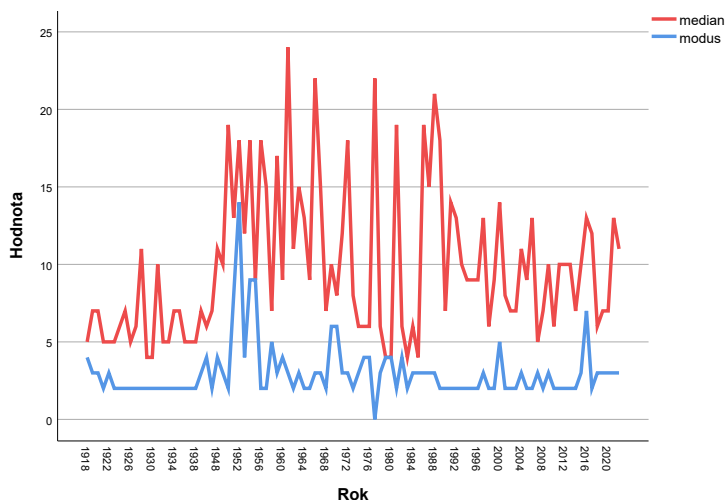

Srovnáme-li graf č. 19 s grafem č. 103, vidíme, že z hlediska základního trendu se liší minimálně. Spearmanův korelační koeficient dosahuje 0,979 při úrovni 0,01 (oboustranný). O zjevné nadprodukci paragrafů po roce 2000 nelze mít

pochyb. Je zajímavé, že úroveň nadprodukce po roce 2000 přesahuje i všechny zásadní změny režimu v historii.

70.3 Celkový počet paragrafů primárních předpisů je 129 984. Srovnáme-li modus a medián počtu paragrafů v letech 1918–2022, dostaneme graf č. 104.

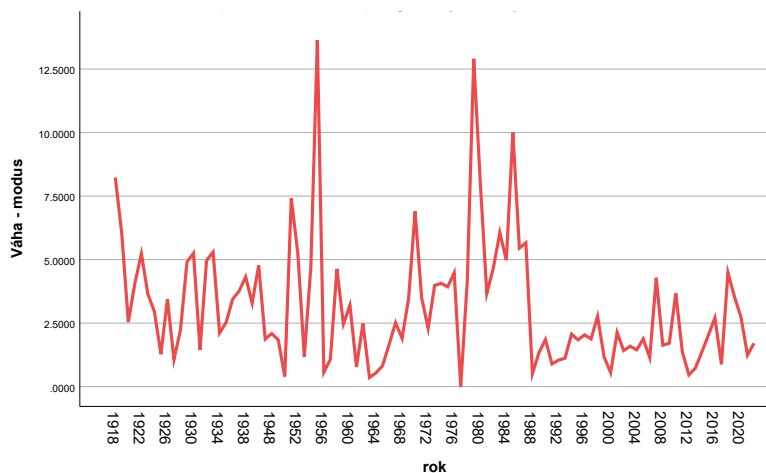
Graf č. 104: Medián a modus paragrafů v jednotlivých letech 1918 až 2022

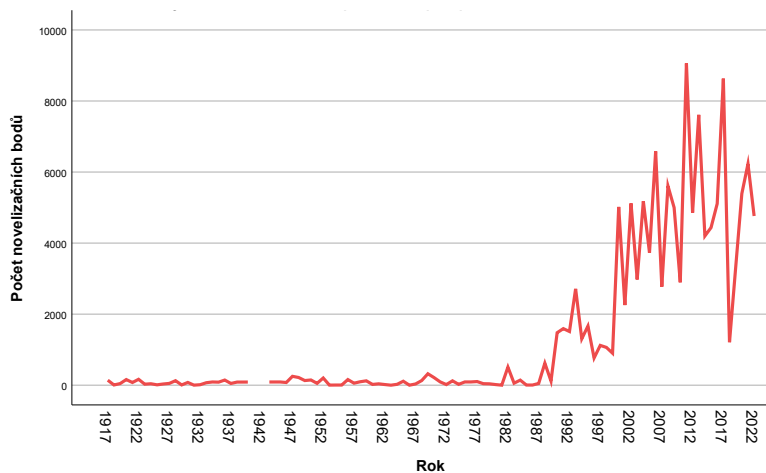
70.4 V případě modu ovšem musíme brát v úvahu celkovou produkci paragrafů v jednotlivých letech, což ukazuje graf č. 105.

V období po roce 1950 a po roce 1970 je třeba vzít v úvahu extrémně nízkou produkci primárních předpisů, takže modus může vést k zavádějícím úvahám. V některých případech ani není možno v těchto obdobích modus vypočítat. Nicméně ze srovnání grafů č. 103 až 105 je zřejmé, že **předpisy s nízkým počtem paragrafů hrály největší roli v období První republiky a nejmenší roli hrají v období po roce 1990.**

Graf č. 105: Váha modu v procentech k počtu paragrafů v jednotlivých letech 1918 až 2022

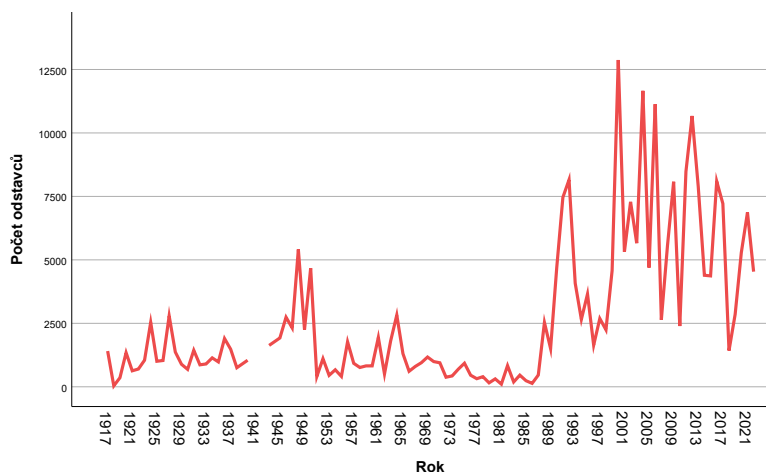
Graf č. 106: Počty novelizačních bodů primárních předpisů od roku 1918 do roku 2022

70.5 Graf č. 106 ukazuje počty novelizačních bodů. Nejenom že **počty novelizací po roce 2000 nemají v historii srovnání, ale takřka trojnásobně překonávají i období změny režimu po roce 1990**. Potvrdí-li se podobný trend na úrovni hypertextových odkazů, které eliminují pochybnosti o změnách legislativní techniky konstrukce novelizačních bodů, jsme svědky dost děsivého obrazu.

70.6 Počty odstavců v primárních předpisech popisuje graf č. 107.

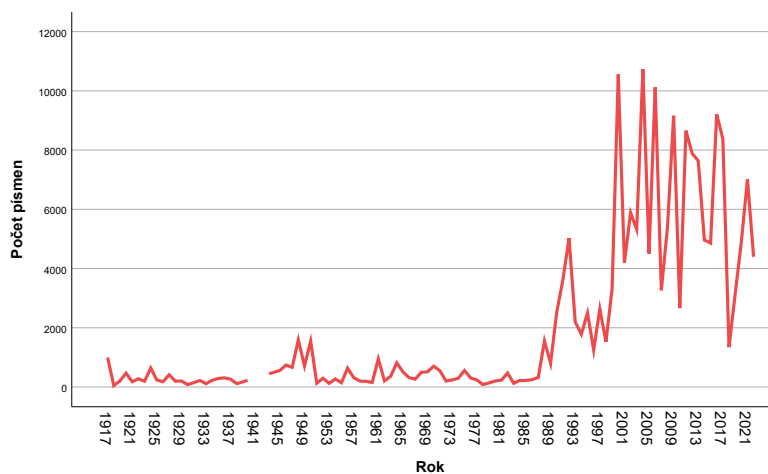
Graf č. 107: Počty odstavců primárních předpisů od roku 1918 do roku 2022

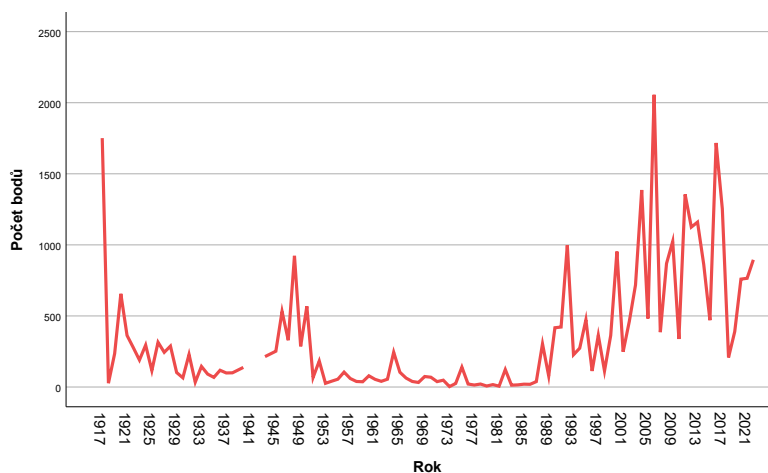
Z grafu č. 107 je zřejmé, že **počty odstavců sledují trend v počtech paragrafů**, nicméně se množí po roce 2000.

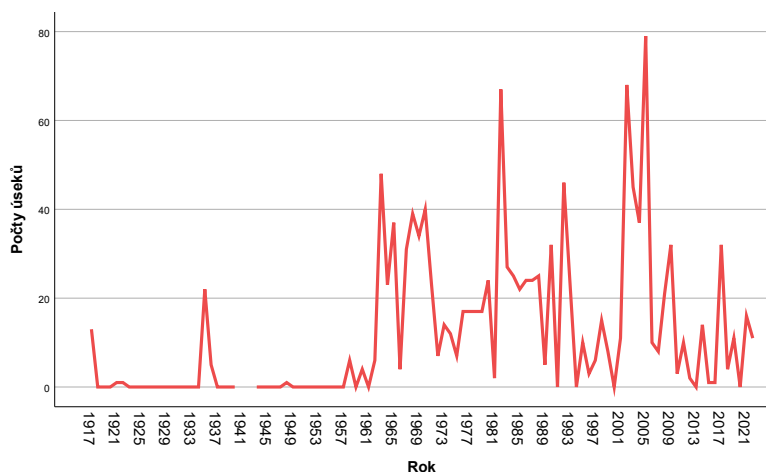
70.7 Výraznější nárůst můžeme sledovat u počtu písmen, jak ukazuje graf č. 108. U počtu bodů se základní trend mírně zeslabuje, ale zůstává. Viz graf č. 109.

Graf č. 108: Počty písmen v primárních předpisech od roku 1918 do roku 2022

Graf č. 109: Počty bodů v primárních předpisech od roku 1918 do roku 2022

Graf č. 110: Počty úseků v primárních předpisech od roku 1918 do roku 2022

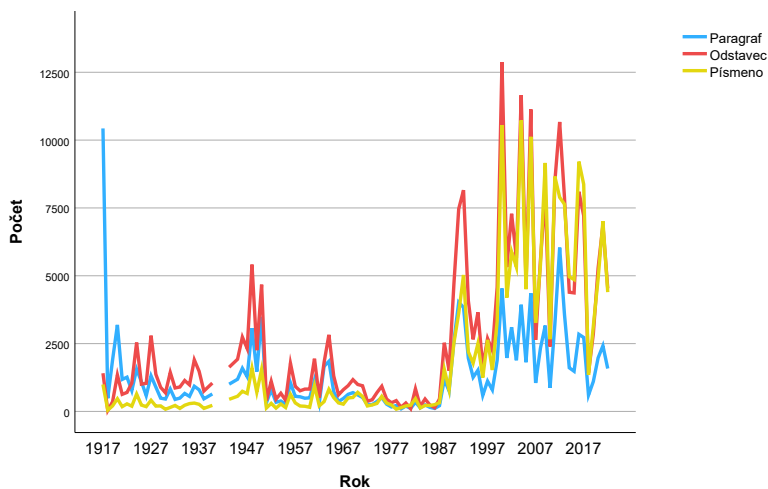
70.8 Graf č. 110 se výše uvedeným strukturám poněkud vymyká. S úseky se pracuje podobně od roku 1960, pouze jejich počet stoupá.

70.9 Graf č. 111 srovnává počty paragrafů, odstavců a písmen. Rozhodující trend určují paragrafy. Nejvíce přibývají odstavce, následovány počtem písmen. **Období po roce 1990 se z tohoto hlediska naprosto vymyká všem předcházejícím obdobím.**

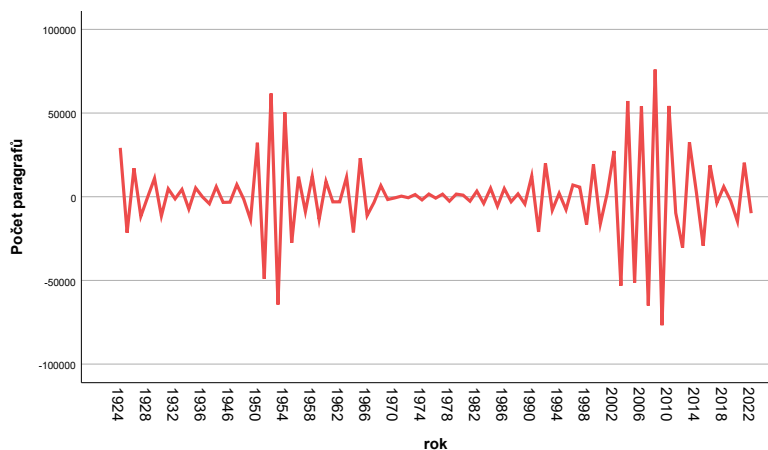
70.10 Pokusíme-li se odhadnout časové období z hlediska počtu paragrafů, dostaneme graf č. 112 při 6leté diferenční periodě.

Zdá se, že graf č. 112 podporuje výše vyřčenou hypotézu o členění na podobdobí 1) 1918–1938, 2) 1939–1944, 3) 1945–1959, 4) 1960–1969, 5) 1970–1989, 6) 1990–1999 a 7) 2000–2022. Otázku, zda lze za samostatné podobdobí považovat změny po roce 2010, necháváme otevřenou.

Graf č. 111: Srovnání počtu paragrafů, odstavců a písmen u primárních předpisů v letech 1918–2022

Graf č. 112: Počty paragrafů v 6leté periodě pro primární předpisy v letech 1918–2022

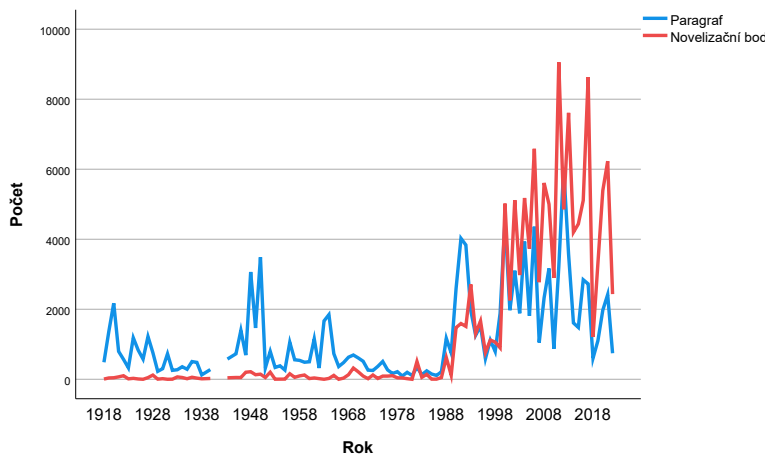

70.11 Předpisy s největším počtem paragrafů obsahuje tabulka č. 45.

Tabulka č. 45: Primární předpisy s největším počtem paragrafů

Období	Identifikace	Název	Poč. par.
1917	946/1811 Ř. z.	obecný zákoník občanský ¹²¹	1534
1918–38	76/1927 Sb.	o přímých daních	437
1945–59	142/1950 Sb.	občanský soudní řád	678
1960–69	101/1963 Sb.	zákoník mezinárodního obchodu	726
1970–89	100/1988 Sb.	o sociálním zabezpečení	179
1990–99	513/1991 Sb.	obchodní zákoník	775
2000–22	89/2012 Sb.	občanský zákoník	3081

Graf č. 113: Srovnání počtu paragrafů a novelizačních bodů v období 1918–2022

¹²¹ Jde o stav k 28. 10. 1918.

70.12 Graf č. 113 srovnává počty paragrafů a počty novelizačních bodů. Ukazuje se, počty novelizačních bodů překročily počty paragrafů v celém sledovaném období po roce 2000 a tento trend se už nepodařilo do roku 2022 zvrátit.

70.13 Shrňeme-li poznatky o pohybech právních struktur v historii od roku 1918, lze konstatovat, že **počty paragrafů rostou, extrémně po roce 2000. Nárůst novelizačních bodů po roce 2000 nemá obdoby**, jak ukazuje graf č. 106. Grafy č. 107 až 109 popisují **extrémní přírůstky odstavců, písmen i bodů**. Graf č. 112 podporuje členění na navržená obdobích. Konečně graf č. 113 poukazuje na zlom **po roce 2000, kdy novelizování překonalo produkci**. Horší obrázek o změnách právní struktury si lze snad těžko představit.

§ 71

Věty a jejich délky

71.1 **Větou** se míní sekvence slov počínající velkým písmenem a končící tečkou¹²² s definovanými výjimkami.¹²³ Při naší analýze vět bereme v úvahu pouze tzv. **normativní věty**, tj. věty uvnitř paragrafů.¹²⁴

71.2 Počet normativních vět pro produkci primárních předpisů činí **585 796** od roku 1918 do roku 2022. Celková délka normativních vět primárních předpisů od roku 1918 do roku 2022 čítá **24 536 614**. Největší počet vět 6 923 má zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

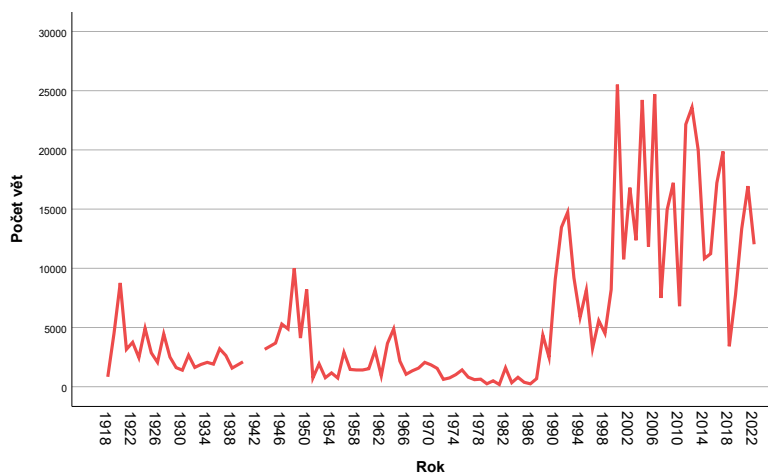
Graf č. 114 ukazuje, že **počty normativních vět po roce 2000 extrémně vzrostly**. Porovnáme-li graf č. 17 a 18 s grafem č. 114, je zřejmé, že extrémní nárůsty od roku 1990 se netýkají pouze rozměrů primárních předpisů jako celku, ale také počtu normativních vět.

¹²² Viz TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*, s. 37 an.

¹²³ Např. rubriky se v období První republiky psaly s tečkou, ačkoliv nejde o věty.

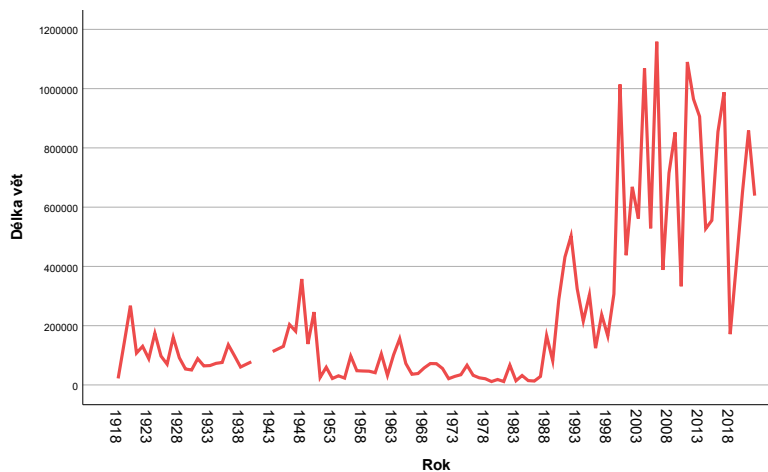
¹²⁴ Nebereme v úvahu poznámky, preambule a přílohy, které nejsou členěny na paragrafy apod.

Graf č. 114: Počet normativních vět primárních předpisů v jednotlivých letech 1918–2022

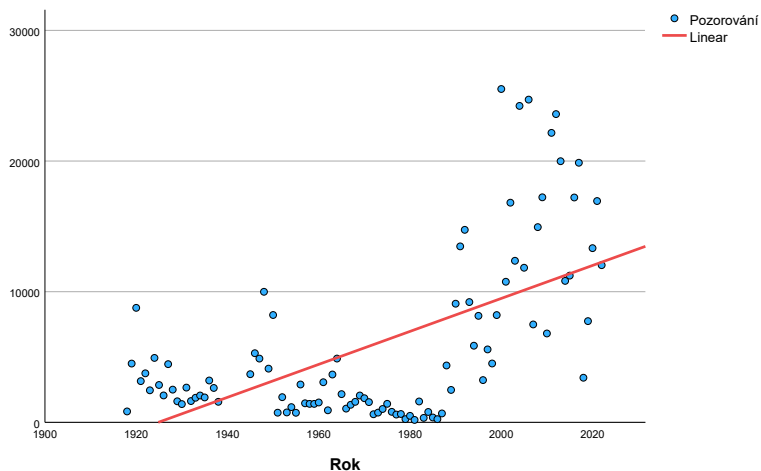
71.3 Otázka zní, zda nárůst počtu vět se také týká jejich délky, což popisuje graf č. 115.

Graf č. 115: Délka normativních vět primárních předpisů v letech 1918–2022

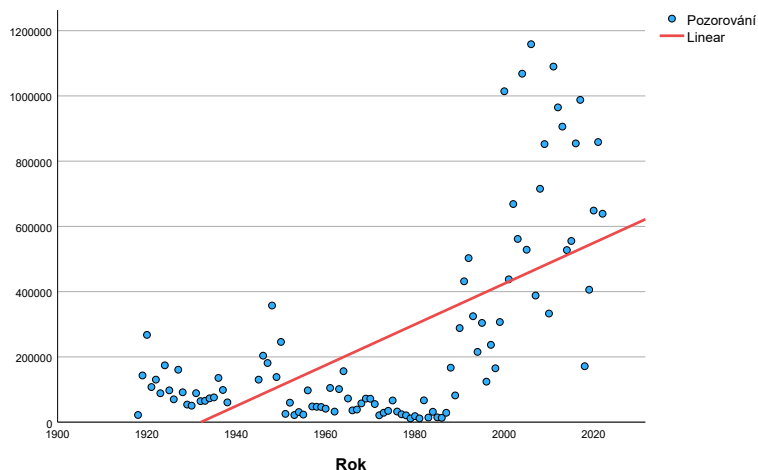

71.4 Vezmeme-li v úvahu celé sledované období, což je ovšem silné zjednodušení, základní trendy v počtech vět a jejich délce naznačují grafy č. 116 a 117.

Graf č. 116: Počet normativních vět primárních předpisů v letech 1918–2022 – trend

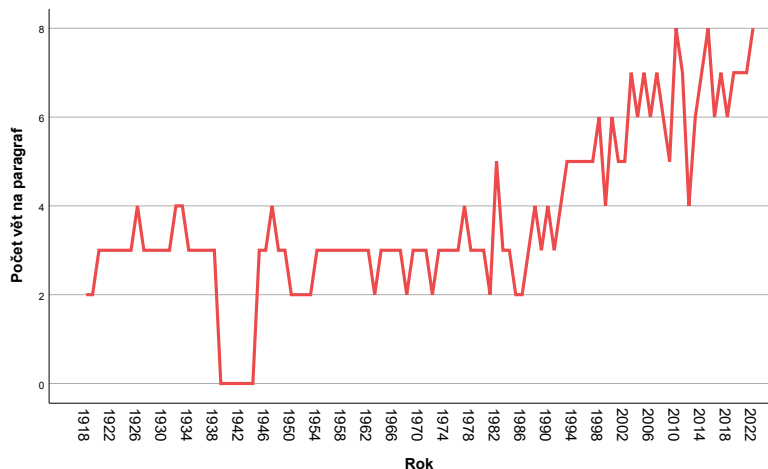

Graf č. 117: Délka normativních vět primárních předpisů v letech 1918–2022 – trend

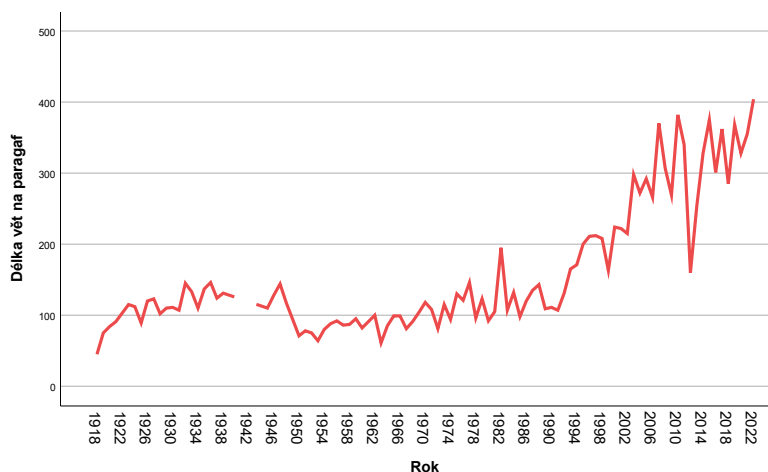

71.5 Jestliže graf č. 116 potvrzuje trend už popsáný v celkových rozměrech primárních předpisů, pak graf č. 117 tento trend ještě prohlubuje.

Graf č. 118: Počet normativních vět na paragraf u primárních předpisů v letech 1918–2022

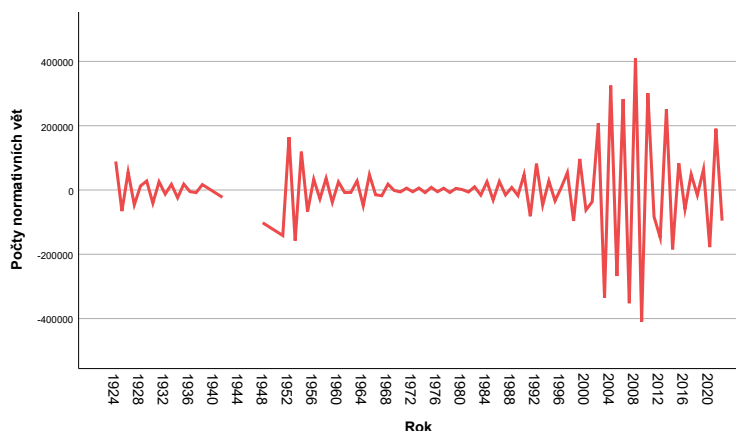
Graf č. 119: Délka normativních vět na paragraf u primárních předpisů v letech 1918–2022

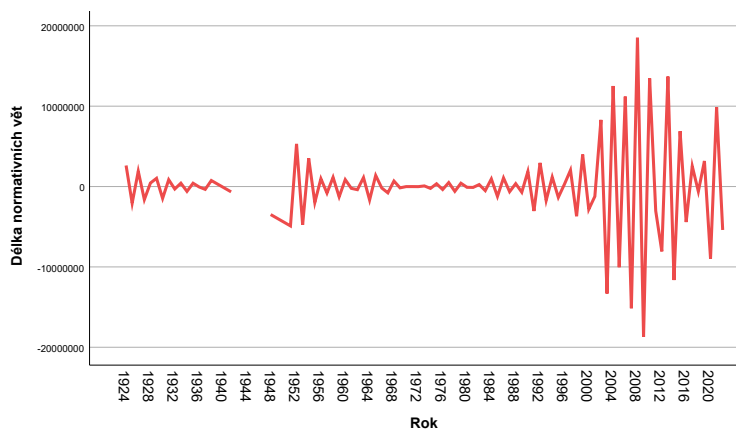
Vztáhneme-li počty vět a jejich délky k počtu paragrafů, obdržíme grafy č. 118 a 119. Je zajímavé, že kromě roku 1982 **extrémně vzestupný trend je jednoznačně spojen s obdobím po roce 1990**.

Počty normativních vět a jejich délku v 6leté periodě popisuje graf č. 120 a graf č. 121.

Graf č. 120: Počty normativních vět primárních předpisů v 6leté periodě pro roky 1918–2022

Graf č. 121: Délka normativních vět primárních předpisů v 6leté periodě pro roky 1918–2022

71.6 Transformujeme-li počty normativních vět do 6leté periody, což je nejkratší období (1939–1944), zdá se, že **námi navrhované členění na výše uvedená období se potvrzuje.**

71.7 Přehled primárních předpisů s největším počtem normativních vět popisuje tabulka č. 46.

Tabulka č. 46: Primární předpisy s největším počtem vět

Období	Identifikace	Název	Poč. vět	Poč. par.	Věta/par.
1917	946/1811 Ř. z.	obecný zákoník občanský ¹²⁵	2414	1534	1,57
1918–38	76/1927 Sb.	o přímých daních	1568	437	3,59
1945–59	142/1950 Sb.	občanský soudní řád	1498	678	2,21
1960–69	101/1963 Sb.	zákoník mezinárodního obchodu	1253	726	1,73
1970–89	188/1988 Sb.	novela zákoníku práce	755	179	4,22
1990–99	513/1991 Sb.	obchodní zákoník	2208	775	2,92
2000–22	89/2012 Sb.	občanský zákoník	6923	3081	2,25

Kromě novely zákoníku práce č. 188/1988 Sb. jsou předpisy s největším počtem paragrafu totožné s předpisy s největším počtem normativních vět. Poměr počtu vět na počet paragrafů však nemusí korelovat s počtem vět. Viz poslední dva sloupce tabulky č. 46.

71.8 Shrňeme-li poznatky z analýzy normativních vět a jejich délky, můžeme konstatovat, že základní trendy, které naznačovala již analýza metadat, se nejen potvrdily, ale především prohloubily. **Po roce 1990 extrémně narůstá počet produkováných normativních vět a především jejich délky.** Členění na navrhovaná období se potvrzuje, ale je třeba je dále ověřit na úrovni slovníků (viz dále). Prozatím se zdá, že čím postupujeme hlouběji v textových strukturách, tím se negativní trendy dále zhoršují.

¹²⁵ Jde o stav k 28. 10. 1918.

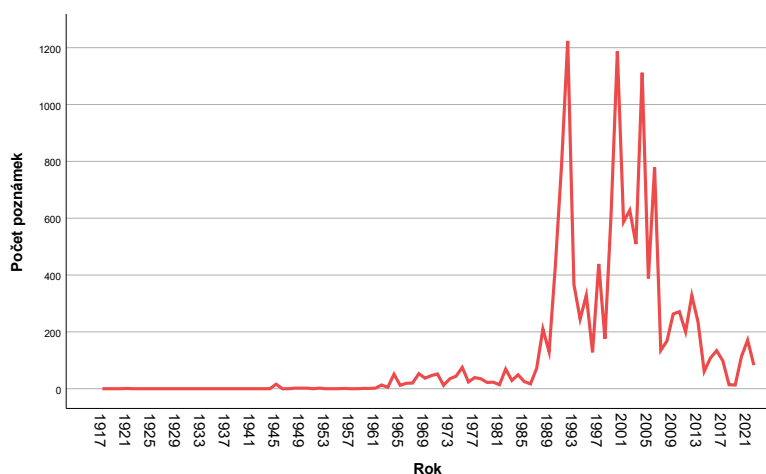
§ 72

Poznámky pod čarou

72.1 Poznámky pod čarou podle nálezů Ústavního soudu ČR nejsou součástí normativních vět (viz výše). **Sama existence poznámek je neobvyklá, neboť v rámci kontinentálního systému se s nimi obvykle npracuje.** Odkazy na paragrafy či předpisy se obvykle uvádějí v normativních větách, a nikoliv v poznámkách. Nicméně je zajímavé zjistit, kdy se začínají v našem právním řádu poznámky objevovat a jaké existují trendy v této oblasti.

Za poznámky pod čarou se nepovažují novelizace poznámek.

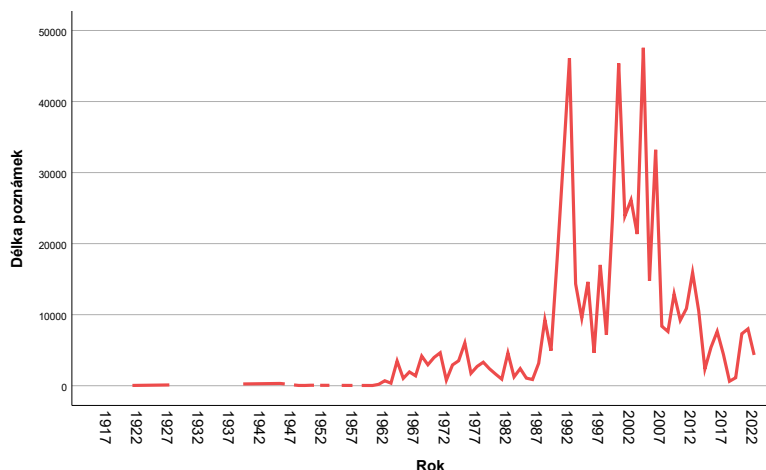
Graf č. 122: Počty poznámek pod čarou u primárních předpisů v letech 1918–2022

72.2 Z grafu č. 122 vyplývá, že až do roku 1962 se poznámky pod čarou nepoužívaly. Jde o „vynález“ období 1960–1968, v kterém pokračovala všechna následující období. Vrcholu dosáhly poznámky po roce 1990 a druhého vrcho- lu v letech 2000 až 2009. Co do počtu i po roce 2010 poznámky překonávaly období 1960–1989.

72.3 Délku poznámek ukazuje graf č. 123.

Graf č. 123: Délka poznámek u primárních předpisů v letech 1918–2022

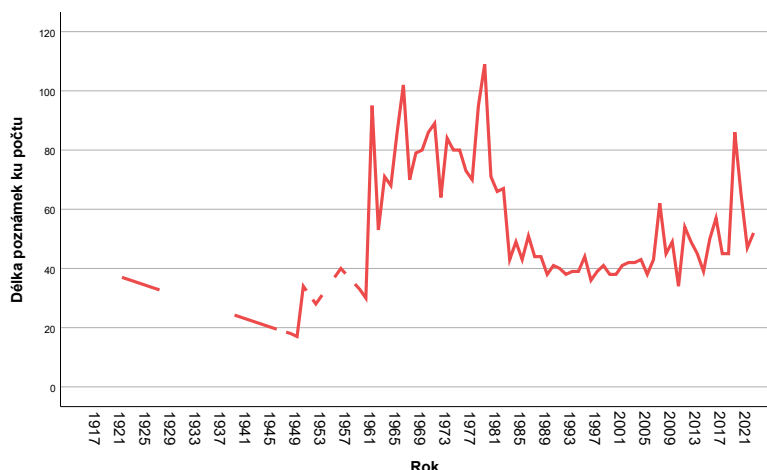

72.4 Srovnání grafu č. 122 a 123 ukazuje, že délky poznámek silně korelují s jejich počtem, s jistým posunem v letech 1992–1999. Korelační koeficient Spearmanův je 0,986 a Kendallův 0,907 při úrovni 0,01 (oboustranný).

72.5 Graf č. 124 naznačuje, že v období 1962–1989 byly poznámky v poměru délky k počtu delší než v období 1990–2022. Je to způsobeno tím, že jde v těchto obdobích o různé funkce poznámek. Zatímco v období 1962–1989 šlo v poznámkách o vysvětlující texty, po roce 1990 jde především o odkazy a po roce 2004 přistupuje tendence uvádět v poznámkách odkazy na evropské předpisy (především v § 1).

72.6 Graf č. 124 srovnaný s grafem č. 122 ukazuje, že po roce 2004 se délka poznámek prodlužuje, i když jejich počet klesá. Je to dáno rozrůstáním odkazů na evropské předpisy.

Graf č. 124: Poměr délky a počtu poznámek u primárních předpisů v letech 1918–2022

72.7 Je třeba konstatovat, že po roce 1990 se poznámky nenovelizovaly. Počátek novelizování lze situovat okolo roku 2016. To je také rok, kdy se evropské předpisy, respektive přímé odkazy na ně začaly prosazovat do normativních vět.

72.8 V každém případě **samotná existence poznámek je excesem českého právního řádu a mělo by se s touto praxí skončit.**¹²⁶

§ 73 Hypertextové odkazy

73.1 **Hypertextovými odkazy** se míní vztahy mezi předpisy nebo vztahy mezi paragrafy či novelizačními body výslovně uvedené v daných textech, případně vložené do textů na základě normalizovaného postupu. Odkazy můžeme

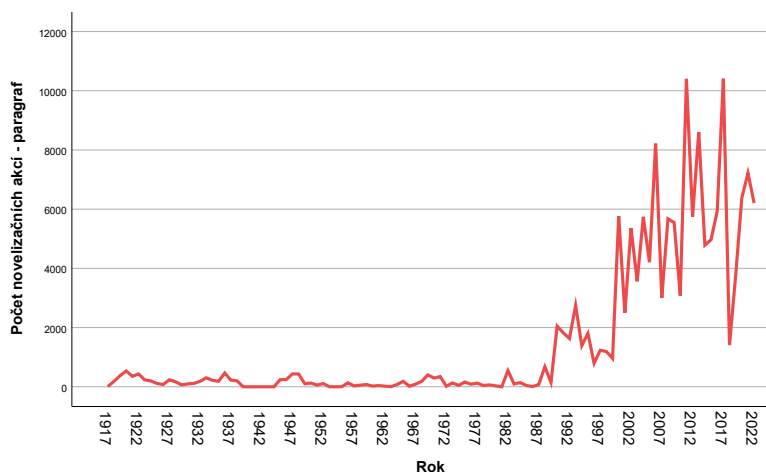
¹²⁶ Bohužel současně účinná legislativní pravidla s praxí poznámek nadále počítají. Viz legislativní pravidla vlády v úplném znění č. 481/2023, čl. 47.

chápat jako aktivní nebo pasivní. Zde jde o odkazy aktivní, tj. například citace směřující do jiných předpisů či předpisu samého. Studované odkazy jsou a) novelizace, b) derogace a c) citace. Zmocňovací odkazy se ponechávají pro předpisy sekundární.

73.2 Novelizační odkazy paragrafů jsou nejpřesnějším parametrem pro popis změn. Praxe novelizování se v historii měnila. Novelizační body obsahovaly více akcí. V současnosti převažuje tendence považovat každou novelizační akci za samostatný novelizační bod. Novelizační odkazy tento problém eliminují.

73.3 Počty novelizačních odkazů paragrafů v jednotlivých letech popisuje graf č. 125.

Graf č. 125: Počty novelizačních hypertextových odkazů v letech 1918–2022

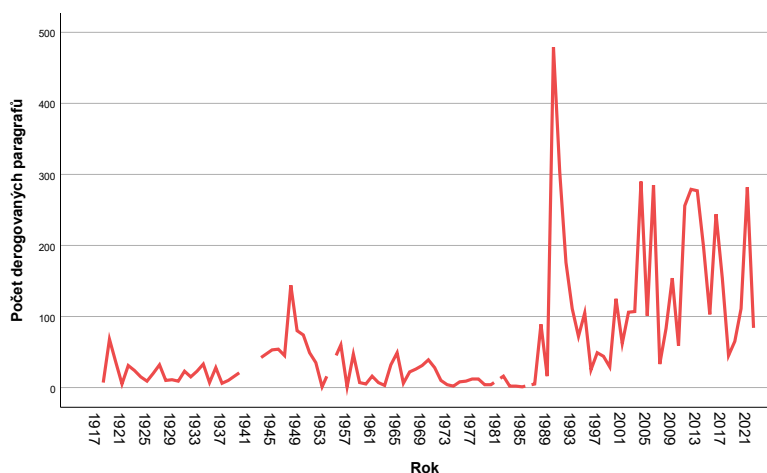

Z grafu č. 125 vyplývá několik skutečností. 1) Ve vztahu k období po roce 1990 se v předešlých obdobích novelizovalo minimálně. 2) Změna režimu v letech 1990–1993 novelizovala mnohonásobně méně než období po roce 2000. 3) Nárůst novelizací po roce 2000 nemá historickou obdobu a má vzestupnou tendenci. 4) Nic nenasvědčuje tomu, že by se tento trend mohl změnit. 5) Novelizační

mánie nesouvisí s politickou orientací vládnoucích stran. 6) Evropská unie není zásadním motorem novelizačních změn, i když její vliv stoupá (viz dále).

73.4 Graf č. 126 popisuje derogace paragrafů.

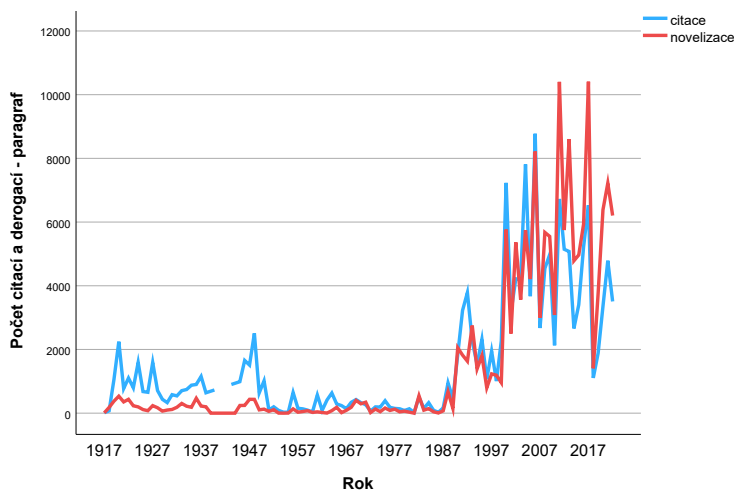
Graf č. 126: Počty hypertextových derogačních odkazů v letech 1918–2022

Derogace po roce 1990 zhruba 5krát převyšují derogace paragrafů po roce 1948 a 10krát změnu režimu po roce 1918. Na trendu po roce 2000 se v zásadě nic nemění, udržuje se zhruba na dvojnásobku derogací změny režimu po roce 1948.

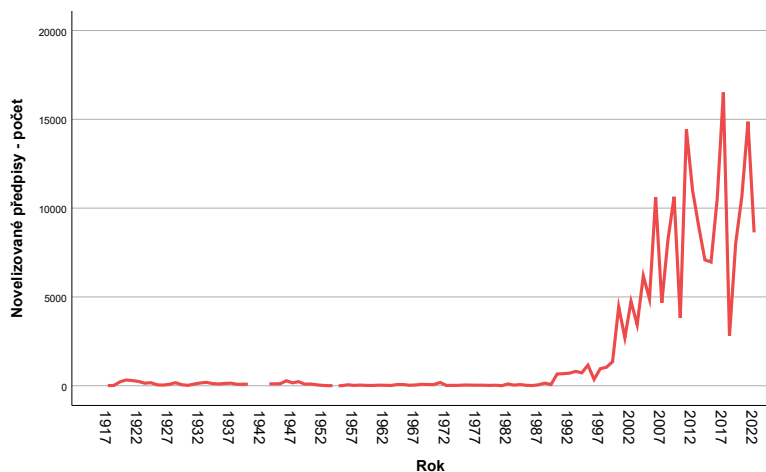
73.5 Graf č. 127 porovnává hypertextové odkazy citací a novelizací paragrafů. Je třeba připomenout, že První republika nepracovala s poznámkami a citace uváděla přímo v normativních větách. Naproti tomu období po roce 1962 přenášela citační odkazy do poznámek. Přesto až do roku 1990 citace převažovaly, co do počtu, počet novelizačních odkazů. Rok 1990 byl ovšem výjimkou. Teprve od roku 2005 byl nastolen trend, kdy počty novelizačních odkazů převyšují počty citací. Tento trend trvá až do roku 2022.

Graf č. 127: Srovnání hypertextových odkazů citací a novelizací paragrafů primárních předpisů v letech 1918–1922

73.6 Pokud jde o novelizace celých předpisů, stav popisuje graf č. 128.

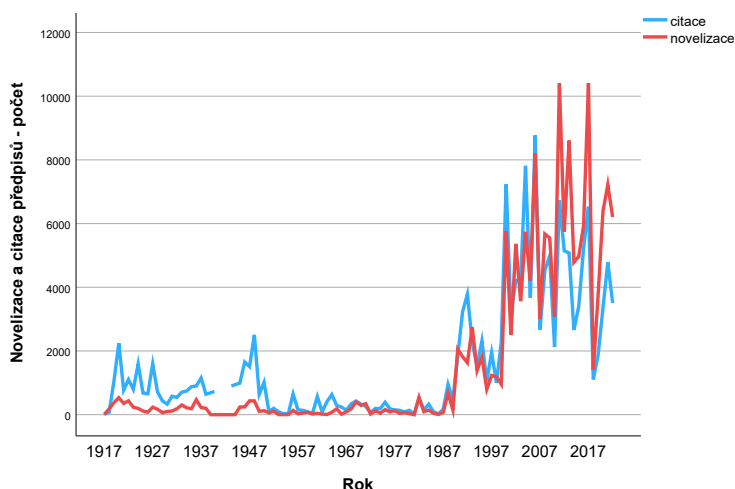
Graf č. 128: Hypertextové odkazy novelizující předpisy v letech 1918–2022

Ke grafu č. 128 je třeba dodat, že extrémní nárůst novelizovaných předpisů je podmíněn tím, že v případě novelizací se uvádějí změny všech předcházejících novelizací, což opticky zvyšuje množství novelizujících odkazů. Jestliže zákonodárce vypíše u novelizací všechny předcházející novelizace, pak počty novelizačních odkazů extrémně rostou. Někdy dochází k tomu, že normativní věty novelizujícího předpisu jsou kratší než seznam všech předcházejících novelizací. Graf č. 128 neuvádíme proto, že by plně charakterizoval míru novelizací, to ukazuje graf č. 125, ale z důvodu uvědomění si, že **nadměrná novelizace se chová jako sněhová koule a nabaluje na sebe další změny.**

73.7 S vědomím výše řečeného uvádíme graf č. 129, který ukazuje, že totéž, co platí pro srovnání novelizací a citací mezi paragrafy, ještě ve větší míře platí ve vztahu citací a novelizací mezi předpisy.

Graf č. 129: Hypertextové novelizace a citace v letech 1918–2022

73.8 Hypertextové odkazy novelizační a derogační jasně prokazují, že extrémní mánie novelizovat počala po roce 1990, zcela propukla po roce 2000 a udržuje se do roku 2022. **Mluvit za této situace o nějaké právní jistotě je absurdní.**

73.9 Prozatím jsme se věnovali aktivním odkazům, tj. např. kolik odkazů novelizuje jednotlivé paragrafy. Nyní se podíváme z druhé strany, tj. které paragrafy jsou novelizovány. Přehled nejvíce novelizovaných paragrafů ukazuje tabulka č. 47. Celkový počet novelizovaných paragrafů od roku 1918 do roku 2022 pro primární předpisy činí 35 303 s celkovou frekvencí 155 820.

Tabulka č. 47: Paragrafy primárních předpisů novelizované více jak 100krát

Identifikace	Parag.	Poč.	Název předpisu	Název paragrafu
586/1992 Sb.	24	491	daně z příjmů	vynaložené náklady
586/1992 Sb.	23	275	daně z příjmů	základ daně
586/1992 Sb.	19	250	daně z příjmů	osvobození od daně
586/1992 Sb.	4	240	daně z příjmů	osvobození od daně
586/1992 Sb.	36	218	daně z příjmů	zvláštní sazba daně
586/1992 Sb.	15	214	daně z příjmů	nezdanitelná část základu daně
586/1992 Sb.	6	213	daně z příjmů	příjmy ze závislé činnosti, funkční požitky
586/1992 Sb.	25	181	daně z příjmů	výdaje, které nelze uznat
127/2005 Sb.	118	148	elek. komunikace	správní delikty – seznam
586/1992 Sb.	10	136	daně z příjmů	ostatní příjmy
117/1995 Sb.	5	135	sociální podpora	stanovení rozhodného příjmu
353/2003 Sb.	131	120	spotřební daně	tabákové nálepy
338/1992 Sb.	9	116	daň z nemovitostí	osvobození od daně
458/2000 Sb.	91	114	energetický zák.	pokuty
146/2002 Sb.	3	111	zem. inspekce	kontrola potravin
586/1992 Sb.	38k	109	daně z příjmů	nezdanitelné částky základu daně
458/2000 Sb.	25	108	energetický zák.	provozovatel distribuční soustavy
455/1991 Sb.	3	108	živnostenský zák.	co není živností
586/1992 Sb.	7	108	daně z příjmů	příjmy z podnikání
586/1992 Sb.	8	104	daně z příjmů	příjmy z kapitálového majetku
353/2003 Sb.	45	103	spotřební daně	daně z minerálních olejů
378/2007 Sb.	103	100	o léčivech	správní delikty

Nejčastěji novelizovaný zákon před rokem 1990 byl § 35 zákona o státní památkové péči č. 20/1987 Sb., o pokutách ukládaných organizacím porušujícím zákon, a to 59krát. Za První republiky byl nejčastěji novelizován § 4 zákona o dani z obratu a dani přepychové č. 268/1923 Sb., který pojednával o dodávkách a výkonech osvobozených od daně z obratu.

73.10 Přehled nejvíce novelizovaných primárních předpisů přes počty novelizací jednotlivých paragrafů podává tabulka č. 48.

Tabulka č. 48: Předpisy novelizované více jak 1000krát

Identifikace	Počet §	Název předpisu
586/1992 Sb.	5052	daně z příjmů
256/2004 Sb.	3386	podnikání na kapitálovém trhu
326/1999 Sb.	3070	pobyt cizinců
353/2003 Sb.	2573	spotřební daně
235/2004 Sb.	2532	daň z přidané hodnoty
99/1963 Sb.	2521	občanský soudní řád
141/1961 Sb.	2452	trestní řád
21/1992 Sb.	2062	o bankách
458/2000 Sb.	1800	energetický zákon
513/1991 Sb.	1748	obchodní zákoník
166/1999 Sb.	1663	veterinární zákon
258/2000 Sb.	1581	ochrana veřejného zdraví
582/1991 Sb.	1441	sociální zabezpečení
378/2007 Sb.	1375	zákon o léčivech
435/2004 Sb.	1272	o zaměstnanosti
127/2005 Sb.	1270	o elektronických komunikacích
326/2004 Sb.	1210	o rostlinolékařské péči
87/1995 Sb.	1200	spořitelní a úvěrní družstva (kampeličky)
187/2006 Sb.	1185	o nemocenském pojištění
65/1965 Sb.	1168	zákoník práce

117/1995 Sb.	1125	o státní sociální podpoře
56/2001 Sb.	1122	podmínky provozu na pozemních komunikacích
455/1991 Sb.	1068	živnostenský zákon
361/2000 Sb.	1038	o provozu na pozemních komunikacích
325/1999 Sb.	1026	o azylu

Nejvíce novelizovaný zákon z První republiky byl zákon č. 76/1927 Sb., o pří-
mých daních, a to 261krát.

73.11 Přehled primárních předpisů, které novelizovaly jiné zákony více jak
500krát, ukazuje tabulka č. 49.

Tabulka č. 49: Primární předpisy, které novelizovaly jiné zákony více jak 500krát

Identifikace	Počet §	Název předpisu
183/2017 Sb.	3225	kterým se mění zákony v souvislosti s přijetím zák. č. 250/2016 Sb.
344/2013 Sb.	2134	změna daňových zákonů spojených s rekodifikací soukromého práva
303/2013 Sb.	1982	změny v souvislosti s rekodifikací soukromého práva
320/2002 Sb.	1659	ukončení činnosti okresů
57/2006 Sb.	1515	sjednocení dohledu nad finančním trhem
284/2021 Sb.	900	změny v souvislosti s přijetím stavebního zákona
261/2007 Sb.	846	stabilizace veřejných rozpočtů
375/2011 Sb.	775	přijetí zákona o zdravotních službách
188/2011 Sb.	747	změny zákona o kolektivním investování
33/2020 Sb.	722	změny zákona o obchodních korporacích
458/2011 Sb.	692	změna zákonů daňových k zavedení jednotného inkasního místa
135/2014 Sb.	658	změna zákonů o bankách, úvěrových družstvech a cenných papírech
131/2015 Sb.	650	změna energetického zákona

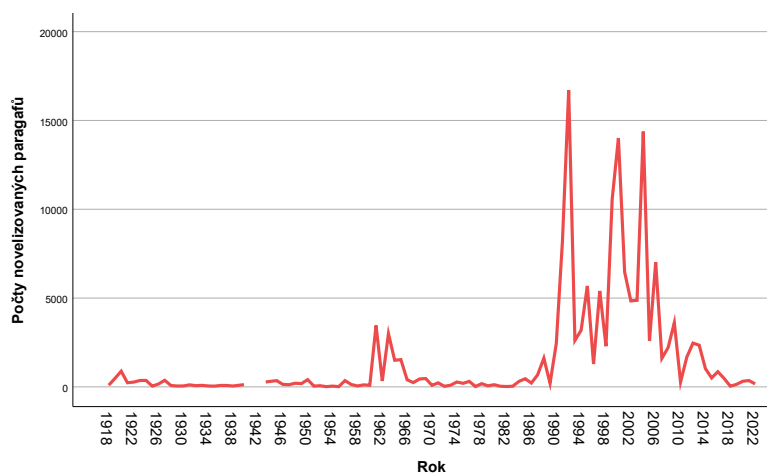
427/2010 Sb.	647	změny zákona o pobytu cizinců
527/2020 Sb.	613	změny zákona proti legalizaci výnosů z trestné činnosti
293/2013 Sb.	595	změna zákona o provozu vozidel na pozemních komunikacích
227/2009 Sb.	593	změny zákona o základních registrech
314/2022 Sb.	589	změna zákona o léčivech
261/2021 Sb.	581	změna zákona o elektronizaci postupu orgánů veřejné moci
96/2022 Sb.	580	změna zákona o finančním trhu (implementace EU)
189/2008 Sb.	563	změna zákona o uznání odborné kvalifikace (EU)
353/2021 Sb.	563	změna zákona o bankách
204/2017 Sb.	546	změna zákona o podnikání na kapitálovém trhu
225/2017 Sb.	544	změna stavebního zákona
30/2000 Sb.	540	změna občanského soudního řádu
374/2021 Sb.	516	změna zákona o elektronických komunikacích
355/2011 Sb.	513	změna zákona o obchodních společnostech a družstvech
80/2019 Sb.	501	změna daňových zákonů

Je signifikantní, že v tabulce č. 49 se nevyskytuje ani jeden zákon z období před rokem 2000.

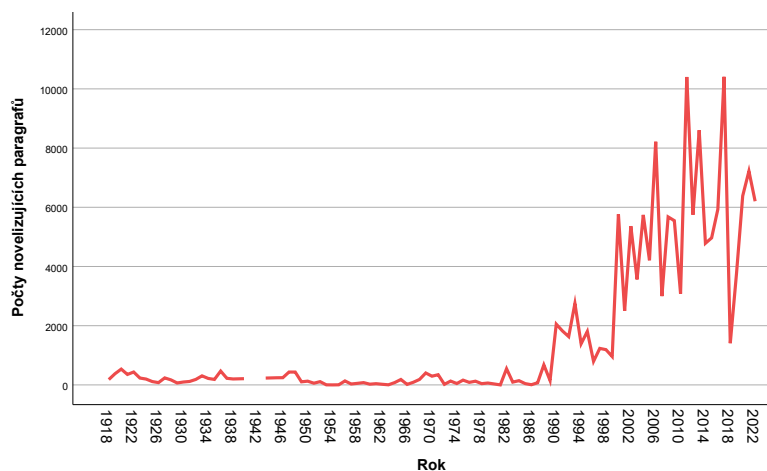
73.12 Srovnání novelizujících a novelizovaných paragrafů v jednotlivých letech 2018–2022 ukazují grafy č. 130 a 131. Je ovšem třeba mít na paměti, že jde o novelizace v rámci celého zkoumaného období. Např. novelizace občanského soudního řádu č. 99/1963 Sb. bereme v úvahu všechny až do roku 2022. Zákoník práce č. 65/1965 Sb. byl zrušen k 1. 1. 2007, takže byl novelizován po kratší dobu.

Graf č. 130 ukazuje pasivní stránku novelizování a graf č. 131 aktivní stránku. Z obou grafů je snad zcela zřejmé, že aktivita po roce 2000 nemá historickou obdobu a současně nejčastěji měněné jsou předpisy vydávané po roce 1990. Náš právní řád má patrně silnou sebedestrukční schopnost.

Graf č. 130: Počty novelizovaných paragrafů v letech 1918–2022 (hypertext)

Graf č. 131: Počty novelizujících paragrafů v letech 1918–2022 (hypertext)

V každém případě je z grafů č. 130 a 131 zřejmé, že modifikační aktivita po roce 1990, kromě toho, že nemá historickou obdobu, je oboustranná, tj. jak z hlediska novelizujících, tak novelizovaných paragrafů. Pokles novelizovaných paragrafů po roce 2010 je vcelku pochopitelný, neboť počet objektů novelizování se s časem snižuje. Novelizované paragrafy obvykle patří k prvnímu předcházejícímu období. Z hlediska novelizujících paragrafů aktivita po roce 2010 se nikterak nesnižuje. Graf č. 131 ukazuje, že hovořit o zvláštním podobdobí po roce 2010 je prozatím pochybné.

73.13 Tabulka č. 50 uvádí přehled nejcitovanějších paragrafů.

Tabulka č. 50: Nejcitovanější paragrafy – nad 100 citací

Identifikace	Par.	Počet	Název předpisu	Název paragrafu
353/2003 Sb.	45	315	o spotřebních daních	daň z minerálních olejů
586/1992 Sb.	22	276	daně z příjmů	zdroj příjmů
513/1991 Sb.	261	208	obchodní zákoník	předmět úpravy: závazkové vztahy
130/2002 Sb.	6	198	podpora výzkumu	výdaje státního rozpočtu na výzkum
586/1992 Sb.	7	191	daně z příjmů	příjmy z podnikání
586/1992 Sb.	17	167	daně z příjmů	daně z příjmů právnických osob
586/1992 Sb.	6	166	daně z příjmů	příjmy ze závislé činnosti, funkč. požitky
586/1992 Sb.	15	160	daně z příjmů	nezdanitelná část základu daně
586/1992 Sb.	24	148	daně z příjmů	vynaložené náklady
240/2013 Sb.	481	139	investiční společnost	zahraniční osoba jako obhospodařovatel
586/1992 Sb.	36	132	daně z příjmů	zvláštní sazba daně
587/1997 Sb.	19	129	spotřební daně	předmět daně
256/2004 Sb.	4	124	podnikání – kap. trh	investiční služby
256/2004 Sb.	118	122	podnikání – kap. trh	zpráva emitenta kótovan. cenného papíru
110/1997 Sb.	3	118	o potravinách	povinnosti výrobců potravin

586/1992 Sb.	34	117	daně z příjmů	položky odečitatelné ze základu daně
586/1992 Sb.	23	112	daně z příjmů	základ daně
586/1992 Sb.	10	100	daně z příjmů	ostatní příjmy

Analýza nejčastěji citovaných slov v souvislosti s nejčastěji novelizovanými paragrafy (tabulka č. 47) naznačuje **neuralgické body jádra právního řádu**, o které se obvykle vede politický boj. Ne náhodou známé korupční kauzy se dotýkají právě těchto paragrafů.

Oddíl druhý Slovníky

§ 74

Typy všech slov báze

74.1 Slova v naší bázi, která obsahuje 35 395 916 různých slovních forem, členíme podle typů, viz tabulka č. 51. Dále uvedená tabulka obsahuje i slova z recipovaných rakouských předpisů.

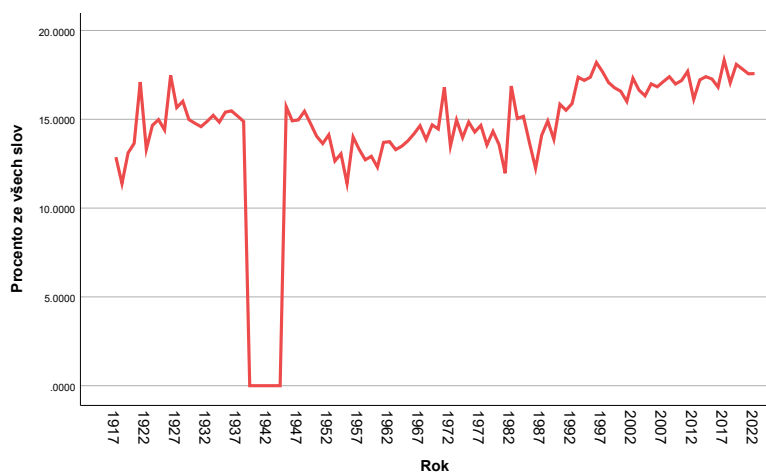
Tabulka č. 51: Přehled typů všech slov (znaků)

Typ	Interpretace	Příklad	Četnost	Procento
1	pomocné znaky	%,+, [1],*, \$	5 795 087	16,45
2	čísllice arabské	1, 9členný, 388a	3 087 527	8,77
3	česká slova	právo	18 803 916	53,38
4	zkratky s tečkou	Sb.,ř.	1 299 164	3,69
5	čísllice římské	LI,II	41 696	0,12
6	zkratky bez tečky	IWG	164 416	0,47
7	tiskové a hypertextové značky	[T], [Sc],[Go]	6 138 351	17,43
8	cizí slova	leasing	6 710	0,02

9	slovenská slova	absolutně	51 407	0,15
10	anglická slova	adapted (angl. text)	619	0
11	řecká slova		0	0
19	latinská slova z latinských textů	loce	255	0
21	chyby	získal	1	0
30	tiskové chyby ze Sbírky	zvířate	3	0

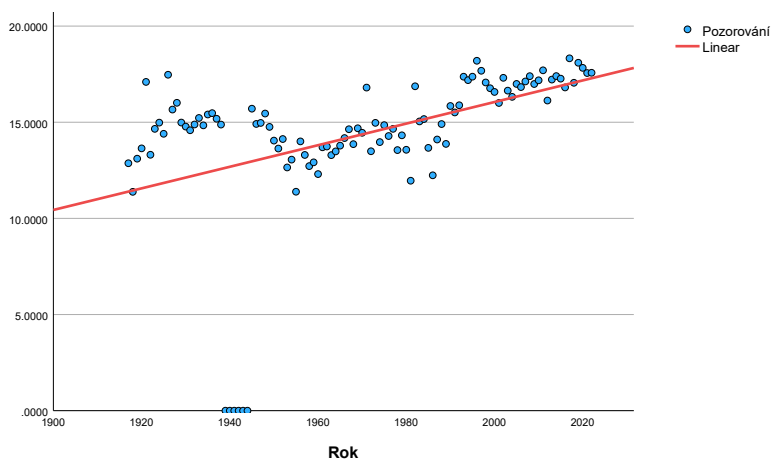
74.2 Rozložení prvních osmi slov typů v jednotlivých letech popisují grafy č. 132 až 140.

Graf č. 132: Procento pomocných znaků v primárních předpisech v letech 1918–2022

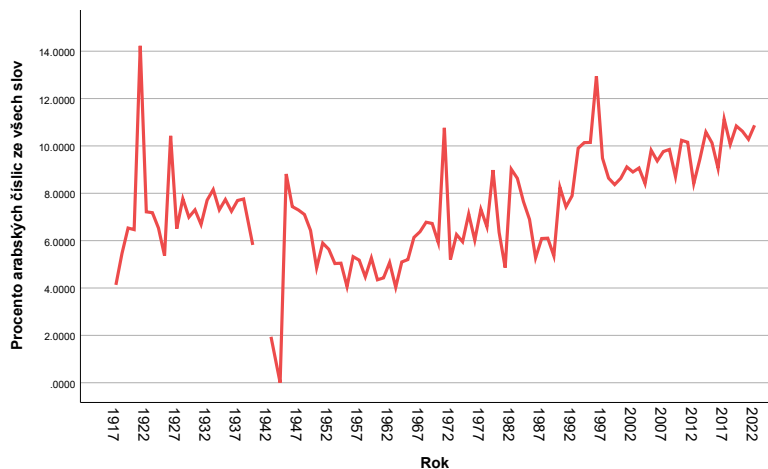
Z grafu je zřejmé, že od roku 1990 **procento pomocných znaků stoupá**, jak hrubou lineární regresí nastiňuje graf č. 133.

Graf č. 133: Trend stoupání procent pomocných znaků ze všech slov v letech 1918–2022

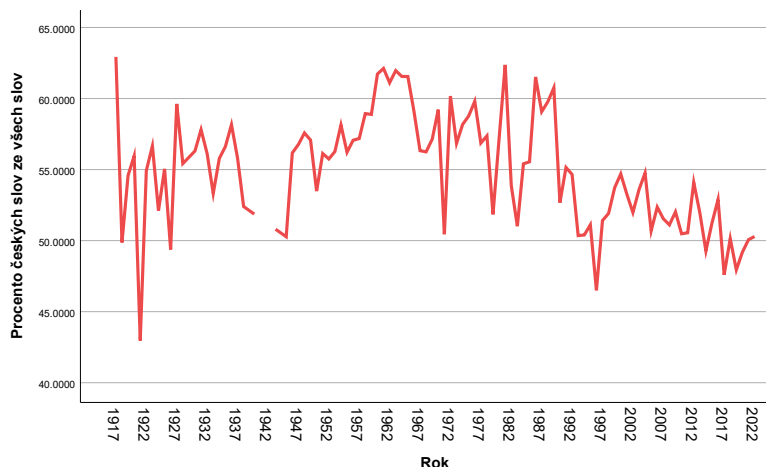
Graf č. 134 ukazuje trend **stoupání arabských číslic** po roce 1960 až do roku 2022.

Graf č. 134: Procento arabských číslic v letech 1918–2022

74.3 Procento českých slov z naší báze popisuje graf č. 135.

Graf č. 135: Procento českých slov v letech 1918–2022

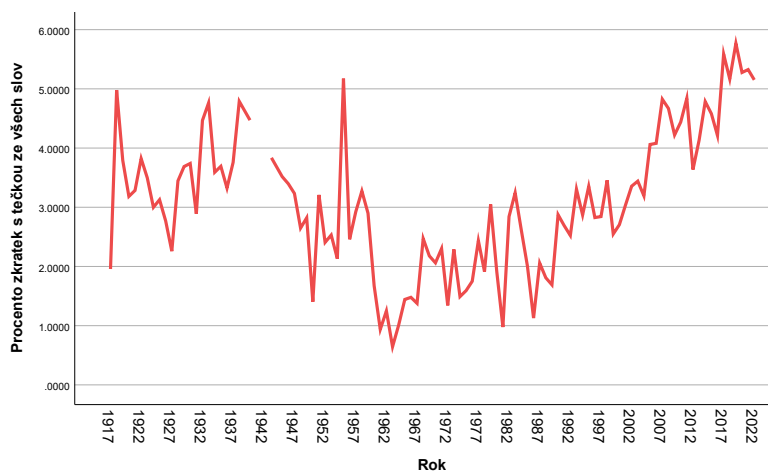

Základní trendy v procentech českých slov jsou vcelku jasné. **Strmý pokles českých slov po roce 1990** je nepopíratelný, neboť jde o pokles přes 10 %. Méně jasný je vzestup procenta českých slov po roce 1945 a pokles od 60. let. Důvody těchto trendů je třeba hledat v hlubších úrovních (viz dále).

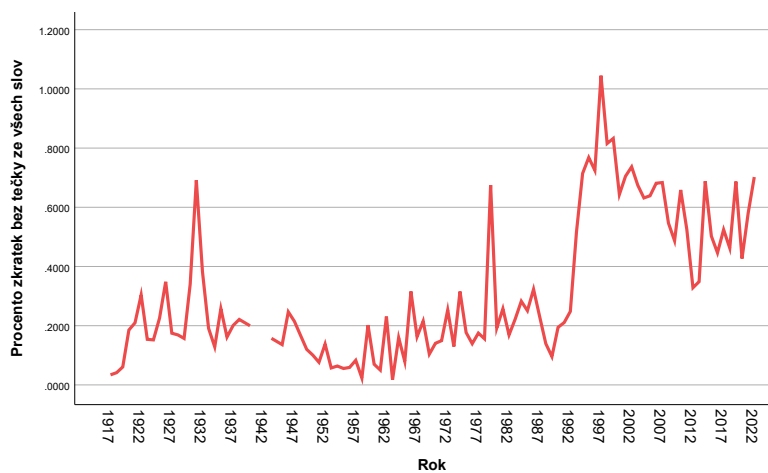
74.4 Grafy č. 136 a 137 popisují procento zkratk s tečkou a bez tečky.

Zatímco **zkratky s tečkou stoupají již od počátku 60. let**, zkratky bez tečky výrazně stouply po roce 1990 a drží se na podobné úrovni až do roku 2022.

Graf č. 136: Procento zkratků s tečkou v letech 1918–2022

Graf č. 137: Procento zkratků bez tečky v letech 1918–2022

74.5 Graf č. 138 ukazuje pokles procenta tiskových a hypertextových značek po roce 1950, od kdy tento trend neustále pokračuje. Důvody nejsou zcela zřejmé, ale může to souviset s nárůstem délky textů, případně poklesem citací a podobně. Tento trend je třeba dále analyzovat.

Graf č. 138: Procento textových a hypertextových značek v letech 1918–2022

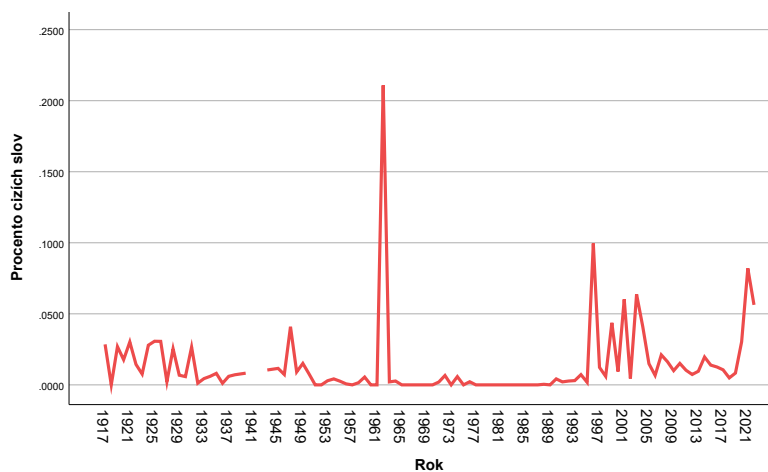
74.6 Popis procenta výskytu cizích slov zobrazuje graf č. 139.

Je třeba si uvědomit, že cizí slova se obvykle pohybují po 0,5 %, a i když mírně vzrostla po roce 1990, jde o marginální posuny. **Rozhodně nelze tvrdit, že úbytek českých slov v textech lze vysvětlovat nárůstem cizích slov.**

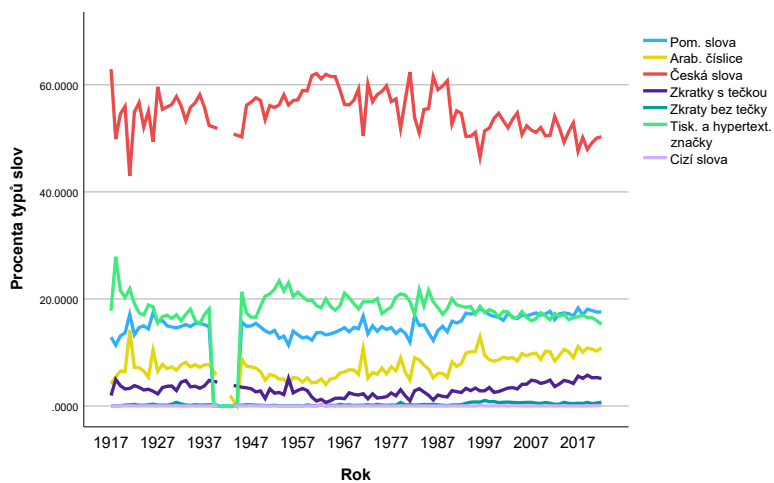
74.7 Poměry mezi procentem typů v jednotlivých letech srozumitelně popisuje graf č. 140.

Z grafu č. 140 vysvítá, že **pouze klesá procento výskytu českých slov, tiskových a hypertextových značek.** Ostatní typy slov mají tendenci spíše stoupat. Zdá se, že pokles výskytu českých slov je spíše na úkor formálních slov. Blíže se osvětlí tyto trendy na rozboru významových slov.

Graf č. 139: Procento cizích slov v letech 1918–2022

Graf č. 140: Procenta typů slov v jednotlivých letech 1918–2022

§ 75

Typy všech slov v normativních větách

75.1 Normativní větou míníme tu část textu primárních předpisů, která je oficiálně označená (např. jako paragraf) a současně je gramatickou větou (např. nikoliv rubriky). Pro právníky je normativní věta zcela zásadní, neboť je nepochybně závazná. S přílohami se počítá pouze tehdy, jestliže se skládají z paragrafů a vět. Zjednodušeně řečeno, jde o nejdůležitější části právních předpisů.

75.2 Přehled typů slov z normativních vět popisuje tabulka č. 52, doplněná o srovnání procent všech typů z tabulky č. 51.

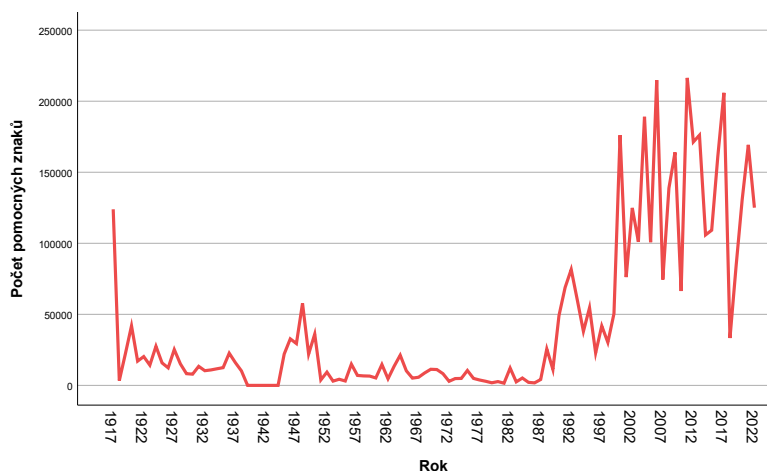
Tabulka č. 52: Přehled typů slov v normativních větách

Typ	Interpretace	Příklad	Četnost	% norm.	% vše
1	pomocné znaky	%,+,[1],*, §	4 559 534	17,96	16,45
2	čísllice arabské	1, 9členný, 388a	2 159 700	8,51	8,77
3	česká slova	právo	17 337 393	68,30	53,38
4	zkratky s tečkou	Sb.,ř.	1 116 061	4,40	3,69
5	čísllice římské	LI,II	16 914	0,70	0,12
6	zkratky bez tečky	IWG	138 639	0,55	0,47
7	tiskové a hypertextové značky	[T], [Sc],[Go]	0	0	17,43
8	cizí slova	leasing	4 649	0,02	0,02
9	slovenská slova	absolútne	48 643	0,19	0,15
10	anglická slova	adapted (angl. text)	549	0	0
11	řecká slova		0	0	0
19	latinská slova z latinských textů	loce	237	0	0
21	chyby	získá1	0	0	0
30	tiskové chyby ze Sbírky	zvírate	0	0	0

Základní rozdíl oproti tabulce č. 51 je absence tiskových a hypertextových značek, čímž se zvyšuje především podíl českých slov a pomocných znaků.

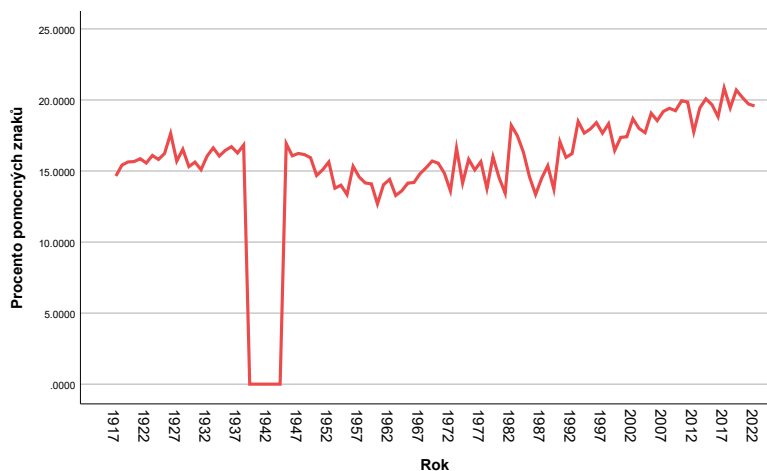
75.3 Popis jednotlivých typů ve studovaných letech obsahují grafy č. 141 až 150. Grafy počínají rokem 1917, který ovšem popisuje stav v roce 1918 před recepcí jako celek a nezahrnuje se tudíž do trendů.

Graf č. 141: Počty pomocných znaků v normativních větách primárních předpisů v letech 1917–2022

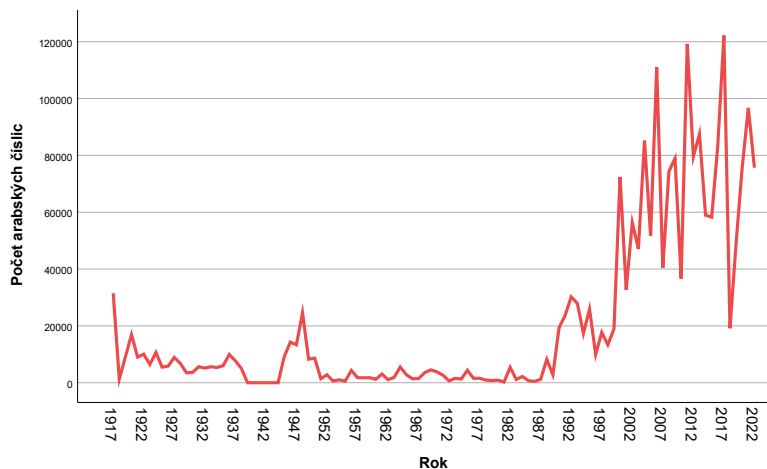
75.4 Z hlediska absolutního počtu pomocné znaky extrémně rostou po roce 2000. Pokud zrelativizujeme počet pomocných znaků k produkci všech typů slov v daném roce v procentech, obdržíme graf č. 142, který ukazuje, že trend vzestupu pomocných znaků počíná od raných 60. let.

Graf č. 142: Procento pomocných znaků v normativních větách primárních předpisů v letech 1917–2022

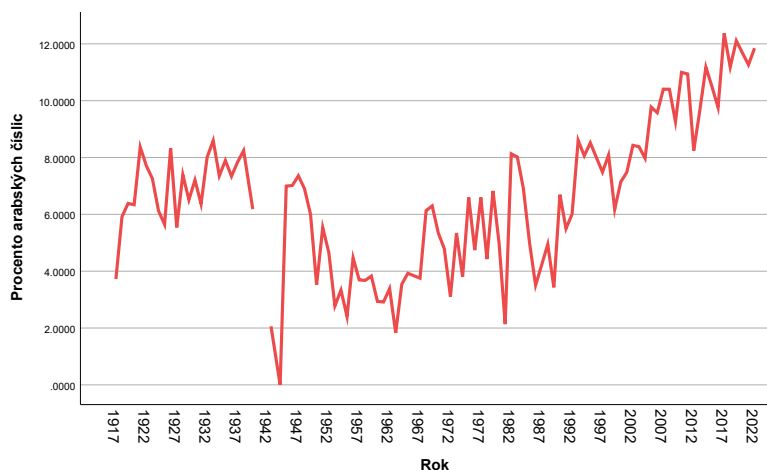

75.5 Arabským číslicím se věnují grafy č. 143 a 144.

Graf č. 143: Počet arabských číslic v normativních větách v letech 1918–2022

Graf č. 144: Procento arabských číslic v normativních větách v letech 1918–2022

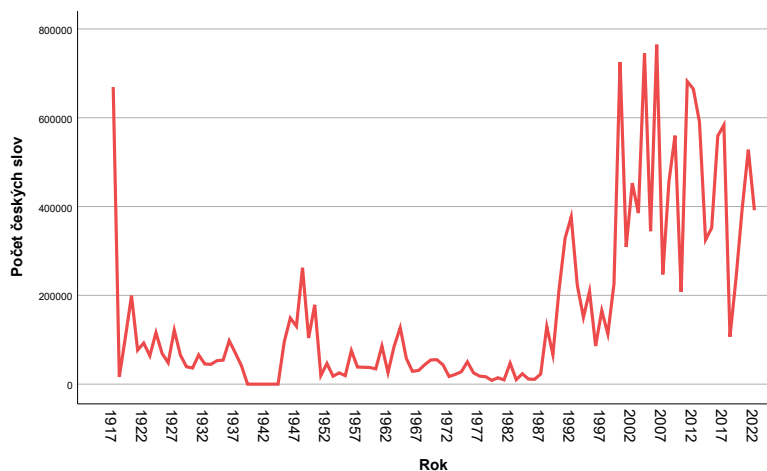
Arabské číslice v absolutních počtech zjevně rostou po roce 2000, ale v poměru k ostatním slovům trend jejich podílu roste už od počátku 60. let, což už naznačoval graf č. 134.

75.6 Nás ovšem bude nejvíce zajímat trend v oblasti českých slov.

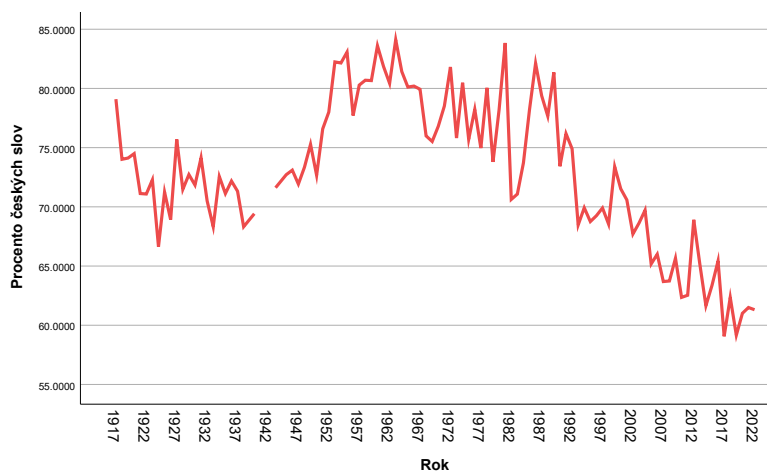
Vzhledem k extrémní nadprodukci primárních předpisů po roce 2000 přirozeně roste i absolutní počet českých slov. Nicméně jak ukazuje graf č. 146, **trend poklesu českých slov v procentech vzhledem k ostatním slovům klesá již od počátku 60. let.**

Srovnáme-li graf č. 146 a 135, zdá se, že u normativních vět se trendy naznačované grafem č. 135 ještě prohlubují, tj. vzestup po roce 1945, pokles od počátku 60. let a **pád po roce 2000 hluboko pod úroveň První republiky.**

Graf č. 145: Počet českých slov v normativních větách primárních předpisů v letech 1918–2022

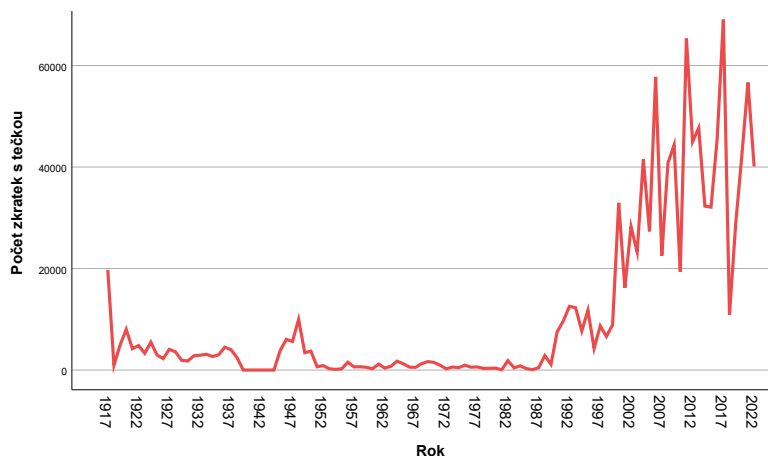

Graf č. 146: Procento českých slov v normativních větách primárních předpisů v letech 1918–2022

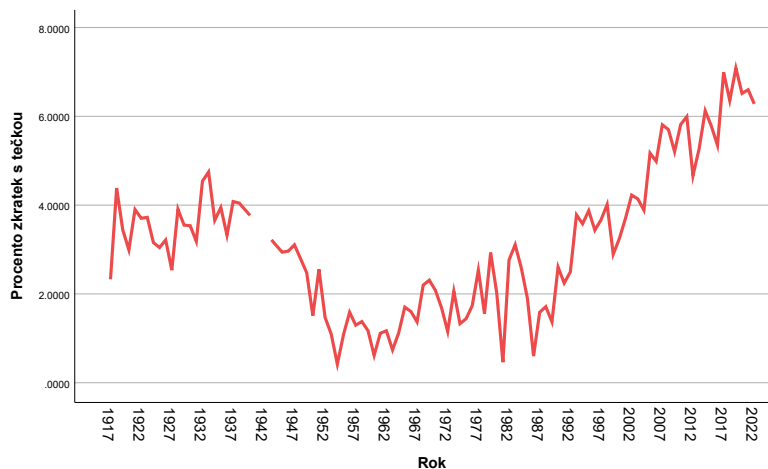

75.7 Grafy č. 147 až 150 se zaměřují na zkratky. Jak na úrovni absolutní, tak relativní je zřejmé, že trendy zkratk s tečkou a bez tečky se liší.

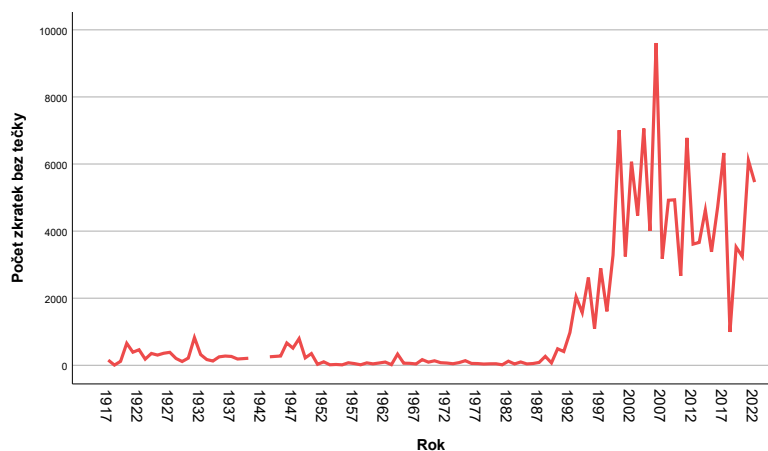
Graf č. 147: Počet zkratk s tečkou v normativních větách primárních předpisů v letech 1918–2022

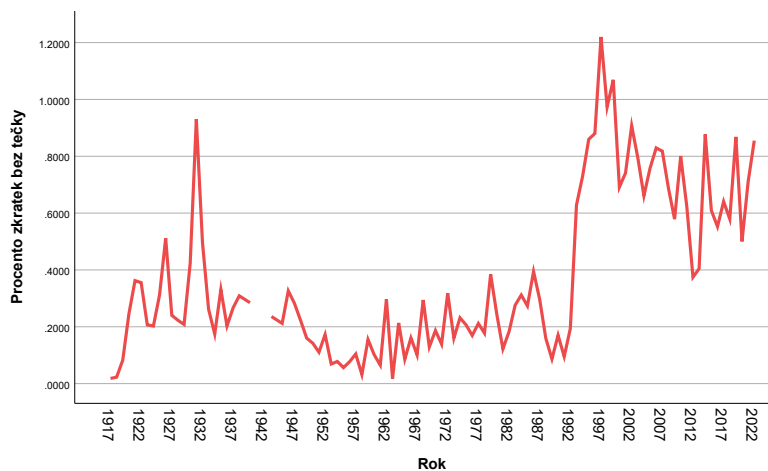
Graf č. 148: Procento zkratk s tečkou v normativních větách primárních předpisů v letech 1918–2022

Graf č. 149: Počet zkratk bez tečky v normativních větách v letech 1918–2022

Graf č. 150: Procento zkratk bez tečky v normativních větách v letech 1918–2022

Zatímco nárůst zkratk s tečkou roste už od 50. let, zkratky bez tečky sice také ukazují vzestupný trend, ale radikální vrůst nastává až po roce 2000.

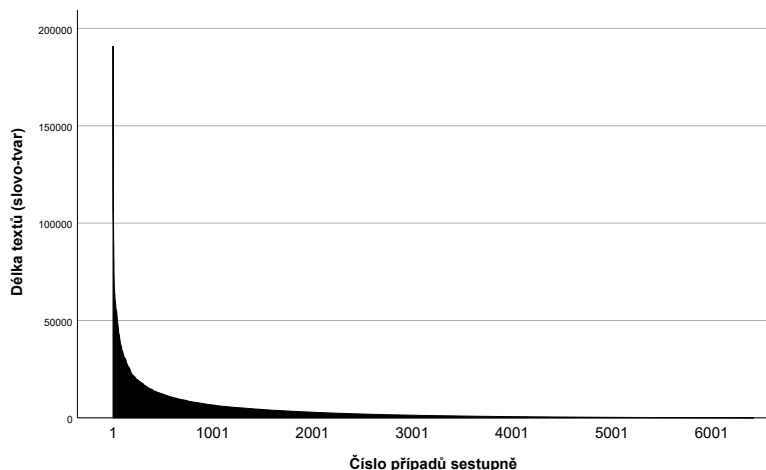
75.8 Základní poznatek z analýzy typů slov spočívá ve **zjevně negativním trendu poklesu českých slov v normativních větách**.

§ 76 Délka textů

76.1 Zaměřením na normativní věty jsme eliminovali vliv tiskových a hypertextových značek. Pro charakteristiku slovníku primárních předpisů je významná **délka textů**, která je u právních textů velmi různorodá a silně ovlivňuje tzv. bohatost slovníku (viz níže).¹²⁷ Maximální délka textu je 190 962 (token) a minimální je 0.¹²⁸ Délku nad 100 000 slov mají jen 4 dokumenty, přičemž extrémním z hlediska délky je občanský zákoník č. 89/2021 Sb.

76.2 Rozložení délky textů primárních předpisů představuje graf č. 151.

Graf č. 151: Délka textů primárních předpisů – token

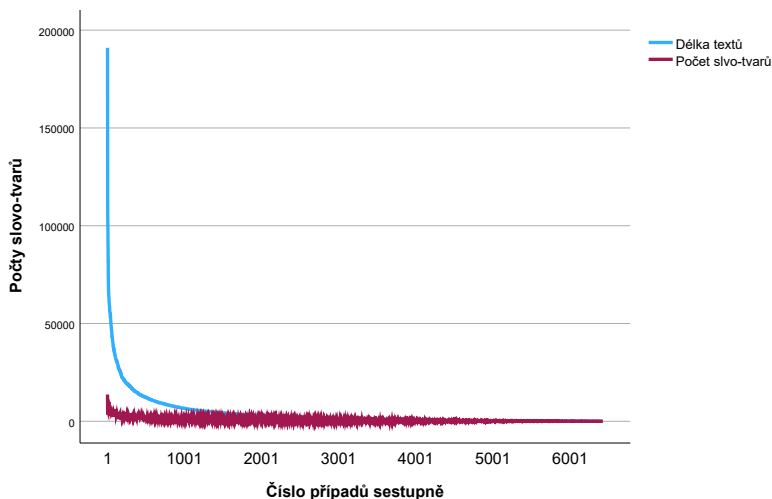

¹²⁷ Podrobně např. TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní lingvistika*. Praha: SPN, 1987; ALTMANN, Gabriel – WIMMER, Gejza. On Vocabulary Richness. *Journal of Quantitative Linguistics*. 1999, Vol. 6, s. 1–9.

¹²⁸ Nulová délka je způsobena neexistencí normativní věty nebo nečleněním dokumentu na paragrafy. Z celého souboru jde jen o 12 případů.

76.3 Vztah délky textu k počtu různých slovotvarů, tedy slovníku daného textu, popisuje graf č. 152.

Graf č. 152: Poměr délky textů a počtu slovotvarů pro primární předpisy

Z grafu č. 152 je zřejmé, že **s nárůstem délky textu klesá velikost slovníku.**

76.4 Chceme-li omezit vliv délky textů na počet různých slov, v našem případě slovotvarů, je třeba je roztřídit do skupin s podobnou délkou textů. Primární předpisy jsme roztřídili podle délek do 9 skupin na základě přirozeného logaritmu, tj. inverzní funkce k funkci exponenciální.

Tabulka č. 53: Rozložení do skupin 0–9 log (délka)

Sk	Rozsah	Počet	Avg Tok	Avg Type	ANenovel	ANovel	Počet nov.
0	15–33	29	26	23	22	24	9
1	34–89	390	65	49	48	50	205
2	90–244	872	156	93	100	89	516
3	245–665	1 161	426	194	214	184	772
4	666–1802	1 344	1 147	414	451	398	941
5	1803–4912	1 271	3 075	825	902	805	1 012
6	4913–13320	907	7 945	1 496	768	1 474	839
7	13373–36278	351	20 620	2 668	3 620	2 620	334
8	36309–99428	80	52 303	4 592	6 192	4 415	72
9	99777–190962	5	129 546	6 923	0	6 923	5

* Legenda: Sk znamená označení skupiny.

Rozsah je počet slov (délka textu).

Avg Tok je průměrný počet tokenů ve skupině.

Avg Type je průměrný počet různých slov (type) ve skupině.

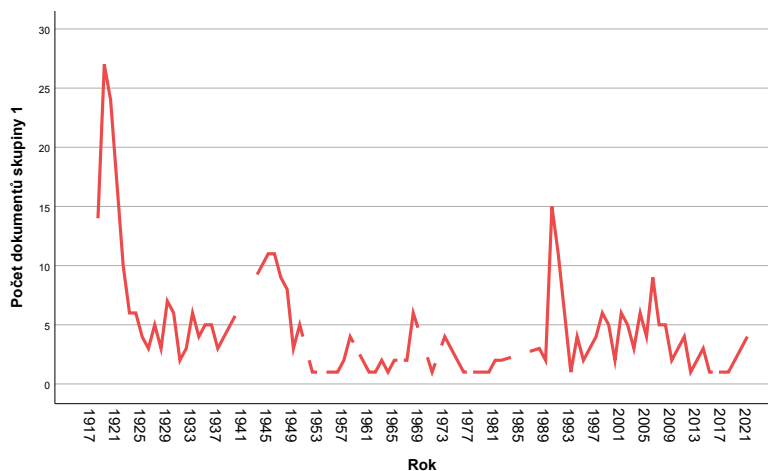
ANenovel znamená průměr předpisů, které nenovelizují, tedy nenovelizují paragrafy a nederogují předpisy nebo paragrafy. Změny předpisů jako celku za přímé novelizace nepovažujeme vzhledem k uvozujícím ustanovením k novelizacím s obraty „ve znění zákonů“. ANovel je průměr pro skupinu novelizací.

Počet nov. ukazuje počet novelizací v dané skupině.

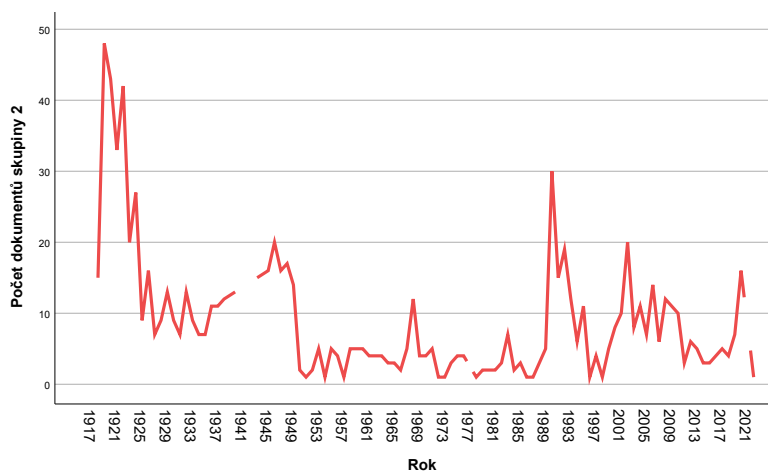
Z tabulky č. 53 je tak zřejmé, že **u novelizací je třeba počítat s menším slovníkem, protože novelizační obraty se více opakují.**

76.5 Grafy č. 153 až 161 ukazují počty dokumentů v jednotlivých letech rozložených podle jejich délek do 9 skupin (viz tabulka č. 53). Skupina 0 a 1 z tabulky č. 53 byla sloučena v grafu č. 153 do skupiny č. 1.

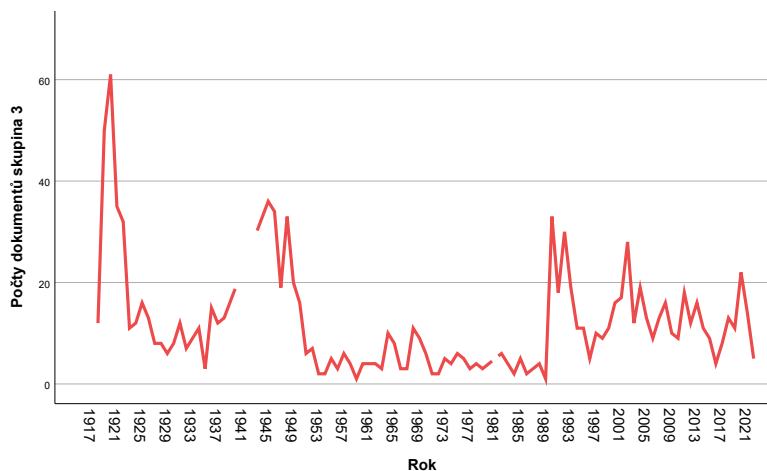
Graf č. 153: Počty primárních předpisů skupiny 1 – délka do 89 slov –
v letech 1918–2022

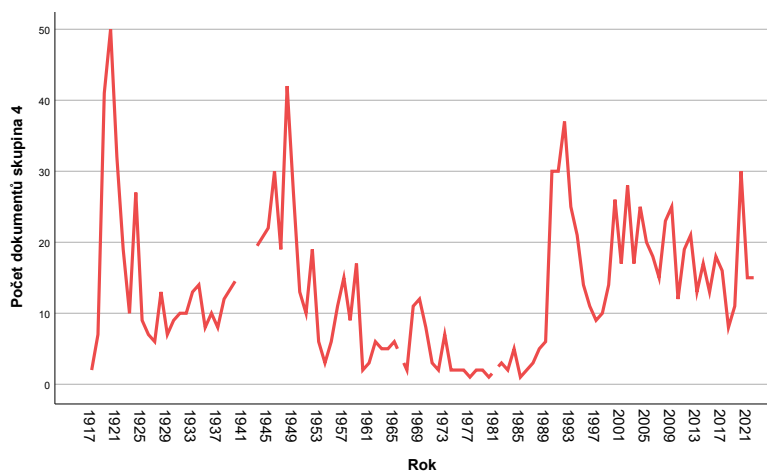
Graf č. 154: Počty primárních předpisů skupiny 2 – délka od 90 do 244 slov –
v letech 1918–2022

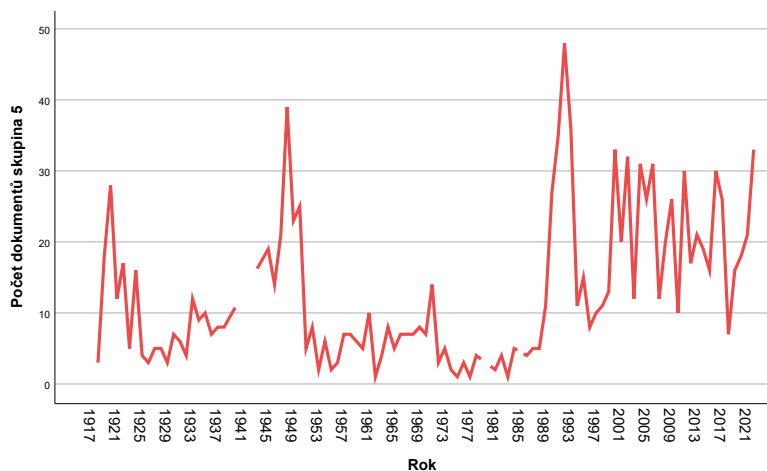
Graf č. 155: Počty primárních předpisů skupiny 3 – délka od 245 do 665 slov – v letech 1918–2022

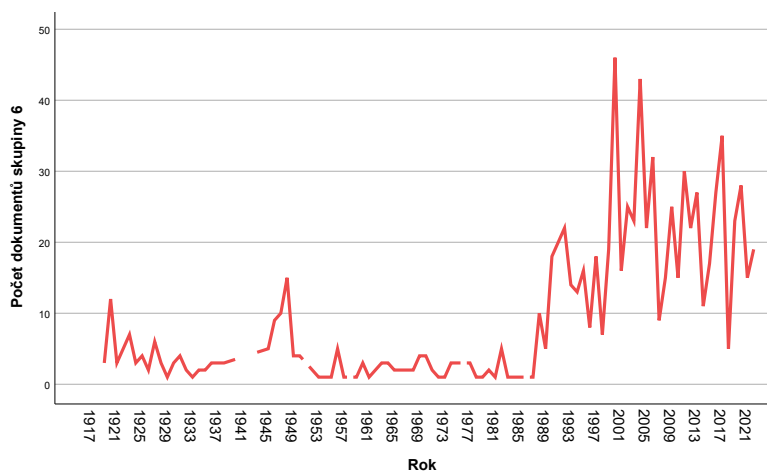
Graf č. 156: Počty dokumentů primárních předpisů skupiny 4 – délka od 666 do 1802 slov – v letech 1918–2022

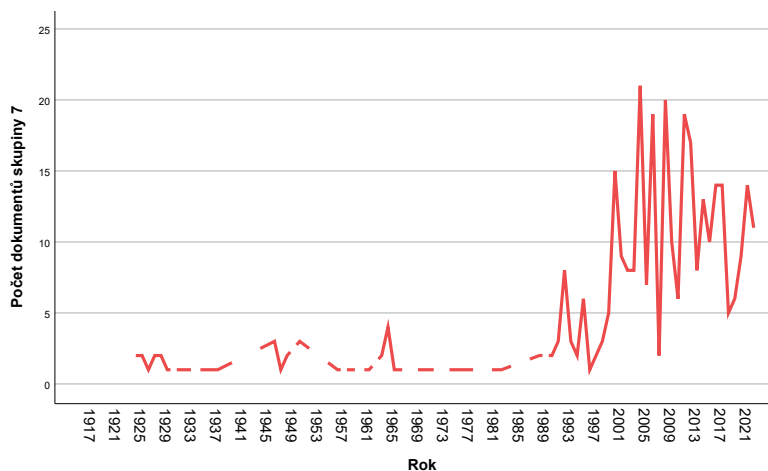
Graf č. 157: Počty dokumentů primárních předpisů skupiny 5 – délka od 1803 do 4912 slov – v letech 1918–2022

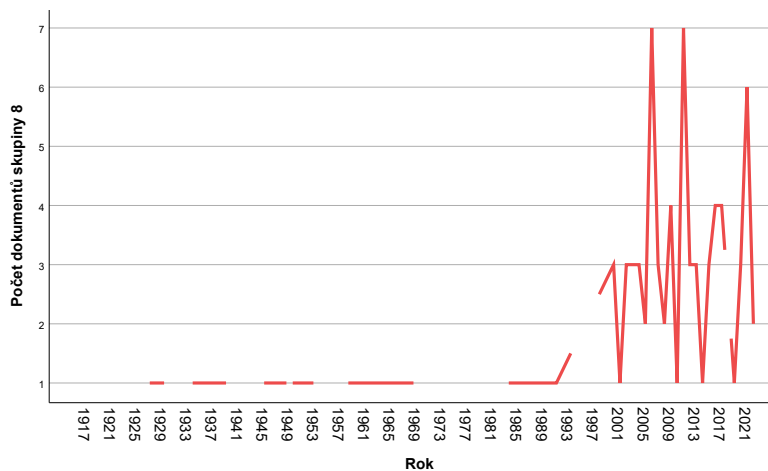
Graf č. 158: Počty dokumentů primárních předpisů skupiny 6 – délka od 4913 do 13 320 slov – v letech 1918–2022

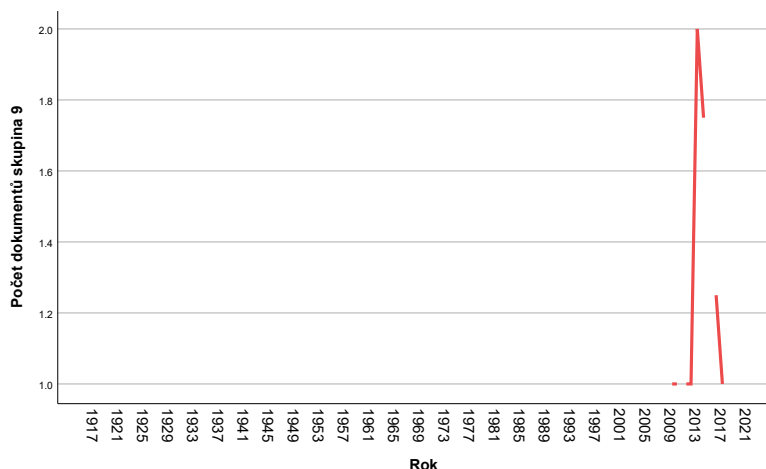
Graf č. 159: Počty dokumentů primárních předpisů skupiny 7 – délka od 13 373 do 36 278 slov – v letech 1918–2022

Graf č. 160: Počty dokumentů primárních předpisů skupiny 8 – délka od 36 309 do 99 428 slov – v letech 1918–2022

Graf č. 161: Počty dokumentů primárních předpisů skupiny 9 – délka od 99 777 do 190 962 slov – v letech 1918–2022

76.6 Srovnáme-li skupiny v časové řadě, zdá se, že každá skupina má na celkovém trendu jiný podíl. Co do počtu primárních předpisů v jednotlivých letech z hlediska skupin jsou v každém období nejsilnější jiné skupiny, jak ukazuje tabulka č. 54. Čísla Max1–3 znamenají průměr podílu nejsilnějších skupin v daném období.

Tabulka č. 54: Nejvyšší počet primárních předpisů z hlediska maxim. délky v dané skupině v jednotlivých obdobích

Období	Max1	Max2	Max3
1918–1939	3,86	3,59	4,41
1945–1959	3,80	3,80	3,20
1960–1969	5,00	4,20	4,40
1970–1989	4,68	4,26	5,05
1990–1999	5,90	5,30	5,20
2000–2022	6,22	5,74	5,74

Pro skupiny podle délek jsou nosné skupiny 3 až 6. Rozhodující je první maximum, které jasně prokazuje, že hlavní podíl na základním trendu mají v jednotlivých obdobích jiné skupiny. Celková tendence je jednoznačná, v rozhodujících skupinách je trend vzestupný, tedy **primární předpisy jsou neustále delší**. Nejde přitom o nějaký exces typu dlouhého občanského zákoníku v roce 2012, ale o zásadní trend, který nesou základní skupiny. Délky textů v jednotlivých skupinách popisuje tabulka č. 53.

Až po skupinu 5 (graf č. 157) průběh dat do jisté míry kopíruje trendy popsané v grafu č. 17, tj. ukazující na změny v počtech produkováných primárních předpisů. Počínaje grafem č. 158 **vidíme prudký nárůst dlouhých předpisů, které v historii nemají obdoby** (skupina 6 až 9) Tento trend nastolený v 90. letech ve zvýšené intenzitě pokračuje až do roku 2022.

76.7 Do deváté skupiny náleží následující primární předpisy:

Tabulka č. 55: Nejdelší zákony – skupina 9

Identifikace	Délka textu	Název	Slovník	TTK ¹²⁹
89/2012 Sb.	190 962	občanský zákoník	13 696	7,17
183/2017 Sb.	146 269	novela souvisící s přijetím zák. č. 250/2016 Sb.	5 608	3,83
227/2009 Sb.	107 193	novela souvisící se zákonem o registrech	3 688	3,44
303/2013 Sb.	103 527	novela souvisící s občanským zákoníkem	6 141	5,93
240/2013 Sb.	99 777	o investičních společnostech a fondech	5 484	5,49

Tabulka č. 55 naznačuje, jak některé rekodifikace vyvolají potřebu razantních novelizací množství dalších zákonů. Především občanský zákoník se rozsahem i slovníkem zcela vymyká všemu, čeho jsme v historii byli svědky.

¹²⁹ TTK se míní poměr slovníku k délce textu v procentech, obvykle nazývaný jako bohatost slovníku. Zkratka TTK znamená Type/Token * 100.

Všechny nejdelší zákony byly vydány po roce 2010.

76.8 Ve skupině č. 8 se nachází 72 primárních předpisů, z čehož 5 bylo vydáno před rokem 1918, 2 od roku 1918 do roku 1938, 3 v období 1945 až 1989, 1 v období 1990 až 1999 a 62 po roce 2000.

Tabulka č. 56: Dlouhé zákony – skupina 8

Identifikace	Délka textu	Název	Slovník	TTK
946/1811 Soud.	65 512	obecný zákoník občanský	9 785	14,94
131/1912 Ř. z.	55 465	vojenský trestní soudní řád	6 786	13,87
113/1895 Ř. z.	55 118	civilní soudní řád	6 621	12,23
119/1873 Ř. z.	53 740	trestní řád soudní	6 173	12,01
79/1896 Ř. z.	50 551	exekuční řád	6 029	11,93
76/1927 Sb.	61 159	o přímých daních	8 481	13,87
131/1936 Sb.	43 322	o obraně státu	5 350	12,35
142/1950 Sb.	40 342	občanský soudní řád	5 737	14,22
99/1948 Sb.	38 047	o národním pojištění	5 158	13,56
141/1961 Sb.	37 242	trestní řád	5 737	12,09
513/1991 Sb.	60 515	obchodní zákoník	6 256	10,34
344/2013 Sb.	97 428	změna daní související s rekodifikací SP	5 345	5,48
261/2007 Sb.	91 018	stabilizace veřejných rozpočtů	6 302	6,92
135/2014 Sb.	89 659	novela o bankách, úvěrech a cenných pap.	3 446	3,84
320/2002 Sb.	81 747	zrušení okresních úřadů	4 459	5,45
370/2000 Sb.	81 717	novela obchodního zákona	6 006	7,35
104/2013 Sb.	74 213	mez. justiční spolupráce ve věcech trestních	4 140	5,58
204/2017 Sb.	72 387	novela podnikání na kapitálovém trhu	5 157	7,12
458/2011 Sb.	69 664	novela daňových zákonů	4 927	7,07

Jak ukazuje graf č. 160 a 161, délka textů primárních předpisů vyjádřená ve slovotvarech nemá žádnou obdobu v historii od roku 1918.

Nejde pouze o občanský zákoník č. 89/2012 Sb., ale i o další zákony vydané po roce 2000, jak ukazuje tabulka č. 55, z nichž 3 jsou novely. Srovnáme-li občanský zákoník č. 89/2012 Sb. a rakouský obecný občanský zákoník č. 946/1811 Soud., můžeme konstatovat, že co do délky je občanský zákoník č. 89/2012 Sb. 3krát delší, jeho slovník je 1,4krát větší a jeho bohatost je 2krát menší. Zdánlivě by to mohlo být příznakem vyšší úrovně odbornosti textu, ovšem blíží-li se jeho bohatost novelám po roce 2000 (viz tabulka č. 56), lze o tom mít důvodné pochybnosti. Tento jev je ovšem třeba prověřit na úrovni konkrétních slov.

V každém případě bohatost slovníků zákonů vydaných před rokem 1990 byla takřka 2krát větší s jedinou výjimkou, tj. obchodním zákoníkem č. 513/1991 Sb.

Zdá se, že prodlužování délky textů po roce 1990 je natolik silný faktor, že převáží i rozdíly mezi novelami a novými kodexy, ačkoliv by novely měly být kratší a jejich slovník méně rozsáhlý.

76.9 Jako příklad lze uvést srovnání trestních zákoníků v tabulce č. 57.

Tabulka č. 57: Trestní zákoníky

Identifikace	Název	Délka	Slovník	TTR
117/1852 Ř. z.	zákon trestní	35 620	55 09	15,47
86/1950 Sb.	trestní zákon	26 958	3 197	11,86
140/1961 Sb.	trestní zákon	25 398	2 857	11,25
40/2009 Sb.	trestní zákoník	63 857	5 179	8,11

Ačkoliv trestní zákon z roku 1852 je z hlediska délky poloviční oproti trestnímu zákoníku z roku 2009, jejich slovník je v zásadě stejně rozsáhlý. Těžko uvěřit, že by trestní zákoník z roku 2009 byl skutečně 2krát odbornější než trestní zákoník z roku 1852 v podstatě se stejným rozsahem slovníku.

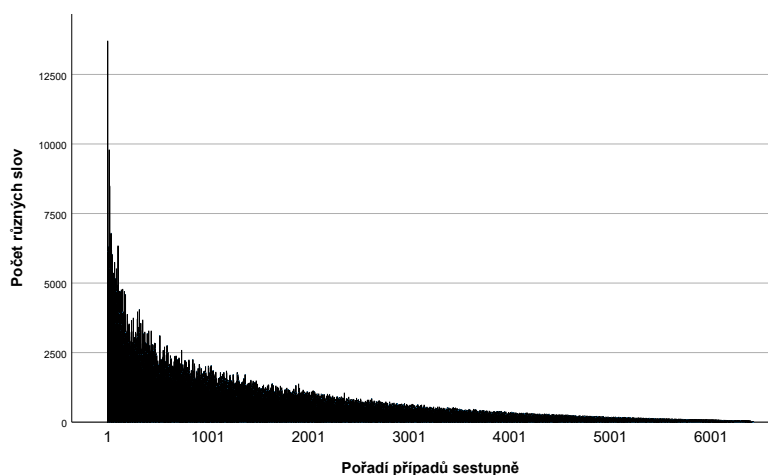
§ 77

Rozsah slovníku

77.1 Rozsahem slovníku se míní počet různých slov v daném textu bez opakování tzv. type.

77.2 Popis rozložení slovníků pro jednotlivé dokumenty ukazuje graf č. 162.

Graf č. 162: Rozložení rozsahu slovníku pro primární předpisy

77.3 Zvolíme-li stejný postup jako v případě popisu délek textů, dostaneme tabulku č. 58.

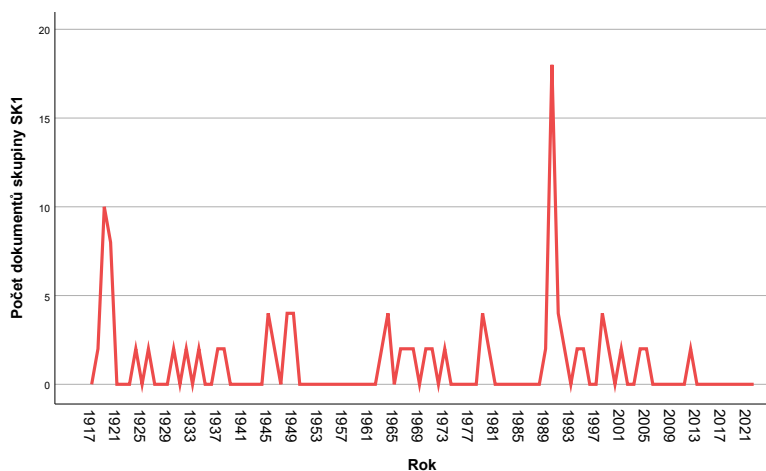
Tabulka č. 58: Rozložení rozsahu slovníku do skupin 1–8 pro log (slovník – type)

Sk	Rozsah	Počet	Avg Tok	Avg Type	ANenovel	ANovel	Počet nov.
1	14–33	58	33	26,74	26,44	27,47	17
2	34–89	789	99	62,61	61,47	63,30	489

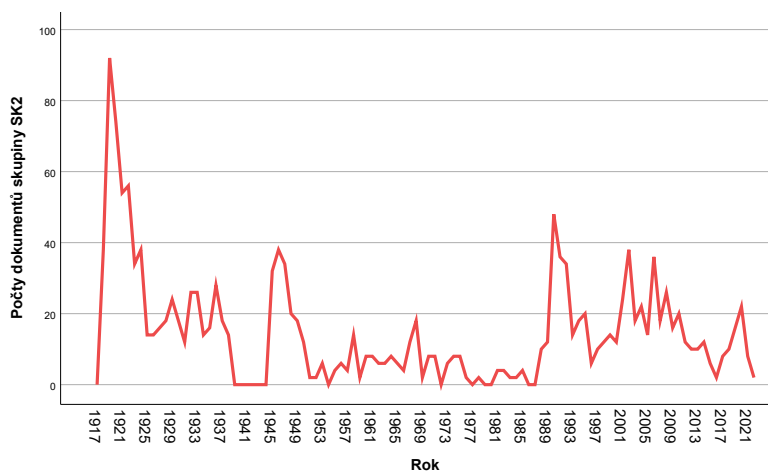
3	90–244	1456	357	157,17	154,23	158,68	962
4	245–664	1777	1 309	424,57	414,23	428,99	1245
5	665–1807	1743	5 183	1102,30	1009,99	1120,50	1456
6	1811–4865	550	20 035	2637,08	2711,47	2630,77	507
7	4927–9785	36	61 484	5759,33	6565,25	5529,07	28
8	13 696–13 696	1	190 962	13 696,00	0	13 696,00	1

77.4 Grafy č. 163 až 170 ukazují počty primárních předpisů v jednotlivých letech 1918–2022 rozložených do 8 skupin (viz tabulka č. 58). Jde o slovořady z normativních vět.

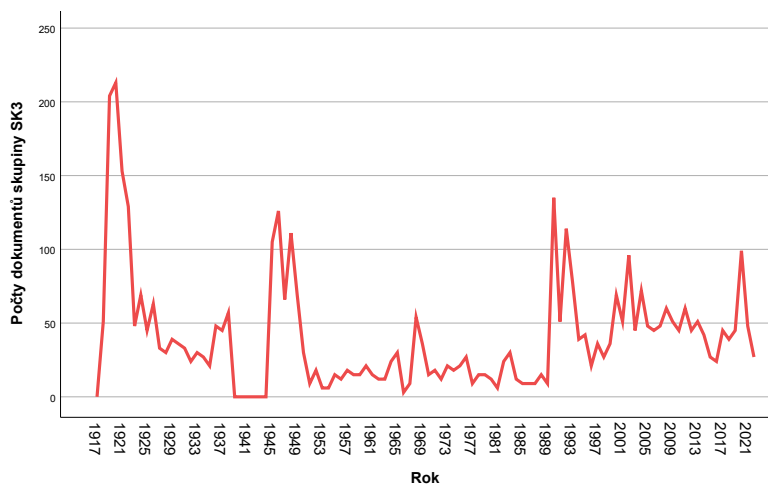
Graf č. 163: Počty primárních předpisů SK1 v letech 1918–2022 (normativní věty)

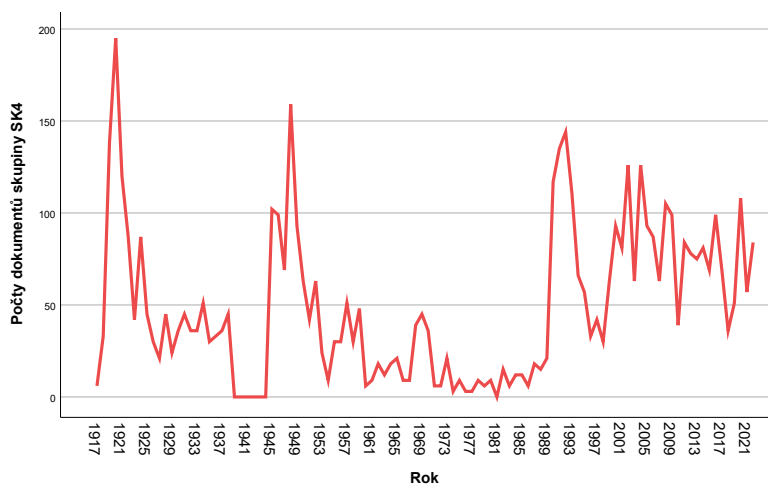
Graf č. 164: Počty primárních předpisů SK2 v letech 1918–2022 (normativní věty)

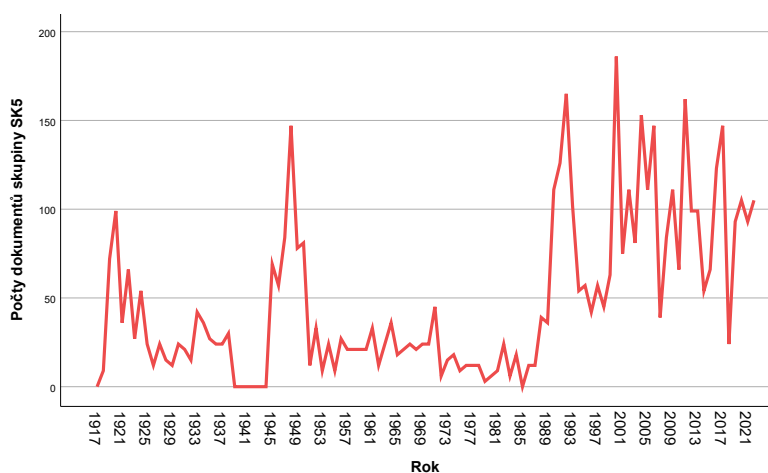
Graf č. 165: Počty primárních předpisů SK3 v letech 1918–2022 (normativní věty)

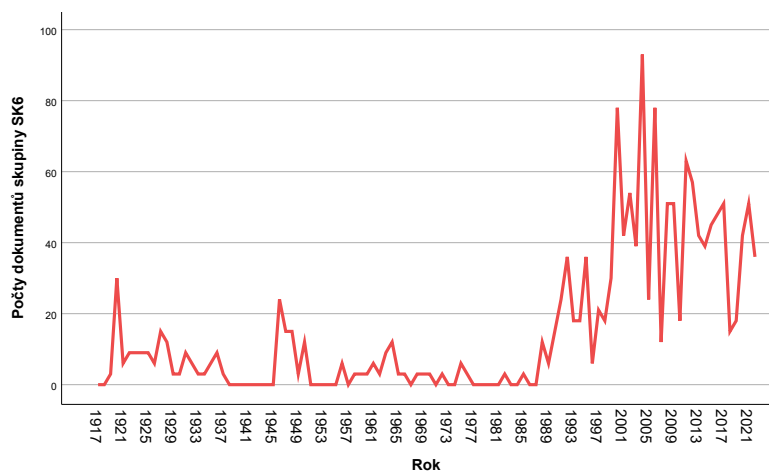
Graf č. 166: Počty primárních předpisů SK4 v letech 1918–2022 (normativní věty)

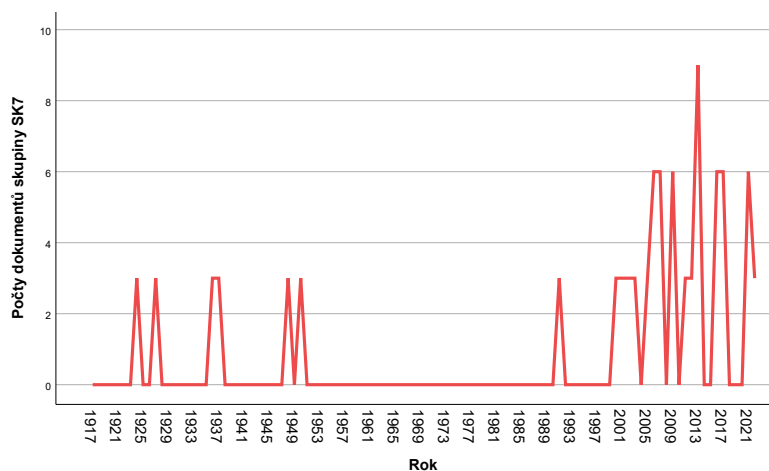
Graf č. 167: Počty primárních předpisů SK5 v letech 1918–2022 (normativní věty)

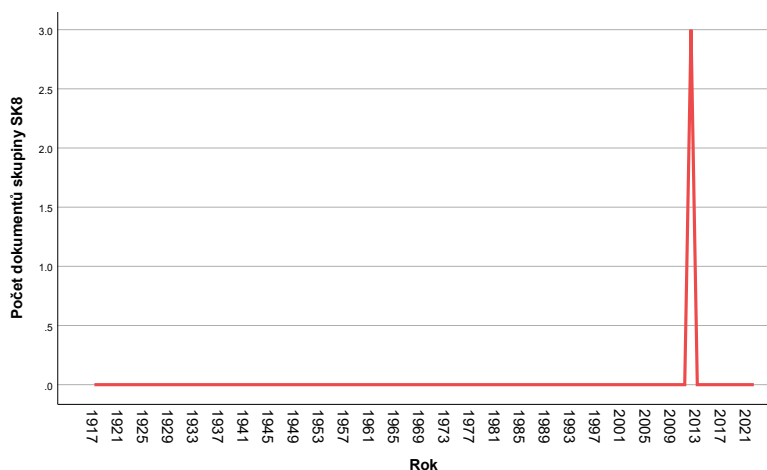

Graf č. 168: Počty primárních předpisů SK6 v letech 1918–2022 (normativní věty)

Graf č. 169: Počty primárních předpisů SK7 v letech 1918–2022 (normativní věty)

Graf č. 170: Počty primárních předpisů SK8 v letech 1918–2022 (normativní věty)

77.5 Nejrozsáhlejší slovníky primárních předpisů v jednotlivých obdobích popisuje tabulka č. 59.

Tabulka č. 59: Nejvyšší počet primárních předpisů z hlediska maxima rozsahu slovníku (type) v dané skupině a jednotlivých obdobích

Období	Max1	Max2	Max3
1918–1939	3,41	3,64	3,27
1945–1959	3,05	3,40	2,55
1960–1969	4,20	3,40	3,90
1970–1989	4,20	4,00	3,74
1990–1999	4,30	4,50	3,10
2000–2022	4,61	4,17	4,39

Pro rozsahy slovníků v jednotlivých letech jsou rozhodující skupiny 3 až 5 (viz tabulka č. 58). Jednotlivá období se liší podle všech maxim. Existuje základní

trend růstu počtu předpisů v nosných skupinách 3 až 5. Vzestupný trend sice není tak výrazný jako u délek předpisů, ale nepochybně existuje u všech skupin maxim 1 až 3.

Rozsahy slovníků nemají inverzní rozložení jako délky textů, zejména u primárních předpisů s nejrozsáhlejšími slovníky, které se inverzní křivce vymykají. Nicméně grafy č. 163 až 170 ukazují, že od grafu č. 167 (SK5) počet **nejrozsáhlejších slovníků spadá do období po roce 1990**. Z hlediska počtu vykazuje největší množství textů SK3 až SK5 (200) a následují skupiny SK2 a SK6 (100). Skupiny SK1, SK7 a SK8 jsou minimální.

77.6 Tabulka č. 60 zahrnuje nejrozsáhlejší slovníky primárních předpisů pro skupiny 7 a 8.

Tabulka č. 60: Nejrozsáhlejší slovníky (type)

Identifikace	Slovník	Název	Délka	TTK
89/2012 Sb.	13696	občanský zákoník	190 962	7,17
946/1811 Soud.	9785	obecný zákoník občanský	65 512	14,94
76/1927 Sb.	8481	o přímých daních	61 159	13,87
131/1912 Ř. z.	6786	vojenský trestní soudní řád	55 465	12,24
113/1895 Ř. z.	6621	civilní soudní řád	55 118	12,01
259/1924 Sb.	6334	živnostenský řád pro Slov. a Pod. Rus	32 572	19,45
261/2007 Sb.	6302	stabilizace veřejných rozpočtů	91 018	6,92
513/1991 Sb.	6256	obchodní zákoník	60 515	10,34
119/1873 Ř. z.	6173	trestní řád soudní	53 740	11,48
303/2013 Sb.	6141	novela související s rekodifikací souk. práva	103 527	5,93
79/1896 Ř. z.	6029	exekuční řád	50 551	11,93
262/2006 Sb.	6016	zákoník práce	59 085	10,18
370/2000 Sb.	6006	novela obchodního zákoníku a dalších před.	81 717	7,35
142/1950 Sb.	5737	občanský soudní řád	40 342	14,22
183/2017 Sb.	5608	změna zákonů v souvislosti s přijetím zák. č. 250/2016 Sb.	146 269	3,83

378/2007 Sb.	5584	zákon o léčivech a novela	65 807	8,49
263/2016 Sb.	5524	atomový zákon	60 274	9,16
117/1852 Ř. z.	5509	zákon trestní	35 620	15,47
240/2013 Sb.	5484	o investičních společnostech a fondech	99 777	5,50
283/2021 Sb.	5481	stavební zákon	52 788	10,38
127/2005 Sb.	5453	o elektronických komunikacích a novela	49 234	11,08
374/2021 Sb.	5403	novela zákona o elektronických komunikacích	53 741	10,05
131/1936 Sb.	5350	o obraně státu	43 322	12,35
344/2013 Sb.	5345	novela daňových zákonů související s rekodif. OZ	97 428	5,49
90/2012 Sb.	5285	o obchodních korporacích	63 487	8,32
182/2006 Sb.	5230	insolvenční zákon	56 546	9,25
40/2009 Sb.	5179	trestní zákoník	63 857	8,11
99/1948 Sb.	5158	o národním pojištění	38 047	13,56
204/2017 Sb.	5157	novela podnikání na kapitálovém trhu	72 387	7,12
265/2001 Sb.	5147	novela trestního řádu	47 267	10,89
129/2003 Sb.	5055	novela zákona o léčivech a dalších předpisech	52 534	9,62
96/2022 Sb.	5053	novela finančního trhu EU	59 543	8,49
280/2009 Sb.	4937	daňový řád	42 442	11,63
134/2016 Sb.	4936	o zadávání daňových zakázek	51 208	9,64
1/2002 Sb.	4934	novela celního zákona	48 909	10,09
86/1937 Sb.	4930	železniční zákon	32 947	15,00
458/2011 Sb.	4927	novela daňových zákonů (inkasní místo)	69 664	7,07

Z hlediska rozsahů slovníků (type) se opět zcela vymyká občanský zákoník č. 89/2012 Sb., ovšem vzhledem k délce textu a především bohatosti slovníku (7,17) spíše zapadá do postupů typických pro primární předpisy po roce 2000.

77.7 Pro zákony rakouské a československé je typická souvislost mezi délkou textu a rozsahem slovníku v tom smyslu, že bohatost slovníku je vysoká. Mezi primárními předpisy z těchto období nenajdeme žádnou novelu, jak ukazuje tabulka č. 60.

Všechny novely spadají do období po roce 2000. Je zajímavé, že novely po roce 2000 mají často větší rozsah slovníku než nové kodexy.¹³⁰ To je patrně dáno tím, že novely modifikují řadu předpisů z různých oblastí. Jestliže např. novela zákona o elektronických komunikacích má fakticky stejně rozsáhlý slovník jako původní předpis, je to podivné. Zřejmě jde o to, že novelizace obsahují natolik rozsáhlé přidané části textu, které převáží formální věty řídící algoritmus začlenění nových částí do původního znění (např. obraty „nahrazovat“, „doplnit“, „znít“ apod.).

Z období od roku 1990 do roku 1999 pochází jediný předpis, který spadá do skupiny 7 a 8, a to obchodní zákoník č. 513/1991 Sb. s relativně vysokou bohatostí slovníku (10,34), čímž se podobá parametrům předcházejících období. Z kodexů se mu blíží pouze zákoník práce 262/2006 Sb.

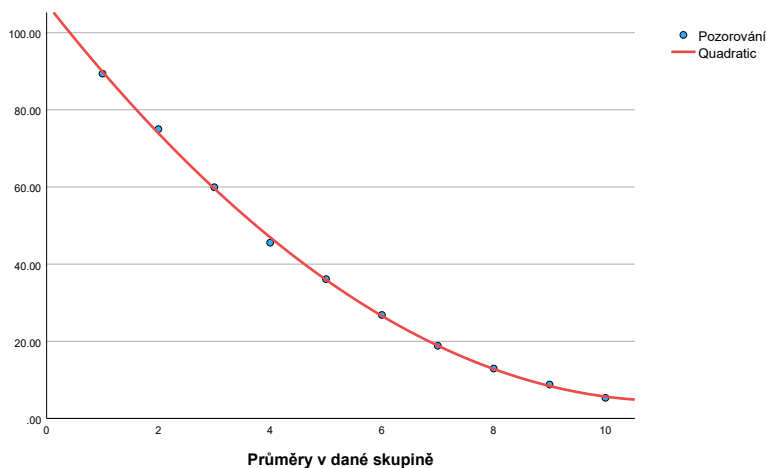
V zásadě platí, že v etapách před rokem 1990 nejrozsáhlejší zákony z hlediska slovníku měly větší bohatost textů než zákony po roce 2000.

77.8 Rozdělíme-li soubor primárních předpisů na 10 skupin podle délky (log) a vezmeme-li průměr každé skupiny a srovnáme jej s průměrem z 10 skupin podle rozsahu slovníků, dostaneme graf č. 171.

Kvadratická funkce velmi přesně demonstruje vztahy délky textů a rozsah slovníků v dané bázi. Tím se také odůvodňuje nutnost rozčlenění primárních předpisů do skupin s podobnou délkou textů.

¹³⁰ Kodexem se zde míní technické označení předpisu, který přináší nové normativní věty a neobsahuje přímé novelizace.

Graf č. 171: Vztah slovníku k délce textu v procentech pro 10 skupin

§ 78

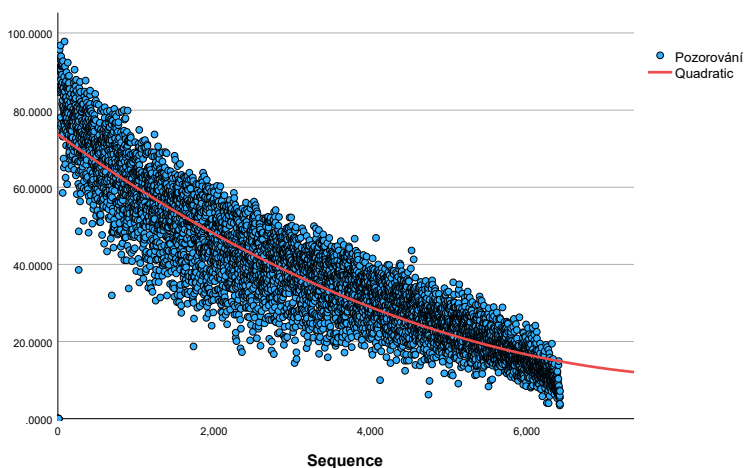
Bohatost slovníku

78.1 Bohatost slovníku lze měřit různými způsoby,¹³¹ nicméně základ tvoří poměr mezi rozsahem slovníku a délkou textu. Popis rozložení primárních předpisů z hlediska bohatosti slovníku ukazuje graf č. 172.

Rozložení primárních předpisů z hlediska bohatosti znázorňuje zhruba kvadratická funkce při $R^2 = 0,824$. Průměrná bohatost dosahuje 38,51 a medián 35,35.

¹³¹ Srovnej ZIPF, George. Kingsley. *Selected Studies on the Principle of Relative Frequency in Language*. Cambridge: Harvard University Press: 1932; GUIRAUD, Pierre. *Les caractères statistiques du vocabulaire*. Paris: Presses universitaires de France, 1954; a srovnej s ČERNÝ, Jiří. *Dějiny lingvistiky*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 264 an.

Graf č. 172: Bohatost slovníku primárních předpisů (slovotvary z normativních vět)

78.2 Vezmeme-li v úvahu délky primárních předpisů, pak předpisy nad 90 000 slov vykazují bohatost od 3,44 do 7,17, viz tabulka č. 61.

Tabulka č. 61: Bohatost nejdelších primárních předpisů

Identifikace	Název	Délka	Slovník	Bohat.	Počet mod.
89/2012 Sb.	občanský zákoník	190 962	13 696	7,17	723
261/2007 Sb.	stabilizace veřejných rozpočtů	91 018	6 302	6,92	1 722
303/2013 Sb.	novelizace souvisící s rekodif. OZ	103 527	6 141	5,93	3 665
240/2013 Sb.	o investičních společnostech	99 777	5 484	5,49	5
344/2013 Sb.	novela daní v souvislosti s rek. OZ	99 428	5 345	5,49	3 344
183/2017 Sb.	změna zákonů souv. s přijetím zák. č. 250/2016 Sb.	146 269	5 608	3,83	7 423
227/2009 Sb.	novela zák. o registrech	107 193	3 688	3,44	2 525

Počet mod. znamená součet přímých novelizací a derogací paragrafů a derogací celých předpisů. Vyhýbáme se novelizacím celých předpisů, neboť jsou deformovány výpisy seznamů uvádějících novelizační body obratem „ve znění“.

Chudší slovník než zákon č. 227/2009 Sb. neexistuje. Bohatost vyšší než občanský zákoník má 6 382 předpisů z celkového počtu 6 422. Kromě zákona č. 240/2013 Sb. jde v tabulce č. 61 o předpisy s vysokým počtem modifikací. Zákon č. 183/2017 Sb. je dokonce zákon s nejvyšším počtem modifikací z primárních předpisů. **U nejdelších předpisů prostě nelze považovat chudý slovník za nějaký znak svědčící o úrovni odbornosti.** Zcela jinak ovšem může vypadat situace z hlediska pouze českých slov a vezmeme-li v úvahu lematizaci.

78.3 Tabulka č. 62 ukazuje rozložení podle bohatosti slovníku do 9 skupin.

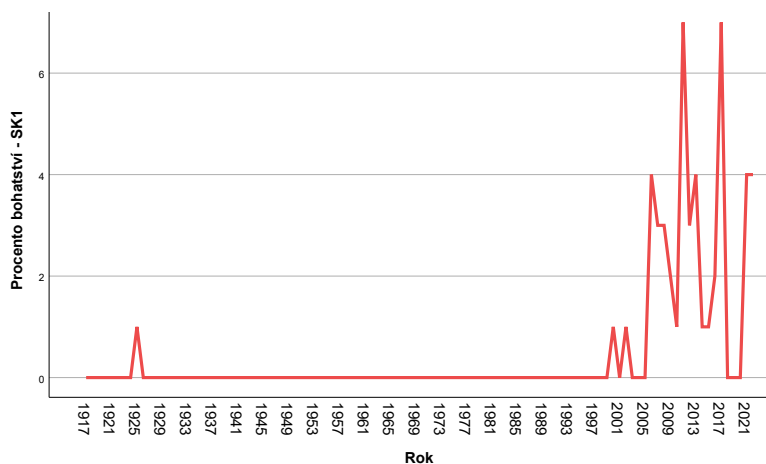
Tabulka č. 62: Rozložení bohatosti slovníků v % do skupin 1–9 podle kvadratické funkce

Sk	Rozsah	Počet	Avg Tok	Avg Type	AvgRitch%	ANenov.	ANov.	Počet nov.
1	1,85–2,86	49	55 401	3 527	6,68	4,09	6,73	48
2	2,87–3,86	431	20 725	2 403	12,16	11,44	12,18	419
3	3,87–4,86	1112	7 079	13 223	19,41	20,33	19,36	1 061
4	4,87–5,86	1481	2 661	750	29,00	30,01	28,81	1 243
5	5,87–6,86	1434	1 021	403	40,00	40,84	40,13	944
6	6,87–7,86	1027	351	186	54,10	54,37	53,84	571
7	7,87–8,86	681	128	87	70,00	69,89	69,16	353
8	8,87–9,86	194	60	50	84,00	84,66	83,36	66
9	9,89	1	45	44	97,80			0

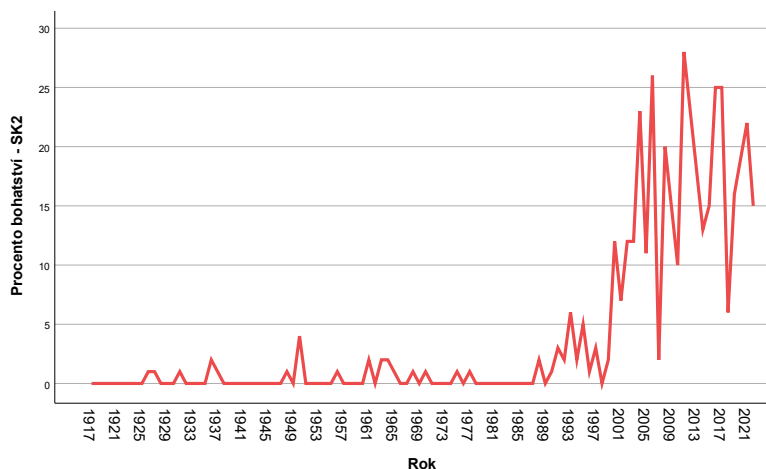
- * Legenda: Sk – označení skupiny; Rozsah – interval pro každou skupinu, viz graf č. 171; Počet – počet předpisů v dané skupině; Avg Tok – průměr token; Avg Type – průměr type; AvgRitch% – bohatost slovníku; ANenov – průměry nenovelizovaných předpisů; SNov – průměry novelizovaných předpisů; Počet nov. – počet novelizací v dané skupině

78.4 Rozložení počtu předpisů do jednotlivých roků podle bohatství slovníku popisují grafy č. 173 až 180. Bohatství je vyjádřeno v procentech a skupiny jsou rozloženy na základě kvadratické funkce (viz graf č. 172).

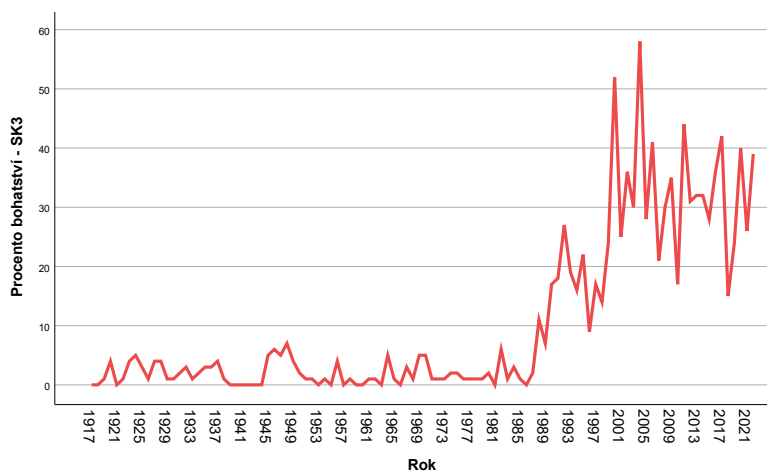
Graf č. 173: Počet primárních předpisů podle bohatství SK1

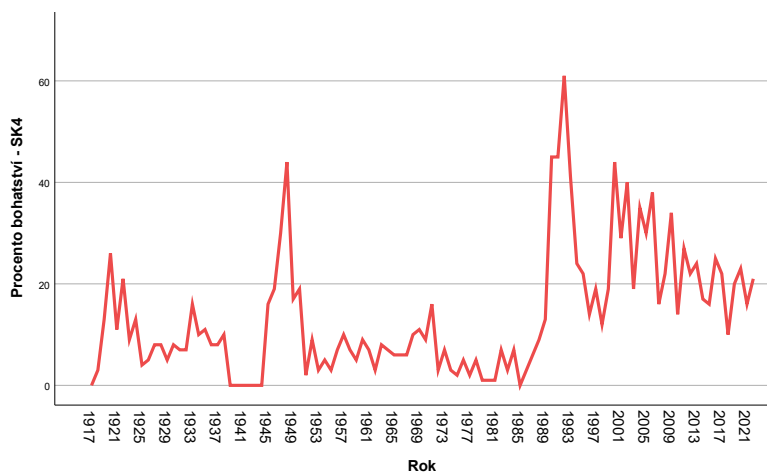
Graf č. 174: Počet primárních předpisů podle bohatství SK2

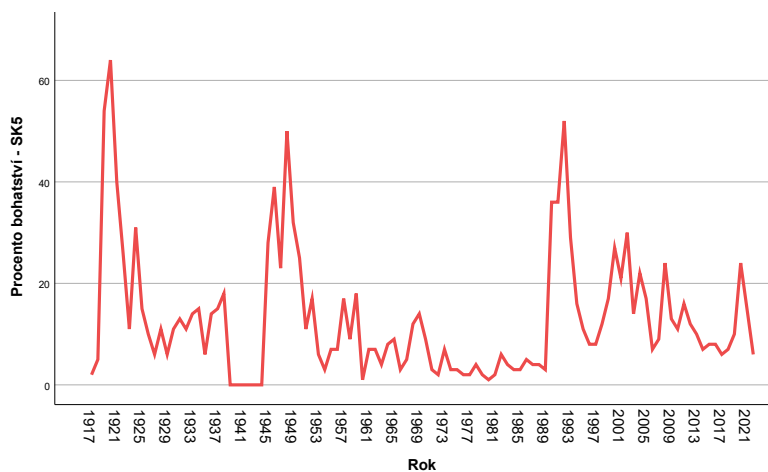
Graf č. 175: Počet primárních předpisů podle bohatství SK3

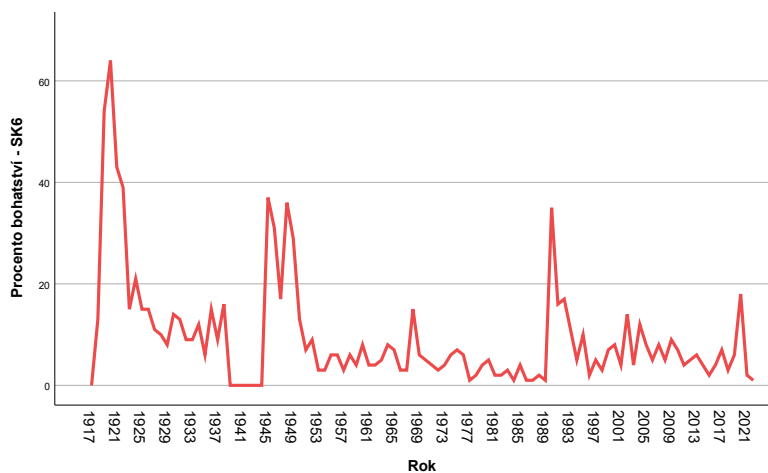
Graf č. 176: Počet primárních předpisů podle bohatství SK4

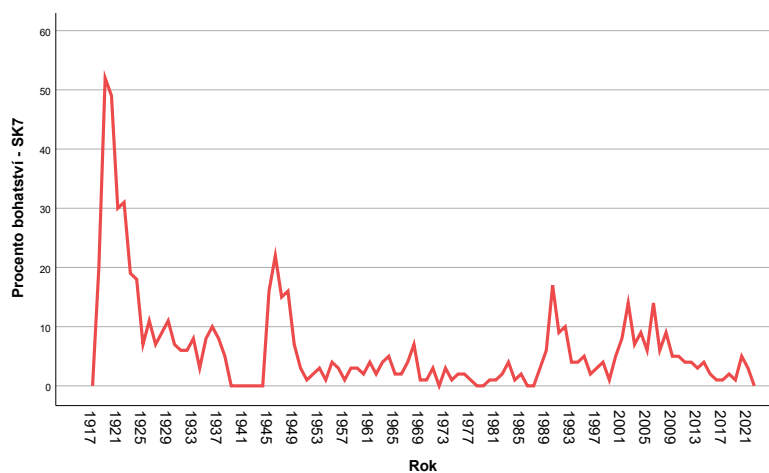
Graf č. 177: Počet primárních předpisů podle bohatství SK5

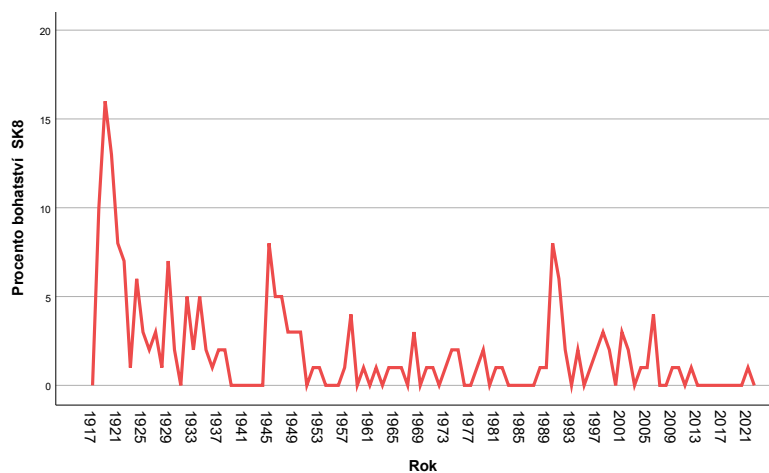
Graf č. 178: Počet primárních předpisů podle bohatství SK6

Graf č. 179: Počet primárních předpisů podle bohatství SK7

Graf č. 180: Počet primárních předpisů podle bohatství SK8

Tabulka č. 63: Nejvyšší počet primárních předpisů z hlediska maxima bohatství slovníku (ritch) v dané skupině pro jednotlivá období.

Období	Max1	Max2	Max3
1918–1939	5.52	5.62	5.71
1945–1959	4.87	4.93	5.80
1960–1969	4.70	5.30	5.30
1970–1989	4.80	4.55	5.25
1990–1999	3.80	3.80	4.70
2000–2022	3.13	3.74	3.91

78.5 Bohatost slovníků v jednotlivých obdobích razantně klesá v prvním, druhém i třetím maximu. Vzhledem k tomu, že skupiny jsou vytvořeny tak, že jde o přibližně stejně dlouhé texty, nemůže jít o důsledek délky předpisů. Také patrně **nemůže jít o důsledek nárůstu odbornosti**, neboť tak silné zvýšení odbornosti oproti První republice je těžko přijatelné. Velmi podivná je skutečnost, že po roce 1999 jsou poměry maxim ze skupin MAX1–SK4, MAX2–SK3 a MAX3–SK5, po roce 2000 do roku 2010 jsou poměry maxim MAX1–SK3, MAX2–SK4 a MAX3–SK5 a konečně od roku 2011 se poměry maxim stabilizují na MAX1–SK3, MAX2–SK4 a MAX3–SK2.

Tomu odpovídá i pokles bohatosti slovníků po roce 2000. V každém případě bohatství slovníků ukazuje, že navržená období se skutečně liší, a to výrazně. Dokonce nejen v různé míře bohatosti slovníku, ale i ve struktuře maxim, což naznačuje jiný přístup k tvorbě práva.

Důvody poklesu bohatosti slovníků ve sledovaných obdobích může vysvětlit až následná analýza textů z hlediska konkrétních slov a frází.

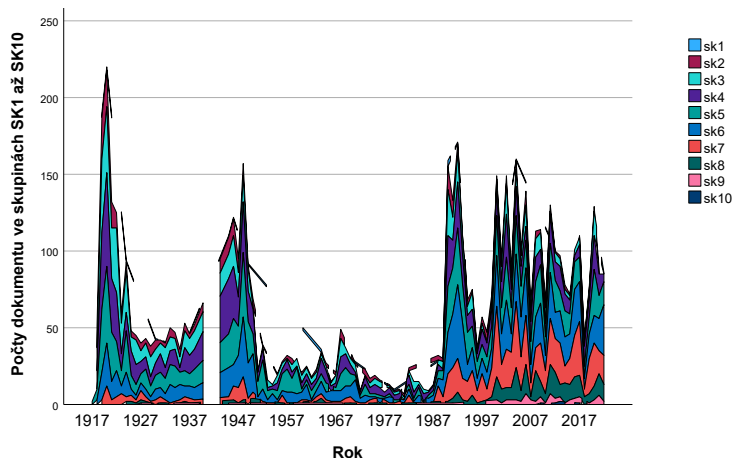
§ 79

Struktura rozložení primárních předpisů z hlediska skupin

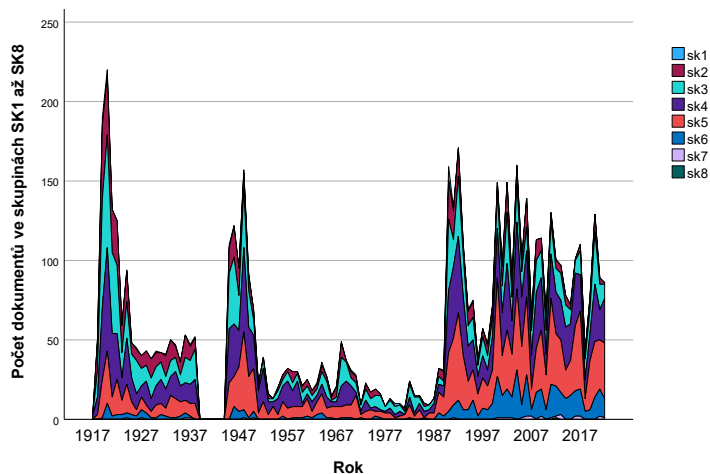
79.1 Z paragrafů 76 až 79 vysvětluje, že délky textů, rozměry slovníků i bohatství slovníků se mění nejen v každém roce, ale také každý rok má poněkud jinou strukturu. V jednotlivých obdobích pak jiné skupiny hrají roli tahouna daného trendu. Srovnání struktury rozložení skupin v jednotlivých letech ukazují grafy

č. 181 až 183. I když se tyto grafy mohou zdát poněkud nepřehledné, mají znázornit **význam hlavní skupiny v jednotlivých obdobích – znázorněno červeně**.

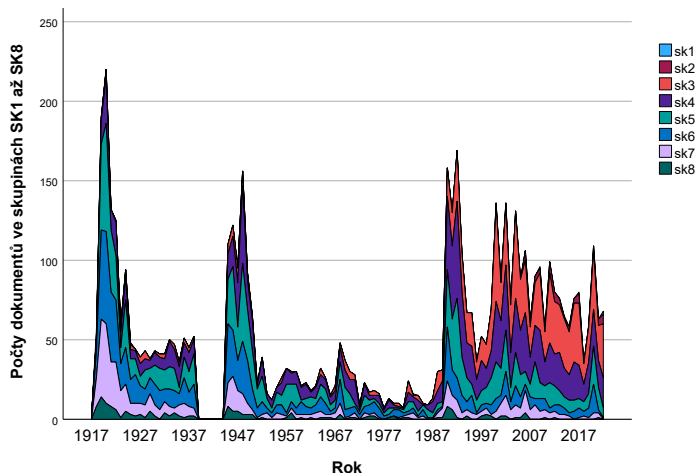
Graf č. 181: Struktura počtu primárních předpisů podle délky ve skupinách SK1 až SK8 v letech 1918–2022

Graf č. 182: Struktura primárních předpisů podle slovníků skupin SK1 až SK8 v letech 1918–2022

Graf č. 183: Struktura počtu primárních předpisů podle bohatství slovníku skupin SK1 až SK8 v letech 1918–2022

79.2 V § 78 jsme vyslovili podezření, že na bohatost slovníků může mít vliv míra novelizací, neboť struktura novelizace se od kodexů liší, především tím, že se neustále opakují uvozovací věty novelizačních bodů. Je tudíž zajímavé popsat procento novelizací z vydaných předpisů pro jednotlivá období. K nejsilněji obsazeným skupinám v případě bohatství slovníku patří skupiny SK3 až SK6.

Tabulka č. 64: Procento novelizací silných skupin SK3 až SK6 pro bohatství slovníku v jednotlivých obdobích

Období	SK3	% N ¹³²	SK4	% N	SK5	% N	SK6	% N
1918–1938	48	58,33	211	64,93	396	46,46	411	37,96
1945–1959	37	64,86	196	33,16	292	17,47	210	19,5
1960–1969	17	64,71	73	38,36	70	48,57	63	26,98

¹³² % N znamená procento novelizací na základě přímých novelizací jednotlivých paragrafů (hypertextové odkazy).

1970–1989	49	67,35	103	59,22	72	47,22	64	37,50
1999–1999	183	84,70	302	74,17	225	69,33	104	66,35
2000–2022	762	95,14	554	91,31	324	83,95	146	79,45

Letmým pohledem na tabulku č. 64 musí být každému jasné, že **procento novelizací řádově stoupá po roce 1990 a po roce 2000 dosahuje extrémních hodnot, tj. ve SK3 a SK4 se pohybuje nad 90 %**. Připomeňme tabulku č. 43, kde se udává pro Rakousko procento novelizací okolo 66 %.

Z tabulky č. 62 vyplývá, že průměrné bohatství slovníků v jednotlivých skupinách se příliš neliší mezi novelami a ostatními předpisy; znamená to, že i když procento podílu novel neustále roste, nemusí to být příčina chudnutí slovníků.

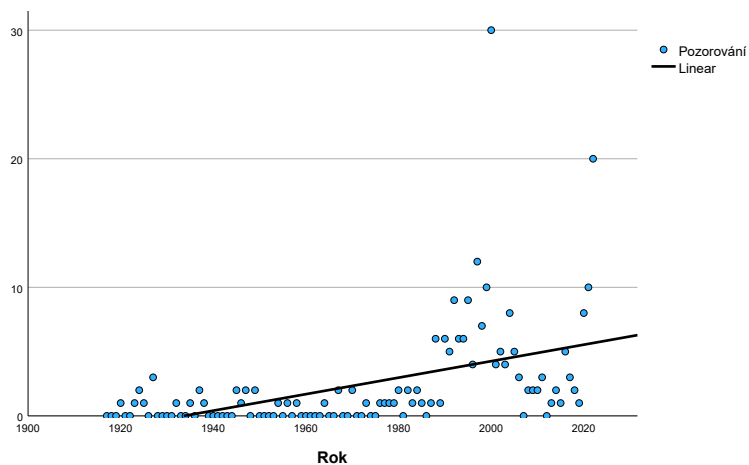
79.3 Otázkou zůstává, zda trend k chudnutí slovníků směrem k současnosti se také projevuje ve všech právních odvětvích. Již jsme upozorňovali, že klasifikace do právních odvětví je pouze hrubá. Navíc je třeba počítat s tím, že novelizace se obvykle dotýkají několika odvětví. Pracovali jsme proto s třemi základními zařazeními pro každý dokument. Právních odvětví je 13. Tabulka č. 65 rozděluje všechny primární předpisy do 8 skupin na základě bohatství slovníku podle kvadratické funkce. Pro každé odvětví je spočteno, kolik předpisů v daném roce a v daném odvětví spadá do které skupiny. Jako příklady výchozích grafů lze uvést graf č. 184.

Graf č. 184 naznačuje, že počty dokumentů z odvětví správního práva s chudým slovníkem se zejména po roce 1990 zvyšují oproti předcházejícím letům.

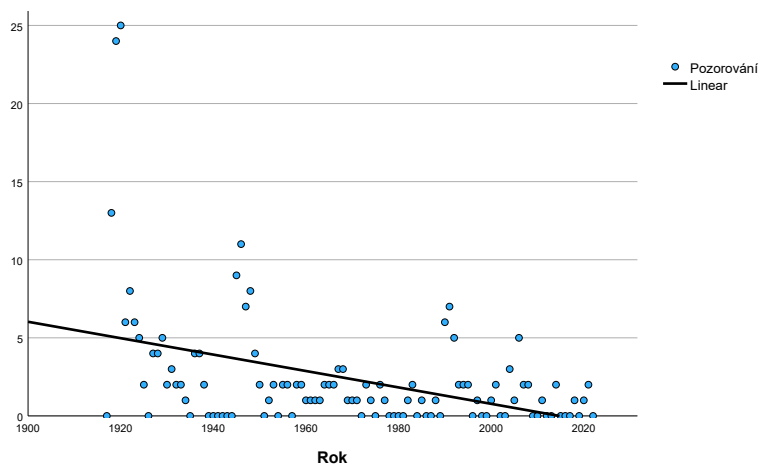
Naopak graf č. 185 pro totéž odvětví ukazuje, že zhruba do roku 1960 převažovaly dokumenty s bohatším slovníkem ve skupině 7.

Lineární trend je přirozeně hrubým odhadem, nicméně rozložení jednotlivých bodů je snad dostatečně názorné. Je vhodné podotknout, že oblast správního práva je nejrozsáhlejším odvětvím, které za každého režimu pokrývá přes 60 % všech produkováných předpisů, následováno právem finančním.

Graf č. 184: Počty předpisů v SK3 v jednotlivých letech – správní právo

Graf č. 185: Počty předpisů ve skupině SK7 v letech 1918–2022 – správní právo

79.4 Provedeme-li odhady vzestupných či sestupných trendů pro každou skupinu v daném odvětví v letech 1918–2022, dostaneme tabulku č. 65. ↑ znamená vzestupný trend směrem k současnosti (viz graf č. 184), ↓ znamená sestupný trend směrem k minulosti (viz graf č. 185), = upozorňuje na vyrovnaný trend pro všechny roky – vodorovná křivka –, 0 označuje, že v této skupině se nevyskytl žádný dokument.

Tabulka č. 65: Trendy bohatosti slovníku ve skupinách 1–8 pro právní odvětví

Odvětví	Číslo	SK1	SK2	SK3	SK4	SK5	SK6	SK7	SK8
ÚsP	1	0	↑	↑	↑	=	↓	↓	↓
SpP	2	↑	↑	↑	↑	↓	↓	↓	↓
FiP	3	↑	↑	↑	=	↓	↓	↓	↓
TrPH	4	0	↑	↑	↑	↓	↓	↓	↓
ObPP	5	0	↑	↑	↑	↓	↓	↓	↓
ObPH	6	↑	↑	↑	↑	↑	↓	=	↓
RoP	7	0	↑	↑	=	↓	↓	↓	0
PrP	8	↑	↑	↑	↑	↓	↓	↓	↓
ObchP	9	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	=
MPS	10	0	↑	↑	↑	↑	0	↓	0
MPV	11	0	0	↑	↑	=	↓	=	↓
PSZ	12	↑	↑	↑	↑	=	↓	↓	↓
TPP	13	↑	↑	↑	↑	↓	↑	↓	↓

Lze konstatovat, že v průběhu sledovaného období převažuje tendence k chudnutí slovníků, viz sloupce SK1 až SK4, a naopak tendence k bohatším slovníkům se posunuje od SK5 do minulosti. Můžeme tedy konstatovat, že **tendence k chudnutí slovníku se netýká pouze primárních předpisů jako celku, ale také naprosté většiny právních odvětví**. Jistou výjimku představuje právo obchodní a v menší míře právo občanské, které vykazuje vzestupný trend ve všech skupinách kromě skupiny 8.

§ 80

Slovní druhy českých slov

80.1 Doposud jsme pracovali s tzv. slovotvary. Nyní se zaměříme pouze na česká slova z čistých normativních vět, tzv. **lemmata**.¹³³ Kompletní slovník českých slov¹³⁴ lemmat popisuje tabulka č. 66. Českých lemmat vykazuje báze primárních předpisů celkem **35 190 s četností 17 299 754**.

Tabulka č. 66: Přehled lemmat českých slov z normativních vět báze

SK	Slov. druh ¹³⁵	Četnost	Počet	% Četnost	% Počet
1	Substantiva	6 785 636	12 920	39,22	36,71
2	Adjektiva	2 764 302	11 299	15,98	32,11
3	Zájmena	1 254 560	67	7,25	0,19
4	Číslovky	100 655	141	0,58	0,40
5	Verba	1 074 187	3 138	6,21	8,29
6	Adverbia	335 151	1 558	1,94	4,43
7	Předložky	2 159 631	24	12,48	0,07
8	Spojky	1 422 020	56	8,27	0,16
9	Jména	25 435	2 185	0,15	6,21
10	Ex. a mod. verba	500 688	13	2,89	0,04
11	Zpodst. adjektiva	16 609	67	0,10	0,19
12	Přechodníky	3 868	324	0,02	0,92
13	Trp. verba	265 136	2 023	1,53	5,75
14	Přív. adjektiva	2 966	195	0,02	0,55

¹³³ Lemma je slovo obvykle v základním tvaru, tj. např. 1. pádě jednotného čísla, infinitivu apod., které reprezentuje skupinu slovovarů v rámci jednoho slovního druhu. Např. lemma „prase“ reprezentuje tvary „prasete“, „praseti“, „prasetem“, „prasata“, „prasatům“, „prasat“, „prasaty“, „prasatech“, ale nikoliv „prasečí“ či „zprasit“.

¹³⁴ Srovnej s tabulkou č. 52 popisující výskyty všech typů slov v dané bázi.

¹³⁵ Příslušnost ke slovním druhům vychází z metodiky *Mluvnice češtiny, díl II. Tvarosloví*. Významová lemmata jsou členěna podrobněji, neboť má smysl vyčlenit např. pro substantiva jména, ze sloves modální a existenciální slovesa apod.

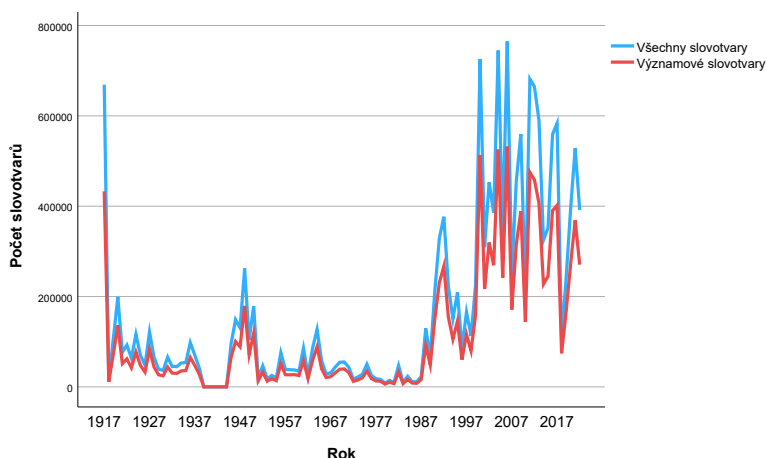
15	Částice	404 308	78	2,34	0,22
16	Infinitiv verba	184 598	1 101	1,07	3,13
	Suma	17 299 754	35 190		

80.2 Za významová slova považujeme substantiva (1, 9, 11), adjektiva (2, 14), slovesa (5, 10, 12, 13, 20) a adverbia (6).¹³⁶

Z hlediska četnosti výskytu tvoří **významová slova 69,13 % ze všech českých slov (lemmat)** báze a 98,96 % z kompletního slovníku všech českých slov (lemmat) naší báze primárních předpisů.

80.3 Máme-li si učinit představu o rozložení významových slov a slovních druhů v jednotlivých letech, je třeba se vrátit k slovo tvarům jako východisku analýzy.

Graf č. 186: Srovnání všech slovo tvarů z normativních vět primárních předpisů a významových slovo tvarů v letech 1918–2022

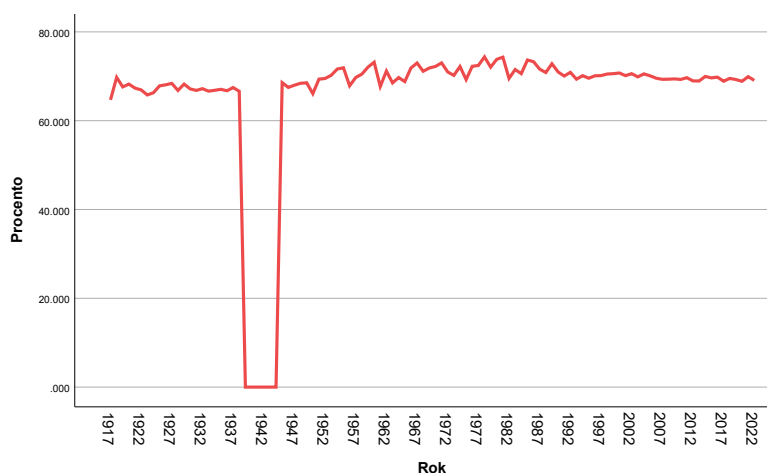

¹³⁶ Viz TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*; GUIRAUD, Pierre. *Les caractères statistiques du vocabulaire*; a ČERNÝ, Jiří. *Dějiny lingvistiky*, s. 264.

Vztah všech slovovarů z normativních vět primárních předpisů a významových slovovarů popisuje graf č. 186.

Na grafu č. 186 vidíme známé extrémní nárůsty slovovarů po roce 2000, které také kopíruje nárůst významových slov. Je ovšem třeba prozkoumat, jak se vyvíjí tento vztah z hlediska procentuálního, což ukazuje graf č. 187.

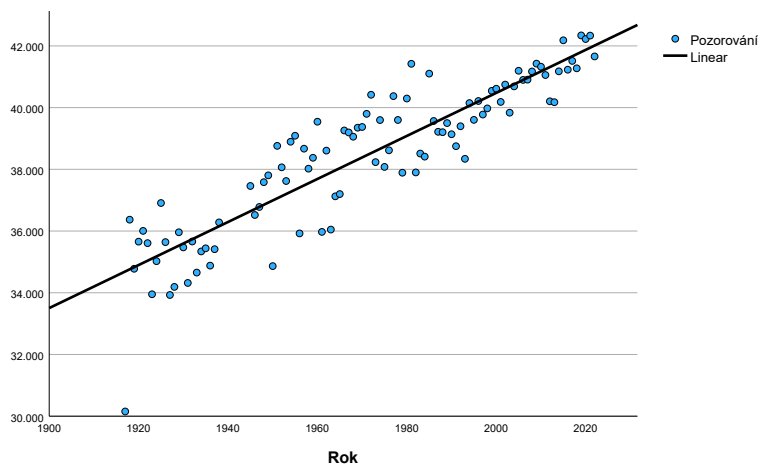
Graf č. 187: Procento významových slovovarů ke všem slovovarům z normativních vět primárních předpisů v letech 1918–2022

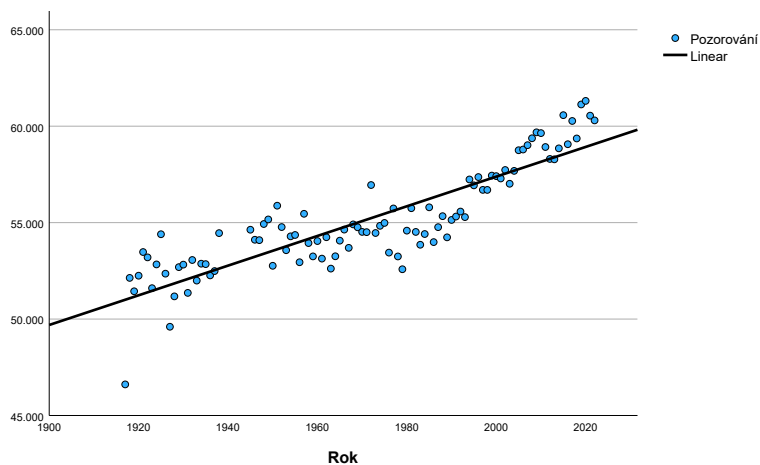
80.4 Podle grafu č. 187 se vlastně nic moc nemění, neboť procento významových slov vykazuje jen mírné odchylky, samozřejmě kromě období Protektorátu. Mírné rozdíly vykazuje období tzv. Socialismu, ale po roce 1990 jde o v principu stabilní poměr výskytu významových slov k celku s mírným poklesem. Posuny u jednotlivých slovních druhů popisují grafy č. 188 až 196.

Zatímco graf č. 188 vztahuje substantiva ke všem slovovarům, graf č. 189 popisuje vztah substantiv k významovým slovovarům. **Historický nárůst substantiv o 10 % se zdá být výrazný.**

Graf č. 188: Procento substantiv ke všem slovovarům z normativních vět z let 1918–2022

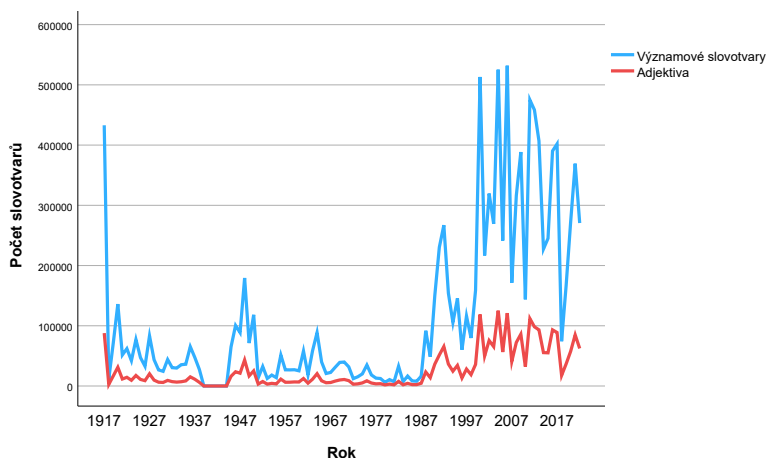

Graf č. 189: Procento substantiv k významovým slovovarům z normativních vět z let 1918–2022

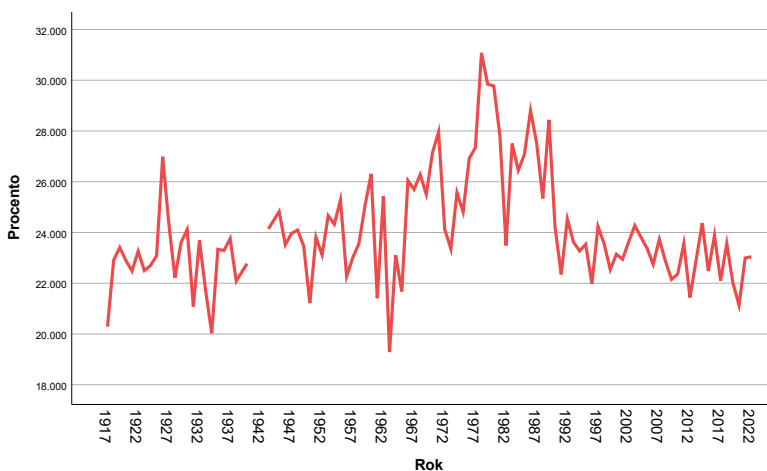

80.5 Popis změn u adjektiv v jednotlivých letech ukazuje graf č. 190 a graf č. 191.

Graf č. 190: Srovnání počtu adjektiv a významových slovovarů z normativních vět primárních předpisů z let 1918–2022

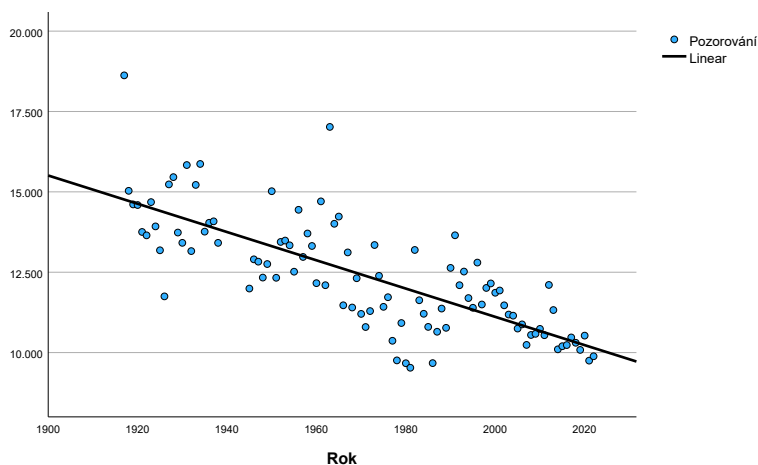
Graf č. 191: Procento adjektiv k významovým slovovarům z normativních vět z let 1918–2022

Grafy č. 191 a 192 popisují změny v poměru adjektiv k významovým slovo-
tvarům. **Nárůsty adjektiv v období Normalizace** a jejich pokles po roce 1990
nejdou zcela jasné a bude třeba je objasnit až na úrovni slovníků.

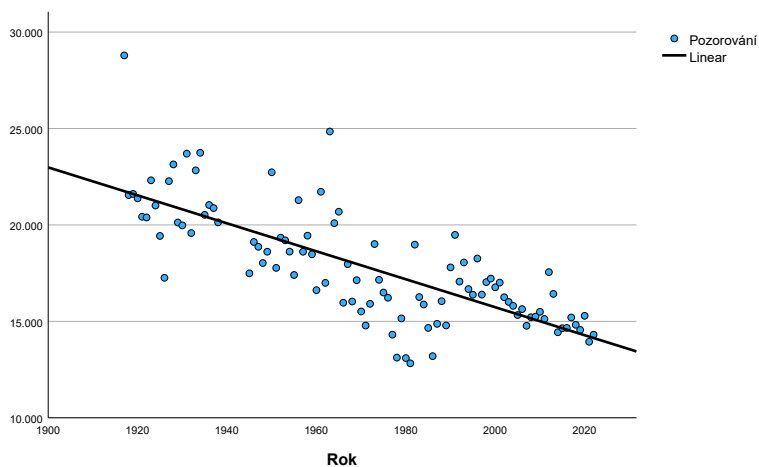
80.6 Popis změn u sloves v jednotlivých letech ukazuje graf č. 192.

Graf č. 192: Procento sloves ke všem slovo-
tvarům z normativních vět z let 1918–2022

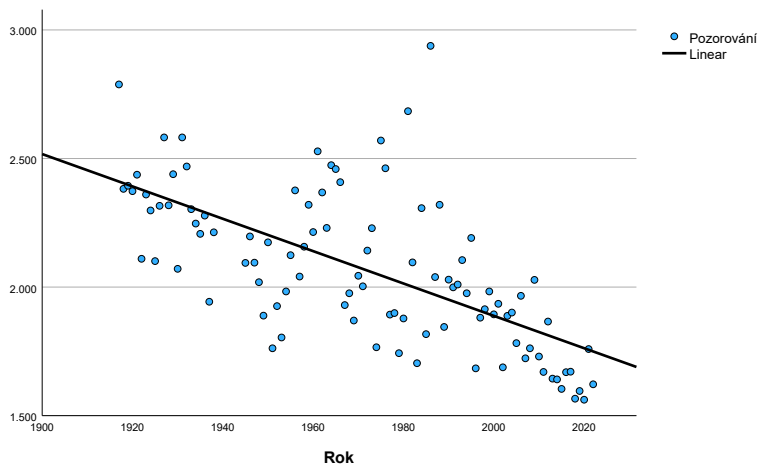
Trend u sloves, který prokazují grafy č. 192 a 193, je zjevný. **Podíl sloves v normativních větách primárních předpisů se výrazně snižuje.** Vzhle-
dem k tomu, že sloveso je jádrem české věty, jde o zjevně trend negativní. Je
známo, že **pokles sloves snižuje srozumitelnost textu.**

Graf č. 193: Procento sloves k významovým slovovarům z normativních vět z let 1918–2022

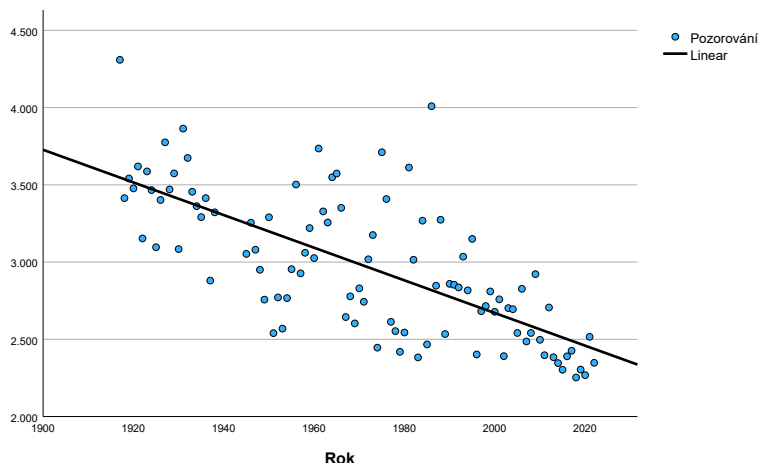

80.7 Popis změn u přísloví v jednotlivých letech ukazuje graf č. 194 a graf č. 195.

Graf č. 194: Procento adverbíí ze všech slovovarů normativních vět primárních předpisů z let 1918–2022

Graf č. 195: Procento adverbii z významových slovovarů normativních vět z let 1918–2022

Trend u příslovčí popisují grafy č. 194 a 195. Jde o historický pokles s výjimkou Normalizace, což může mít podobné důvody jako u adjektiv. **Celkově shrnu-to, slovesa a příslovce klesají a substantiva rostou.** U přídavných jmen je nejasný nárůst v 80. letech.

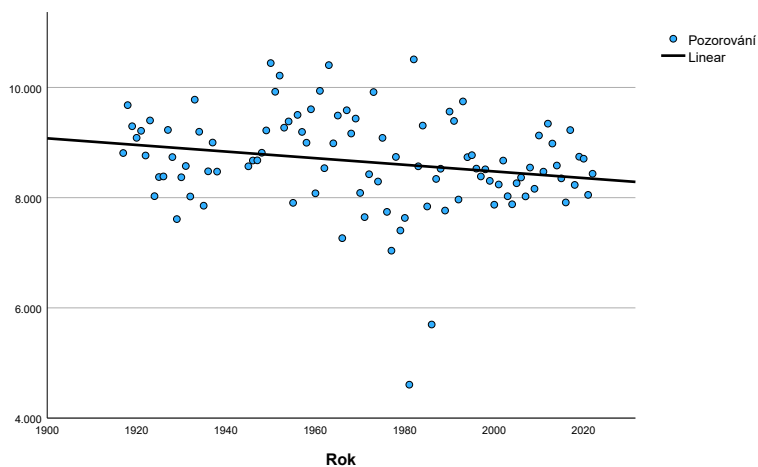
80.8 U sloves lze zjistit, kterého typu sloves se pokles týká. Viz grafy 196 až 200.

Pokles modálních a existenciálních sloves musí být na úkor významových slovovarů, což je třeba potvrdit na konkrétních slovech.

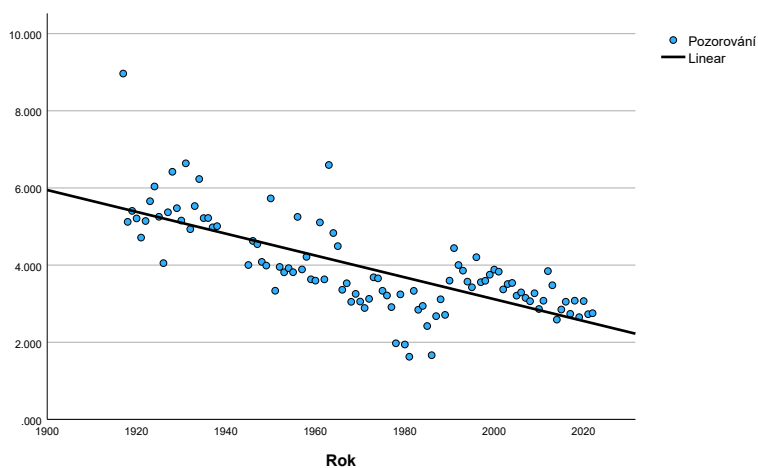
Všechny druhy sloves klesají. U obecných sloves jde o mírný pokles. Přechodníky fakticky zmizely a trpné tvary, infinitivy, existenciální a modální slovesa se výrazně snížily.

U slovních druhů kromě podstatných jmen a předložek podíl všech ostatních druhů klesá.

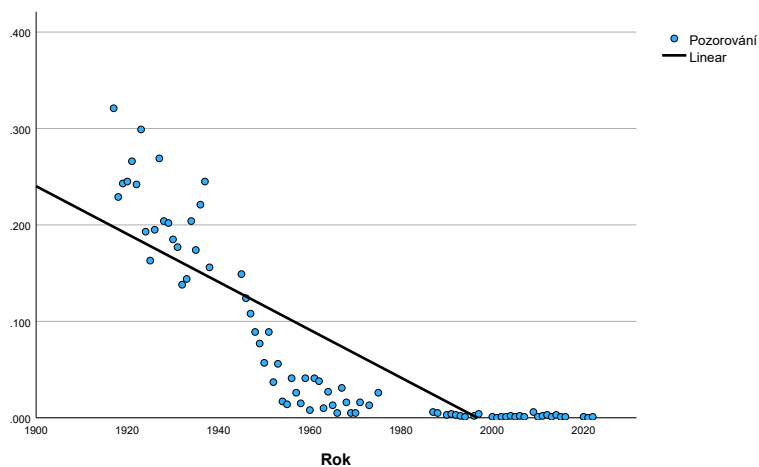
Graf č. 196: Procento obecných sloves z významových slovovarů normativních vět z let 1918–2022

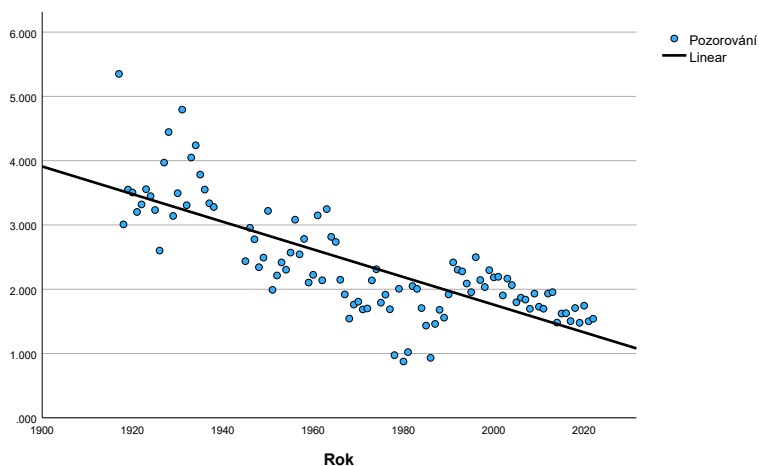
Graf č. 197: Procento existenciálních a modálních sloves z významových slovovarů z let 1918–2022

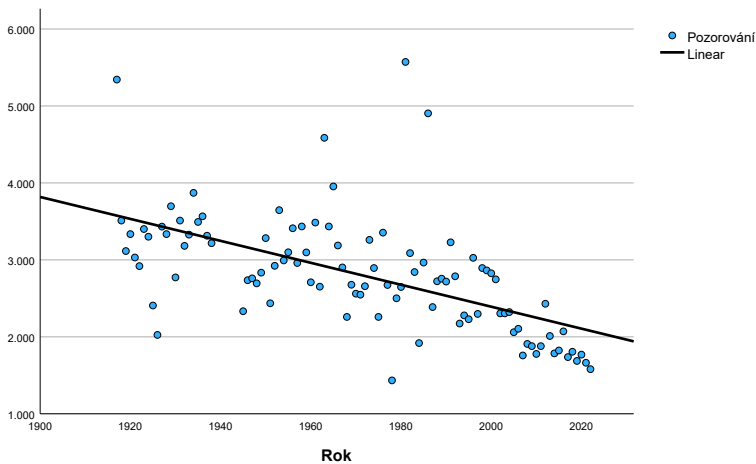
Graf č. 198: Procento přechodníků z významových slovotvarů z let 1918–2022

Graf č. 199: Procento trpných tvarů z významových slovotvarů v letech 1918–2022

Graf č. 200: Procento infinitivů z významových slovovarů v letech 1918–2022

§ 81
Slovníky pro jednotlivá období

81.1 Za jednotlivá období považujeme členění uváděné v § 45, tedy s rakouskými předpisy jde o 7 různých právních režimů. Přehled slovovarů, lemmat a českých lemmat v jednotlivých obdobích popisuje tabulka č. 67.

Tabulka č. 67: Slovovary, lemmata, česká lemmata a jejich četnosti v jednotlivých obdobích

Obd.	SlovZ	CetSZ	LemN	LemCS	CetLCS	% Znak	% L	% CS	%CETC
1917	41 908	845 994	16 788	15 139	669 128	4,95	40,06	90,18	79,09
1918	59 919	2 098 351	23 675	18 479	1 500 021	2,86	39,51	78,05	71,49
1945	50 580	1 656 000	19 446	15 346	1 236 624	3,05	38,45	78,92	74,68
1960	28 403	712 346	11 554	10 471	574 436	3,99	40,68	90,63	80,64
1970	26 170	814 644	10 618	9 355	630 241	3,21	40,57	88,11	77,36

1990	49 300	2 899 923	18 732	15 571	2 089 094	1,70	38,00	83,13	72,04
2000	87 386	16 334 551	32 860	25 580	10 614 885	0,53	37,60	77,85	64,98

* Legenda: Obd. – období 1917 (Rakousko v roce 1918), 1918 (První republika 1918–1938), 1945 (tzv. Lidodemo 1945–1959), 1960 (Socialistické reformy 1960–1969), 1970 (Normalizace 1970–1989), 1999 (tzv. Kapitalistická reforma 1990–1990) a 2000 (období Chaotů 2000–2022). Rakouským obdobím (1917) se míní pouze předpisy, které byly recipovány v roce 1918, a to ještě pouze největší. Nejde tedy o reprezentaci rakouského práva, ale toho, co jsme si z Rakouska-Uherska ponechali.

SlovZ – počet všech slov z normativních vět z daného období.

CetSZ – četnost všech slov z normativních vět z daného období.

LemN – počet lemmat z normativních vět z daného období.

LemCS – počet českých lemmat z normativních vět z daného období.

CetLCS – četnost českých lemmat z normativních vět z daného období.

% Znak – procento počtu různých slovo tvarů z normativních vět k četnosti CetSZ (bohatství).

% L – procento počtu lemmat ze všech slov v daném období.

% CS – procento českých lemmat ze všech lemmat daného období.

%CETC – procento četnosti českých lemmat k celkové četnosti všech slov z normativních vět v daných obdobích.

Na úrovni slovo tvarů je pokles bohatství slovníků v jednotlivých obdobích zarážející (viz % Znak). Podobně je tomu i na úrovni počtu lemmat, u českých lemmat po roce 2000 a na úrovni četnosti českých lemmat ke všem slovům (viz %CETC) jde o pokles o 15%. **Na všech úrovních je slovník v období po roce 2000 nejchudší v celé historii.**

Jak známo, chudý slovník může být znakem odbornosti, ale také je typický například pro pohádky, byť z jiných důvodů. V každém případě tak hluboké odchylky od normálu je třeba prozkoumat.

81.2 Rozložení podílů slovníků druhů v jednotlivých obdobích na úrovni počtu popisuje tabulka č. 68 a na úrovni procent tabulka č. 69.

Tabulka č. 68: Rozložení slovních druhů českých lemmat v jednotlivých obdobích – počet

Slovní druh	1917	1918– 1938	1945– 1959	1960– 1969	1970– 1989	1990– 1999	2000– 2022
SD1	5 404	6 275	5 646	3 923	3 603	5 904	9 671
SD2	3 889	5 337	4 530	2 919	2 840	5 070	8 159
SD3	99	65	52	45	42	50	54
SD4	105	121	90	57	51	77	90
SD5	2 133	2 153	1 937	1 411	1 190	1 793	2 667
SD6	837	782	705	522	488	720	1 108
SD7	23	24	24	24	24	23	24
SD8	66	51	49	42	35	41	43
SD9	130	1 376	568	321	76	299	1 456
SD10	14	14	13	13	11	12	12
SD11	47	45	39	31	27	44	52
SD12	377	320	131	28	7	12	27
SD13	1 251	1 235	984	691	534	970	1 458
SD14	184	171	96	22	6	15	64
SD15	5	5	4	4	4	5	5
SD16	85	69	64	49	44	50	58
SD17	494	455	443	376	374	489	635
SUM	15 139	18 479	15 346	10 471	9 355	15 571	25 580

Rozdělení slovních druhů odpovídá tabulce č. 66 s výjimkou SD16 a SD17, které člení částice do dvou skupin podle principů Mluvnice češtiny.¹³⁷

V zájmu přehlednosti uvádíme tabulku č. 69, která prezentuje data z tabulky č. 68 v procentech.

¹³⁷ Mluvnice češtiny, díl II. Tvarosloví, s. 29 an.

Tabulka č. 69: Rozložení slovních druhů českých lemmat v jednotlivých obdobích – procenta počtů

Slovní druh	1917	1918– 1938	1945– 1959	1960– 1969	1970– 1989	1990– 1999	2000– 2022
SD1	35,70	33,96	36,79	37,47	38,51	37,92	37,81
SD2	25,69	28,88	29,52	27,88	30,36	32,56	31,90
SD3	0,65	0,35	0,34	0,43	0,45	0,32	0,21
SD4	0,69	0,65	0,59	0,54	0,55	0,49	0,35
SD5	14,09	11,65	12,62	13,48	12,72	11,52	10,43
SD6	5,53	4,23	4,59	4,99	5,22	4,62	4,33
SD7	0,15	0,13	0,16	0,23	0,26	0,15	0,09
SD8	0,44	0,28	0,32	0,40	0,37	0,26	0,17
SD9	0,86	7,45	3,70	3,07	0,81	1,92	5,69
SD10	0,09	0,08	0,08	0,12	0,12	0,08	0,05
SD11	0,31	0,24	0,25	0,30	0,29	0,28	0,20
SD12	2,49	1,73	0,85	0,27	0,07	0,08	0,11
SD13	8,26	6,68	6,41	6,60	5,71	6,23	5,70
SD14	1,22	0,93	0,63	0,21	0,06	0,10	0,25
SD15	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04	0,03	0,02
SD16	0,56	0,46	0,45	0,47	0,47	0,32	0,23
SD17	3,26	2,46	2,89	3,59	4,00	3,14	2,48
Substantiva	36,87	41,65	41,34	40,84	39,61	40,12	43,70
Adjektiva	26,91	29,81	30,15	28,09	30,42	32,66	32,15
Verba	28,19	22,60	22,85	24,06	22,62	21,05	18,77
Adverbia	5,33	4,23	4,59	4,99	5,22	4,62	4,33
Význam	97,30	98,29	98,93	97,98	97,87	98,45	98,95

V tabulce č. 69 jsou doplněna významová lemmata souborně. Z tabulky je zřejmé, které slovní druhy se podílejí na podivných změnách po roce 1990. **Potvrzují se tak základní trendy směřující k nárůstu substantiv a poklesu sloves.** Představu, že by nárůst substantiv byl způsoben nárůstem

jmen, zpochybňuje období První republiky, kdy byl podíl jmen vyšší než po roce 2000 (SD9), ale podíl substantiv byl nižší. Trend nárůstu substantiv nazveme **nominalizací**.

80.3 Tabulka č. 70 je věnována četnostem výskytů slovních druhů českých lemmat a tabulka č. 71 vyjadřuje data tabulky č. 70 v procentech.

Tabulka č. 70: Rozložení slovních druhů českých lemmat v jednotlivých obdobích – četnost

Slovní druh	1917	1918– 1938	1945– 1959	1960– 1969	1970– 1989	1990– 1999	2000– 2022
SD1	200 553	516 661	453 289	213 392	245 248	819 863	4 338 148
SD2	86 604	226 696	197 893	93 431	119 486	344 513	1 697 545
SD3	72 328	124 533	96 256	41 911	39 442	145 695	735 779
SD4	6 882	14 125	8 398	3 575	2 968	12 940	52 149
SD5	53 045	107 345	92 589	45 132	44 012	152 320	732 064
SD6	18 653	34 608	25 874	13 192	13 522	41 872	188 068
SD7	71 160	188 002	151 643	63 901	70 915	252 690	1 361 637
SD8	60 163	126 457	102 066	47 387	53 685	165 748	867 146
SD9	464	6 185	3 554	1 377	612	2 236	12 174
SD10	43 707	62 449	41 458	20 215	14 857	62 794	263 029
SD11	748	1 044	1 393	1 152	1 080	2 036	9 123
SD12	1 388	2 181	678	83	24	33	109
SD13	23 160	35 750	22 437	10 315	7 690	32 438	134 316
SD14	1 224	1 362	498	67	10	76	359
SD15	8 201	17 161	12 368	5 873	3 681	13 477	60 857
SD16	19 098	32 432	22 963	10 536	9 237	34 697	154 388
SD17	1 762	3 632	3 670	2 907	3 773	5 678	7 995
Substantiva	201 765	523 890	458 236	218 339	246 940	824 135	4 359 445
Adjektiva	87 828	228 058	198 391	93 498	119 496	344 589	1 697 904
Verba	123 062	211 357	160 832	59 814	70 356	253 263	1 137 513

Adverbia	18 653	34 608	25 874	13 192	13 522	41 872	188 068
Význam	431 308	997 913	843 333	384 843	450 314	1 463 859	7 382 930

Tabulka č. 71: Rozložení slovních druhů českých lemmat v jednotlivých obdobích – četnost v procentech

Slovní druh	1917	1918– 1938	1945– 1959	1960– 1969	1970– 1989	1990– 1999	2000– 2022
SD1	29,97	34,44	36,66	37,15	38,91	39,24	40,87
SD2	12,94	15,11	16,00	16,26	18,96	16,49	15,99
SD3	10,81	8,30	7,78	7,30	6,26	6,97	6,93
SD4	1,03	0,94	0,68	0,62	0,47	0,62	0,49
SD5	7,93	7,16	7,49	7,86	6,98	7,29	6,90
SD6	2,79	2,31	2,09	2,30	2,15	2,00	1,77
SD7	10,63	12,53	12,26	11,12	11,25	12,10	12,83
SD8	8,99	8,43	8,25	8,25	8,52	7,93	8,17
SD9	0,07	0,41	0,29	0,24	0,10	0,11	0,11
SD10	6,53	4,16	3,35	3,52	2,36	3,01	2,48
SD11	0,11	0,07	0,11	0,20	0,17	0,10	0,09
SD12	0,21	0,15	0,05	0,01	0	0	0
SD13	3,46	2,38	1,81	1,80	1,22	1,55	1,27
SD14	0,18	0,09	0,04	0,01	0	0	0
SD15	1,23	1,14	1,00	1,02	0,58	0,65	0,57
SD16	2,85	2,16	1,86	1,83	1,47	1,66	1,45
SD17	0,26	0,24	0,30	0,51	0,60	0,27	0,08
Substantiva	30,15	34,93	37,06	38,01	39,18	39,45	41,07
Adjektiva	13,13	15,20	16,04	16,28	18,96	16,49	16,00
Verba	18,39	14,09	13,01	10,41	11,16	12,12	10,72
Adverbia	2,79	2,31	2,09	2,30	2,15	2,00	1,77
Význam	64,46	66,53	68,20	66,99	71,45	70,07	69,55

Zajímavý je trend nárůstu substantiv, který se zdá zcela kontinuální, bez ohledu na změny režimů. Tato nominalizace není tvořena ani jmény, ani zpodstatněnými adjektivy (viz SD9 a SD11). Spíše se zdá, že **nominalizace se pojí s celkovým úpadkem právního jazyka**. Zda jde o odraz trendu ovlivněného obecným jazykem, je nejasné, protože k takovému tvrzení nemáme k dispozici data.

81.4 Pro slovníky se používají základní tři parametry: **bohatost, rozptyl a koncentrace**. Bohatostí slovníku se obvykle míní poměr mezi počtem slov a jejich frekvencí, $R = V/\sqrt{N}$, kde R je bohatství, V počet slov a N četnost. Rozsah se chápe jako odhad významových slov k celkové frekvenci (délka textu), což se vyjadřuje formulí $R1 = 100 \cdot (V/(0,8 \cdot N))$, kde číslo 0,8 představuje odhad procenta významových slov v délce textu. Tento parametr pro nás nemá příliš velký význam, neboť nepracujeme s odhadem, ale s kompletními texty (nikoliv vzorkem), avšak s přesnou znalostí počtu významových slov. Budeme tedy používat jednoduchý poměr $R = V/R \cdot 100$ jako Boh1 a $R = V/\sqrt{N}$ jako Boh2. Rozptyl znamená poměr počtu významových slov s frekvencí 1 až 10 k celkovému počtu významových slov ($D = 100 \cdot (\text{SUM}(10-1)V/V)$). Konečně koncentrace popisuje poměr prvních 10 slov, resp. jejich četnosti k celkové četnosti významových slov ($K = 100 \cdot (\text{SUM}(1-10)/N)$).¹³⁸

Tabulka č. 72: Bohatství, rozptyl, koncentrace českých významových lemmat

Období	SUMC	Poc.	Boh1	Boh2	Roz	Poc. 1–10	Kon. 10	Kon. 50	Kon. 100
1917	431 294	14 755	3,42	22,47	73,26	10 809	15,27	26,31	34,75
1918	997 307	18 141	1,82	18,17	69,19	12 551	12,24	25,14	33,48
1945	842 930	15 063	1,79	16,41	66,79	10 061	11,20	25,82	35,26
1960	401 253	10 250	2,55	16,18	68,65	7 037	11,50	26,40	36,71
1970	450 313	9 155	2,03	13,64	64,62	5 916	11,88	27,73	38,80
1990	1 463 847	15 325	1,05	12,67	61,07	9 359	10,84	25,17	34,93
2000	7 382 925	25 305	0,34	9,31	57,64	14 587	13,17	27,37	37,44

¹³⁸ Blíže viz TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*; GUIRAUD, Pierre. *Les caractères statistiques du vocabulaire*.

Jak bohatost slovníku, tak rozptýl v jednotlivých obdobích klesají. Koncentrace prvních 10 slov klesá až do roku 2000, poté stoupne, ale nedosáhne úrovně rakouských předpisů. Naopak koncentrace u prvních 50 a 100 slov se mění, ovšem po roce 2000 stoupá a přesahuje ji pouze období Normalizace.

§ 82

Průniky slovníků pro jednotlivá období – prvních 100

82.1 Vezmeme-li za základ nejprve prvních 100 slov s nejvyšší frekvencí pro každé období, lze sestavit slovník, který obsahuje průnik všech slov pro jednotlivá období, tj. bez ohledu na změny režimů (viz tabulka č. 73). Celkem za všechna období vznikne slovník o **238 lemmatech s průnikem 27 lemat**.

Tabulka č. 73: Významová česká lemmata pro všechny režimy z prvních 100 s nejvyšší frekvencí

CSLemma	SD	Por. 17	Por. 18	Por. 45	Por. 60	Por. 70	Por. 90	Por. 2000
být	10	1	1	1	1	1	1	2
mít	10	2	10	19	15	52	24	32
moci	10	4	6	5	7	10	10	20
právo	1	5	16	23	22	60	25	37
nebýt	10	6	9	17	20	50	22	22
zákon	1	7	2	3	8	9	2	1
jiný	2	8	12	10	10	15	12	10
osoba	1	9	11	9	34	69	3	5
věc	1	11	44	34	16	81	33	89
den	1	12	3	4	13	19	7	6
řízení	1	13	35	29	19	35	27	24
ustanovení	1	19	5	7	30	51	49	67
předpis	1	20	39	13	23	11	14	9
návrh	1	21	48	44	28	28	40	75
případ	1	24	20	24	69	75	45	41

právní	2	26	89	71	47	47	32	13
odstavec	1	36	22	12	36	16	5	4
člen	1	38	24	28	38	58	44	85
rok	1	41	15	33	45	45	50	93
příslušný	2	42	40	27	53	34	31	43
dobu	1	50	13	20	12	24	19	34
státní	2	53	8	15	9	6	11	30
povinnost	1	62	45	55	48	57	28	35
rozhodnutí	1	64	72	65	18	62	23	15
povinen	13	65	27	32	21	30	21	50
uvedený	2	81	14	22	49	38	20	25
služba	1	82	34	49	100	61	38	27

82.2 V zásadě lze slova z tabulky č. 73 klasifikovat do následujících skupin:

1. modální, exist. a pom. (být, mít, moci, nebýt)
2. čas (rok, doba, den)
3. odkaz, citace, modifikace (odstavec, ustanovení, uvedený – ale i kontextuálně zákon, předpis)
4. subjekt (osoba)
5. objekt (věc)
6. akce (řízení, návrh, služba)
7. výsledek (rozhodnutí)
8. právní modus (právo, povinnost, povinen)
9. vlastnost X (příslušný, státní, právní)
10. kontextuální (člen, případ)

Jde o hrubé rozlišení, neboť každé slovo může plnit různé funkce. Např. slovo „zákon“, jak bude zřejmé po analýze kontextu, se používá především jako odkaz, skupiny 9 a 10 jsou bez kontextu zjevně mnohoznačné a podobně je tomu i se skupinou 5 a 6. Nicméně už z prvních 100 slov je zřejmé, že určité minimum musí splnit každý právní režim, tj. normativitu (právo, povinnost), subjekt, objekt, proces (akce) a výsledek, přičemž čas hraje významnou roli.

Zdá se, že **bez ohledu na režimy by bylo možné sestavit z kompletních slovníků minimální slovník primárního práva**. Takový slovník by měl tvořit **základ pro operacionální teorie práva**, ovšem po analýze příslušných kontextů, sémantických grup a různých rolí.

82.3 Jestliže jsme sestavili slovník z prvních 100 nejfrekventovanějších českých lemmat, není nezajímavé si položit otázku, jaká slova přinášejí jednotlivá období k výchozímu stavu, tj. recipovaným primárním rakouským předpisům pro prvních 100 nejfrekventovanějších v daném období.

Východisko tvoří seznam slov, která se objevují v prvních 100 pouze v jednotlivých obdobích, jak popisují tabulky č. 74 až 80. V případě rakouského práva jde o následujících 40 slov z celkových 238.

Tabulka č. 74: Slovník českých lemmat vyskytujících se jen v rakouském slovníku (prvních 100)

CSLemma	SD	Por.	CSLemma	SD	Por.
soudní	2	17	přeličení	1	67
příčina	1	18	učinit	5	68
nemoci (m)	10	22	nemít	10	70
jednání	1	23	řád	1	71
věřitel	1	25	notář	1	73
nějaký	2	28	hlavní	2	74
obchodní	2	29	náklad	1	77
moc	1	30	ustanoven	13	79
čas	1	34	okolnost	1	80
spis	1	40	svědek	1	83
živnost	1	43	jmění	1	84
toliko	6	45	žaloba	1	87
žádat	5	47	dlužník	1	88
rozsudek	1	48	úředník	1	90
pohledávka	1	49	obžalovaný	1	91

dát	5	51	instance	1	94
státi	5	54	nabýt	5	95
živnostenský	2	56	exekuční	2	97
společenstvo	1	60	politický	2	98
zástupce	1	61	případnost	1	100

Je zajímavé, že jde převážně o slova s jasně právním významem, která ostatní období jistě znají, ale nepropracovaly se do prvních 100. Z hlediska kategorizace vlastně přibývá pouze institut (instance, žaloba, pohledávka) a obor činnosti (živnost).

Tabulka č. 75: Slovník českých lemmat vyskytujících se jen v První republice

CSLemma	SD	Por.	CSLemma	SD	Por.
obec	1	29	nabývat	5	86
poplatek	1	59	třída	1	87
předmět	1	76	stolice	1	92
požitek	1	77			

Jde o minimální slovník a žádná kategorie nepřibude.

Tabulka č. 76: Slovník českých lemmat vyskytujících se jen v Lidodemo

CSLemma	SD	Por.	CSLemma	SD	Por.
pojištění	1	62	dekret	1	91
organizace	1	79	závazek	1	92
Slovensko	9	89	obvod	1	100

Přibývá „organizace“ a „závazek“, ale žádná kategorie.

Tabulka č. 77: Slovník českých lemmat vyskytujících se jen v Soc. reformě

CSLemma	SD	Por.	CSLemma	SD	Por.
shromáždění	1	43	lidový	2	92
prokurátor	1	76	účastník	1	97
byt	1	81	volba	1	99
poslanec	1	84			

Objevují se nové subjekty, ale žádná nová kategorie.

Tabulka č. 78: Slovník českých lemmat vyskytujících se jen v Normalizaci

CSLemma	SD	Por.	CSLemma	SD	Por.
plán	1	41	bezpečnost	1	92
škola	1	53	odvod	1	96
rozpočet	1	56	závazný	1	97
působnost	1	83			

Lze uvažovat o zavedení kategorie instituce (škola). Jinak jde o minimální přírůstek.

Tabulka č. 79: Slovník českých lemmat vyskytujících se jen v tzv. Kapitalistické reformě

CSLemma	SD	Por.	CSLemma	SD	Por.
celní	2	46	oprávněný	2	83
zboží	1	48	doklad	1	91
vypouštět	5	70			

Slovník je minimální a nová kategorie žádná. Přibývá ovšem „vypouštět“ ke skupině odkaz typu modifikace.

Tabulka č. 80: Slovník českých lemmat vyskytujících se jen v období Chaotů

CSLemma	SD	Por.	CSLemma	SD	Por.
písmeno	1	17	banka	1	76
evropský	2	21	členský	2	80
změna	1	39	systém	1	81
nabytí	1	58	dosavadní	2	84
informace	1	63	poznámka	1	86
konec	1	66	čára	1	90
zrušit	1	69	unie	1	98
číslo	1	72	pobyt	1	100

Jde kromě rakouského slovníku o nejrozsáhlejší „originální“ příspěvek za celou historii, přičemž o žádné speciálně právní lemmata nejde. Přitom nejvíce „nových“ slov slouží k obsluze modifikací, např. „písmeno“, „změna“, „konec“, „zrušit“, „číslo“, „dosavadní“. Rozhodně stojí za to spočítat, jaký poměr tvoří lingvistická proměnná reprezentující modifikační funkci ve vztahu ke kompletním textům jiných období. **Lingvistickou proměnnou nazvanou „Změna“** tvoří následující lemmata: Změna = (změnit, zrušit, zrušovat, měnit, doplňovat, doplnit, vypouštět). Tato proměnná byla zkonstruována na základě programu PES pomocí funkce Tezaurus v lingvistickém analyzátoru Bonito.¹³⁹

82.4 Tabulka č. 81 ukazuje přehled frekvence výskytu **lingvistické proměnné Změna** v jednotlivých obdobích.

Tabulka č. 81: Lingvistická proměnná Změna v jednotlivých obdobích

Období	17	18	45	60	70	90	2000
Četnost	730	3602	3129	1283	2406	10474	81112

¹³⁹ Viz program PES [online]. Dostupný z: <http://deb.fi.muni.cz/pesnew> (na portálu Fakulty informatiky Masarykovy univerzity).

Z hlediska frekvence výskytu proměnné Změna se období První republiky blíží období Lidodemo. Podobně blízká si jsou období Soc. reformy a Normalizace. Vzhledem k době jejich trvání jde vlastně o stejnou frekvenci modifikací. Období tzv. Kapitalistické reformy zvedlo modifikace zhruba 3krát proti První republice, byť časově jde o poloviční období. **Chaoté dosáhli neuvěřitelných výsledků. Jejich modifikace oproti První republice se zvedly 22krát, oproti období tzv. Socialismu 33krát a oproti Kapitalistické reformě 4krát** vzhledem k rozdílu délek období a **8krát absolutně**. Tyto skutečnosti naznačují, že chudost slovníku období Chaotů nebude primárně znakem odbornosti. Destruktivní vliv na český právní řád období Chaotů je snad zjevný.

Užívání slov jako „poznámka“, „čára“ jen ukazuje na úkaz, který jiné právní řády vůbec neznají. Prosazování „Evropské unie“, „informace“ a „banky“ není ničím originálním. Zjednodušeně by se dalo říci, že období Chaotů právně nic nepřináší, ale věnuje se především modifikacím.

Ze srovnání prvních sto českých lemmat se zdá, že k rakouskému základu toho mnoho ostatních období nepřineslo.

§ 83

Průniky slovníků českých významových lemmat pro jednotlivá období – kompletní přehled

83.1 Celá báze obsahuje **40 885** českých významových lemmat s četností **11 969 869**. Průniky slovníků pro jednotlivá období popisují tabulky č. 82 až 87. Pro historickou posloupnost jsou rozhodující diagonály.

Tabulka č. 82: Průniky slovníků českých významových lemmat – počet lemmat

Období	17–18	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–2022
1917	9256	7 980	5 801	5 092	6 872	8 084
1918–38		10 756	7 410	6 430	9 105	10 877
1945–59			8 196	7 081	9 369	10 769
1960–69				6 829	8 182	8 883
1970–89					7 821	8 152
1990–99						13 472

Tabulka č. 83: Počet slov opuštěných z minulého období

Období	17–18	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–2022
1917	17 202	55 130	32 779	52 659	146 928	932 934
1918–38		19 246	15 451	28 174	62 311	435 371
1945–59			5 098	11 285	45 429	378 266
1960–69				7 412	60 608	478 687
1970–89					58 533	460 659
1990–99						108 970
Sum O.	431 294	997 307	842 930	401 253	405 313	146 387

Tabulka č. 84: Průniky českých významových lemmat opuštěných z předchozího období – četnost lemmat

Období	17–18	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–2022
1917	414 092	405 086	370 436	355 565	382 921	391 809
1918–38		976 443	912 905	890 692	938 453	951 218
1945–59			806 357	790 254	814 633	821 623
1960–69				393 039	397 316	397 966
1970–89					447 078	447 242
1990–99						1 459 448

Tabulka č. 85: Průniky českých významových lemmat s minulým obdobím – četnost lemmat

Období	17–18	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–2022
1917	947 913	787 800	368 474	397 654	1 316 919	6 449 991
1918–38		823 684	385 802	422 139	1 401 536	6 947 554
1945–59			396 155	439 028	1 418 418	7 004 659
1960–69				442 901	1 403 239	6 904 238
1970–89					1 405 314	6 922 266
1990–99						7 273 955
Sum O.	997 307	842 930	401 253	450 313	1 463 847	7 382 925

Tabulka č. 86: Počty a četnosti a produkce četnosti na počet slov

Období	Počet	Četnost	Čet/Poč	Boh2
1917	14 755	431 294	29,23	22,47
1918–38	18 141	997 307	54,98	18,17
1945–59	15 063	842 930	55,96	16,41
1960–69	10 250	401 253	39,15	16,18
1970–89	9 155	450 313	49,19	13,64
1990–99	15 325	1 463 847	95,22	12,67
2000–22	25 305	7 382 925	291,76	9,31

Tabulka č. 87: Počty českých významových lemmat pocházejících pouze z předchozích období

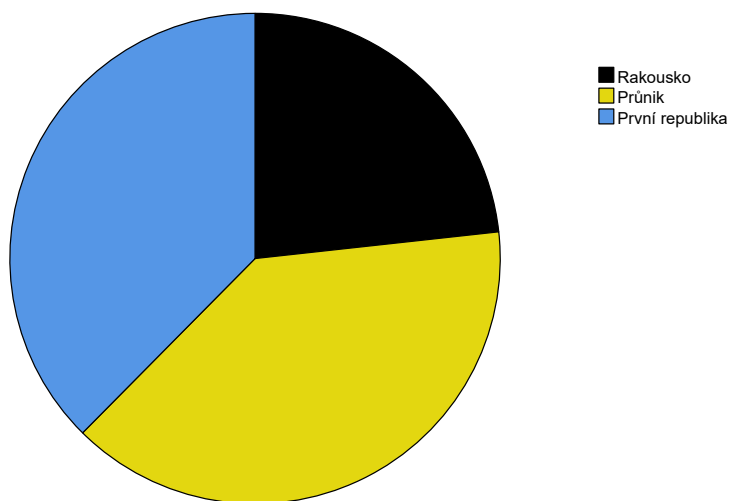
Období	2000	1990	1970	1960	1945	1918	1917
1917	376	208	72	102	3 425	9 256	
1918–38	638	520	180	398	649		
1945–59	362	369	272	1 129			
1960–69	234	273	487				
1970–89	217	485					
1990–99	2 276						
Suma v období	25 305	15 325	9 155	10 250	15 063	18 141	14 755
% z předch. let	16,21	12,1	11,04	15,89	27,5	51,02	

83.2 Nejvyšší procento průniku s předchozími lety vykazuje První republika, tj. 51 %, a Lidodemo, 27 %, z hlediska slovníků. Období 1990–99 a 1970–89 vykazují 11 % či 12 %. Obdobná procenta mají období 2000–22 a 1960–69. Pozoruhodná je skutečnost, že z hlediska slovníků po nejvyšším průniku První republiky a Rakouska nastupuje období Lidodemo s Rakouskem a První republikou. Blízkost Rakouska a První republiky je zřejmá, neboť jde v zásadě o kontinuální vývoj. Ačkoliv převrat po roce 1945 byl asi zásadní v politické oblasti, v oblasti jazykové se zas tak zásadně nelišil od období Rakouska

a První republiky, což může být dáno např. přežívající generací právníků z První republiky. **K jazykovému zlomu došlo až po roce 1960.**

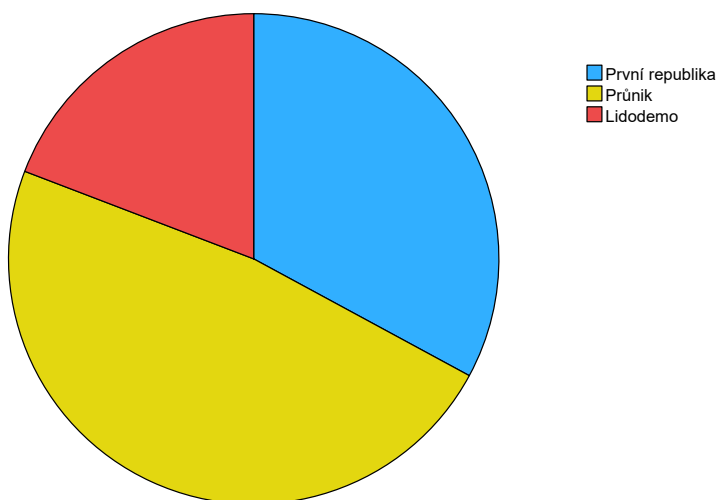
83.3 V zájmu přehlednosti uvádíme grafy č. 201 až 206.

Graf č. 201: Průnik slovníků českých významových lemmat Rakouska a První republiky

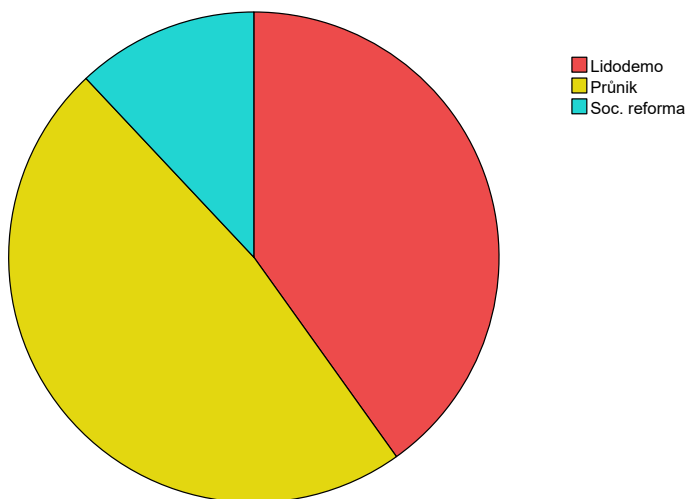

Černá barva ukazuje podíl lemmat pocházejících z rakouských primárních předpisů, která byla v následujícím období První republiky opuštěna. Průnik označený vždy žlutě zobrazuje společná slova pro obě období. Modrá barva označuje nová lemmata, která přinesla První republika. Černá barva se žlutou představuje rakouský slovník a žlutá s modrou slovník První republiky. Průniky mají vždy barvu žlutou a každé období má vlastní barvu. Interpretace následujících grafů je obdobná.

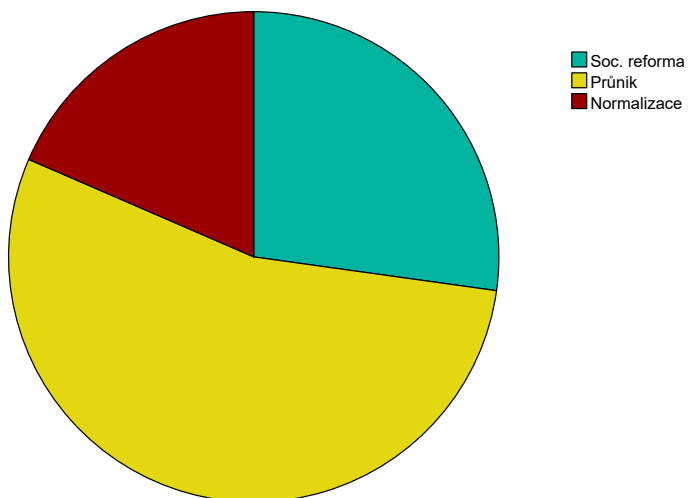
Graf č. 202: Průnik slovníků českých významových lemmat První republiky a Lidodemo

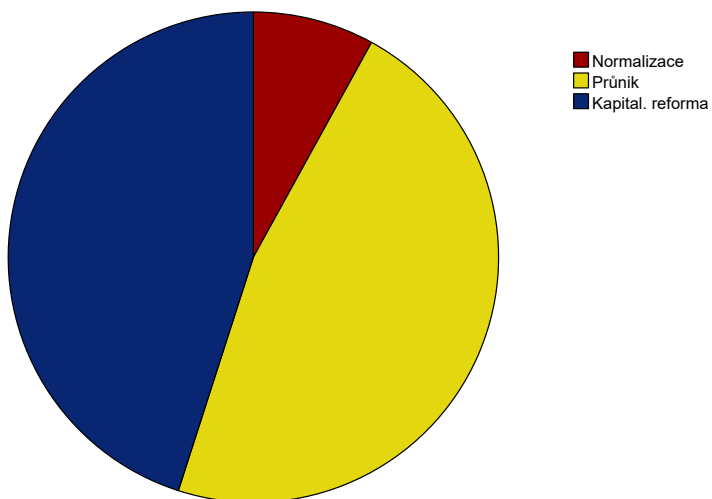
Graf č. 203: Průnik slovníků českých významových lemmat Lidodemo a Soc. reformy

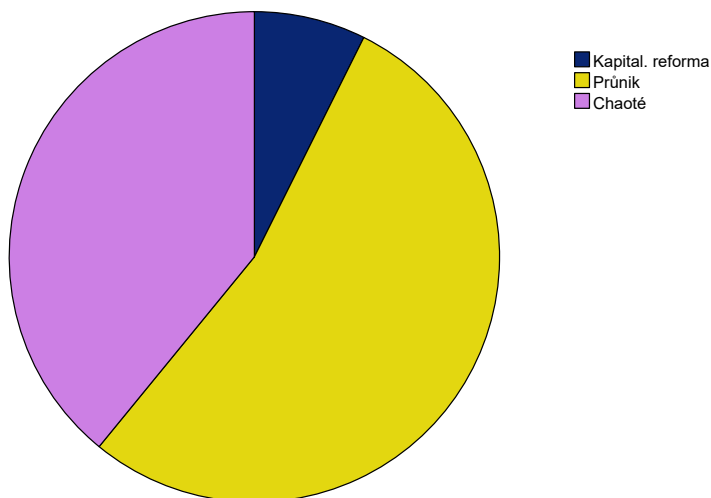
Graf č. 204: Průnik slovníků českých významových lemmat Soc. reformy a Normalizace

Graf č. 205: Průnik slovníků českých významových lemmat Normalizace a Kap. reformy

Graf č. 206: Průnik slovníků českých významových lemmat Kap. reformy a Chaotů

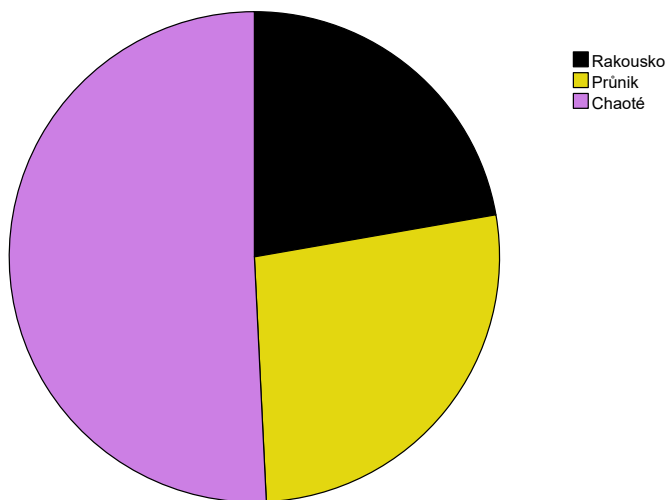

Sledujeme-li podíl opuštěných slov minulého období ve výše uvedených grafech č. 201 až 206, je zřejmé, že podíl opuštěných lemmat z minulého období stoupá až do období Lidodemo. To znamená, že tzv. Socialistická reforma opustila největší počet lemmat Lidodemo. Období Normalizace již neopustilo tolik slov Soc. reformy. Období tzv. Kapitalistické reformy a Chaoté opustili z minulých období velmi málo slov období předcházejícího. Je zajímavé, že vztah období tzv. Kapitalistické reformy a Chaotů ke Kap. reformě je obdobný.

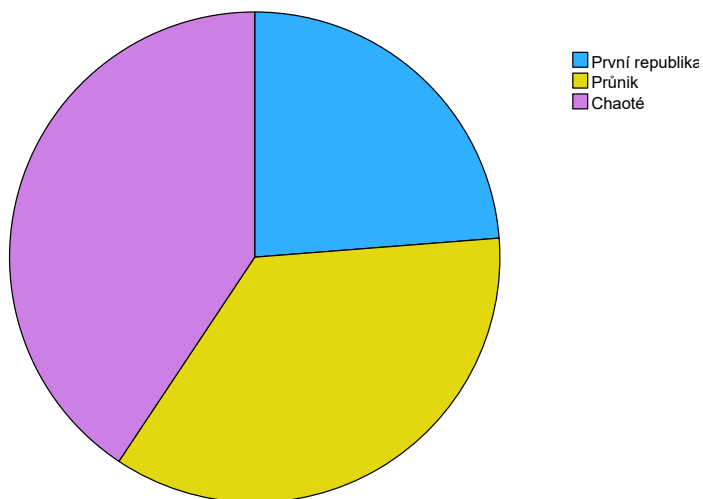
83.4 Pokud se zaměříme na poslední období Chaotů, můžeme sledovat vztahy tohoto období k předcházejícím na grafech č. 207 až 211.

Z grafů je zřejmé, že Chaoté se silně vymezují vůči období rakouskému a První republice. Méně již vůči Lidodemo a konečně minimálně vůči Normalizaci a Kap. reformě.

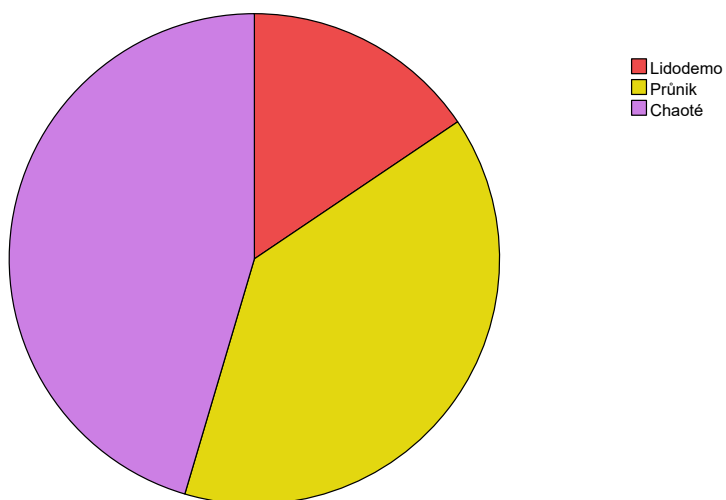
Graf č. 207: Průnik slovníků českých významových lemat Rakouska a Chaotů

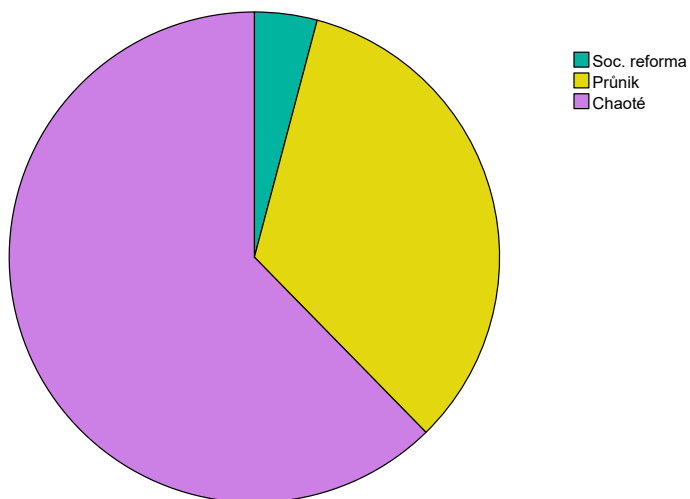
Graf č. 208: Průnik slovníků českých významových lemat První republiky a Chaotů

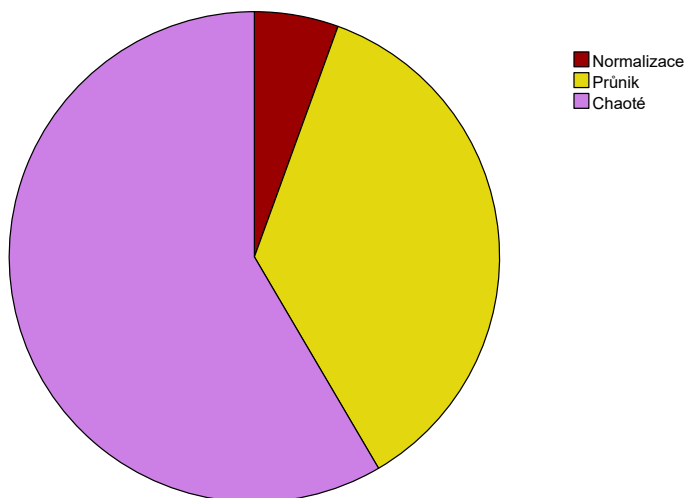
Graf č. 209: Průnik slovníků českých významových lemmat Lidodemo a Chaotů

Graf č. 210: Průnik slovníků českých významových lemmat Soc. reformy a Chaotů

Graf č. 211: Průnik slovníků českých významových lemmat Normalizace a Chaotů

Z grafů je zřejmé, že Chaoté jsou velmi činorodí. Jakým směrem se tato aktivita ubírá, nám mohou naznačit slovníky konkrétních lemmat.

§ 84

Společný slovník pro všechna období

84.1 Slovem zde míníme česká významová lemmata. **Slovník lemmat obsažených ve všech sledovaných obdobích má 4 191 slov s četností 10 191 660.** Jestliže slovník všech významových lemmat měl 40 885 slov s četností 11 969 869, pak **slovník společných lemmat má pouhých 10,25 % ze všech slov, ale pokrývá 85,14 % dané báze.** Tento poměr mnohé naznačuje. **Právní jazyk na úrovni primárních předpisů pracuje s extrémně malým počtem slov.** Je zřejmé, že v každém období budou texty vykazovat jinou relativní četnost výskytu významových slov. Jestliže společných slov je tak málo, lze důvodně očekávat silné sémantické posuny významu, které bude třeba analyzovat na úrovni sémantických grup a především aktuálních kontextů. Vzhledem k tomu, že slovo, tedy v našem případě česká významová lemmata, tvoří základ právního

textu, začneme analýzu jejich popisem. Slovníky máme k dispozici kompletní, ale z důvodu úspornosti budeme uvádět pouze třicet nejfrekventovanějších slov pro názornou představu.

84.2 Přehled nejfrekventovanějších českých významových lemmat společného slovníku pro všechna období podává tabulka č. 88.

Tabulka č. 88: Nejfrekventovanější lemmata pro všechna období

Lemma	P17	P18	P45	P60	P70	P90	P2000	PVše	Četnost
být	1	1	1	1	1	1	2	1	358 298
zákon	7	2	3	8	9	2	1	2	323 760
slovo	662	199	289	247	55	6	3	3	132 086
odstavec	36	22	12	36	16	5	4	4	114 354
osoba	9	11	9	34	69	3	5	5	111 962
den	12	3	4	13	19	7	6	6	99 903
jiný	8	12	10	10	15	12	10	7	68 663
moci	4	6	5	7	10	10	20	8	64 423
úřad	10	4	21	165	82	16	11	9	64 204
předpis	20	39	13	23	11	14	9	10	63 882
orgán	340	120	18	6	5	9	14	11	60 608
český	2 696	563	269	88	14	4	12	12	57 433
znít	569	93	112	152	37	15	8	13	55 504
státní	53	8	15	9	6	11	30	14	51 248
právní	26	89	71	47	47	32	13	15	50 889
nahrazovat	3 787	547	623	620	201	42	7	16	50 615
mít	2	10	19	15	52	24	32	17	50 201
nebýt	6	9	17	20	50	22	22	18	50 036
republika	1 350	68	59	17	4	8	28	19	47 729
soud	3	7	11	5	156	26	44	20	47 623
ministerstvo	1 991	23	16	42	12	13	26	21	46 486
rozhodnutí	64	72	65	18	62	23	15	22	46 030

uvedený	81	14	22	49	38	20	25	23	44 699
řízení	13	35	29	19	35	27	24	24	43 495
doba	50	13	20	12	24	19	34	25	43 073
činnost	929	266	69	26	17	18	19	26	42 642
právo	5	16	23	22	60	25	37	27	42 602
národní	4 238	74	2	2	3	35	87	28	40 796
stát	301	25	53	107	189	93	18	29	38 954
služba	82	34	49	100	61	38	27	30	38 660
Sumpor	17 355	2 385	1 929	1 920	1 360	580	593	465	

* Legenda: Lemma – česká významová lemmata z normativních částí primárních předpisů; P17 až P200 – pořadí lemmat ve slovníku daného období; PVše – pořadí v celé databázi; Četnost – četnost výskytu v celé bázi; Sumpor – součet pořadí pro jednotlivá období

Z tabulky č. 88 vyplývá, že nejbližší pořadí celé báze jsou období Kapitalistické reformy a období Chaotů. Tato dvě období v zásadě určují pořadí nejčetnějších slov celé báze. Podobné rozložení vykazuje období Lidodemo a Soc. reforma. Velmi vzdálené je období rakouského primárního práva. U Rakouska to ovšem nepřekvapuje, neboť vysoká čísla pořadí tvoří slova jako „český“, „republika“, „národní“, která pochopitelně měla v rakouském právu minimální význam. Zajímavé je, jakou významnou roli v posledních obdobích hrají pomocná slova jako „slovo“, „odstavec“, „nahrazovat“, která se týkají především akcí spojených s modifikacemi. **Jestliže slovo „zákon“ se u Chaotů dostalo dokonce před slovo „být“, znamená to, že „zákon“ hraje roli především odkazů na jiné zákony,** jak uvidíme záhy.

Významová slova členíme do základních skupin podle slovních druhů, tj. substantiva, adjektiva, verba a adverbia (viz výše).

84.3 Pro porovnání srovnáme všechny slovní druhy českých významových lemmat z normativních vět jednotlivých období s lemmaty společnými pro všechna jednotlivá období.

Tabulka č. 89: Všechna významová lemmata pro jednotlivá období – slovní druhy v počtech

SD	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
Sub	5 399	6 267	5 633	3 919	3 602	5 904	9 667
Adj	3 889	5 330	4 523	2 917	2 840	5 070	8 159
Ver	2 133	2 145	1 956	1 467	1 290	1 851	2 642
Adv	837	781	703	522	488	720	1 108
Jmen	130	1 376	568	321	76	299	1 456
Mod	14	14	13	13	11	12	12
ZPadj	47	45	39	31	27	44	52
Přech	377	320	131	28	7	12	27
Trp	1 251	1 235	984	691	534	970	1 458
Přívlast	184	171	96	22	6	15	64
Infin	494	457	417	319	274	428	660
Sum	14 755	18 141	15 063	10 250	9 155	15 325	25 305

* Sub – substantiva; Adj – adjektiva; Ver – verba; Adv – adverbia; Jmen – jména; Mod – modální; existenciální a pomocná lemmata; ZPadj – zpodstatnělá adjektiva; Přech – přechodníky; Trp – trpné tvary; Přívlast – přívlastňující adjektiva; Infin – infinitivy; Sum – suma všech významových slovních druhů v daném období.

Tabulka č. 90: Všechna významová lemmata pro jednotlivá období – slovní druhy v procentech

SD	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
Sub	36,59	34,55	37,40	38,23	39,34	38,53	38,20
Adj	26,36	29,38	30,03	28,46	31,02	33,08	32,24
Ver	14,46	11,82	12,99	14,31	14,09	12,08	10,44
Adv	5,67	4,31	4,67	5,09	5,33	4,70	4,38
Jmen	0,88	7,59	3,77	3,13	0,83	1,95	5,75
Mod	0,09	0,08	0,09	0,13	0,12	0,08	0,05

ZPadj	0,32	0,25	0,26	0,30	0,29	0,29	0,21
Přech	2,56	1,76	0,87	0,27	0,08	0,08	0,11
Trp	8,48	6,81	6,53	6,74	5,83	6,33	5,76
Přívlast	1,25	0,94	0,64	0,21	0,07	0,10	0,25
Infin	3,35	2,52	2,77	3,11	2,99	2,79	2,61
Sum	100	100	100	100	100	100	100

Tabulka č. 91: Všechna významová lemmata v základních slovních druzích v procentech

SD	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
Sub	37,79	42,39	42,33	41,66	40,46	40,77	44,16
Adj	27,61	30,32	30,67	28,67	31,09	33,18	32,49
Ver	28,94	22,99	23,25	24,56	23,11	21,36	18,97
Adv	5,67	4,31	4,67	5,09	5,33	4,70	4,38

Na první pohled je zřejmé, že **dochází k poklesu sloves**. Nepochybně ubývají přechodníky a trpné tvary. Modální a existenciální slovesa se prakticky nemění. Ostatní slovesa obecně klesají. U podstatných jmen jsme po roce 2000 dosáhli maxima. Hlavním faktorem je nárůst jmen (viz tabulka č. 89). Jinak jsme podobný podíl substantiv zažili po roce 1960. Přídavná jména našla svůj vrchol po roce 1990. Je ovšem třeba zdůraznit, že zde jde o počty různých lemmat, a nikoliv o jejich frekvence výskytu. Z hlediska četnosti se mohou poměry silně změnit.

Tabulka č. 92: Všechna významová lemmata pro jednotlivá období – slovní druhy v četnostech

SD	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
Sub	200 539	516 255	453 147	213 379	245 247	819 862	4 338 143
Adj	86 604	226 556	197 702	93 429	119 486	344 513	1 697 545
Ver	53 045	105 810	90 982	44 782	43 367	145 746	680 180

Adv	18 653	34 606	25 862	13 192	13 522	41 872	188 068
Jmen	464	6 185	3 554	1 377	612	2 236	12 174
Mod	43 707	62 449	41 458	20 215	14 857	62 794	263 029
ZPadj	748	1 044	1 393	1 158	1 080	2 036	9 123
Přech	1 388	2 181	678	83	24	33	109
Trp	23 160	35 750	22 437	10 315	7 690	32 438	134 316
Prívlast	1 224	1 362	498	67	10	76	359
Infin	1 762	5 109	5 219	3 256	4 418	12 241	59 879
Sum	431 294	997 307	842 930	401 253	450 313	1 463 847	7 382 925

Tabulka č. 93: Všechna významová lemmata pro jednotlivá období – slovní druhy v procentech četností

SD	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
Sub	46,50	51,76	53,76	53,18	54,46	56,01	58,76
Adj	20,28	22,72	23,45	23,28	26,53	23,53	22,99
Ver	12,30	10,61	10,79	11,16	9,63	9,96	9,21
Adv	4,32	3,47	3,07	3,29	3,00	2,86	2,55
Jmen	0,11	0,62	0,42	0,34	0,14	0,15	0,16
Mod	10,13	6,26	4,92	5,04	3,30	4,29	3,56
ZPadj	0,17	0,10	0,17	0,29	0,24	0,14	0,12
Přech	0,32	0,22	0,08	0,02	0,01	0	0
Trp	5,37	3,58	2,66	2,57	1,71	2,22	1,82
Prívlast	0,29	0,14	0,06	0,02	0	0,01	0
Infin	0,41	0,51	0,62	0,81	0,98	0,84	0,81
Sum	100	100	100	100	100	100	100

Srovnáme-li tabulku č. 90 a č. 93 tedy, procenta různých lemmat a procenta jejich četností, ukazuje se, že např. u substantiv sice slov mírně přibývá, což spíše ovlivňuje nárůst jmen, ale frekvenčně substantiva stoupla ve sledovaném období o více jak 12 %, přičemž jména se nijak nerozmnožují. Naproti tomu

u sloves poklesají nejen různá slovesa, ale i jejich četnost, a to jak na úrovni obecné přes 2 % u četností a 4 % u různých slov, tak na úrovni trpných tvarů i modálních sloves v četnostech i různosti. U adjektiv můžeme sledovat jiný proces, kdy po roce 1970 přibývá různých adjektiv a současně roste extrémně jejich četnost. Jde o trendy více méně úpadkové. Jestliže máme pravdu, pak by se měl tento trend projevit i u společných lemmat pro všechna období.

84.4 Základní rozložení slovních druhů pro významová česká lemmata společná pro všechna období popisuje tabulka č. 94.

Tabulka č. 94: Společná česká významová lemmata pro všechna období

Slovní druh	Počet	% Počet	Četnost	% Četnost
Substantiva	1 662	39,66	5 957 511	58,45
Adjektiva	1 061	25,32	2 069 444	18,36
Verba	1 243	29,66	1 871 564	20,31
Adverbia	225	5,37	293 141	2,88
Vše	4 191	100	10 191 660	100

Vzhledem k tomu, že jde o společná lemmata, jsou počty uvedené v tabulce č. 99 stejné pro všechna období. Zajímavé je tudíž spíše jejich rozložení v jednotlivých obdobích podle četnosti.

Tabulka č. 95: Společná česká významová lemmata pro jednotlivá období – slovní druhy v četnostech

SD	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
Sub	163 163	455 506	408 285	196 355	221 751	730 767	3 760 285
Adj	64 620	176 651	163 121	78 609	93 470	269 858	1 222 848
Ver	44 328	96 681	84 886	41 724	39 721	134 358	633 049
Adv	13 318	29 690	22 842	11 909	11 879	37 401	166 102
Jmen	10	1 707	1 983	573	286	947	4 290

Mod	43 673	62 432	41 450	20 212	14 857	62 792	263 024
ZPadj	307	663	1 142	836	984	1 275	6 383
Přech	34	230	123	21	16	3	4
Trp	16 326	28 732	19 138	9 270	7 019	28 699	114 671
Přívlast	80	22	43	19	4	15	84
Infin	732	3 047	3 832	2 346	2 934	9 225	41 976
Sum	346 591	855 361	746 845	361 874	392 921	1 275 340	6 212 716

Tabulka č. 96: Společná významová lemmata pro jednotlivá období – slovní druhy v procentech četností

SD	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
Sub	47,08	53,25	54,67	54,26	56,44	57,30	60,53
Adj	18,64	20,65	21,84	21,72	23,79	21,16	19,68
Ver	12,79	11,30	11,37	11,53	10,11	10,54	10,19
Adv	3,84	3,47	3,06	3,29	3,02	2,93	2,67
Jmen	0	0,20	0,27	0,16	0,07	0,07	0,07
Mod	12,60	7,30	5,55	5,59	3,78	4,92	4,23
ZPadj	0,09	0,08	0,15	0,23	0,25	0,10	0,10
Přech	0,01	0,03	0,02	0,01	0	0	0
Trp	4,71	3,36	2,56	2,56	1,79	2,25	1,85
Přívlast	0,02	0	0,01	0,01	0	0	0
Infin	0,21	0,36	0,50	0,65	0,75	0,72	0,68
Sum	100	100	100	100	100	100	100

Z hlediska četnosti společná substantiva stoupají od roku 1917 přes 13 % a nesouvisí to se jmény. Extrémní nárůst adjektiv se potvrzuje v období po roce 1970. Adverbia kontinuálně klesají. Zmizely přechodníky a přívlastňovací adjektiva. Verba klesají.

Jestliže v roce 1917 připadalo na 1 základní substantivum (1. řádek tabulky č. 95) zhruba 100 výskytů, za První republiky 270, po roce 1945 maximálně

250, pak po roce 1990 to bylo přes 400 a po roce 2000 už přes 2 250. Tento **nepoměr mezi počtem slov a četností jejich výskytů nemůže být znakem nějaké vyšší odbornosti textů, ale nutně povede k nárůstu různých kon-textů a tím k rozplývání významu.** Zdánlivě stejná slova nabývají různých smyslů a jednota právního jazyka se tím nutně destruuje. Používáme stejná slova, ale jejich význam ničíme.

§ 85

Kategorie českých významových lemmat společných pro všechna období

85.1 Česká významová lemmata pro všechna období jsme roztřídili do následujících kategorií (viz tabulka č. 97). Jde o velmi hrubé rozlišení, které považujeme za předběžné, neboť je třeba jej následně zpřesnit pomocí kontextu.¹⁴⁰ Již na úrovni lemmatizace se objevuje problém, jak rozhodnout o zařazení daného slova do slovních druhů. U známého případu slovo „ženou“ nelze jednoznačně říci, zda jde o tvar substantiva „žena“, nebo tvar slovesa „hnáti“. V rámci našeho pojetí lemmatizace jsme taková slova zařadili podle převažující frekvence výskytů daného tvaru v bázi, v daném případě šlo o substantivum „žena“. V případě kategorizace jednoslovných lemmat se problém mnohonásobně komplikuje. Ne každého napadne, že např. slovo „svoboda“ má nejčastější výskyt ve spojení „trest odnětí svobody“ a lemma „spravedlnost“ ve spojení „ministerstvo spravedlnosti“ apod. Kategorizace¹⁴¹ tak představuje pouze první krok činěný s vědomím nutných oprav podle výsledků analýzy kontextů a nikterak nezastíráme, že jde o pohled silně subjektivně zatížený. Někde je ovšem třeba začít a postupně kategorizaci zpřesňovat. Struktura kategorií je ovšem společná pro všechna významová lemmata a posléze i pro složené termíny.

¹⁴⁰ Viz např. CVRČEK, Václav. *Kvantitativní analýza kontextu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013.

¹⁴¹ Viz ARISTOTELES. *Kategorie*. Praha: Československá akademie věd, 1958, s. 33 a násl.; LYONS, John. *Semantics*. Vol. 1 a 2. Cambridge: Cambridge University Press, 1977.

Tabulka č. 97: Kategorie pro společná substantiva

Číslo	Kategorie	Příklad	Počet	Četnost	Procento
1	předpis	zákon, nařízení	15	484 984	8,14
2	odkaz	slovo, změna, písmeno	21	526 929	8,84
3	subjekt	osoba, orgán	192	901 209	15,13
4	čas	den, rok, měsíc	39	313 870	5,27
5	instituce	úřad, škola	36	352 744	5,92
6	institut	daň, smlouva	199	778 902	13,07
7	akce	činnost, plnění	467	975 642	16,38
8	výsledek	rozhodnutí, osvědčení	97	193 444	3,25
9	objekt	věc, majetek	391	1 008 811	16,93
10	povolání	zaměstnání	2	11 911	0,20
11	modus	právo, povinnost	9	98 472	1,65
12	obor	zemědělství, věda	23	31 579	0,53
13	vlastnost	způsob, soulad, forma	104	107 616	1,81
14	kvant. a kval.	částka, podíl, počet	60	161 589	2,71
15	jméno	Praha	7	9 809	0,16
Vše			1 662	5 957 511	

Některé kategorie jako předpis, odkaz, modus či subjekt jsou vcelku jednoznačné. U jiných kategorií jako akce, výsledek či vlastnost je klasifikace sporná. U některých slov nelze z pouhého slova vůbec soudit, jakou může hrát roli v konkrétním kontextu, např. „člen“ či „předseda“. Nám zde však ani tak nejde o samotnou kategorii, ale spíše o vztahy mezi kategoriemi v jednotlivých obdobích.

85.2 Budeme-li chápat kategorii 1 jako příznak odkazů a citací a kategorii 2 jako slova charakterizující modifikace, pak takřka 17 % z významových lemmat tvoří slova „obslužná“, která indikují míru složitosti báze, tj. množství relací mezi různými částmi dokumentů. Protože z tabulky č. 88 vysvítá, že celou bázi zásadně ovlivňují poslední dvě období, je třeba analyzovat kategorie a změny v nich pro každé období zvlášť.

Tabulka č. 98: Kategorie pro společná substantiva v jednotlivých obdobích – četnost

Kateg.	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
1 předpis	7 580	29 442	25 061	7 744	9 514	41 967	363 676
2 odkaz	5 077	20 898	16 433	4 974	8 748	47 697	423 102
3 subjekt	34 024	75 601	84 548	46 569	45 465	120 968	494 034
4 čas	8 924	40 392	27 298	9 837	9 503	39 017	178 899
5 instituce	4 978	31 654	24 614	9 916	18 879	50 376	212 327
6 institut	24 401	73 043	64 917	30 635	33 638	108 872	443 396
7 akce	25 272	57 943	60 253	35 763	39 779	122 585	634 047
8 výsledek	6 716	16 198	12 382	7 220	6 852	22 944	121 132
9 objekt	32 084	77 696	62 053	27 693	33 238	123 713	652 334
10 povolání	226	952	1 508	943	1 103	1 812	5 367
11 modus	5 407	8 562	7 205	4 018	3 383	12 574	57 323
12 obor	453	2 324	4 814	2 579	2 388	3 764	15 257
13 vlastnost	4 702	7 973	8 100	4 006	3 703	11 723	67 409
14 kvant. a kval.	3 626	13 491	10 241	5 294	6 542	24 030	98 365
15 jméno	23	1 707	1 983	573	286	947	4 290
Suma	163 493	457 879	411 107	197 764	223 021	732 989	3 770 867

Tabulka č. 99: Kategorie pro společná substantiva v jednotlivých obdobích – četnost v procentech

Kateg.	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
1 předpis	4,64	6,43	6,10	3,92	4,27	5,73	9,64
2 odkaz	3,11	4,56	4,00	2,52	3,92	6,51	11,22
3 subjekt	20,81	16,51	20,57	23,55	20,93	16,50	13,10
4 čas	5,46	8,82	6,64	4,97	4,26	5,32	4,74
5 instituce	3,04	6,91	5,99	5,01	8,47	6,87	5,63
6 institut	14,92	15,95	15,72	15,49	15,08	14,85	11,76

7 akce	15,46	12,65	14,66	18,08	17,84	16,72	16,81
8 výsledek	4,11	3,54	3,01	3,65	3,07	3,13	3,21
9 objekt	19,62	16,97	15,09	14,00	14,09	15,88	17,30
10 povolání	0,14	0,21	0,37	0,48	0,49	0,25	0,14
11 modus	3,11	1,87	1,75	2,03	1,52	1,72	1,52
12 obor	0,28	0,51	1,17	1,30	1,07	0,51	0,40
13 vlastnost	2,88	1,74	1,97	2,03	1,66	1,06	1,79
14 kvant. a kval.	2,22	2,95	2,49	2,68	2,93	3,28	2,61
15 jméno	0,01	0,37	0,48	0,29	0,13	0,13	0,11
Suma	100	100	100	100	100	100	100

Interpretace kategorií odpovídá tabulce č. 102. Proměnné 17 – 2000–22 popisují procentuální podíl dané kategorie v jednotlivých obdobích.

Z tabulky č. 99 plyne několik zajímavých závěrů.

1. Období 1945–1989 je typické silným zastoupením kategorie č. 3, tj. nárůstem subjektů.
2. Období po roce 1990 vykazuje **silný nárůst „obslužných“ slov** kategorie 1 a 2, tj. citací, odkazů a modifikačních slov, která výrazně ovlivňují nárůst substantiv po roce 1990.
3. V období **po roce 1990 se posiluje zaměření na kategorii č. 9, tj. objekty.**
4. Zajímavý je i **pokles modů a institutů po roce 2000.**
5. Pokles subjektů, modů, institucí, institutů a extrémní nárůst „obslužných“ slov nese svědčí o tom, že by chudost jazyka po roce 1990 byla znakem odbornosti, ale spíše naopak je důsledkem nárůstu pomocných slov.
6. Období 60–69 a 70–89 vykazuje výrazné shody, což posiluje naši hypotézu o blízkosti těchto období.

§ 86

Kategorie společných substantiv

86.1 Tabulka č. 100 popisuje nejfrekventovanější substantiva 1. kategorie.

Tabulka č. 100: Společná substantiva 1. kategorie – Předpis

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
zákon	7	zákon	2	zákon	3	zákon	8
předpis	20	nařízení	19	předpis	13	předpis	23
nařízení	58	předpis	39	nařízení	31	opatření	40
řád	71	opatření	79	opatření	50	nařízení	173
opatření	103	řád	101	dekret	91	řád	214
nález	141	ústava	188	řád	128	ústava	248
ústava	282	úmluva	217	ústava	134	vyhláška	356
úmluva	377	nález	334	vyhláška	165	zákoník	644
vyhláška	898	vyhláška	346	směrnice	283	směrnice	794
dekret	1192	výnos	619	nález	571	nález	1156

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
zákon	9	zákon	2	zákon	1
předpis	11	předpis	14	předpis	9
opatření	54	opatření	90	opatření	68
vyhláška	274	vyhláška	113	nařízení	91
nařízení	280	řád	224	řád	199
řád	283	výnos	223	vyhláška	250
ústava	353	nařízení	415	směrnice	287
výnos	535	zákoník	488	nález	400
zákoník	558	ústava	520	zákoník	439
směrnice	750	nález	755	ústava	557

L17 2000 označuje česká významová lemmata z normativních vět spadající do kategorie 1 pro období 1917-2022. P17 2000 znamená místo v pořadí lemmat ve slovnících pro jednotlivá období.

Lemmata používaná ve všech obdobích jsou v podstatě tatáž. Jejich význam se ovšem posunuje, např. dekret císařský (L17) a dekret prezidentský (L45). Pro všechna období je na prvním místě v této kategorii slovo „zákon“, a dokonce u L2000 je na prvním místě ze všech substantiv i ze všech významových lemmat. Jeho hlavní role je ovšem odkazovací. Pro interpretaci tabulky č. 100 je zajímavé především pořadí (P17 až P2000), které upozorňuje na váhu, jakou v daném období dané lemma hrálo. Jestliže v L18 (První republika) je „nařízení“ na druhém místě, indikuje to skutečnost, že vláda dávala přednost nařízením před vyhláškami, zatímco ostatní režimy upřednostňovaly rezortní vyhlášky (viz výše). Zajímavý je např. pád slova „ústava“ od období Lidodemo, na což upozorňuje pořadí – 134, 248, 353, 520, 557. V každém případě je třeba zpřesnit rozbor jednotlivých lemmat kontextem.

86.2. Tabulka č. 101 popisuje nejfrekventovanější substantiva 2. kategorie.

Kategorie 2 je úzce spojená s odkazy, zejména s modifikacemi.¹⁴² V tabulce č. 101 můžeme pozorovat vítězné tažení lemmatu „slovo“, které se propracuje na první místo modifikačních lemmat s pořadím č. 3 z významových lemmat. Současně je zajímavé, jak modifikační slova se všechna dostávají do popředí, jak vidíme ve sloupci P2000, kde všechna mají pořadí menší než 100. Je vhodné připomenout, že tzv. obslužná slova, která vlastně pouze řídí změny primárních předpisů společně s odkazy, tvoří takřka 21 % společných substantiv po roce 2000 (viz tabulka č. 99). Tento stav musí nutně vést k **nárůstu složitosti a nepřehlednosti právního řádu.**

¹⁴² Viz CVRČEK, František – PALA, Karel – RYCHLÝ, Pavel. Changes of Czech Law Demonstrated by Corpus Evidence. *Korpus – Gramatika – Axiologie*. 2015, č. 12, s. 3 an.

Tabulka č. 101: Společná substantiva 2. kategorie – Odkaz

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
ustanovení	19	ustanovení	5	ustanovení	7	ustanovení	30
odstavec	36	odstavec	22	odstavec	12	odstavec	36
část	201	část	81	část	101	část	131
změna	225	změna	159	znění	142	změna	216
článek	230	paragraf	168	změna	200	slovo	247
paragraf	256	slovo	199	věta	225	znění	295
konec	318	věta	235	slovo	289	oprava	418
číslo	355	znění	254	konec	492	věta	453
znění	409	konec	255	oprava	695	konec	537
díl	595	článek	352	oddíl	788	oddíl	1109

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
odstavec	16	odstavec	5	slovo	3
ustanovení	51	slovo	6	odstavec	4
slovo	55	ustanovení	49	písmeno	17
změna	102	znění	62	znění	23
část	125	věta	63	věta	31
věta	183	část	82	změna	39
znění	217	změna	116	část	48
konec	259	písmeno	124	konec	66
nadpis	360	konec	146	ustanovení	67
písmeno	375	poznámka	178	číslo	72

86.3 Tabulka č. 102 popisuje nejfrekventovanější substantiva 3. kategorie.

Tabulka č. 102: Společná substantiva 3. kategorie – Subjekt

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
soud	3	soud	7	výbor	6	výbor	3
osoba	9	osoba	11	podnik	8	organizace	4
strana	14	ministr	18	osoba	9	soud	5
věřitel	25	člen	24	soud	11	orgán	6
všichni	37	podnik	28	ministr	14	pracovník	24
člen	38	obec	29	orgán	18	komise	29
společnost	55	výbor	41	zaměstnanec	26	rada	31
soudce	59	komise	46	člen	28	osoba	34
společenstvo	60	všichni	47	vláda	36	člen	38
zástupce	61	strana	49	předseda	57	dítě	39

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
organizace	2	osoba	3	osoba	5
orgán	5	orgán	9	orgán	14
výbor	8	soud	26	soud	44
družstvo	31	rada	34	zařízení	57
pracovník	33	člen	44	společnost	62
občan	40	komise	56	rada	65
vláda	44	organizace	57	banka	76
rada	49	zařízení	66	člen	85
člen	58	společnost	72	zaměstnanec	88
zařízení	63	dítě	98	komise	102

Kategorie 3 je konstruována podle principu, že subjektem může být cokoliv, co má podle pozitivního práva nějaké právo nebo povinnost. Zajímavé je složení subjektů v jednotlivých obdobích, kdy po roce 1960 nastupuje „organizace“,

kteřá po roce 1990 upadá a po roce 2000 v prvních 10 slovech vůbec mizí, a vrací se „osoba“. Neméně pozoruhodná je skutečnost, že „soud“ se v období Normalizace mezi prvních 10 slov nepropracoval. Slovo „orgán“ se dostalo mezi prvních 10 nejfrekventovanějších slov v období Lidodemo, posílilo po roce 1960 a od 70. let kraluje na pěkném druhém místě bez ohledu na změny režimu. Slova jako „člen“, „předseda“, „rada“ či „orgán“ je ovšem třeba strukturovat podle kontextů.

86.4 Tabulka č. 103 popisuje nejfrekventovanější substantiva 4. kategorie.

Tabulka č. 103: Společná substantiva 4. kategorie – Čas

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
den	12	den	3	den	4	dořa	12
lhůta	32	dořa	13	dořa	20	den	13
čas	34	rok	15	rok	33	rok	45
rok	41	lhůta	36	měsíc	75	lhůta	70
dořa	50	měsíc	54	lhůta	87	měsíc	105
měsíc	104	prosinec	131	leden	210	věk	255
hodina	372	leden	139	prosinec	217	týden	329
počátek	428	duben	202	říjen	282	období	331
léta	449	březen	214	květen	290	léta	335
neděle	456	období	224	období	330	leden	403

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
den	19	den	7	den	6
dořa	24	dořa	19	dořa	34
rok	45	rok	50	lhůta	79
lhůta	123	lhůta	58	rok	93
měsíc	144	měsíc	59	měsíc	94
období	231	období	109	období	146
leden	240	leden	332	datum	149

věk	347	prosinec	393	leden	427
počátek	685	věk	531	prosinec	510
týden	689	hodina	549	trvání	598

Zdá se, že jednotlivá období pracují s časem podobně. Ačkoliv uvnitř této kategorie nedochází k výrazným posunům ve vztahu k ostatním obdobím, význam kategorie času upadá (viz tabulka č. 99) a po roce 2000 zaujímá podobné místo jako v obdobích po roce 1960.

86.5 Tabulka č. 104 popisuje nejfrekventovanější substantiva 5. kategorie.

Slovo „zabezpečení“ se dostává do popředí od roku 1960, postupně klesá, až po roce 2000 z prvních 10 nejfrekventovanějších slov mizí. Naproti tomu slovo „stát“ po roce 1945 oslabuje a po roce 1970 mizí, aby se opět objevilo po roce 1990 a po roce 2000 se dokonce propracovalo na 2. místo s nejvyšším pořadím v historii od roku 1917. Je zajímavé, že právě „stát“ nakonec našel svůj vrchol právě po roce 2000.

Instituce jako kategorie hrály nejvýznamnější roli po roce 1970 a po roce 2000 se vracejí na úroveň po roce 1950.

Tabulka č. 104: Společná substantiva 5. kategorie – Instituce

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
úřad	10	úřad	4	ministerstvo	16	republika	17
služba	82	ministerstvo	23	úřad	21	ministerstvo	42
správa	114	stát	25	správa	37	zabezpečení	68
stát	301	správa	32	finance	40	správa	71
zkouška	497	služba	34	služba	49	kontrola	83
pojišťovna	655	finance	43	stát	53	služba	100
škola	969	republika	68	republika	59	péče	104
sněmovna	1015	škola	109	péče	70	stát	107
péče	1253	péče	141	pojišťovna	159	škola	139
úřadovna	1283	pojišťovna	146	škola	181	úřad	165

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
republika	4	republika	8	úřad	11
ministerstvo	12	ministerstvo	13	stát	18
správa	25	úřad	16	ministerstvo	26
zabezpečení	46	služba	38	služba	27
škola	53	správa	52	republika	28
služba	61	stát	93	správa	95
péče	70	zabezpečení	103	kontrola	116
úřad	82	škola	115	péče	152
kontrola	93	péče	129	zkouška	180
finance	109	kontrola	162	škola	249

86.6 Tabulka č. 105 popisuje nejfrekventovanější substantiva 6. kategorie.

Slovo „práce“ se objevuje již v rakouském právu a kontinuálně stoupá až do roku 1989, aby po roce 1990 z prvních 10 nejfrekventovanějších slov zmizelo. Po roce 2000 se „práce“ vrací, ovšem na posledním místě s nejhorším pořadím v historii. Naopak slovo „žádost“ známé taktéž již z rakouského práva se vrací až po roce 1990, aby se po roce 2000 dostalo na první místo a překonalo i slovo „daň“. Slovo „důchod“ se objevuje v prvních deseti nejfrekventovanějších slovech po roce 1960, a to podobně jako po roce 1970 na prvním místě, aby po roce 1990 z první desítky zmizelo.

Celkový význam kategorie institutů kontinuálně upadá po roce 1918 a po roce 2000 se dostává na nejnižší úroveň v historii. Instituty rozhodně nejsou něco, co by posilovalo roli substantiv.

Tabulka č. 105: Společná substantiva 6. kategorie – Institut

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
návrh	21	daň	17	daň	25	důchod	25
moc	30	nárok	30	dohoda	30	práce	27
smlouva	35	účinnost	33	nárok	39	návrh	28

trest	39	návrh	48	návrh	44	smlouva	35
pohledávka	49	trest	51	práce	47	nárok	41
nárok	52	dohoda	55	poměr	48	podmínka	51
platnost	72	poplatek	59	trest	51	trest	56
poměr	75	poměr	65	účinnost	56	daň	56
žádost	85	práce	67	pojištění	62	poměr	75
práce	89	platnost	75	podmínka	74	dohoda	93

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
důchod	21	daň	17	žádost	33
práce	22	podmínka	37	podmínka	38
daň	26	návrh	40	daň	49
návrh	28	smlouva	41	účinnost	51
podmínka	29	příjem	51	smlouva	56
ochrana	73	fond	54	povolení	60
dohoda	76	žádost	61	fond	64
smlouva	77	účinnost	64	ochrana	70
povolení	80	nárok	65	návrh	75
působnost	83	povolení	77	práce	119

86.7 Tabulka č. 106 popisuje nejfrekventovanější substantiva 7. kategorie.

Slova jako „činnost“, „řízení“ či „výkon“ se objevují ve všech režimech. Po roce 2000 se ovšem do prvních deseti nejfrekventovanějších slov propracovala slova jako „nabytí“, „vydání“ či „požadavek“, která se v jiném období mezi nejfrekventovanější slova nepropracovala.

Kategorie Akce hrála nejvýznamnější roli po roce 1960 a následně po roce 1990. K nárůstu substantiv ovšem nějak výrazně přispět nemohla (viz tabulka č. 99).

Tabulka č. 106: Společná substantiva 7. kategorie – Akce

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
řízení	13	řízení	35	řízení	29	řízení	19
příčina	18	příspěvek	100	čin	58	činnost	26
jednání	23	vyhlášení	106	činnost	69	výkon	32
čin	93	důvod	115	výkon	72	úkol	55
důvod	102	výkon	119	úkol	107	čin	63
odpor	123	čin	122	úprava	116	plnění	66
prohlášení	124	obchod	124	důvod	118	rozvoj	87
podání	159	jednání	126	jednání	138	důvod	101
skutek	164	potřeba	136	odnětí	146	odnětí	102
obchod	172	obrana	163	zájem	148	úkon	116

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
činnost	17	činnost	18	činnost	19
řízení	35	řízení	27	řízení	24
úkol	48	výkon	39	výkon	42
rozvoj	59	plnění	89	nabytí	58
příspěvek	65	příspěvek	108	pobyt	100
výkon	74	důvod	110	plnění	114
plnění	79	souhlas	141	vydání	124
potřeba	111	pobyt	142	požadavek	126
souhlas	113	úkon	173	důvod	129
výroba	117	jednání	179	souhlas	135

86.8 Tabulka č. 107 popisuje nejfrekventovanější substantiva 9. kategorie.

Tabulka č. 107: Společná substantiva 9. kategorie – Objekt

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
věc	11	případ	20	případ	24	věc	16
místo	15	místo	38	věc	34	škoda	54
případ	24	věc	44	majetek	38	náhrada	57
spis	40	náhrada	60	náhrada	63	případ	69
náhrada	63	předmět	76	místo	67	byt	81
listina	66	listina	78	obvod	100	hospodářství	96
náklad	77	třída	87	plán	108	náklad	110
jmění	84	prostředek	96	náklad	117	obvod	114
škoda	86	cena	97	prostředek	120	prostředek	114
kniha	108	náklad	103	území	164	místo	126

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
plán	41	věc	33	údaj	16
rozpočet	56	základ	43	případ	41
základ	66	případ	45	místo	54
případ	75	zboží	48	území	55
věc	81	majetek	69	základ	61
prostředek	85	území	78	informace	63
hospodářství	99	prostředek	81	prostředek	71
zisk	118	údaj	87	systém	81
pozemek	119	doklad	91	věc	89
náhrada	124	náhrada	94	doklad	101

Obvykle nejfrekventovanějším objektem bývá slovo „věc“. Tak tomu také je v období rakouského práva, po roce 1960 a po roce 1990. Je zajímavé, že

slovo „majetek“ se dopracovalo do prvních deseti nejfrekventovanějších slov v období po roce 1945 a 1990. Některá slova se vyskytují na předních místech pouze v jednom období, jako je slovo „informace“ a „systém“ po roce 2000 či „byt“ po roce 1960. Po roce 1970 bylo nejfrekventovanějším slovem slovo „plán“, které se objevilo již po roce 1945. Podivné je první místo slova „údaj“ po roce 2000, což činí na první pohled dojem, že snad může jít o jisté **byrokratické tendence**.

Kromě rakouského práva nejvyšší podíl tato kategorie vykazuje po roce 2000 a tím poněkud přispívá nárůstu substantiv.

86.9 Jako poslední, byť více méně marginální kategorii, ovšem pro právo vysoce významnou, uvádíme kategorii 11 v tabulce č. 108.

Je zajímavé, že až do konce 60. let bylo vždy na 1. místě slovo „právo“. Po roce 1970 převládla „povinnost“, stejně jako po roce 2000. Na 3. místě se od roku 1918 vždy vyskytovalo slovo „zásada“ až do roku 1989. Od roku 1990 na třetí místo nastoupilo slovo „zákaz“. 4. místo u všech režimů zaujímá slovo „příkaz“.

Celkově ovšem podíl této kategorie poklesl po roce 2000 na úroveň období po roce 1970 a na růst substantiv nemůže mít žádný vliv.

Tabulka č. 108: Společná substantiva 11. kategorie – Modus

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
právo	5	právo	16	právo	23	právo	22
povinnost	62	povinnost	45	povinnost	55	povinnost	48
příkaz	334	zásada	274	zásada	295	zásada	225
rozkaz	341	příkaz	626	příkaz	426	příkaz	396
pravomoc	629	zákaz	692	pravomoc	451	pravomoc	425
zásada	1043	pravomoc	800	možnost	661	norma	553
norma	1503	možnost	1054	zákaz	936	možnost	557
možnost	1971	rozkaz	1127	norma	1043	zákaz	570
zákaz	2628	norma	2240	rozkaz	1094	rozkaz	1453

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
povinnost	57	právo	25	povinnost	35
právo	60	povinnost	28	právo	37
zásada	168	zákaz	533	zákaz	437
příkaz	763	příkaz	632	příkaz	563
možnost	844	zásada	842	možnost	664
norma	892	možnost	843	zásada	779
zákaz	929	pravomoc	1012	pravomoc	1023
pravomoc	932	norma	1272	norma	1563
rozkaz	1823	rozkaz	1731	rozkaz	2064

86.10 Shrňeme-li poznatky z analýzy společných substantiv, pak **k obecnému nárůstu substantiv rozhodně přispívají první dvě tzv. obslužné kategorie a mírně kategorie týkající se objektů**. Naopak kategorie prezentující odbornost spíše klesají.

§ 87

Kategorie společných adjektiv

87.1 Podobně jako v případě substantiv jsme kategorizovali adjektiva na základě empirickém a opět s výhradou, že jde o velmi hrubý odhad, který je třeba korigovat kontextem. Přehled kategorií adjektiv ukazuje tabulka č. 109.

Tabulka č. 109: Kategorie pro společná adjektiva

Číslo	Kategorie	Příklad	Počet	Četnost	% četnost
1	právní	právní, příslušný	141	465 845	22,51
2	odvětví	trestní, obchodní	245	431 523	20,85
3	územní	okresní, místní	15	177 274	8,57
4	způsob	ústní, společný	394	377 032	18,22
5	čas	předešlý, roční	56	86 399	4,17

ČÁST 5. ANALÝZA TEXTŮ

6	barva	zlatý	4	1 046	0,05
7	kvantita	vyšší, větší	48	69 983	3,38
8	hodnocení	přiměřený, řádný	142	255 662	12,35
9	odkazující	jiný, nějaký	14	204 413	9,88
10	přivlastňovací	žadatelův	2	267	0,01
Suma			1061	2 069 444	100

Tabulka č. 110: Kategorie pro společná adjektiva v jednotlivých obdobích – četnost

Kategorie	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
1 právní	14 186	40 017	33 793	14 918	17 259	60 130	285 542
2 odvětví	13 912	40 908	38 998	19 299	22 755	59 468	236 183
3 územní	1 357	10 098	21 577	11 615	16 082	27 713	88 832
4 způsob	15 138	34 106	25 904	11 417	13 387	44 908	232 142
5 čas	2 567	7 572	5 106	2 340	2 892	11 724	54 198
6 barva	140	167	53	53	29	174	430
7 kvantita	3 035	8 262	5 475	3 494	3 265	10 316	36 136
8 hodnocení	7 142	18 757	17 754	8 567	10 151	31 187	162 104
9 odkazující	7 143	16 764	14 461	6 876	7 650	24 238	127 281
10 přivlastňovací	80	22	43	19	4	15	84
Suma	64 700	176 673	163 164	78 598	93 474	269 873	1 222 932

Tabulka č. 111: Kategorie pro společná adjektiva v jednotlivých obdobích – četnost v procentech

Kategorie	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
1 právní	21,93	22,65	20,71	18,98	18,46	22,28	23,35
2 odvětví	21,50	23,15	23,90	24,54	24,34	22,04	19,31
3 územní	2,10	5,72	13,22	14,78	17,20	10,27	7,26
4 způsob	23,40	19,30	15,88	14,53	14,32	16,64	18,98

5 čas	3,97	4,29	3,13	2,98	3,09	4,34	4,43
6 barva	0,22	0,09	0,03	0,07	0,03	0,06	0,04
7 kvantita	4,69	4,68	3,36	4,45	3,49	3,82	2,95
8 hodnocení	11,04	10,62	10,88	10,90	10,86	11,56	13,26
9 odkazující	11,04	9,49	8,86	8,75	8,18	9,80	10,41
10 přivlastňovací	0,12	0,01	0,03	0,02	0	0,01	0,01
Suma	100	100	100	100	100	100	100

Z tabulky č. 111 lze vyčíst zajímavé posuny. Po roce 2000 stoupá podíl 1. kategorie. Po roce 1960 a ještě silněji po roce 1970 narůstá kategorie č. 3. Vzpomeneme-li na nárůst adjektiv v grafu č. 192, pak tabulka č. 111 naznačuje, které kategorie tento nárůst způsobují, tedy alespoň u společných adjektiv. Výrazný je taktéž posun 8. kategorie po roce 2000. Je evidentní, že nejsilnější je kategorie č. 1.

87.2 O která adjektiva skutečně jde, popisují tabulky č. 112 a následující.

Tabulka č. 112: Společná adjektiva 1. kategorie – Právní

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
právní	26	státní	8	státní	15	státní	9
veřejný	33	veřejný	26	příslušný	27	právní	47
příslušný	42	služební	37	veřejný	43	příslušný	53
zvláštní	46	příslušný	40	právní	71	oprávněný	108
státní	53	zvláštní	62	zvláštní	86	zvláštní	120
služební	110	správní	80	služební	93	peněžitý	151
zákonný	148	právní	89	vládní	113	veřejný	156
oprávněný	180	vládní	116	majetkový	143	povinný	227
soukromý	197	platný	130	správní	145	zákonný	233
zástavní	210	oprávněný	130	zúčastněný	156	generální	241

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
státní	6	státní	11	právní	13
příslušný	34	zvláštní	29	státní	30
zvláštní	43	příslušný	31	příslušný	43
právní	47	právní	32	správní	45
závazný	97	právníkový	74	zvláštní	46
rozpočtový	165	služební	80	veřejný	52
služební	167	oprávněný	83	právníkový	82
prováděcí	185	veřejný	130	oprávněný	123
veřejný	2041	správní	149	služební	191
oprávněný	223	písemný	255	prováděcí	198

Adjektivum „právní“ se nachází na prvním místě pouze u rakouského práva a po roce 2000, jinak je v ostatních režimech na prvním místě slovo „státní“. Zajímavá je cesta slova „zvláštní“, které se po roce 1918 drží stabilně na pátém místě až do období po roce 1970. Vrcholu dosahuje po roce 1990. Vezmeme-li v úvahu pořadí, pak po roce 1990 se nachází slovo „zvláštní“ na 29. místě a v rakouském období na místě 46., podobně jako po roce 1970 a po roce 2000. Na druhém a třetím místě se v zásadě stabilně vyskytuje slovo „příslušný“.

87.3 Nejfrekventovanější společná adjektiva 2. kategorie popisuje tabulka č. 113.

Tabulka č. 113: Společná adjektiva 2. kategorie – Odvětví

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
soudní	17	vojenský	52	vojenský	46	pracovní	11
trestní	27	úřední	73	pracovní	52	hospodářský	61
obchodní	29	volební	88	úřední	66	volební	64
živnostenský	56	trestní	98	hospodářský	88	zemědělský	77
úřední	57	sociální	127	zemědělský	96	lidový	92
politický	98	finanční	128	trestní	97	vojenský	98

vojenský	99	politický	135	volební	98	invalidní	112
notářský	112	železniční	145	sociální	102	sociální	117
disciplinární	173	obchodní	152	trestný	110	trestný	129
trestný	173	živnostenský	164	stavební	183	trestní	167

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
pracovní	20	celní	46	obchodní	103
hospodářský	23	sociální	88	zdravotní	108
sociální	42	pracovní	97	finanční	111
zemědělský	68	obchodní	102	technický	130
invalidní	126	daňový	106	pracovní	133
lesní	130	volební	107	daňový	142
stavební	136	vojenský	117	celní	153
volební	159	zdravotní	134	sociální	203
technický	161	ústavní	166	veterinární	219
finanční	169	finanční	176	léčivý	236

Slovo „pracovní“ se dostává na přední místa po roce 1945 a na prvním místě se nachází v období po roce 1960, aby po roce 1990 začalo klesat (1970 – 20, 1990 – 97 a 2000 – 133). Po roce 1945 se objevuje na prvních místech slovo „hospodářský“ a stoupá až do období po roce 1970. Po roce 1990 stoupá slovo „obchodní“, ovšem i když po roce 2000 se objevuje na prvním místě, jeho pořadí je mnohem níže (103) než u rakouského práva (29).

Celkově ovšem tato kategorie po roce 2000 výrazně klesá na nejnižší úroveň v historii (viz tabulka č. 111. Tomu mimo jiné nasvědčuje pořadí na prvních místech, které se po roce 2000 posunuje až na 103. místo.

87.4 Nejfrekvencovanější společná adjektiva 3. kategorie popisuje tabulka č. 114.

Tabulka č. 114: Společná adjektiva 3. kategorie – Území

L17	P17	L18	P18	L45	P45
okresní	92	československý	31	národní	2
místní	411	okresní	58	československý	41
tuzemský	623	národní	74	okresní	45
cizozemský	860	ústřední	213	ústřední	54
krajský	1228	místní	232	místní	80
městský	1344	tuzemský	545	krajský	81
ústřední	1472	český	563	český	269
československý	1500	cizozemský	567	zahraniční	486
pražský	1869	mezinárodní	730	cizozemský	863
německý	2363	krajský	849	tuzemský	884

L60	P60	L70	P70	L90	P90
národní	2	národní	3	český	4
československý	33	československý	13	národní	35
ústřední	50	český	14	okresní	68
místní	73	ústřední	32	československý	172
okresní	78	okresní	98	zahraniční	198
český	88	krajský	112	ústřední	213
krajský	91	zahraniční	116	mezinárodní	225
městský	348	místní	139	místní	300
zahraniční	451	městský	233	městský	454
mezinárodní	488	mezinárodní	239	krajský	484

L2000	P2000
český	12
národní	87
zahraniční	170
krajský	178
mezinárodní	182
okresní	348
městský	559
ústřední	577
tuzemský	666
místní	782

3. kategorie je silně stabilní. Slova na prvních místech sice mění mírně pořadí, ale jejich seznam je v zásadě stejný. Zajímavý by snad mohl být vzestup slova „zahraniční“, nicméně jeho pořadí je poměrně vysoké.

Význam této kategorie výrazně klesá po roce 2000, zatímco její vrchol byl dosažen po roce 1970 (viz tabulka č. 111).

87.5 Nejfrekvencovanější společná adjektiva 4. kategorie popisuje tabulka č. 115.

Tabulka č. 115: Společná adjektiva 4. kategorie – Způsob

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
společenský	133	vydaný	180	vydaný	147	společenský	127
žádný	143	vlastní	196	vlastní	220	základní	202
ustanovený	155	určitý	220	výkonný	224	společný	215
určitý	158	určený	234	určený	241	určený	219
ústní	204	celý	246	náhradní	246	vlastní	291
vydaný	205	společný	327	společný	306	částečný	322
zřízený	209	náhradní	369	celý	310	celý	323
učiněný	211	přímý	380	určitý	313	plný	338

společný	34	jmenovaný	383	rozhodný	361	určitý	369
opravný	264	zřízený	390	základní	380	vydaný	404

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
základní	110	základní	126	cenný	151
společenský	173	cenný	136	určený	164
společný	203	určený	151	účinný	165
určený	208	vydaný	254	základní	174
řízený	222	vlastní	262	vydaný	187
vlastní	253	samostatný	397	upravující	226
celý	326	společný	446	nezbytný	323
vydaný	344	celý	474	společný	338
částečný	383	rozhodný	487	vlastní	382
nezbytný	467	nezbytný	523	vyhlášený	411

Zajímavá je totožnost na prvních 4 místech období po roce 1918 a po roce 1945. Velmi podobná jsou období po roce 1960 a 1970. Dominantní v období po roce 1960 a 1970 je slovo „společenský“ a „společný“. Naopak po roce 1990 dominuje slovo „cenný“ a slovo „společný“ upadá a „společenský“ z prvních 10 slov zcela mizí.

Celkově kategorie č. 4 výrazně stoupá po roce 2000 a blíží se úrovni období po roce 1918 (viz tabulka č 115).

Kategorie vykazující podíl nižší než 5 % neuvádíme, už vzhledem k nevýrazným změnám v jednotlivých obdobích.

87.6 Nejfrekventovanější společná adjektiva 8. kategorie popisuje tabulka č. 116.

Tabulka č. 116: Společná adjektiva 8. kategorie – Hodnocení

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
hlavní	74	řádný	264	mimořádný	323	řádný	325
nový	122	přiměřený	329	řádný	337	důležitý	347
potřebný	194	mimořádný	382	nutný	364	přiměřený	357
obecný	200	nutný	414	důležitý	391	nutný	408
přiměřený	226	přípustný	634	přiměřený	433	závažný	412
řádný	238	důležitý	635	přípustný	602	vhodný	442
dobrý	309	vhodný	680	vhodný	626	přípustný	613
pomocný	336	skutečný	740	závažný	816	vážný	634
důležitý	397	pravidelný	761	poměrný	851	běžný	664
sporný	413	obvyklý	773	běžný	862	zbytečný	776

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
účelový	354	nebezpečný	448	zbytečný	424
chráněný	464	závažný	492	závažný	527
závažný	466	mimořádný	521	přiměřený	571
řádný	512	úplný	643	mimořádný	575
vhodný	533	řádný	646	nebezpečný	608
mimořádný	539	nutný	649	řádný	629
nutný	564	chráněný	667	chráněný	654
běžný	594	zbytečný	708	nutný	752
důležitý	657	přiměřený	713	skutečný	762
úplný	684	důležitý	858	úplný	771

Pro kategorii č. 8 je příznačné, že se pohybuje v relativně vysokých pořadích a od roku 1945 se slova na prvních místech pohybují nad pořadím 300.

Zajímavý je vzestup slova „zbytečný“, které se po roce 2000 dostává na první místo. Naproti tomu slovo „řádný“, které se až do roku 1970 drželo na předních místech, po roce 1970 kontinuálně klesá. První místo slova „účelový“ po roce 1970 lze považovat za exces, který ovšem mnohé naznačuje.

Celkově kategorie č. 8 posiluje po roce 1990 a po roce 2000 dosahuje svého historického maxima.

87.7 Nejfrekvencovanější společná adjektiva 9. kategorie popisuje tabulka č. 117.

Tabulka č. 117: Společná adjektiva 9. kategorie – Odkaz

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
jiný	8	jiný	12	jiný	10	jiný	10
nějaký	28	uvedený	14	uvedený	22	uvedený	49
uvedený	81	další	102	další	111	další	74
jednotlivý	118	jednotlivý	112	ostatní	123	ostatní	79
ostatní	166	ostatní	121	dosavadní	124	jednotlivý	166
daný	181	dosavadní	179	jednotlivý	140	dosavadní	226
další	199	uložený	385	uložený	447	vyplývající	411
dotčený	219	dotčený	485	týkající	649	uložený	510
týkající	528	týkající	556	dotčený	688	týkající	599
dosavadní	666	daný	607	vyplývající	785	daný	1498

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
jiný	15	jiný	12	jiný	10
uvedený	38	uvedený	20	uvedený	25
další	64	další	84	dosavadní	84
ostatní	90	dosavadní	128	další	97
dosavadní	163	ostatní	169	související	193
jednotlivý	209	jednotlivý	226	ostatní	317
vyplývající	403	související	518	jednotlivý	354

uložený	451	týkající	542	týkající	367
týkající	577	uložený	543	dotčený	442
související	877	vyplývající	561	uložený	514

Kategorie č. 9 vykazuje vysokou stabilitu. Slova „jiný“, „uvedený“ a „další“ mají stejné pořadí ve všech režimech. Význam této kategorie roste po roce 2000, ale nedosahuje tak vysokého podílu jako v právu rakouském.

Adjektiva mají především význam jako prostředky generování viceslovných spojení. Je tudíž třeba je interpretovat na základě konkrétních kontextů.

S adjektivy se mimo jiné pojí dva problémy, na které jsme narazili výše (viz tabulka č. 111). Jde o nárůst adjektiv po roce 1970 a po roce 2000. Z tabulky č. 111 vysvítá, že na nárůstu adjektiv po roce 1960 se podílí především 2. a 3. kategorie, tj. odvětvová adjektiva a územní. Zcela markantní je to u kategorie územních adjektiv, která dosáhla v 70. letech 17,20 % z 14,78 po roce 1960 a po roce 2000 klesla na 7,26. Jde zřejmě o posílení správního práva.

87.8 Tabulka č. 118 popisuje prvních 10 adjektiv, která se na nárůstu převážně podílejí. Uvádíme kategorie s celkovou váhou vyšší než 1 %.

Tabulka č. 118: Adjektiva posilující nárůst po roce 1970

Adj Kat1	%	Kat2	%	Kat3	%
státní	1,50	hospodářský	0,79	český	1,85
zvláštní	0,70	sociální	0,70	československý	1,32
závazný	0,60	požární	0,46	zahraniční	0,52
rozpočtový	0,45	celní	0,44	ústřední	0,39
příslušný	0,42	stavební	0,40	mezinárodní	0,18
služební	0,37	finanční	0,37	městský	0,12
prováděcí	0,21	báňský	0,27	cizozemský	0,01
právnícký	0,15	obchodní	0,27	německý	0,01
peněžní	0,11	průmyslový	0,23		
splatný	0,10	geologický	0,23		
Proc Kat	4,98		6,83		4,41

Kat4	%	Kat8	%
základní	0,29	stanovený	0,48
řízený	0,24	odborný	0,29
výhradní	0,16	účelový	0,19
vybraný	0,15	členský	0,19
nezbytný	0,10	životní	0,18
změněný	0,09	ochranný	0,16
vyžadující	0,08	chráněný	0,14
prováděný	0,08	vnitřní	0,13
vypočtený	0,08	celkový	0,12
věčný	0,08	mimořádný	0,12
	3,30		2,36

Adjektiv majících silnější váhu v období po roce 1970 nad obdobím po roce 1960 je celkem 417 z 1 061 společných.

V případě nárůstu adjektiv po roce 2000 jde o zcela odlišnou situaci. Za hlavním nárůstem stojí především hodnotící adjektiva, která jsou na historickém maximu (13,26 %, viz tabulka č. 111) a právní adjektiva (23,35 %), dále adjektiva indikující způsob (18,98 %), která ovšem nedosahují úrovně První republiky.

87.9 O která konkrétní adjektiva jde, si můžeme učinit představu na základě tabulky č. 119. Uvádíme prvních deset adjektiv u kategorií, jež přesáhla celkově 1 %.

Tabulka č. 119: Adjektiva posilující jejich nárůst po roce 2000

Adj Kat1	%	Kat2	%	Kat4	%
právní	1,51	léčivý	0,35	účinný	0,58
správní	1,05	finanční	0,33	upravující	0,41
veřejný	0,86	technický	0,28	rozšířený	0,28
prováděcí	0,33	zdravotní	0,17	úvodní	0,24

ČÁST 5. ANALÝZA TEXTŮ

platební	0,29	stavební	0,16	vyhlášený	0,22
povinný	0,22	kvalifikovaný	0,16	nezbytný	0,15
zúčastněný	0,10	veterinární	0,15	vydaný	0,14
mrtvý	0,10	poštovní	0,11	kolektivní	0,14
právnícký	0,10	samosprávný	0,1	společný	0,09
registrovaný	0,09	vzdělávací	0,09	vybraný	0,09
Proc. Kat.	5,51		3,96		4,98

Kat8	%	Kat9	%
členský	1,05	jiný	0,52
nový	0,28	dosavadní	0,38
odborný	0,25	související	0,32
zbytečný	0,13	dotčený	0,16
možný	0,12	daný	0,14
hlavní	0,09	vedený	0,13
osobní	0,09	týkající	0,12
stanovený	0,7	další	0,03
obecný	0,06	uložený	0,02
celkový	0,06	nějaký	0,01
	2,96		1,85

Celkem 479 adjektiv z 1 061 má silnější váhu než adjektiva po roce 1990.

§ 88

Kategorie společných sloves

88.1 Tabulka č. 120 představuje klasifikaci sloves do pěti základních kategorií.

Tabulka č. 120: Kategorie pro společná verba

Číslo	Kategorie	Příklad	Počet	Četnost	% četnost
1	modální, exist., pomoc.	být, moci	22	619 499	33,10
2	modifikační	nahradit	21	256 637	13,71
3	modus	povinen	23	68 337	3,65
4	akce	žádat	997	774 549	41,39
5	právní	potrestán	178	151 099	8,07
Vše			1 243	1 870 121	100

Pro verba je typické, že „čistá“ právní slovesa se vyskytují poměrně zřídka, respektive jejich podíl ve vztahu ke všem slovesům je malý. Typická role sloves je akce, ovšem s tím, že bez konkrétního kontextu je obtížné určit jejich konkrétní roli.

Tabulka č. 121: Kategorie pro společná verba v jednotlivých obdobích – četnost

Kategorie	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
1 mod. a ex.	51 357	74 788	52 268	25 489	19 647	76 863	319 087
2 modifikační	1 220	7 327	8 393	3 545	6 275	25 893	203 984
3 modus	3 943	10 022	7 177	3 210	2 970	9 656	31 359
4 akce	41 261	82 013	67 699	34 119	30 383	102 200	416 974
5 právní	7 007	16 672	13 682	7 141	5 246	20 315	81 036
Suma	104 788	190 822	149 219	73 504	64 521	234 927	1 051 440

Tabulka č. 122: Kategorie pro společná verba v jednotlivých obdobích – četnost v procentech

Kategorie	17	18–38	45–59	60–69	70–89	90–99	2000–22
1 mod. a ex.	49,01	39,19	35,03	34,68	30,45	32,35	30,35
2 modifikační	1,16	3,84	5,62	4,82	9,73	11,02	19,40
3 modus	3,76	5,25	4,81	4,37	4,60	4,11	2,98
4 akce	39,38	42,98	45,37	46,42	47,09	43,50	39,56
5 právní	6,69	8,74	9,17	9,72	8,13	8,65	7,71
Suma	100	100	100	100	100	100	100

* Legenda: 1 mod. a ex. znamená modální, existenciální a pomocná slovesa, viz tabulka č. 120.

Nárůst kategorie č. 2 (Modifikace) je extrémní a nemá v historii obdoby. Vzpomeňme na graf č. 84 a následující. Nárůst modifikačních sloves o 10 % mezi obdobími po roce 1990 a 2000 je absurdní. Nejde ovšem o nějakou náhodu, ale o metodu či techniku práce s právním řádem. U všech ostatních sloves můžeme sledovat pokles, což nutně vede k deformacím českého právního jazyka. O která slova konkrétně jde, ukazují následující tabulky.

88.2 Nejfrekventovanější společná verba 1. kategorie ukazuje tabulka č. 123.

Tabulka č. 123: Společná verba 1. kategorie – Modální a existenciální

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
být	1	být	1	být	1	být	1
mít	2	moci	6	moci	5	moci	7
moci	4	nebýt	9	nebýt	17	mít	15
nebýt	6	mít	10	mít	19	nebýt	20
nemoci	22	muset	61	jít	78	muset	67
muset	44	jít	66	muset	95	jít	80

dát	51	nesmět	143	nemoci	215	nemoci	157
nemít	70	nemít	184	nesmět	254	nesmět	269
dán	154	nemoci	200	nemít	279	dojít	284
jít	190	dát	273	možen	358	nemít	306

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
být	1	být	1	být	2
moci	10	moci	10	moci	20
nebýt	50	nebýt	22	nebýt	22
mít	52	mít	24	mít	32
jít	94	muset	60	muset	92
muset	181	jít	144	jít	107
nemoci	322	nesmět	191	dojít	223
nesmět	351	dojít	219	nesmět	255
dojít	349	nemoci	274	vést	279
vést	504	nemít	317	nemít	327

Celkově je kategorie č. 1 vcelku stabilní. Výjimku činí pořadí slovesa „být“ po roce 2000, kdy klesne na druhé místo za slovem „zákon“ (viz výše tabulka č. 105), jinak je sloveso „být“ v každém režimu na prvním místě. Pokles slovesa „moci“ z pořadí 10. od 70. let na 20. místo po roce 2000 také o leccím svědčí.

Celkově podíl této kategorie klesl od roku 1918 o 10 % a od Rakouska takřka o 20 %. Obecně kromě modifikačních sloves klesly všechny ostatní typy (viz tabulka č. 122).

88.3 Nejfrekventovanější společná verba 2. kategorie ukazuje tabulka č. 124.

Tabulka č. 124: Společná verba 2. kategorie – Modifikace

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
zrušen	346	znít	93	stanovit	42	stanovit	37
nahradit	415	stanovit	117	znít	112	znít	152
znít	569	měnit	173	upravit	195	zrušit	279
zrušit	648	doplňovat	402	zrušit	259	upravit	349
změnit	840	zrušit	493	měnit	278	nahradit	470
vyhlásit	1017	nahrazovat	547	zrušovat	327	zrušovat	477
stanovit	1039	upravit	613	upravovat	444	upravovat	488
doplnit	1227	nahradit	623	vyhlásit	455	měnit	507
změněn	1355	zrušovat	673	doplňovat	482	nahrazovat	620
měnit	1824	vyhlásit	865	nahrazovat	623	doplňovat	673

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
stanovit	27	znít	15	nahrazovat	7
znít	37	nahrazovat	42	znít	8
vkládat	196	stanovit	47	vkládat	29
nahrazovat	201	vkládat	85	doplňovat	47
doplňovat	244	doplňovat	100	zrušit	69
upravit	248	měnit	204	stanovit	77
měnit	268	označovat	234	zrušovat	106
upravovat	365	zrušit	342	označovat	112
označovat	370	upravit	592	měnit	125
zrušit	414	zrušovat	639	upravovat	897

Vzestup slovesa „nahrazovat“ zahájený po roce 1970 dosáhl svého vrcholu po roce 2000, kdy je na prvním místě v této kategorii, na 7. místě ze všech

českých významových lemmat a na druhém místě sloves za slovesem „být“. To se zcela vymyká všem ostatním českým jazykům včetně obecného základu. Snad by ještě bylo možné, aby se „nahrazovat“ dostalo před sloveso „být“ a tím zpečetilo zkázu českého jazyka na úrovni sloves. O tom, že tempo modifikací je nemoc českého právního řádu, bylo již řečeno dost. Nejde ovšem jen o pohyb v rámci sloves, ale tato modifikační technika se projevuje v celkovém úpadku právního jazyka, zejména po roce 2000.

88.4 Nejfrekventovanější společná verba 3. kategorie ukazuje tabulka č. 125.

Tabulka č. 125: Společná verba 3. kategorie – Modus

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
povinen	65	platit	21	povinen	32	povinen	21
platit	76	povinen	27	platit	35	platit	86
nařít	149	ustanovit	448	povolit	468	nařít	598
ustanovit	162	nařít	468	nařít	543	povolit	713
nařzen	174	povolit	469	ustanovit	829	ustanovit	1115
dovolen	344	dovolen	657	povolen	1208	nařzen	1408
povolen	379	povolen	693	přikázat	1419	zakázat	1619
povolit	381	zakázán	986	povolovat	1599	porušen	1631
přikázán	660	povolovat	1058	dovolen	1617	povolovat	1632
dovolit	763	přikázán	1213	povolovat	1710	přikázat	1667

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
povinen	30	povinen	21	povinen	50
platit	105	platit	138	platit	320
povolit	567	povolit	909	nařít	1054
povolovat	822	zakázán	1177	povolit	1250
nařít	1140	nařít	1207	povolen	1335
povolen	1461	povolen	1492	zakázán	1550

zakázat	1937	ustanovit	1668	zakázat	1835
dovoleno	1910	povolovat	1976	ustanovit	2095
příkázat	2404	porušen	2066	porušen	2309
zakázán	2644	dovolit	2181	povolovat	2364

Všechny režimy jsou v zásadě jednotné v tom, že v kategorii č. 3 dominuje sloveso „povinen“, následováno slovesem „platit“. Jinak je tato kategorie stabilní a všechny režimy pracují s mody vcelku obdobně.

Celkově tato kategorie **vykazuje kontinuální pokles od roku 1917.**

88.5 Nejfrekventovanější společná verba 4. kategorie ukazuje tabulka č. 126.

Tabulka č. 126: Společná verba 4. kategorie – Akce

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
žádat	47	provést	57	provést	73	rozhodovat	111
státi	54	nabývat	86	vydat	106	říditi	128
učiniti	68	nabýt	138	určit	121	vykonávat	136
ustanoven	79	rozhodovat	147	nabývat	127	poskytovat	144
nabýt	95	podat	157	vykonávat	150	činiti	146
náležet	105	činiti	162	podat	154	náležet	155
podat	119	rozhodnout	165	rozhodnout	155	provádět	158
vztahovat	128	náležet	177	rozhodovat	161	odpovídat	161
činiti	129	vydat	187	činiti	170	podat	174
týkat	136	určit	194	náležet	175	provést	184

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
provádět	128	vykonávat	139	vykonávat	154
říditi	135	podat	164	podat	190
poskytovat	138	provádět	187	obsahovat	200

činit	152	rozhodovat	189	rozhodnout	206
vykonávat	155	uložit	195	vydat	208
rozhodovat	188	rozhodnout	197	uložit	215
zabezpečit	194	považovat	200	provádět	220
nabývat	212	vydat	201	považovat	241
podat	228	nabývat	214	poskytovat	253
náležet	230	vzniknout	217	zajistit	267

V tabulce č. 126 lze pozorovat podobnosti mezi režimy po roce 1990 a 2000, mezi režimy po roce 1960 a 1970 a konečně mezi režimy po roce 1918 a 1945. Teprve na úrovni konkrétních kontextů lze prověřit, zda jejich role jsou skutečně podobné.

Celkově vykazuje kategorie č. 4 **kontinuální pokles od roku 1945**.

88.6 Nejfrekventovanější společná verba 5. kategorie ukazuje tabulka č. 127.

Tabulka č. 127: Společná verba 5. kategorie – Právní

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
příslušet	96	příslušet	83	příslušet	130	potrestán	172
potrestán	277	zmocňovat	203	potrestán	137	plnit	208
užívat	302	prokázat	409	plnit	466	příslušet	266
zavázán	395	zaplatit	454	zanikat	481	volit	334
volit	442	potrestán	470	osvobozen	508	užívat	401
prokázat	452	volit	472	zaplatit	522	oprávněn	405
užít	470	osvobozen	475	splněn	544	spáchat	437
povolán	471	oprávněn	509	oprávněn	546	splnit	441
zastupovat	496	neplatit	517	zmocňovat	547	zaplatit	456
ručit	518	použít	537	používat	616	používat	468

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
plnit	235	používat	228	používat	160
příslušet	393	oprávněn	403	splnit	392
oprávněn	424	plnit	444	oprávněn	502
spravovat	462	zanikat	495	nesplnit	508
odvolávat	590	prokázat	529	prokázat	516
používat	605	splnit	540	neplatit	558
zanikat	636	splněn	654	plnit	583
splnit	642	zaplatit	673	splněn	588
zaplatit	649	neplatit	677	zanikat	596
volit	671	použít	692	porušovat	616

Tato kategorie ukazuje obdobné vztahy mezi režimy jako kategorie č. 4 s výjimkou slovesa „potrestán“, které se pojí s přijetím trestních zákonů v období po roce 1945 a 1960. Celkový pokles této kategorie je obdobou poklesu kategorie č. 4 od roku 1945.

88.7 Tabulka č. 128 popisuje společná adverbia v jednotlivých obdobích.

Tabulka č. 128: Společná adverbia

L17	P17	L18	P18	L45	P45	L60	P60
proti	16	proti	53	zejména	60	popřípadě	52
toliko	45	dále	150	proti	64	zejména	58
vůbec	140	zejména	156	dále	126	proti	85
mimo	146	obdobně	161	obdobně	153	dále	159
dříve	160	mimo	169	více	244	nejméně	244
zvláště	171	více	204	zároveň	247	měsíčně	273
ihned	178	nejméně	280	přiměřeně	274	nejpozději	275
dále	188	zároveň	299	mimo	324	více	298
více	196	nejdéle	313	nejpozději	334	obdobně	344
zejména	232	dosud	317	nejméně	432	zpravidla	388

L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
popřípadě	36	dále	53	včetně	40
zejména	84	včetně	75	dále	83
dále	87	popřípadě	104	popřípadě	96
včetně	146	proti	140	nejpozději	204
obecně	160	nejpozději	165	proti	213
proti	237	zejména	183	přímo	240
nejméně	261	nejméně	260	zejména	244
měsíčně	269	obecně	285	obdobně	251
nejpozději	273	více	299	nejméně	295
obdobně	298	obdobně	314	více	297

Adverbia oproti výše uvedeným slovním druhům vykazují nejnižší podíl z významových lemmat a mírně, ale kontinuálně tento podíl klesá. Adverbia jsme podrobněji neklasifikovali.

Zajímavý je vzestup adverbia „včetně“, které se v první desítce objevuje po roce 1970 a po roce 2000 se dostává na první místo. Bez kontextu ovšem si lze pouze obtížně představit, jakou roli adverbia v jednotlivých obdobích skutečně hrají.

§ 89

Česká významová lemmata vyskytující se pouze v jednom období

89.1 Zatímco slova společná pro všechna sledovaná období indikují, co je pro český jazyk primárních předpisů obecné, slova vyskytující se pouze v jednom období poukazují na jeho specifika.

89.2 Tabulka č. 129 popisuje počty lemmat vyskytujících se pouze v jednom období.

Z tabulky č. 129 je zřejmé, že z hlediska nových lemmat, která přináší každé období, se zcela vymyká období po roce 2000. 31 % nových lemmat nemá historickou obdobu. Je třeba si uvědomit, že rakouské právo pokrývá

období více jak 100 let a řada lemmat vyskytujících se v tomto období padá na vrub posunů v obecném jazyku, což nelze říci pro období po roce 1990 a po roce 2000. Vezmeme-li v úvahu lemmata s frekvencí do deseti výskytů, pak je dobré si povšimnout, že ve všech obdobích kromě období po roce 2000 se frekvence do deseti lemmat maximálně blíží procentům všech nových lemmat. Nejen že období po roce 2000 přichází s největším počtem nových lemmat, ale takřka polovina má větší frekvenci než 10.

Tabulka č. 129: Počty lemmat jen pro jedno období

Období	Nlemma	Frek=1	Frek<11	Max	Sum	% Nlemma	% Frek10
1917	4 092	2 482	3 912	261	14 755	27,73	26,51
1918–38	3 724	2 290	3 635	137	18 141	20,53	20,04
1945–59	1 526	1 061	1 497	196	15 063	10,13	9,94
1960–69	372	312	371	16	10 250	3,63	3,62
1970–89	332	218	327	45	9 155	3,63	3,57
1990–99	973	669	955	35	15 325	6,35	6,23
2000–22	7 938	74	7 071	4 494	25 305	31,37	17,76

- * Legenda: Nlemma jsou počty lemmat vyskytujících se pouze v daném období.
 Frek=1 znamená počet lemmat s frekvencí 1.
 Frek<11 znamená počet lemmat s frekvencí do 10.
 Max ukazuje, jakou nejvyšší frekvenci dosahují lemmata vyskytující se pouze v daném období.
 Sum představuje počet všech lemmat v daném období.
 %Nlemma je procento lemmat vyskytujících se pouze v daném období ke všem lemmatům daného období.
 %Frek10 je procento lemmat s frekvencí do 10 ke všem lemmatům daného období.

89.3 Jak je tomu na úrovni četností, ukazuje tabulka č. 130.

Tabulka č. 130: Četnost lemmat jen pro jedno období

Období	Nlemma	Frek=1	Frek<11	Max	Sum	%Nlemma	%Frek10
1917	12 216	2 482	7 346	261	431 294	2,83	1,70
1918–38	8 247	2 290	6 393	137	997 307	0,08	0,64
1945–59	3 543	1 061	2 393	196	842 930	0,42	0,28
1960–69	494	312	478	16	401 253	0,12	0,12
1970–89	678	218	553	45	450 313	0,15	0,12
1990–99	1869	669	1 559	35	1 463 847	0,13	0,11
2000–22	68 863	74	16 965	4 494	7 382 925	0,93	0,23

Z tabulky č. 130 vyplývá, že po roce 1918 četnost specifických lemmat je nejvyšší v období po roce 2000, čímž se toto období zásadně liší od období po roce 1990. Dokonce období po roce 2000 překonává více jak dvojnásobně období po roce 1945. Pohlédneme-li na počty lemmat s četností 1, vykazuje období po roce 2000 nejmenší počet takových lemmat. Pokud jde o podíl četnosti lemmat s frekvencí do 10, podobá se období po roce 2000 nejvíce období po roce 1945. Radikální odlišnost období po roce 1990 a po roce 2000 je snad z uvedeného hlediska zřejmá.

89.4 Prvních 10 nejfrekventovanějších lemmat vyskytujících se pouze v jednom období ukazuje tabulka č. 131.

Tabulka č. 131: Prvních 10 nejfrekventovanějších nových lemmat vyskytujících se jen v daném období

L17	P17	L18	P18	L45	P45
zeměbranný	299	župan	1274	použitelnost	792
předsedící	434	Užhorod	1793	lidově	834
ministerium	450	nedíl	2036	osidlovací	1177

okršlek	457	nepodnikatel	2119	velkodistribuční	2029
usnešení	488	příročí	2194	znárodňovat	2070
zaroveň	915	slez	2440	pokárání	2192
úředník	944	dohodna	2550	dělesloužící	2578
zaměstnatel	980	súčtovat	2863	zestátněný	2695
předse	1036	pronajímatelův	2894	výzkumnictví	2830
koncesse	1061	pětikoruna	2896	znárodněn	2883

L60	P60	L70	P70	L90	P90	L2000	P2000
vykonatel	2628	neúčelový	1417	Srbsko	3467	insolvenční	312
gazifikace	3400	vyrovnanost	1478	mandant	3633	internetový	1009
půjčovné	3662	důsledněji	2655	rozeta	3772	holdingový	1071
příbal	4187	teplofikační	3192	desertní	4322	přeshraniční	1156
příživnictví	4191	všelidový	3220	mezikruží	4646	agendový	1227
mohutný	4393	plemenářství	3433	obstaratel	4773	partnerství	1264
nesmiřitelný	4436	zkvalitňovat	3527	sumarizační	4812	biocidní	1499
rybníkářství	4562	útlumový	3725	prezidiální	5168	operátor	1512
umělkyně	4621	advokátka	3730	uprchlický	5368	sociálně- -právní	1531
šefmontáž	4621	projektově	3745	bosenský	5413	pobídka	1552

U rakouského práva je zřejmé, že kromě „zeměbranný“ souvisí všechna další slova se změnami v obecném jazyce. Za První republiky jde o slova spojená s uspořádáním státu „Užhorod“, státní správy „župan“ a specifickými instituty „příročí“ a „nedíl“. V období Lidodemo převažují slova spojená s přesuny majetku jako „znárodňovat“, „zestátněný“, „znárodněn“. V období po roce 1960 přichází nové trestné činy jako „příživnictví“ či „nesmiřitelný“ a věcné obory jako „rybníkářství“, „šefmontáž“ či „umělkyně“. V posledním případě ovšem nejde o umění, ale o použití známého slova „umělec“ v ženském rodě. Po roce 1970 se kromě věcných oborů „plemenářství“ či „teplofikační“ prosazují ideové výzvy typu „důsledněji“ či „zkvalitňovat“. V období po roce 1990 přichází nové právní koncepty jako „mandant“ či „obstaratel“. Slova jako „rozeta“ či

„mezikruží“ souvisí s popisem vydáním pamětních mincí. V období po roce 2000 se prosazují nové technologie jako „internetový“ či „operátor“, přibývají nové právní instituty jako „holdingový“ či „pobídka“. Většina slov používaných pouze v daném období má vysoké pořadí. Výjimku představuje slovo „insolvenční“ které se dostalo po roce 2000 na první místo.

89.5 Popis nejfrekventovanějších lemmat, která se vyskytují pouze v jednom velkém období, shrnuje tabulka č. 132.

Tabulka č. 132: Nejfrekventovanější slova vyskytující se pouze v jednom velkém období

1917–38	F17/F18	1945–89	F45/60/70	1990–2022	F90/2022
případnost	593/1	sídlíště	37/12/8	policista	1037/633
pohledávání	163/1	zkonfiskovaný	31/3/1	burzovní	542/221
vztažmo	151/3	pokrokový	23/27/9	emitent	317/1842
učedník	137/5	plánovitě	22/14/13	referendum	289/605
námořský	73/3	kádr	19/7/9	autorizovaný	201/1213
přihlédán	71/1	chozrasčot	18/6/10	zaknihovaný	193/899
divisijní	69/2	brigáda	17/3/2	privatizační	187/14
předsevzat	69/5	rajón	14/2/1	mazivo	177/142
příjmutí	58/1	masový	13/3/2	privatizace	176/84
zeměbrana	57/2	soutěžní	13/16/13	tranzit	155/709

* Legenda: Velká období 1917–38, 1945–89 a 1990–2022.

F17/F18 jsou max. frekvence slova v podobdobích, např. 1917 max = 593 a 1918 max = 1.

Společných slov vyskytujících se pouze ve velkých obdobích je pro období 1917–1938 1 130, pro období 1945–1989 76 a pro období 1990–2020 2 276. Přitom poměry frekvencí až do roku 1989 jsou velmi malé. U období 1917 až 1938 se vychází ze skutečnosti, že recipované předpisy byly součástí právního řádu První republiky. Přitom je vhodné upozornit, že frekvence v období 1917–1938 je velmi malá za První republiky (viz 2. sloupec tabulky).

Slova společná pro období po roce 1990 jsou dosti signifikantní a nevyžadují snad bližšího komentáře. **Z tabulky č. 132 si lze docela dobře učinit představu, na co se každý režim především soustředil.**

§ 90

Podobnost slovníků pro jednotlivá období

90.1 Hovoříme-li o podobnosti slovníků, je třeba uvést výchozí předpoklady, tj. s jakými daty a metodami pracujeme. Slovníky obsahují významová lemmata pocházející z normativních vět primárních předpisů pro všechna období od roku 1918 včetně recipovaných rakouských předpisů. Slovníky jsou seříděny podle frekvence výskytu. Pro každé slovo (lemma) slovníku je vypočtena relativní četnost, která tvoří základ analýzy.

Podobností se pak míní vzdálenost mezi relativními četnostmi, kdy se srovnává každé období s každým. Vzdálenost se měří klasickou euklidovskou distancí,¹⁴³ která se obvykle chápe v níže uvedených verzích:

$$\text{a) verze } d_{ij} = \sum_{k=1}^n \text{abs}(x_{ik} - x_{jk})$$

$$\text{b) verze } d_{ij} = \sum_{k=1}^n (x_{ik} - x_{jk})^2$$

$$\text{c) verze } d_{ij} = \sqrt{\sum_{k=1}^n (x_{ik} - x_{jk})^2}$$

¹⁴³ Viz KARÁSEK, Jiří. *Citlivost metod pro měření podobnosti kvantitativních proměnných* [online]. In: Access server, 2012. Dostupné z: <https://access.fel.cvut.cz/view1a1d.html>; nebo DEZA, Michel Marie – DEZA, Elena. *Encyclopedia of Distances*. Berlin – Heidelberg: Springer, 2009, s. 583.

$$\text{d) verze } d_{ij} = \sqrt{\sum_{k=1}^n w_k (x_{ik} - x_{jk})^2}$$

kde: d_{ij} – distance mezi dvěma slovníky
 x_{ij} – relativní četnost slova ve slovníku 1
 x_{jk} – relativní četnost slova ve slovníku 2
 abs – absolutní rozdíl

Kromě verze d), kde se rozdílům přisuzuje určitá váha, stojí ostatní verze na stejném postupu. Na popisovaných trendech verze nic nemění, pouze jde o to, že s některými verzemi se lépe počítá. My používáme verzi a), kdy distance se pohybuje v intervalu mezi 0 a 1, pokud pracujeme s absolutním rozdílem mezi relativními četnostmi daného slova ve srovnávaných slovnících. Pro bližší charakteristiku distance rozlišujeme, zda je distance kladná, nebo záporná. Pak se distance pohybuje v intervalu -1 až +1. Srovnáváme-li slovníky, postupujeme vždy po dvojicích. Období následující srovnáváme s předchozím. V tomto případě pak distancí + míníme situaci, kdy rozdíl mezi následujícím a předcházejícím obdobím je kladný, a distancí - situaci, jestliže je záporný, tedy relativní četnost předcházejícího období je vyšší než následujícího. Pokud je distance kladná, lze to interpretovat tak, že jde o slova, která posilují odlišnost následujícího období zesilováním role těchto slov. Budeme je nazývat aktivní slova, která charakterizují dané období. Naopak pasivními slovy budeme označovat slova, která zeslabila svoji roli v posledním období oproti období předcházejícímu. Poslední období jejich roli upozadilo. Zjednodušeně řečeno aktivní slova zesilují svoji váhou odlišnost od předcházejícího období a pasivní slova zeslabují vliv minulého období. Prakticky se tento postup projeví na distancí měřené v absolutních rozdílech obdobně, i když důvody mohou být rozdílné. Proto uvádíme nejvýznamnější aktivní a pasivní slova, která naznačí, kdo jsou původci větších změn v časových trendech jednotlivých distancí.

Distance předpokládá, že relativní četnost bude větší než 0. Pracujeme-li s kompletním slovníkem významových lemmat, pak mezi slovníky jednotlivých období k takové situaci nutně dochází. Jedno období prostě nezná slovo, s kterým druhé období běžně pracuje. To je jeden z důvodů, proč se obvykle pracuje pouze se slovy, která se vyskytují v obou obdobích. Výše jsou popsány rozdílové slovníky, tedy slova, která se vyskytují pouze v jednom období.

90.2 Slovníky nemívají normální rozložení, ale člení se minimálně na tři oblasti.¹⁴⁴ Rozlišujeme 1) prvních 100 slov s nejvyšší relativní četností (vrchol), 2) slova s relativní četností do 10, případně s relativní četností 1 (konec) a 3) slova mezi vrcholem a koncem (střed). Viz tabulka č. 133.

Tabulka č. 133: Popis rozložení kompletních slovníků významových lemmat

Období	Poč. sl.	Čet. 1	Čet.<11	Sum	Sum100	%1	%<11	%100 čet.
1917	14 755	4 929	10 809	431 294	149 893	33,41	73,26	34,75
1948	18 141	5 253	12 551	997 307	333 888	28,96	69,19	33,48
1945	15 063	4 247	10 061	842 930	297 240	28,19	66,79	35,26
1960	10 250	3 038	7 037	401 253	147 319	29,64	68,65	36,71
1970	9 155	2 191	5 916	450 313	174 722	23,93	64,62	38,80
1990	15 325	3 568	9 359	1 463 847	511 335	23,28	61,07	34,93
2000	25 305	5 347	14 587	7 382 925	2 764 047	21,13	57,64	37,44

* Legenda: Období – označuje počáteční roky daných období.

Poč. sl. – počet lemmat v dané období.

Čet. 1 – počet lemmat s četností 1.

Čet.<11 – počet lemmat s četností do 10.

Sum – celková suma četností lemmat v daném období.

Sum100 – suma četností lemmat pro prvních 100 lemmat s nejvyšší četností.

%1 – procento lemmat s četností 1 daného období.

%<11 – procento lemmat s četností do 10.

%100 čet. – procento prvních 100 lemmat s nejvyšší četností z celkové sumy četností v daném období.

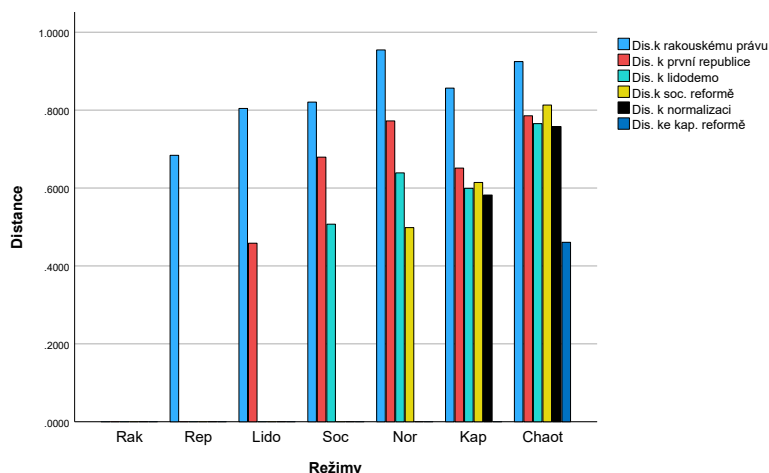
V tabulce č. 133 vidíme, že procento lemmat s četností 1 se pohybuje celkem stabilně od 33 % do 23 % s tendencí poklesu s výjimkou období po roce 1960. Procento lemmat s četností do 10 se pohybuje od 61 % do 73 % s podobným trendem jako lemmata s četností 1. Vzhledem k tomu, že lemmata s četností

¹⁴⁴ Viz ZIPF, George Kingsley. *Human Behavior and the Principle of Least Effort*. Cambridge: Addison-Wesley Press, 1949.

do 10 tvoří vysoké procento podílu slovníku, vyloučíme z analýzy pouze lemmata s četností 1. Vždy postupujeme se snahou co nejméně deformovat data. Prvním 100 lemmatům budeme věnovat speciální pozornost při srovnání s obecnými trendy.

90.3 Graf. č. 212 ukazuje vzájemné distance slovníků jednotlivých režimů pro lemmata s četností výskytu vyšší než 1.

Graf č. 212: Distance slovníků lemmat s četností vyšší než 1

Pro graf č. 212 platí, že čím je sloupec vyšší, tím vzdálenější je daný režim předcházejícímu režimu. Jednotlivé režimy jsou rozlišeny barevně. Každý režim je porovnáván ke všem ostatním, vždy po dvojicích. Na první pohled je z grafu č. 212 zřejmé, že až do roku 1990 byl trend ve vztahu k předcházejícím režimům vcelku kontinuální. Slovníky následujících režimů se postupně vzdalovaly předcházejícím s tím, že nejbližší měly k režimu bezprostředně předcházejícímu. Graf vychází z představy, že rokem 0 je rok 1918 a rakouským právem se míní slovník recipovaných primárních předpisů v tomto roce. Trend od roku 1918 jako by spočíval na vzorci, kdy distance dvou předcházejících režimů se dělí na poloviny, tří na třetiny, čtyř na čtvrtiny až do roku 1990. Pak dochází

k zásadnímu zlomu, který se projevuje zjevně třemi změnami: a) dojde k přiblížení zpět k rakouskému právu oproti předcházejícím obdobím, b) distance ke všem obdobím od roku 1918 jsou v podstatě stejné, což platí jak pro období po roce 1990, tak pro období po roce 2000, a c) jediné období, které je blízké období po roce 2000, je období po roce 1990. Zdá se, jako by období po roce 1990 bojovala proti všem předcházejícím obdobím od roku 1918 a nejvíce se vzdaluje období Socialistické reformy po roce 1960. Naopak k období Normalizace se období po roce 1990 staví poměrně vlídně. Ve vztahu k minulosti se trendy po roce 1990 obracejí proti času, jako by se chtěly odlišit od všech předcházejících režimů.

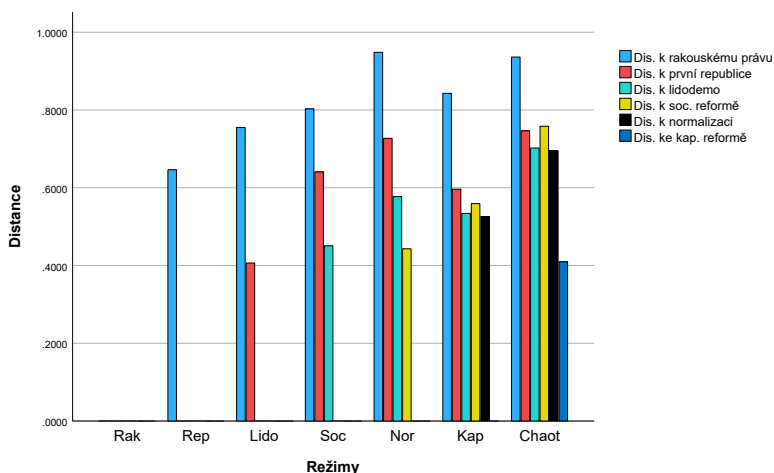
90.4 Stojíme ovšem před otázkou, zda popsané trendy nejsou ovlivněny koncepcí stojící na lemmatech, která jak známo jsou omezena na slovní druhy. Pokusíme se tudíž srovnat trendy postavené na sémantických skupinách. Tabulka č. 134 je obdobou tabulky č. 133 s tím, že základem jsou sémantické skupiny, kterých je přirozeně méně než lemmat a především řeší problém odvozených slov (viz výše).

Tabulka č. 134: Popis rozložení kompletních slovníků sémantických skupin

Období	Poč. sl.	Čet. 1	Čet.<11	Sum	Sum100	%1	%<11	%100 čet.
1917	5 853	1 435	3 540	431 294	187 232	24,52	60,48	43,41
1948	7 738	1 846	4 763	997 307	421 921	23,86	61,55	42,31
1945	6 283	1 481	3 596	842 930	372 295	23,57	57,23	44,17
1960	4 664	1 186	2 749	401 253	182 862	25,43	58,94	45,57
1970	4 037	730	2 119	450 313	209 478	18,08	52,49	46,52
1990	6 272	1 139	3 228	1 463 847	627 070	18,16	51,47	42,84
2000	10 437	2 017	5 614	7 382 925	3 324 834	19,33	53,79	45,03

Srovnáme-li tabulku č. 133 a 134, je zřejmé, že **sémantické skupiny vykazují obdobné trendy jako lemmata**. Na grafu č. 213 se můžeme přesvědčit, že tomu tak skutečně je.

Graf č. 213: Distance slovníků sémantických skupin s četností vyšší než 1

90.5 Seřadíme-li jednotlivé režimy po dvojicích podle výše distance od nejvyšší k nejmenší, dostaneme tabulku č. 135, která současně srovnává distance založené na kompletních slovnících lemmat, kompletních slovnících sémantických skupin bez četnosti 1 a slovnících společných lemmat pro všechny režimy bez četnosti 1.

Tabulka č. 135: Režimy seříděné podle distance pro lemmata a sémantické skupiny

Pořadí	Režimy L	Režimy SK	Dis. L	Dis. SK	Režim SP	Dis. SP
1	R-CH	R-N	0,9660	0,9483	R-N	0,9324
2	R-N	R-CH	0,9569	0,9361	R-CH	0,8592
3	R-K	R-K	0,8732	0,8428	R-K	0,7905
4	S-CH	R-S	0,8403	0,8028	R-S	0,7695
5	1R-CH	S-CH	0,8280	0,7581	1R-N	0,7146
6	R-S	R-L	0,8234	0,7548	S-CH	0,7137
7	R-L	1R-CH	0,8069	0,7464	1R-CH	0,6857

8	L-CH	1R-N	0,7887	0,7271	R-L	0,6835
9	1R-N	L-CH	0,7874	0,7022	L-CH	0,6586
10	N-CH	N-CH	0,7731	0,6951	N-CH	0,6405
11	R-1R	R-1R	0,6987	0,6461	1R-S	0,6117
12	1R-S	1R-S	0,6919	0,6406	R-1R	0,5631
13	1R-K	1R-K	0,6731	0,5963	1R-K	0,5615
14	L-N	L-N	0,6410	0,5772	L-N	0,5513
15	S-K	S-K	0,6320	0,5593	S-K	0,5295
16	L-K	L-K	0,6076	0,5339	L-K	0,5033
17	N-K	N-K	0,5876	0,5260	N-K	0,4809
18	L-S	L-S	0,5098	0,4503	L-S	0,4289
19	S-N	S-N	0,5011	0,4429	S-N	0,4241
20	K-CH	K-CH	0,4714	0,4093	1R-L	0,3649
21	1R-L	1R-L	0,4661	0,4064	K-CH	0,3575

- * Legenda: Režim L – pořadí distancí mezi režimy sestupně pro slovníky lemmat bez četnosti 1.
 Režim SK – pořadí distancí mezi režimy sestupně pro slovníky sémantických skupin bez četnosti 1.
 Režim SP – pořadí distancí mezi režimy sestupně pro slovníky lemmat společných pro všechny režimy.
 Dis. L – distance pro slovníky lemmat bez četnosti 1.
 Dis. SK – distance pro slovníky sémantických skupin bez četnosti 1.
 Dis. SP – distance pro slovníky lemmat společných pro všechny režimy.

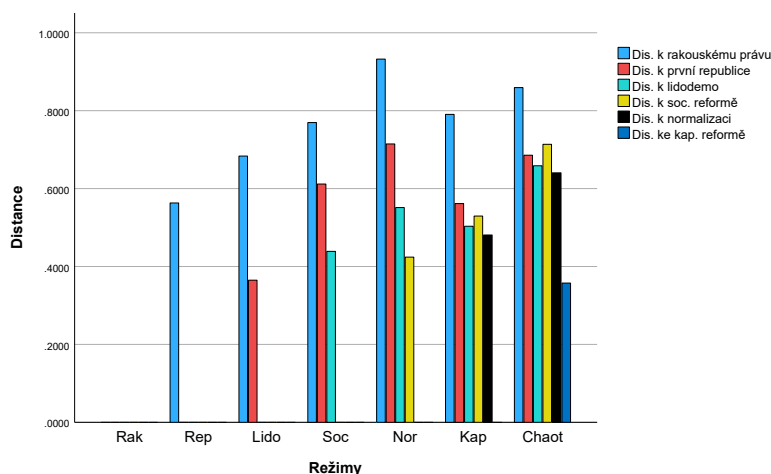
Typy režimů, které se nacházejí ve stejném pořadí pro všechny způsoby měření distance, jsou ztučnělé. Na úrovni lemmat a sémantických skupin je pořadí na nejnižších distancích shodné až do 10 místa. U společného slovníku lemmat dochází k mírným posunům na místě 10 až 12 a 20 a 21. Základní trend je ovšem celkem jasný. Nejnížší distance jsou mezi obdobím Lidodemo a První republiky, mezi Kapitalistickou reformou a Chaoty a mezi Socialistickou reformou a Normalizací. Následuje distance mezi Normalizací a Kapitalistickou reformou, což by se dalo vysvětlit tlakem času, ale tomu odporuje následující

nízká distance mezi Lidodemo a Kapitalistickou reformou. Naopak nejvyšší distance panuje mezi Normalizací a Rakouským obdobím a Chaoty a Rakouským obdobím.

Zdá se, že našemu členění jednotlivých období vcelku odpovídají posuny ve výše uvedených slovnících. Zejména blízkost období Lidodemo a První republiky a blízkost Socialistické reformy a Normalizace ukazuje, že velké období 1945 až 1989 se skutečně člení na tři podobdobí.

Z tabulky č. 135 plyne, že základní trendy se na úrovni společného slovníku lemmat nebudou zásadně měnit, což ukazuje graf č. 214.

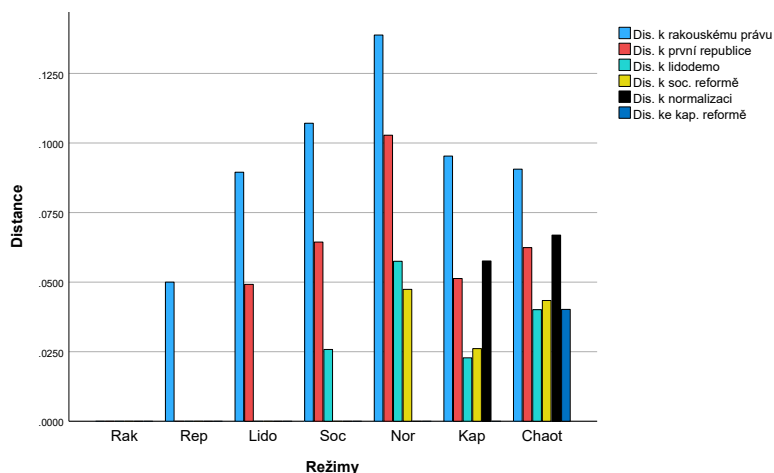
Graf č. 214: Distance společných slovníků lemmat s četností vyšší než 1

90.6 Speciální pozornost věnujeme popisu distancí pro prvních 100 lemmat u jednotlivých režimů. Přehled ukazuje graf č. 215.

Do roku 1990 trend kopíruje výše uvedené trendy pro kompletní slovníky na úrovni lemmat, sémantických skupin a společného slovníku lemmat pro všechny režimy. Období po roce 1990 se odlišuje od výše uvedených trendů zejména posílením vzdálenosti k období Normalizace. Období Chaotů se ostatním minulým trendům vymyká, ale více méně se blíží trendům výše popsaným.

Graf č. 215: Distance pro prvních 100 lemmat

90.7 Chceme-li zjistit, která konkrétní slova způsobují zvyšování nebo naopak snižování distancí v jednotlivých obdobích, popíšeme alespoň nejvýznamnější z nich. Jak jsme již uvedli, aktivními slovy (lemma) budeme nazývat ta, která posilují distanci v daném období, a pasivními slovy ta, která jsou oproti minulosti potlačena. Poměr aktivních a pasivních slov pro prvních 100 lemmat (nejvyšší relativní četnost v posledním roce) podává tabulka č. 136. Distance se počítá pro prvních 100 slov v následujícím roce, i když se v předcházejícím roce vyskytuje kdekoliv.

Tabulka č. 136: Poměr aktivních a pasivních lemmat pro prvních 100

Obd.	1917	1918	1945	1960	1970	1990	2000
1917		+70-30	+80-20	+86-14	+85-15	+84-16	+82-18
1918			+67-33	+77-23	+76-24	+75-25	+71-29
1945				+75-25	+72-28	+72-28	+71-29
1960					+65-35	+65-35	+70-30

1970	+70–30	+67–33
1990		+59–41

- * Legenda: Obd. – období označené počátečním rokem.
 + – aktivní slova, tj. slova, které přináší dané období.
 – – pasivní slova, tj. slova, která se potlačují ve vztahu k minulému období.

Například v období po roce 2000 počet „nových“ slov, tj. aktivních, stoupá ve vztahu ke všem ostatním obdobím, zatímco počet pasivních slov, tj. „starých“ slov, neustále klesá, což je více méně obecný trend. Jde ovšem o to, o jaká slova jde, což popisuje tabulka č. 137.

Tabulka č. 137: Prvních 15 aktivních a pasivních lemmat mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 2000	Pasiv. 1990	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktivní 90/70	Pasivní 90/70
1	zákon	být	zákon	národní	zákon	organizace
2	slovo	republika	slovo	republika	osoba	národní
3	evropský	český	osoba	státní	být	státní
4	odstavec	státní	odstavec	orgán	slovo	republika
5	nahrazovat	moci	nahrazovat	moci	odstavec	orgán
6	písmeno	daň	údaj	ministerstvo	úřad	federální
7	údaj	ministerstvo	evropský	správa	den	pracovní
8	stát	orgán	písmeno	stanovit	český	práce
9	právní	povinen	den	návrh	soud	správa
10	vkładat	věc	úřad	popřípadě	nahrazovat	sociální
11	nabytí	národní	stát	rok	znít	předpis
12	členský	výše	znění	činnost	celní	opatření
13	systém	doba	znít	daň	fyzický	stanovit
14	správní	návrh	vkładat	povinen	společnost	ministerstvo
15	unie	rada	právní	další	zboží	moci

Aktivní slova z období po roce 2000 můžeme rozdělit do tří skupin: a) formální slova vyjadřující novelizační mánie a s tím související odkazy („zákon“, „slovo“, „nahrazovat“, „písmeno“, „vkládat“), která hrají primární roli, b) narůstající vliv EU („evropský“, „unie“) a c) slova spojená a novými technologiemi („údaj“, „systém“). Naproti tomu ve vztahu k období Normalizace se mění hlavní subjekty, kdy „organizaci“ období Normalizace nahrazuje „osoba“ v období Kapitalistické reformy, která současně potlačuje slova charakterizující sociální stát jako „práce“, „pracovní“ či „sociální“. Trend poklesu významu sloves dochází k vrcholu, kdy slovo „být“ se stává nejpotlačovanějším pasivním slovem.

Tabulka č. 138: Prvních 15 aktivních a pasivních lemmat mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	zákon	národní	zákon	být	zákon	být
2	slovo	být	slovo	národní	slovo	ustanovení
3	odstavec	soud	odstavec	ustanovení	odstavec	den
4	osoba	moci	nahrazovat	moci	nahrazovat	moci
5	nahrazovat	státní	český	soud	osoba	soud
6	znít	orgán	znít	den	český	rok
7	úřad	věc	osoba	zaměstnanec	znít	úřad
8	písmeno	doba	písmeno	člen	písmeno	státní
9	údaj	povinen	údaj	rok	údaj	mít
10	evropský	mít	evropský	nařízení	právní	nařízení
11	český	návrh	právní	státní	evropský	nebýt
12	vkládat	ustanovení	vkládat	věc	orgán	doba
13	den	právo	včetně	správa	vkládat	člen
14	znění	jiný	znění	mít	činnost	daň
15	věta	rada	věta	ministerstvo	předpis	právo

Postupujeme-li od období po roce 2000 do minulosti, posiluje se trend vzestupu aktivních formálních slov, která ve vztahu k období po roce 1918 činí již polovinu aktivních slov, a poklesá význam sloves, která se v prvních 15 po roce 2000 už nevyskytují vůbec, kromě formálních. Zdá se, že obslužné funkce v období po roce 2000 nabyly vrchu a tím silně potlačily slova s převážnou právní konotací. Srovnáme-li slovník prvních 15 aktivních a pasivních lemmat období rakouského práva s právem Chaotů, působí toto srovnání poněkud podivně. U Chaotů v prvních 15 převažují formální slova, slovo „právo“ se už vůbec mezi nimi nevyskytuje a potlačena jsou slova jako „soud“, „věc“, „lhůta“ a slovesa.

Tabulka č. 139: Prvních 15 aktivních a pasivních lemmat mezi obdobími 2000–1917

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 2 0/60
1	zákon	být
2	slovo	mít
3	odstavec	soud
4	nahrazovat	moci
5	znít	právo
6	český	věc
7	osoba	nebýt
8	orgán	místo
9	údaj	jiný
10	písmeno	ustanovení
11	evropský	návrh
12	činnost	rok
13	ministerstvo	řízení
14	vkládat	lhůta
15	stát	člen

Ze všech výše uvedených popisů vyplývá, že období Chaotů se vymyká veškerým dosavadním postupům na úrovni slovníků za posledních 100 let. Podrobněji je zřejmě třeba pracovat na úrovni slovních druhů a jemnějších kategoriích společných lemmat.

§ 91

Společný slovník – slovní druhy

91.1 Následující kapitola si klade za cíl popsat, jaký vliv na základní trendy mají slovní druhy významových lemmat. Metoda je obdobná jako v předcházející kapitole. Za základ bereme tzv. rakouské právo, resp. významné rakouské předpisy recipované První republikou v roce 1918. Distance pak konstruuje pro všechny režimy. Pracujeme se společným slovníkem pro všechna období,¹⁴⁵ který má celkem 4 191 záznamů. Pokud jde o vztahy mezi jednotlivými obdobími, považujeme za společný slovník pouze slovník těchto dvou období. Srovnání společného slovníku a kompletního slovníku přináší tabulka č. 140.

Tabulka č. 140: Srovnání společného slovníku a kompletního slovníku

SD	Subst	Adjekt	Verb	Adverb	% Sub	% Adj	% Ver	% Adv
Slovník vše	17810	13 173	8 011	1 891	43,56	32,22	19,59	4,63
Slovník spol	1 662	1 061	1 243	225	39,39	25,32	29,66	5,37

* Legenda: SD – označení základních významových slovních druhů.

Slovník vše – počet lemmat kompletního slovníku.

Slovník spol – počet lemmat společných pro všechna období.

% Sub, % Adj, % Ver, % Adv – procenta významových slovních druhů ke kompletnímu a společnému slovníku.

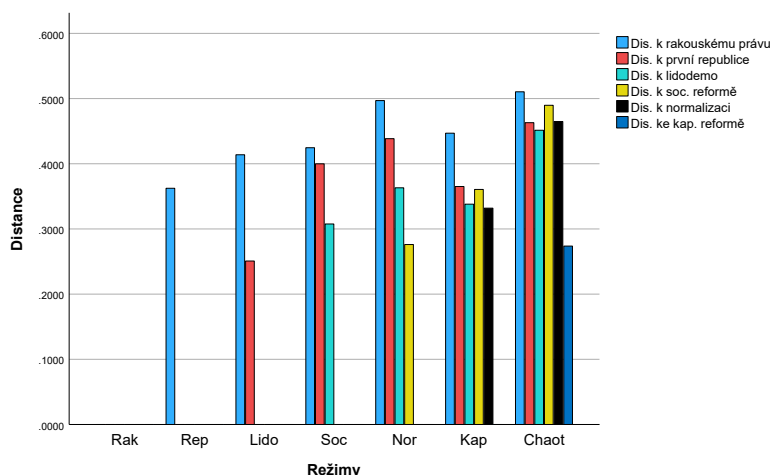
Z tabulky č. 140 je zřejmé, že slovník společný pro všechna období deformuje poměry mezi slovními druhy, zejména v případě sloves. To naznačuje,

¹⁴⁵ Stav rozdílových slovníků pro jednotlivá období jsme popsali výše, viz § 59.

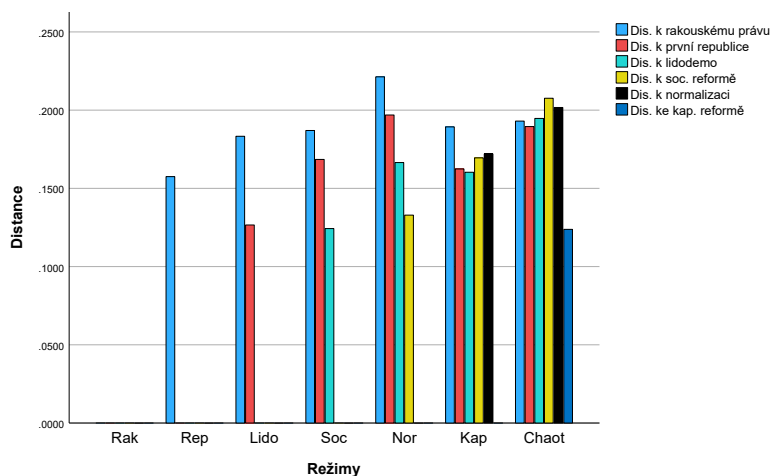
že v historii se tyto poměry patrně hodně měnily. Již výše jsme poukázali na pokles sloves a vzestup podstatných jmen. Budeme-li hovořit o distancích, jde o distance mezi dvěma obdobími, měřené na jejich společném slovníku.

91.2 Distance pro významové slovní druhy ukazují grafy č. 216 až 219. U sloves a příslovcí můžeme sledovat jistou obdobu trendů před rokem 1990 s mírnými posuny po roce 2000, kdy distance sloves k období tzv. Socialistické reformy je vyšší než k období Lidodemo. U podstatných jmen období po roce 2000 více méně kopíruje distance období po roce 1990, ovšem s větší intenzitou. U přídavných jmen sice také vidíme v období po roce 2000 obdobu období po roce 1990, ale základní trend je zcela opačný než ve všech předcházejících obdobích. Vzdalování se období Chaotů od všech předcházejících období kromě období Kapitalistické reformy je zřejmé, a to v trendu přímo opačném, než který byl typický před rokem 1990.

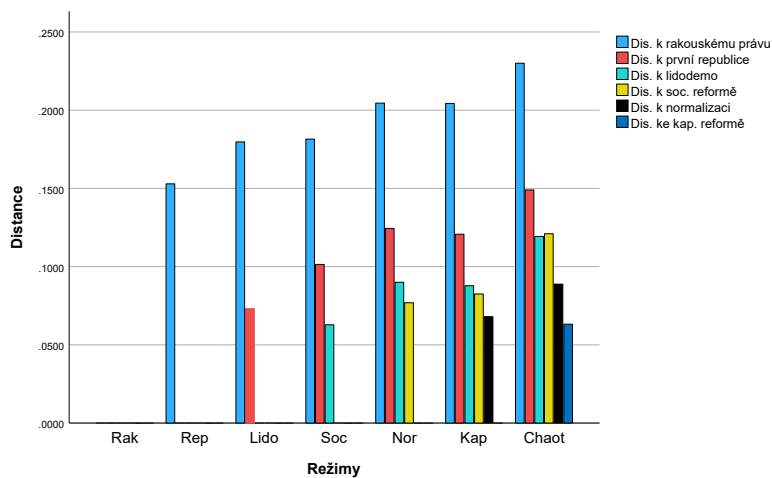
Graf č. 216: Distance společných lemmat – substantiva

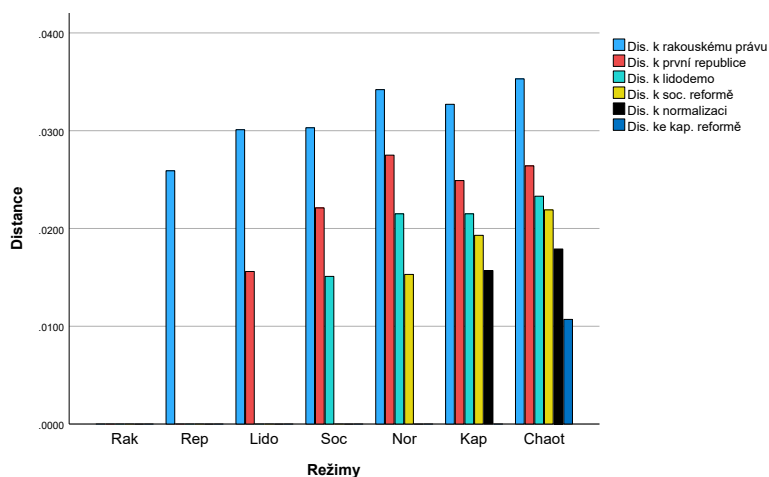
Graf č. 217: Distance společných lemmat – adjektiva

Graf č. 218: Distance společných lemmat – verba

Graf č. 219: Distance společných lemmat – adverbia

91.3 Srovnání distancí pro společná lemmata podle slovních druhů ukazuje tabulka č. 141.

Tabulka č. 141: Srovnání distancí podle slovních druhů pro společná lemmata

Por.	Sub	Dissub	Adj	Disadj	Ver	Disver	Adv	Disadv	Vše	Disvše
21	R-CH	0,5104	R-N	0,2213	R-CH	0,2300	R-CH	0,0353	R-N	0,9324
20	R-N	0,4969	S-CH	0,2076	R-N	0,2045	R-N	0,0342	R-CH	0,8592
19	S-CH	0,4897	N-CH	0,2017	R-K	0,2043	R-K	0,0327	R-K	0,7905
18	N-CH	0,4648	1R-N	0,1969	R-S	0,1815	R-S	0,0303	R-S	0,7695
17	1R-CH	0,4630	L-CH	0,1947	R-L	0,1797	R-L	0,0301	1R-N	0,7146
16	L-CH	0,4514	R-CH	0,1903	R-1R	0,1529	1R-N	0,0275	S-CH	0,7137
15	R-K	0,4469	1R-CH	0,1895	1R-CH	0,1490	1R-CH	0,0264	1R-CH	0,6857
14	1R-N	0,4385	R-K	0,1893	1R-N	0,1244	R-1R	0,0259	R-L	0,6835
13	R-S	0,4246	R-S	0,1870	S-CH	0,1210	1R-K	0,0249	L-CH	0,6586
12	R-L	0,4138	R-L	0,1833	1R-K	0,1207	L-CH	0,0233	N-CH	0,6405

11	1R-S	0,3999	N-K	0,1720	L-CH	0,1193	1R-S	0,0221	1R-S	0,6117
10	1R-K	0,3651	S-K	0,1695	1R-S	0,1014	S-CH	0,0219	R-1R	0,5631
9	L-N	0,3631	1R-S	0,1685	L-N	0,0900	L-N	0,0215	1R-K	0,5615
8	R-1R	0,3624	L-N	0,1665	N-CH	0,0888	L-K	0,0215	L-N	0,5513
7	S-K	0,3606	1R-K	0,1624	L-K	0,0878	OS-K	0,0193	S-K	0,5295
6	L-K	0,3380	L-K	0,1603	S-K	0,0825	N-CH	0,0179	L-K	0,5033
5	N-K	0,3319	R-1R	0,1575	S-N	0,0769	N-K	0,0157	N-K	0,4809
4	L-S	0,3076	S-N	0,1329	1R-L	0,0731	1R-L	0,0156	L-S	0,4289
3	S-N	0,2761	1R-L	0,1266	N-K	0,0680	S-N	0,0153	S-N	0,4241
2	K-CH	0,2737	L-S	0,1243	K-CH	0,0632	L-S	0,0151	1R-L	0,3649
1	1R-L	0,2508	K-CH	0,1238	L-S	0,0628	K-CH	0,0107	K-CH	0,3575

* Legenda: Por. – pořadí distancí, nejbliže 1, nejvzdálenější 21.

Sub – režimy podle substantiv.

Dissub – distance pro substantiva.

Adj – režimy podle adjektiv.

Disadj – distance pro adjektiva.

Ver – režimy podle verb.

Disver – distance pro verba.

Adv – režimy podle adjektiv.

Disadv – distance pro adverbia.

Vše – režimy pro kompletní slovník významových lemmat.

Disvše – distance pro kompletní slovník významových lemmat.

R – Rakousko, R1 – První republika, L – Lidodemo, S – Socialistická reforma,

N – Normalizace, K – Kapitalistická reforma, CH – Chaoté.

Pohlédneme-li na tabulku č. 141, můžeme zjistit, které slovní druhy se nejvíce podílejí na základním trendu společného slovníku a jaké jsou rozdíly v pořadí základních distancí z hlediska slovních druhů. U distancí od pořadí 1 do pořadí 7 nesou hlavní podíl na obecném trendu substantiva se dvěma výjimkami. Distance mezi Kapitalistickou reformou (K) a obdobím Chaotů (CH) se zakládá na adjektivech a slovesech. K distanci mezi Kapitalistickou reformou a Lidodemo (L) přistupují k hlavnímu podílu, která tvoří substantiva, ještě adjektiva. Nahlíženo z opačné strany, tj. u režimů s nejvyššími distancemi,

tj. 12–16, na úrovni substantiv se Chaoté liší od všech ostatních období, kromě období Kapitalistické reformy. Pokud budeme upřednostňovat pořadí distancí z hlediska nejmenšího rozdílu mezi distancemi slovních druhů, pak nejbližší si budou Chaoté a Kapitalistická reforma, následována distancí mezi Socialistickou reformou (S) a Normalizací (N). Na dalším místě se bude nacházet Lidodemo a První republika (1R) a s podobnou distancí Lidodemo a Socialistická reforma nebo Kapitalistická reforma. U distance Kapitalistické reformy a Normalizace hlavní rozlišení spočívá na adjektivech. Chceme-li ovšem pochopit, v čem spočívá hlavní obrat trendu po roce 1990, bude třeba zjistit, na která slova oproti ostatním obdobím dané období posiluje a která slova naopak oslabuje.

91.4. Tabulky č. 142 až 149 ukazují aktivní a pasivní slova mezi dvěma obdobími pro prvních nejsilnějších a nejslabších 15 slov.

Tabulka č. 142: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 2000	Pasiv. 1990	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktivní 90/70	Pasiv. 90/70
1	zákon	republika	zákon	organizace	zákon	organizace
2	slovo	daň	slovo	republika	osoba	výbor
3	odstavec	zboží	osoba	výbor	slovo	republika
4	písmeno	ministerstvo	odstavec	orgán	odstavec	orgán
5	údaj	orgán	údaj	důchod	úřad	důchod
6	stát	organizace	písmeno	pracovník	den	plán
7	nabytí	příjem	den	družstvo	soud	práce
8	systém	věc	úřad	práce	společnost	družstvo
9	unie	částka	stát	ministerstvo	zboží	pracovník
10	znění	nárok	znění	občan	rozhodnutí	rozvoj
11	změna	důchod	věta	úkol	doklad	úkol
12	osoba	výše	žádost	zabezpečení	údaj	rozpočet
13	čára	doba	nabytí	plán	znění	vláda

14	informace	zabezpečení	rozhodnutí	vláda	papír	občan
15	číslo	návrh	číslo	rozvoj	majetek	odvod

Z aktivních substantiv z období po roce 2000 oproti období 1990 až 1999 je 8 zcela formálních, které reprezentují modifikační aktivity. Naopak mezi potlačovaná slova patří „organizace“, „důchod“ a „zabezpečení“. Ve vztahu k období Normalizace oslabuje období po roce 2000 zejména slova jako „organizace“, „výbor“, „důchod“, „pracovník“, „družstvo“, „práce“, „plán“ či „zabezpečení“. Velmi obdobná pasivní slova najdeme v období po roce 1990 ve vztahu k Normalizaci.

Tabulka č. 143: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	zákon	výbor	zákon	výbor	zákon	ustanovení
2	slovo	organizace	slovo	podnik	slovo	ministr
3	odstavec	soud	odstavec	ministr	odstavec	den
4	osoba	důchod	osoba	ustanovení	osoba	soud
5	úřad	pracovník	písmeno	soud	písmeno	rok
6	písmeno	orgán	údaj	dohoda	údaj	úřad
7	údaj	věc	znění	finance	orgán	podnik
8	den	shromáždění	věta	vláda	činnost	nařízení
9	znění	práce	rozhodnutí	nárok	předpis	nárok
10	věta	doba	žádost	den	znění	výbor
11	stát	občan	nabytí	zaměstnanec	rozhodnutí	finance
12	žádost	předseda	změna	poměr	věta	doba
13	nabytí	nárok	činnost	organizace	informace	člen
14	změna	komise	informace	trest	nabytí	daň
15	číslo	prokurátor	systém	člen	změna	strana

Formální slova prezentující modifikace po roce 2000 jsou aktivní ke všem předcházejícím režimům. Období po roce 1990 a 2000 potlačuje podobná slova, jaká jsme uvedli v tabulce č. 142.

Tabulka č. 144: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970

Poř.	Aktiv. 2000	Pasiv. 1990	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70
1	evropský	český	právnícký	socialistický
2	právní	státní	cenný	národní
3	členský	slovenský	daňový	státní
4	správní	federální	obchodní	československý
5	veřejný	celní	kalendářní	federální
6	elektronický	okresní	oprávněný	hospodářský
7	účinný	federativní	trestný	pracovní
8	upravující	národní	uvedený	ústřední
9	zdravotnický	volební	samostatný	sociální
10	insolvenční	vojenský	živnostenský	zemědělský
11	léčivý	služební	písemný	slovenský
12	použitelný	československý	valný	devizový
13	krajský	sociální	spojený	závazný
14	prováděcí	zvláštní	ústavní	invalidní
15	pozdější	uvedený	podílový	ostatní

Zajímavý je vztah období po roce 2000 k Normalizaci. K pasivním slovům z období Normalizace náleží „socialistický“, „národní“, „státní“, „pracovní“, „sociální“ a „zemědělský“.

Tabulka č. 145: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv mezi obdobími 2000–1970, 2000–1960

Poř.	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60
1	český	socialistický	evropský	národní
2	celní	národní	český	socialistický
3	fyzický	státní	právní	pracovní
4	právnícký	československý	správní	státní
5	federativní	hospodářský	fyzický	československý
6	daňový	federální	členský	ústřední
7	cenný	pracovní	právnícký	místní
8	vojenský	ústřední	veřejný	lidový
9	uvedený	zemědělský	obchodní	hospodářský
10	kalendářní	sociální	zvláštní	slovenský
11	oprávněný	krajský	elektronický	volební
12	služební	závazný	pozdější	zemědělský
13	obchodní	invalidní	finanční	okresní
14	ústavní	lesní	cenný	ostatní
15	činný	devizový	celní	invalidní

Tabulka č. 146: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv mezi obdobími 2000–1945, 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	český	národní	český	československý
2	evropský	československý	právní	státní
3	právní	vojenský	evropský	služební
4	fyzický	Okresní	fyzický	zemský
5	členský	ústřední	členský	vojenský
6	stanovený	státní	právnícký	okresní
7	správní	místní	stanovený	vládní

8	právníkový	úřední	zdravotní	uvedený
9	elektronický	vládní	elektronický	úřední
10	pozdější	hospodářský	správní	železniční
11	zvláštní	pracovní	technický	volební
12	obchodní	zemědělský	zdravotnický	politický
13	zdravotní	jednotný	investiční	vyšší
14	investiční	slovenský	pozdější	zaopatřovací
15	účinný	volební	odborný	platný

Tabulka č. 147: Prvních 15 aktivních a pasivních verb mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 2000	Pasiv. 1990	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktivní 90/70	Pasiv. 90/70
1	nahrazovat	být	nahrazovat	moci	být	stanovit
2	kládat	moci	znít	stanovit	nahrazovat	moci
3	zrušit	vypouštět	kládat	vypouštět	znít	zabezpečit
4	zrušovat	povinen	doplňovat	povinen	nebýt	řídít
5	doplňovat	připojovat	zrušit	platit	muset	činit
6	znít	platit	zrušovat	řídít	vypouštět	poskytovat
7	označovat	stanovit	označovat	činit	mít	jít
8	měnit	mít	nebýt	zabezpečit	doplňovat	zřizovat
9	dopustit	rozhodovat	používat	zřizovat	kládat	upravit
10	informovat	náležet	muset	upravit	používat	provádět
11	jít	muset	obsahovat	rozhodovat	považovat	plnit
12	zajistit	vzniknout	měnit	náležet	rozumět	využívat
13	používat	nemoci	dopustit	provádět	obsahovat	vytvářet
14	obsahovat	řídít	uvést	poskytovat	nesmět	projednávat
15	nezajistit	činit	zajistit	plnit	povinen	platit

Tabulka č. 148: Prvních 15 aktivních a pasivních verb mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	nahrazovat	být	nahrazovat	být	nahrazovat	být
2	znít	mohl	znít	moci	znít	moci
3	vkładat	povinen	vkładat	platit	vkładat	platit
4	doplňovat	mít	doplňovat	mít	doplňovat	mít
5	zrušit	platit	zrušit	provést	zrušit	nebýt
6	označovat	stanovit	označovat	příslušet	označovat	příslušet
7	zrušovat	rozhodovat	zrušovat	potrestán	zrušovat	provést
8	měnit	řídít	používat	nebýt	používat	nabýt
9	používat	činit	měnit	určit	stanovit	nabývat
10	obsahovat	potrestán	obsahovat	stanovit	zajistit	zmocňovat
11	informovat	náležet	zajistit	upravit	obsahovat	náležet
12	zajistit	odpovídat	informovat	nabývat	považovat	činit
13	rozumět	nemohl	uvést	náležet	dojít	rozhodovat
14	dopustit	nebýt	dojít	činit	informovat	układat
15	uvést	zřizovat	uložit	povinen	vykonávat	státi

Tabulka č. 149: Prvních 15 aktivních a pasivních verb mezi obdobími 2000–1917 a 1990–1917

Poř.	Aktiv. 20/17	Pasiv. 20/17	Aktiv. 90/17	Pasiv. 90/17
1	nahrazovat	být	znít	být
2	znít	mít	nahrazovat	mít
3	vkładat	moci	stanovit	moci
4	doplňovat	nebýt	povinen	nebýt
5	stanovit	žádat	vypouštět	nemoci
6	zrušit	dát	vkładat	žádat
7	zrušovat	státi	doplňovat	dát

8	označovat	ustanoven	provádět	státi
9	měnit	učinit	považovat	ustanoven
10	používat	příslušet	připojovat	učinit
11	povinen	nabýt	měnit	příslušet
12	provádět	nemít	označovat	nabýt
13	považovat	náležet	používat	nemít
14	zajistit	platit	vykonávat	pokládat
15	poskytovat	pokládat	rozumět	dán

Shrňme-li výsledky srovnání aktivních a pasivních slov podle slovních druhů, můžeme pozorovat vcelku jasné trendy. V období po roce 2000 ve vztahu ke všem předcházejícím obdobím zcela převážila aktivní slova formální úzce související s modifikacemi. Jestliže na prvním místě aktivních slov po roce 1990 vedou „nahrazovat“, je jasné, jaká je priorita těchto období. Jak pro období po roce 1990 tak období po roce 2000 se potlačují slova spojená se státem, sociálními otázkami a zemědělstvím.

Oddíl třetí

Kategorie podle slovních druhů pro společná lemmata

§ 92

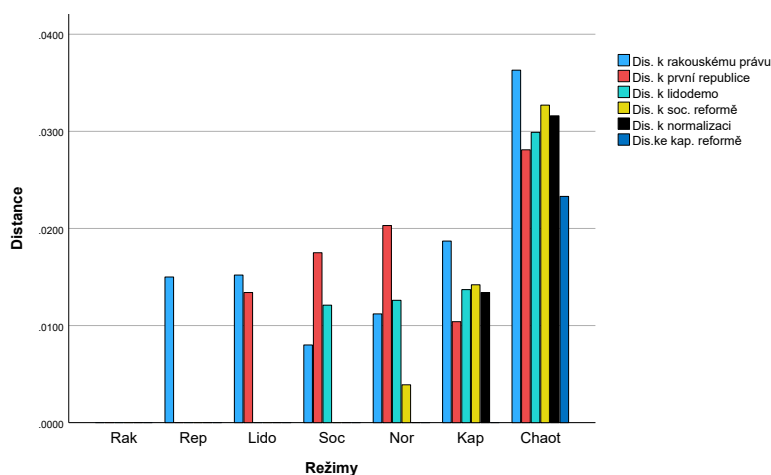
Substantivní distance kategorie 1 – Předpis

92.1 Přehled substantivních kategorií popisuje tabulka č. 99. Soustředit se budeme především na srovnání zlomového období po roce 1990 s předcházejícími, tak jak je tomu v § 91.

Předpis patří ke kategoriím, které prezentují především formální vztahy mezi jednotlivými typy předpisů. Pokud jejich distance k předchozím obdobím stoupají, znamená to, vzhledem na výše popsany kvantitativní nárůst, že právní řád se zesložituje v rámci daného období, nikoliv že by šlo o nárůst směrem do minulosti. Zlom trendu nastává po roce 1990 a po roce 2000 se silně

umocňuje. Trend kategorie Předpis po roce 1990 směřuje především proti faktoru času. Je zajímavé, že k Chaotům je nejbližší hned na druhém místě období Normalizace, podobně jako období Kapitalistické reformy, přičemž obecně se u substantiv distance Normalizace a Chaotů nachází až na místě 18. Naopak distance První republiky a Lidodemo, která je u substantiv na prvním místě se u kategorie Předpis nachází až na místě 15.

Graf č. 220: Distance společných substantivních lemmat – kategorie 1 – Předpis

Tabulka č. 150: Srovnání distancí podle kategorie 1 substantiv – Předpis

Por.	Kat1	DisK1	VšeSub	DisSub
21	R-1R	0,0150	R-CH	0,5104
20	R-L	0,0152	R-N	0,4969
19	R-S	0,0080	S-CH	0,4897
18	R-N	0,0112	N-CH	0,4648
17	R-K	0,0187	1R-CH	0,4630
16	R-CH	0,0363	L-CH	0,4514

15	1R-L	0,0134	R-K	0,4469
14	1R-S	0,0175	1R-N	0,4385
13	1R-N	0,0203	R-S	0,4246
12	1R-K	0,0104	R-L	0,4138
11	1R-CH	0,0281	1R-S	0,3999
10	L-S	0,0121	1R-K	0,3651
9	L-N	0,0126	L-N	0,3631
8	L-K	0,0137	R-1R	0,3624
7	L-CH	0,0299	S-K	0,3606
6	S-N	0,0039	L-K	0,3380
5	S-K	0,0142	N-K	0,3319
4	S-CH	0,0327	L-S	0,3076
3	N-K	0,0134	S-N	0,2761
2	N-CH	0,0316	K-CH	0,2737
1	K-CH	0,0233	1R-L	0,2508

- * Legenda: Por. – pořadí distancí mezi dvojicemi režimů od nejvyšší 21 k nejnižší 1.
 Kat1 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 1.
 DisK1 – výše distance mezi režimy uvedeným na daném řádku.
 VšeSub – dvojice porovnávaných režimů pro všechna substantiva.
 DisSub – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna substantiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Je zajímavé, že na druhém místě z hlediska blízkosti se **Chaoté nejvíce blíží období Normalizace**.

90.2 Prvních 10 aktivních a pasivních substantiv uvádí pro kategorii 1 tabulka č. 151 a tabulka č. 152.

Tabulka č. 151: Prvních 10 aktivních a pasivních substantiv kategorie 1 – Předpis – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 2000	Pasiv. 1990	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktivní 90/70	Pasivní 90/70
1	zákon	vyhláška	zákon	opatření	zákon	předpis
2	nařízení	výnos	nařízení	předpis	vyhláška	opatření
3	předpis	ústava	směrnice	ústava	výnos	nařízení
4	směrnice	věstník	nález	výnos	nález	ústava
5	opatření	dekret	řád	instrukce	řád	směrnice
6	nález	instrukce	zákoník		věstník	instrukce
7	řád		věstník		zákoník	
8	zákoník		úmluva		úmluva	
9	úmluva		vyhláška		dekret	
10			dekret			

Tabulka č. 152: Prvních 10 aktivních a pasivních substantiv kategorie 1 – Předpis – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasivní 20/18
1	zákon	opatření	zákon	dekret	zákon	nařízení
2	předpis	ústava	zákoník	nařízení	předpis	úmluva
3	nařízení	dekret	předpis	ústava	směrnice	ústava
4	směrnice	řád	nález	řád	opatření	řád
5	nález	instrukce	výnos	opatření	zákoník	nález
6	vyhláška		věstník	vyhláška	vyhláška	instrukce
7	výnos		směrnice	instrukce	věstník	dekret
8	zákoník		úmluva			výnos
9	věstník					
10	úmluva					

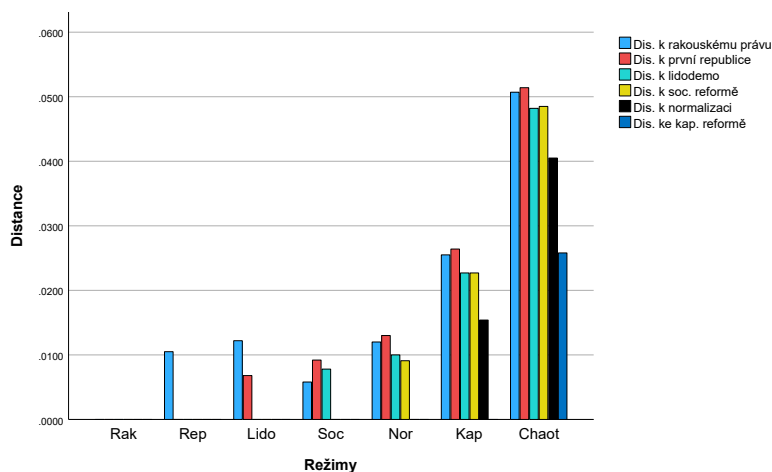
Období následující po roce 1990 mají vždy na prvním místě aktivních slov slovo „zákon“.

§ 93

Substantivní distance kategorie 2 – Odkaz

93.1 Graf č. 221 popisuje distance substantiv kategorie 2, tj. Odkaz. Z grafu je zřejmé, že distance k období Lidodemo a Socialistické reformě se po roce 1990 vyrovnává. Je zajímavé, že zlomový trend, který obecně nastal až po roce 1990 u této kategorie, naznačovalo již období Normalizace. Jestliže distance k předchozím obdobím se po roce 1990 zdvojnásobila, tak po roce 2000 se více jak zdvojnásobila vzhledem k období po roce 1990. Je ovšem třeba zdůraznit, že kategorie Odkaz patří k formálním kategoriím, které prezentují citace, odkazy a další vztahy. Pokud jejich distance k předchozím obdobím stoupají, znamená to, vzhledem k výše popsanému kvantitativnímu nárůstu, že právní řád se zesložituje v rámci daného období, nikoliv že by šlo o nárůst směrem do minulosti. Ostatně tabulka č. 153 jasně ukazuje, že pro období Chaotů jsou všechna období nejvíce vzdálená v celé historii včetně období po roce 1990.

Graf č. 221: Distance slovníků společných substantivních lemmat – kategorie 2 – Odkaz

Tabulka č. 153: Srovnání distancí podle kategorie 2 substantiv – Odkaz

Por.	Kat2	DisK2	VšeSub	VšeSub
21	1R-CH	0,0514	R-CH	0,5104
20	R-CH	0,0507	R-N	0,4969
19	S-CH	0,0485	S-CH	0,4897
18	L-CH	0,0482	N-CH	0,4648
17	N-CH	0,0405	1R-CH	0,4630
16	1R-K	0,0264	L-CH	0,4514
15	K-CH	0,0258	R-K	0,4469
14	R-K	0,0255	1R-N	0,4385
13	L-K	0,0227	R-S	0,4246
12	S-K	0,0227	R-L	0,4138
11	N-K	0,0154	1R-S	0,3999
10	1R-N	0,0130	1R-K	0,3651
9	R-L	0,0122	L-N	0,3631
8	R-N	0,0120	R-1R	0,3624
7	R-1R	0,0105	S-K	0,3606
6	L-N	0,0100	L-K	0,3380
5	1R-S	0,0092	N-K	0,3319
4	S-N	0,0091	L-S	0,3076
3	L-S	0,0078	S-N	0,2761
2	1R-L	0,0068	K-CH	0,2737
1	R-S	0,0058	1R-L	0,2508

- * Legenda: Kat2 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 2.
 DisK2 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeSub – dvojice porovnávaných režimů pro všechna substantiva.
 DisSub – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna substantiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

93.2 Srovnání aktivních a pasivních prvních 15 slov kategorie 2 (Odkaz) popisují tabulky č. 154 a 155.

Tabulka č. 154: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 2 – Odkaz – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasivní 90/70
1	slovo	ustanovení	slovo	ustanovení	slovo	paragraf
2	odstavec	oprava	odstavec	paragraf	odstavec	ustanovení
3	písmeno	závorka	písmeno	závorka	znění	změna
4	znění	oddíl	znění	článek	věta	článek
5	změna		věta		poznámka	díl
6	číslo		číslo		písmeno	
7	věta		poznámka		číslo	
8	bod		konec		konec	
9	konec		změna		část	
10	část		část		čárka	
11	poznámka		bod		bod	
12	nadpis		nadpis		nadpis	
13	čárka		čárka		oprava	
14	hlava		hlava		hlava	
15	díl		oprava		oddíl	

Tabulka č. 155: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 2 – Odkaz – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/45	Pasivní 20/45
1	slovo	ustanovení	slovo	ustanovení	slovo	ustanovení
2	odstavec	oprava	odstavec	oddíl	odstavec	paragraf
3	písmeno	oddíl	písmeno	paragraf	znění	článek

4	znění	závorka	znění	oprava	věta	hlava
5	věta		změna	díl	poznámka	oddíl
6	změna		číslo		písmeno	závorka
7	číslo		poznámka		číslo	
8	poznámka		konec		konec	
9	konec		bod		část	
10	bod		část		čárka	
11	část		nadpis		bod	
12	nadpis		čárka		nadpis	
13	čárka		hlava		oprava	
14	hlava		článek		hlava	
15	článek		závorka		oddíl	

Vztah ke všem obdobím po roce 1990 je z hlediska kategorie Odkaz více méně stejný, což lze pozorovat na sloupcích popisujících aktivní lemmata. Zajímavý je také zjevný nedostatek pasivních lemmat. Zřejmě právě proto, že období Chaotů, ale již též období Kapitalistické reformy, takřka všechna slova prezentující odkazy obsadilo. Poznámky, jak již bylo výše uvedeno, české specifiky patří k vysoce aktivním slovům. Tato kategorie jasně ukazuje úpadek českého právního řádu, který v období Chaotů dosáhl historického maxima.

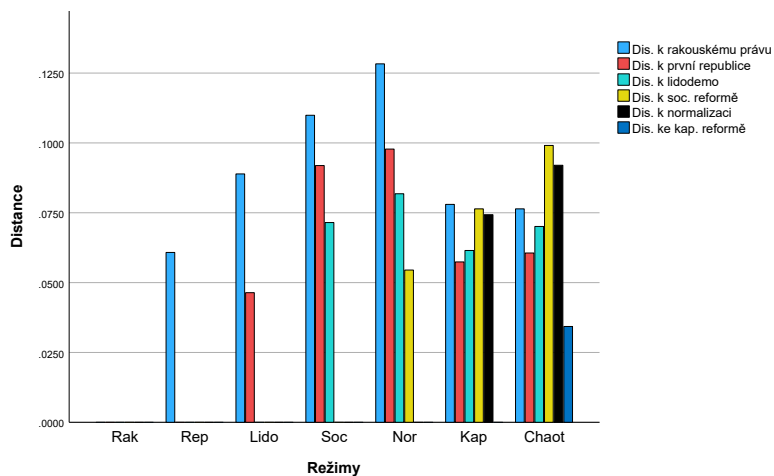
§ 94

Substantivní distance kategorie 3 – Subjekt

94.1 Kategorie Subjekt je popsána v § 86.3. Distanci společných substantivních lemmat kategorie 3 Subjekt ukazuje graf č. 222.

Z grafu č. 222 je zřejmé, že kategorie Subjekt se z hlediska distancí zásadně odlišuje od výše uvedených substantivních distancí. Zásadní zlom po roce 1990 se výrazně vzdaluje od období Socialistické reformy a po roce 1990 je Socialistická reforma pro Chaoty nejvzdálenějším obdobím překonávajícím jak rakouské období, tak První republiku. Naopak nejbližší mají Chaoté k období Kapitalistické reformy a k První republice.

Graf č. 222: Distance společných slovníků substantivních lemmat –
kategorie 3 – Subjekt

Tabulka č. 156: Srovnání distancí substantiv podle kategorie 3 – Subjekt

Por.	Kat3	DisK3	VšeSub	VšeSub
21	R-N	0,1283	R-CH	0,5104
20	R-S	0,1099	R-N	0,4969
19	S-CH	0,0991	S-CH	0,4897
18	1R-N	0,0978	N-CH	0,4648
17	N-CH	0,0920	1R-CH	0,4630
16	1R-S	0,0919	L-CH	0,4514
15	R-L	0,0889	R-K	0,4469
14	L-N	0,0818	1R-N	0,4385
13	R-K	0,0780	R-S	0,4246
12	R-CH	0,0764	R-L	0,4138
11	S-K	0,0764	1R-S	0,3999
10	N-K	0,0743	1R-K	0,3651

9	L-S	0,0715	L-N	0,3631
8	L-CH	0,0701	R-1R	0,3624
7	L-K	0,0615	S-K	0,3606
6	R-1R	0,0608	L-K	0,3380
5	1R-CH	0,0606	N-K	0,3319
4	1R-K	0,0574	L-S	0,3076
3	S-N	0,0545	S-N	0,2761
2	1R-L	0,0464	K-CH	0,2737
1	K-CH	0,0343	1R-L	0,2508

- * Legenda: Kat3 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 3.
 DisK3 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeSub – dvojice porovnávaných režimů pro všechna substantiva.
 DisSub – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna substantiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Tabulka č. 156 popisuje odlišnosti v distancích mezi distancemi u kategorie Subjekt a obecnými distancemi všech substantiv, kde můžeme pozorovat minimální shody pouze na 3. a 19. pozici, tj. vztah Socialistické reformy k Normalizaci (3. pozice) a Chaotů k Socialistické reformě (19. pozice). Vztah Chaotů k První republice (5. pozice) a k období Lidodemo (8. pozice) lze vysvětlit nízkou distancí mezi Lidodemo a První republikou (1. pozice u všech substantiv).

94.2 Srovnání aktivních a pasivních prvních 15 slov kategorie 3 (Subjekt) popisují tabulky č. 157 a 158.

Tabulka č. 157: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 3 – Subjekt – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasivní 90/70
1	osoba	orgán	osoba	organizace	osoba	organizace
2	zaměstnanec	organizace	zaměstnanec	výbor	soud	výbor

3	společenství	výbor	společnost	orgán	společnost	orgán
4	banka	rada	soud	pracovník	zaměstnanec	družstvo
5	držitel	občan	obec	družstvo	komora	pracovník
6	správce	soud	banka	občan	plátce	vláda
7	žadatel	člen	správce	vláda	obec	občan
8	skupina	předseda	žadatel	podnik	strana	podnik
9	uživatel	voják	držitel	shromáždění	senát	sbor
10	zařízení	komora	zástupce	sbor	policie	shromáždění
11	dodavatel	pracovník	cizinec	poslanec	zástupce	poslanec
12	zákazník	komise	společenství	dítě	soudce	příslušník
13	obyvatel	poplatník	policie	příslušník	cizinec	dítě
14	příjemce	strana	výrobce	poplatník	banka	pracující
15	ústav	vláda	plátce	vnitro	dlužník	žák

Tabulka č. 158: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 3 – Subjekt – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasivní 20/18
1	osoba	výbor	osoba	výbor	osoba	ministr
2	banka	organizace	společnost	podnik	orgán	soud
3	zaměstnanec	soud	banka	ministr	zařízení	podnik
4	společnost	pracovník	správce	soud	banka	výbor
5	správce	orgán	žadatel	vláda	rada	člen
6	obec	shromáždění	držitel	zaměstnanec	správce	strana
7	žadatel	občan	cizinec	člen	organizace	obec
8	držitel	předseda	společenství	předseda	žadatel	vláda
9	cizinec	komise	policie	prokurátor	účastník	všichni
10	společenství	prokurátor	zařízení	družstvo	cizinec	předseda
11	policie	poslanec	výrobce	vnitro	společenství	učitel
12	výrobce	dítě	orgán	sbor	policie	vnitro

13	skupina	družstvo	plátce	všichni	držitel	komise
14	zástupce	vláda	obec	svaz	plátce	rozhodčí
15	komora	soudce	zákazník	shromáždění	společnost	schůze

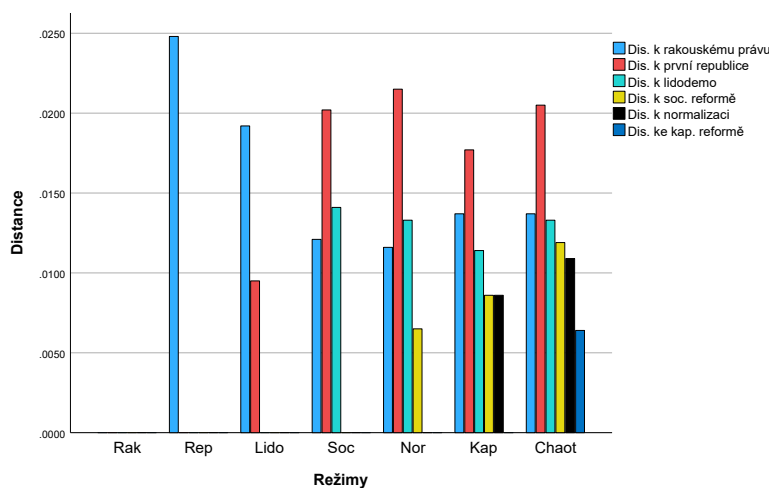
Tabulky č. 157 a 158 naznačují, která slova způsobují posuny po roce 1990 ve vztahu k předcházejícím obdobím. Návrat k „osobě“ po roce 1990 a odklon od „organizace“, posílení „banky“ a potlačení „družstva“, „výboru“, „pracovníka“ apod. ukazují, že věcné posuny byly doprovázeny silnou snahou o přejmenování, tedy i jazykovou distancí od minulých režimů.

§ 95

Substantivní distance kategorie 4 – Čas

95.1 Substantivní distanci kategorie 4 (Čas) ukazuje graf č. 223 a tabulka č. 159.

Graf č. 223: Distance společných slovníků substantivních lemmat – kategorie 4 – Čas

Tabulka č. 159: Srovnání distancí podle kategorie 4 substantiv – Čas

Por.	Kat4	DisK4	VšeSub	VšeSub
21	R-1R	0,0248	R-CH	0,5104
20	1R-N	0,0215	R-N	0,4969
19	1R-CH	0,0205	S-CH	0,4897
18	1R-S	0,0202	N-CH	0,4648
17	R-L	0,0192	1R-CH	0,4630
16	1R-K	0,0177	L-CH	0,4514
15	L-S	0,0141	R-K	0,4469
14	R-K	0,0137	1R-N	0,4385
13	R-CH	0,0137	R-S	0,4246
12	L-N	0,0133	R-L	0,4138
11	L-CH	0,0133	1R-S	0,3999
10	R-S	0,0121	1R-K	0,3651
9	S-CH	0,0119	L-N	0,3631
8	R-N	0,0116	R-1R	0,3624
7	L-K	0,0114	S-K	0,3606
6	N-CH	0,0109	L-K	0,3380
5	1R-L	0,0095	N-K	0,3319
4	S-K	0,0086	L-S	0,3076
3	N-K	0,0086	S-N	0,2761
2	S-N	0,0065	K-CH	0,2737
1	K-CH	0,0064	1R-L	0,2508

- * Legenda: Kat4 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 4 – Čas.
 DisK4 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeSub – dvojice porovnávaných režimů pro všechna substantiva.
 DisSub – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna substantiva.

Substantivní kategorie Čas na první pohled budí dojem, že se příliš neodchyluje od obecného trendu období předcházejících rok 1990. Snad pouze zarazí prakticky stejná období Kapitalistické reformy k Normalizaci a Socialistické reformě. Tabulka č. 159 ovšem tento dojem poněkud poopraví. Ačkoliv výše distancí není vysoká, na srovnání pozic nenajdeme jedinou shodu mezi distancemi času a distancemi všech substantiv.

95.2 Tabulky č. 160 a 161 naznačí trend, kdy u pasivních slov dochází k potlačení konkrétních měsíců.

Tabulka č. 160: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 4 – Čas – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasivní 90/70
1	den	doba	den	rok	den	rok
2	datum	rok	datum	doba	měsíc	leden
3	termín	měsíc	lhůta	rok	lhůta	věk
4	začátek	období	měsíc	leden	období	ročník
5	červen	lhůta	období	věk	doba	týden
6	okamžik	prosinec	okamžik	ročník	prosinec	počátek
7	listopad	leden	prosinec	týden	datum	čtvrtletí
8	září	věk	termín	počátek	hodina	září
9	duben	hodina	červen	čtvrtletí	okamžik	říjen
10	březen	čtvrtletí	hodina	říjen	červen	začátek
11	budoucnost	červenec	březen	únor	termín	středa
12		týden	listopad	září	březen	
13		únor	trvání	středa	trvání	
14		počátek	květen	srpen	čas	
15		ročník	čas	červenec	květen	

Tabulka č. 161: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 4 – Čas – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasivní 20/18
1	den	doba	datum	den	datum	den
2	datum	rok	období	rok	období	rok
3	období	věk	lhůta	doba	termín	doba
4	prosinec	týden	termín	říjen	okamžik	prosinec
5	termín	lhůta	okamžik	květen	trvání	lhůta
6	okamžik	počátek	trvání	prosinec	začátek	duben
7	listopad	červenec	začátek	leden	minuta	březen
8	květen	středa	pololetí	počátek	noc	leden
9	začátek	duben	minuta	březen		červenec
10	únor	leden	čtvrtletí	červenec		říjen
11	čtvrtletí	noc	hodina	duben		únor
12	měsíc	ročník	noc	červen		květen
13	pololetí	budoucno	budoucnost	srpen		měsíc
14	čas	hodina	budoucno	září		červen
15	březen	neděle		únor		srpen

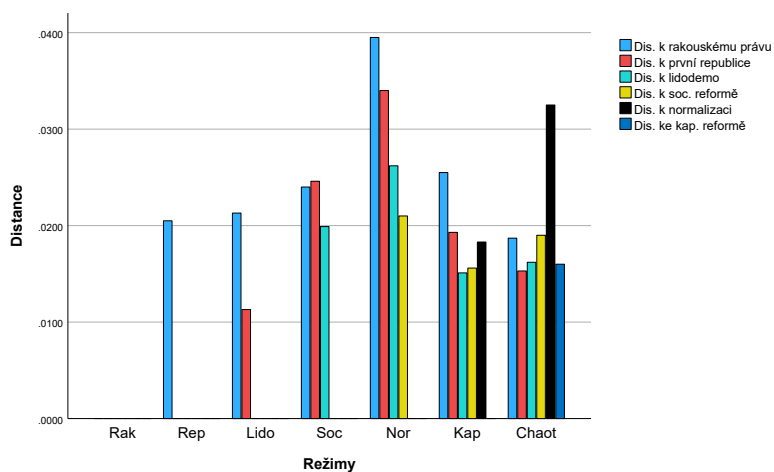
§ 96

Substantivní distance kategorie 5 – Instituce

96.1 Kategorie 5 (Instituce) společných substantiv popisuje graf č. 224 a tabulka č. 162.

U kategorie Instituce můžeme v grafu č. 224 pozorovat dva výrazné posuny. Jde jednak o období Soc. reformy, která se výrazně distancuje od První republiky a jednak o výraznou odchylku u Chaotů, kteří se výrazně distancují od období Normalizace, a to v mnohem větším rozsahu než období Kap. reformy. K ostatním obdobím se Chaoté přibližují vcelku vyrovnaně, ovšem proti trendu času. V zásadě stejná distance Chaotů k První republice, Lidodemo a Kap. reformě se jeví poněkud eklekticky.

Graf č. 224: Distance společných slovníků substantivních lemmat – kategorie 5 – Instituce

Tabulka č. 162: Srovnání distancí podle kategorie 5 substantiv – Instituce

Por.	Kat5	DisK5	VšeSub	VšeSub
21	R-N	0,0395	R-CH	0,5104
20	1R-N	0,0340	R-N	0,4969
19	N-CH	0,0325	S-CH	0,4897
18	L-N	0,0262	N-CH	0,4648
17	R-K	0,0255	1R-CH	0,4630
16	1R-S	0,0246	L-CH	0,4514
15	R-S	0,0240	R-K	0,4469
14	R-L	0,0213	1R-N	0,4385
13	S-N	0,0210	R-S	0,4246
12	R-1R	0,0205	R-L	0,4138
11	L-S	0,0199	1R-S	0,3999
10	1R-K	0,0193	1R-K	0,3651
9	S-CH	0,0190	L-N	0,3631

8	R-CH	0,0187	R-1R	0,3624
7	N-K	0,0183	S-K	0,3606
6	L-CH	0,0162	L-K	0,3380
5	K-CH	0,0160	N-K	0,3319
4	S-K	0,0156	L-S	0,3076
3	1R-CH	0,0153	S-N	0,2761
2	L-K	0,0151	K-CH	0,2737
1	1R-L	0,0113	1R-L	0,2508

- * Legenda: Kat5 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 5 – Instituce.
 DisK5 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeSub – dvojice porovnávaných režimů pro všechna substantiva.
 DisSub – výše distance mezi režimy uvedeným na daném řádku pro všechna substantiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

96.2 Tabulky č. 163 a 164 podávají přehled prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 5 (Instituce).

Tabulka č. 163: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 5 – Instituce – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	stát	republika	úřad	republika	úřad	republika
2	úřad	ministerstvo	stát	ministerstvo	pojišťovna	škola
3	služba	zabezpečení	služba	zabezpečení	stát	zabezpečení
4	instituce	správa	instituce	správa	služba	správa
5	zkouška	sněmovna	zkouška	škola	nadace	péče
6	kontrola	škola	pojišťovna	finance	zastupitelství	ministerstvo
7	zastupitelství	finance	zastupitelství	péče	církev	finance
8	půjčovna	pojišťovna	církev	sněmovna	zkouška	kontrola
9		péče	nadace	kontrola	instituce	odbory

10	fakulta	půjčovna	odbory	prokuratura	spořitelna
11	nadace	redakce	spořitelna	odbor	presidium
12	prokuratura		fakulta	pošta	sněmovna
13	armáda		presidium	sekretariát	družina
14	spořitelna		armáda	úřadovna	velení
15	presidium		prokuratura	armáda	fakulta

Tabulka č. 164: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 5 – Instituce – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	úřad	zabezpečení	stát	finance	republika	úřad
2	stát	republika	republika	správa	kontrola	finance
3	služba	sněmovna	úřad	ministerstvo	služba	správa
4	ministerstvo	kontrola	služba	péče	instituce	škola
5	zkouška	škola	kontrola	pojišťovna	stát	sněmovna
6	instituce	prokuratura	zkouška	odbory	zkouška	pojišťovna
7	pojišťovna	péče	instituce	škola	zabezpečení	spořitelna
8	zastupitelství	správa	zabezpečení	spořitelna	zastupitelství	pošta
9	církev	odbory	zastupitelství	pošta	církev	úřadovna
10	nadace	fakulta	církev	armáda	půjčovna	prokuratura
11	půjčovna	presidium	půjčovna	prokuratura	družina	odbor
12	delegace	finance		fakulta		nemocnice
13		spořitelna		nemocnice		armáda
14		pošta		úřadovna		odbočka
15		odbor		sněmovna		péče

U tabulek č. 163 a 164 překvapí, jak málo aktivních slov přináší období po roce 1990, a neméně zvláštní je, že jde o slova jako „stát“ a „úřad“. U pasivních slov převažují slova jako „prokuratura“, tedy instituce zrušené, ale také potlačované věcně jako „zabezpečení“, „péče“ či „odborní“.

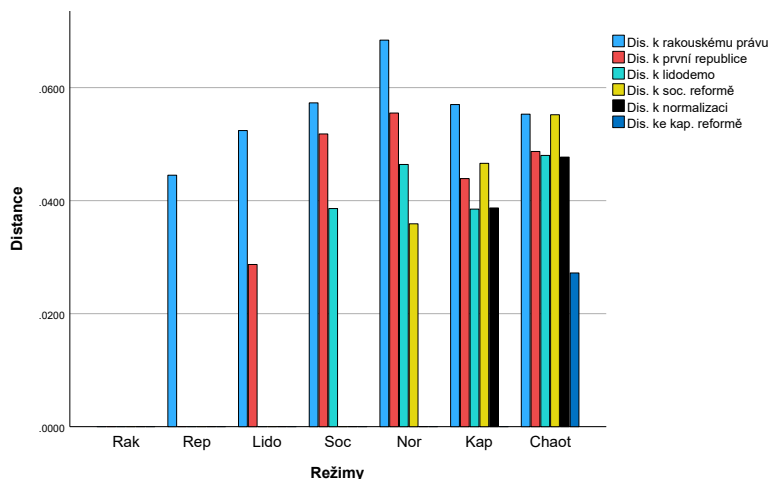
§ 97

Substantivní distance kategorie 6 – Institut

97.1 Popis substantivní distance kategorie 6 Institut podává graf č. 225 a tabulka č. 165.

Kategorie Institut vykazuje podobně jako u institucí silnou distanci ve vztahu k Soc. reformě u Chaotů takřka stejnou jako k rakouskému právu. Distance Chaotů k První republice, Lidodemo a Normalizaci je v zásadě stejná. Nejblíže mají Chaoté ke Kapitalistické reformě. Z hlediska historického nejmenší distanci vykazuje Lidodemo a První republika, což je ovšem také jediná shoda této kategorie s obecnou distancí (viz tabulka č. 165).

Graf č. 225: Distance společných slovníků substantivních lemmat – kategorie 6 – Institut

Tabulka č. 165: Srovnání distancí podle kategorie 6 substantiv – Institut

Por.	Kat6	DisK6	VšeSub	VšeSub
21	R-N	0,0395	R-CH	0,5104
20	1R-N	0,0340	R-N	0,4969
19	N-CH	0,0325	S-CH	0,4897
18	L-N	0,0262	N-CH	0,4648
17	R-K	0,0255	1R-CH	0,4630
16	1R-S	0,0246	L-CH	0,4514
15	R-S	0,0240	R-K	0,4469
14	R-L	0,0213	1R-N	0,4385
13	S-N	0,0210	R-S	0,4246
12	R-1R	0,0205	R-L	0,4138
11	L-S	0,0199	1R-S	0,3999
10	1R-K	0,0193	1R-K	0,3651
9	S-CH	0,0190	L-N	0,3631
8	R-CH	0,0187	R-1R	0,3624
7	N-K	0,0183	S-K	0,3606
6	L-CH	0,0162	L-K	0,3380
5	K-CH	0,0160	N-K	0,3319
4	S-K	0,0156	L-S	0,3076
3	1R-CH	0,0153	S-N	0,2761
2	L-K	0,0151	K-CH	0,2737
1	1R-L	0,0113	1R-L	0,2508

- * Legenda: Kat6 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 6 – Institut.
 DisK6 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeSub – dvojice porovnávaných režimů pro všechna substantiva.
 DisSub – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna substantiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

97.2 Tabulky č. 165 a 166 podávají přehled prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 6 (Institut).

Tabulka č. 166: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 6 – Institut – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	žádost	daň	žádost	důchod	pojistné	důchod
2	účinnost	příjem	účinnost	práce	fond	práce
3	prostřednictví	nárok	fond	návrh	žádost	odvod
4	způsobilost	důchod	přestupek	odvod	pojištění	dohoda
5	přestupek	návrh	způsobilost	dohoda	daň	mzda
6	moc	poměr	pojištění	mzda	trest	působnost
7	povolení	pojistné	moc	daň	příjem	návrh
8	pravidlo	funkce	pojistné	poměr	smlouva	podmínka
9	ochrana	clo	pohledávka	nárok	účinnost	dotace
10	oprávnění	volba	oprávnění	dávka	svoboda	ochranka
11	nabídka	trest	licence	podmínka	pohledávka	výdělek
12	licence	smlouva	prostřednictví	příjem	plat	dávka
13	zakázka	pokuta	rejstřík	výdělek	clo	vztah
14	působnost	mzda	platnost	působnost	přestupek	dodávka
15	rejstřík	poplatek	pravidlo	vztah	licence	odměna

Tabulka č. 167: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 6 – Institut – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	žádost	důchod	žádost	dohoda	žádost	nárok
2	povolení	práce	povolení	nárok	podmínka	daň

3	fond	nárok	smlouva	poměr	ochrana	dohoda
4	účinnost	návrh	podmínka	trest	povolení	trest
5	přestupek	trest	způsobilost	dávka	smlouva	poplatek
6	způsobilost	poměr	ochrana	důchod	způsobilost	poměr
7	rejstřík	volba	vztah	práce	fond	dávka
8	pokuta	mzda	licence	daň	vztah	plat
9	licence	svoboda	fond	svoboda	prostřednictví	přídavek
10	oprávnění	dohoda	prostřednictví	závazek	výjimka	volba
11	ochrana	smlouva	pravidlo	pojištění	funkce	platnost
12	daň	odměna	přestupek	plat	rejstřík	důchod
13	prostřednictví	dávka	oprávnění	dovolená	licence	výměra
14	podmínka	výdělek	rejstřík	návrh	oprávnění	přírážka
15	nabídka	síla	nabídka	přídavek	působnost	vězení

Pozoruhodné je srovnání aktivních slov po roce 1990, kde převažují slova jako „žádost“, „účinnost“ či „povolení“ a potlačují se slova jako „důchod“, „práce“ či „mzda“. Nenechme se ovšem mýlit pasivním slovem „svoboda“, neboť nejde samozřejmě o svobodu, ale o kontext „trest odnětí svobody“ (viz dále).

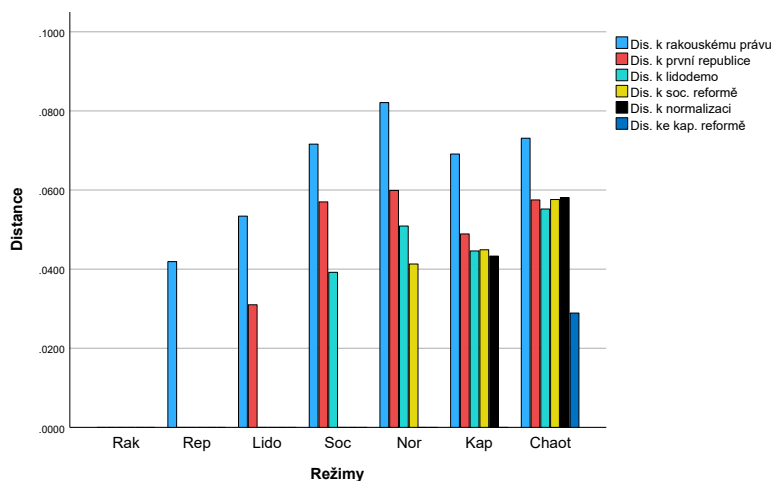
§ 98

Substantivní distance kategorie 7 – Akce

98.1 Substantivní distanci kategorie 7 (Akce) popisuje graf č. 226 a tabulka č. 168.

Kategorie Akce podobně jako Instituce a i Institut se staví k obdobím po roce 1990 vcelku obdobně, kromě rakouského práva a vztahu Chaotů ke Kap. reformě, ke které mají Chaoté nejbliže (viz tabulka č. 168).

Graf č. 226: Distance společných slovníků substantivních lemmat – kategorie 7 – Akce

Tabulka č. 168: Srovnání distancí podle kategorie 7 substantiv – Akce

Por.	Kat7	DisK7	VšeSub	VšeSub
21	R-N	0,0821	R-CH	0,5104
20	R-CH	0,0731	R-N	0,4969
19	R-S	0,0716	S-CH	0,4897
18	R-K	0,0691	N-CH	0,4648
17	1R-N	0,0599	1R-CH	0,4630
16	N-CH	0,0581	L-CH	0,4514
15	S-CH	0,0576	R-K	0,4469
14	1R-CH	0,0575	1R-N	0,4385
13	1R-S	0,0570	R-S	0,4246
12	L-CH	0,0552	R-L	0,4138
11	R-L	0,0534	1R-S	0,3999
10	L-N	0,0509	1R-K	0,3651
9	1R-K	0,0489	L-N	0,3631

8	S-K	0,0449	R-1R	0,3624
7	L-K	0,0446	S-K	0,3606
6	N-K	0,0433	L-K	0,3380
5	R-1R	0,0419	N-K	0,3319
4	S-N	0,0413	L-S	0,3076
3	L-S	0,0392	S-N	0,2761
2	1R-L	0,0310	K-CH	0,2737
1	K-CH	0,0289	1R-L	0,2508

- * Legenda: Kat7 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 7 – Akce.
 DisK7 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeSub – dvojice porovnávaných režimů pro všechna substantiva.
 DisSub – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna substantiva.

98.2 Tabulky č. 169 a 170 podávají přehled prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 7 (Akce).

Tabulka č. 169: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 7 – Akce – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	nabytí	příspěvek	nabytí	úkol	pobyt	rozvoj
2	požadavek	činnost	pobyt	rozvoj	výkon	úkol
3	přístup	obchod	požadavek	příspěvek	prohlášení	potřeba
4	dohled	výdaj	vydání	činnost	čin	příspěvek
5	postup	prodej	přístup	potřeba	úkon	výchova
6	vydání	přiznání	podpora	výchova	vydání	výroba
7	podpora	obrana	prohlášení	výroba	prodej	příprava
8	oznámení	hospodaření	oznámení	obchod	použití	činnost
9	pobyt	doprava	výkon	zvýšení	jednání	výstavba
10	narození	hlasování	postup	výstavba	důvod	zvýšení

11	řešení	plnění	dohled	zájem	vrácení	projednání
12	záměr	úkol	poskytnutí	plnění	odnětí	zájem
13	úmrtí	úprava	narození	užívání	provozování	užívání
14	poskytnutí	úkon	podání	příprava	určení	obchod
15	komunikace	důvod	použití	doprava	odklad	plnění

Tabulka č. 170: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 7 – Akce – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	nabytí	úkol	nabytí	čin	činnost	vyhlášení
2	pobyt	čin	činnost	úkol	nabytí	obchod
3	požadavek	rozvoj	pobyt	úprava	výkon	obrana
4	vydání	odnětí	požadavek	obrana	pobyt	potřeba
5	postup	výstavba	výkon	slyšení	požadavek	čin
6	dohled	zájem	vydání	odnětí	plnění	příspěvek
7	přístup	řízení	postup	vyhlášení	řízení	jednání
8	oznámení	plnění	dohled	potřeba	zajištění	zvýšení
9	poskytnutí	úkon	přístup	obnova	poskytování	placení
10	použití	otázka	poskytování	zájem	vydání	výchova
11	udělení	potřeba	oznámení	obchod	dohled	úprava
12	provazování	výchova	zajištění	jednání	přístup	vyměření
13	podpora	výroba	použití	zaopatření	poskytnutí	schválení
14	ukončení	užívání	komunikace	zřízení	souhlas	doprava
15	poskytování	obrana	ukončení	hospodaření	použití	zaplacení

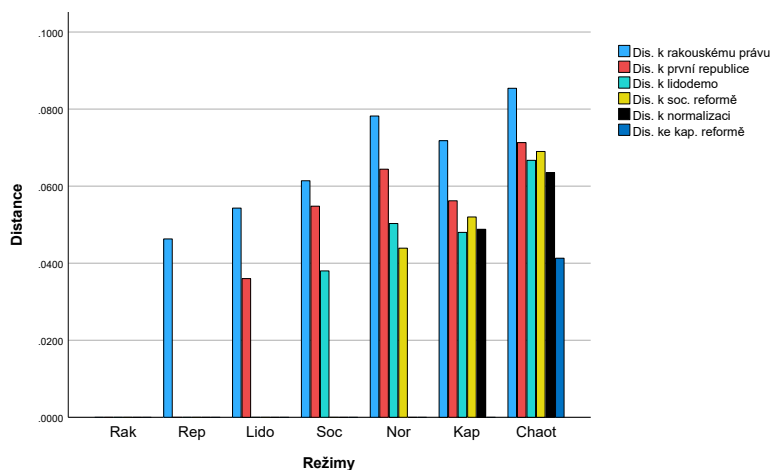
K aktivním slovům po roce 1990 náleží především slova jako „nabytí“, „požadavek“ a „vydání“, zatímco potlačená slova jsou „úkol“, „rozvoj“, „příspěvek“ či „výchova“. Aktivní slova patrně nejvíce souvisí s přesuny majetku.

§ 99

Substantivní distance kategorie 9 – Objekt

99.1 Substantivní distance kategorie 9 (Objekt) podává graf č. 227 a tabulka č. 171.

Graf č. 227: Distance společných slovníků substantivních lemmat – kategorie 9 – Objekt

Tabulka č. 171: Srovnání distancí podle kategorie 9 substantiv – Objekt

Por.	Kat9	DisK9	VšeSub	VšeSub
21	R-CH	0,0854	R-CH	0,5104
20	R-N	0,0782	R-N	0,4969
19	R-K	0,0718	S-CH	0,4897
18	1R-CH	0,0713	N-CH	0,4648
17	S-CH	0,0690	1R-CH	0,4630
16	L-CH	0,0667	L-CH	0,4514
15	1R-N	0,0644	R-K	0,4469
14	N-CH	0,0635	1R-N	0,4385

13	R-S	0,0614	R-S	0,4246
12	1R-K	0,0562	R-L	0,4138
11	1R-S	0,0548	1R-S	0,3999
10	R-L	0,0543	1R-K	0,3651
9	S-K	0,0520	L-N	0,3631
8	L-N	0,0503	R-1R	0,3624
7	N-K	0,0488	S-K	0,3606
6	L-K	0,0480	L-K	0,3380
5	R-1R	0,0463	N-K	0,3319
4	S-N	0,0439	L-S	0,3076
3	K-CH	0,0413	S-N	0,2761
2	L-S	0,0380	K-CH	0,2737
1	1R-L	0,0360	1R-L	0,2508

- * Legenda: Kat9 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 9 – Objekt.
 DisK9 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeSub – dvojice porovnávaných režimů pro všechna substantiva.
 DisSub – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna substantiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Kategorie Objekt náleží k nejfrekventovanější substantivní kategorii. Dalo by se říci, že to je to, o co v zákonech především jde. V tabulce č. 171 můžeme vidět, že pořadí distancí kategorie Objekt je hodně blízké obecnému pořadí všech substantiv.

99.2 Tabulky č. 172 a 173 podávají přehled prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 8 (Objekt).

Tabulka č. 172: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 9 – Objekt – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	údaj	zboží	údaj	plán	zboží	plán
2	systém	věc	místo	rozpočet	doklad	rozpočet
3	informace	škoda	systém	hospodářství	údaj	hospodářství
4	trh	náhrada	informace	zisk	papír	zisk
5	místo	cena	doklad	pozemek	majetek	stavba
6	text	majetek	trh	škoda	věc	objem
7	evidence	základ	území	náhrada	místo	památk
8	kraj	pozemek	jméno	les	jméno	pozemek
9	území	zákona	text	památk	látk	ložisko
10	elektrína	les	evidence	obvod	listina	voda
11	vozidlo	jmění	vozidlo	ložisko	území	mládež
12	příjmení	listina	papír	objem	skutečnost	obvod
13	plyn	byt	látk	stavba	list	příhláška
14	kapitál	rozpočet	příjmení	mládež	cena	oblast
15	oblast	nemovitost	průkaz	příhláška	vozidlo	podklad

Tabulka č. 173: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 9 Objekt – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	údaj	věc	údaj	majetek	údaj	třída
2	informace	škoda	informace	věc	informace	listina
3	systém	byt	systém	náhrada	systém	náhrada
4	území	hospodářství	základ	případ	evidence	pokladna
5	trh	náhrada	území	obvod	doklad	byt
6	doklad	obvod	evidence	hospodářství	trh	dráha

7	evidence	město	trh	závod	území	případ
8	text	nemoc	doklad	byt	text	místnost
9	vozidlo	zdraví	vozidlo	průmysl	základ	jmění
10	papír	plán	text	list	výrobek	obvod
11	místo	závod	jméno	plán	látka	předmět
12	jméno	technika	látka	škoda	jméno	dům
13	látka	náklad	papír	cizina	skutečnost	kniha
14	základ	lístek	výrobek	půda	příjmení	cena
15	průkaz	půda	prostředek	kniha	zvíře	pozemek

Nejfrekventovanější aktivní slova po roce 1990 lze členit do několika skupin: a) formální slova zajišťující pohyb objektů jako „údaj“, „informace“, „systém“, „doklad“ či „evidence“, b) slova charakterizující systém, tedy např. „trh“ či „kapitál“, a c) konkrétní objekty jako „elektřina“, „plyn“ či „vozidlo“. Naproti tomu u pasivních slov pro období po roce 1990 můžeme sledovat mezi nejvíce potlačovanými slovy kategorie: a) slova charakterizující režim jako „plán“, „rozpočet“ či „hospodářství“, b) právní objekty „věc“, „majetek“ či „nemovitost“ a c) konkrétní objekty jako „byt“, „závod“, „půda“ apod. Na první pohled se to může zdát divné, ale vysvětlení se nabízí. V období po roce 1990 **nejde na prvním místě o objekty samé přímo, ale především o jejich přesun, tedy způsob, jak k přesunu dojde**. Kdo tak učiní, se dozvíme z kategorie Instituce, kde na prvním místě se nachází „stát“ a „úřad“.

§ 100

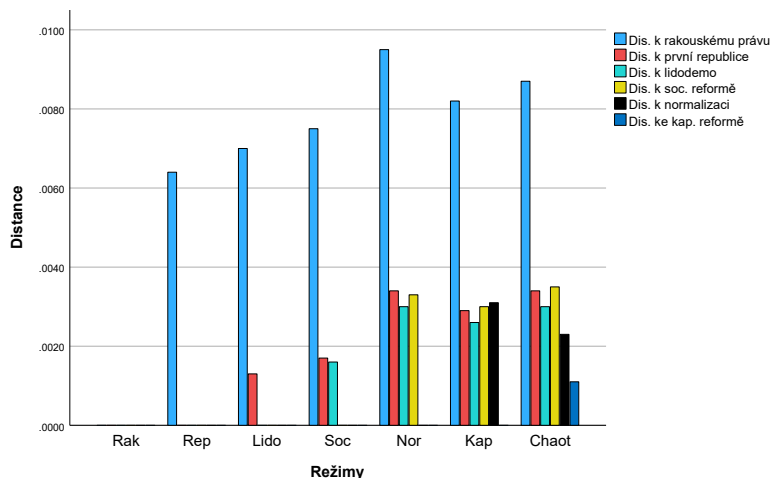
Substantivní distance kategorie 11 – Modus

100.1 Distance společných substantivních lemmat kategorie 11 (Modus) popisuje graf č. 228 a tabulka č. 174.

Pro kategorii Modus je typické, že jde z hlediska frekvence o spíše marginální skupinu. Nicméně pro právo je to skupina, která může leccos napovědět o způsobu tvorby normativních vět. Odstup od rakouského práva je vcelku pochopitelný, neboť se měnil jazyk modů již od roku 1918 (viz graf č. 228). Zajímavá je ovšem distance období po roce 1990 k předcházejícím obdobím,

zejména posun distance po roce 2000 blíže k období Normalizace, které následuje hned za obdobím Kapitalistické reformy.

Graf č. 228: Distance společných slovníků substantivních lemat – kategorie 11 – Modus

Tabulka č. 174: Srovnání distancí podle kategorie 11 substantiv – Modus

Por.	Kat11	DisK11	VšeSub	VšeSub
21	R-N	0,0095	R-CH	0,5104
20	R-CH	0,0087	R-N	0,4969
19	R-K	0,0082	S-CH	0,4897
18	R-S	0,0075	N-CH	0,4648
17	R-L	0,0070	1R-CH	0,4630
16	R-1R	0,0064	L-CH	0,4514
15	S-CH	0,0035	R-K	0,4469
14	1R-N	0,0034	1R-N	0,4385
13	1R-CH	0,0034	R-S	0,4246
12	S-N	0,0033	R-L	0,4138

11	N-K	0,0031	1R-S	0,3999
10	L-N	0,0030	1R-K	0,3651
9	L-CH	0,0030	L-N	0,3631
8	S-K	0,0030	R-1R	0,3624
7	1R-K	0,0029	S-K	0,3606
6	L-K	0,0026	L-K	0,3380
5	N-CH	0,0023	N-K	0,3319
4	1R-S	0,0017	L-S	0,3076
3	L-S	0,0016	S-N	0,2761
2	1R-L	0,0013	K-CH	0,2737
1	K-CH	0,0011	1R-L	0,2508

- * Legenda: Kat11 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 11 – Modus.
 DisK11 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeSub – dvojice porovnávaných režimů pro všechna substantiva.
 DisSub – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna substantiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

100.2 Tabulky č. 175 a 176 podávají přehled prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 11 (Modus).

Tabulka č. 175: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 11 – Modus – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	zákaz	právo	právo	zásada	právo	zásada
2	možnost	povinnost	povinnost	norma	povinnost	norma
3	příkaz	norma	zákaz	pravomoc	zákaz	pravomoc
4	zásada	rozkaz	příkaz	rozkaz	příkaz	
5		pravomoc	možnost		rozkaz	
6					možnost	

Tabulka č. 176: Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv kategorie 11 – Modus – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	povinnost	právo	povinnost	právo	povinnost	právo
2	zákaz	zásada	zákaz	zásada	zákaz	zásada
3		pravomoc		pravomoc	možnost	rozkaz
4		norma		příkaz	norma	pravomoc
5		příkaz		rozkaz	příkaz	
6		možnost		norma		
7		rozkaz		možnost		

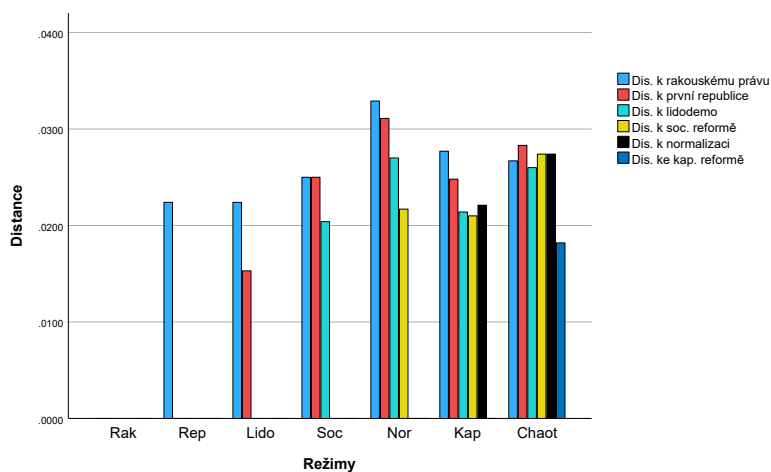
Jestliže v období Chaotů je nejfrekventovanějším aktivním slovem „zákaz“ a nejpotlačenějším k období Kap. reformy „právo“, tak nejpotlačenější slova před rokem 1990 jsou slova jako „zásada“, „norma“ či „pravomoc“.

§ 101

Adjektivní distance kategorie 1 – Právní

101.1 Distance společných adjektivních lemmat kategorie 1 – Právní – podává graf č. 229 a tabulka č. 177.

Z tabulky č. 177 je zřejmé, že i na úrovni první kategorie adjektiv jsou si nejbližší režimy Lidodemo a První republika.

Graf č. 229: Distance společných slovníků adjektivních lemat – kategorie 1 – Právnická**Tabulka č. 177:** Srovnání distancí podle kategorie 1 adjektiv – Právnická

Por.	Kat1	DisK1	VšeAdj	VšeAdj
21	R-N	0,0329	R-N	0,2213
20	1R-N	0,0311	S-CH	0,2076
19	1R-CH	0,0283	N-CH	0,2017
18	R-K	0,0277	1R-N	0,1969
17	S-CH	0,0274	L-CH	0,1947
16	N-CH	0,0274	R-CH	0,1903
15	L-N	0,0270	1R-CH	0,1895
14	R-CH	0,0267	R-K	0,1893
13	L-CH	0,0260	R-S	0,1870
12	R-S	0,0250	R-L	0,1833
11	1R-S	0,0250	N-K	0,1720
10	1R-K	0,0248	S-K	0,1695
9	R-1R	0,0224	1R-S	0,1685

8	R-L	0,0224	L-N	0,1665
7	N-K	0,0221	1R-K	0,1624
6	S-N	0,0217	L-K	0,1603
5	L-K	0,0214	R-1R	0,1575
4	S-K	0,0210	S-N	0,1329
3	L-S	0,0204	1R-L	0,1266
2	K-CH	0,0182	L-S	0,1243
1	1R-L	0,0153	K-CH	0,1238

- * Legenda: Kat1 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 1 – Právní.
 DisK1 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeAdj. – dvojice porovnávaných režimů pro všechna adjektiva.
 DisAdj – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna adjektiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

101.2 Tabulky č. 177 a 178 podávají přehled prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 1 (Právní).

Tabulka č. 178: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 1 – Právní – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	právní	státní	právní	státní	právnícký	státní
2	správní	služební	správní	závazný	oprávněný	závazný
3	veřejný	zvláštní	veřejný	rozpočtový	služební	rozpočtový
4	prováděcí	oprávněný	právnícký	příslušný	správní	prováděcí
5	platební	příslušný	oprávněný	nadřízený	cestovní	nadřízený
6	povinný	závazný	statutární	zvláštní	veřejný	příslušný
7	zúčastněný	výdělečný	platební	služební	pozemkový	zúčastněný
8	mrtvý	kárný	povinný	splatný	zvláštní	generální
9	registrovaný	odsouzený	pisemný	postižený	výdělečný	postižený

10	pověřený	cestovní	pověřený	vládní	odsouzený	podřízený
11	justiční	pozemkový	občanský	prováděcí	pisemný	vládní
12	smluvní	splatný	dozorčí	kárný	dozorčí	platební
13	statutární	majetkový	zástavní	generální	statutární	pozůstalý
14	veřejnoprávní	hlasovací	registrovaný	pozůstalý	zástavní	rozvedený
15	nemovitý	civilní	mrtvý	zákonný	právní	ovdovělý

Tabulka č. 179: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 1 – Právní – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	právní	státní	právní	státní	právní	státní
2	správní	peněžní	správní	vládní	právnícký	služební
3	právnícký	obviněný	právnícký	zúčastněný	správní	vládní
4	veřejný	generální	zvláštní	majetkový	zvláštní	platný
5	zvláštní	odsouzený	prováděcí	příslušný	prováděcí	veřejný
6	služební	vládní	oprávněný	služební	pověřený	pozemkový
7	platební	zákonný	pisemný	obviněný	statutární	zákonný
8	příslušný	kárný	platební	peněžitý	příslušný	soukromý
9	statutární	prodávající	statutární	pozemkový	pisemný	zúčastněný
10	prováděcí	nadřízený	pověřený	zákonný	cestovní	dozorčí
11	pisemný	poškozený	cestovní	platný	oprávněný	pozůstalý
12	registrovaný	oprávněný	registrovaný	odvolací	platební	peněžitý
13	peněžní	kupní	závazný	kárný	registrovaný	nájemní
14	dozorčí	soudcovský	smluvní	pozůstalý	závazný	civilní
15	pověřený	platný	odpovědný	generální	mrtvý	zástavní

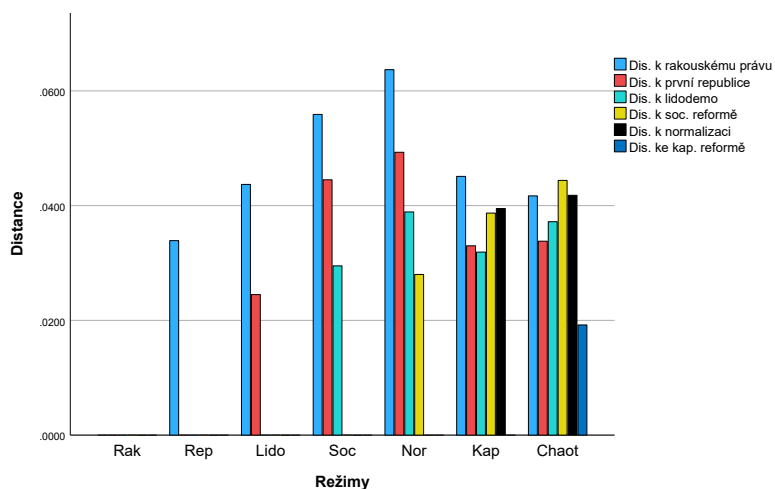
Tabulky č. 178 a 179 ukazují na důraz, který kladou režimy po roce 1990 na adjektivum „právní“ oproti všem ostatním režimům a potlačují adjektivum „státní“.

§ 102

Adjektivní distance kategorie 2 – Odvětví

102.1 Distanci společných adjektivních lemat kategorie 2 Odvětví popisuje graf č. 230 a tabulka č. 180.

Graf č. 230: Distance společných slovníků adjektivních lemat – kategorie 2 – Odvětví

Tabulka č. 180: Srovnání distancí podle kategorie 2 adjektiv – Odvětví

Por.	Kat2	DisK2	VšeAdj	VšeAdj
21	R-N	0,0637	R-N	0,2213
20	R-S	0,0559	S-CH	0,2076
19	1R-N	0,0493	N-CH	0,2017
18	R-K	0,0451	1R-N	0,1969
17	1R-S	0,0445	L-CH	0,1947
16	S-CH	0,0444	R-CH	0,1903
15	R-L	0,0437	1R-CH	0,1895

14	N-CH	0,0418	R-K	0,1893
13	R-CH	0,0417	R-S	0,1870
12	N-K	0,0395	R-L	0,1833
11	L-N	0,0389	N-K	0,1720
10	S-K	0,0387	S-K	0,1695
9	L-CH	0,0372	1R-S	0,1685
8	R-1R	0,0339	L-N	0,1665
7	1R-CH	0,0338	1R-K	0,1624
6	1R-K	0,0330	L-K	0,1603
5	L-K	0,0319	R-1R	0,1575
4	L-S	0,0295	S-N	0,1329
3	S-N	0,0280	1R-L	0,1266
2	1R-L	0,0245	L-S	0,1243
1	K-CH	0,0192	K-CH	0,1238

- * Legenda: Kat2 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 2 – Odvětví.
 DisK2 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeAdj – dvojice porovnávaných režimů pro všechna adjektiva.
 DisAdj – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna adjektiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Z hlediska kategorie 2 jsou si nejbližší režimy Chaotů a Kap. reformy, poté První republika a Lidodemo a konečně Soc. reforma a Normalizace. Naopak nejvzdálenější je Rakousko a Normalizace.

102.2 Tabulky č. 181 a 182 podávají přehled prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 2 (Odvětví).

Z tabulek vyplývá, že režimy po roce 1990 upřednostňují především oblasti daní, cel a obchodu a potlačují hospodaření a sociální věci.

Tabulka č. 181: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 2 – Odvětví – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	léčivý	celní	daňový	hospodářský	celní	hospodářský
2	finanční	volební	zdravotní	pracovní	daňový	pracovní
3	technický	vojenský	léčivý	sociální	vojenský	zemědělský
4	kvalifikovaný	sociální	obchodní	zemědělský	obchodní	sociální
5	stavební	ústavní	úřední	invalidní	ústavní	invalidní
6	veterinární	pracovní	účetní	lesní	zdravotní	lesní
7	poštovní	politický	bezpečnostní	požární	živnostenský	stavební
8	samosprávný	daňový	trestní	lidový	bezpečnostní	požární
9	vzdělávací	invalidní	trestný	volební	úřední	lidový
10	zdravotní	hospodářský	finanční	výrobní	trestný	výrobní
11	minerální	kázeňský	živnostenský	vědecký	účetní	baňský
12	komunikační	ozbrojený	veterinární	důchodový	politický	starobní
13	námořní	živnostenský	soudní	starobní	volební	důchodový
14	pozemní	poslanecký	ústavní	stavební	trestní	průmyslový
15	lidský	statistický	kvalifikovaný	průmyslový	vyměřovací	vědecký

Tabulka č. 182: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 2 – Odvětví – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	obchodní	pracovní	obchodní	vojenský	zdravotní	vojenský
2	finanční	lidový	zdravotní	úřední	technický	úřední
3	celní	hospodářský	veterinární	hospodářský	veterinární	železniční
4	daňový	volební	technický	pracovní	léčivý	volební
5	zdravotní	zemědělský	celní	zemědělský	celní	politický
6	léčivý	invalidní	léčivý	volební	daňový	zaopatřovací

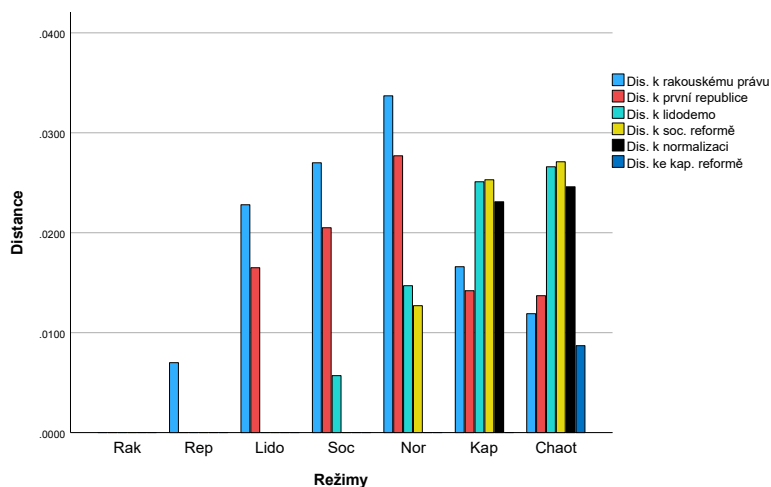
7	veterinární	vojenský	daňový	trestní	obchodní	trestní
8	účetní	lesní	finanční	trestný	bezpečnostní	živnostenský
9	technický	výchovný	bezpečnostní	lidový	pracovní	branný
10	úřední	trestný	silniční	sociální	účetní	válečný
11	bezpečnostní	ozbrojený	kvalifikovaný	zaopatřovací	kontrolní	soudní
12	živnostenský	starobní	účetní	rodinný	ústavní	školní
13	silniční	výrobní	kontrolní	závodní	silniční	hospodářský
14	stavební	sociální	pozemní	komunální	kvalifikovaný	sociální
15	samosprávný	vědecký	ústavní	soudní	pozemní	trestný

§ 103

Adjektivní distance kategorie 3 – Území

103.1 Distanci společných adjektivních lemat kategorie 3 (Území) podává graf č. 231 a tabulka č. 183.

Graf č. 231: Distance společných slovníků adjektivních lemat – kategorie 3 – Území

Tabulka č. 183: Srovnání distancí podle kategorie 3 adjektiv – Území

Por.	Kat3	DisK3	VšeAdj	VšeAdj
21	R-N	0,0637	R-N	0,2213
20	R-S	0,0559	S-CH	0,2076
19	1R-N	0,0493	N-CH	0,2017
18	R-K	0,0451	1R-N	0,1969
17	1R-S	0,0445	L-CH	0,1947
16	S-CH	0,0444	R-CH	0,1903
15	R-L	0,0437	1R-CH	0,1895
14	N-CH	0,0418	R-K	0,1893
13	R-CH	0,0417	R-S	0,1870
12	N-K	0,0395	R-L	0,1833
11	L-N	0,0389	N-K	0,1720
10	S-K	0,0387	S-K	0,1695
9	L-CH	0,0372	1R-S	0,1685
8	R-1R	0,0339	L-N	0,1665
7	1R-CH	0,0338	1R-K	0,1624
6	1R-K	0,0330	L-K	0,1603
5	L-K	0,0319	R-1R	0,1575
4	L-S	0,0295	S-N	0,1329
3	S-N	0,0280	1R-L	0,1266
2	1R-L	0,0245	L-S	0,1243
1	K-CH	0,0192	K-CH	0,1238

- * Legenda: Kat3 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 3 – Území.
 DisK3 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeAdj – dvojice porovnávaných režimů pro všechna adjektiva.
 DisAdj – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna adjektiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Distance nejbližších a nejvzdálenějších režimů podle kategorie 3 jsou obdobné jako u kategorie druhé.

103.2 Tabulky č. 184 a 185 popisují prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 3 (Území).

Tabulka č. 184: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 3 – Území – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	krajský	český	tuzemský	národní	český	národní
2	tuzemský	okresní	mezinárodní	československý	okresní	československý
3	mezinárodní	národní	vnitrozemský	ústřední	tuzemský	ústřední
4	zahraniční	československý		okresní	mezinárodní	krajský
5	cizozemský	ústřední		místní	vnitrozemský	zahraniční
6		místní		krajský	pražský	místní
7		městský		zahraniční		městský
8		pražský		městský		cizozemský
9		vnitrozemský		český		německý
10		německý		cizozemský		
11				německý		
12				pražský		

Tabulka č. 185: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 3 – Území – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	český	národní	český	národní	český	československý
2	zahraniční	československý	mezinárodní	československý	zahraniční	okresní
3	mezinárodní	ústřední	zahraniční	okresní	krajský	místní
4	tuzemský	místní	městský	ústřední	mezinárodní	ústřední
5	cizozemský	okresní	tuzemský	místní	městský	cizozemský
6		krajský	vnitrozemský	krajský	národní	pražský

7	městský	německý	vnitrozemský	tuzemský
8	pražský	cizozemský		německý
9	německý	pražský		
10	vnitrozemský			

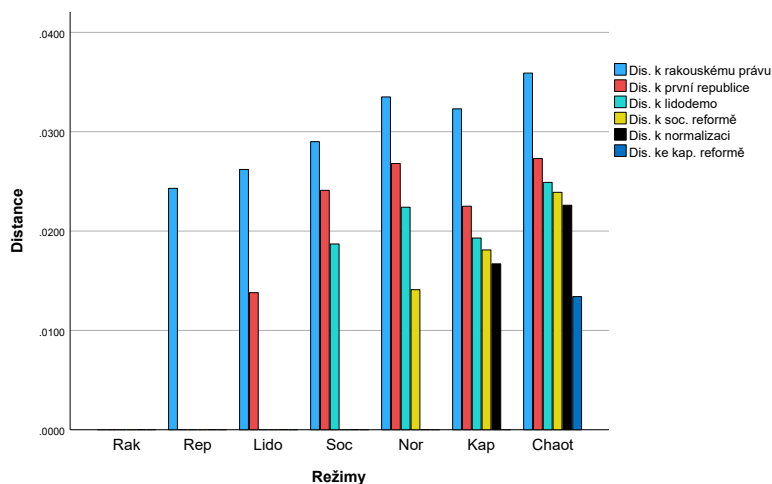
Vcelku pochopitelně režimy po roce 1990 upřednostňují adjektivum „český“ a potlačují „československý“. Podobně zřejmé je posílení slova „krajský“ a potlačení „okresní“ mezi režimy Chaotů a Kap. reformy. Celkově se zdá, že adjektivní kategorie 2 a 3 jsou v zásadě stabilní.

§ 104

Adjektivní distance kategorie 4 – Způsob

104.1 Distanci společných adjektivních lemmat kategorie 4 (Způsob) podává graf č. 232 a tabulka č. 186.

Graf č. 232: Distance společných slovníků adjektivních lemmat – kategorie 4 – Způsob

Tabulka č. 186: Srovnání distancí podle kategorie 4 adjektiv – Způsob

Por.	Kat4	DisK4	VšeAdj	VšeAdj
21	R-CH	0,0359	R-N	0,2213
20	R-N	0,0335	S-CH	0,2076
19	R-K	0,0323	N-CH	0,2017
18	R-S	0,0290	1R-N	0,1969
17	1R-CH	0,0273	L-CH	0,1947
16	1R-N	0,0268	R-CH	0,1903
15	R-L	0,0262	1R-CH	0,1895
14	L-CH	0,0249	R-K	0,1893
13	R-1R	0,0243	R-S	0,1870
12	1R-S	0,0241	R-L	0,1833
11	S-CH	0,0239	N-K	0,1720
10	N-CH	0,0226	S-K	0,1695
9	1R-K	0,0225	1R-S	0,1685
8	L-N	0,0224	L-N	0,1665
7	L-K	0,0193	1R-K	0,1624
6	L-S	0,0187	L-K	0,1603
5	S-K	0,0181	R-1R	0,1575
4	N-K	0,0167	S-N	0,1329
3	S-N	0,0141	1R-L	0,1266
2	1R-L	0,0138	L-S	0,1243
1	K-CH	0,0134	K-CH	0,1238

- * Legenda: Kat4 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 4 – Způsob.
 DisK4 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeAdj – dvojice porovnávaných režimů pro všechna adjektiva.
 DisAdj – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna adjektiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Zatímco u nejbližších režimů se kategorie 4 podobá předcházejícím kategoriím, u nejvzdálenějších režimů je Rakousko nejvzdálenějším režimem období po roce 1990, stejně jako období Normalizace.

104.2 Tabulky č. 187 a 188 popisují prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 4 (Způsob).

Tabulka č. 187: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 4 – Způsob – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	účinný	základní	cenný	společenský	cenný	společenský
2	upravující	vlastní	účinný	řízený	samostatný	řízený
3	rozšířený	částečný	upravující	základní	opravný	společný
4	úvodní	cenný	rozšířený	částečný	určený	výhradní
5	vyhlášený	celý	vyhlášený	společný	rozhodný	změněný
6	nezbytný	náhradní	úvodní	výhradní	vydaný	částečný
7	kolektivní	opravný	vydaný	celý	uzavřený	závěrečný
8	vydaný	věcný	samostatný	změněný	funkční	základní
9	přenesený	společenský	kolektivní	vlastní	poskytnutý	celý
10	společný	rozhodný	uzavřený	vypočtený	vstupní	vyžadující
11	zkusební	způsobený	přenesený	hrubý	jmenovitý	vypočtený
12	vázaný	funkční	nezbytný	věcný	získaný	vzájemný
13	vybraný	určený	předběžný	vzájemný	cizí	spravovaný
14	požadovaný	zaplacený	poskytnutý	závěrečný	uskutečněný	hrubý
15	obsahující	plný	obsahující	přiznaný	ověřený	dosažený

Tabulka č. 188: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 4 – Způsob – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	cenný	společenský	účinný	výkonný	účinný	určitý
2	účinný	částečný	cenný	náhradní	cenný	celý
3	upravující	plný	upravující	celý	upravující	jmenovaný
4	rozšířený	celý	základní	vlastní	základní	vlastní
5	vyhlášený	řízený	nezbytný	doplňující	nezbytný	ustanovený
6	vydaný	společný	rozšířený	určitý	rozšířený	náhradní
7	úvodní	způsobený	vybraný	učiněný	vyhlášený	podrobený
8	nezbytný	náhradní	vyhlášený	opravný	vybraný	předepsaný
9	vybraný	zvolený	úvodní	podrobený	úvodní	vedlejší
10	kolektivní	hrubý	kolektivní	stálý	kolektivní	zřízený
11	samostatný	určitý	určený	vydaný	poskytovaný	stálý
12	přenesený	denní	požadovaný	rozhodný	určený	úhrnný
13	obsahující	vzájemný	poskytovaný	přímý	odpovídající	věcný
14	požadovaný	výkonný	uzavřený	dobrovolný	předpokládaný	bývalý
15	určený	doplňovací	přenesený	zařazený	přenesený	započítatelný

Jestliže pro režimy po roce 1990 je prioritní adjektivum „cenný“, pak nejpotlačovanější je slovo „společenský“.

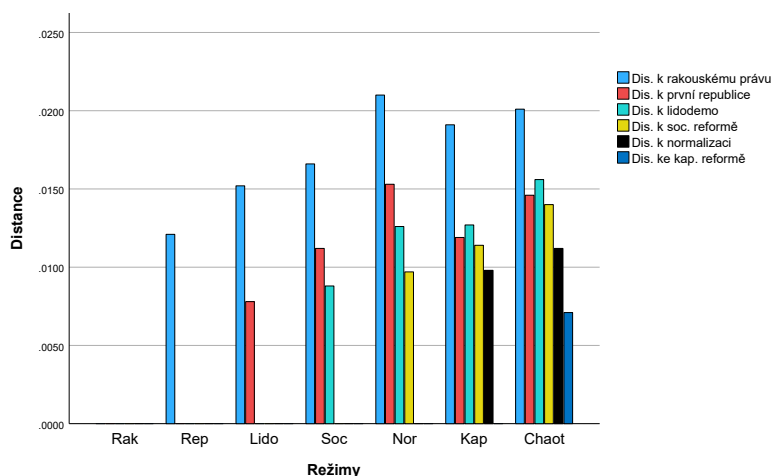
§ 105

Adjektivní distance kategorie 8 – Hodnocení

105.1 Distanci společných adjektivních lemmat kategorie 8 (Hodnocení) podává graf č. 233 a tabulka č. 189.

Základní distance největší a nejmenší zůstávají zachovány. Struktura distancí mezi Kap. reformou a Chaoty ve vztahu k předešlým obdobím se mění v tom smyslu, že předcházející období se více diferencují. Blízkost Kap. reformy a Chaotů však zůstává neměnná.

Graf č. 233: Distance společných slovníků adjektivních lemmat – kategorie 8 – Hodnocení

Tabulka č. 189: Srovnání distancí podle kategorie 8 adjektiv – Hodnocení

Por.	Kat8	DisK8	VšeAdj	VšeAdj
21	R-N	0,0210	R-N	0,2213
20	R-CH	0,0201	S-CH	0,2076
19	R-K	0,0191	N-CH	0,2017
18	R-S	0,0166	1R-N	0,1969
17	L-CH	0,0156	L-CH	0,1947
16	1R-N	0,0153	R-CH	0,1903
15	R-L	0,0152	1R-CH	0,1895
14	1R-CH	0,0146	R-K	0,1893
13	S-CH	0,0140	R-S	0,1870
12	L-K	0,0127	R-L	0,1833
11	L-N	0,0126	N-K	0,1720
10	R-1R	0,0121	S-K	0,1695
9	1R-K	0,0119	1R-S	0,1685

8	S-K	0,0114	L-N	0,1665
7	1R-S	0,0112	1R-K	0,1624
6	N-CH	0,0112	L-K	0,1603
5	N-K	0,0098	R-1R	0,1575
4	S-N	0,0097	S-N	0,1329
3	L-S	0,0088	1R-L	0,1266
2	1R-L	0,0078	L-S	0,1243
1	K-CH	0,0071	K-CH	0,1238

- * Legenda: Kat8 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 8 – Hodnocení.
 DisK8 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeAdj – dvojice porovnávaných režimů pro všechna adjektiva.
 DisAdj – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna adjektiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

105.2. Tabulky č. 190 a 191 popisují prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 8 (Hodnocení).

Tabulka č. 190: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 8 – Hodnocení – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	členský	činný	členský	jednotný	činný	jednotný
2	nový	hmotný	nový	potřebný	nový	odborný
3	odborný	stanovený	zbytečný	účelový	valný	účelový
4	možný	potřebný	valný	ochranný	nebezpečný	potřebný
5	zbytečný	valný	možný	hlavní	spojený	ochranný
6	hlavní	nebezpečný	spojený	odborný	zbytečný	hlavní
7	osobní	všeobecný	nebezpečný	běžný	všeobecný	členský
8	dostatečný	důležitý	osobní	důležitý	nucený	celkový
9	podstatný	poměrný	činný	celkový	hmotný	vnitřní

10	obecný	účelový	skutečný	vnitřní	životní	vhodný
11	bezpečný	běžný	důvodný	účelný	stanovený	účelný
12	rovnocenný	úplný	dostatečný	vhodný	správný	běžný
13	vnitřní	nutný	nucený	stanovený	obvyklý	chráněný
14	celkový	mimořádný	životní	chráněný	možný	obecný
15	přiměřený	zjištěný	přiměřený	odůvodněný	skutečný	odůvodněný

Tabulka č. 191: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 8 – Hodnocení – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	členský	potřebný	členský	jednotný	členský	všeobecný
2	stanovený	jednotný	stanovený	činný	stanovený	potřebný
3	nový	hlavní	nový	potřebný	odborný	řádný
4	životní	důležitý	odborný	všeobecný	životní	činný
5	odborný	řádný	životní	obecný	nový	pomocný
6	valný	nutný	zbytečný	důležitý	zbytečný	přiměřený
7	možný	činný	možný	hlavní	ochranný	obecný
8	zbytečný	přiměřený	nebezpečný	nutný	možný	nutný
9	nebezpečný	vhodný	spojený	řádný	chráněný	důležitý
10	spojený	vážný	chráněný	mimořádný	vnitřní	valný
11	chráněný	vadný	celkový	nepřátelský	závažný	mimořádný
12	provozní	běžný	závažný	poměrný	nebezpečný	pravidelný
13	vnitřní	účelný	ochranný	hodný	spojený	sporný
14	mimořádný	přípustný	zjištěný	pomocný	hmotný	přípustný
15	celkový	závažný	hmotný	přípustný	osobní	nesporný

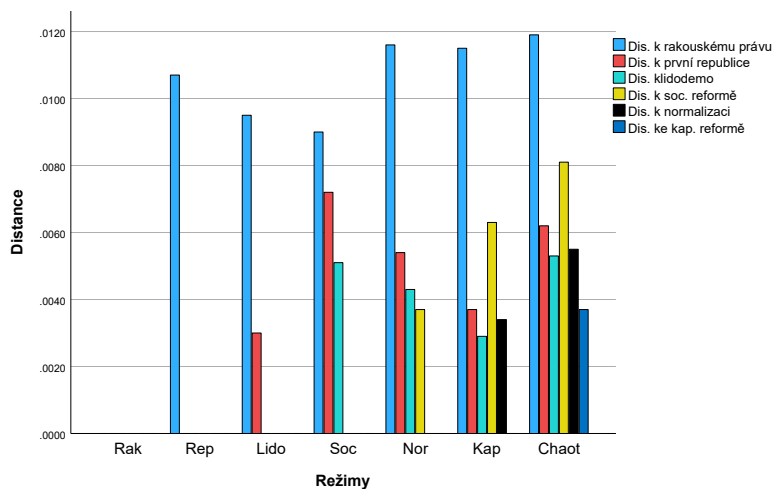
Nejfrekventovanější pasivní slova jsou „jednotný“ a „potřebný“. Naopak mezi nejfrekventovanější slova aktivní patří „nový“, které ovšem patří ke slovům typickým pro novelizace.

§ 106

Adjektivní distance kategorie 9 – Odkaz

106.1 Distanci společných adjektivních lemmat kategorie 9 (Odkaz) podává graf č. 234 a tabulka č. 192.

Graf č. 234: Distance společných slovníků adjektivních lemmat – kategorie 9 – Odkaz

Tabulka č. 192: Srovnání distancí podle kategorie 9 adjektiv – Odkaz

Por.	Kat9	DisK9	VšeAdj	VšeAdj
21	R-CH	0,0119	R-N	0,2213
20	R-N	0,0116	S-CH	0,2076
19	R-K	0,0115	N-CH	0,2017
18	R-1R	0,0107	1R-N	0,1969
17	R-L	0,0095	L-CH	0,1947
16	R-S	0,0090	R-CH	0,1903
15	S-CH	0,0081	1R-CH	0,1895

14	1R-S	0,0072	R-K	0,1893
13	S-K	0,0063	R-S	0,1870
12	1R-CH	0,0062	R-L	0,1833
11	N-CH	0,0055	N-K	0,1720
10	1R-N	0,0054	S-K	0,1695
9	L-CH	0,0053	1R-S	0,1685
8	L-S	0,0051	L-N	0,1665
7	L-N	0,0043	1R-K	0,1624
6	1R-K	0,0037	L-K	0,1603
5	S-N	0,0037	R-1R	0,1575
4	K-CH	0,0037	S-N	0,1329
3	N-K	0,0034	1R-L	0,1266
2	1R-L	0,0030	L-S	0,1243
1	L-K	0,0029	K-CH	0,1238

- * Legenda: Kat9 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 9 – Odkaz.
 DisK9 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeAdj – dvojice porovnávaných režimů pro všechna adjektiva.
 DisAdj – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna adjektiva.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Oproti jiným kategoriím se mění pořadí nejbližších režimů v tom smyslu, že Kap. reforma se nejvíce blíží období Lidodemo. Je to dáno radikálními změnami předcházejících režimů. Pozoruhodná je také blízkost Kap. reformy a Normalizace. Naopak distance Kap. reformy a Chaotů poklesla až na 4. místo.

106.2 Tabulky č. 193 a 194 popisují prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 9 (Odkaz).

Aktivní adjektiva „dosavadní“, „související“ a „uvedený“ převažují oproti všem předcházejícím režimům, kromě vztahu mezi Kap. reformou a Chaoty.

Tabulka č. 193: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 9 – Odkaz – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	dosavadní	uvedený	dosavadní	ostatní	uvedený	ostatní
2	související	ostatní	související	další	dosavadní	další
3	jiný	jednotlivý	uvedený	jednotlivý	související	jiný
4	dotčený	další	dotčený	vyplývající	vedený	vyplývající
5	daný	vyplývající	vedený	uložený	týkající	jednotlivý
6	vedený	uložený	daný		dotčený	uložený
7	týkající		týkající		nějaký	daný
8			jiný			
9			nějaký			

Tabulka č. 194: Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv kategorie 9 – Odkaz – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

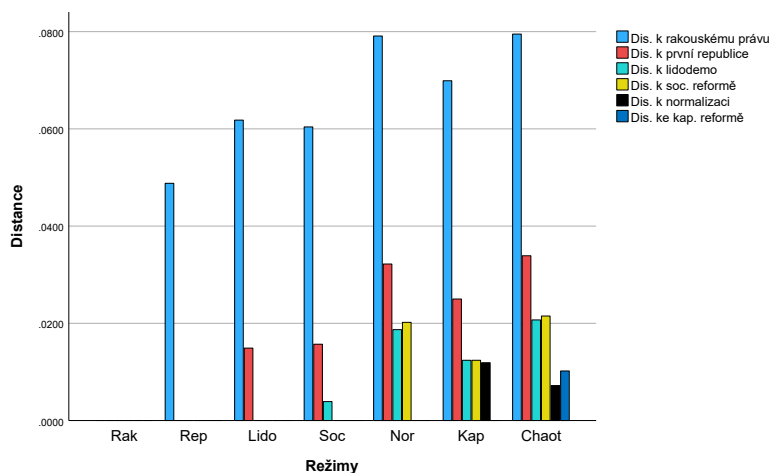
Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	uvedený	ostatní	související	ostatní	dosavadní	uvedený
2	dosavadní	jiný	dosavadní	jednotlivý	související	jednotlivý
3	související	jednotlivý	vedený	jiný	jiný	ostatní
4	dotčený	další	týkající	uvedený	vedený	nějaký
5	vedený	vyplývající	další	nějaký	další	uložený
6	daný	nějaký	daný	uložený	týkající	
7	týkající	uložený	dotčený		vyplývající	
8			vyplývající		daný	
9					dotčený	

§ 107

Distance verba kategorie 1 – Modální, exist. a pomocná

107.1 Distanci společných sloves kategorie 1 (Modální) podává graf č. 235 a tabulka č. 195.

Graf č. 235: Distance společných slovníků lemmat – verba – kategorie 1 – Modální, existenciální a pomocná

Tabulka č. 195: Srovnání distancí podle kategorie 1 verba – Modální

Por.	Kat1	DisK1	VšeVer	VšeVer
21	R-CH	0,0795	R-CH	0,2300
20	R-N	0,0791	R-N	0,2045
19	R-K	0,0699	R-K	0,2043
18	R-L	0,0618	R-S	0,1815
17	R-S	0,0604	R-L	0,1797
16	R-1R	0,0488	R-1R	0,1529
15	1R-CH	0,0339	1R-CH	0,1490

14	1R-N	0,0322	1R-N	0,1244
13	1R-K	0,0250	S-CH	0,1210
12	S-CH	0,0215	1R-K	0,1207
11	L-CH	0,0207	L-CH	0,1193
10	S-N	0,0202	1R-S	0,1014
9	L-N	0,0187	L-N	0,0900
8	1R-S	0,0157	N-CH	0,0888
7	1R-L	0,0149	L-K	0,0878
6	L-K	0,0124	S-K	0,0825
5	S-K	0,0124	S-N	0,0769
4	N-K	0,0119	1R-L	0,0731
3	K-CH	0,0102	N-K	0,0680
2	N-CH	0,0072	K-CH	0,0632
1	L-S	0,0039	L-S	0,0628

- * Legenda: Kat1 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 1 – Modální, exist. a pomocná.
 DisK1 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeVer – dvojice porovnávaných režimů pro všechna verba.
 DisVer – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna verba.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Kategorie 1 (Modální) zcela mění dosavadní vzdálenosti mezi jednotlivými režimy. Nejbližší jsou si období Lidodemo a Soc. reforma, Normalizace a Chaoté, Kap. reforma a Chaoté a Normalizace a Kap. reforma. Zjevně se posiluje blízkost Normalizace k obdobím po roce 1990.

107.2 Tabulky č. 196 a 197 popisují prvních 15 aktivních a pasivních sloves kategorie 1 (Modální).

Z tabulek plyne, že aktivních sloves kategorie 1 je velmi málo, zatímco pasivních mnoho, kromě vztahu období po roce 1990 k Normalizaci.

Tabulka č. 196: Prvních 15 aktivních a pasivních verb kategorie 1 – Modální – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	jít	být	nebýt	moci	být	moci
2	vést	moci	muset	jít	nebýt	jít
3	nemuset	mít	být	nemoci	muset	dávat
4	dán	muset	mít	dát	mít	dát
5	nechtít	nemoci	vést	možen	nesmět	nechtít
6		nebýt	dojít	dávat	dojít	nedojit
7		nesmět	nemít	nejít	nemít	
8		možen	nesmět	nedojit	vést	
9		nejít	smět	nechtít	nemoci	
10		dát	nemuset		smět	
11		dojít	chtít		chtít	
12		dávat	dán		nejít	
13		nemít	nedát		nedat	
14		smět			nemuset	
15		nedojit			možen	

Tabulka č. 197: Prvních 15 aktivních a pasivních verb kategorie 1 – Modální – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	vést	být	dojít	být	dojít	být
2	dojít	moci	vést	moci	vést	moci
3	nesmět	mít	muset	mít	nemuset	mít
4		nemoci	nemuset	nebýt		nebýt
5		nebýt		nemoci		dát
6		jít		možen		smět

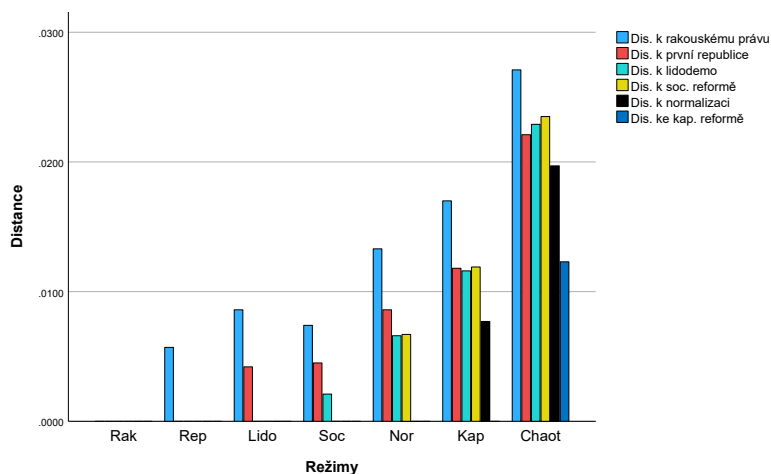
7	muset	dát	nemoci
8	dát	jít	nesmět
9	možen	nejít	možen
10	dávat	smět	dán
11	nejít	nedojit	nemít
12	nedojit	dán	jít
13	dán	nemít	chtít
14	smět	dávat	dávat
15	chtít	nedát	muset

§ 108

Distance verba kategorie 2 – Modifikační

108.1 Distanci společných sloves kategorie 2 (Modifikační) popisuje graf č. 236 a tabulka č. 198.

Graf č. 236: Distance společných slovníků lemmat – verba – kategorie 2 – Modifikační

Tabulka č. 198: Srovnání distancí podle kategorie 2 verba – Modifikační

Por.	Kat2	DisK2	VšeVer	VšeVer
21	R-CH	0,0271	R-CH	0,2300
20	S-CH	0,0235	R-N	0,2045
19	L-CH	0,0229	R-K	0,2043
18	1R-CH	0,0221	R-S	0,1815
17	N-CH	0,0197	R-L	0,1797
16	R-K	0,0170	R-1R	0,1529
15	R-N	0,0133	1R-CH	0,1490
14	K-CH	0,0123	1R-N	0,1244
13	S-K	0,0119	S-CH	0,1210
12	1R-K	0,0118	1R-K	0,1207
11	L-K	0,0116	L-CH	0,1193
10	R-L	0,0086	1R-S	0,1014
9	1R-N	0,0086	L-N	0,0900
8	N-K	0,0077	N-CH	0,0888
7	R-S	0,0074	L-K	0,0878
6	S-N	0,0067	S-K	0,0825
5	L-N	0,0066	S-N	0,0769
4	R-1R	0,0057	1R-L	0,0731
3	1R-S	0,0045	N-K	0,0680
2	1R-L	0,0042	K-CH	0,0632
1	L-S	0,0021	L-S	0,0628

- * Legenda: Kat2 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 2 – Modifikační.
 DisK2 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeVer – dvojice porovnávaných režimů pro všechna verba.
 DisVer – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna verba.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Modifikační slovesa odlišují režimy po roce 1990 od všech ostatních režimů, a dokonce i distance mezi Kap. reformou a Chaoty je až na 14. místě. Extrémnost období Chaoty je tak jednoznačně prokázána.

108.2 Tabulky č. 199 a 200 ukazují prvních 15 aktivních a pasivních sloves kategorie 2 (Modifikační)

Aktivní sloveso „nahrazovat“ vévodí proti všem režimům v obdobích po roce 1990. Vcelku jasně se tím ukazuje, čím se režimy po roce 1990 především zabývaly.

Tabulka č. 199: Prvních 15 aktivních a pasivních verb kategorie 2 – Modifikační – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	nahrazovat	stanovit	nahrazovat	stanovit	nahrazovat	stanovit
2	vkládat	upravit	znít	upravit	znít	upravit
3	zrušit	vyhlásit	vkládat	upravovat	doplňovat	upravovat
4	zrušovat	upravovat	doplňovat	vyhlásit	vkládat	změnit
5	doplňovat	rušit	zrušit	změnit	označovat	zrušovat
6	znít	zrušen	zrušovat	změněn	měnit	změněn
7	označovat	nahradit	označovat	rušit	zrušit	nahradit
8	měnit	změněn	měnit	nahradit	vyhlásit	
9	uveřejnit	rušen	uveřejnit	rušen	zrušen	
10	změnit		zrušen		uveřejnit	
11	doplnit		doplnit		doplnit	
12	neměnit		neměnit		rušit	
13					neměnit	
14					rušen	

Tabulka č. 200: Prvních 15 aktivních a pasivních verb kategorie 2 – Modifikační – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

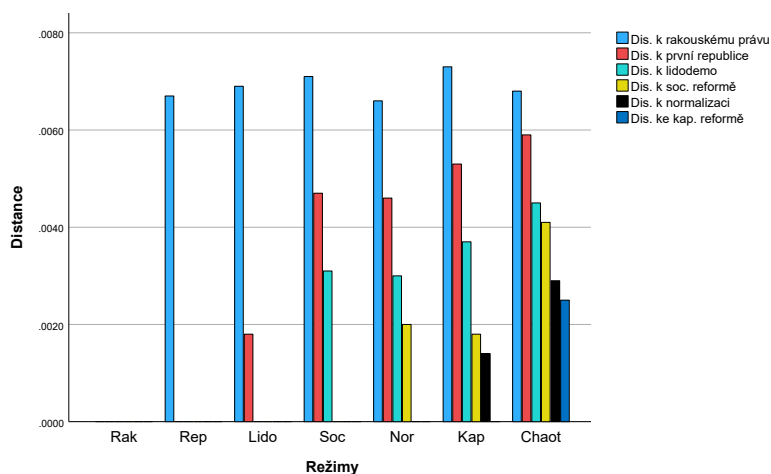
Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	nahrazovat	stanovit	nahrazovat	stanovit	nahrazovat	upravit
2	znít	upravit	znít	upravit	znít	nahradit
3	vkládat	nahradit	vkládat	vyhlásit	vkládat	vyhlásit
4	doplňovat	upravovat	doplňovat	upravovat	doplňovat	zrušen
5	zrušit	rušit	zrušit	rušit	zrušit	rušit
6	označovat	změnit	označovat	nehradit	označovat	změněn
7	zrušovat	vyhlásit	zrušovat	doplnit	zrušovat	doplnit
8	měnit	zrušen	měnit	zrušen	stanovit	neměnit
9	uveřejnit	doplnit	uveřejnit	změnit	měnit	upravovat
10	neměnit	změněn		změněn	změnit	rušen
11		rušen		rušen	uveřejnit	
12				neměnit		

§ 109

Distance verba kategorie 3 – Modus

109.1 Distanci společných sloves kategorie 3 (Modus) popisuje graf č. 237 a tabulka č. 201.

Z hlediska kategorie Modus má kap. reforma nejbliže k Normalizaci a Soc. reformě a to mnohem blíže než k období Chaotů.

Graf č. 237: Distance slovníků společných lemmat – verba – kategorie 3 – Modus**Tabulka č. 201:** Srovnání distancí podle kategorie 3 verba – Modus

Por.	Kat3	DisK3	VšeVer	VšeVer
21	R-K	0,0073	R-CH	0,2300
20	R-S	0,0071	R-N	0,2045
19	R-L	0,0069	R-K	0,2043
18	R-CH	0,0068	R-S	0,1815
17	R-1R	0,0067	R-L	0,1797
16	R-N	0,0066	R-1R	0,1529
15	1R-CH	0,0059	1R-CH	0,1490
14	1R-K	0,0053	1R-N	0,1244
13	1R-S	0,0047	S-CH	0,1210
12	1R-N	0,0046	1R-K	0,1207
11	L-CH	0,0045	L-CH	0,1193
10	S-CH	0,0041	1R-S	0,1014
9	L-K	0,0037	L-N	0,0900

8	L-S	0,0031	N-CH	0,0888
7	L-N	0,0030	L-K	0,0878
6	N-CH	0,0029	S-K	0,0825
5	K-CH	0,0025	S-N	0,0769
4	S-N	0,0020	1R-L	0,0731
3	1R-L	0,0018	N-K	0,0680
2	S-K	0,0018	K-CH	0,0632
1	N-K	0,0014	L-S	0,0628

- * Legenda: Kat3 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 3 – Modus.
 DisK3 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeVer – dvojice porovnávaných režimů pro všechna verba.
 DisVer – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna verba.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

109.2 Tabulky č. 202 a 203 popisují prvních 15 aktivních a pasivních sloves kategorie 3 (Modus).

Tabulka č. 202: Prvních 15 aktivních a pasivních verb kategorie 3 – Modus – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	zakázán	povinen	zakázán	povinen	povinen	platit
2	nařídit	platit	zakazovat	platit	zakázán	povolit
3	nevydávat	povolit	nařízen	povolit	ustanovit	povolovat
4	nařízen	zakázán	ustanovit	povolovat	zakazovat	zakázat
5	povolen	dovolit	nevydávat	dovolen	porušen	nepovolit
6	nepovolit	příkázat	porušen	příkázán	dovolit	dovolen
7		ustanovit	povolen	příkázat	nařízen	příkazovat
8		dovolen	nařídit	nepovolit	zavázat	nařizovat
9		příkázán	zavázat	dovolit	příkázat	dovolovat

10	povolovat	zakázat	přikazovat	povolen	příkázán
11	porušen		nařizovat	nevydávat	nařídit
12	opravňovat		opravňovat	opravňovat	
13	zakazovat		dovolovat		
14	zavázat				
15	nařizovat				

Tabulka č. 203: Prvních 15 aktivních a pasivních verb kategorie 3 – Modus – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	povolen	povinen	nevydávat	platit	nevydávat	platit
2	nevydávat	platit	zakazovat	povinen	nepovolit	povinen
3	zakazovat	nařídit	zakázán	povolit	porušen	ustanovit
4	nepovolit	povolit	zakázat	nařídit	zakazovat	povolit
5		ustanovit	nepovolit	ustanovit		dovolen
6		příkázat	opravňovat	příkázat		nařídit
7		nařízen		dovolen		povolen
8		dovolit		dovolit		příkázán
9		dovolen		povolovat		povolovat
10		povolovat		příkázán		příkázat
11		porušen		porušen		dovolit
12		příkázán		povolen		nařízen
13		nařizovat		přikazovat		zakázán
14		zakázat		nařízen		přikazovat
15		opravňovat		zavázat		nařizovat

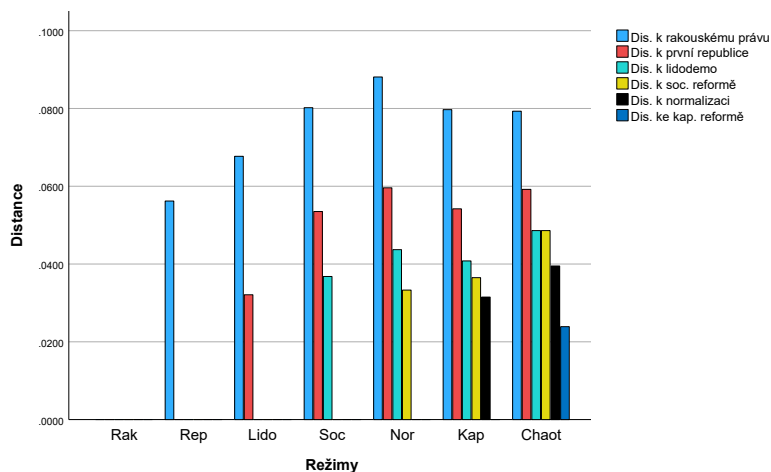
Je zajímavé, že nejfrekventovanější aktivní slovesa jsou negativní „zakázán“ a „povinen“ ve vztahu ke všem režimům, kromě období soc. reformy.

§ 110

Distance verba kategorie 4 – Akce

110.1 Distanci společných sloves kategorie 4 (Akce) ukazuje graf č. 238 a tabulka č. 204.

Graf č. 238: Distance slovníků společných lemmat – verba – kategorie 4 – Akce

Tabulka č. 204: Srovnání distancí podle kategorie 4 verba – Akce

Por.	Kat4	DisK4	VšeVer	VšeVer
21	R-N	0,0881	R-CH	0,2300
20	R-S	0,0802	R-N	0,2045
19	R-K	0,0797	R-K	0,2043
18	R-CH	0,0793	R-S	0,1815
17	R-L	0,0677	R-L	0,1797
16	1R-N	0,0596	R-1R	0,1529
15	1R-CH	0,0592	1R-CH	0,1490
14	R-1R	0,0562	1R-N	0,1244

13	1R-K	0,0542	S-CH	0,1210
12	1R-S	0,0535	1R-K	0,1207
11	L-CH	0,0486	L-CH	0,1193
10	S-CH	0,0486	1R-S	0,1014
9	L-N	0,0437	L-N	0,0900
8	L-K	0,0408	N-CH	0,0888
7	N-CH	0,0395	L-K	0,0878
6	L-S	0,0368	S-K	0,0825
5	S-K	0,0365	S-N	0,0769
4	S-N	0,0333	1R-L	0,0731
3	1R-L	0,0321	N-K	0,0680
2	N-K	0,0315	K-CH	0,0632
1	K-CH	0,0239	L-S	0,0628

- * Legenda: Kat4 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 4 – Akce.
 DisK4 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeVer – dvojice porovnávaných režimů pro všechna verba.
 DisVer – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna verba.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Z hlediska kategorie 4 (Akce) jsou si nejbližší režimy Kap. reformy a Chaotů a na druhém místě období Normalizace a Kap. reformy.

110.2 Tabulky č. 205 a 206 popisují prvních 15 aktivních a pasivních sloves kategorie 4 (Akce).

Tabulka č. 205: Prvních 15 aktivních a pasivních verb kategorie 4 – Akce – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	dopustit	připojovat	obsahovat	řídít	považovat	zabezpečit
2	zajistit	rozhodovat	dopustit	činit	rozumět	řídít

3	obsahovat	náležet	uvést	zabezpečit	obsahovat	činit
4	přidělen	vzniknout	zajistit	zřizovat	připojovat	poskytovat
5	uvést	řídít	považovat	rozhodovat	předložit	zřizovat
6	narodit	činit	vydán	náležet	uplatnit	provádět
7	předat	nestanovit	jednat	provádět	jednat	projednávat
8	umožnit	nabývat	rozumět	poskytovat	uvést	zaměstnán
9	neposkytnout	zřizovat	uveden	připojovat	požádat	pečovat
10	hodlat	odpovídat	přidělen	předkládat	nestanovit	zvýšit
11	poskytnout	uplatnit	předat	projednávat	vzniknout	předkládat
12	neoznámít	konat	oznámít	nabývat	oznámít	kontrolovat
13	dokončit	vznikat	poskytnout	pečovat	uveden	zajišťovat
14	vydán	jmenovat	požádat	konat	vydat	zvyšovat
15	uchovávat	vykonávat	vydat	zvýšit	vydán	vydávat

Tabulka č. 206: Prvních 15 aktivních a pasivních verb kategorie 4 – Akce – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000 – 1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	obsahovat	rozhodovat	obsahovat	provést	zajistit	provést
2	zajistit	řídít	zajistit	určit	obsahovat	nabýt
3	rozumět	činit	uvést	nabývat	považovat	nabývat
4	dopustit	náležet	uložit	náležet	vykonávat	náležet
5	uvést	odpovídat	postupovat	činit	uvést	činit
6	považovat	zřizovat	požádat	rozhodovat	provádět	rozhodovat
7	předat	pečovat	předat	vydat	poskytovat	ukládat
8	vydán	vzniknout	uveden	učinit	požádat	státí
9	uveden	poskytovat	jednat	konat	uložit	týkat
10	oznámít	konat	považovat	zůstávat	dopustit	žádat
11	nacházet	učinit	umožnit	zřizovat	rozumět	ustanoven
12	přidělen	způsobit	nacházet	nedotčen	postupovat	určit

13	postupovat	projednávat	zaslat	vykonat	umožnit	konat
14	veden	dbát	sdělit	zřídit	zajišťovat	zůstat
15	uvádět	dosáhnout	zajišťovat	státi	poskytnout	učinit

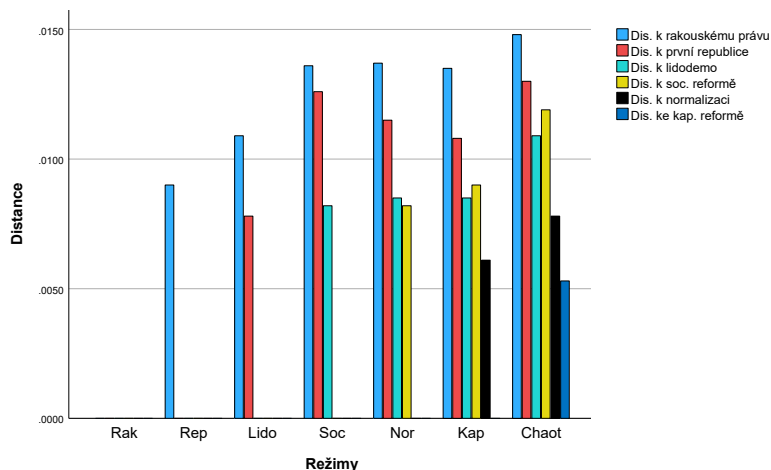
Z aktivních sloves dominuje slovo „obsahovat“, které se pojí se stanovením podmínek právních institutů a formulářů.

§ 111

Distance verba kategorie 5 – Právní

111.1 Distanci společných sloves kategorie 5 (Právní) ukazuje graf č. 239 a tabulka č. 207.

Graf č. 239: Distance společných slovníků lemmat – verba – kategorie 5 – Právní

Tabulka č. 207: Srovnání distancí podle kategorie 5 verba – Právní

Por.	Kat5	DisK5	VšeVer	VšeVer
21	R-CH	0,0148	R-CH	0,2300
20	R-N	0,0137	R-N	0,2045
19	R-S	0,0136	R-K	0,2043
18	R-K	0,0135	R-S	0,1815
17	1R-CH	0,0130	R-L	0,1797
16	1R-S	0,0126	R-1R	0,1529
15	S-CH	0,0119	1R-CH	0,1490
14	1R-N	0,0115	1R-N	0,1244
13	R-L	0,0109	S-CH	0,1210
12	L-CH	0,0109	1R-K	0,1207
11	1R-K	0,0108	L-CH	0,1193
10	R-1R	0,0090	1R-S	0,1014
9	S-K	0,0090	L-N	0,0900
8	L-N	0,0085	N-CH	0,0888
7	L-K	0,0085	L-K	0,0878
6	L-S	0,0082	S-K	0,0825
5	S-N	0,0082	S-N	0,0769
4	1R-L	0,0078	1R-L	0,0731
3	N-CH	0,0078	N-K	0,0680
2	N-K	0,0061	K-CH	0,0632
1	K-CH	0,0053	L-S	0,0628

- * Legenda: Kat5 – dvojice porovnávaných režimů pro kategorii 5 – Právní.
 DisK5 – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku.
 VšeVer – dvojice porovnávaných režimů pro všechna verba.
 DisVer – výše distance mezi režimy uvedenými na daném řádku pro všechna verba.
 Ztučnění – upozornění na významné případy.

Kategorie „Právní“ ukazuje blízký vztah Normalizace ke Kap. reformě a Chaotům. Blíže už si jsou pouze režimy Kap. reformy a Chaotů.

111.2 Tabulky č. 208 a 209 popisují prvních 15 aktivních a pasivních sloves kategorie 5 (Právní).

Tabulka č. 208: Prvních 15 aktivních a pasivních verb kategorie 5 – Právní – mezi obdobími 2000–1990, 2000–1970 a 1990–1970

Poř.	Aktiv. 20/90	Pasiv. 20/90	Aktiv. 20/70	Pasiv. 20/70	Aktiv. 90/70	Pasiv. 90/70
1	používat	volit	používat	plnit	používat	plnit
2	nepoužít	zaplatit	nepoužít	příslušet	prokázat	spravovat
3	nesplnit	propuštěn	nesplnit	spravovat	potrestán	příslušet
4	splnit	odvolávat	splnit	odvolávat	osvobozen	odvolávat
5	spáchán	plnit	porušovat	volit	propuštěn	dozírat
6	porušovat	osvobozen	prokázat	zaplatit	zanikat	napomáhat
7	doložit	oprávněn	neplatit	dozírat	použit	nepříslušet
8	neplatit	příslušet	spáchán	příznán	doručen	příznán
9	doručovat	zaplacen	doložit	užívat	odvolat	volit
10	doručit	zanikat	doručen	vyhlašovat	spáchat	podřízen
11	prokazovat	užívat	prokazovat	zavazovat	porušovat	sjednat
12	držet	odvolat	doručit	usnášet	zaplacen	vyhlašovat
13	splněn	potrestán	spáchat	oprávněn	odsouzen	odůvodňovat
14	nedodržet	zmocňovat	potrestán	nepříslušet	splnit	zavinit
15	zamítnout	použít	doručovat	podřízen	nepoužít	účtován

Tabulka č. 209: Prvních 15 aktivních a pasivních verb kategorie 5 – Právní – mezi obdobími 2000–1960, 2000–1945 a 2000–1918

Poř.	Aktiv. 20/60	Pasiv. 20/60	Aktiv. 20/45	Pasiv. 20/45	Aktiv. 20/18	Pasiv. 20/18
1	používat	potrestán	používat	příslušet	používat	příslušet
2	nepoužít	příslušet	splnit	potrestán	splnit	zmocňovat
3	nesplnit	plnit	nepoužít	zmocňovat	nesplnit	volit

4	neplatit	volit	nesplnit	osvobozen	nepoužít	osvobozen
5	prokázat	užívat	doložit	zaplatit	porušovat	zaplatit
6	doložit	spáchat	prokazovat	spravovat	splněn	potrestán
7	prokazovat	odvolávat	porušovat	volit	plnit	požívat
8	porušovat	zaplatit	prokázat	zastupovat	doložit	usnášet
9	použít	zvolen	neplatit	užít	prokazovat	povolán
10	splnit	usnášet	doručovat	povolán	neodpovídat	ručit
11	držet	odvolat	spáchat	usnášet	doručovat	použít
12	doložen	zaniknout	doložen	užívat	spáchat	užít
13	spáchat	zavazovat	nedodržet	dozírat	ohrozit	započítat
14	používán	dohodnut	neodpovídat	podřízen	zanikat	zaplacen
15	uhradit	dozírat	doručen	odvolat	porušit	zastupovat

Vůči všem obdobím se jeví nejaktivnější sloveso „používat“. Toto slovo se vyskytuje v řadě kontextů od použití věcí po použití paragrafů, přičemž druhý kontext převažuje. Zejména obrat „ustanovení se použije přiměřeně“.

ČÁST ŠESTÁ

Právní termíny

Oddíl první Rubriky

§ 112

Význam rubrik pro právní termíny

112.1 Co je, či není právním termínem, je netriviální otázka. Principiálně se mohou stát právním termínem jakákoliv slova či slovní spojení vyskytující se v právních předpisech. V prvním kroku můžeme za právní termíny považovat slova a slovní spojení, která patrně za právní termíny považuje sám zákonodárce. Tak tomu je ve většině rubrik. Tvorba rubriky má dlouhou historii a je spojena již s érou glosátorů z 11. století.¹⁴⁶ Jejich význam lze také odvodit z míry efektivity využití rubrik pro vyhledávání v informačních systémech.¹⁴⁷ Pro volbu rubrik tedy svědčí minimálně tři důvody: a) volba zákonodárce, b) dlouhodobá tradice a c) efektivnost pro účely vyhledávání.

Je třeba si ovšem uvědomit, že rubriky jsou obvykle metatermíny a nemusí tudíž být totožné s termíny v normativních větách, byť jde formálně o stejná slova. Distanci mezi metatermíny a termíny z normativních vět je třeba respektovat a jejich poměr může mnohé naznačovat.

112.2 Praxe tvorby rubrik v platném právu se v historii mnohokrát měnila. Německý model, založený na principu „jeden paragraf – jedna rubrika“, u nás respektoval pouze trestní zákoník č. 40/2009 Sb. Soubor rubrik tak bude nutně fragmentární. S tímto vědomím je třeba přistupovat k prvotním datům o rubrikách.

112.3 Vytvoříme-li z naší báze primárních předpisů soubor všech rubrik, dostaneme 75 578 záznamů. Jde o soubor obsahující všechny rubriky, včetně všech opakování. Za hranici délky rubriky považujeme 15 slov. Ze souboru vyloučíme rubriky, které pojednávají o změnách předpisů, rubriky uvozující seznamy, položky a zjevně se opakující názvy označující např. „státní rozpočty

¹⁴⁶ KINCL, Jaromír – URFUS, Valentin. *Římské právo*. Praha: Panorama, 1990, s. 392 an.; BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva*. Praha: Academia 1995, s. 257 an.

¹⁴⁷ Viz CVRČEK, František. Informatika. Testy provedené pro AcademicLex.

pro rok..." atd. Dále je třeba pročistit soubor od chyb a zvýznamnit víceznačná slova typu „se“, které může být předložkou či zvratnou částicí, nebo „podřízený“ jako podstatné jméno či přídavné apod. Po vyčištění dostaneme soubor o 73 330 záznamech ve struktuře: identifikace předpisu, rozložení fráze na jednotlivá slova s určením slovních druhů a slovně druhový vzor každé rubriky.

Tabulka č. 210 popisuje rozložení rubrik podle počtu slov.

Tabulka č. 210: Rozložení rubrik podle délky v procentech

Rub.č.	Počet	%	Rub.č.	Počet	%
R1	7 554	10,30	R9	1 671	2,28
R2	21 932	29,91	R10	1138	1,55
R3	10 688	14,58	R11	884	1,21
R4	8 979	12,24	R12	683	0,93
R5	6 668	9,09	R13	527	0,72
R6	4 984	6,80	R14	554	0,76
R7	3 547	4,84	R15	724	0,99
R8	2 489	3,39	R16	308	0,42

* Legenda: Rub.č. označuje počet slov v rubrice, R1 znamená jednoslovnou rubriku, R2 dvouslovnou atd.

Počet popisuje počet rubrik daného typu R1 až R15.

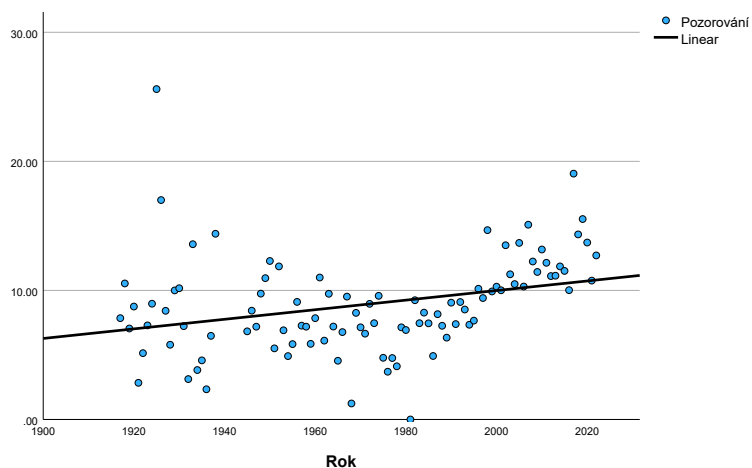
% – procento zaujímající R1 až R16 z celkového počtu výskytů právních termínů v rubrikách.

Z tabulky č. 210 je zřejmé, že přes 76 % rubrik pokrývají rubriky do 5 slov. Takřka 30 % zaujímá nejfrekventovanější skupina dvouslovná.

§ 113 Délky rubrik v jednotlivých letech

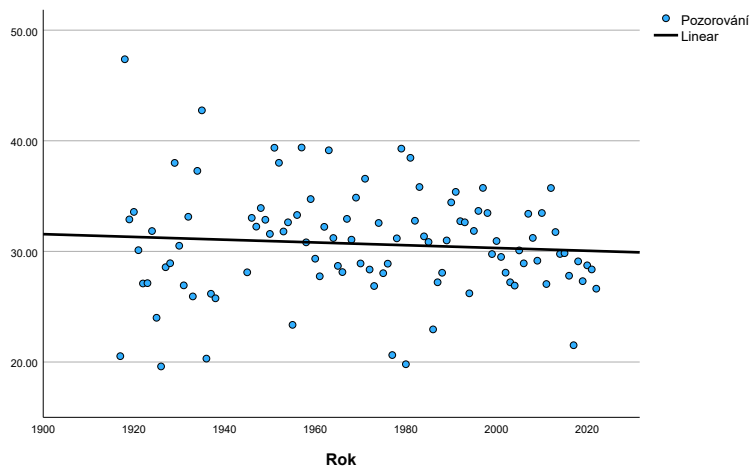
113.1 Následující grafy č. 240 až 245 popisují procenta tzv. **krátkých rubrik** podle jejich délky v jednotlivých letech.

Graf č. 240: Procento jednoslovných rubrik v jednotlivých letech

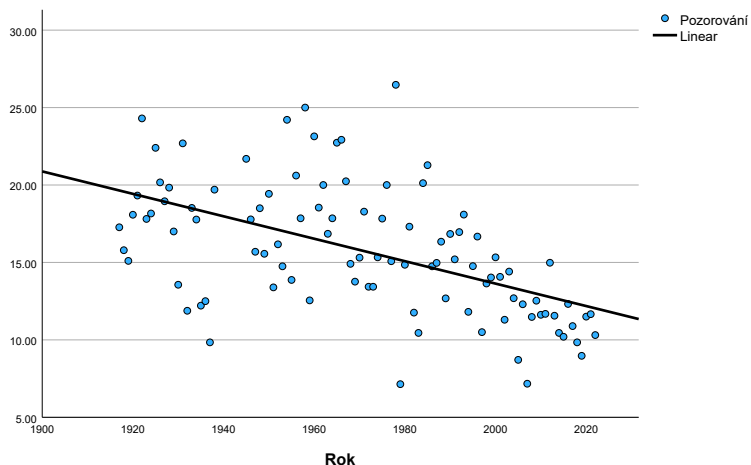
Z grafu č. 240 vyplývá, že po roce 2000 procento jednoslovných rubrik stoupá.

Graf č. 241: Procento dvouslovných rubrik v jednotlivých letech

Procento dvouslovných rubrik v jednotlivých letech od roku 1960 mírně klesá.

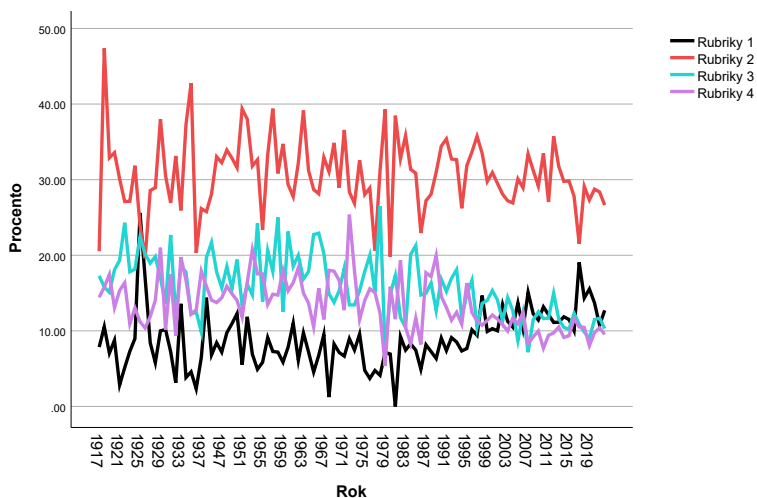
Graf č. 242: Procento tříslavných rubrik v jednotlivých letech

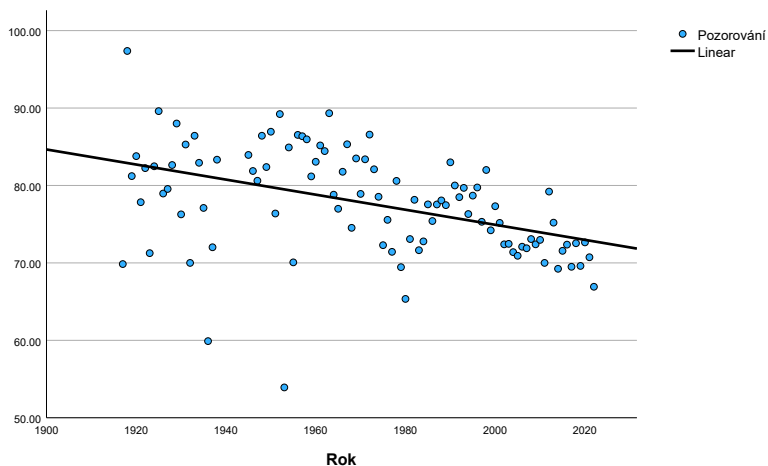
Procento tříslavných rubrik klesá rapidněji než procento dvouslovných rubrik. Budeme-li srovnávat jednoslovné až čtyřslovné rubriky, pak dostaneme trendy popsané v grafu č. 243. Kromě jednoslovných rubrik ostatní procenta krátkých rubrik klesají.

Označíme-li jedno- až pětislovné rubriky za krátké, pak celkový trend ukazuje graf č. 244.

Graf č. 243: Procento jednoslovných až čtyřslovných rubrik v jednotlivých letech

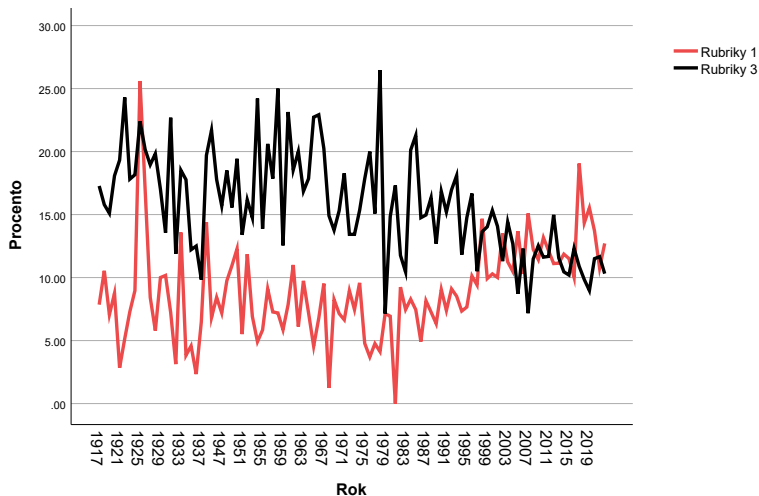

Graf č. 244: Procento jedno- až pětislovných rubrik v jednotlivých letech

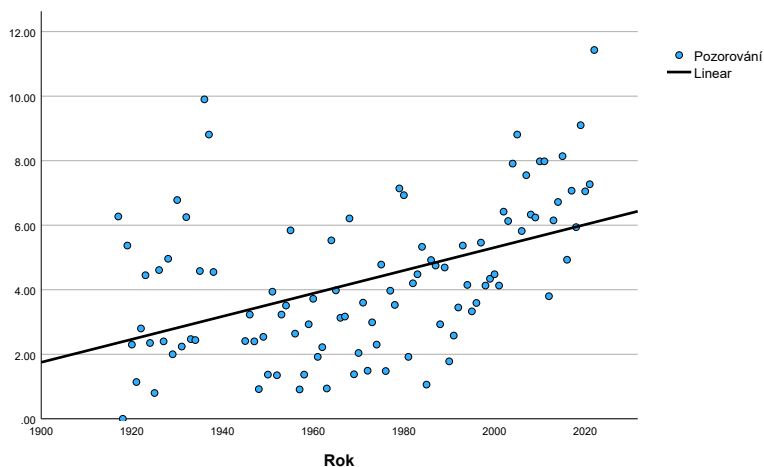
Je tedy zřejmé, že krátké procento krátkých rubrik, kromě jednoslovných, klesá. Zcela názorně ukazuje vztah jednoslovných a tříslavných rubrik graf č. 245.

Graf č. 245: Srovnání procenta jednoslovných a tříslavných rubrik v jednotlivých letech

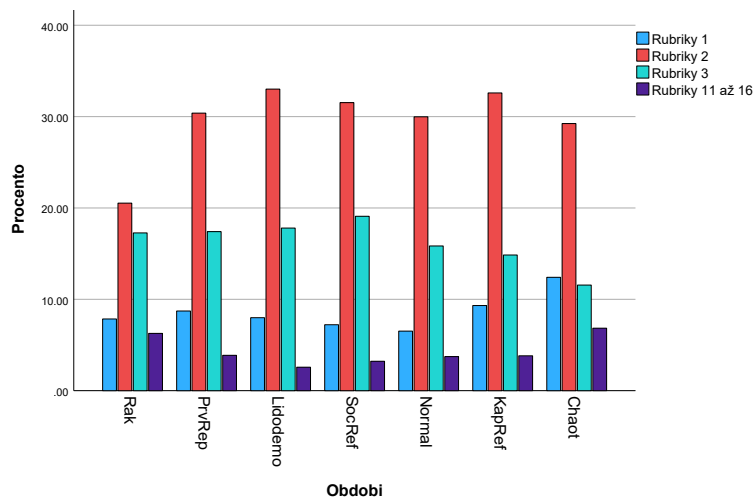
113.2 Jestliže za **dlouhé rubriky** označíme rubriky jedenácti- až šestnácti-slovné, pak jejich trend ukazuje graf č. 246. U dlouhých rubrik je trend zcela opačný než u rubrik krátkých.

Graf č. 246: Procento jedenácti- až šestnáctislovných rubrik v jednotlivých letech

113.3 Srovnání trendů krátkých a dlouhých rubrik znázorňuj graf č. 247.

Graf č. 247: Srovnání krátkých a dlouhých rubrik v jednotlivých letech

Jednoslovné rubriky klesaly do 70. let. Zásadně stoupají v obdobích po roce 1990. Dvoslovné rubriky stoupaly do konce 50. let a poklesly v letech 60. a 70. Po krátkém vzestupu v 90. letech opět klesají, a to pod úroveň Normalizace. Tříslovné rubriky stoupají do 60. let a poté výrazně klesají. Do konce První republiky klesaly dlouhé rubriky. Od roku 1945 dlouhé rubriky neustále stoupají.

Čím je zapříčiněn vzestup jednoslovných rubrik, je třeba ověřit na základě jejich podrobné klasifikace. Zjednodušeně řečeno, **existuje obecná tendence k prodlužování rubrik**. Zajímavé jsou posuny u dvoslovných rubrik, kdy po roce 2000 vykazují nejmenší podíl od roku 1918. Rakouské předpisy jsou ty, které byly recipovány v roce 1918, takže představují produkci za více jak 100 let a ještě vybranou. Nelze je tedy porovnávat s kompletním souborem od roku 1918.

U rubrik je třeba zjistit jejich vnitřní slovně druhovou strukturu a provést podrobnou kategorizaci. Teprve poté bude možné vysvětlit nastíněné trendy.

§ 114

Slovníky z rubrik

114.1 Výchozí soubor všech rubrik, jak bylo uvedeno výše, má 73 330 záznamů. Slovník všech slovovarů vytvořený ze všech rubrik má 21 767 slov. Převědeme-li slovovary na lemmata, obdržíme kompletní slovník o 9 504 záznamech. Pokud budeme pracovat s kmenovými skupinami, získáme kompletní slovník s 4 435 záznamy. Celková frekvence všech slov z rubrik je 302 085.

114.2 Přehled nejfrekventovanějších významových slovovarů z rubrik (21 767) popisuje následující tabulka.

Tabulka č. 211: Nejfrekventovanější významové slovovary

Por.	Slovo	Počet	%
2	ustanovení	8030	2,66
8	přechodný	2725	0,90
9	účinnost	2460	0,81

10	řízení	2316	0,77
14	povinnost	1516	0,50
16	daně	1364	0,45
18	společný	1286	0,43
20	zvláštní	1134	0,38
23	osoba	977	0,32
24	základní	971	0,32

- * Legenda: Por. – znamená pořadí v kompletním slovníku chápáno včetně slov nevýznamových.
Slovo – jde o slovo tvar.
Počet – označuje absolutní počet výskytů daného slovo tvaru v rubrikách.
% – procento počtu vztaheného k celkové sumě frekvencí všech slov z rubrik.

Je zajímavé, že **pouze 3 slova z prvních 10 mají jasnou právní konotaci** (1,27 %). Ostatní slova jsou buď metavýrazy („účinnost“), nebo vyžadují kontext („společný“), tedy dohromady pokrývají 6,27 % slovníku.

114.3 Přehled nejfrekventovanějších významových lemmat z rubrik (9 504) popisuje následující tabulka č. 212.

Tabulka č. 212: Nejfrekventovanější významová lemmata z rubrik

Por.	Lemma	Počet	%
2	ustanovení	8497	2,81
8	přechodný	3306	1,09
9	povinnost	2656	0,88
10	účinnost	2492	0,82
11	řízení	2403	0,80
13	osoba	2016	0,67
14	daň	1801	0,60
15	státní	1769	0,59

16	právo	1682	0,56
17	společný	1681	0,56

Evidentně právní lemmata zauímají 2,71 % celkové frekvence ze slovníku rubrik, ale ostatní významová lemmata z prvních deseti 6,67 %.

114.4 Přehled nejfrekventovanějších významových sémantických skupin z rubrik (4 435) popisuje následující tabulka č. 213.

Tabulka č. 213: Nejfrekventovanější významové sémantické skupiny z rubrik

Por.	Kmen sk.	Počet	%
2	ustanovení	8531	2,82
7	přechodný	3456	1,14
9	povinnost	2892	0,96
10	právo	2751	0,91
11	státní	2568	0,85
12	účinnost	2565	0,85
13	daň	2541	0,84
14	řízení	2469	0,82
16	osoba	2017	0,67
17	správa	1977	0,65

Metaslovní skupiny („ustanovení“, „přechodný“ a „účinnost“) pokrývají 4,81 % z celkové frekvence všech slov z rubrik. Skupiny se silnou právní konotací („povinnost“, „právo“, „daň“, „osoba“ a „správa“) činí 4,3 %. U skupiny „právo“ je ovšem třeba připomenout, že obsahuje i adjektiva jako „právní“, a tím jde o nesourodou skupinu. V každém případě tedy dominuje spíše skupina spojená se slovem „povinnost“ před slovem „právo“. Skupiny „státní“ či „správa“ poukazují na silné postavení státu na úrovni právních termínů z rubrik. Jasnější role jednotlivých slov se ovšem ozřejmí až na úrovni kontextů a slovních spojení.

114.5 Přehled slovníků na úrovni slovotvarů, lemmat a sémantických skupin pro jednotlivá období ukazuje tabulka č. 214.

Tabulka č. 214: Slovníky slovotvarů, lemmat a sémantických skupin pro jednotlivá období

Období	Morf	R/M	Lemma	R/L	Kmen	R/K	Rub	§	§/R	Nov
Rak	4 687	0,76	2 826	1,26	1 767	2,01	3 556	10 430	2,93	140
1. rep	4 845	1,16	2 874	1,96	1 750	3,22	5 642	20 345	3,61	1 356
lido	5 611	1,50	3 312	2,55	1 935	4,36	8 444	16 824	1,99	1 601
soc. ref.	3 076	1,26	1 895	2,04	1 288	3,01	3 871	8 384	2,17	697
normal	3 069	1,26	1 676	2,31	1 149	3,37	3 870	6 675	1,71	2 345
kap. ref.	6 108	1,69	3 088	3,34	1 907	5,41	10 309	19 584	1,90	14 109
chaoté	13 214	2,85	5 942	6,33	3 255	11,56	37 638	58 172	1,55	111 938

- * Legenda: Období – výše popsaných 7 režimů; Morf – počet slovotvarů z rubrik; Lemma – počet lemmat z rubrik; Kmen – počet sémantických skupin; R/M – poměr počtu morfů k počtu rubrik; R/L – poměr počtu lemmat k počtu rubrik; R/K – poměr počtu kmenů k počtu rubrik; Rub – počet rubrik v jednotlivých obdobích; § – počty paragrafů v jednotlivých obdobích; §/R – počty paragrafů na jednu rubriku; Nov – počty novelizačních bodů.

Z tabulky č. 214 je zřejmé, že **poměry všech typů slov k počtu rubrik stoupají**. Výjimku v tomto trendu představuje období Lidodemo, po kterém následuje mírný pokles. Období po roce 1990 naopak vykazuje silný vzestup. Zajímavým je ukazatel vztahu počtu paragrafů a počtu rubrik. Podle německé praxe, založené na zásadě „rubrika ke každému paragrafu“, by tento poměr měl být nižší než 1, neboť je třeba počítat se strukturálními rubrikami označujícími části, hlavy či oddíly apod. Pokles tohoto poměru po roce 2000 na 1,55 se zdá být na první pohled pozitivní. Je ovšem třeba vzít v úvahu nadprodukcí novelizačních bodů a narůstající délku rubrik, zejména po roce 1990. Podrobnější vysvětlení ovšem může přinést až kategorizace právních termínů složených a kontextuálně závislých.

Oddíl druhý

Slovnědruhové vzorce rubrik

§ 115

Typ vzorců z rubrik

115.1 Vycházíme z počtu rubrik 73 330, které jsou rozloženy na jednotlivá slova s určením slovního druhu. První slovo chápeme jako lemma, ostatní jsou slovotvary. Slovně druhovým vzorcem míníme sekvenci slovních druhů pro každé slovo z dané rubriky. Přehled slovních druhů a jejich číselné označení obsahuje tabulka č. 66. Celkový počet slovnědruhových vzorů je 8 919. Na první pohled se může zdát, že jde o velký počet vzorců. Je ovšem třeba podotknout, že počet vzorců závisí na rozčlenění slovních druhů, kterých máme v tabulce č. 66 celkem 16. K tomu je třeba vzít v úvahu, že naše praxe tvorby rubrik nerespektuje zásadu „jeden paragraf jedna rubrika“, a tím dochází ke slučování mnoha různých atomárních termínů v jedné rubrice, protože jedna rubrika se vztahuje k mnoha paragrafům. Pokud odhlédneme od vlivu počtu slovních druhů i složených rubrik, tak i za těchto nepříznivých okolností pokryje prvních **20 nejfrekventovanějších vzorů více jak 61 % všech rubrik** a 6 526 vzorů má frekvenci výskytu 1. Jak uvidíme dále, začneme-li brát v úvahu slučování slovních druhů z tabulky č. 66 a rozkládat rubriky na atomární termíny, pak začne pokrytí atomárních termínů z rubrik v textech radikálně stoupat. Připomínáme, že atomárním termínem první úrovně míníme takový termín z rubrik, který zákonodárce takto v rubrice sám použil.

115.2 Přehled nejfrekventovanějších slovnědruhových vzorců z rubrik uvádí tabulka č. 215.

Tabulka č. 215: Přehled nejfrekventovanějších prvních 20 vzorů z rubrik

Pořadí	Vzor	Počet	Morf	Lemma	Vzor1	počet=1	Proc
1	2 1	13 243	3 707	3 429	AS	2 207	64,36
2	1	7 457		1 145	S	538	46,99
3	1 1	7 395	3 452	3 271	SS	2 257	69,00

4	1 2 1	4 213	2 938	2 868	SAS	2 206	76,92
5	1 7 1	1 612	904	858	S7S	605	70,51
6	1 1 1	1 262	912	889	SSS	693	77,95
7	2 2 1	1 132	776	743	AAS	582	78,33
8	1 7 2 1	1 076	782	765	S7AS	611	79,87
9	1 2	955	427	404	SA	290	71,78
10	1 1 2 1	873	725	712	SSAS	620	87,08
11	1 7 1 1	853	626	613	S7SS	486	79,28
12	2 1 1	795	653	633	ASS	544	85,94
13	2 1 2 1	662	542	533	ASAS	459	86,12
14	1 7 1 2 1	623	489	484	S7SAS	404	83,47
15	1 8 1 1	615	441	432	S8SS	335	77,55
16	1 1 7 1	549	423	410	SS7S	333	81,22
17	1 2 2 1	549	434	425	SAAS	361	84,94
18	2 8 2 1	543	199	193	A8AS	147	76,17
19	1 8 1	463	300	293	S8S	236	80,55
20	1 1 7 2 1	458	384	382	SS7AS	333	87,17

* Legenda: Pořadí – číselné označení slovnědruhových vzorců podle počtu výskytů v rubrikách; Vzor – číselné označení vzorů podle čísel v tabulce č. 66; Počet – celkový počet výskytů daného vzoru v rubrikách; Morf – kromě prvního slova jsou u víceslovných rubrik chápány slova jako slootovary (morf); Lemma – všechna slova z rubriky jsou lematizována; Vzor1 – označení vzoru písmeny a čísly (S – substantivum, A – adjektivum, 7 – spojka, 8 – předložka); Počet=1 – počty výskytů vzoru s frekvencí 1; Proc – ukazuje procento termínů s frekvencí 1 z celkového počtu lematizovaných termínů daného vzoru.

115.3 U vzoru 2 není vyplněný Morf, protože první slovo je lematizováno vždy. Z tabulky je zřejmé, že **rozdíly mezi proměnnou Morf a Lemma je minimální**. Dále proto budeme pracovat především s lemmaty.

115.4 Jako **nejfrekventovanější vzor se ukazuje typ AS**, tj. adjektivum, substantivum. Od 4. vzoru v Pořadí dochází u následujících vzorů k rapidnímu

poklesu výskytů. Čím nižší je frekvence výskytů vzorů, tím stoupá procento výskytů s frekvencí 1.

115.5 Přehled nejfrekventovanějších termínů u prvních 20 vzorů popisuje tabulka č. 216.

Tabulka č. 216: Nejfrekventovanější lemmatizovaná spojení prvních 20 vzorů

Vzor	Spojení 1	Frekvence
AS	přechodná ustanovení	2383
S	účinnost	2328
SS	předmět úpravy	356
SAS	výkon státní správy	44
S7S	osvobození od daně	55
SSS	rozsah náhrady škody	12
AAS	okrsková volební komise	22
S7AS	vztah ke správnímu řádu	52
SA	ustanovení závěrečná	138
SSAS	výše státního rozpočtu	20
S7SS	zápis do seznamu voličů	12
ASS	generální ředitelství cel	11
ASAS	správní delikty právnických osob	25
S7SAS	zmocnění k vyhlášení úplného znění	13
S8SS	účinnost a provedení zákona	12
SS7S	výše přídavků na dítě	11
SAAS	působnost okresních národních výborů	11
A8AS	přechodná a závěrečná ustanovení	164
S8S	účinnost a provedení	46
SS7AS	členství kandidátů ve volebních komisích	9

* Legenda: Vzor – označení slovnědruhového vzorce; Spojení 1 – nejfrekventovanější spojení v daném vzorci; Frekvence – počet výskytů spojení v rubrikách.

V tabulce č. 216 můžeme vidět, jak často se nejfrekventovanější termíny uváděných vzorů skládají z atomárních termínů, např. „výše přídavků na dítě“ apod.

115.6 Na základě tabulek č. 215 a 216 se budeme podrobně věnovat pouze prvním třem nejfrekventovanějším vzorům, tj. „AS“ (adjektivum-substantivum), „S“ (substantivum) a „SS“ (substantivum-substantivum). Zkratky vycházejí z prvních písmen slovních druhů daného vzorce. Latinská verze zkratek má oproti českým názvům slovních druhů výhodu úspornosti, což zpřehlední především proměnné v tabulkách.

§ 116

Kategorie slovnědruhových vzorců

116.1 Jak již bylo uvedeno, celkový počet rubrik vytrhaných z map primárních předpisů je 73 330. Po vyčištění a lematizaci se počet různých rubrik snížil na 42 208. Tedy počet lematizovaných rubrik srazí původní počet rubrik na 57,46 %. Vzor S je sjednocen v kategoriích se všemi ostatními vzory. Zdůrazňujeme, že kategorizace znamená pouze první odhad. Důslednou kategorizaci by bylo možné provést až po analýze kompletního slovníku atomárních termínů v jejich kontextech a s přihlédnutím k výše uvedeným režimům.

Tabulka č. 217: Rozložení kategorií na lematizovaném a pročištěném seznamu rubrik

Kategorie	Počet	Suma	Procento
1 meta	76	6 376	8,69
2 nutný kontext	3 222	10 013	13,56
3 pr. institut	9 034	19 180	26,16
4 kvalita	235	439	0,60
5 norma	787	1 273	1,74
6 objekt	2 663	4 212	5,74
7 subjekt	898	1 685	2,30
8 území	121	325	0,44

9 instituce	1 589	2 898	3,95
10 akce 1	4 434	7 252	9,89
11 akce 2	93	299	0,41
12 čas	244	526	0,72
1+2	3 298	16 389	22,35
7+9	2 487	4 583	6,25
10+11	4 527	7 551	10,30

* Legenda: Kategorie – sjednocené kategorie podle substantiv.

Počet – různá lemmata ve vyčištěném souboru (42 208).

Suma – počet rubrik v původním souboru (73 330).

Procento – procento sumy dané kategorie v původním souboru rubrik (73 330).

116.2 Nejvyšší počet má **kategorie právních institutů, tj. 26,16 %**. Následuje sloučená kategorie 1 a 2, tj. **meta výrazy a rubriky neuchopitelné bez tiskového kontextu, tj. 22,35 %**. Zajímavý je relativně nízký počet subjektů (2,30) a institucí (3,95). Subjekty jsou spíše abstraktní proti institucím, které jsou více konkrétní, přitom rozdíl mezi nimi není až tak velký. U akcí (10 a 11) je ovšem třeba počítat s tím, že ne všechny mají jasnou právní konotaci.

116.3 Vzhledem k tomu, že pracujeme se souborem rubrik za celé sledované období, je třeba vzít v úvahu nadprodukcí předpisů zejména po roce 2000, která výrazně překryje ostatní období. Přesto podíl kategorií 1 a 2 je překvapivý, neboť naznačuje, že **na úpravu, řekněme správu, právních předpisů potřebujeme podíl termínů (modifikace, odkazy), který se frekvenčně blíží kategorii „právní institut“ a zdaleka frekvenčně přesahuje všechny ostatní kategorie.**

Pododdíl první Vzor „S“

§ 117

Metody analýzy vzoru „S“

117.1 Při volbě metod vycházíme z principu: **„Charakter dat určuje metodu.“** Vyhýbáme se postupům, které podléhají diktátu metody. Předpokladem analýzy je intelektuální zařazení termínů z rubrik do právních kategorií. Všechny ostatní postupy jsou zajištěny automatickým programem. Rozlišujeme rubriky, tj. vnitřní nadpisy v primárních předpisech a normativní věty, tj. závazné části primárních předpisů. Obdobný postup je aplikovatelný na všechny druhy předpisů. U rubrik předpokládáme, že jde o atomární termíny, které za **atomární termíny označil zákonodárce**. Pokud jsou rubriky složené z více termínů, rozložíme je na atomární pomocí tzv. děličů, jako např. „“, „!“, „-“, ale i spojky atd.

117.2 V případě analýzy vzoru „S“ použijeme následující **tři základní postupy**. První postup vychází z představy, že atomární právní termín představuje jednoslovný termín, který se vyskytuje samostatně v rubrice, tedy je zcela totožný s kompletní rubrikou, např. „vražda“. Druhý postup zohledňuje situaci, kdy rubrika obsahuje více termínů, ale některé z nich jsou jasně odděleny od jiných termínů v dané rubrice. Zde se použijí tzv. děliče jako „“, „“, „“, interpretace spojek apod. Takto získané termíny přidáme k termínům získaným z verze první. Třetí postup získá právní termíny z normativních vět plných textů za pomoci děličů.

117.3 V případě vzoru „S“ první verze vede ke slovníku v rozsahu 1 145 lemmat. Druhá verze obohatí tento slovník a získáme tak slovník o rozsahu 4 491 lemmat. Pokud použijeme **třetí verzi, rozšíříme slovník na 5 309 lemmat**. Jestliže vytrhneme z kompletních textů primárních předpisů všechna substantiva z normativních vět, půjde o 6 816 177 slovotvarů. Spočítáme-li, kolik z tohoto celkového počtu pokryje naše třetí verze, pak získáme 6 702 335 slovotvarů termínů vzoru „S“. Na úrovni lemmat jde o 5 152 různých termínů. Rozdíl oproti kompletnímu slovníku třetí verze (5 309) je způsoben tím, že 157 termínů se vyskytuje pouze v rubrikách a nikoliv v normativních větách. Jde především

o slovenská slova, ale také slova jako „přičitatelnost“, „depurace“, „republika-ce“, „anonym“, „podpronajimatel“, „ukladatelův“, „vyhoštěnec“, „zavraždění“, „servitut“, „šatlava“, „rerum“, „dominikán“, „pohrudnice“, „ranhojičství“ apod. Celkově lze konstatovat, že **třetí verze pokryje 98,33 % ze všech substantiv**. Tento výsledek svědčí o zásadním významu rubrik pro rozpoznávání právních termínů, alespoň u vzoru „S“. U rubrik je známo, že mnohonásobně zefektivňují vyhledávání v právních informačních systémech,¹⁴⁸ ovšem že primární předpisy jsou takto nasyceny termíny z rubrik, je překvapivé. Ukazuje se, že vzor „S“ hraje zásadní roli v primárních předpisech a je třeba mu věnovat zvýšenou pozornost. Současně se tím naznačuje, že právní slovník je chudý a kompletní slovník atomárních právních termínů lze bez velkých problémů zpracovat.

Míra složitosti takovéto úlohy je zvládnutelná.

117.4 Druhá verze pokryje 6 510 970 výskytů slovovarů (4 334 lemmat). To znamená, že **druhá verze pokryje 95,52 % termínů „S“ z normativních vět**. Pokud verze druhá a třetí významně korelují, znamená to, že pro studium základních trendů bude verze druhá zcela dostatečná. Pro tvorbu kompletního slovníku však bude třeba pracovat s verzí třetí a intelektuálně doplnit 1,7 % zbylých termínů a zařadit je do právních kategorií, případně je vyloučit.

117.5 Pro srovnávání používáme následující postupy. První je založen na **relativních četnostech**, druhý na **absolutních četnostech** výskytů daného termínu, **třetí na pořadí absolutních četností**.

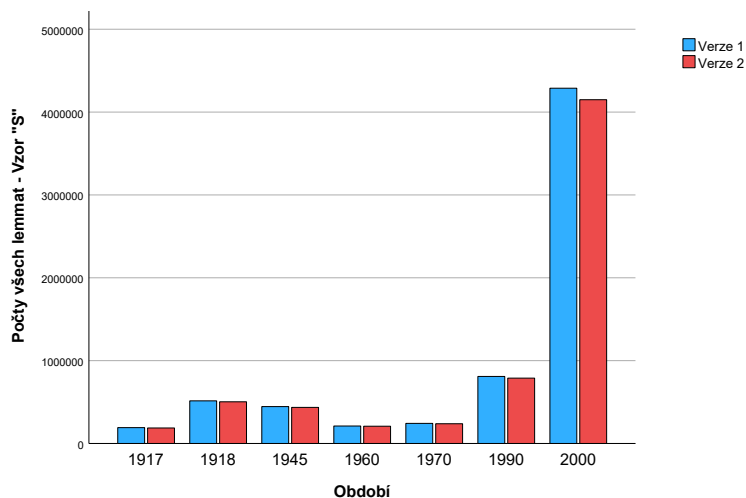
117.6 Srovnání verze 2 a 3 vzoru „S“ v absolutních číslech popisuje graf č. 248.

Korelace je 1, tedy maximální ve všech verzích korelačních koeficientů. Pohlédneme-li na trendy z hlediska relativní četnosti, zjistíme, že se obě verze odchylují minimálně, jak ukazuje graf č. 249.

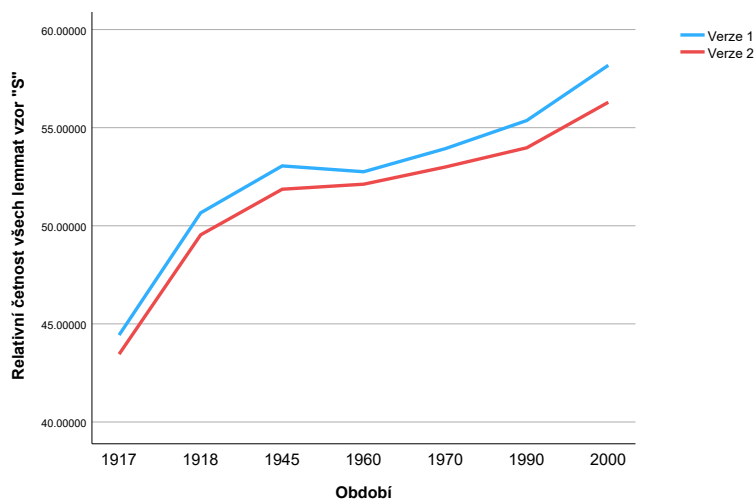
Tato korelace je vysoká, a proto se **verze 2 jeví pro naše účely jako plně dostačující**.

¹⁴⁸ Viz CVRČEK, František. *Právní informatika*, s. 301 an.

Graf č. 248: Srovnání verze 2 a 3 v absolutních číslech pro vzor „S“

Graf č. 249: Srovnání verze 2 a 3 pro vzor „S“ podle relativních četností

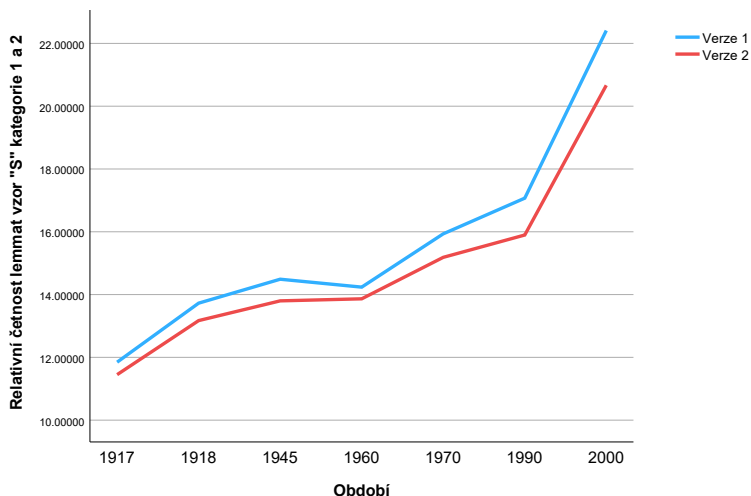
117.7 V grafu č. 249 rok 1917 znamená výběr z recipovaných rakouských předpisů. Relevantní je proto graf až od roku 1918. V období První republiky termíny vzoru „S“ rostly až do 50. let. Následuje pozvolný nárůst roku 1990 a poté opět silný nárůst na úrovni relativních četností. Vezmeme-li však v úvahu graf č. 248 postavený na absolutních četnostech, jeví se situace poněkud jinak. **Nárůst po roce 2000 je extrémní.**

§ 118

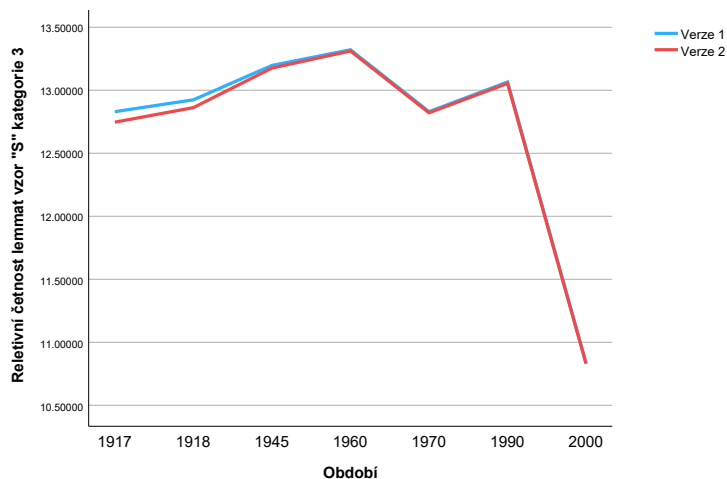
Srovnání verze 2 a 3 pro kategorie vzoru „S“

118.1 Jestliže verze 2 pro vzor „S“ reprezentuje přesvědčivě hlavní trendy pro sledovaná období, klade se otázka, zda totéž platí pro jednotlivé kategorie. Jak ukazují grafy č. 250 a 251, je tomu skutečně tak.

Graf č. 250: Srovnání verze 2 a 3 pro sloučenou kategorii 1 a 2 v relativních četnostech

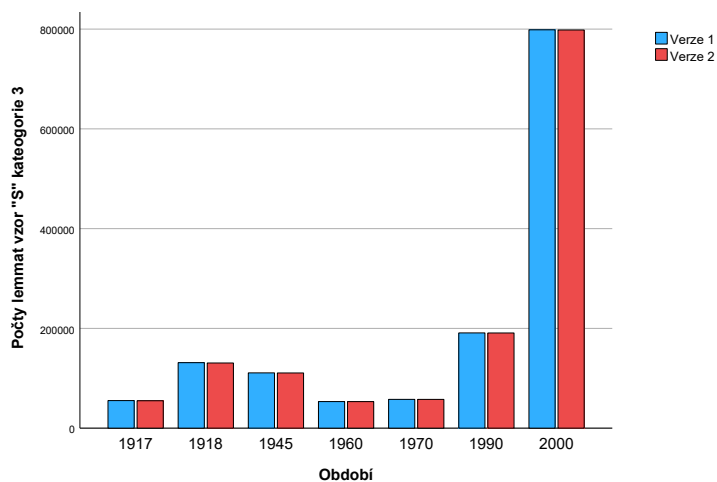

Graf č. 251: Srovnání verze 2 a 3 pro kategorii 3 (Právní instituty) podle relativních četností

118.2 Pro dokreslení je vhodné srovnat graf č. 251 s grafem č. 252, který popisuje kategorii 3 v absolutních počtech.

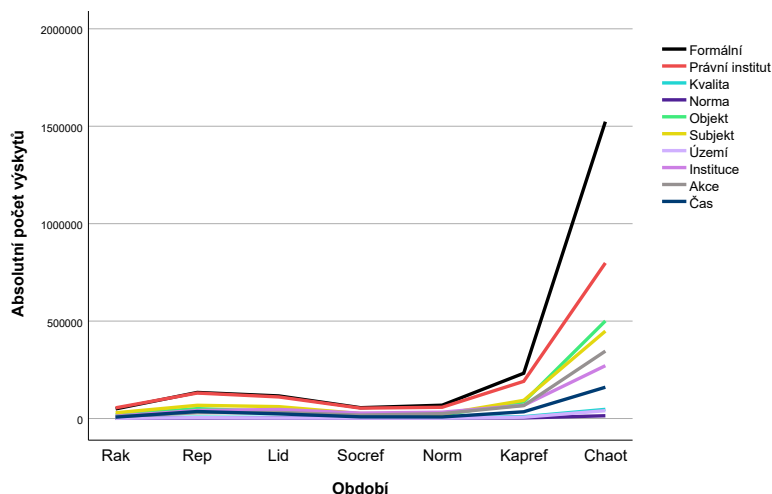
Graf č. 252: Srovnání verze 2 a 3 kategorie 3 (Právní instituty) v absolutních počtech

118.3 Vysoké korelace verze 2 a 3 platí pro všechny kategorie. Je tedy zřejmé, že **verze 2 je dostatečně reprezentativní pro analýzu trendů i na úrovni kategorií**. Podobně je tomu i s poměry mezi absolutní a relativní četností. Nadále je tedy rozumné se soustředit na trendy popisované v relativních četnostech.

118.4 Srovnání kategorií v absolutních četnostech ve verzi 2 ukazuje graf č. 253.

Graf č. 253: Srovnání kategorií vzoru „S“ v absolutních počtech

Z grafu č. 253 je zřejmé, že od roku 1990 v absolutním vyjádření stoupají všechny kategorie, ovšem jiným tempem. K extrémnímu nárůstu dochází po roce 2000 a nejvýraznější je vzestup kategorie formálních termínů, následován kategorií právních institutů a kategorií objektů. Na úrovni relativních četností ovšem právní instituty klesají, viz graf č. 251.

118.5 Jestliže tabulka č. 66 ukazuje, že substantiva jsou nejfrekventovanějším slovním druhem a podle § 117 odsek 2 verze 2 pokrývá více jak 95 % všech výskytů substantiv v bázi, pak se zdá, že hlavní podíl na nárůstu substantiv

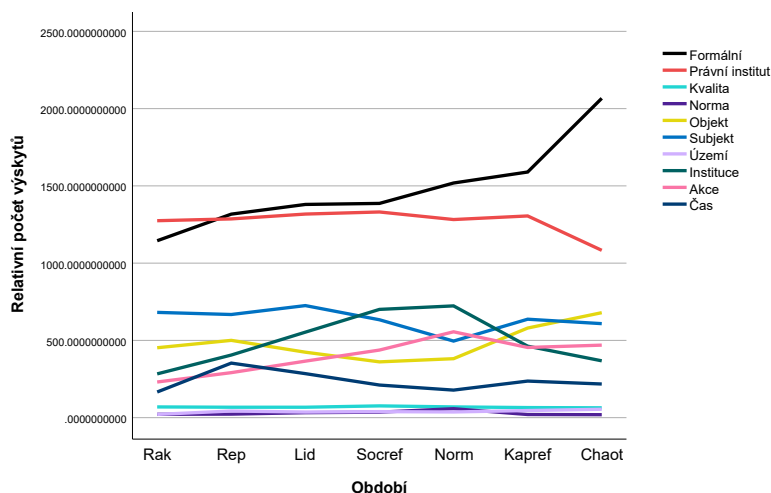
mají formální termíny. Srovnáme-li graf č. 250 a graf č. 251, oba v relativních četnostech, pak můžeme vysvětlit, **proč může klesat bohatství slovníku v obdobích po roce 1990. Není to způsobeno růstem odbornosti jazyka, ale nárůstem formálních termínů**, které slouží k obsluze právního řádu (modifikace, odkazy apod.).

§ 119 Kategorie vzoru „S“

119.1 Dále budeme pracovat s verzí 2, která v případě vzoru „S“ dostatečně reprezentuje základní trendy, a to na úrovni relativních četností.

Srovnáme-li nejjednodušší kategorii vzoru „S“ podle relativních četností, dostaneme graf č. 254.

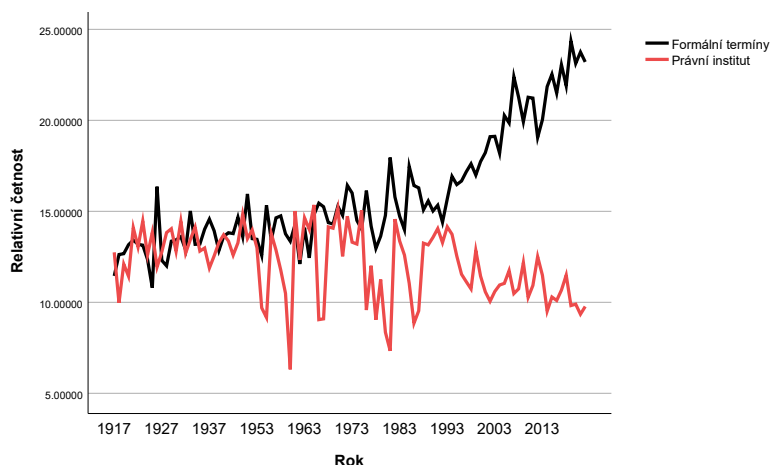
Graf č. 254: Srovnání kategorií vzoru „S“ podle relativních četností

Na grafu č. 254 můžeme spatřit vzestupné trendy po roce 2000 především u formálních kategorií (Meta, Kontext) následovaných kategorií „**Objekt**“. Ostatní kategorie spíše klesají. Zdá se tedy, že z obsahového hlediska jde především o **regulaci objektů**, resp. regulaci vztahenou na objekty.

119.2 Abychom vyloučili vliv námi členěných období, lze se na trendy u formálních kategorií a právních institutů podívat v dlouhé časové řadě od roku 1918 na úrovni relativních četností, jak ukazuje graf č. 255.

Graf č. 255: Srovnání relativních četností kategorie Formální termíny a Právní instituty pro jednotlivé roky

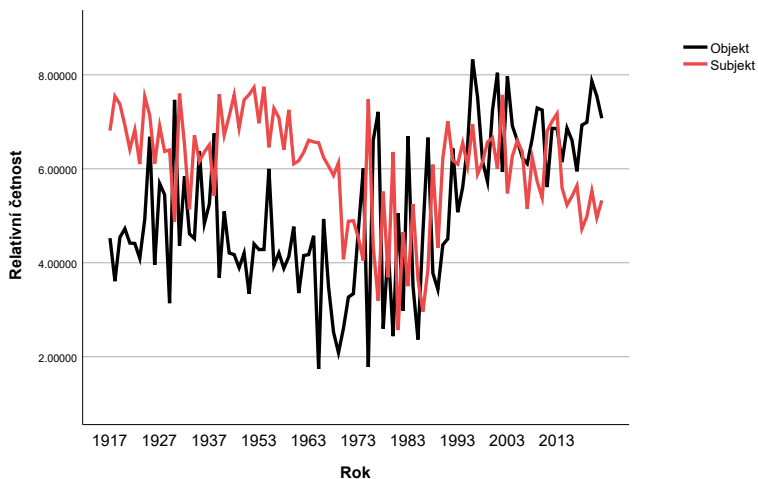

Z grafu č. 255 jasně vyplývá, že **k rozchodu v trendech mezi kategoriemi Formální termíny a Právní instituty došlo v roce 1993 a tento trend se neustále zesiluje.**

119.3 Srovnání kategorie „Objekt“ a „Subjekt“ ukazuje graf č. 256.

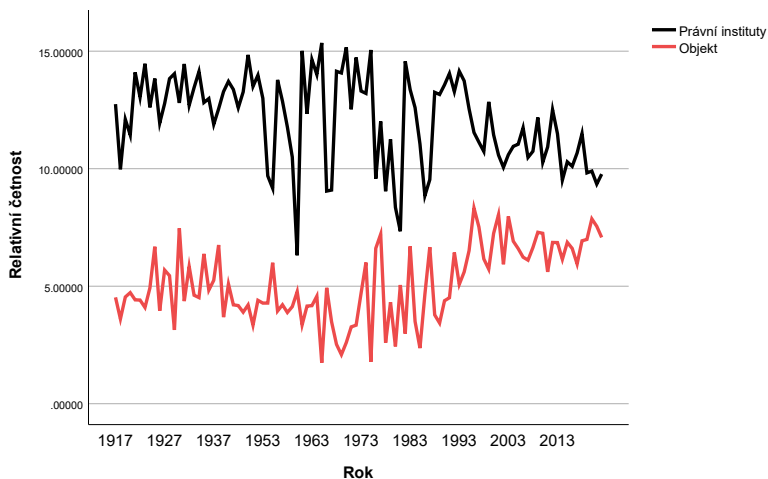
Kategorie „Objekt“ výrazně stoupá po roce 1990 a dosahuje nejvyšší míry v historii. Kategorie „Subjekt“ po roce 1990 klesá, a to v podobném trendu jako po roce 1953.

Graf č. 256: Srovnání kategorie „Objekt“ a „Subjekt“ pro vzor „S“

119.4 Srovnání kategorie „Právní instituty“ a „Objekty“ popisuje graf č. 257.

Graf č. 257: Srovnání kategorie „Právní instituty“ a „Objekty“ pro vzor „S“

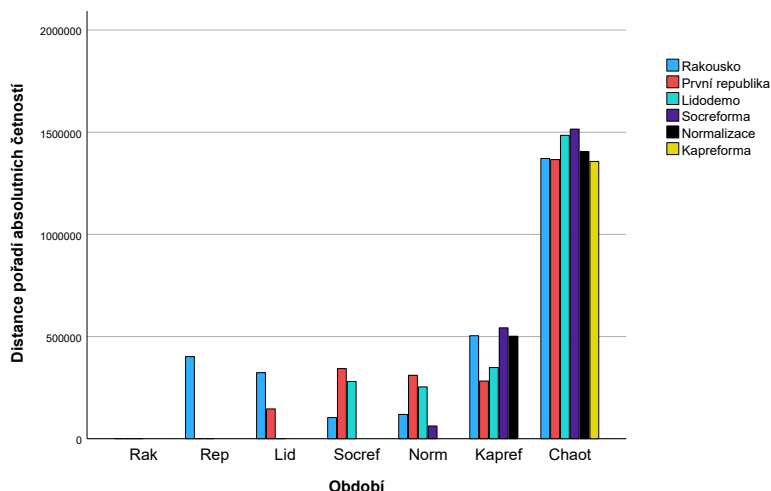
Kategorie „Právní instituty“ a „Objekty“ po roce 1993 vykazují protikladné trendy. Zatímco **Právní instituty klesají, Objekty stoupají**. Tento trend rozhodně neukazuje na nějaký vzestup odbornosti právního jazyka po roce 1993.

§ 120

Distance období vzoru „S“

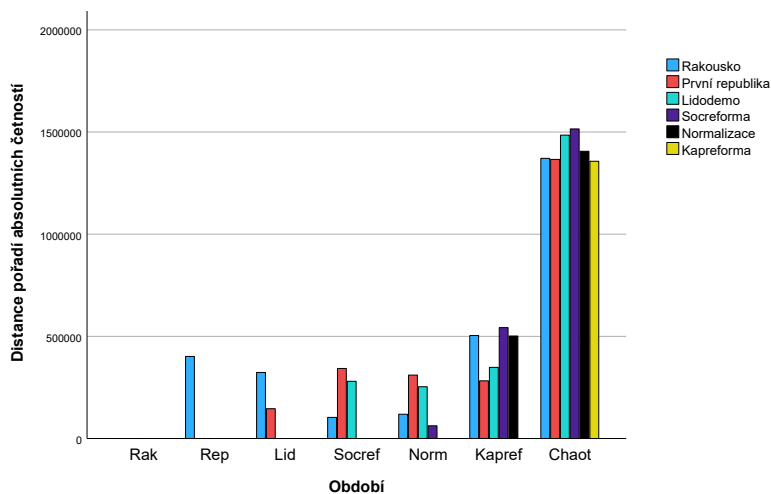
120.1 Distance mezi obdobími můžeme založit buď na standardizovaném pořadí v daném slovníku, na relativních četnostech vztažených k významovému slovu,¹⁴⁹ nebo na absolutních četnostech. Důležité je si uvědomit, že základní prvek tvoří slovo, resp. jednoslovný právní termín se všemi výše zmíněnými parametry. Srovnání postupů popisuje graf č. 258, 259 a 260.

Graf č. 258: Distance období podle pořadí absolutních četností pro vzor „S“

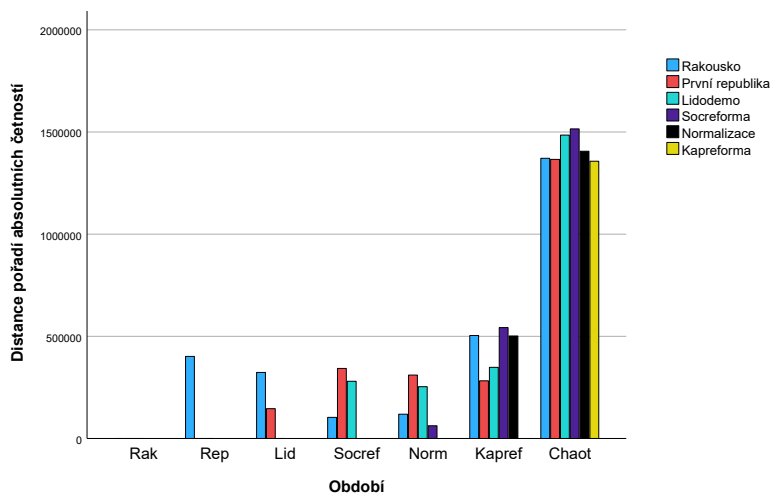

¹⁴⁹ Významovým slovem míníme substantiva, adjektiva, verba a adverbia sloučená podle tabulky č. 66.

Graf č. 259: Distance období podle relativní četnosti pro vzor „S“

Graf č. 260: Distance období podle absolutní četnosti pro vzor „S“

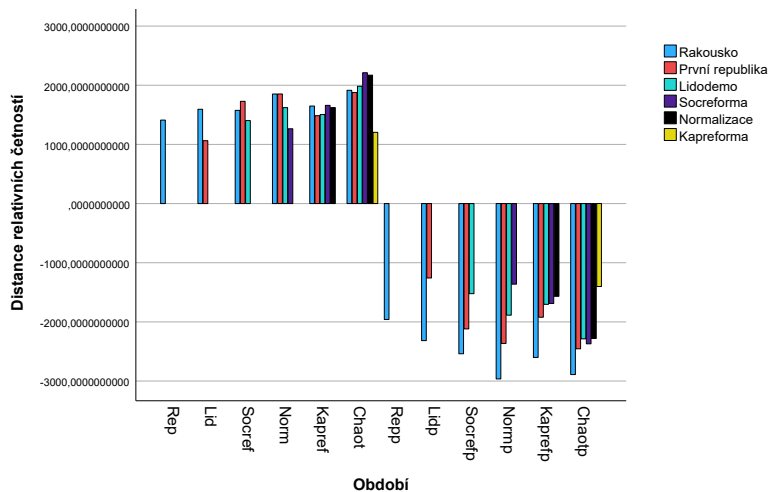
120.2 Grafy č. 258, 259 a 260 je třeba interpretovat tak, že čím je sloupec ve vztahu k ostatním obdobím vyšší, tím je dané období vzdálenější. Z distancí založených na absolutních četnostech (graf č. 260) je zřejmé, jak se lámou distance po roce 1990, a po roce 2000 jde o extrém, který nemá v historii obdobu. U relativních četností je vcelku pochopitelná distance k Rakousku vzhledem k časovému odstupu. Relativní blízkost Chaotů k období Kapitalistické reformy se zdá taktéž pochopitelná, jakož i zjevně nepřátelský vztah období po roce 1990 k Normalizaci a Socialistické reformě. Méně jasná je ovšem distance období po roce 1990 ke všem ostatním obdobím. Až do roku 1990 jde v zásadě o rovnoměrné vzdálenosti následujících období k minulým. Zejména po roce 2000 se zdá, že kromě období po roce 1990 jsou mu nepřátelská všechna minulá období (graf č. 259).

120.3 Pasivní distancí se v následujících grafech míní situace, kdy od minulého období odečítáme budoucí, a pokud dostaneme kladnou distanci, nazýváme ji aktivní, a pokud dostaneme zápornou distanci, nazýváme ji pasivní. V zásadě jde o to, zda se období vzdalují z hlediska pohledu z minulosti, nebo z budoucnosti. Plusové hodnoty znamenají, že minulost je větší než budoucnost. Záporné hodnoty ukazují na převažování budoucích distancí. Z grafu č. 261 plyne, že převažují pasivní distance, tedy budoucnost, a grafy č. 262 a 263 to jasně potvrzují. Zajímavý je trend u aktivních distancí, kde se vztah k minulosti po roce 1990 zcela obrací a u pozitivních distancí po roce 2000 se vztah k minulosti vyrovnává. „Nepřátelé“ jsou všechna předcházející období, což zavání ideou: „Stane se něco úžasného, já se zrodím.“

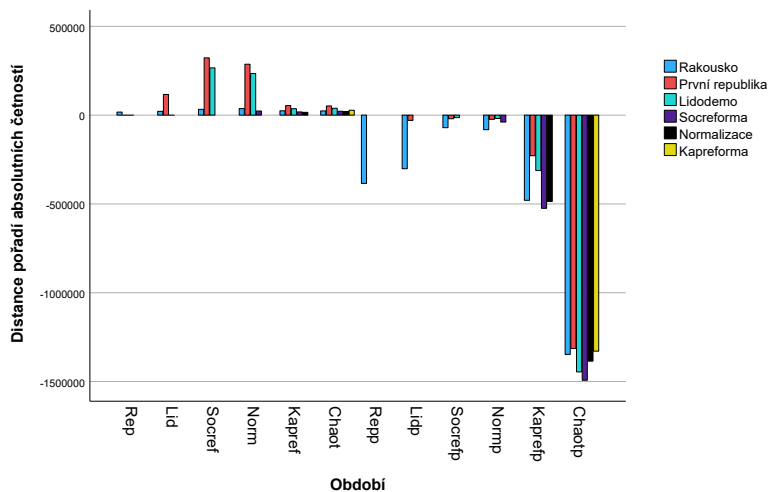
U grafů č. 262 a 263 je zajímavá distance období Lidodemo a Soc. reformy k minulosti, kde jde o jediná období s výraznějšími aktivními hodnotami.

120.4 Z distančních souborů lze získat sadu termínů s největší pozitivní i negativní distancí. Termíny s největší pozitivní distancí mezi obdobími Normalizace a Kapitalistické reformy jsou: „organizace“, „výbor“, „orgán“, „důchod“ či „plán“. Termíny s pasivní distancí mezi těmito obdobími jsou: „zákon“, „osoba“, „slovo“ či „úřad“. Termíny „zákon“ a „slovo“ patří k termínům formálním, které souvisí s odkazy a novelizováním. V období mezi Kapitalistickou reformou a Chaoty mají největší pozitivní distanci termíny: „republika“, „daň“, „zboží“, „ministerstvo“ či „orgán“. Naopak nejvyšší pasivní distanci vykazují termíny: „zákon“, „slovo“, „písmeno“, „údaj“ či „stát“. Je zřejmé, že v období Chaotů formalizace dosahuje extrémních hodnot.

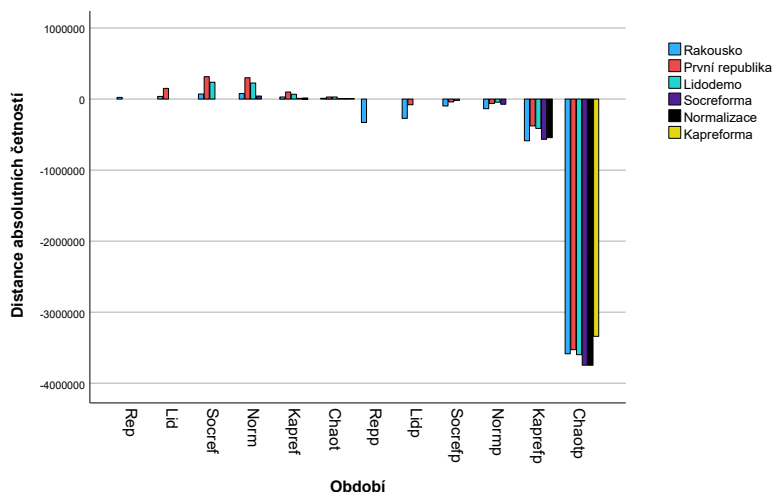
Graf č. 261: Aktivní a pasivní distance relativních četností mezi obdobími vzoru „S“

Graf č. 262: Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních distancí mezi obdobími vzoru „S“

Graf č. 263: Aktivní a pasivní distance absolutních četností mezi obdobími vzoru „S“

120.5 Shrňeme-li základní trendy z grafů č. 260 až 263, je jasné, že **období po roce 1990 se výrazně vzdaluje minulosti od roku 1945, ale dokonce i od roku 1918. Zcela extrémních podob nabývá tento trend po roce 2000.** Přitom období Lidodemo zdaleka nezaujalo k minulosti tak negativní pozici.

§ 121

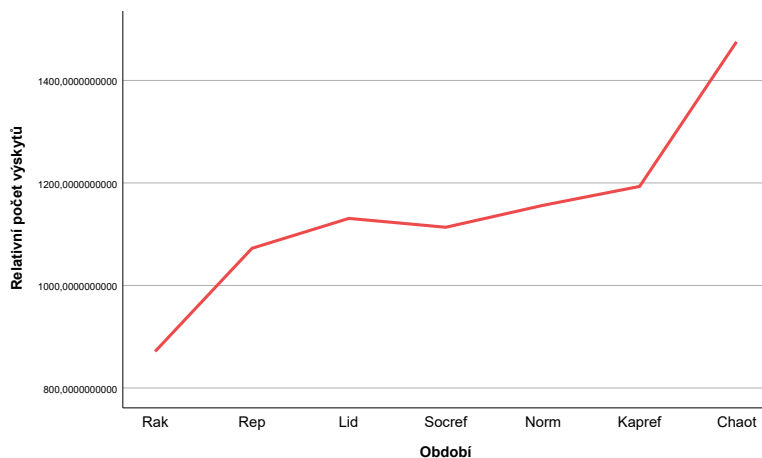
Distance kategorií mezi obdobími pro vzor „S“

121.1 Odhlédneme-li od základního trendu, který ovlivňuje všechny distance v kategoriích vzoru „S“, můžeme se soustředit pouze na odchylky od tohoto trendu. Popis jednotlivých kategorií vychází z verze 2. Soustředíme se na kategorie nejfrekventovanější, tj. kategorie 2, 3, 6, 7, 9 a 10. Grafy zobrazující kategorie v jednotlivých obdobích na úrovni absolutních četností vykazují obdobné trendy – viz graf č. 253. Zlom nastává po roce 1990 se zjevným nárůstem a pokračuje extrémním nárůstem po roce 2000. S vědomím tohoto základního trendu se budeme soustředit především na odchylky u jednotlivých kategorií, neboť již relativní četnosti vykazují výrazné odlišnosti.

Kategorie 2

121.2 Graf č. 264 popisuje pohyb **kategorie č. 2** v jednotlivých obdobích na úrovni relativních četností. Markantní je **razantní zvýšení po roce 2000**. U Rakouska nelze vzestup do období První republiky brát za prokazatelný, neboť nemáme data o stavu právního řádu Rakouska jako celku, ale pouze o recipovaných předpisech.

Graf č. 264: Relativní počet výskytů kategorie 2 (Formální termíny bez kontextů)

121.3 Tabulka č. 218 popisuje prvních 10 nejfrekventovanějších termínů vzoru „S“ ve verzi 2.

Tabulka č. 218: Nejfrekventovanější termíny kategorie 2 v jednotlivých obdobích

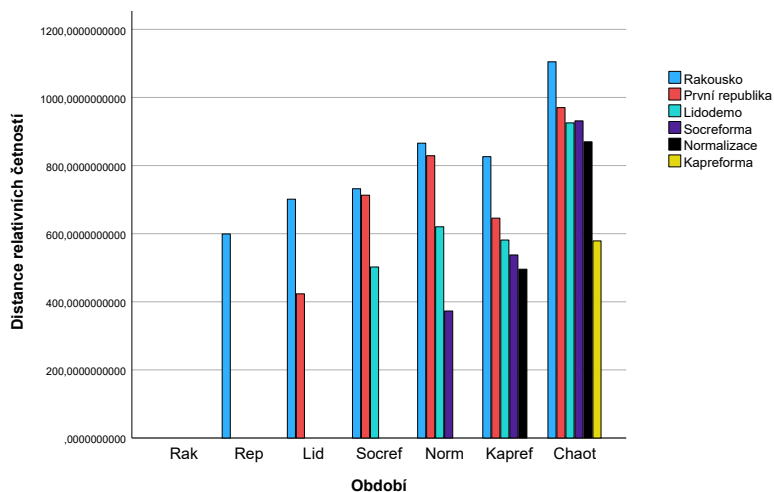
Term „S“ 18	Term „S“ 45	Term „S“ 60	Term „S“ 70	Term „S“ 90	Term „S“ 2000
zákon	zákon	zákon	zákon	zákon	zákon
ustanovení	ustanovení	řízení	předpis	předpis	předpis

případ	předpis	předpis	návrh	řízení	řízení
nařízení	případ	návrh	podmínka	výše	podmínka
člen	člen	ustanovení	řízení	podmínka	změna
řízení	řízení	výkon	úkol	výkon	případ
předpis	nařízení	člen	ustanovení	návrh	výkon
místo	návrh	opatření	opatření	člen	účel
strana	opatření	podmínka	člen	případ	místo
návrh	místo	úkol	rozvoj	ustanovení	zařízení

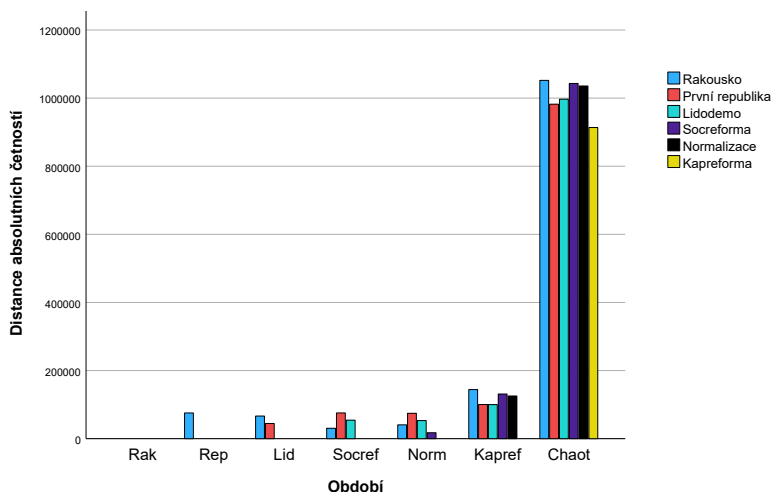
Na prvních 10 pozicích kategorie 2 jsou vždy formální slova. Problém je ovšem frekvence jejich výskytu. Na úrovni relativních četností stoupá jejich nárůst od roku 1970 a po roce 2000 rapidně.

121.4 Distance relativních četností kategorie 2 pro jednotlivá období popisuje graf č. 265.

Graf č. 265: Distance relativních četností kategorie 2 (Formální) pro jednotlivá období

Graf č. 266: Distance absolutních četností kategorie 2 (Formální) pro jednotlivá období

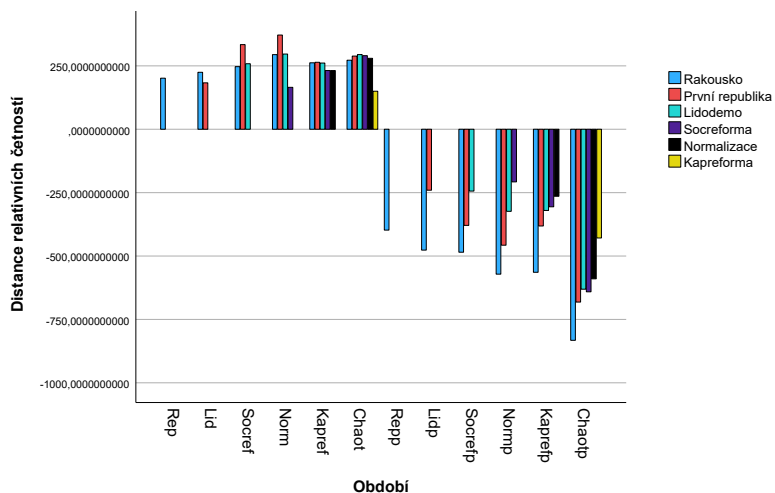
Je vhodné připomenout, že podle grafu č. 254 kategorie 2 představuje nejsilnější kategorii vzoru „S“, která překonává po roce 2000 dokonce i kategorii 3 (Právní instituty). O jak radikální nárůst jde, ukazuje graf č. 266. Tato situace je dána extrémním nárůstem modifikací po roce 2000, která se projevuje ve formálních termínech, jejichž pomocí se modifikace realizují. Paradoxně tak „obsluha“ přeměn a neurčitost nabývá vrchu.

121.5 Graf č. 267 ukazuje aktivní a pasivní distance relativních četností pro kategorii 2 vzoru „S“.

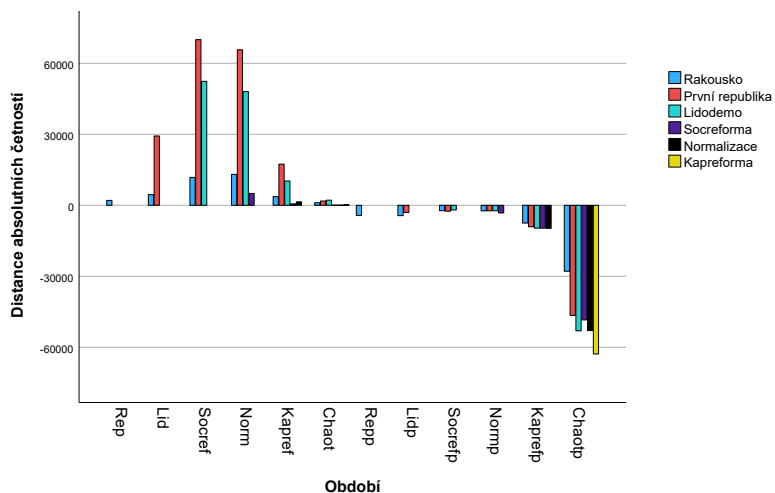
Z grafu č. 267 je zřejmé, že distance pasivní, tj. **převaha časově následujícího období**, je motorem rozchodu s minulostí. Naopak aktivní distance období Kapitalistické reformy a Chaotů se k minulosti staví obdobně.

Graf č. 268 založený na absolutních četnostech naznačuje **úzkou spojitost v aktivních distancích mezi obdobím Socialistické reformy a obdobím Normalizace**. Je zajímavé, že tato spojitost se neprojevuje jen v obsahových termínech, ale i v termínech formálních.

Graf č. 267: Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 2 (Formální) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 268: Aktivní a pasivní distance absolutních četností kategorie 2 (Formální) pro jednotlivá období vzoru „S“

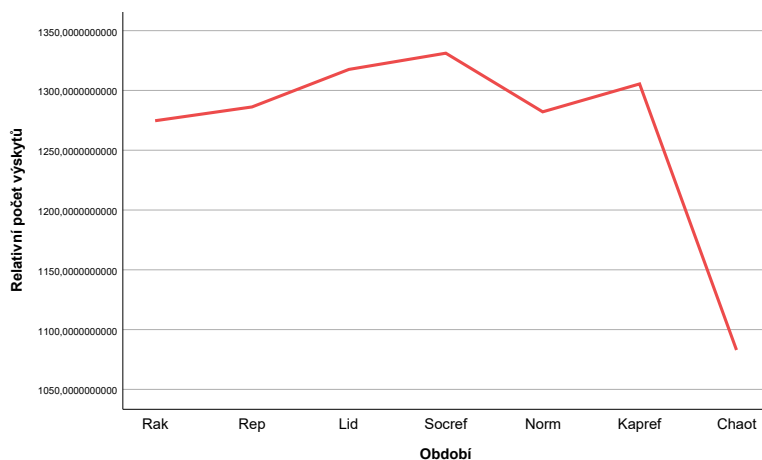

V případě kategorie 2 mezi obdobími Kapitalistické reformy a Chaoty termíny s nejvyšší pozitivní distancí představují termíny: „výše“, „návrh“, „člen“, „vyhláška“ či „příspěvek“. Naopak termíny s nejvyšší pasivní distancí jsou: „zákon“, „nabytí“, „změna“, „informace“ či „nařízení“. Pasivní distance jsou ovšem 20krát silnější.

Kategorie 3

121.6 Relativní počet výskytů **kategorie č. 3 Právní instituty** popisuje graf č. 269.

Graf č. 269: Relativní počet výskytů kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období vzoru „S“

Na rozdíl od kategorie 1 je zjevné, jak právní instituty upadají od období Socialistické reformy. Jistý mírný vzestup lze zaznamenat po roce 1990, ale poté následuje zjevný pád.

121.7 Tabulka č. 219 ukazuje prvních 10 nejfrekventovanějších termínů vzoru „S“ ve verzi 3.

Tabulka č. 219: Nejfrekventovanější termíny kategorie 3 (Právní instituty) vzoru „S“ v jednotlivých obdobích

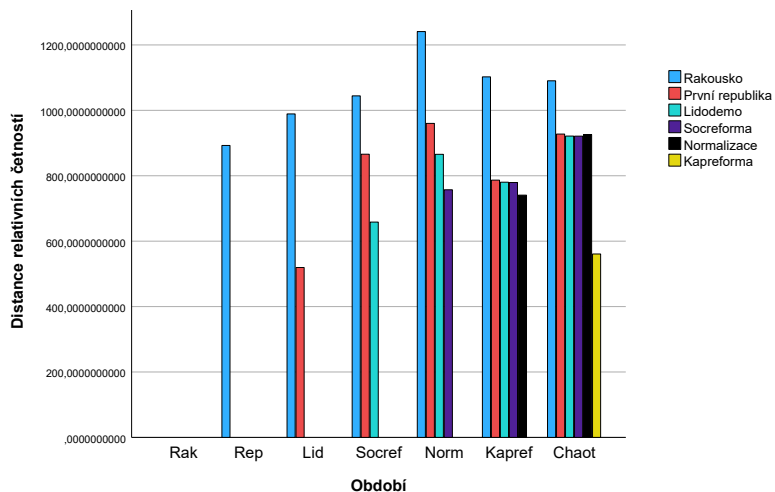
Term „S“ 18	Term „S“ 45	Term „S“ 60	Term „S“ 70	Term „S“ 90	Term „S“ 2000
daň	právo	republika	republika	republika	rozhodnutí
právo	daň	rozhodnutí	důchod	daň	republika
správa	dohoda	právo	práce	rozhodnutí	žádost
nárok	správa	důchod	správa	právo	povinnost
povinnost	nárok	práce	daň	povinnost	právo
finance	finance	smlouva	rozpočet	smlouva	daň
trest	práce	nárok	povinnost	příjem	smlouva
dohoda	poměr	povinnost	právo	správa	povolení
náhrada	trest	škoda	rozhodnutí	žádost	správa
poplatek	povinnost	trest	dohoda	nárok	pobyt

121.8 Distance na úrovni relativních četností popisuje graf č. 270.

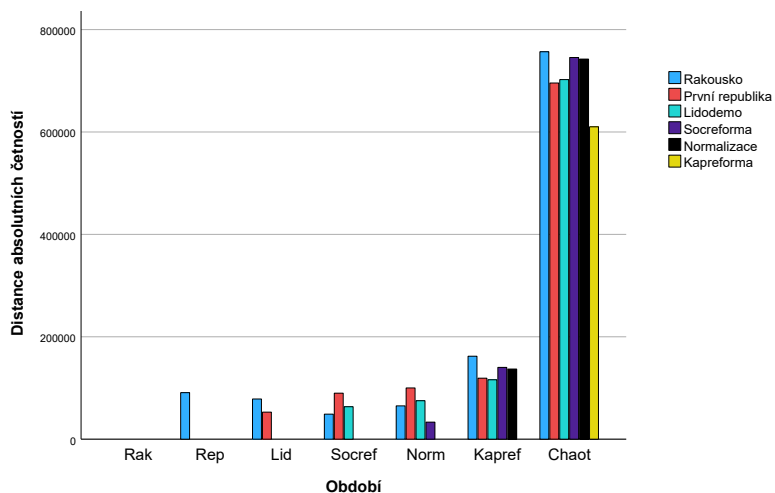
Kategorie 3 patří k jádru právního jazyka. Z grafu č. 270 lze vyčíst následující trendy. **K evidentnímu zlomu ve struktuře distancí dochází po roce 1990.** Vztah období Kapitalistické reformy a Chaotů k předcházejícím obdobím je v zásadě stejný. Všechna předcházející období jsou stejně nepřátelská, kromě blízkosti Chaotů ke Kapitalistické reformě. Zajímavá je distance období Lidodemo k První republice, která je menší než distance období Lidodemo k obdobím po roce 1990. To by bylo možné vysvětlit časovým odstupem, ale distanci, která je zhruba stejná mezi Lidodemo a První republikou a Chaoty a Kapitalistickou reformou již tak prostá není. Mnohé naznačí graf č. 269.

Distance období Chaotů ke Kapitalistické reformě je pozoruhodně vysoká. To naznačuje, že **období Chaotů se vymyká v podstatě všem předcházejícím obdobím.** Celkově kategorie 3 patří k nejsilnějším kategoriím ovlivňujícím základní trendy. Povšimněme si, že vztah Chaotů a Kapitalistické reformy k obdobím Normalizace a Socialistické reformy je shodný.

Graf č. 270: Distance relativních četností kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období vzoru „S“

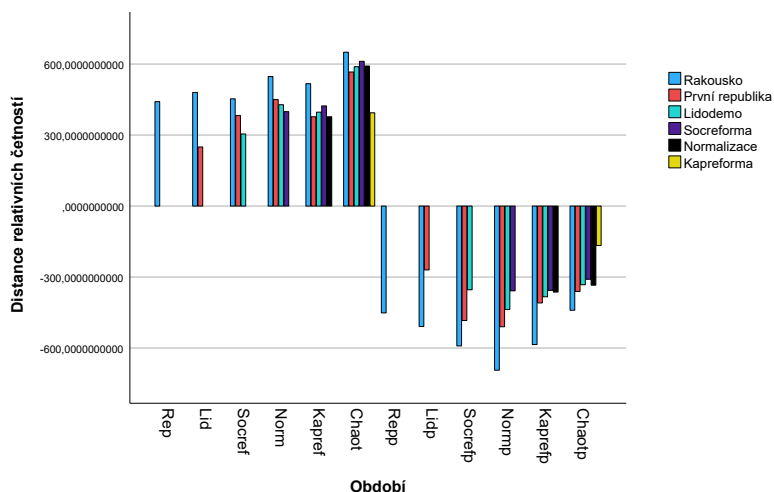

Graf č. 271: Distance absolutních četností kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období vzoru „S“

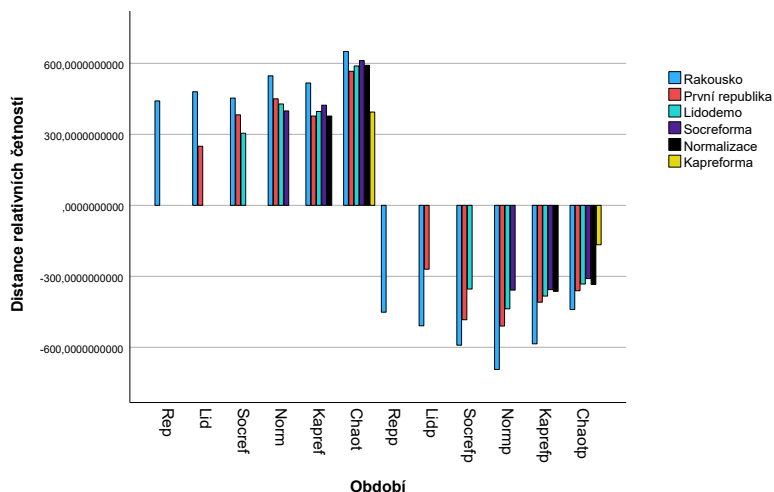
121.9 Aktivní a pasivní distance kategorie 3 popisují grafy č. 272 a 273. Jde o srovnání distancí založených na relativních četnostech (graf č. 270) a robusní charakteristice pořadí absolutních četností (graf č. 273).

Graf č. 272: Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 273 popisuje vzestup distancí u aktivních distancí minulosti a vzestup u pasivních distancí budoucnosti. Graf č. 273 vykazuje vzestup aktivních distancí do roku 1990 a jejich následný pokles. Pasivní distance naopak stoupají. Zjednodušeně řečeno v obou případech se období po roce 2000 extrémně vzdaluje minulosti především přidáváním nových institutů.

Graf č. 273: Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období vzoru „S“

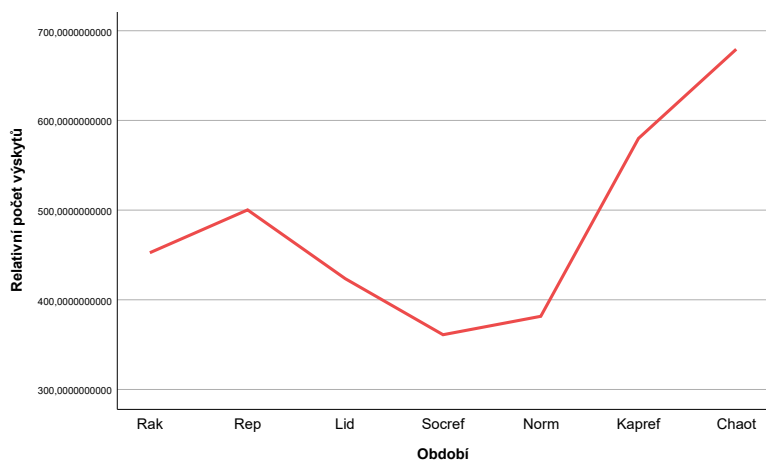
V období mezi Kapitalistickou reformou a Chaoty patří k termínům s pozitivní distancí termíny: „republika“, „daň“, „příjem“, „nárok“ a „důchod“; nejvyšší pasivní distanci mají termíny „žádost“, „delikt“, „parlament“, „společenství“ a „institute“. Pasivní distance jsou oproti aktivním 2krát menší.

Kategorie 6

121.10 Graf č. 274 popisuje **kategorii 6 (Objekty)** z hlediska relativních četností výskytu v jednotlivých obdobích.

Od období První republiky kategorie 6 klesá až do období Socialistické reformy. **Po mírném vzestupu v období Normalizace následuje radikální nárůst kategorie 6**, který, byť mírněji, pokračuje po roce 2000.

Graf č. 274: Relativní počet výskytů kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období vzoru „S“

121.11 Tabulka č. 220 uvádí přehled prvních 10 nejfrekventovanějších termínů kategorie 6 (Objekty) vzoru „S“.

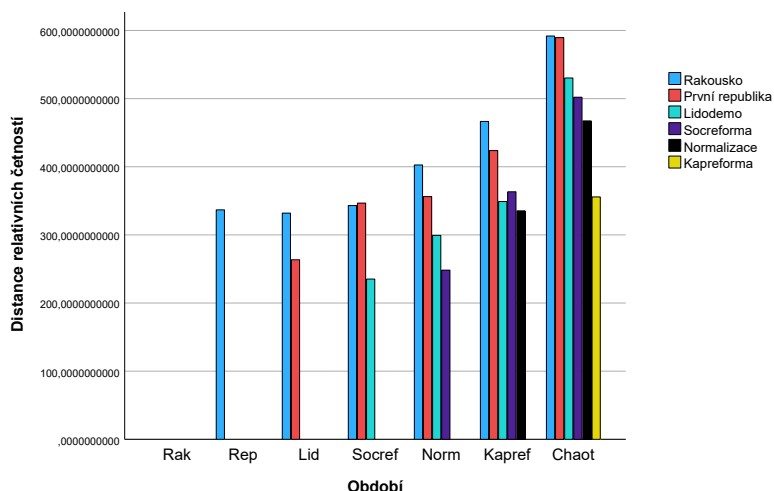
Tabulka č. 220: Nejfrekventovanější termíny kategorie 6 (Objekty) v jednotlivých obdobích

Term „S“ 18	Term „S“ 45	Term „S“ 60	Term „S“ 70	Term „S“ 90	Term „S“ 2000
částka	věc	věc	věc	věc	údaj
věc	majetek	byt	částka	zboží	číslo
listina	částka	částka	pozemek	částka	věc
byt	list	výrobek	stavba	majetek	evidence
dráha	byt	zboží	výrobek	údaj	jméno
pozemek	zápis	majetek	zboží	papír	majetek
stavba	stavba	pozemek	majetek	výrobek	vozidlo
pokladna	pozemek	zpráva	les	jméno	výrobek
jmění	listina	zápis	voda	pozemek	text
vozidlo	seznam	seznam	zdroj	sídlo	papír

Extrémní nárůst kategorie 6 po roce 1990 lze demonstrovat na nárůstech termínů jako „údaj“, „evidence“, „jméno“ atd., které po roce 1990 stoupají zhruba 10krát a po roce 2000 opět 10krát, zatímco termíny jako „věc“, „majetek“ 2krát a po roce 2000 3krát. **Nejde tedy o klasické právní objekty**, které by byly zdrojem nárůstu po roce 1990. Spíše jde jednak o termíny typické pro správu objektů jako „evidence“, „seznam“, „výpis“ atd. nebo o zdánlivě technické objekty jako „léčiva“, „rostliny“, „vápno“ apod. **Nárůst objektů po roce 1990 je způsoben mnohem více normováním konkrétních věcí a jejich správou.** Jde tudíž víceméně o objekty technických norem, jejichž regulace se zřejmě považuje za nástroj v konkurenčním boji korporací.

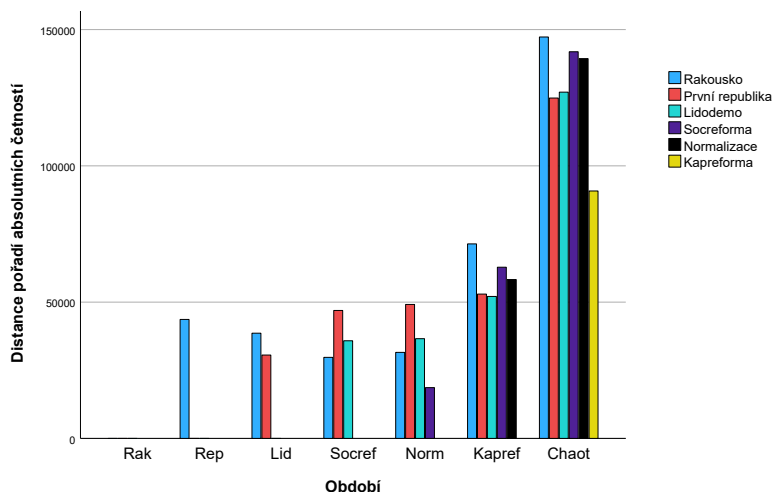
121.12 Distance relativních četností kategorie 6 (Objekty) popisuje graf č. 275.

Graf č. 275: Distance relativních četností kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 275 ukazuje vcelku kontinuální vzestup kategorie 6 s vyšším nárůstem po roce 1990. Výjimku tvoří období Kapitalistické reformy, pro které je Socialistická reforma nepřátelštější než Normalizace. Z hlediska struktury distancí se období Chaotů podobá období Normalizace.

Graf č. 276: Distance pořadí absolutních četností kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období vzoru „S“

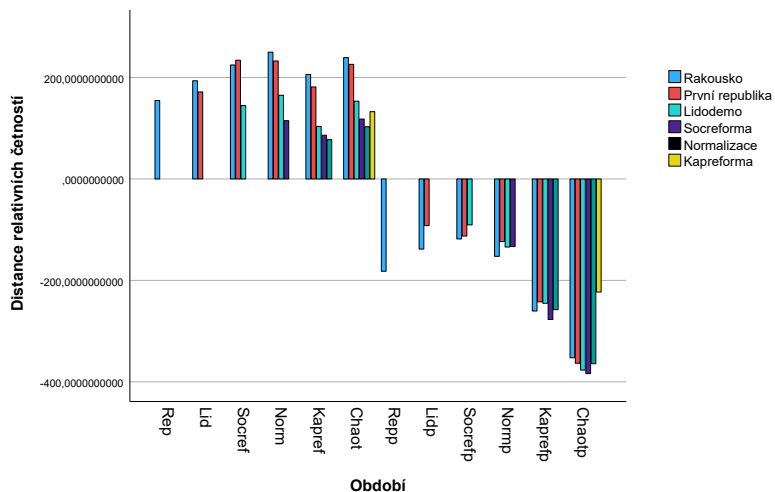
Robustní distance v grafu č. 276 naznačuje, že pro období Kapitalistické reformy a období Chaotů je největším nepřítelem období Socialistické reformy následováno Normalizací. Odstup k Rakousku lze vysvětlit časovou vzdáleností.

121.13 Aktivní a pasivní distance kategorie 6 (Objekty) na úrovni relativních četností popisuje graf č. 277 a na úrovni pořadí absolutních distancí graf č. 278.

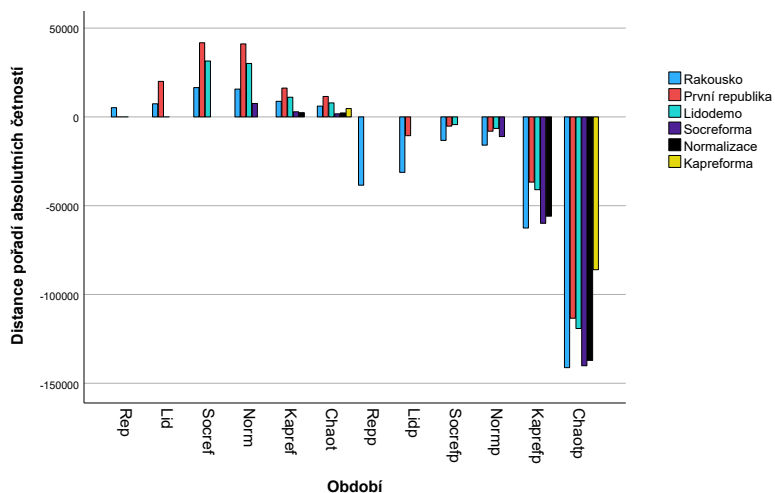
Podle grafu č. 277 pasivní distance narůstají, zatímco aktivní po roce 1990 klesají. Je zjevné, že vzdalování se od minulosti se zakládá na budoucích distancích.

Z hlediska strukturálního se kategorie 6 podle grafu č. 278 velmi podobá grafu č. 273. Robustní distance Právních institutů a Objektů jsou velmi blízké.

Graf č. 277: Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 278: Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období vzoru „S“

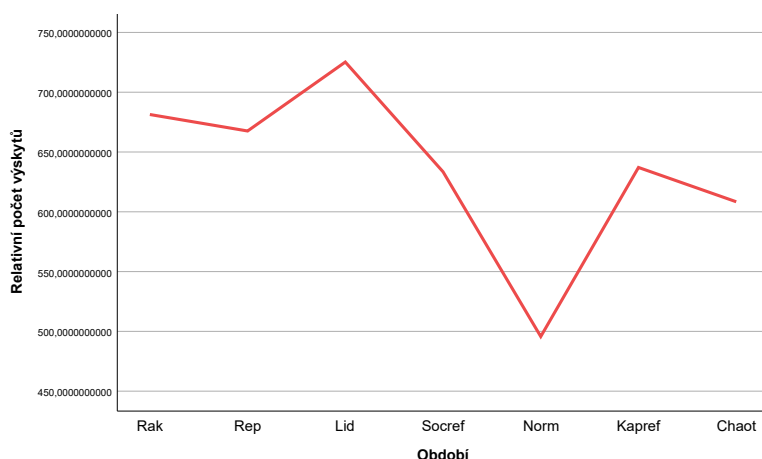

Nejsilnější pozitivní distanci v období mezi Kapitalistickou reformou a Chaoty mají termíny: „zboží“, „věc“, „částka“, „majetek“ či „pozemek“; naopak nejsilnější pasivní distanci mají termíny „údaj“, „číslo“, „text“, „evidence“ či „regis-tr“. **Zatímco v období Kapitalistické reformy šlo především o majetky, po roce 2000 především o evidenci.**

Kategorie 7

121.14 Relativní počet výskytů **kategorie 7 (Subjekty)** ukazuje graf č. 279.

Graf č. 279: Relativní počet výskytů kategorie 7 (Subjekty) pro jednotlivá období vzoru „S“

Kategorie Subjekty vykazuje vzestup v období Lidodemo a Kapitalistické reformy. Nejmenší počet relativních výskytů se objevuje v období Normalizace. Zajímavý je pokles od Rakouska k První republice a od Kapitalistické reformy k Chaotům.

121.15 Tabulka č. 221 uvádí přehled prvních 10 nejfrekventovanějších termínů kategorie 7 (Subjekty) vzoru „S“.

Tabulka č. 221: Nejfrekventovanější termíny kategorie 7 (Subjekty) v jednotlivých obdobích

Term „S“ 18	Term „S“ 45	Term „S“ 60	Term „S“ 70	Term „S“ 90	Term „S“ 2000
úřad	podnik	pracovník	družstvo	osoba	osoba
osoba	osoba	osoba	pracovník	úřad	úřad
ministr	ministr	dítě	občan	fond	společnost
podnik	úřad	občan	dítě	společnost	fond
obec	zaměstnanec	předseda	podnik	dítě	zaměstnanec
zaměstnanec	předseda	družstvo	úřad	občan	obec
společnost	družstvo	prokurátor	příslušník	obec	provozovatel
předseda	fond	poslanec	poplatník	předseda	správce
fond	prokurátor	soudce	předseda	zástupce	zástupce
stolice	dítě	účastník	poslanec	zaměstnanec	dítě

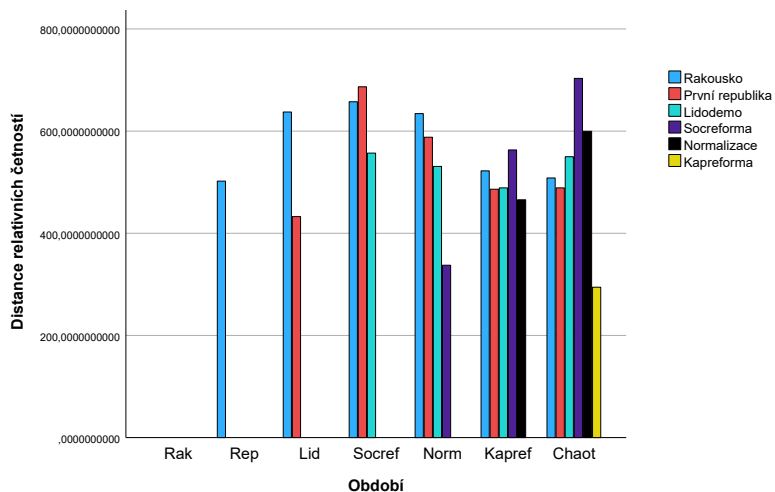
Zajímavá jsou období od roku 1945 do roku 1989, která preferují subjekty typu „družstvo“, což vrcholí v období Normalizace, a současně termíny jako „prokurátor“ či „příslušník“, případně „pracovník“ s vrcholem v období Socialistické reformy. Termínem „společnost“ se míní „obchodní společnost“, nikoliv společnost ve smyslu celku. V zásadě pochopitelný je výskyt termínu „fond“ v období Lidodemo a v období Kapitalistické reformy. Zde se tím míní **fondy vytvářené primárně za účelem přesunů majetku.**

121.16 Distance relativních četností kategorie 7 (Subjekty) vzoru „S“ ukazuje graf č. 280.

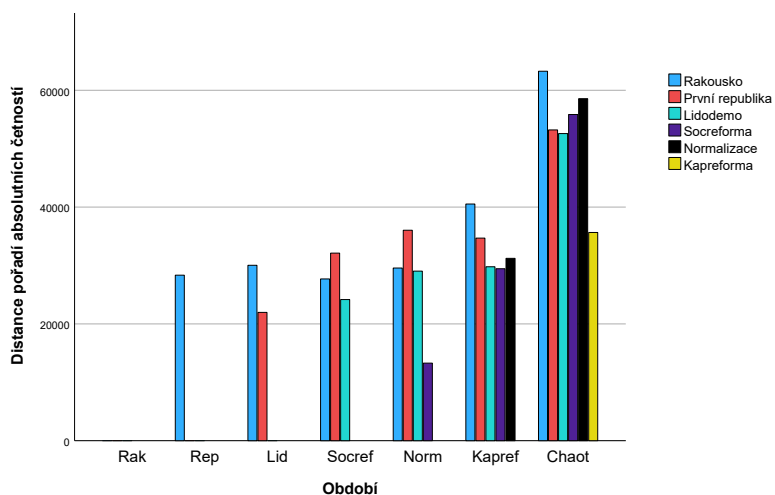
Na grafu č. 280 jsou zajímavé nízké distance Normalizace ve vztahu k Socialistické reformě a Chaotů ke Kapitalistické reformě. Po roce 1990 lze pozorovat jisté přiblížení se k Rakousku a První republice a po roce 2000 radikální distance od Socialistické reformy a Normalizace. Struktura distance po roce 1990 je ovšem naprosto rozdílná od struktur předcházejících etap.

Na úrovni robustních statistik (graf č. 281) se ukazuje, že to s oním přiblížením se k První republice a Rakousku nebude tak vážné. Spíše převládá obecnější tendence, kdy pro období po roce 1990 jsou nepřátelská všechna předcházející období.

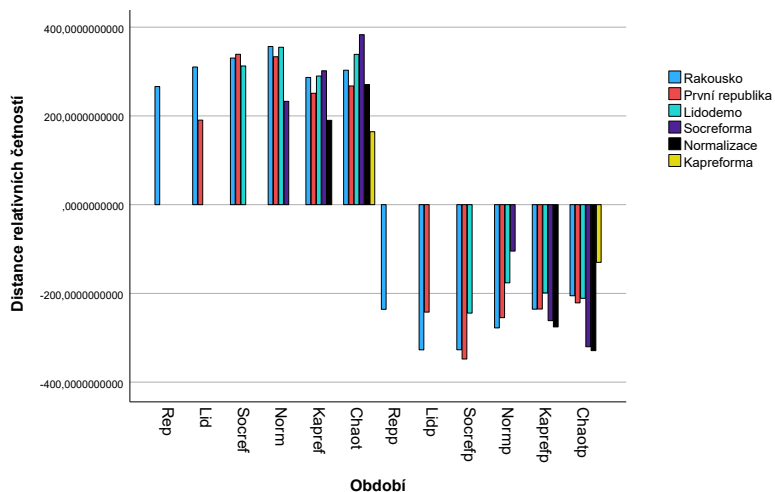
Graf č. 280: Distance relativních četností kategorie 7 (Subjekt) pro jednotlivá období vzoru „S“

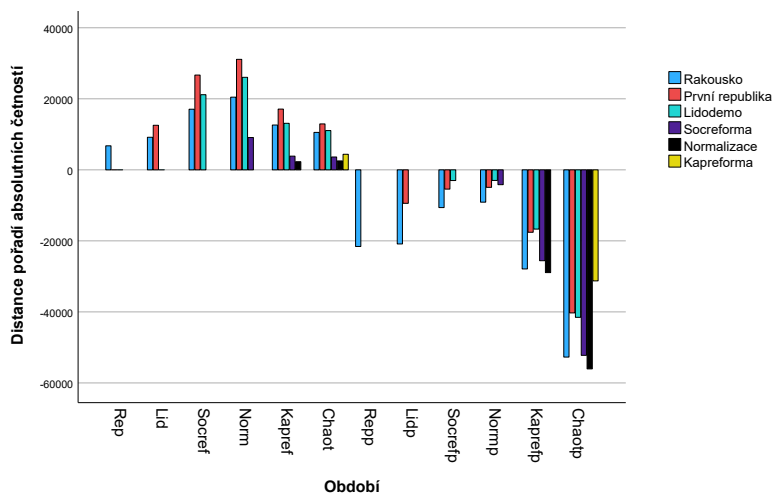
Graf č. 281: Distance pořadí absolutních četností kategorie 7 (Subjekty) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 282: Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 7 (Subjekty) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 283: Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 7 (Subjekty) pro jednotlivá období vzoru „S“

121.17 Aktivní a pasivní distance kategorie 7 (Subjekty) na úrovni relativních četností popisuje graf č. 282 a robustní distanci založenou na pořadí absolutních četností graf č. 281.

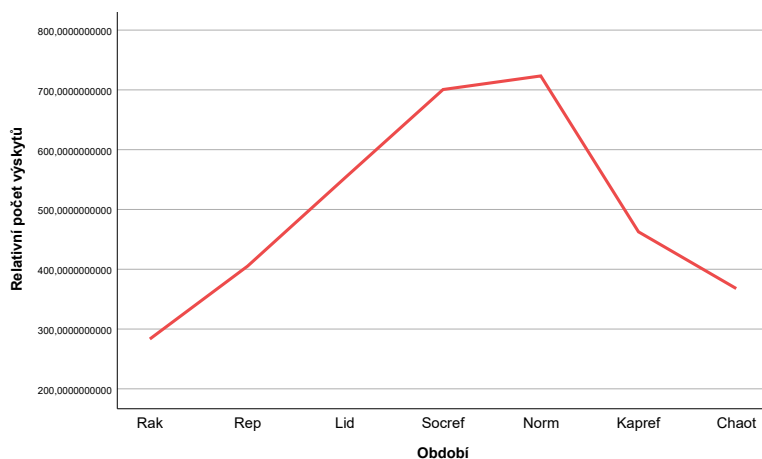
Grafy č. 282 a 283 naznačují, že aktivní distance stoupají do roku 1989 a následně výrazně klesají. U pasivních distancí je pohyb inverzní. Vysvětlit podrobněji tento proces patrně předpokládá provést podrobnější kategorizaci subjektů, což naznačuje tabulka č. 221.

V období mezi Kapitalistickou reformou a Chaoty patří k termínům s nejvyšší pozitivní distancí termíny: „občan“, „předseda“, „voják“, „pracovník“ či „poplatník“; naopak termíny s nejsilnější pasivní distancí jsou: „osoba“, „poskytovatel“, „provozovatel“, „zaměstnanec“ a „držitel“.

Kategorie 9

121.18 Relativní počet výskytů **kategorie 9 (Institute)** ukazuje graf č. 284.

Graf č. 284: Relativní počet výskytů kategorie 9 (Institute) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 284 popisuje vzestup kategorie 9 až do konce období Normalizace. Poté následuje rapidní pokles.

121.19. Tabulka č. 222 ukazuje prvních 10 nejfrekventovanějších termínů kategorie 9 (Instituce).

Tabulka č. 222: Nejfrekventovanější termíny kategorie 9 (Instituce) v jednotlivých obdobích

Term „S“ 18	Term „S“ 45	Term „S“ 60	Term „S“ 70	Term „S“ 90	Term „S“ 2000
soud	výbor	výbor	organizace	orgán	orgán
ministerstvo	soud	organizace	orgán	ministerstvo	stát
stát	ministerstvo	soud	výbor	soud	ministerstvo
výbor	orgán	orgán	ministerstvo	rada	soud
komise	vláda	komise	vláda	komise	rada
vláda	stát	rada	rada	organizace	banka
orgán	rada	ministerstvo	škola	stát	unie
škola	komise	shromáždění	komise	škola	komise
rada	organizace	vláda	shromáždění	banka	organizace
ústav	vnitro	stát	vnitro	výbor	škola

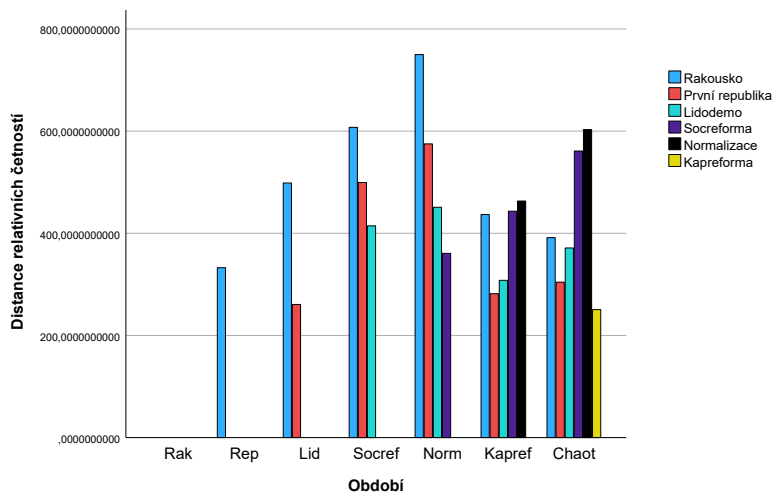
Ve všech obdobích se mezi prvními 10 ocitají termíny „orgán“, „ministerstvo“, „komise“ a „rada“. Jde o termíny, které vyžadují kontext. Termín „banka“ se objevuje až po roce 1990. Termín „soud“ chybí mezi prvními 10 za Normalizace a termín „organizace“ se vyskytuje ve všech obdobích kromě První republiky.

121.20 Graf č. 285 popisuje distance relativních četností kategorie 9 (Instituce) pro vzor „S“ a graf č. 286 distance pořadí absolutních četností kategorie 9 (Instituce) pro vzor „S“.

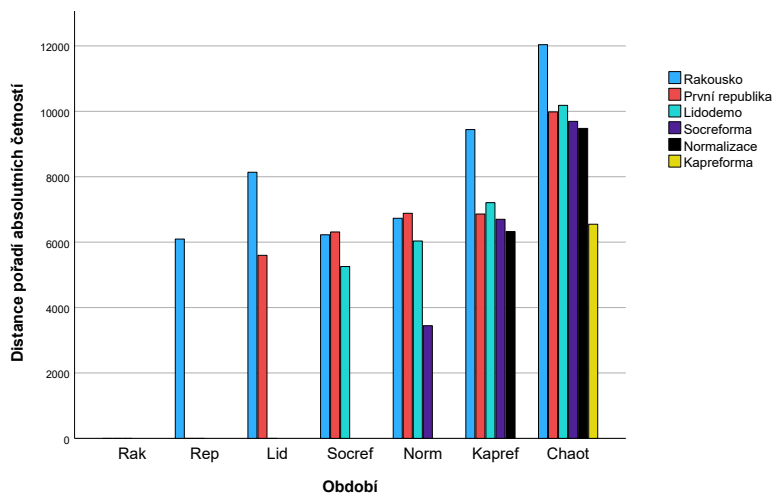
Graf č. 285 popisuje vzestup kategorie 9 (Instituce) až po období Normalizace. Následuje pokles v období Kapitalistické reformy a pomalý vzestup distancí v období Chaotů. U Chaotů ovšem zásadně stoupají především distance ve vztahu k Normalizaci a Socialistické reformě. Distance Chaotů ve vztahu ke Kapitalistické reformě je obdobná jako období Lidodemo k První republice.

Robustní distance upozorňují na blízkost malizace k období Socialistické reformy. Strukturálně je období Chaotů jistou obdobou Normalizace.

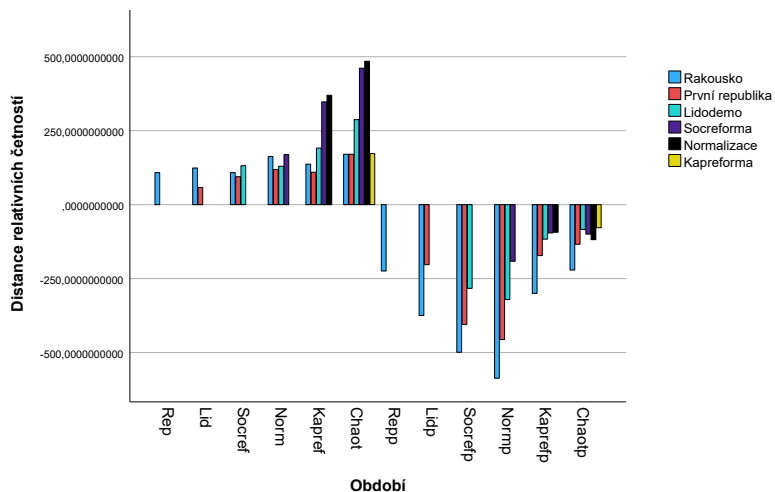
Graf č. 285: Distance relativních četností kategorie 9 (Institute) pro jednotlivá období vzoru „S“

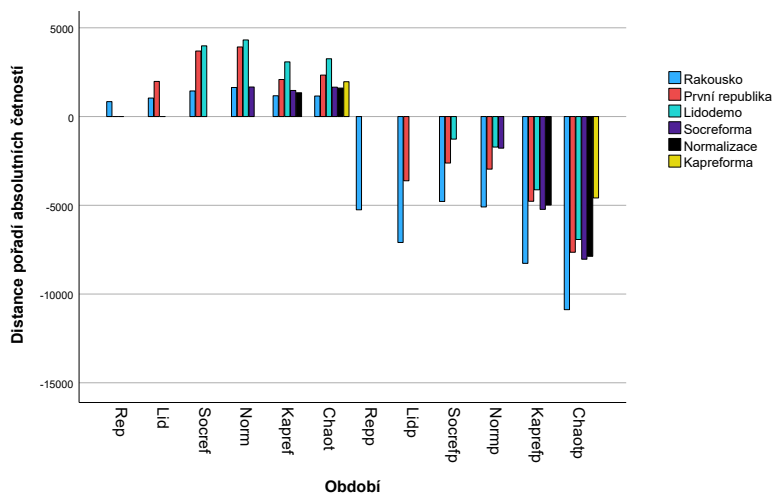
Graf č. 286: Distance pořadí absolutních četností kategorie 9 (Institute) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 287: Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 9 (Institute) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 288: Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 9 (Institute) pro jednotlivá období vzoru „S“

121.21 Graf č. 287 ukazuje aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 9 (Institute) a graf č. 288 distance pořadí absolutních četností kategorie 9 (Institute) vzoru „S“.

Graf č. 287 vykazuje vzestupnou tendenci aktivních distancí. Pasivní distance stoupají do období Normalizace a poté rapidně klesají. To znamená, že Chaoté a Kapitalistická reforma se nevzdalují od minulosti především novými termíny, ale přeorganizováním starých.

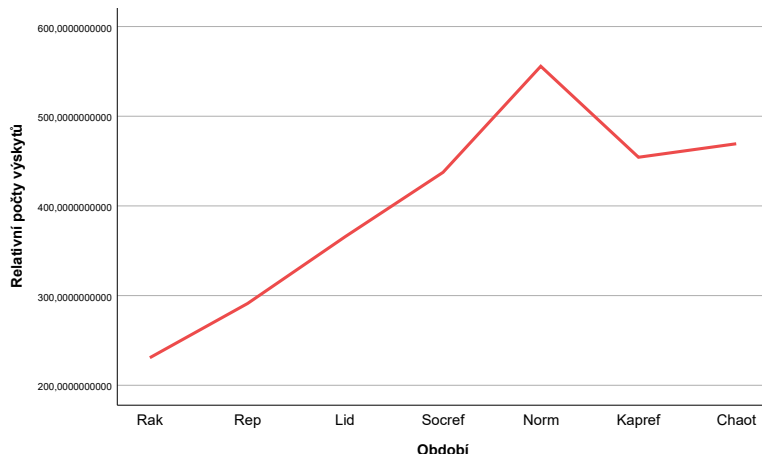
U grafu č. 288 vidíme v zásadě inverzní vztah mezi aktivními a pasivními distancemi. Zde je ovšem třeba připomenout, že robustní distance neberou v potaz délky textů.

V období mezi Kapitalistickou reformou a Chaoty jsou termíny s nejsilnější pozitivní distancí termíny: „ministerstvo“, „orgán“, „organizace“, „výbor“ či „rada“; naopak termíny s nejsilnější pasivní distancí jsou: „stát“, „unie“, „trh“, „banka“ či „soustava“. Termíny pasivní distance snad období Chaotů charakterizují dostatečně.

Kategorie 10

121.22 Relativní počet výskytů **kategorie 10 (Akce)** ukazuje graf č. 289.

Graf č. 289: Relativní počet výskytů kategorie 10 (Akce) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 289 popisuje v zásadě kontinuální vzestup relativních počtů výskytu kategorie 10 (Akce), následný pokles v období Kapitalistické reformy a mírný vzestup v období Chaotů.

121.23 Tabulka č. 223 ukazuje prvních 10 nejfrekventovanějších termínů kategorie 10 (Akce) vzoru „S“.

Tabulka č. 223: Nejfrekventovanější termíny kategorie 10 (Akce) v jednotlivých obdobích

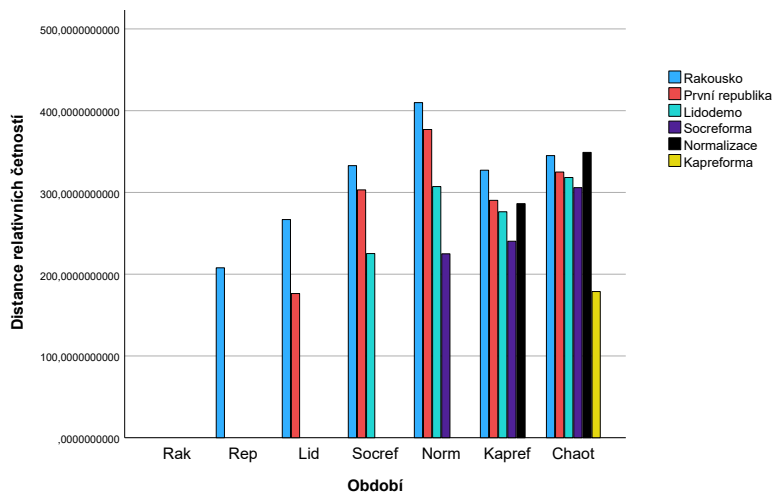
Term „S“ 18	Term „S“ 45	Term „S“ 60	Term „S“ 70	Term „S“ 90	Term „S“ 2000
služba	služba	činnost	činnost	činnost	činnost
vyhlášení	činnost	zabezpečení	zabezpečení	služba	služba
obchod	péče	hospodářství	služba	ochrana	ochrana
péče	ochrana	služba	péče	zabezpečení	péče
výměra	vyhlášení	péče	ochrana	péče	provoz
činnost	hospodářství	ochrana	hospodářství	podnikání	dohled
uplynutí	výroba	výroba	výroba	porušení	použití
dozor	provádění	výstavba	výchova	použití	provádění
výchova	obchod	výchova	obchod	obchod	poskytnutí
výroba	provoz	provoz	provádění	uplynutí	podnikání

Termíny společné pro všechny režimy jsou „služba“, „péče“, „činnost“. Pro období Soc. reformy a Normalizace je typický termín „zabezpečení“ a pro období Kapitalistické reformy a Chaotů termín „podnikání“.

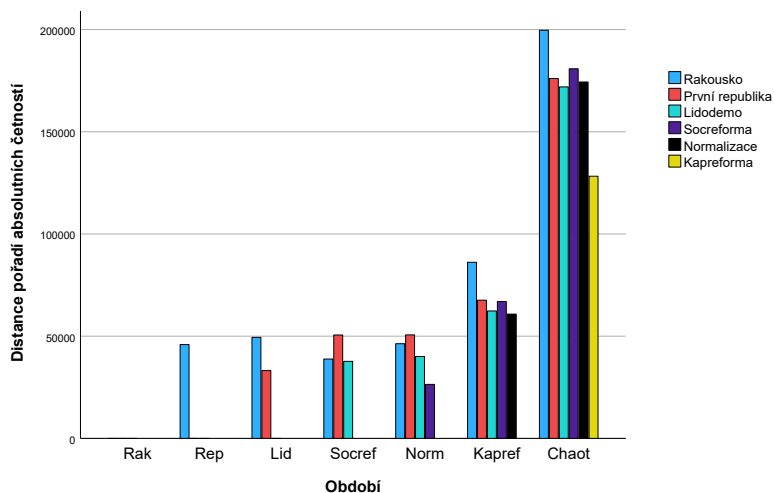
121.24 Graf č. 290 popisuje distance relativních četností kategorie 10 (Akce) pro vzor „S“ a graf č. 289 distance pořadí absolutních četností kategorie 10 (Akce) pro vzor „S“.

Graf č. 290 vykazuje vzestup distancí až do konce roku 1989, následuje radikální pokles a mírný vzestup v období Chaotů, což je obdoba proměn z grafu č. 287. Zajímavá je distance období Chaotů k Normalizaci, která překonává všechna ostatní období. Oproti času působí distance Normalizace již v období Kapitalistické reformy. Blízkost Chaotů ke Kapitalistické reformě je zřejmá.

Graf č. 290: Distance relativních četností kategorie 10 (Akce) pro jednotlivá období vzoru „S“

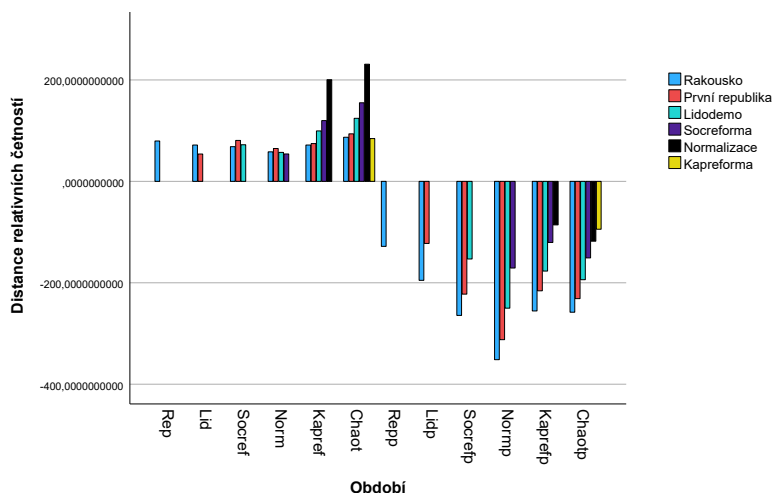
Graf č. 291: Distance pořadí absolutních četností kategorie 10 (Akce) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 291 pouze upozorňuje na kvantitativní poměry mezi obdobími do roku 1989 a následujícími. I když Chaoté mají nejbližší k období Kapitalistické reformy, je tato distance pořád nejvyšší ze všech distancí před rokem 1989.

121.25 Graf č. 292 popisuje aktivní a pasivní distance relativních četností pro kategorii 10 (Akce) a graf č. 293 aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností pro kategorii 10 (Akce) vzoru „S“.

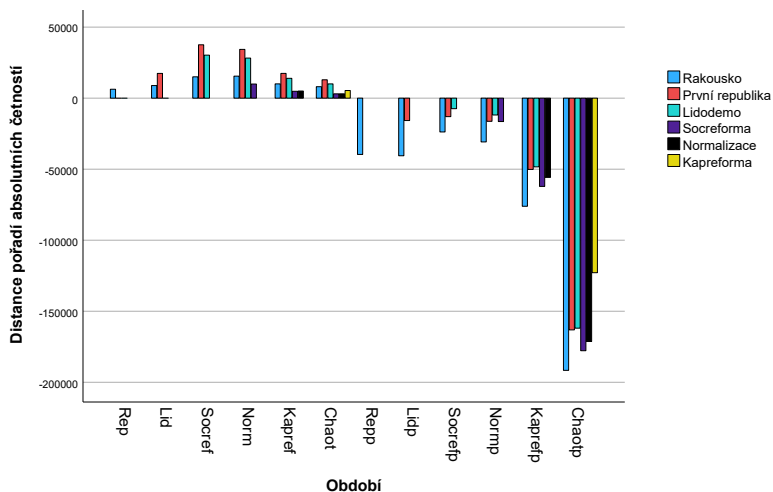
Graf č. 292: Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 10 (Akce) pro jednotlivá období vzoru „S“

Graf č. 292 připomíná radikální nárůst aktivních distancí období po roce 1990 ve vztahu k Normalizaci a Socialistické reformě. Pasivní distance v zásadě kontinuálně stoupají až do období Normalizace a následně kontinuálně klesají.

Graf č. 293 ukazuje míru vzestupu všech distancí období po roce 1990 ke všem předcházejícím obdobím.

Graf č. 293: Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 10 (Akce) pro jednotlivá období vzoru „S“

Shrnutí ke vzoru „S“

121.26 Jak bylo uvedeno výše, termíny vzoru „S“ získané z rubrik jsou vysoce reprezentativní. Základní obecný trend představuje graf č. 253, který je obdobný pro všechny kategorie. Graf č. 254 založený na relativních četnostech ukazuje, že každá kategorie se chová různě. V obdobích po roce 1990 a především **v období Chaotů radikálně stoupají kategorie Formální termíny (1,2) a kategorie Objekty (6)**. Ostatní kategorie buď stagnují (Akce), nebo klesají. U kategorie Objekty ovšem nejde o typické právní objekty, ale o konkrétní reálné objekty, které se normativně regulují podobně, jak to dříve činily technické normy. Naopak **kategorie Právní instituty radikálně klesá** a s tím patrně i míra obecnosti normativních vět.

Je zřejmé, že použitá kategorizace je pouze prvním hrubým odhadem, který musí být zpřesněn průniky s jinými vzory a jejím zjemněním na základě právního kategorizování kontextů. Pro analýzu atomárních právních termínů by použití verze 2 patrně nestačilo, ale při všech nedostatečnostech naší kategorizace pro popis základních trendů na kompletní bázi primárních předpisů

od roku 1918 jde o základ více jak dostatečný. Připomínáme, že **kromě intelektuálního zatřídění rubrikových termínů probíhá vše automaticky.**

Nejsilnější pozitivní distance pro období mezi Kapitalistickou reformou a Chaoty mají termíny: „zabezpečení“, „činnost“, „obchod“, „hospodaření“ a „péče“; naopak termíny s nejsilnější pasivní distancí jsou: „služba“, „dohled“, „vzdělávání“, „hodnocení“ a „ochrana“. Distance pozitivní či pasivní jsou ovšem nízké.

Pro přehled uvádíme počet termínů v každé sledované kategorii (viz tabulka č. 224). Tabulka ukazuje, jak **překvapivě málo je právních termínů vzoru „S“ v jednotlivých kategoriích**, což již naznačoval minimální kompletní slovník vzoru „S“.

Tabulka č. 224: Počty termínů v jednotlivých kategoriích vzoru „S“

Kategorie	K1	K2	K3	K6	K7	K9	K10
Počet termínů	389	369	997	754	1086	247	1011

Pododdíl druhý Vzor „AS“

§ 122

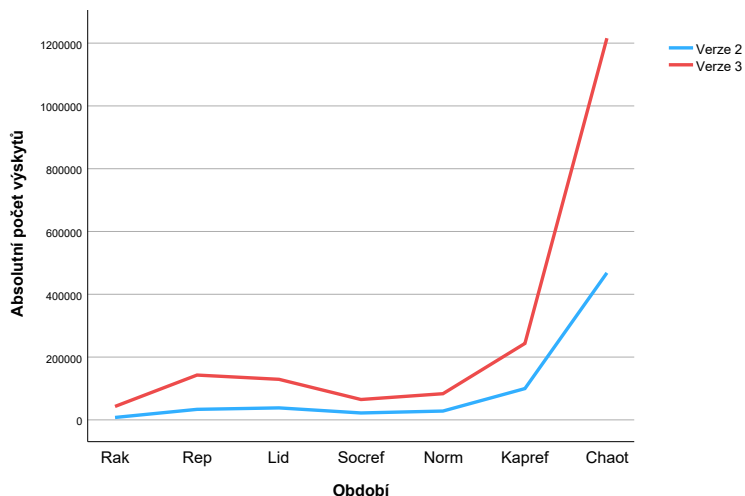
Metody analýzy vzoru „AS“

122.1 Prvotní je volba použité metody. Nelze apriorně předpokládat, že metoda použitá u vzoru „S“ založená na slovníku pocházejícím pouze z rubrik a samostatných výskytů v bázi bude nutně efektivní také u vzoru „AS“. Slovník verze 2 zahrnující termíny z rubrik má 4 243 záznamů lemmatizovaných spojení AS a pokrývá 697 345 výskytů všech slovovarů v normativních větách na kompletních textech primárních předpisů. Celkový počet slovovarů prostého spojení „AS“ na celé bázi normativních vět má 1 945 110 výskytů. Tady rubrikové termíny pokrývají 35,85 % volných spojení „AS“ z báze. Pokud vezmeme za základ soubor vzoru „S“ získaný z rubrik a doplněný samostatnými výskyty „AS“ termínů z normativních vět (viz § 117.3) a předpokládáme, že budeme

vyhledávat všechna spojení, kdy substantivu z rubrik bude předcházet adjektivum, pak získáme z kompletního souboru celkem 1 922 012 záznamů, které obsahují spojení „AS“. Tomu odpovídá slovník lemmat s rozsahem 97 220 (verze 3), který pokrývá 98,81 % všech volných výskytů „AS“.¹⁵⁰ Spolehneme-li se pouze na děliče na textových bázích, pak obdržíme celkem 140 207 záznamů. Z uvedených údajů je zjevné, že nejproduktivnější je verze 3. Z té by bylo nutné vycházet při tvorbě kompletních slovníků „AS“ termů. Nám jde ale o trendy, nikoliv o kompletní slovníky. Pro naši úlohu je tudíž třeba srovnat verzi 2 a verzi 3 jak na úrovni korelací, tak na úrovni množství různých adjektiv spojených s jedním substantivem.

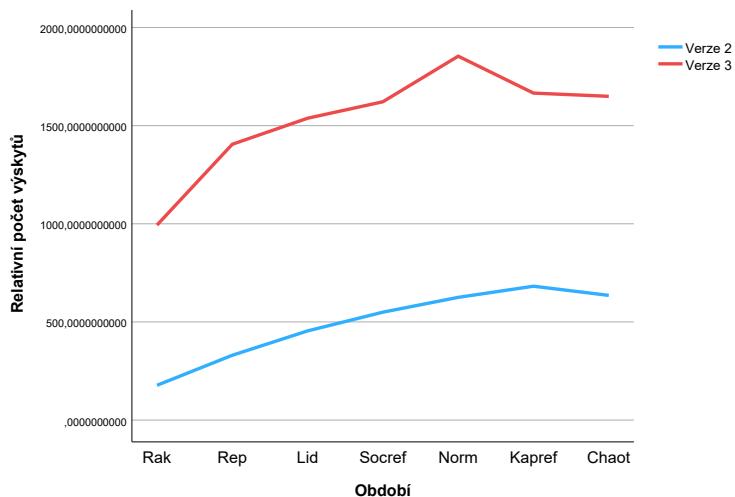
122.2 Srovnání verze 2 a 3 v absolutních počtech ukazuje graf č. 294.

Graf č. 294: Srovnání sum absolutních četností verze 2 a 3 v jednotlivých obdobích pro vzor „AS“

¹⁵⁰ Z uvedených počtů výskytů obou verzí je zřejmé, že rubriky vzoru „AS“ nejsou zdaleka tak produktivní jako rubriky vzoru „S“. Tento fakt naznačuje, jak významná je role substantiv pro právní termíny. Chápeme-li vzor „AS“ jako formu specifikace, je to pochopitelné, neboť specifikace se bude vyskytovat především v normativních větách.

Graf č. 295: Srovnání sum relativních četností verze 2 a 3 v jednotlivých obdobích pro vzor „AS“

Korelace sum absolutních četností verze 2 a 3 (graf č. 294) je vysoká 0,905 Kendalla a 0,964 Spearmana na úrovni 0,01 (oboustranný). U sum relativních četností je korelace verze 2 a 3 (graf č. 291) mírnější, tj. 0,810 u Kendalla při úrovni 0,05 a 0,893 u Spearmana na úrovni 0,01 (oboustranný).

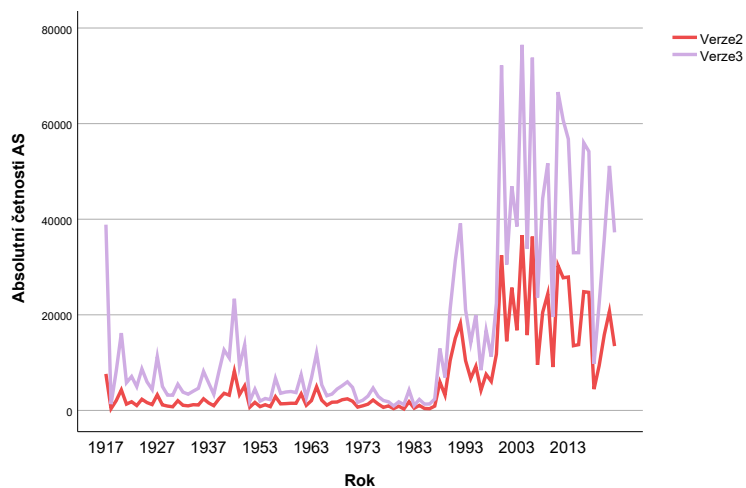
122.3 Srovnání verze 2 a 3 vzoru „AS“ po jednotlivých letech představuje graf č. 292.

Korelace podle Kendalla je 0,883 a podle Spearmana 0,977 (oboustranná) při úrovni 0,01. Pro analýzu trendů tak verze 2 představuje rozumné východisko.

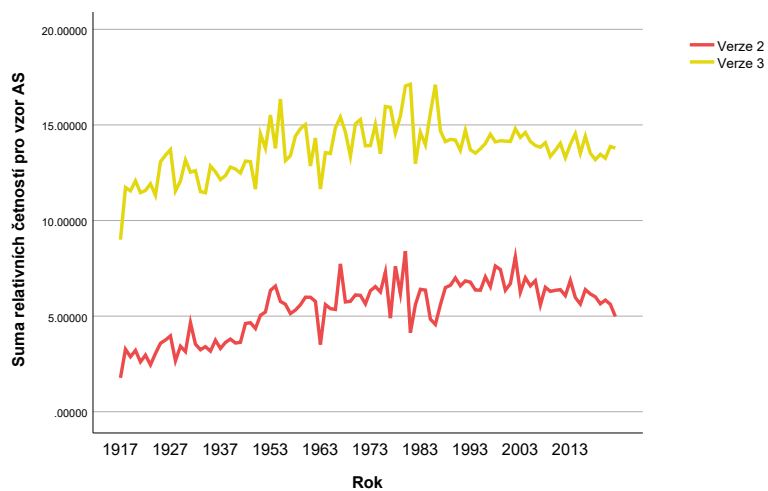
122.3 Poněkud jinak se bude jevit srovnání verze 2 a 3 na úrovni sumy relativních četností, jak naznačuje graf č. 297.

Základní trendy jsou u obou verzí obdobné s tím, že korelace klesá na 0,7 podle výše zmíněných koeficientů, nicméně i zde se zdá, že verze 2 je dostatečně významná. Otázka zůstává, zda tomu tak bude i na úrovni jednotlivých kategorií.

Graf č. 296: Srovnání verze 2 a 3 v sumách absolutních četností v daném roce pro vzor „AS“

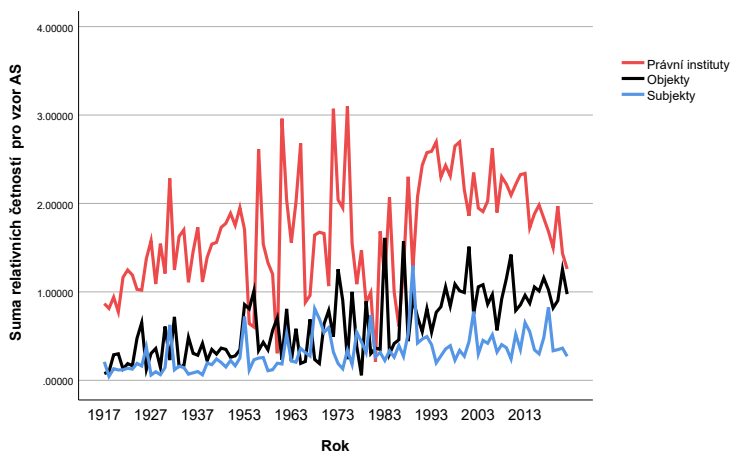

Graf č. 297: Srovnání verze 2 a 3 v sumách relativních četností v daném roce pro vzor „AS“

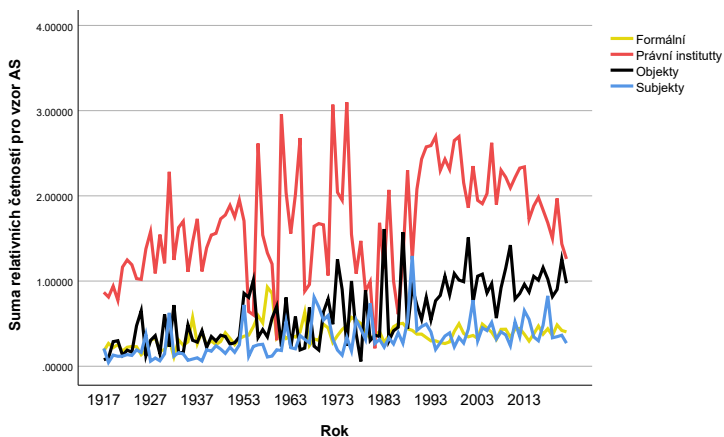

122.4 Verzi 2 pro hlavní kategorie popisuje graf č. 298 a verzi 3 graf č. 299.

Graf č. 298: Verze 2 hlavních kategorií 3, 6 a 7 vzoru „AS“ v sumách relativních četností v daném roce

Graf č. 299: Verze 3 hlavních kategorií vzoru „AS“ v sumách relativních četností v daném roce

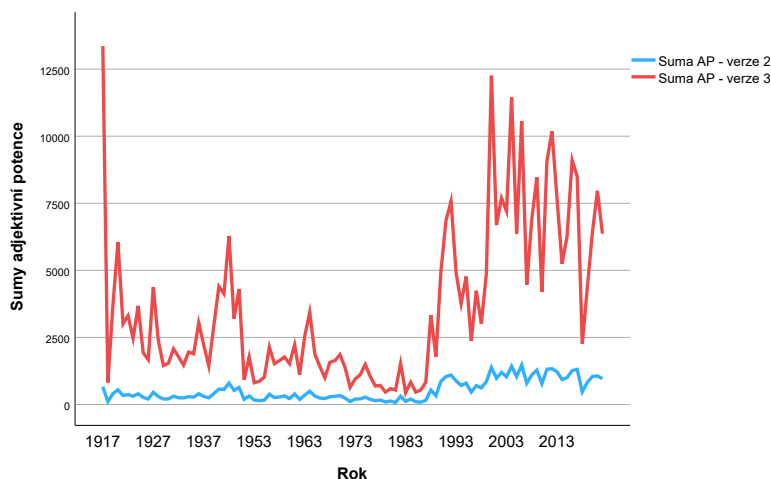
Trend **poklesu** kategorie **Právní instituty** od roku 1993 a naopak **vzestup** kategorie **Objekty** je u obou verzí obdobný. Zdá se tedy, že verze 2 bude dostatečně reprezentativní i pro vzor AS. Pokud bychom ovšem měli zkoumat kompletní slovníky právních termínů, bylo by třeba použít verzi 3.

§ 123

Adjektivní potence pro vzor „AS“

123.1 Adjektivní potenci máme na mysli, kolik různých adjektiv se pojí se substantivem ve vzoru AS. Srovnání sum adjektivní potence verze 2 a 3 v jednotlivých letech pro vzor AS popisuje graf č. 300.

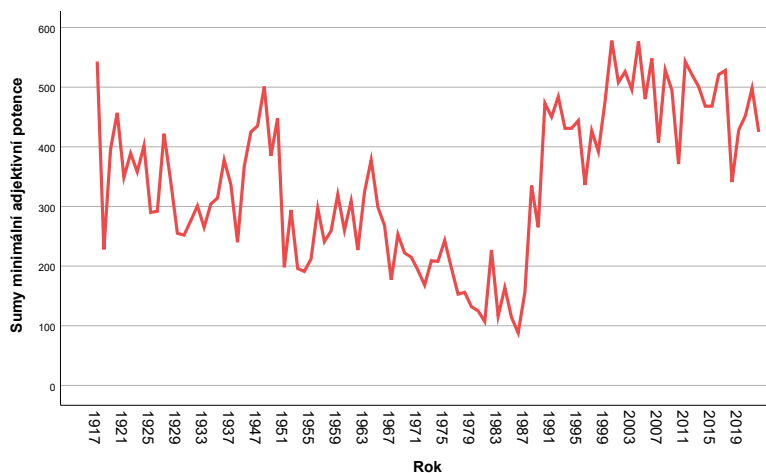
Graf č. 300: Srovnání verze 2 a 3 pro sumy adjektivních potenci v roce

Korelace mezi verzemi je vysoká, 0,877 Kendall a 0,974 Spearman (oboustranná při úrovni 0,01). Graf č. 300 zcela jasně ukazuje **vrcholy adjektivní potence, které člení jednotlivá období. Vrcholy nastávají obvykle v třetím roce velkého zlomu.** Současně jasně vidíme extrémní nárůst adjektivní potence po roce 2000. Zdá se, že se tím potvrzuje správnost našeho členění

na jednotlivá období. Dále budeme pracovat s verzí 3, neboť je výraznější. K popisu základních trendů by ovšem verze 2 stačila. Rok 1917 není významný, neboť jde o sumu recipovaných předpisů rakouských od roku 1811, tedy za více jak 100 let.

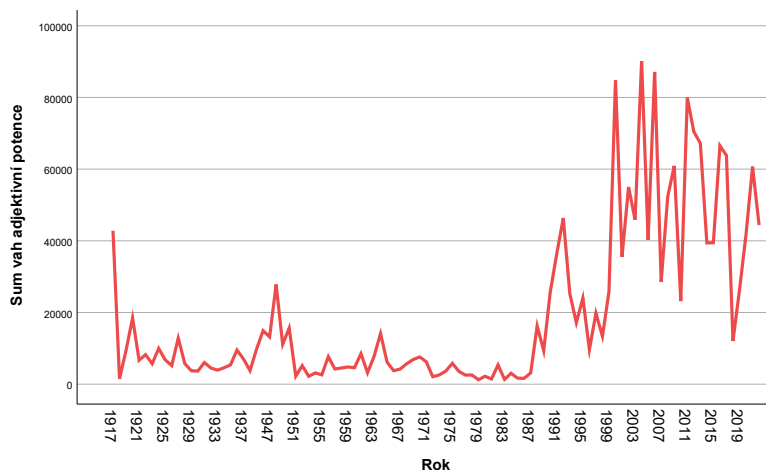
Graf č. 301: Sumy minimální adjektivní potence vzoru „AS“ v roce – verze 3

Graf č. 301 sum minimální adjektivní potence, tj. pouze jedno adjektivum ve vzoru „AS“, přesně popisuje vrcholy jednotlivých období v třetím roce zlomu. Jak výrazně stoupá úroveň minimální potence po roce 1990, je zjevné. Minimální adjektivní potence obvykle nepřispívá k přesné specifikaci.

123.2 Graf č. 302 popisuje váhy adjektivní potence pro vzor AS v jednotlivých letech. Váženou adjektivní potencí míníme frekvenci výskytu „AS“ termů k jejich potenci. Například v roce 2000 byl termín „byt“ použit ve spojení „AS“ jako „náhradní byt“ 15krát a „služební byt“ 18krát. Adjektivní potence je tak 2 a váha je 33.

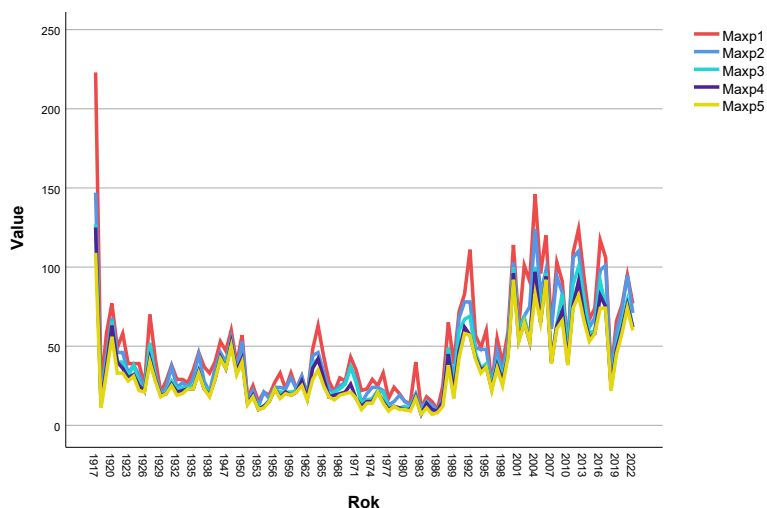
Graf č. 302: Vážená adjektivní potence vzoru „AS“ v jednotlivých letech – verze 3

Z grafu č. 302 jsou zřejmé vrcholy oddělující jednotlivá období a současně extrémní navýšení po roce 2000. Rozvolnění po roce 2000 zcela překonává rozvolnění po roce 1945 a je nejvyšší v celé historii. Pokud bychom se zaměřili na maxima adjektivní potence v daném roce, obdrželi bychom stejný graf jako graf č. 302.

123.3 Setřídíme-li každý termín „AS“ podle počtu adjektiv, lze otestovat na prvních pěti z nich změny v každém roce. Výsledek založený na pořadí prezentuje graf č. 303.

Graf č. 303: Nejvyšší adjektivní potence prvních 5 termínů „AS“ v roce pro vzor „AS“ – verze 3

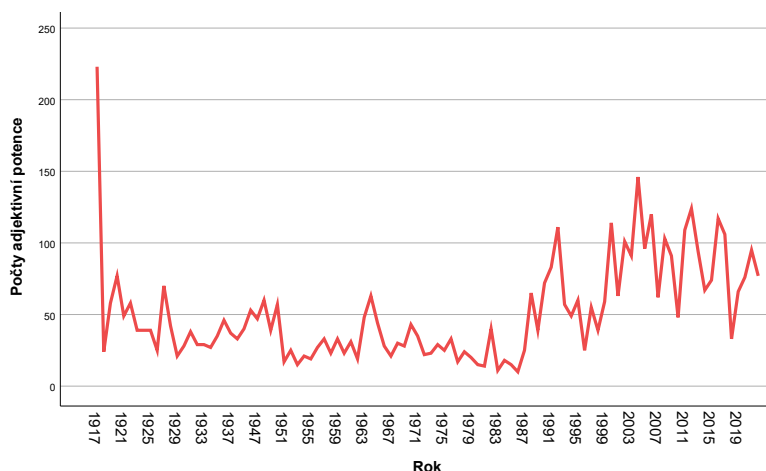

* Legenda: Maxp 1 – první termín v pořadí podle adjektivní potence v daném roce.
Maxp 2 – druhý termín v pořadí podle adjektivní potence v daném roce atd.

Rok 1917 není relevantní, neboť se týká celého souboru recipovaných předpisů od roku 1811. Spočítáme-li korelace mezi prvními 5 termíny s největší adjektivní potencí, obdržíme následující výsledky: Kendallův koeficient se pohybuje od 0,894 do 0,833 a Spearmanův od 0,975 do 0,953 na úrovni 0,01 při oboustranném testu. Je zřejmé, že k prezentaci postačí termín s nejvyšší adjektivní potencí, který adekvátně popíše změny v jednotlivých letech. Viz graf č. 304.

První republika se z hlediska adjektivní potence pohybuje mezi 20 až 40 adjektivy pro termíny s nejvyšší adjektivní potencí. Obdobně je na tom období Lidodemo. V období Socialistické reformy lze zaznamenat mírný pokles, ještě posílený v období Normalizace. V období Kapitalistické reformy stoupne potence nad 40 a u Chaotů stoupá od 60 až po 146.

Graf č. 304: Nejvyšší adjektivní potence prvního termínu „AS“ v roce pro vzor „AS“ – verze 3

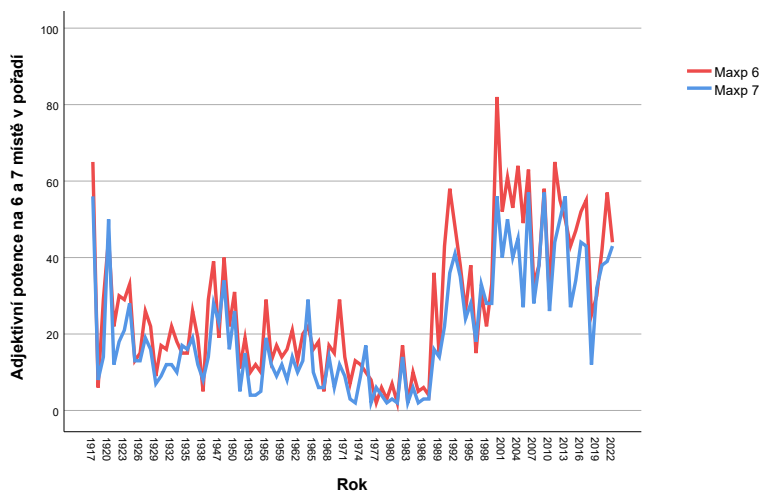
Vrcholy představují roky 2004 (146), 2012 (124), 2006 (120) atd. Setřídíme-li roky podle termínů s největší adjektivní potencí, pak prvních 15 jsou roky vyšší než 1990 a z období italicistické reformy sem patří jen dva roky (1992 a 1991).

Z grafu č. 304 lze vyčíst nejen základní body zlomu, ale i mírnější výkyvy uvnitř daného období, např. rok 1927, 1964, 1988. U Chaotů je situace nepřehlednější, neboť nalezneme mnoho vrcholů v druhém plánu, což představují roky 2004, 2006, 2008, 2011, 2012, 2016, 2017, v kterých se adjektivní potence dostává nad 100.

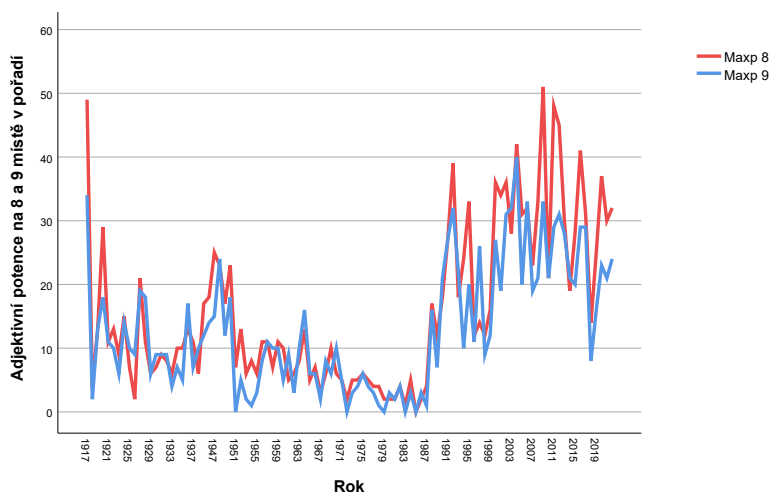
O které předpisy a o které termíny jde, lze snadno dohledat, jak to činíme v § 124.

123.4 Otázka zní, zda s pořadím ve slovníku podle adjektivní potence korelace klesají. Graf č. 305 srovnává adjektivní potenci termínů na 6. a 7. místě v jednotlivých letech.

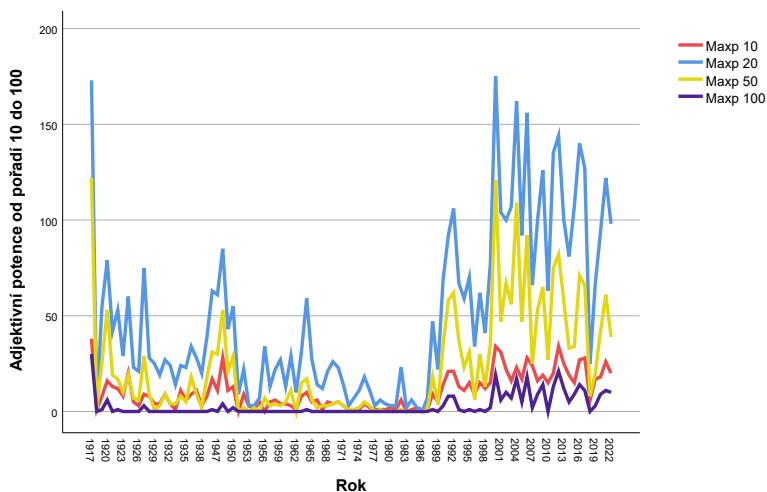
Graf č. 305: Srovnání termínů na 6. a 7. místě podle adjektivní potence vzoru „AS“ – verze 3

Graf č. 306: Srovnání termínů na 8. a 9. místě podle adjektivní potence vzoru „AS“ – verze 3

Graf č. 307: Srovnání termínů od 10., od 20., od 50. místa po 100. podle adjektivní potence vzoru „AS“ – verze 3

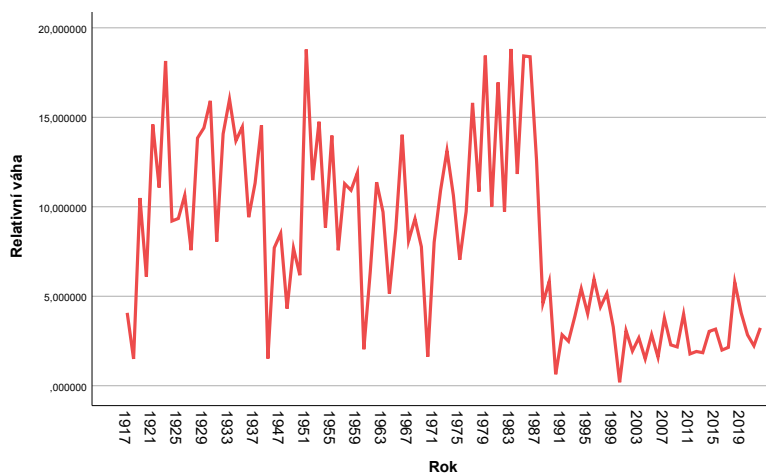

Z grafu č. 303 až 307 je zřejmé, že korelace se snižováním potence klesá. Je tomu skutečně tak. Kendallův koeficient od adjektivní potence 6 po 100 klesá z 0,73 na 0,696 a Spearmanův z 0,922 na 0,821 na úrovni 0,01 oboustranný.

123.5 Verze 3 je založena na rozpoznávání vzoru „AS“ na základě odvození od substantiv rozpoznávaných na rubrikách s připojením substantiv z normativních vět stojících samostatně. Lze se rozumně ptát na poměr mezi všemi substantivy ve vztahu k adjektivní potenci „AS“ termů v jednotlivých letech. V zásadě jde o to, jak je v daném roce využívána možnost specifikace substantiv. Stav popisuje graf č. 308.

Z grafu je zřejmé, že relativní váha adjektivní potence po roce 1990 výrazně klesá. To znamená, že procento „AS“ termů k sumě vah v daném roce klesá a tím i **schopnost rozlišování pomocí vzoru „AS“**. Důvod je celkem zřejmý. Záplava novelizací vede k převaze formálních slovních spojení spravujících jejich provedení.

Graf č. 308: Relativní váha adjektivní potence vzoru „AS“ v jednotlivých letech

123.6 Analýza **adjektivní potence představuje velmi efektivní parametr pro rozpoznání zlomů jednotlivých režimů a způsobů využívání „AS“ vzoru v daném období.**

§ 124

Právní termíny „AS“ s největší adjektivní potencí

124.1 Na základě grafu č. 302 a následujících víme, které roky prezentují základní zlomy za posledních 100 let a obvykle předznamenávají změnu právního režimu. Následující tabulka č. 225 ukazuje prvních 10 substantiv s nejvyšší adjektivní potencí. Slovníky vzoru AS setříděné podle adjektivních potencí máme kompletní. V zájmu stručnosti uvádíme pouze roky největších změn, které dostatečně charakterizují jednotlivá období. Vycházíme z verze 3.

Tabulka č. 225: Právní termíny s nejvyšší adjektivní potencií

Rak	1918	1919	1920	1945	1946	1947
právo	úřad	úřad	úřad	úřad	úřad	úřad
osoba	soud	zákon	právo	předpis	právo	zákon
soud	zákon	ustanovení	obec	orgán	osoba	právo
věc	práce	doba	zákon	právo	částka	soud
úřad	výbor	služba	služba	ustanovení	daň	zaměstnanec
místo	doba	soud	ustanovení	částka	předpis	řízení
řízení	komise	řízení	lhůta	soud	ustanovení	podnik
zákon	čin	cena	částka	osoba	soud	předpis
lhůta	právo	lhůta	doba	majetek	řízení	poměr
poměr	služba	osoba	poměr	poměr	podnik	služba

1948	1949	1950	1960	1961	1962	1963
podnik	orgán	právo	práce	orgán	organizace	právo
právo	předpis	věc	zařízení	osoba	orgán	věc
soud	právo	osoba	orgán	opatření	předpis	orgán
služba	služba	činnost	opatření	řízení	činnost	organizace
zákon	úřad	orgán	škola	předpis	úkol	plnění
předpis	řízení	předpis	organizace	trest	opatření	smlouva
řízení	zákon	podnik	výroba	způsob	péče	činnost
činnost	činnost	řízení	činnost	prostředek	důchod	náklad
orgán	poměr	povinnost	úkol	služba	podmínka	doba
práce	opatření	zařízení	podmínka	soud	zařízení	lhůta

1964	1970	1971	1972	1990	1990	1991
organizace	organizace	organizace	organizace	činnost	organizace	činnost
orgán	orgán	orgán	opatření	zařízení	činnost	věc
práce	činnost	činnost	orgán	osoba	orgán	orgán
zařízení	politika	předpis	předpis	orgán	právo	podmínka

činnost	předpis	úkol	práce	služba	podmínka	organizace
podmínka	dobu	opatření	způsob	podmínka	zařízení	osoba
výrobek	prostředek	daň	úkol	část	řízení	právo
plnění	plnění	plán	plán	organizace	práce	služba
dobu	příslušník	podmínka	podmínka	věc	způsob	dobu
úkol	úkol	fond	činnost	způsob	podnik	smlouva

1992	1993	2000	2001	2002	2003
činnost	osoba	činnost	činnost	činnost	činnost
orgán	činnost	osoba	osoba	osoba	osoba
služba	částka	zařízení	způsob	služba	služba
osoba	orgán	služba	podmínka	orgán	způsob
zboží	zboží	údaj	řízení	údaj	údaj
řízení	řízení	podmínka	opatření	podmínka	podmínka
opatření	služba	způsob	zařízení	zařízení	opatření
organizace	právo	právo	orgán	opatření	část
zařízení	prostředek	orgán	část	prostředek	zařízení
podmínka	opatření	část	služba	úřad	dobu

124.2 Je zajímavé sledovat, jak se vyskytuje termín „právo“ v jednotlivých letech přechodu. Jako termín s největší adjektivní potencí se pohybuje na prvních místech od období Rakouska až po konec období Lidodemo. Pak se již vyskytuje mezi prvními deseti sporadicky v letech 1963, 1990, 1991, 1993 a naposled v roce 2000. Po roce 2000 se s ním již nesetkáme. Přitom po celé období od Rakouska po rok 2022 je nejfrekventovanějším termínem „zástavní právo“ a žádný rok se tomu nevymyká, pokud ovšem vůbec s termínem „právo“ pracuje. Z hlediska síly adjektivní potence dosáhlo „právo“ nejvyšší výše za Rakouska a První republiky a později pouze v roce 1990 a 2000, ovšem zhruba v polovičním rozsahu jako v obdobích před rokem 1938. V roce 1960 se objevuje termín „organizace“ a dominuje s nejvyšší adjektivní potencí nebo prvními 10 od roku 1962 až roku do 1990. „Organizace“ dosáhla vrcholu adjektivní potence v roce 1970. „Činnost“ od roku 1991 dosahuje adjektivní potence

zhruba dvojnásobné oproti termínu „právo“. Maxima adjektivních spojení „AS“ v případech „činnosti“ se ovšem proměňují v každém režimu. Jestliže v období Lidodemo dominuje „hospodářská činnost“, v období Socialistické reformy „pracovní činnost“, v období Normalizace „kontrolní“ a „hospodářská činnost“, v období kapitalistické reformy „výdělečná“ a „podnikatelská činnost“ a konečně v období Chaotů jsou „činnosti“ různorodé, např. „výdělečná“, „podnikatelská“, „exekuční“ či „regulační“. Je tak zjevné, že **tytéž termíny se mění s každým režimem.**

§ 125

Adjektivní rozptyl vzoru „AS“

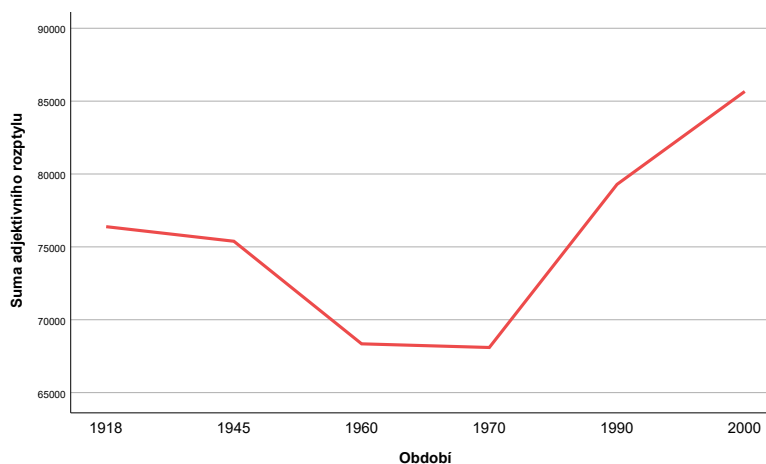
125.1 Na vzor „AS“ lze pohlížet buď z hlediska substantiv, tedy kolik různých adjektiv se pojí s jedním substantivem, nebo opačně kolik různých substantiv se vztahuje k jednomu adjektivu. Náhled z hlediska substantiv nazýváme **adjektivní potenci** a náhled z hlediska adjektiv **adjektivním rozptylem**.

125.2 Adjektivní rozptyl srovnáváme ve verzi 2 („AS“ termy z rubrik) a verzi 3 („AS“ termy generované od substantiv). Verze 2 z celkového počtu „AS“ termů 3 983 obsahuje 1 417 různých adjektiv a verze 3 z celkového počtu 97 220 obsahuje 9 565 různých adjektiv. Z hlediska počtu výskytu v kompletní bázi verze 2 pokrývá 697 345 „AS“ termů a verze 3 pokrývá 1 922 012 „AS“ termů.

125.3 Pro jednotlivá období je korelace mezi verzí 2 a 3 relativně vysoká, tj. 0,88, ovšem na úrovni 0,05 (oboustranná). Pro odhad hrubých trendů by verze 2 stačila. Pokud jde o jemnější rozlišení trendů, je vhodnější verze 3 a v případě analýzy slovníků je nutné dát přednost verzi 3.

125.4 Adjektivní rozptyl „AS“ termů pro verzi 3 popisuje graf č. 309.

Z grafu je zřejmé, že **od roku 1945 rozptyl klesá a ke zlomu dochází po roce 1990 a nárůst pokračuje po roce 2000.** Zásadní propad nastává v roce 1960 a nijak se nemění v období Normalizace.

Graf č. 309: Adjektivní rozptyl „AS“ termínů pro verzi 3 v jednotlivých obdobích

125.5 Jestliže celkový soubor „AS“ termínů verze 3 má 9 265 různých adjektiv, pak 3 755 se pojí pouze s jedním substantivem. Přitom dvě třetiny z nich spadají do období po roce 1990.

125.6 Prvních deset adjektiv s největším počtem různých substantiv ukazuje tabulka č. 226.

Tabulka č. 226: Adjektiva s největším počtem různých substantiv

Adjektivum	Subst	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
jiný	1 093	4 498	2 910	1 578	1 504	4 339	18 824
další	806	1 056	702	633	840	1 824	9 047
nový	625	1 184	630	261	237	882	5 464
příslušný	599	1 737	1 521	471	720	2 117	10 828
ostatní	572	1 045	737	558	500	957	2 825
jednotlivý	555	1 353	686	345	317	886	2 968
zvláštní	474	2 051	1 089	468	1 029	3 736	6 542

uvedený	443	666	305	81	116	414	1 680
stanovený	418	427	372	181	552	1 628	7 409
určitý	372	987	394	196	111	369	1 335

* Legenda: Subst je počet různých substantiv pojících se s uvedeným adjektivem.
R18 až R2000 jsou sumy frekvencí „AS“ spojení pro adjektiva v jednotlivých obdobích.

Jestliže období Kapitalistické reformy trvající 10 let vyprodukovalo obdobný počet adjektiv „jiný“ vzoru „AS“ jako období První republiky včetně recipovaných rakouských předpisů za předcházejících 100 let, pak **období Chaotů dosáhlo více jak 4násobku**. Přitom uváděná adjektiva jsou vesměs otevřená, tedy nutně vyžadující analýzu kontextu, a mohou se pojit více méně s čímkoliv. **Nárůst termínů vyžadujících analýzu kontextu přirozeně vede k nárůstu složitosti systému a především hrozí rozvolněním prostřednictvím různých interpretací.** Jde o něco podobného, jako jsme viděli u adjektivní potence (§ 123).

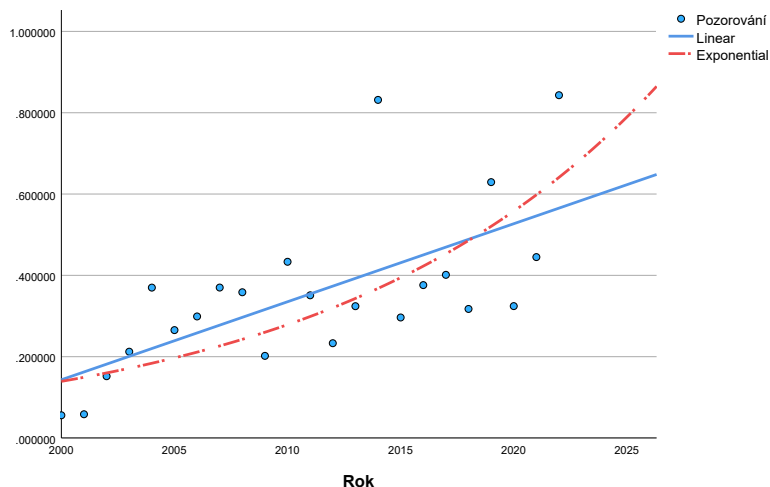
125.7 Vydeme-li z absolutního počtu výskytů adjektiv vzoru „AS“ v daném období, dostaneme tabulku č. 227.

Tabulka č. 227: Absolutní počet výskytů adjektiv vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích

Adjektivum	Subst	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
státní	250	3 894	2 688	2 137	3 314	6 258	18 723
český	92	15	45	45	92	6 383	27 743
jiný	1 093	4 498	1 578	1 578	1 504	4 339	18 824
právní	189	1 926	788	788	616	3 018	18 943
evropský	73	2				27	24 537
veřejný	325	2 988	378	378	339	1 296	14 320
správní	102	732	200	200	189	1 330	17 115
národní	125	1 609	3 352	3 352	3 062	1 186	3 092
příslušný	599	1 737	471	471	720	2 117	10 828
zvláštní	474	2 051	468	468	1 029	3 736	6 542

125.8 Na první pohled může překvapit u adjektiva „evropský“ jeho extrémní nárůst v období po roce 2000, přičemž substantiv s ním se pojících je v prvních deseti adjektivech nejméně. Není tedy nezajímavé popsat, jak se pohybovala frekvence výskytu adjektiva „evropský“ vzoru „AS“ od roku 2000 (viz graf č. 310).

Graf č. 310: Nárůst adjektiva „evropský“ vzoru „AS“ v sumách relativních četností

Graf č. 310 nelze číst podle výše absolutních čísel, neboť z důvodu průhlednosti jsou násobena, ale je třeba vycházet z poměrů mezi nimi. Lze konstatovat hrubým odhadem, že **od roku 2010 je nárůst dvojnásobný**, a to při lineární regresi. Jestliže v roce 2010 jsme odhadovali vliv na český právní řád okolo 10 až 15 %, pak při střízlivém odhadu bude tento vliv po roce 2020 nejméně 20procentní. K tomu je ovšem třeba vzít v úvahu **vliv skrytý, který je založen na běžné praxi, kdy se za přijetí evropské legislativy schovávají vnitrostátní regulace**.

125.9 Tabulka č. 228 popisuje prvních deset nejfrekventovanějších spojení s adjektivem „evropský“ vzoru „AS“ v absolutních počtech.¹⁵¹

Tabulka č. 228: Nejfrekventovanější „AS“ termíny s adjektivem „evropský“

AS term	Počet
Evropská unie	11 375
Evropský parlament	6 370
Evropské společenství	3 627
Evropská komise	860
evropský orgán	685
evropská společnost	360
Evropská rada	216
evropský advokát	114
evropský fond	89
evropský systém	82

V tabulce č. 228 a grafu č. 310 pracujeme s rozšířeným adjektivem „evropský“ o adjektiva typu „středoevropský“, „celoevropský“ či „transevropský“. Rozšíření má ovšem pouze marginální vliv na celkový trend.

Vliv Evropské unie se ovšem nevyčerpává přímými zásahy do našeho právního řádu. Zdá se, že daleko zhoubnější je způsob evropských regulací připomínající spíše technické normy a detailní úpravy, který se stává **pochybnou inspirací pro našeho zákonodárce**.

¹⁵¹ Verze 2 a 3 se neliší.

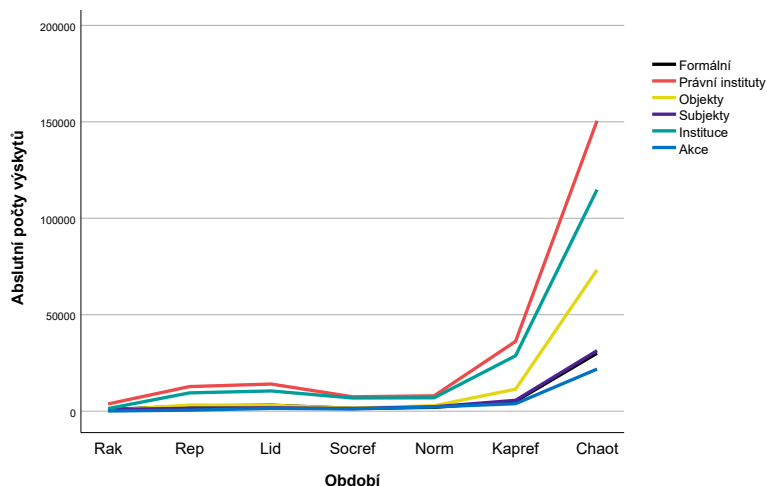
§ 126

Kategorie vzoru „AS“

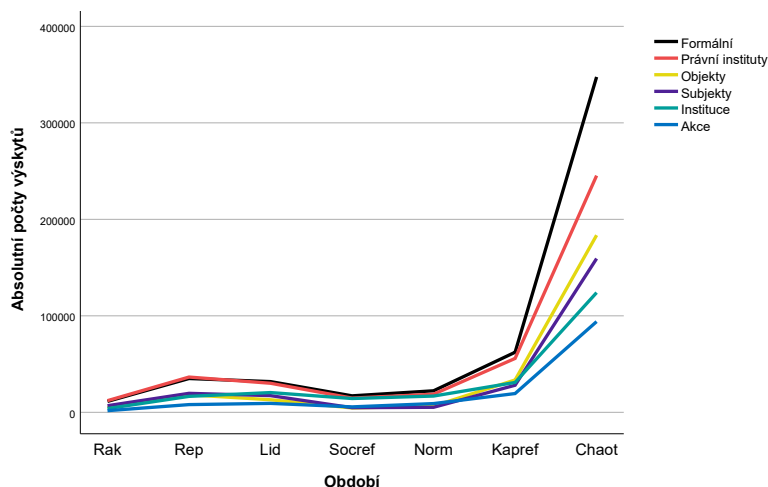
126.1 Zde je třeba připomenout rozdíly verze 2 a verze 3. Verze 2 se zakládá na právních termínech z rubrik, zatímco verze 3 vzniká odvozením od substantiv vzoru „S“ a přidáním adjektiv k právním termínům vzoru „S“. Kategorizace se vztahuje pouze k verzi 2. Kvantitativní rozdíl právních termínů vzoru „AS“ verze 2 a 3 je markantní. Lemmatizovaných právních termínů vzoru „AS“ verze 2 je 4 246 a lemmatizovaných právních termínů vzoru „AS“ verze 3 je 97 220. V následujících grafech se budeme věnovat pouze hlavním kategoriím, k nimž přiřazujeme kategorie Formální termíny, Právní instituty, Objekty, Subjekty, Instituce a Akce.

126.2 Na rozdíl v trendech upozorňují grafy č. 311 a 312 pro absolutní četnosti.

Graf č. 311: Hlavní kategorie vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích založené na absolutních četnostech – verze 2

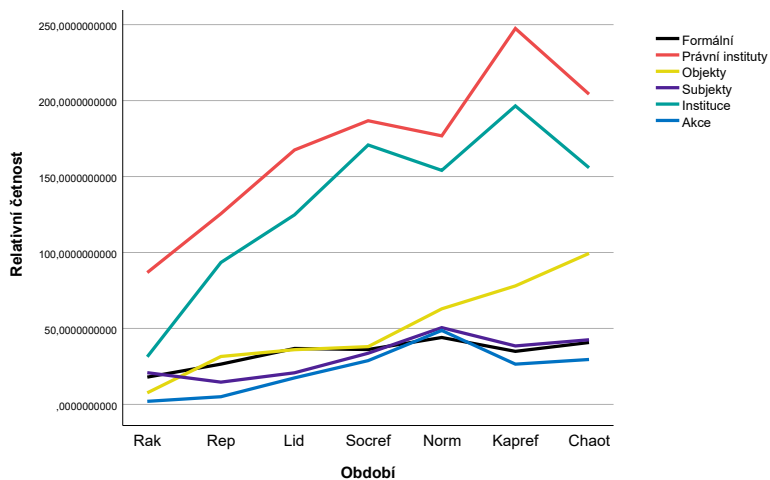
Graf č. 312: Hlavní kategorie vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích založené na absolutních četnostech – verze 3

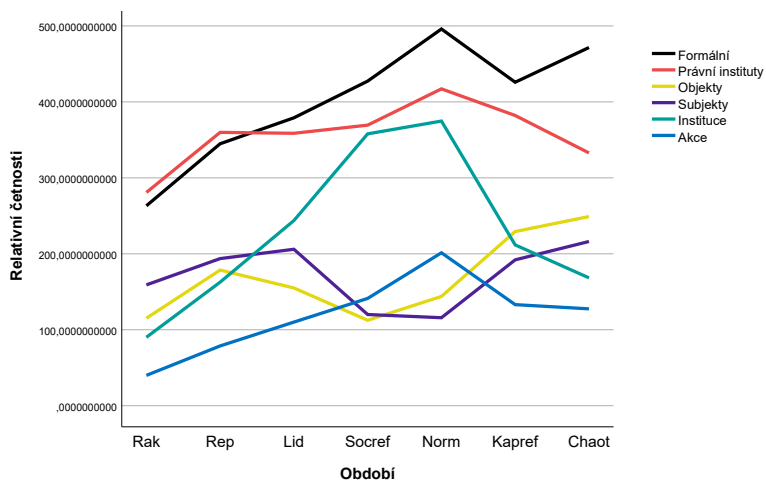
Ačkoliv základní trendy jsou u grafů č. 306 a 307 obdobné, vymyká se kategorie Formální termíny a pořadí vzestupu dalších kategorií zejména u Chaotů. Zatímco u verze 3 v období Chaotů zcela dominují Formální termíny, u verze 2 se pohybují na úrovni Subjektů na nízké úrovni. Je to dáno tím, že rubriky pracují s Formálními termíny vzoru „AS“ minimálně, zatímco pro normativní věty jde o dominantní kategorii. Ve verzi 2 následují za Právními instituty Instituce, ve verzi 3 to jsou Objekty.

126.3 Grafy č. 313 a 314 srovnávají hlavní kategorie vzoru „AS“ verze 2 a 3 na základě relativních četností.

Graf č. 313: Hlavní kategorie vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích založené na relativních četnostech – verze 2

Graf č. 314: Hlavní kategorie vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích založené na relativních četnostech – verze 3

Rozdíly v grafech 313 a 314 jsou zřejmé. U Formálních termínů platí totéž jako u grafů č. 311 a 312. U Právních institutů ve verzi 2 vidíme vrchol v období Kapitalistické reformy, ale verze 3 naznačuje jejich úpadek již od doby Normalizace. Podobné rozdíly mezi oběma verzemi lze spatřovat jak u Právních institutů, tak Institucí. Nárůst Objektů je u obou verzí podobný. Celkově můžeme konstatovat, že pro **období Chaotů je typický nárůst Formálních termínů v normativních větách, u obou verzí se potvrzuje nárůst Objektů a pokles Právních institutů.**

126.4 Korelace mezi hlavními kategoriemi verze 2 v absolutních počtech je maximální. V případě relativních četností lze sledovat mírnou korelaci mezi „Právními instituty“ a „Institucemi“. U verze 3 v absolutních počtech je nejsilnější korelace mezi „Formálními termíny“, „Právními instituty“ a „Objekty“ na úrovni 0,01 a slabší mezi „Subjekty“ a „Institucemi“ vzhledem k předchozím na úrovni 0,05. Významnější korelaci u relativních četností verze 3 můžeme shledat pouze mezi „Právními instituty“ a „Institucemi.“ Za skutečně relevantní korelaci na úrovni relativních četností verze 2 a 3 můžeme považovat pouze kategorii „Objekty“. Lze tedy konstatovat, že **nárůst kategorie „Objekty“ a mírnější nárůst kategorie „Formální termíny“ je prokázán ve verzi 2 a 3 jak na úrovni absolutních počtů, tak relativních četností.**

§ 127

Nejfrekventovanější „AS“ termy

127.1 Zde vycházíme z relativních četností pro jednotlivé kategorie vzoru „AS“ verze 2 ve sledovaných obdobích. Nejprve je třeba se zabývat „AS“ termy, které jsou společné pro všechna období podle kategorií, jak ukazuje tabulka č. 229.

Tabulka č. 229: Společné „AS“ termíny v kategoriích

Kategorie	Počet	1. AS term	2. AS term	3. AS term
Meta term	0			
Bez kontextu	48	jiná osoba	jiný orgán	výkonný orgán
Právní institut	80	trestný čin	právníká osoba	pracovní poměr

Kvalita	2	odborná způsobilost	osobní údaj	
Norma	6	jednací řád	trestní zákon	stavební řád
Objekt	20	hlasovací lístek	dopravní prostředek	účetní závěrka
Subjekt	4	oprávněná osoba	generální ředitel	zúčastněná osoba
Území	0			
Instituce	17	státní správa	nejvyšší soud	vysoká škola
Akce 1	8	obchodní činnost	výdělečná činnost	nová volba
Akce 2	4	ústní jednání	vojenské cvičení	odvolací řízení
Čas	5	pracovní doba	funkční období	promlčecí lhůta
Vše	194	státní správa	trestný čin	právnícká osoba

* Legenda: Počet je počet „AS“ společných termů pro všechna období.

1. „AS“ term znamená první termín v pořadí podle relativní četnosti a obdobně
2. „AS“ term je druhý apod.

Jak můžeme vidět z tabulky č. 229, společných „AS“ termů je velmi málo. Již tato skutečnost naznačuje, že **každé období se patrně snaží odlišit od jiného.**

127.2 Jistou charakteristiku nám mohou poskytnout „AS“ termíny typické pouze pro jedno období, které se nevyskytují v žádném jiném. Tabulka č. 230 nám poskytne první deset „AS“ termínů typických pro dané období.

Tabulka č. 230: „AS“ termíny nejfrekventovanější pouze v jednom období

1917	1918–1938	1945–1959	1960–1969
divisijní soud	župní zastupitelstvo	zlepšovací námět	resortní arbitráž
vyrovnávací komisař	župní výbor	oblastní komise	pedagogický institut
blízký příslušník	mzdová třída	národní pojišťovna	zostřená izolace
veřejný příslib	drobná mince	užší předsednictvo	občanská výpomoc
vyrovnávací státní	obvodní úřadovna	lidové peněžnictví	osobní spoluvlastnictví
útrpné právo	uznávací poplatek	veřejné pokárání	rostlinolékařská prohlídka

závěrečné rozdělení	cenový soud	rodičovská moc	taneční škola
dědičný pacht	vedlejší učitel	hromadné poručenství	soudní přezkoumávání
tvrdé lože	místní prohlídka	komunální hospodaření	silniční stromoví
vedlejší příslušenství	celní zboží	podnikový plán	obstaravatelská služba
42	122	129	18

1970–1989	1990–1999	2000–2022
plánovací proces	nestátní zařízení	insolvenční správce
ochotnický soubor	zvýhodněné financování	základní registr
mateřské pracoviště	majetkový list	elektronické peníze
vědeckotechnický pokrok	federální komise	penzijní společnost
devizový fond	parlamentní stráž	elektronická komunikace
útlumový program	majetková záruka	insolvenční nástroj
hospodářský způsob	celní statistika	insolvenční soud
ústřední agentura	zaměstnanecká obligace	insolvenční řízení
krajská agentura	vyrovnávací jednání	zadávací řízení
mezioborové studium	speciální zbraň	spotřebitelský úvěr
31	43	901

První sloupec označuje recipované rakouské předpisy. První řádek rozlišuje jednotlivá období. Sloupce uvádějí prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů pro dané období na základě relativních četností. Poslední řádek ukazuje počty „AS“ termínů vyskytujících se pouze v daném období a v žádném jiném.

Na první pohled je zřejmé, že největší počet nových „AS“ termů obsahuje období 2000–2022. Z věcného hlediska **převažují termíny spojené s insolvencí**, což o tomto období mnohé prozrazuje.

127.3 Srovnáme-li váhy speciálních¹⁵² „AS“ termů pro jednotlivá období, dostaneme následující tabulku č. 231.

Tabulka č. 231: Srovnání vah speciálních „AS“ termů pro jednotlivá období – verze 2

Období	1917	1918–38	1945–59	1960–69	1970–89	1990–99	2000–22
Počet	42	122	129	18	31	43	901
Váha	4,50	10,40	13,86	1,47	3,78	2,36	86,81

Váhou se míní suma relativních četností speciálních „AS“ termínů v daném období. Nejde o původní čísla, protože byla všechna znásobena z důvodu transparentnosti, ale o poměry mezi nimi. Pomineme-li minimální váhy od roku 1960 do roku 1999, pak období po roce 2000 vykazuje 8krát více speciálních „AS“ termínů než období 1918–38 a 6krát více termínů než období 1945–59. Poměr sum všech speciálních termínů od roku 1811 do roku 1999 je 2,4krát menší než produkce těchto termínů v období Chaotů. Je tedy jasné, že **období po roce 2000 přináší nejvíce speciálních „AS“ termů v historii.**

127.4 Nyní pohlédneme na jednotlivá období z hlediska kategorií. Za základ vezmeme prvních deset nejfrekventovanějších „AS“ termů v daném období a v dané kategorii verze 2. Formální termíny rozdělíme na metatermíny a termíny vyžadující nutně kontext, tzv. bezkontextuální. Tabulka č. 232 popisuje „AS“ metatermíny v relativních četnostech.

Tabulka č. 232: Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ metatermínů (kategorie 1) – verze 2

AS – Kat 1 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
trestní ustanovení	0,301	0,413	0,190				
přechodná ustanovení	0,023	0,098	0,035			0,013	0,047
prováděcí nařízení		1,132	0,250	0,075			0,363

¹⁵² Obrat „speciální termín“ chápeme jako termín používaný pouze v jednom období a v žádném jiném.

zmocňovací ustanovení	0,044						0,001
zrušovací ustanovení	0,007						0,001
zmocňovací ustanovení	0,007						
prováděcí opatření							0,050
derogační ustanovení							0,001
Vše	0,324	1,643	0,475	0,075	0,044	0,027	0,463

* Legenda: R18–R2000 – označuje jednotlivá období.

Číslce ve sloupcích jsou v násobcích, takže jde o poměry mezi nimi, a nikoliv o absolutní hodnoty.

AS – Kat1 Rel – znamená matatermíny vzoru „AS“ seřazené podle pořadí od nejvyšší relativní četnosti v období 1917; následující pořadí určují číslce v daném sloupci.

V každém období jde pouze o prvních deset.

Tabulka obsahuje všech deset nejfrekventovanějších termínů pro všechna období.

Tučná čísla označují nejsilnější váhu v daném období.

Z interpretace tabulky č. 232 lze vidět, že pro období První republiky je „trestní ustanovení“ nejfrekventovanější ze všech období a následují „přechodná ustanovení“. Na třetím místě je „prováděcí nařízení“ v období po roce 2000. Matatermínů vzoru „AS“ je málo. Celkově váha kategorie 1 vzoru „AS“ od roku 1918 klesá s výjimkou období Chaotů. Z hlediska celkové váhy je období Chaotů podobné období Lidodemo.

127.5 Kategorii „AS“ termů, které vyžadují nutně kontext, tzv. bezkontextuální termíny, popisuje tabulka č. 233.

Tabulka č. 233: Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ bezkontextuálních termínů (kategorie 2) – verze 2

AS – Kat 2 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
jiná osoba	4,015	3,071	3,834	3,251	2,157	4,577	4,090
jiná věc	1,415						
další řízení	1,021						

ČÁST 6. PRÁVNÍ TERMÍNY

výkonný orgán	0,649	0,788	5,859			
jiné právo	0,626					
užší volba	0,557					
podrobnější předpis	0,417	0,630	0,774			
zvláštní ustanovení	0,371					
jiná listina	0,348					
zvláštní listina	0,325					
věcný prostředek	1,339					
jiná místnost	0,837					
příslušné ministerstvo	0,738	1,524		1,334	0,691	
zvláštní povolení	0,719					
jiný předmět	0,551					
revidující výbor	0,521					
plná schůze	0,462					
jiný orgán		1,727	3,376	2,846	1,368	0,910
další ustanovení		0,798				
jiné zařízení		0,750	0,525			
blíže předpis		0,702				
obecný předpis		0,631	0,575	2,246	1,409	
jiné opatření		0,512	0,725	1,067		0,615
jiná organizace			3,400	3,825		
zvláštní část			0,625			
hlavní úkol			0,625	0,712		
jiná povinnost			0,625			
společná část			0,575			
jiný příjem				1,845		
ekonomický nástroj				1,111		
ostatní organizace				1,045		
právní ochrana					0,013	
jiný stát					0,821	1,762
základní služba					0,746	

finanční prostředek	0,725	0,894					
základní podmínka	0,712						
další osoba	0,698	0,694					
základní registr		1,814					
investiční služba		0,886					
kolektivní systém		0,678					
vypořádací systém		0,548					
Vše	9,744	9,647	17,111	14,302	18,188	11,740	12,891

Pro tuto kategorii jsou typická adjektiva jako „jiný“, „další“, „bližší“, „podrobnější“, „ostatní“ apod. Jediný „AS“ termín, který se vyskytuje ve všech obdobích, představuje **termín „jiná osoba“**. Je zajímavé, kolik termínů z prvních deseti je společných pro blízká období: R17 a R18 (3), R18 a R45 (4), R45 a R60 (5), R60 a R70 (6), R70 a R90 (4) a R90 a R2000 (5). Ukazuje se, že období po roce 2000 se poněkud vymyká a různá období i na úrovni kategorie 2 mají pramálo společného.

127.6 Kategorii „Právní instituty“ pro prvních deset „AS“ termínů ve verzi 2 z hlediska relativní četnosti popisuje tabulka č. 234.

Tabulka č. 234: Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů kategorie „Právní instituty“ (kategorie 3) – verze 2

AS – Kat 3 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
hlavní přelíčení	7,683						
opravný prostředek	3,551						
trestný čin	3,365	5,385	8,788	11,153		3,886	3,054
společenská smlouva	3,249						
poslední pořízení	3,110						
zástavní právo	2,600	1,713					
služební poměr	2,600	1,960	2,429		3,536	5,890	
právní moc	2,066					3,694	5,823

ČÁST 6. PRÁVNÍ TERMÍNY

právní jednání	1,810				
kmenový vklad	1,694				
sociální péče	8,250	8,823		4,647	
zaopatřovací požitek	3,544				
trestní řízení	3,347	3,858			
opravný prostředek	2,776	2,715			
cenný papír	2,284	2,429		9,537	8,551
peněžitý trest	2,038				
branná výchova	1,841				
pracovní poměr		4,941	9,902	7,471	
majetková podstata		3,203			
národní pojištění		3,084			
náhradní trest		2,763			
sociální zabezpečení			9,202	13,342	8,627 3,210
právní úkon			5,576		3,366
invalidní důchod			4,976	4,581	
důchodové zabezpečení			4,901	4,803	
nápravné opatření			4,626		
starobní důchod			4,576		
pracovní odměna			4,476		
trestní stíhání			3,876		
důchodová daň				4,180	
průmyslový vzor				3,913	
výhradní ložisko				3,780	
ochranná známka				3,269	
trvalý pobyt				4,796	5,039
zdaňovací období				4,618	
daňová povinnost				3,783	
základní jmění				3,366	
správní delikt					9,738

rozšířená působnost	4,587						
statutární orgán	3,118						
státní občanství	2,798						
veřejná zakázka	2,574						
Vše	31,728	33,138	43,063	63,264	53,522	51,563	48,492

Jednotlivá blízká období mají společných termínů: R17 a R18 (3), R18 a R45 (6), R45 a R60 (2), R60 a R70 (4), R70 a R90 (2) a R90 a R2000 (5). Z hlediska obsahového je třeba upozornit na pohyb termínů „sociální péče“ a „sociální zabezpečení“, které stoupají od roku 1918, až dosahují vrcholu v období Normalizace, poté začnou klesat a **k minimu se dostanou v období po roce 2000, což je zhruba polovina váhy oproti První republice**. Celkově se zdá, že každé období se podstatně odlišuje z hlediska institutů, kterým dává přednost na prvních 10 místech. Největší průniky vykazuje období První republiky a Lidodemo. Žádný Právní institut se nevyskytuje ve všech sledovaných obdobích. Z hlediska váhy prvních deseti ve sledovaných obdobích stoupá jejich váha do období Socialistické reformy a poté klesá. Úrovně váhy (Vše) jsou si blízká období Rakouska a První republiky, období Chaotů a Kapitalistické reformy a Chaotů a Lidodemo.

127.7 Kategorii „Objekt“ vzoru „AS“ pro prvních deset termínů na základě relativních četností ve verzi 2 popisuje tabulka č. 235.

Tabulka č. 235: Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů kategorie „Objekt“ (kategorie 6) – verze 2

AS – Kat 6 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
konkurzní řád	0,789						
dlužní úpis	0,743						
dědická přihláška	0,650						
účetní závěrka	0,348					1,272	
kmenové jmění	0,255						
knihovni zápis	0,255	0,758					

ČÁST 6. PRÁVNÍ TERMÍNY

soukromá listina	0,232				
mlýnský výrobek	0,232				
závěrečný účet	0,209				
kladní knížka	0,209	1,204	1,143		
kandidátní listina	3,997	1,548		2,723	
dopravní prostředek	2,058	0,821	0,825	1,505	
hlasovací lístek	1,496	1,667	3,451	1,957	2,422
koncesní listina	1,309				
železniční kniha	1,004				
vlečný vůz	1,004				
obytná místnost	0,935				
obytný dům	0,886				
zemědělský výrobek		1,155	2,201		
státní plán		1,107	2,750	8,250	
rodinný domek		1,048	1,700		
drahý kov		1,012			
občanský průkaz		0,976			2,231
voličský průkaz		0,821			
telekomunikační zařízení			1,300		
alkoholický nápoj			1,025		
volební místnost			0,925		
náhradní byt			0,925		
technické zařízení			0,925		
kulturní památka				4,691	
životní prostředí			3,447	4,974	5,307
hospodářský plán			1,979		
vodní tok			1,890		
vodohospodářské dílo			1,423		
šlechtitelské osvědčení			1,290		
československá měna			1,245		

devizové povolení	1,200						
cestovní doklad	2,874	1,571					
obchodní jméno	2,463						
rodné číslo	1,785	4,379					
identifikační číslo	1,382	2,526					
podílový list	1,334						
informační systém		4,701					
zdravotnický prostředek		2,954					
silniční vozidlo		1,967					
elektronické peníze		1,644					
investiční nástroj		1,536					
Vše	3,922	14,678	11,298	16,027	27,372	22,734	28,816

Společných termínů v prvních deseti „AS“ termínech kategorie 6 mají jednotlivá období: R17 a R18 (2), R18 a R45 (4), R45 a R60 (5), R60 a R70 (2), R70 a R90 (2) a R90 a R2000 (4). Termín s největší vahou pro R70 je „státní plán“ a jeho váha stoupá od roku 1945 do roku 1989. Následuje „životní prostředí“ od roku 1970 s největší vahou po roce 2000. Po roce 1970 do roku 1989 má největší váhu „kulturní památka“ a po roce 2000 „informační systém“. Je zajímavé, že **od roku 1990 patří mezi termíny s největší vahou termíny týkající se identifikačních údajů, peněz a zdravotnických prostředků.** Co do počtu různých termínů z prvních deseti v kategorii „Objekt“ má tato kategorie největší počet záznamů. Žádný termín kategorie 6 se v prvních deseti nevyskytuje ve všech obdobích. Z hlediska sum vah prvních deseti termínů vzoru „AS“ v kategorii 6 k radikálnímu nárůstu dochází v období Normalizace, podobně jako u Chaotů, kteří představují vrchol.

127.8 Kategorii „Subjekt“ vzoru „AS“ na základě relativních četností verze 2 pro prvních deset termínů ukazuje tabulka č. 236.

Tabulka č. 236: Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů kategorie „Subjekt“ (kategorie 7) – verze 2

AS – Kat 7 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
příslušný velitel	4,712						
státní zástupce	3,713	0,541				1,587	2,830
konkursní komisař	2,089	1,220					
pomocný pracovník	1,834	0,472					
soukromý žalobce	1,346						
vyrovnávací správce	0,945						
nemanželské dítě	0,743						
vyrovnávací komisař	0,720						
obchodní společnost	0,539					1,546	1,281
disciplinární zástupce	0,464						
státní zaměstnanec		2,048	1,321				2,240
rezervní fond		1,191					
veřejný žalobce		0,758	0,836				
oprávněná osoba		0,679	1,071	0,750		3,804	2,263
nezaopatřené dítě		0,630		1,175	0,934		
vládní komisař		0,433					
vyrovnávací správce		0,413					
rodinný příslušník			2,989	2,206	1,779		
generální ředitel			1,060				
zúčastněná osoba			0,929	0,825			
ústřední orgán			0,774	5,926	14,032	2,737	
vojenský soudce			0,762				
myslivecký hospodář			0,738				
domácký dělník			0,607				
Federální shromáždění				8,127	12,364	4,427	
socialistická organizace				4,801	7,760		
lesní fond				1,075			

výkonný umělec	0,725							
zástavní věřitel	0,675							
společný podnik	1,690							
pracovní kolektiv	1,490							
zahraniční osoba	1,312							
devizový cizozemec	1,267							
bytové družstvo	1,090							
fyzická osoba	13,848	12,745						
právnícká osoba	13,553	13,745						
celní orgán	3,804							
odpovědný zástupce	1,437							
daňový subjekt	1,430							
kontrolovaná osoba		1,141						
zahraniční osoba		1,449						
insolvenční správce		1,886						
penzijní společnost		1,593						
Vše	17,11	8,385	11,09	26,29	43,718	48,173	41,173	

Žádný termín se nevyskytuje mezi prvními deseti ve všech obdobích. Nejsilnější termín je „ústřední orgán“, jenž se vyskytuje od roku 1945 až do roku 1999 v prvních deseti a vrchol lze pozorovat v období Normalizace. Společných termínů v obdobích: R17 a R18 (3), R18 a R45 (3), v R45 a R60 (4), v R60 a R70 (5), v R70 a R90 (2) a konečně v R90 a R2000 (5). Pro období 1960 až 1989 je typický subjekt „socialistická organizace“, která se co do váhy blíží „právnícké osobě“ po roce 1990. Váha prvních deseti termínů v jednotlivých obdobích od roku 1918 roste s vrcholem v období Kapitalistické reformy. V období Chaotů váha mírně klesá.

127.9 Kategorii „Institute“ vzoru „AS“ pro prvních deset termínů verze 2 ukazuje tabulka č. 237.

Tabulka č. 237: Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů kategorie „Instituce“ (kategorie 9) – verze 2

AS – Kat 9 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
okresní soud	4,472	3,318	2,846	5,152			
vrchní soud	4,294						
živnostenský úřad	2,159						
valná hromada	1,973	3,505				3,797	2,761
dozorčí rada	1,509						
odvolací soud	1,509						
disciplinární komise	1,439						
valné shromáždění	1,323						
rozhodčí soud	1,253						
poručenská rada	0,975		3,799	11,878		3,551	
státní správa		5,818		7,352	16,522		
okresní úřad		5,651					
finanční úřad		4,361					
pozemkový úřad		3,288					
vojenská správa		3,278	2,667				
obecní zastupitelstvo		2,402					
okresní výbor		2,293					
národní výbor			18,564	41,161	37,491	38,532	
národní podnik			16,254				
Národní shromáždění		4,529	6,549	17,730			
komunální podnik			4,299				
krajský soud			4,132	6,177			
vysoká škola			3,246	5,576	7,138	3,989	
příslušný orgán			2,501		7,027	5,541	6,044
ozbrojená síla				6,602	4,069		
společenská organizace				5,476	3,447		
vojenský soud				4,376			

stavební úřad	5,070	
sociální věci	4,470	
střední škola	4,003	
hospodářská arbitráž	3,024	
Česká republika	38,532	33,676
okresní úřad	9,243	3,305
Slovenská republika	5,343	
Ústavní soud	4,529	4,664
investiční fond	3,421	
členský stát		8,720
obecní úřad		4,644
krajský úřad		4,352
celní úřad		3,719
správní orgán		2,642
Vše	20,906 38,443 64,857 111,480 92,261 116,478	74,442

Žádný termín není společný pro všechna období. Odhlédneme-li od označení státu, patří v nejvýraznějším termínům „národní výbor“ od roku 1945 do roku 1999 a „státní správa“ od roku 1960 do roku 1999. Silné postavení zaujímá také „okresní soud“ od roku 1918 do roku 1970. Období R17 a R18 má společné pouze 2 termíny, R18 a R45 3 termíny, období R45 a R60 6 termínů, R70 a R90 3, R90 a R2000 5 termínů.

127.10 Kategorii „Akce“ vzoru „AS“ pro prvních deset termínů verze 2 ukazuje tabulka č. 238.

Tabulka č. 238: Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů kategorie „Akce“ (kategorie 10) – verze 2

AS – Kat 10 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
nová volba	0,348	0,551					
výdělečná činnost	0,162	0,571				2,053	

ČÁST 6. PRÁVNÍ TERMÍNY

osobní služba	0,162						
předčasné vystoupení	0,162						
stavební práce	0,093	0,441					
obchodní činnost	0,046						
mimořádné opatření	0,046	0,393					
obchodní služba	0,046						
veřejný dohled	0,046						
hlavní intervence	0,046						
předchozí souhlas		0,394	0,917	1,800	2,157	0,985	1,129
volný oběh		0,364				1,273	
státní podpora		0,315					
policejní dohled		0,196					
ochranná služba		0,167					
duchovní správa		0,138					
obchodní činnost		0,098			3,980		
národní bezpečnost		2,727	2,451	7,939		1,232	
vodní hospodářství		1,071	4,976	1,223			
finanční hospodářství		0,822					
technický rozvoj		0,643					
plenární zasedání		0,583	1,375				
hospodářská činnost		0,381	0,775	2,624			
silniční doprava		0,381		1,468			
montážní práce		0,369					
investiční výstavba			2,151	1,490			
kontrolní činnost			0,975	1,579	0,917		
preventivní péče			0,750				
zdravotnická služba			0,700				
ustavující schůze			0,625				
geologické práce				2,335			
hornická činnost				1,201			
vysokoškolské vzdělávání					0,691	0,680	

praktické vyučování	0,602						
statistické zjišťování	0,588						
roślinolékařská péče	0,561						
dražní doprava	0,554	0,631					
elektronická komunikace	1,563						
kolektivní investování	1,514						
výběrové řízení	0,927						
finanční trh	0,768						
specializační vzdělávání	0,678						
platební systém	0,672						
poštovní služba	0,620						
Vše	1,994	3,187	8,335	16,578	25,994	9,456	9,182

Žádný termín se nevyskytuje ve všech obdobích. Termín „předchozí souhlas“ nalézáme ve všech obdobích po roce 1918. Váha prvních deseti termínů vzoru „AS“ stoupá až do období Normalizace. Od roku 1990 se celková váha udržuje zhruba na úrovni Lidodemo. Období R17 a R18 a R18 a R45 mají společné pouze dva termíny. R45 a R60 vykazují 5 společných termínů a R60 a R70 taktéž. R70 a R90 mají společné pouze 3 termíny a R90 a R2000 taktéž. Dominujícím je termín „národní bezpečnost“ v období Normalizace. Nejvíce se od všech období liší období Chaotů.

Celkově shrnuto se zdá, že prvních deset termínů s nejvyšší relativní četností se v jednotlivých obdobích příliš neprotíná. Každé období je proto třeba chápat samostatně a analýzu tomu přizpůsobit. Jestliže u všech hlavních kategorií se v každém období vyskytuje pouze termín „jiná osoba“, který zjevně vyžaduje kontext, pak nelze spoléhat na charakteristiku období přes nejfrekventovanější termíny, ale je třeba chápat jednotlivá období jako celky. Spíše se potvrzuje hypotéza, že **každý režim si vytvoří vlastní slovník termínů, případně se snaží minulé přejmenovat, pokud je nejde přímo opustit.**

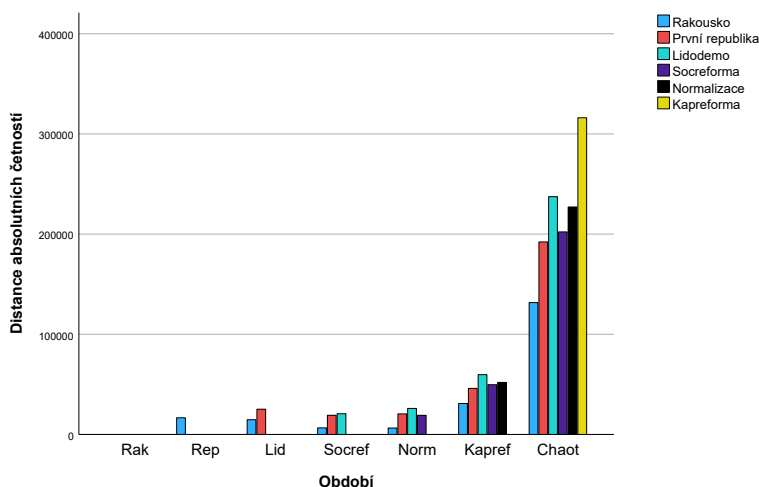
§ 128

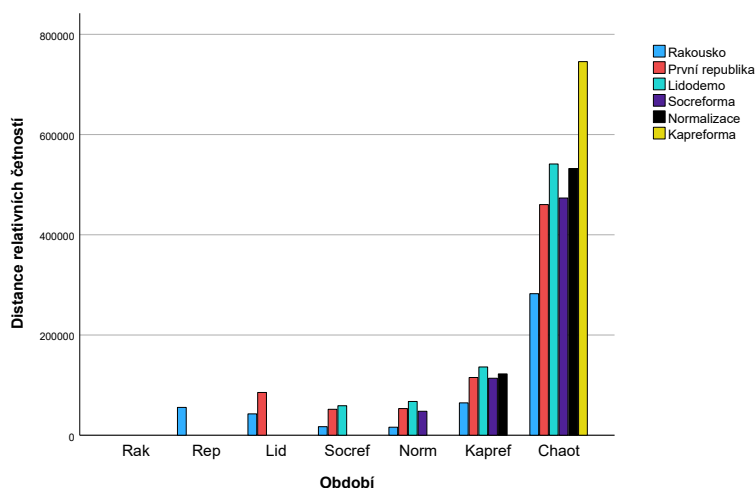
Distance mezi obdobími pro vzor „AS“

128.1 Při zkoumání distance mezi obdobími pro vzor „AS“ pracujeme jednak s absolutní a relativní distancí a jednak s verzí 2 (termíny z rubrik) a verzí 3 (termíny z normativních vět odvozených od substantiv z rubrik). Současně srovnáváme aktivní a pasivní distance u obou verzí. Absolutní distance jsou založeny na pořadí v kompletním slovníku „AS“ termínů.

128.2 Absolutní distance popisuje pro verzi 2 graf č. 315 a pro verzi 3 graf č. 316. Popis období typu „Rakousko“ se týká vždy prvního vztahu (Rakousko a První republika), bráno zleva a označeno Rep. To platí obdobně pro všechny popisy.

Graf č. 315: Absolutní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 2

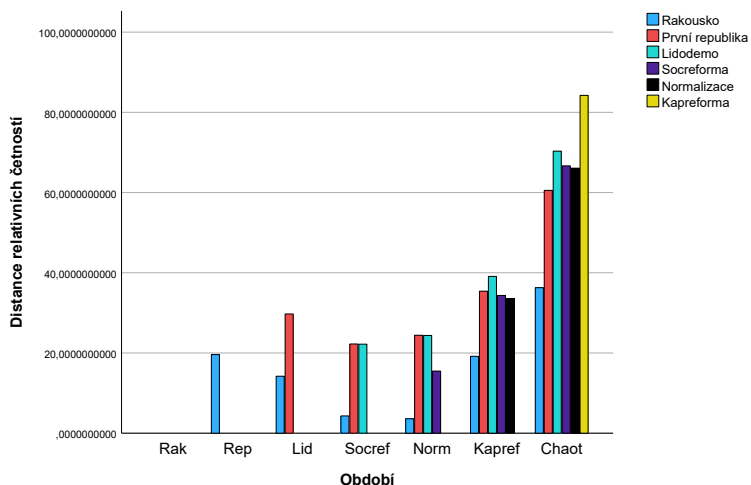
Graf č. 316: Absolutní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 3

Na první pohled je zřejmé, že verze 2 a verze 3 se na úrovni absolutních distancí nijak významně neliší. Kromě Rakouska, kde Spearmanův koeficient je 0,943 na úrovni 0,01 (oboustranný), všechny ostatní korelace Kendalla a Spearmana jsou 1 na úrovni 0,01 (oboustranný). Nejsilnější distanci vidíme mezi Chaoty a Kapitalistickou reformou. Následuje období Lidodemo, Normalizace a Socialistická reforma. Období Chaotů je extrémní a strukturálně má nejbližší k období Kapitalistické reformy.

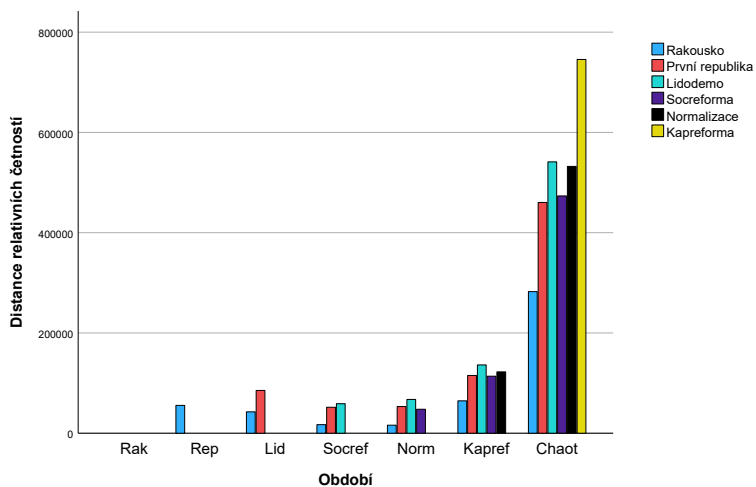
Ovšem vzor „S“ se od vzoru „AS“ na úrovni absolutních četností odlišuje zásadně (viz graf č. 258, 260). Zatímco u vzoru „AS“ se období Chaotů nejvíce vzdaluje od období Kapitalistické reformy, tak u vzoru „S“ je období Chaotů Kapitalistické reformě nejbližší. V obou případech je však extrémní pozice Chaotů k ostatním obdobím zřejmá. U vzoru „AS“ se na druhém místě z hlediska vzdálenosti od Chaotů nachází období Lidodemo, zatímco u vzoru „S“ to jsou období Normalizace a Socialistické reformy.

128.3 Relativní distance mezi obdobími pro verze 2 a 3 popisují grafy č. 317 a 318.

Graf č. 317: Relativní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 2

Graf č. 318: Relativní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 3

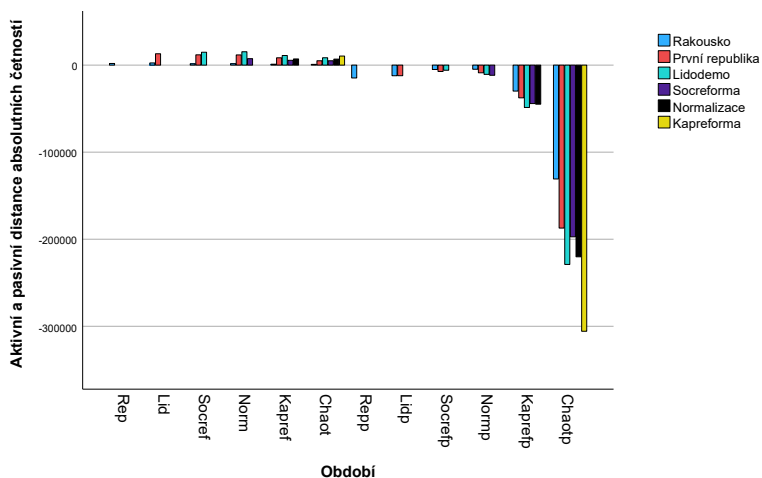
Ani distance na úrovni relativních četností se nijak významně neliší. Kromě První republiky jsou koeficienty Kendall a Spearman 1,00 na úrovni 0,01 (oboustranný). U verze 2 se distance Chaotů a Kapitalistické reformy ve vztahu k Normalizaci a Socialistické reformě velmi blíží, pak u verze 3 je distance k Normalizaci mírně vyšší. Jde ovšem o marginální posun. Z hlediska hledání základních trendů tedy postačí pracovat s verzí 2.

Zásadní rozdíly nacházíme opět ve srovnání vzoru „AS“ a „S“. Pohlédneme-li na graf č. 289 (vzor „S“), spatříme, že distance oproti grafu č. 317 (vzor „AS“) jsou co do struktury zcela opačné. U „AS“ se s tokem času následující období vzdaluje každému předcházejícímu se dvěma výjimkami, tj. blízkost období Chaotů k období Kapitalistické reformy a blízkosti období Normalizace k období Socialistické reformy. Vzor „S“ funguje bez výjimky zcela opačně. Připomeneme-li graf č. 302, kde adjektivní potence přesně popsala zlomy jednotlivých režimů, pak lze konstatovat, že právě **role adjektiv hraje významnou odlišující úlohu pro pochopení jednotlivých režimů**. Není od věci upozornit na počty substantiv z rubrik, kterých stačí 5 000 na pokrytí 98,81 % výskytů v bázi, zatímco vzorů „AS“ generovaných od substantiv je 97 000.

128.4 Absolutní pasivní a aktivní distance z hlediska absolutních četností popisuje graf 319. Připomínáme, že distance vznikají odečítáním budoucího od minulého, což znamená, že pokud je suma distancí aktivní ($D > 0$), pak distance minulosti převažují nad budoucností, naopak pokud je pasivní, pak suma budoucích distancí převažuje nad minulostí ($D < 0$).

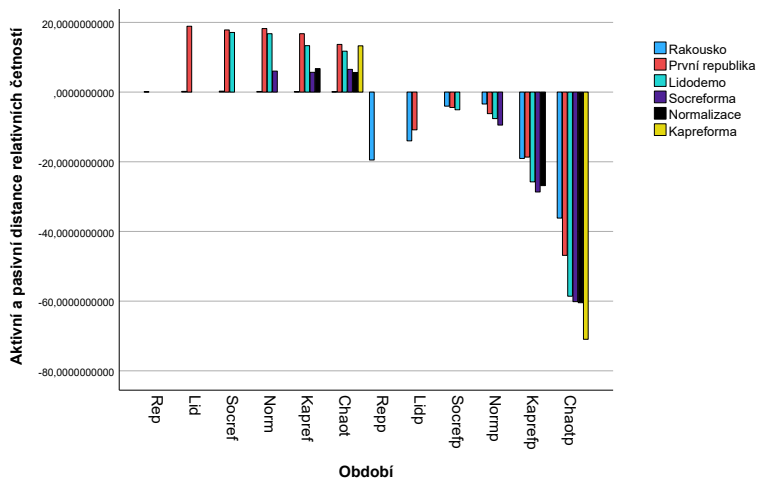
Naprostu převažují pasivní distance, tedy budoucnost. **Každé období se vyznačuje vymezením od jiného jak tím, že některé termíny minulosti potlačuje, tak tím, že jiné posiluje.** Jak můžeme spatřit na grafu 319, aktivní distance jsou v zásadě vyrovnané v celém pozorovaném úseku od roku 1918 do roku 2022. K zásadnímu zlomu dochází u pasivních distancí po roce 1990 a následuje extrémní vzrůst sum distancí po roce 2000. Je zajímavé, že **z hlediska pasivních distancí je pro období Chaotů nejnepřátelštější období Kapitalistické reformy**.

Graf č. 319: Absolutní pasivní a aktivní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 2

128.5 Pasivní a aktivní relativní distance pro vzor „AS“ znázorňuje graf č. 320.

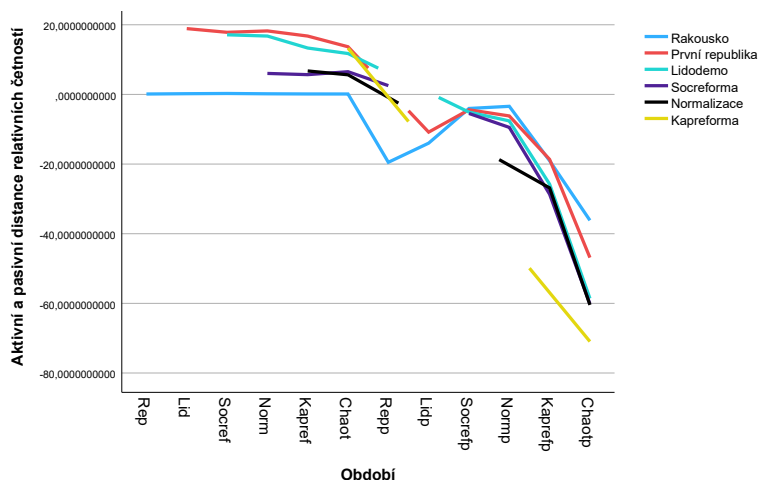
Graf č. 320: Relativní pasivní a aktivní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 2

U relativních distancí se vztahy minulých a budoucích období výrazně liší. U aktivních distancí převažují distance ve vztahu k První republice. U pasivních distancí distance klesají až do období Normalizace, kde dochází ke zlomu. Pro období po roce 1990 jsou na úrovni minulosti nejvzdálenější období Normalizace a Soc. reformy. Nejsilnější distanci ovšem můžeme pozorovat ve vztahu období Chaotů a období Kapitalistické reformy. **Na úrovni pasivních distancí je zjevná extrémnost období Chaotů. Pasivní distance od roku 1990 zásadně převyšují všechna předcházející období.** Zde se projevuje tendence co nejvíce se odlišit od všech předcházejících období, a to přepsáním minulé terminologie.

127.6 Graf č. 321 je pouhou variací grafu č. 315. Smyslem je učinit popis pohybu v jednotlivých obdobích průhlednější.

Graf č. 321: Relativní pasivní a aktivní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 2

U aktivních distancí by při kontinuálním pohybu mělo platit, že čím je období časově vzdálenější, tím jsou distance větší. Tak tomu skutečně také je u aktivních distancí až do **období Chaotů, pro které je období Kapitalistické reformy vzdálenější než pro Rakousko, Lidodemo a Socialistickou**

reformu. U pasivních distancí jde opět o exces. **Pro Chaoty jsou z hlediska budoucnosti v zásadě všechna předcházející období stejně nepřátelská.** Zjednodušeně řečeno, **Chaoté bojují proti všem.** Prověříme-li verzi 2 verzi 3, pak u absolutních distancí se nic nemění a u relativních distancí se zvýrazní aktivní distance. Základní trendy verze 3 mnoho neovlivní. V případě tvorby slovníků pak je třeba se opřít o verzi 3.

Nejvyšší aktivní distanci relativních četností mezi obdobími Kapitalistické reformy a Chaotů ve verzi 2 tvoří termíny: „Slovenská republika“, „Federální shromáždění“, „státní správa“, „okresní úřad“ a „ústřední orgán“; naopak nejsilnější pasivní distance mají termíny: „Česká republika“, „Ústavní soud“, „státní rozpočet“, „správní delikt“ či „právnícká osoba“. Je zajímavé, kolik institucí se nachází mezi termíny s nejsilnější distancí. U verze 3 aktivní distanci představují termíny „národní rada“, „Federativní republika“, „socialistická republika“, „zvláštní předpis“ a „Slovenská republika“. Nejsilnější pasivní distanci prezentují termíny: „právní předpis“, „Česká republika“, „pozdější předpis“, „Evropská unie“ a „členský stát“. Rozdíl spočívá ve způsobu, jak se vzorem „AS“ zachází rubriky. Zatímco termíny vzoru „S“ z rubriky pokrývají takřka všechny „S“ termíny z normativních vět, u vzoru „AS“ tomu tak není. Pokud bychom chtěli pracovat s kompletními slovníky „AS“ termů, museli bychom se obrátit k verzi 3.

§ 129

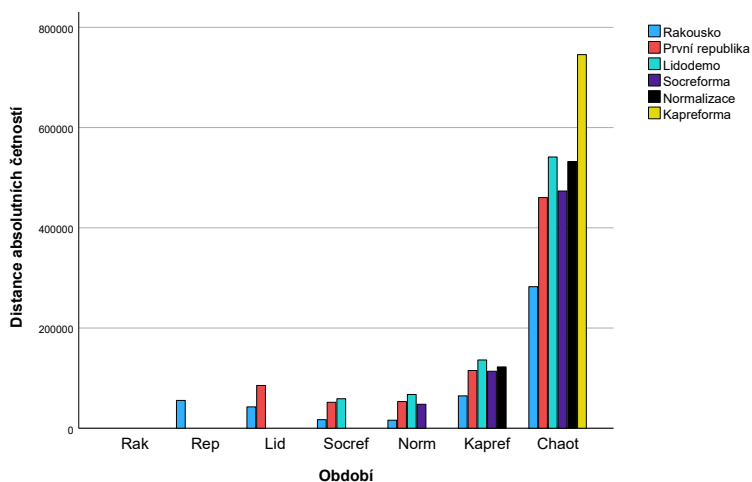
Distance mezi kategoriemi pro vzor „AS“

129.1 Při srovnávání distancí mezi kategoriemi budeme vycházet z verze 2 a porovnávat absolutní distance s distancemi založenými na sumě relativních četností. Pozornost budeme věnovat nejfrekventovanějším kategoriím, tj. bezkontextovým (kategorie 2), Právním institutům (kategorie 3), Objektům (kategorie 6), Subjektům (kategorie 7), Institucím (kategorie 9) a Akcím (kategorie 10).

Kategorie 2

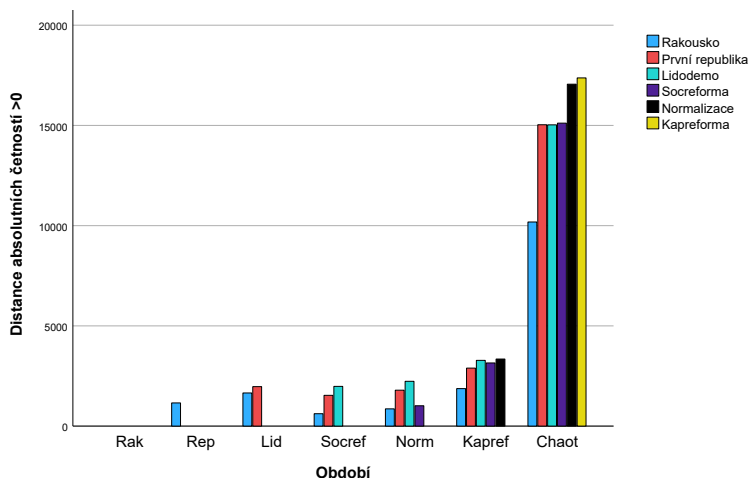
129.2 Absolutní distance kategorie 2 (Formální) mezi jednotlivými obdobími popisuje graf č. 322.

Graf č. 322: Absolutní distance kategorie 2 (Formální) vzoru „AS“ pro jednotlivá období

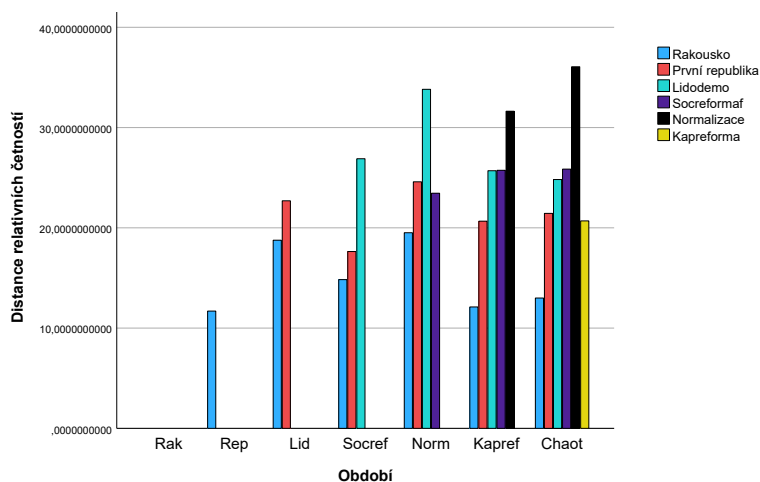

Pokud budeme vycházet pouze ze společných slovníků, pak dostaneme graf č. 323. Je ovšem třeba zdůraznit, že průniky slovníků jsou velmi malé.

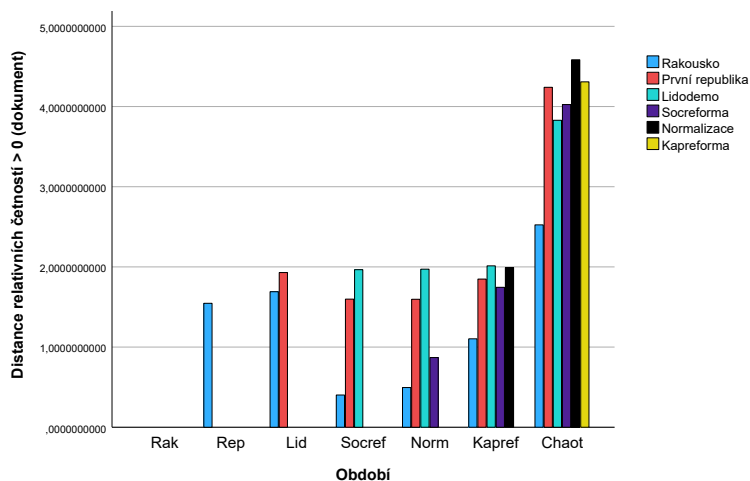
Graf č. 323: Absolutní distance kategorie 2 (Formální) pro vzor „AS“ > 0 – verze 2

Graf č. 324: Relativní distance kategorie 2 (Formální) – vzor „AS“ – pro jednotlivá období

Graf č. 325: Relativní distance kategorie 2 (Formální) pro vzor „AS“ > 0 – verze 2

Rozdíly v grafech č. 322 a č. 323 a grafech č. 324 a č. 325 jsou dány okolností, zda vycházíme z kompletních distancí (graf č. 322 a 324), nebo pouze ze společných právních termínů pro obě období (graf č. 323 a č. 325). Vzhledem k malému počtu společných právních termínů mezi režimy budeme pracovat s kompletními slovníky.

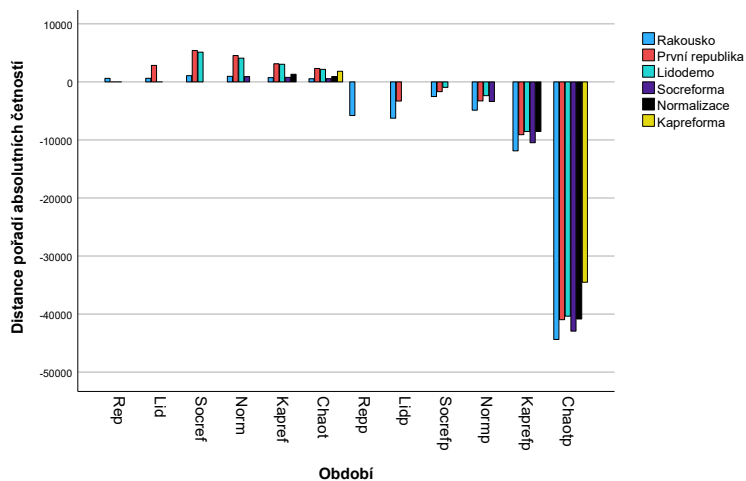
Z grafu č. 322 je patrné, jak extrémní je distance období tů od všech předcházejících období. Distance období Chaotů ke všem předcházejícím obdobím je obdobná, a největší k období Kapitalistické reformy, které by mělo být Chaotům nejbližší. Relativní distance tento obrázek pozmění v tom smyslu, že období Chaotů se více přiblíží období Kap. reformy. Nejvzdálenější Chaotům je období Normalizace, podobně jako je tomu u období Kap. reformy. Radikálně negativní vztah ke všem obdobím od roku 1945 je u Chaotů a Kap. reformy obdobný. Poměrně nižší distancí Kap. reformy k Lidodemo lze vysvětlit relativní blízkostí Lidodemo k První republice. Pro Normalizaci a Socialistickou reformu je nejvzdálenější období Lidodemo.

129.3 Výše uvedené distance kategorie 2 nerozlišují, zda distance jsou aktivní, tj. převládají distance minulého období, nebo pasivní, tj. převládají distance budoucího období. Toto rozlišení přináší grafy č. 326 a 327.

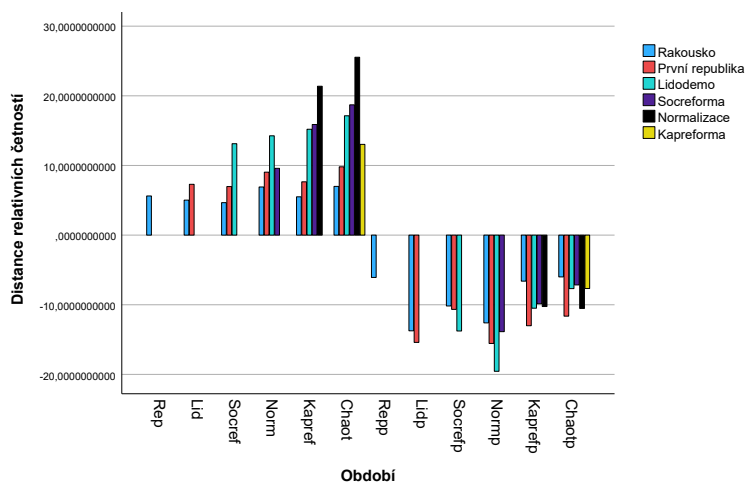
Graf č. 326 pouze poukazuje na extrémnost období Chaotů, kde největší distance produkují distance budoucí (pasivní). Zatímco aktivní distance jsou v zásadě kontinuální, první skok pozitivních distancí představuje Kap. reforma následovaná Chaoty postupujícími proti času.

Aktivní a pasivní distance kategorie 2 v grafu č. 327 ukazují přesnější obrázek. Minulosti se jen tak nezbavíme. Celkově převažují distance pozitivní, tj. suma distancí předcházejících období je silnější než budoucích období. Zajímavá je **vyrovnanost pasivních distancí období Kap. reformy a Chaotů, která jde zcela proti trendům všech minulých období.**

Graf č. 326: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 2 (Formální) pro jednotlivá období – verze 2

Graf č. 327: Relativní distance aktivní a pasivní kategorie 2 (Formální) pro jednotlivá období – verze 2

129.4 V zájmu vysvětlení aktivních a pasivních distancí lze uvést příklady. Budeme-li se zabývat distancemi posledních období, pak nejsilnější distancí pro kategorii 2 představuje „AS“ termín „obecný předpis“, který má plusovou (pasivní) distanci 1,306, relativní četnost v období Kapitalistické reformy 1,409 a v období Chaotů 0,103. To znamená, že v období Kapitalistické reformy „obecný předpis“ silně převažuje. Podobně je tomu s termíny jako „právní ochrana“, „základní podmínka“, „věcný prostředek“ atd.¹⁵³ Naopak aktivní distance znamená, že např. „jiný stát“ má distanci 0,941, relativní četnost v období Kapitalistické reformy 0,821 a v období Chaotů 1,762. Termín „jiný stát“ tak převažuje v období Chaotů. Je typické, že aktivní distance vykazují slova jako „minimální požadavek“, „jiný předmět“, „zvláštní režim“, „další prostředek“ apod.

K termínům kategorie 2 s nejvyšší pozitivní distancí v období mezi Kapitalistickou reformou a Chaoty náleží termíny: „obecný předpis“, „právní ochrana“, „základní podmínka“, „věcný prostředek“ či „jiná osoba“; naopak termíny s nejsilnější pasivní distancí jsou: „jiný stát“, „minimální požadavek“, „jiný předmět“, „zvláštní režim“ či „další prostředek“. Distance jsou ovšem nízké.

V období mezi Normalizací a Kapitalistickou reformou patří k termínům kategorie 2 s nejsilnější pozitivní distancí termíny: „jiná organizace“, „jiný příjem“, „jiný orgán“, „ekonomický nástroj“ či „ostatní organizace“; naopak termíny s nejvyšší pasivní distancí jsou „jiná osoba“, „právní ochrana“, „dočasné použití“, „další osoba“ či „věcný prostředek“.

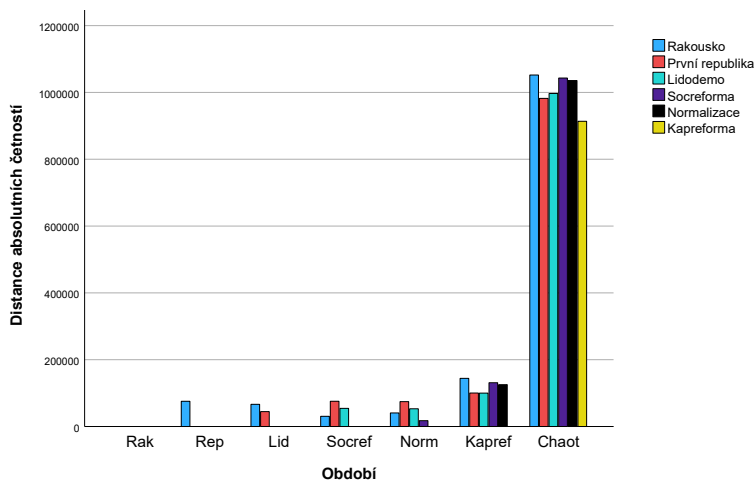
Kategorie 3

129.5 Kategorii Právní instituty z hlediska distancí v jednotlivých obdobích popisují grafy č. 328 a č. 329.

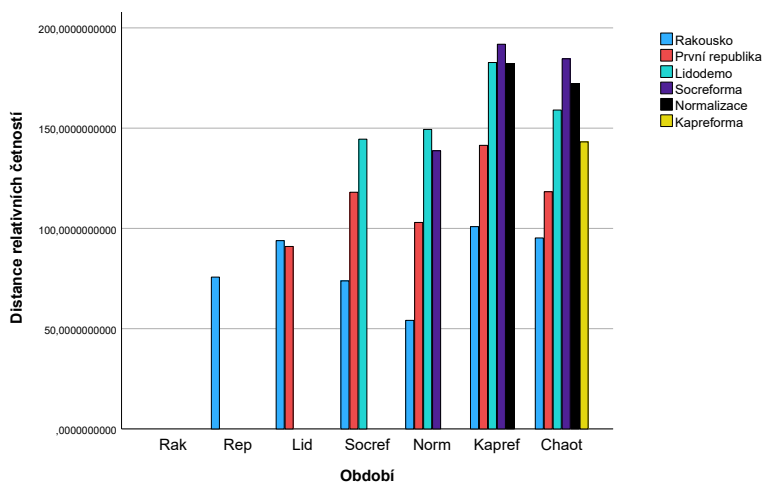
Extrémnost období Chaotů u absolutní distance zůstává zachována. Pro období Chaotů je období Soc. reformy nejvzdálenější, dokonce více než období Normalizace, a to jak u Chaotů, tak u období Kapitalistické reformy.

¹⁵³ Termíny jsou vždy řazeny podle míry distance.

Graf č. 328: Absolutní distance kategorie 3 vzoru „AS“ (Právní instituty) pro jednotlivá období – verze 2

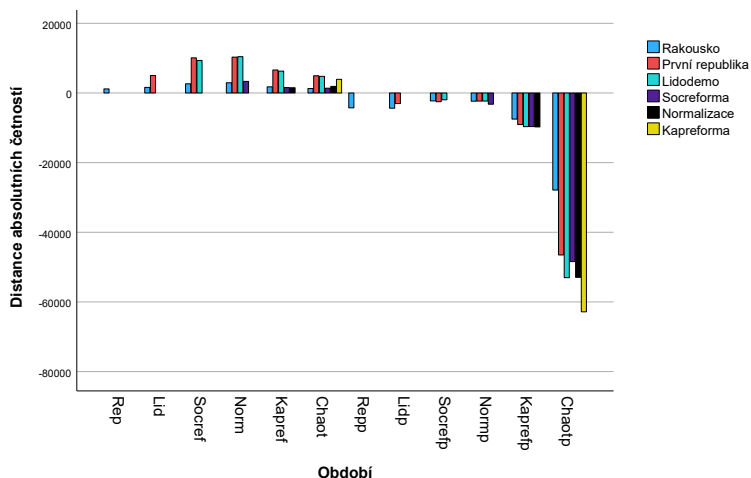
Graf č. 329: Relativní distance kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období – verze 2

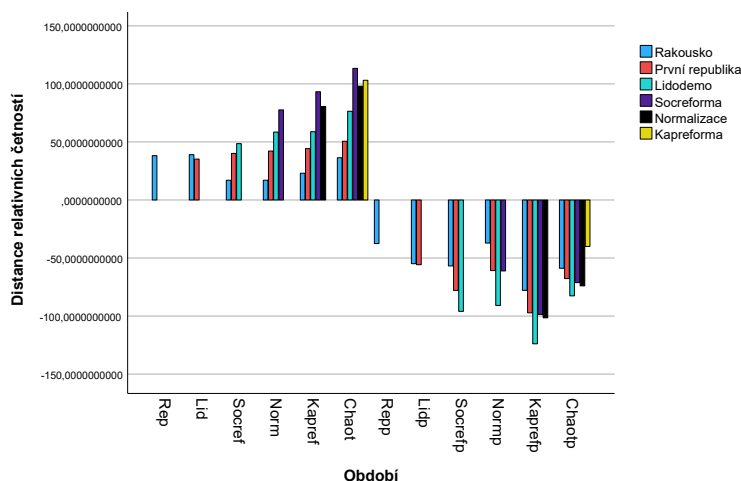
129.6 Aktivní a pasivní distance pro kategorii 3 (Právní instituty) popisují grafy č. 330 a 331.

U absolutních distancí Právních institutů je situace obdobná jako v případě kategorie 2, s tím rozdílem, že vynikne distance Chaotů od Kapitalistické reformy, která je ze všech distancí nejsilnější. V případě relativních distancí je tomu ovšem jinak. Aktivní distance u Chaotů překonávají ve vztahu ke Kap. reformě distanci k období Normalizace a nejvzdálenější období je období Soc. reformy. U distancí pasivních se vzdálenosti k předchozím obdobím snižují ve vztahu k období Kap. reformy. Za zaznamenání stojí pokles pasivních distancí po roce 2000, který je sice obdobný jako u kategorie první, ale období Kap. reformy se od kategorie první zásadně liší. U pasivních i aktivních distancí se v zásadě všechna období postupně vzdalují od období minulých až po pasivní období Kap. reformy. **Zlom přichází u období Chaotů, kdy se distance vracejí (sbližují) se všemi předcházejícími obdobími.**

Graf č. 330: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období

Graf č. 331: Relativní distance aktivní a pasivní kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období

129.7 Příklady nejsilnějších pasivních sum relativních distancí mezi obdobími Kapitalistické reformy a Chaotů představují termíny jako „sociální zabezpečení“, „základní jmění“, „daňová povinnost“, „důchodové zabezpečení“, „zdaňovací období“, které u Chaotů silně ustupují. Naopak termíny jako „správní delikt“, „rozšířená působnost“, „právní moc“, „základní kapitál“, „veřejná zakázka“ atd. u Chaotů posilují.

Aktivní distance ve vztahu Chaotů a období Normalizace naprosto převažují u Normalizace termíny jako „sociální zabezpečení“, „pracovní poměr“, „důchodové zabezpečení“, „invalidní důchod“, „sociální péče“ apod. Naopak u Chaotů převažují termíny jako „cenný papír“, „trvalý pobyt“, „statutární orgán“ apod.

Aktivní distance ve vztahu Chaotů a období Socialistické reformy naprosto převažují v období Socialistické reformy termíny: „trestný čin“, „pracovní poměr“, „sociální zabezpečení“, „důchodové zabezpečení“, „invalidní důchod“, „pracovní odměna“, „nápravné opatření“ či „starobní důchod“. Naopak u Chaotů převažují termíny „cenný papír“, „trvalý pobyt“, „statutární orgán“, „právní moc“, „zdaňovací období“.

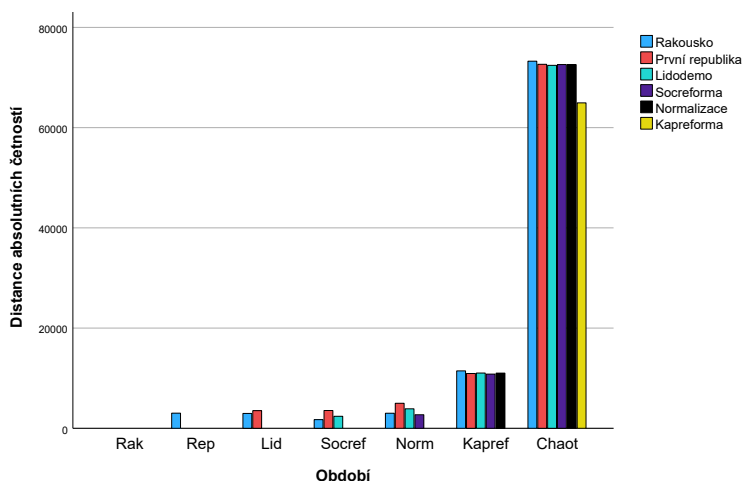
Aktivní distance ve vztahu Chaotů a První republiky převažují u První republiky termíny: „sociální péče“, „trestný čin“, „opravný prostředek“, „peněžitý

trest“, „náhradní trest“, „obecná cena“ či „trestní řízení“. U Chaotů naopak převažují termíny „cenný papír“, „trvalý pobyt“, „právní moc“, „státní občanství“, „mezinárodní smlouva“, „základní kapitál“.

Kategorie 6

129.8 Distance kategorie 6 (Objekty) v jednotlivých obdobích představují grafy 332 a 333.

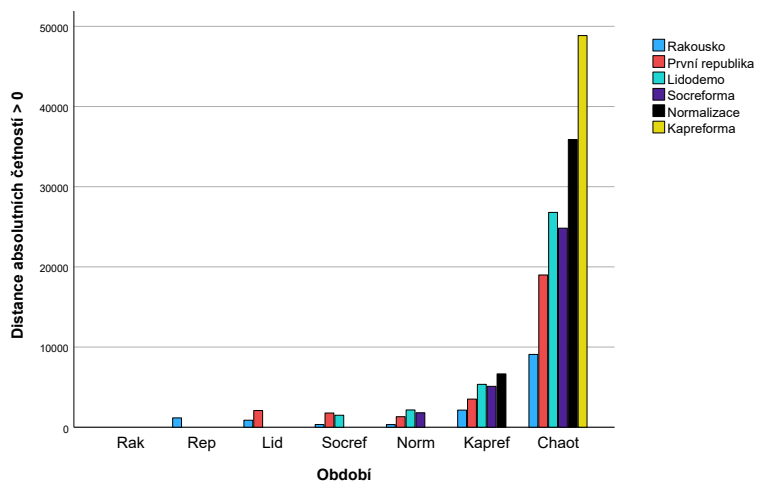
Graf č. 332: Absolutní distance kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období – verze 2

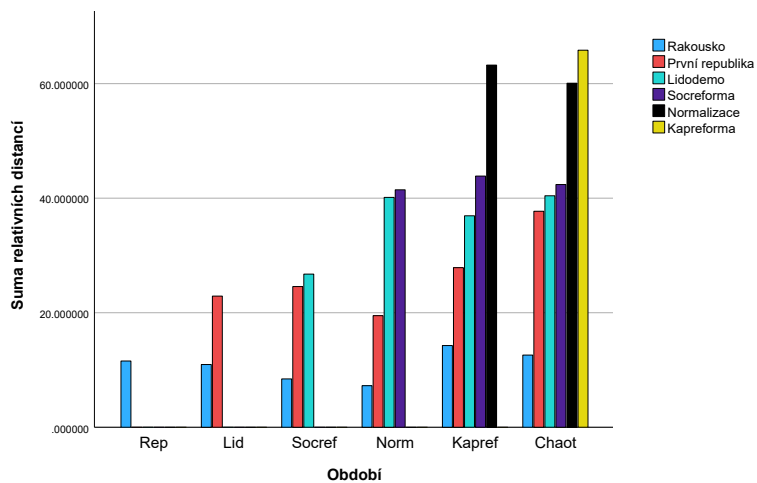
Na úrovni absolutních distancí je struktura období Chaotů a Kapitalistické reformy podobná, s výjimkou nejslabší distance Chaotů ke Kapitalistické reformě. Rozdíl distancí mezi těmito obdobími je ovšem více jak čtyřnásobný u období Chaotů. Chaoté se tak extrémně vzdalují všem předcházejícím obdobím, a to ve stejné distanci, obdobně jako Kapitalistická reforma.

Vydeme-li ovšem ze společných slovníků, pak dostaneme graf č. 328, který podtrhuje distanci období Chaotů ke Kapitalistické reformě.

Graf č. 333: Absolutní distance kategorie 6 (Objekty) vzoru „AS“ > 0 – verze 2

Graf č. 334: Relativní distance kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období – verze 2

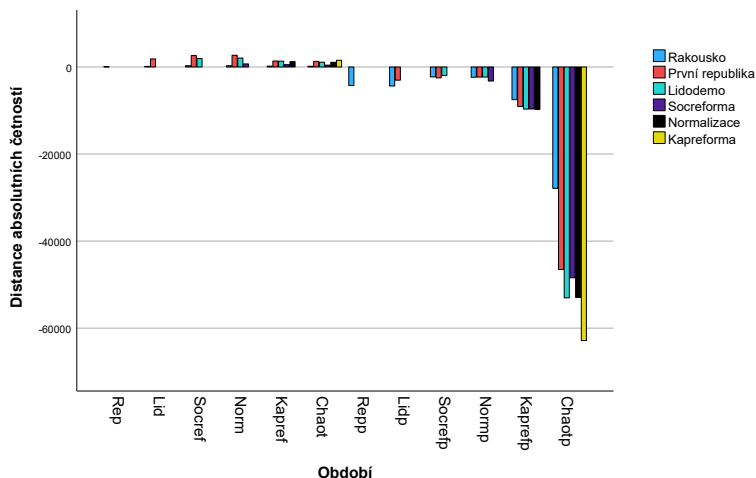
Na úrovni kategorie Objekty můžeme pozorovat u relativních distancí zásadní skoky u vztahu Lidodemo k První republice, Normalizace k Soc. reformě a Lidodemo, Kap. reformy k Normalizaci a Chaotů ke Kap. reformě a Normalizaci v uvedeném pořadí. Kategorie Objekty se poněkud vymyká ostatním kategoriím a naznačuje, o co ve zlomových okamžicích především jde. Jelikož se pohybuje v úrovni jazyka, lze konstatovat, že **zlomová období se snaží Objekty přejmenovávat, patrně s cílem je přemístit.**

129.9 Aktivní a pasivní distance pro kategorii 6 (Objekty) popisují grafy 335 a 336.

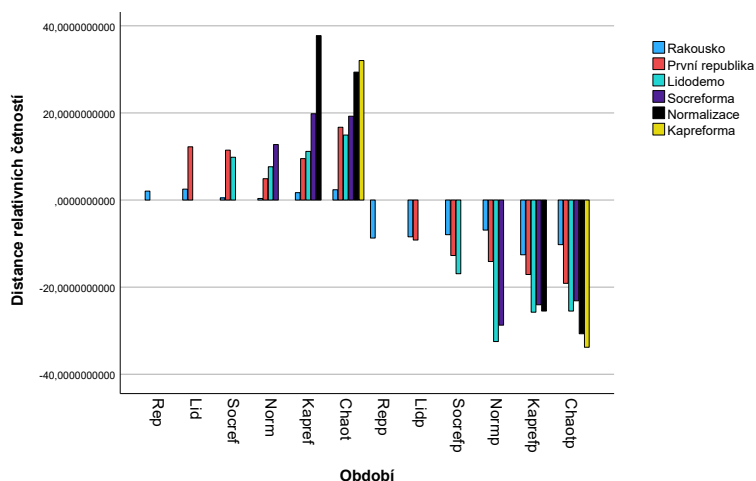
Z hlediska absolutních distancí se zdá, že před obdobím Kap. reformy se vlastně u kategorie Objekty nic moc nedělo, tedy v porovnání k obdobím po roce 1990. Chaoté si podržují svoji extrémnost s tím, že největší distanci vykazují ve vztahu ke Kap. reformě a nejbližší mají k Rakousku, což je ovšem spíše dáno časovou distancí.

U relativních distancí vyniká aktivní distance období Kap. reformy k Normalizaci, která překonává všechny ostatní distance. Celkově převažují distance pasivní. **Vztah období po roce 1990 se u kategorie Objekty distancuje od ostatních jak aktivně, tak pasivně.**

Graf č. 335: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období – verze 2

Graf č. 336: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období – verze 2

129.10 Příklady nejsilnějších pasivních distancí založených na relativních četnostech převažujících v období Kapitalistické reformy ve vztahu k Chaotům představují termíny: „obchodní jméno“, „kandidátní listina“, „hlasovací lístek“, „cestovní doklad“, „devizové povolení“, „celní hodnota“, „privatizační projekt“. Naopak nejsilnější distance převažující v období Chaotů vykazují termíny: „informační systém“, „zdravotnický prostředek“, „rodné číslo“, „identifikační údaj“, „závažné stanovisko“, „identifikační číslo“ atd.

U aktivní distance ve vztahu Chaotů a období Normalizace převažují u Normalizace termíny: „kulturní památka“, „hospodářský plán“, „vodohospodářské dílo“, „vodní tok“, „šlechtitelské oprávnění“. Naopak u Chaotů se vyskytují nejsilnější pasivní distance u termínů: „informační systém“, „rodné číslo“, „identifikační číslo“, „občanský průkaz“, „životní prostředí“, „silniční vozidlo“, „cestovní doklad“ či „tabákový výrobek“.

U aktivní distance ve vztahu Chaotů a období Socialistické reformy převažují v období Socialistické reformy termíny: „hlasovací lístek“, „zemědělský výrobek“, „rodinný domek“, „telekomunikační zařízení“, „náhradní byt“ a „alkoholický nápoj“. V období Chaotů mají nejsilnější pasivní distance oproti Socialistické reformě termíny jako „životní prostředí“, „občanský průkaz“,

„silniční vozidlo“, „účetní uzávěrka“, „závazné stanovisko“ či „cestovní doklad“.

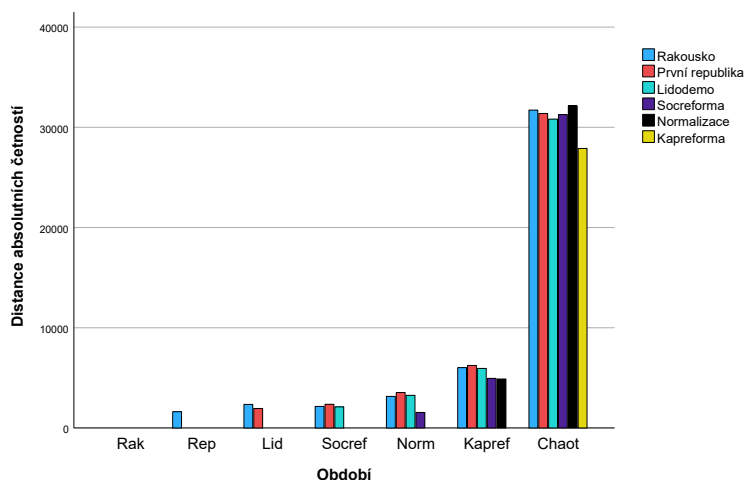
Aktivní distance ve vztahu Chaotů a První republiky převažují u První republiky termíny: „kandidátní listina“, „koncesní listina“, „dopravní prostředek“, „vkladní knížka“, „železniční kniha“, „obytná místnost“ či „obytný dům“. U Chaotů mají nejvyšší pasivní distanci termíny: „silniční vozidlo“, „tabákový výrobek“, „řidičské oprávnění“, „účetní uzávěrka“, „úřední deska“, „odpadní voda“ či „výroční zpráva“.

Je zajímavé, že období **Chaotů dominuje především v termínech, které jsou spojeny s výkaznictvím.**

Kategorie 7

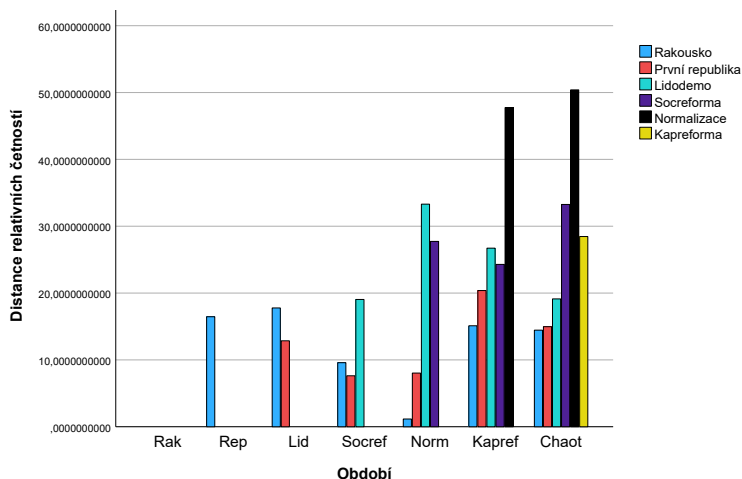
129.11 Distance kategorie 7 (Subjekty) v jednotlivých obdobích popisují grafy č. 337 a 338.

Graf č. 337: Absolutní distance kategorie 7 (Subjekty) pro jednotlivá období – verze 2

U kategorie Subjekty na úrovni absolutních distancí pozorujeme vcelku vyrovnaný vztah období Chaotů ke všem ostatním obdobím a obvyklý extrémní nárůst vymykající se všem předcházejícím obdobím.

Graf č. 338: Relativní distance kategorie 7 (Subjekty) pro jednotlivá období – verze 2

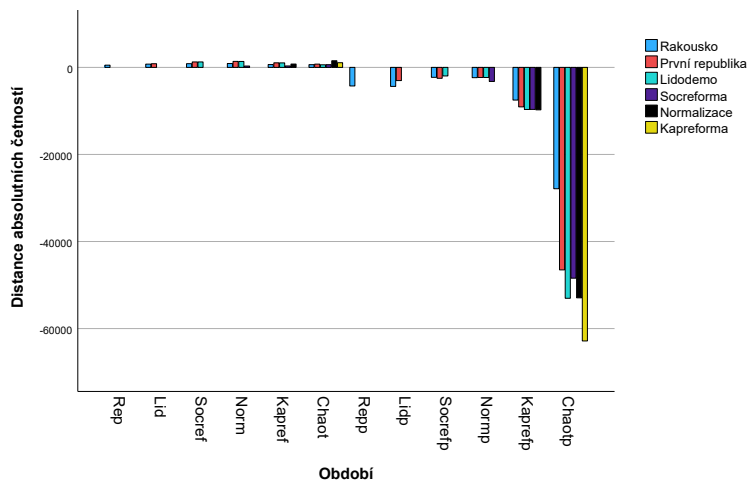
Relativní distance posílí vzdálenost Kap. reformy i Chaotů k Normalizaci a oslabí distanci Chaotů ke Kap. reformě, jak je tomu i u ostatních kategorií. Vztah období po roce 1990 k období Normalizace a Soc. reformy je spíše extrémní.

129.12 Aktivní a pasivní distance pro kategorii 7 (Subjekty) popisují grafy č. 339 a 340.

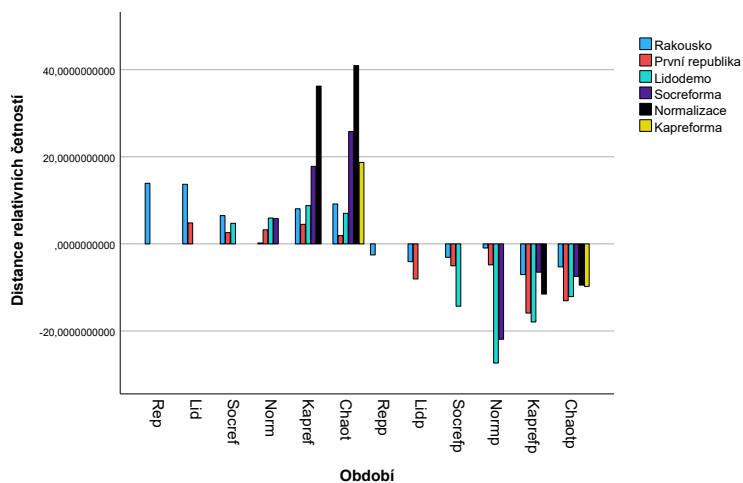
U absolutních distancí převažuje pasivní distance. Zajímavá je struktura pasivních distancí, které klesají až do období Kapitalistické reformy. U aktivních distancí jsou nejsilnější distance v období Socialistické reformy a Normalizace.

Nejvyšší aktivní distance náleží obdobím po roce 1990 ve vztahu k Normalizaci a Soc. reformě. Podivný je pokles pasivních distancí počínající Normalizací až po období Chaotů. Stejná distance Chaotů ke Kap. reformě a Normalizaci mnohé naznačuje.

Graf č. 339: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 7 (Subjekty) pro jednotlivá období – verze 2

Graf č. 340: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 7 (Subjekty) pro jednotlivá období – verze 2

129.13. Příklady nejsilnějších pasivních distancí založených na relativních četnostech převažujících v období Kapitalistické reformy ve vztahu k Chaotům představují termíny: „Federální shromáždění“, „celní orgány“, „ústřední orgán“, „oprávněná osoba“, „fyzická osoba“, „odpovědný zástupce“ či „advokátní koncipient“. Naopak nejsilnější distance převažující v období Chaotů vykazují termíny: „státní zaměstnanec“, „povinná osoba“, „státní zástupce“, „ovládaná osoba“, „ovládající osoba“ či „zahraniční osoba“.

U aktivní distance ve vztahu Chaotů a období Normalizace převažují u Normalizace termíny: „ústřední orgán“, „Federální shromáždění“, „socialistická organizace“, „společný podnik“, „rodinný příslušník“, „nezaopatřené dítě“ či „odborný pracovník“. Naopak u Chaotů se vyskytují nejsilnější pasivní distance u termínů: „právnícká osoba“, „fyzická osoba“, „státní zaměstnanec“, „oprávněná osoba“, „pověřená osoba“, „kontrolovaná osoba“ či „celní úřad“.

U aktivní distance ve vztahu Chaotů a období Socialistické reformy převažují v období Socialistické reformy termíny: „Federální shromáždění“, „ústřední orgán“, „socialistická organizace“, „rodinný příslušník“, „nezaopatřené dítě“, „zúčastněná osoba“ či „státní notář“. V období Chaotů mají nejsilnější pasivní distance oproti Socialistické reformě termíny jako „právnícká osoba“, „fyzická osoba“, „státní zaměstnanec“, „povinná osoba“, „oprávněná osoba“, „pověřená osoba“ či „kontrolovaná osoba“.

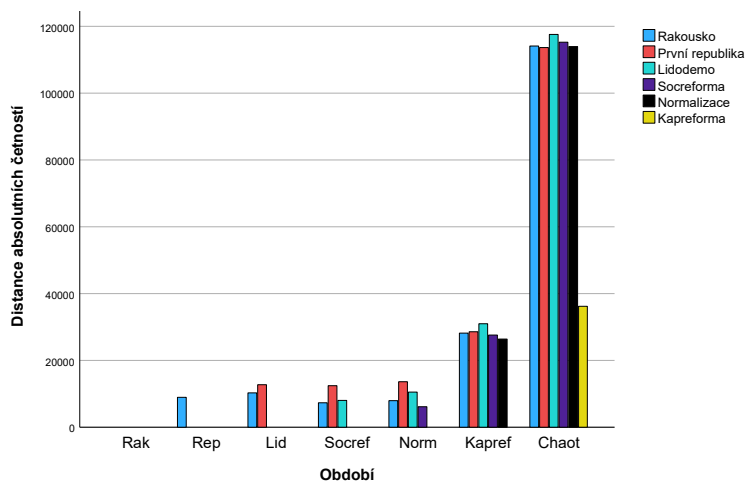
U aktivní distance ve vztahu Chaotů a První republiky převažují v období První republiky termíny: „pomocný pracovník“, „nezaopatřené dítě“, „vyrovňovací správce“, „zúčastněná strana“, „zúčastněná osoba“, „mimořádný profesor“ či „zákonný dědic“. U Chaotů mají nejvyšší pasivní distanci termíny: „právnícká osoba“, „státní zástupce“, „povinná osoba“, „oprávněná osoba“, „pověřená osoba“, „daňový subjekt“ či „obchodní společnost“.

Kategorie 9

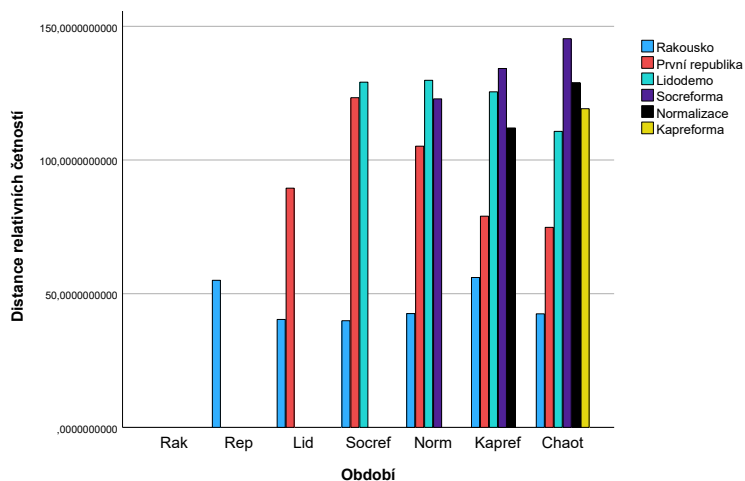
129.14 Distance kategorie 9 Instituce v jednotlivých obdobích popisují grafy č. 341 a 342.

Absolutní distance kategorie Instituce období Chaotů se kromě distancí k období Kapitalistické reformy staví nepřátelsky ke všem předcházejícím obdobím. Relativní distance ovšem tuto zdánlivou podobnost rychle pozmění (viz graf č. 336).

Graf č. 341: Absolutní distance kategorie 9 (Institute) pro jednotlivá období – verze 2

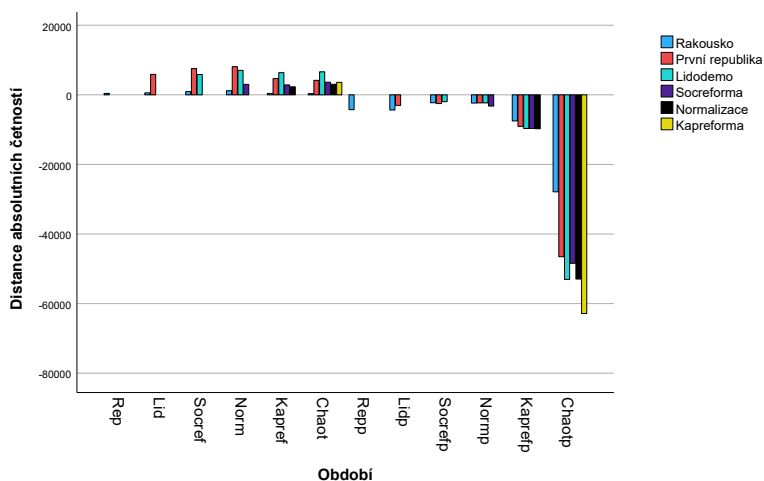
Graf č. 342: Relativní distance kategorie 9 (Institute) pro jednotlivá období – verze 2

Relativní distance kategorie Instituce se vyznačují mnohem vyššími distancemi ve vztahu ke kategorii Subjekty. Zatímco pro Subjekty je pro období roku 2000 nejvzdálenější období Normalizace, pro Instituce je to období Soc. reformy, což patrně souvisí s existencí federace od roku 1969 do roku 1992. Odlišnosti u Subjektů a Institucí lze ovšem pozorovat i před rokem 1989. Je zajímavé, že přibližování se k minulému režimu se počíná objevovat již v období Normalizace a pokračuje do současnosti.

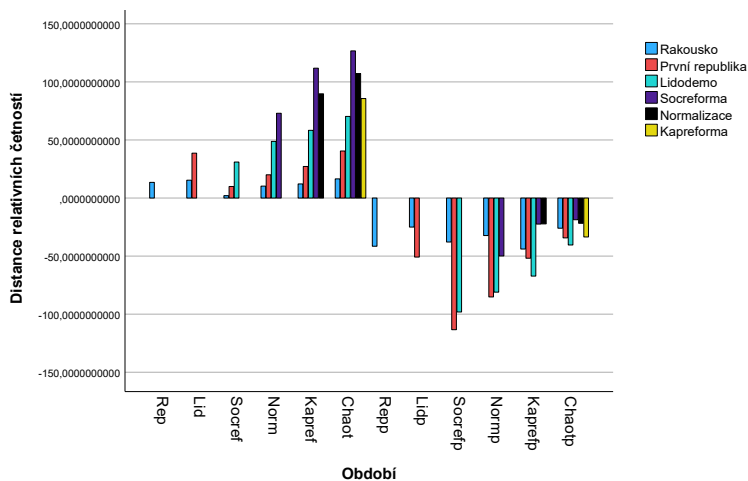
129.15 Aktivní a pasivní distance pro kategorii 9 Instituce lze pozorovat na grafech č. 343 a 344.

Graf č. 343: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 9 (Instituce) pro jednotlivá období – verze 2

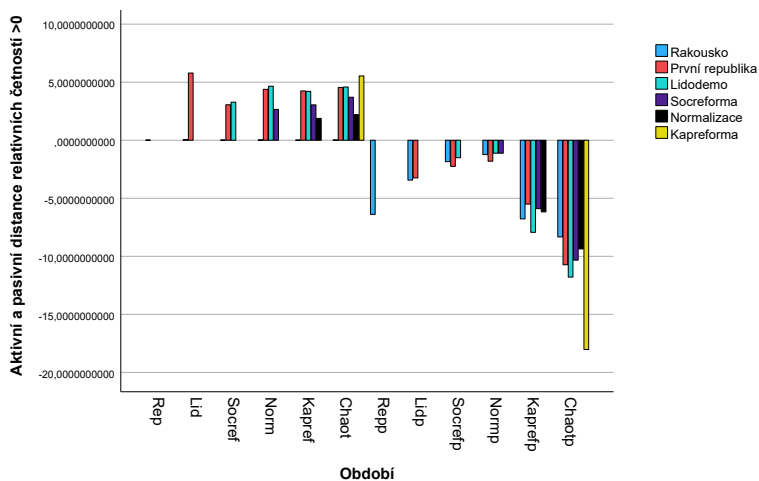

Absolutní pasivní distance vykazují extrémnost období Chaotů, ale období Kap. reformy se zdá distančně vyrovnané. Nejvyšší distance mezi obdobími Chaotů a Kapitalistické reformy jasně ukazuje, že období Chaotů se vzdaluje všem a nejvíce předcházejícímu období.

Graf č. 344: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 9 (Institute) pro jednotlivá období – verze 2

Graf č. 345: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 9 (Institute) vzor „AS“ > 0 – verze 2

Relativní distance od doby Soc. reformy naznačují u aktivních distancí vzestup a pasivních sestup. V zásadě jde takřka o inverzní vztah. Podivná je snad pouze nízká distance mezi obdobími po roce 1990 ve vztahu k období Normalizace a Soc. reformy. **Od období Normalizace je pro každý systém nejnepřátelštější období Socialistické reformy.**

V případě společných slovníků vyjde najevo síla pasivních distancí (viz graf č. 340).

129.16 Příklady nejsilnějších pasivních distancí založených na relativních četnostech převažujících v období Kapitalistické reformy ve vztahu k Chaotům představují termíny: „státní správa“, „okresní úřad“, „Slovenská republika“, „Česká republika“, „Nejvyšší soud“, „národní výbor“ či „ozbrojená síla“. Naopak nejsilnější distance převažující v období Chaotů vykazují termíny: „členský stát“, „krajský úřad“, „obecní úřad“, „správní úřad“, „stavební úřad“ či „etická komise“.

U aktivní distance ve vztahu Chaotů a období Normalizace převažují u Normalizace termíny: „národní výbor“, „státní správa“, „vysoká škola“, „střední škola“, „společenská organizace“ či „stavební úřad“. Naopak u Chaotů se vyskytují nejsilnější pasivní distance u termínů: „členská stát“, „valná hromada“, „správní orgán“, „zdravotnické zařízení“, „zahraniční banka“ či „náboženská společnost“.

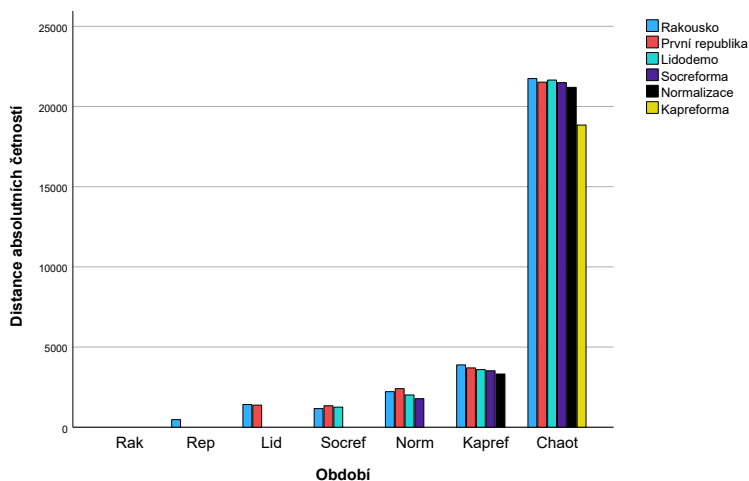
U aktivní distance ve vztahu Chaotů a období Socialistické reformy převažují v období Socialistické reformy termíny: „národní výbor“, „Národní shromáždění“, „Nejvyšší soud“, „krajský soud“, „společenská organizace“ či „státní správa“. V období Chaotů mají nejsilnější pasivní distance oproti Socialistické reformě termíny jako „Ústavní soud“, „příslušný orgán“, „školské zařízení“, „stavební úřad“ či „zdravotnické zařízení“.

U aktivní distance ve vztahu Chaotů a První republiky převažují v období První republiky termíny: „Národní shromáždění“, „finanční úřad“, „vojenská správa“, „státní správa“, „pozemkový úřad“ či „okresní soud“. U Chaotů mají nejvyšší pasivní distanci termíny: „příslušný orgán“, „Ústavní soud“, „obecní úřad“, „správní orgán“, „celní úřad“ či „obchodní firma“.

Kategorie 10

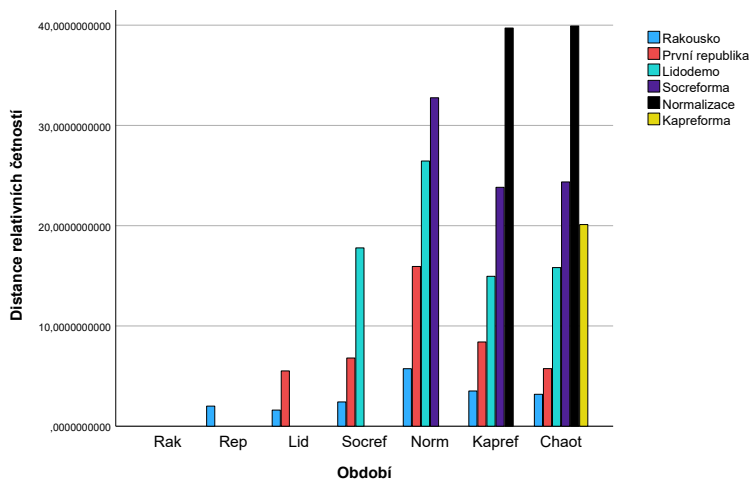
129.17 Distance kategorie 10 Akce v jednotlivých obdobích popisují grafy č. 346 a 347.

Graf č. 346: Absolutní distance kategorie 10 (Akce) pro jednotlivá období – verze 2

Z hlediska absolutních distancí v zásadě platí, že distance v období Chaotů jsou extrémní a vztah k předcházejícím obdobím je v zásadě obdobný.

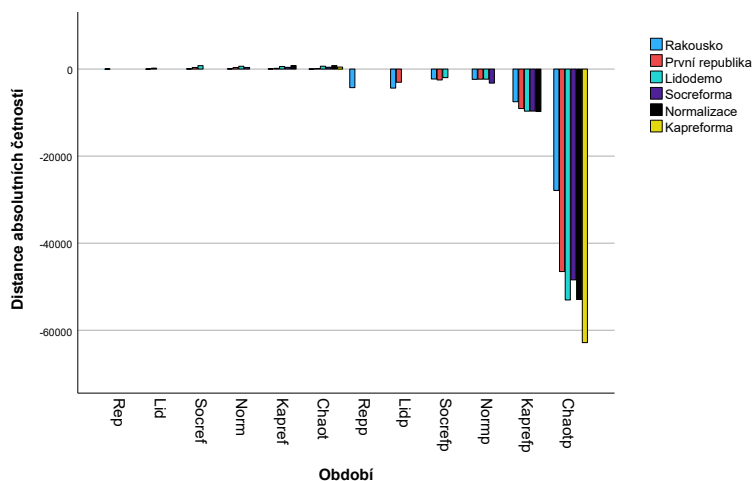
Graf č. 347: Relativní distance kategorie 10 (Akce) pro jednotlivá období – verze 2

Nahlíženo z pozice relativních distancí snad lze pouze upozornit na nejsilnější distance období po roce 1990 ve vztahu k Normalizaci. Je zajímavé, že distance Chaotů k Socialistické reformě je obdobná jako ke Kapitalistické reformě.

129.18 Aktivní a pasivní distance u kategorie 10 (Akce) popisují grafy č. 348 a 349.

Graf č. 348: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 10 (Akce) pro jednotlivá období – verze 2

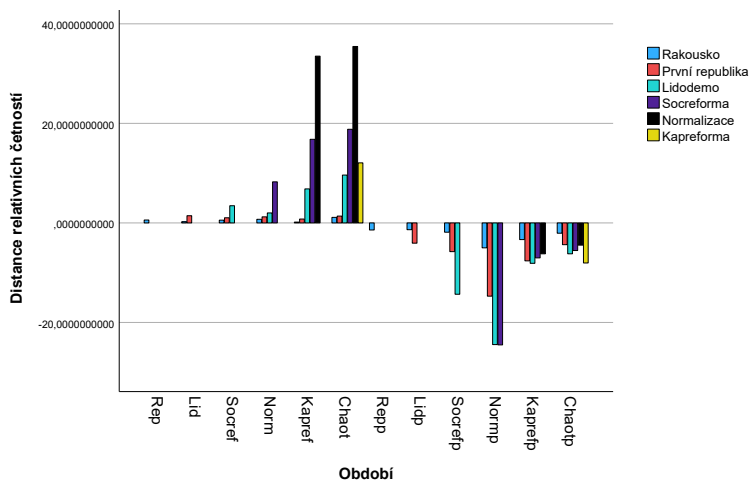

Převažuje pasivní distance od období Normalizace. S výjimkou vztahu Kap. reformy k Soc. reformě každé následující období je minulému vzdálenější. Naprosto nejvyšší je pasivní distance Chaotů ke Kapitalistické reformě.

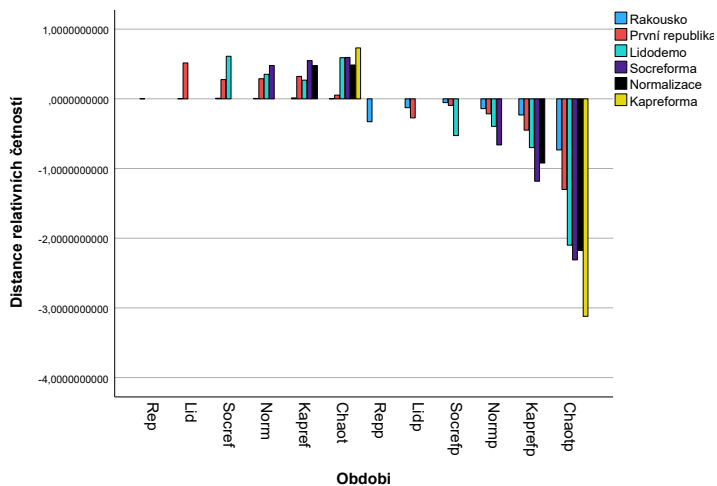
V případě společných slovníků bude aktivní a pasivní distance vyhlížet následovně (graf č. 350).

Vztah pozitivních distancí období po roce 1990 je oproti Institucím opačný (graf č. 349). Zatímco pro Instituce bylo v období po roce 1990 nejvzdálenější období Soc. reformy následováno Normalizací, tak u Akcí je tomu naopak, radikálně nejvzdálenější je Normalizace následována Soc. reformou. U pasivních distancí můžeme vidět pokles od období Normalizace. Naopak graf č. 350 poukazuje na sílu pasivních distancí.

Graf č. 349: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 10 (Akce) –vzor „AS“ – pro jednotlivá období – verze 2

Graf č. 350: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 10 (Akce) vzoru „AS“ > 0 – verze 2

129.19 Příklady nejsilnějších pasivních distancí založených na relativních četnostech převažujících v období Kapitalistické reformy ve vztahu k Chaotům představují termíny: „výdělečná činnost“, „volný oběh“, „kontrolní činnost“, „statistické zjišťování“ či „praktické vyučování“. Naopak nejsilnější distance převažující v období Chaotů vykazují termíny: „kolektivní investování“, „poštovní služba“, „výběrové řízení“, „finanční trh“, „stavební práce“ či „odborný dohled“.

U aktivní distance ve vztahu Chaotů a období Normalizace převažují u Normalizace termíny: „národní bezpečnost“, „obchodní činnost“, „hospodářská činnost“, „geologické práce“, „investiční výstavba“ či „kontrolní činnost“. Naopak u Chaotů se vyskytují nejsilnější pasivní distance u termínů: „výběrové řízení“, „drážní doprava“, „vysokoškolské vzdělávání“, „technická prohlídka“, „rostlinolékařská péče“ či „odborná péče“.

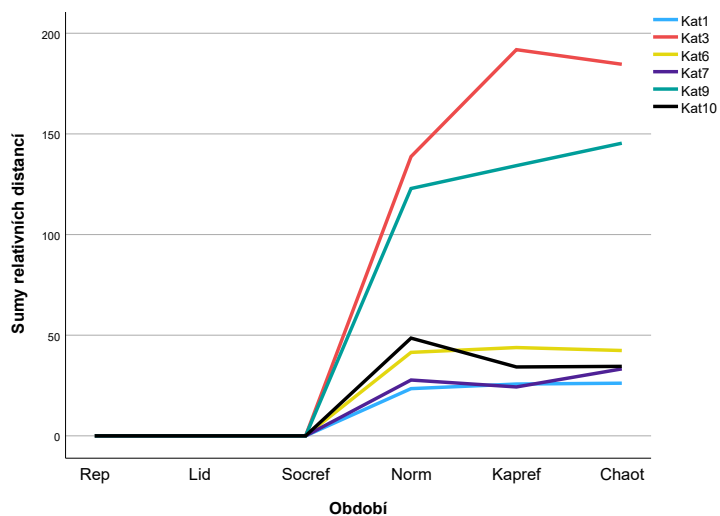
U aktivní distance ve vztahu Chaotů a období Socialistické reformy převažují v období Socialistické reformy termíny: „vodní hospodářství“, „národní bezpečnost“, „investiční výstavba“, „hospodářská činnost“, „předchozí souhlas“ či „preventivní péče“. V období Chaotů mají nejsilnější pasivní distance oproti Socialistické reformě termíny jako „poštovní služba“, „technická prohlídka“, „silniční doprava“, „vysokoškolské vzdělání“ či „zajišťovací činnost“.

U aktivní distance ve vztahu Chaotů a První republiky převažují v období První republiky termíny: „nová volba“, „ochranná služba“, „puncovní kontrola“, „dozorčí služba“, „volný trh“ či „státní podpora“. U Chaotů mají nejvyšší pasivní distanci termíny: „předchozí souhlas“, „vysokoškolské vzdělávání“, „poštovní služba“, „silniční doprava“, „stavební práce“ či „odborný dohled“.

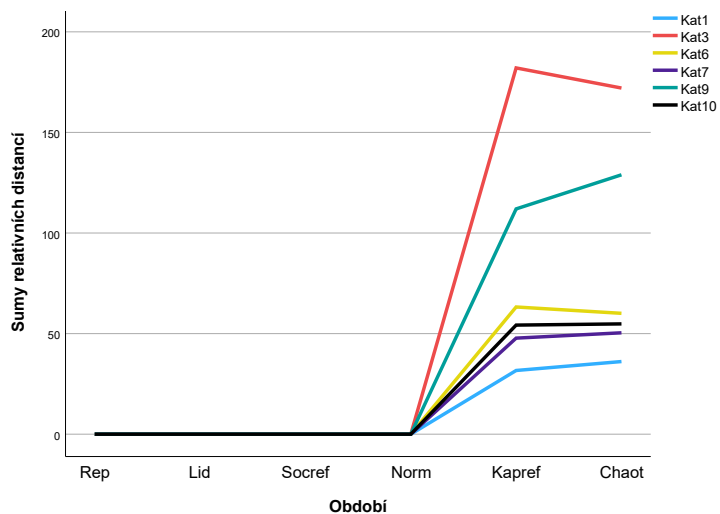
129.20 Doposud jsme se zabývali popisem jednotlivých období z hlediska kategorií. Lze konstatovat, že každé období pracuje s kategoriemi poněkud odlišně, což znamená, že kategorie jsou vhodným nástrojem, alespoň v prvním kroku, k charakterizaci jednotlivých období. Na problém lze ovšem nahlížet i z druhé strany, tj. z pohledu kategorií samých. Z tohoto hlediska se nejvíce liší vztahy mezi kategoriemi v posledních obdobích, tedy období Socialistické reformy, Normalizace a Kap. reformy na úrovni relativních distancí (viz grafy 351, 352 a 353).

Pro uvedená období nejvyšší distanci vykazují vždy Právní instituty, následované Institucemi a Objekty. Ostatní kategorie se v zásadě pohybují v obdobných distancích. Lze konstatovat, že nejvíce se odlišují období kategoriemi Právní instituty, Instituce a Objekty. Zjednodušeně řečeno **jde především o Objekty, jejichž pohyb zajistí Instituce a prostředkem jsou Právní instituty.**

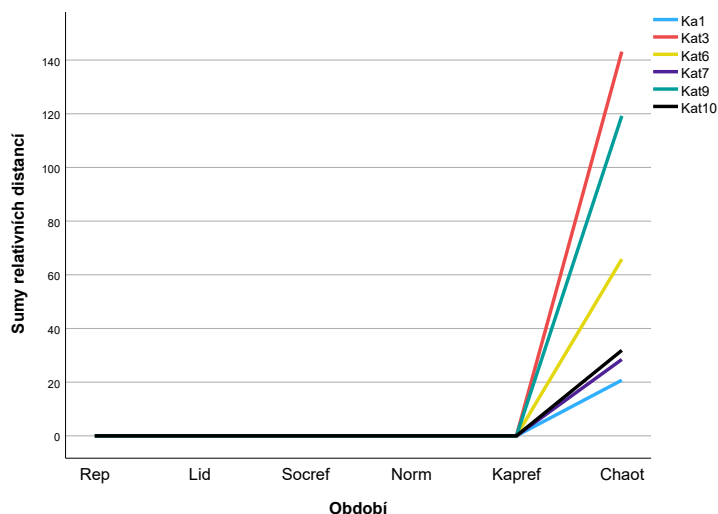
Graf č. 351: Distance kategorií vzoru „AS“ od období Soc. reformy

Graf č. 352: Distance kategorií od období Normalizace

Graf č. 353: Distance kategorií od období Kap. reformy

Od období Normalizace se Právní instituty a Instituce oddělily, Právní instituty zvyšovaly distanci do období Kap. reformy a poté poklesly, zatímco **distance Institucí neustále stoupají. Distance Objektů radikálně stoupily v období Chaotů.**

Pododdíl třetí

Vzor „SS“

§ 130

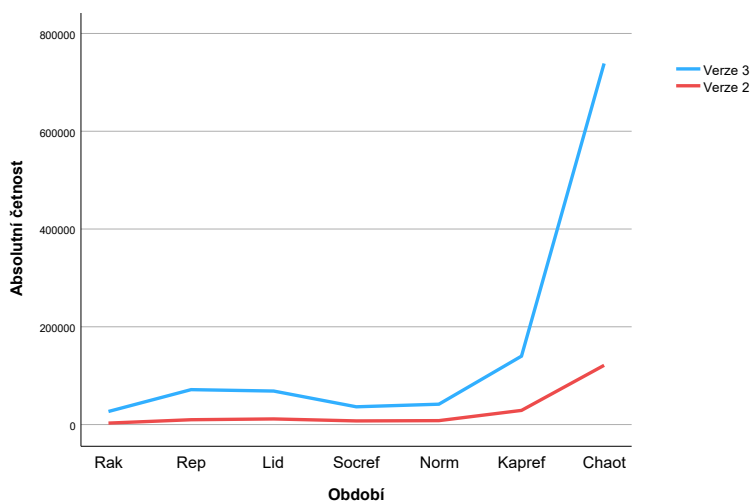
Metody analýzy vzoru „SS“

130.1 Podobně jako v případě vzoru „AS“ lze postupovat tak, že za základ verze 2 vezmeme lemmatizované termíny „SS“ z rubrik nebo ve verzi 3 vyjdeme ze vzoru „S“ získaných z rubrik a doplníme je předcházejícím „S“. V případě verze 2 má slovník termínů „SS“ získaných z rubrik 3 849 záznamů a v normativních větách pokryje 189 929 výskytů, přičemž výsledný slovník

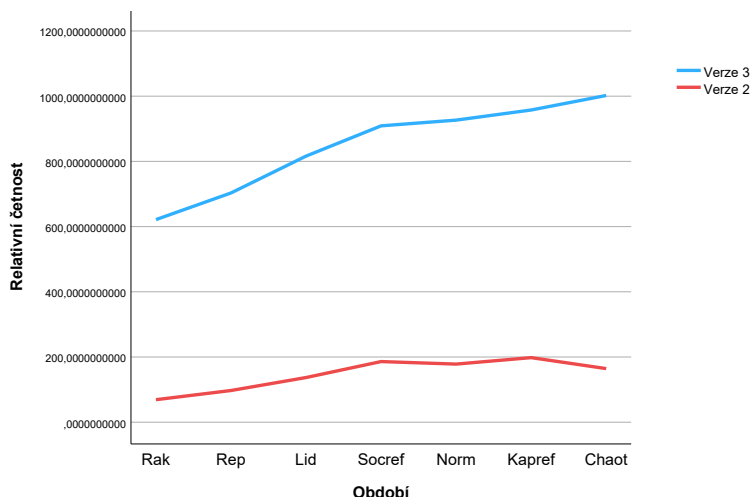
lemmat vzoru „SS“ má 3 191 záznamů. Rozdíl 658 mezi slovníkem „SS“ termínů z rubrik a „SS“ termínů z normativních vět, tj. 658 termínů, připadá na vrub termínů, které se vyskytují pouze v rubrikách, a nikoliv v normativních větách. Verze 3 vychází ze slovníků termínů „S“ pocházejících z rubrik (4 491) a pokryje 1 123 331 výskytů v normativních větách. Kompletní výskyt jakýchkoliv spojení SS v bázi je 1 159 419 výskytů. Tak verze 3 pokryje 96,89 % všech možných výskytů SS a verze 2 pouze 16,38 %. Ve srovnání se vzorem „AS“ jde u verze 2 o pokles více jak na polovinu výskytů. Výsledkem verze 3 je lemmatizovaný slovník „SS“ termínů v rozsahu 131 888. Je ovšem třeba poznamenat, že tento slovník je zatížen dalšími vzory, kde se vyskytují spojení SS, a spojeními, která spolu nemusí přímo souviset, což verze 2 vylučuje.

130.2 Srovnání verze 2 a 3 v absolutních počtech ukazuje graf č. 354 a v relativních četnostech graf č. 355.

Graf č. 354: Srovnání verze 2 a 3 sum absolutních četností v jednotlivých obdobích pro vzor SS

Graf č. 355: Srovnání verze 2 a 3 sum relativních četností v jednotlivých obdobích pro vzor SS

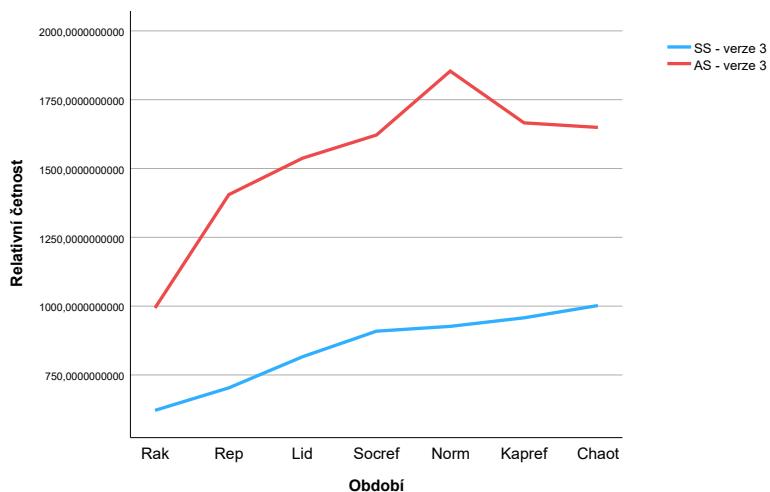
Korelace jsou v případě absolutních četností vysoké. U relativních četností tomu tak ovšem není, zejména u neparametrických korelací. Vysvětlení snad mohou podat rozložení na úrovni kategorií. Pokud srovnáme vzor „AS“ se vzorem „SS“, budou korelace vysoké, s výjimkou relativních četností verze 3, jak můžeme vidět z grafu č. 356.

Na grafu lze pozorovat zřejmou odchylku vzoru „AS“ v období Normalizace a mírný pokles vzoru „AS“ v období Chaotů, což ovšem již naznačuje graf č. 355 pro vzor „SS“ ve verzi 2.

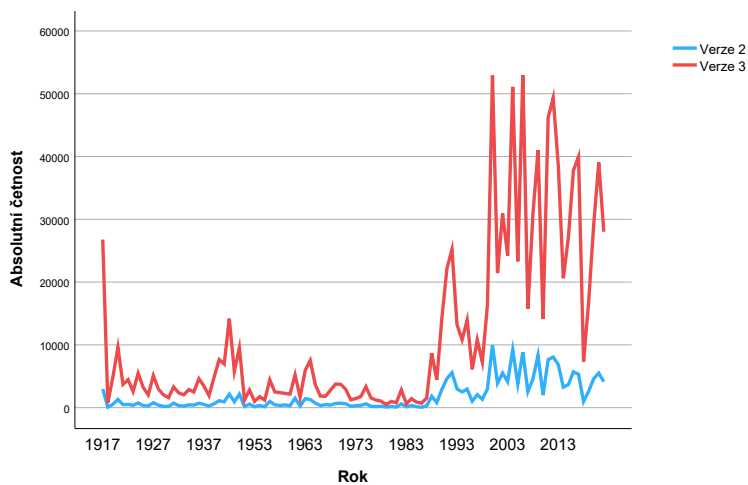
130.3 Srovnání verze 2 a 3 vzoru „SS“ v jednotlivých letech představuje graf č. 357 pro absolutní četnosti a graf č. 358 pro relativní četnosti.

Korelace na úrovni absolutních četností u verze 2 a 3 je vysoká, tj. Spearman 0,982, Kendall 0,891 při úrovni 0,01 (oboustranná). U relativních četností je malá, tj. Spearman 0,607, Kendall 0,434 při úrovni 0,01 (oboustranná). Rozdíly je třeba objasnit na úrovni kategorií. Přesnější je verze 3.

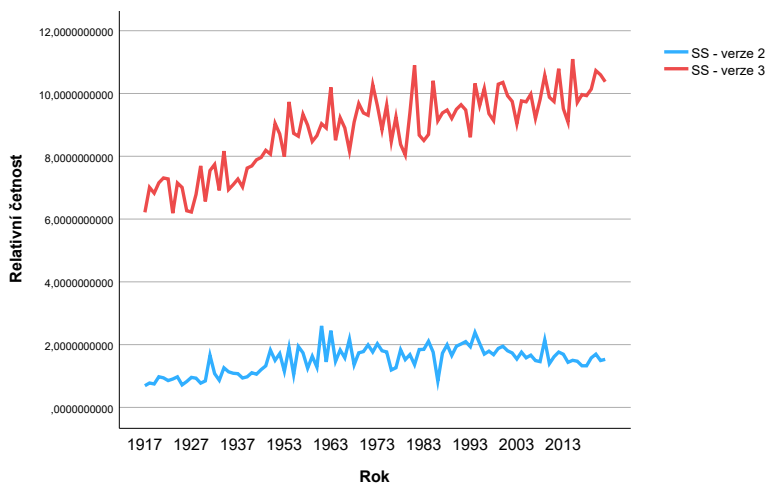
Graf č. 356: Srovnání vzorů „SS“ a „AS“ ve verzi 3 v sumách relativních četností v jednotlivých obdobích

Graf č. 357: Srovnání verze 2 a 3 v sumách absolutních četností v daném roce pro vzor „SS“

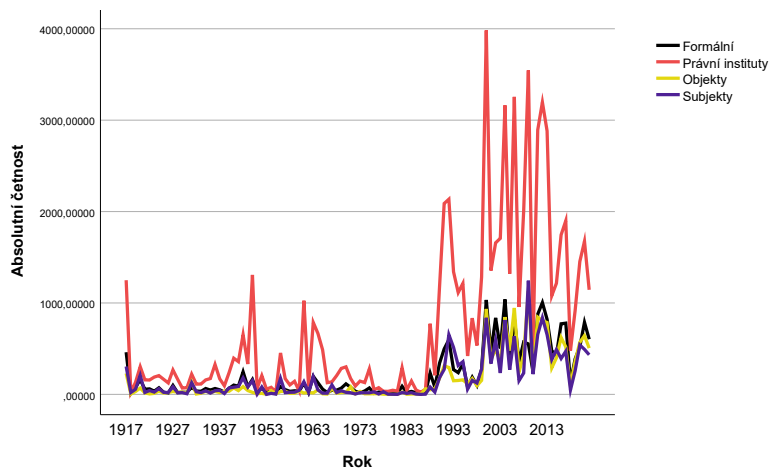

Graf č. 358: Srovnání verze 2 a 3 v sumách relativních četností v daném roce pro vzor „SS“

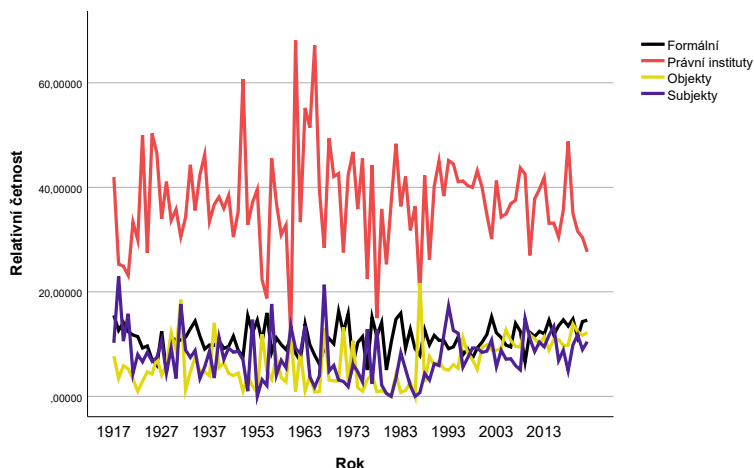
130.4 Srovnání hlavních kategorií vzoru „SS“ v jednotlivých letech ve verzi 3 ukazují grafy č. 359 a 360.

Graf č. 359: Hlavní kategorie vzoru „SS“ verze 3 v jednotlivých letech – absolutní četnosti

Absolutní četnosti nám popisují především hlavní trendy a zlomové roky počátků různých režimů. Korelace mezi kategoriemi jsou významně vysoké a odchylky minimální. Role jednotlivých kategorií se odкрývají až na úrovni relativních četností v grafu č. 360.

Graf č. 360: Hlavní kategorie vzoru „SS“ verze 3 v jednotlivých letech – relativní četnosti

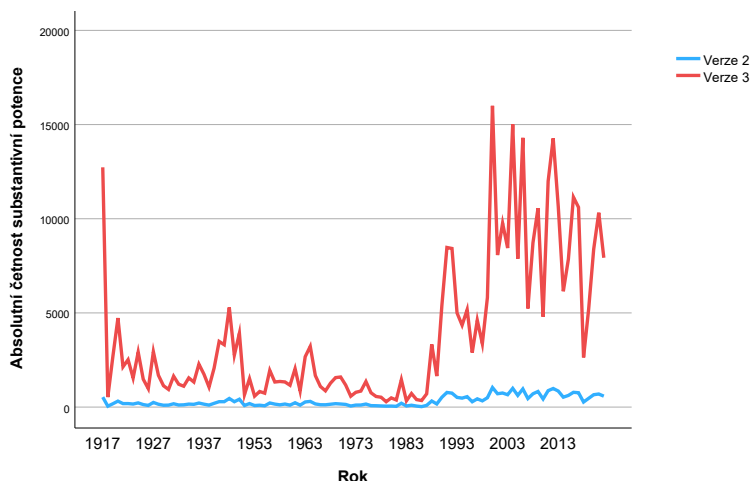
Jednotlivé kategorie se chovají různě. V zásadě žádné pozitivní korelace u nich nenajdeme. Významné negativní korelace nalezneme mezi Právními instituty oproti Objektům, Institucím a Akcím, dále mezi Objekty oproti Právním institutům, Subjektům a Institucím, Subjekty oproti Institucím, Institucemi oproti Právním institutům, Objektům a Subjektům a konečně Akcemi oproti Právním institutům a Subjektům. **Hlavní trend po roce 1990 spočívá v poklesu Právních institutů a vzestupu Objektů, Formálních termínů**, což je obdobné jako u vzoru „AS“.

§ 131

Substantivní potence pro vzor „SS“

131.1 Substantivní potenci máme na mysli, kolik různých substantiv na prvním místě se pojí se substantivem na druhém místě ve vzoru SS. Srovnání sum substantivní potence verze 2 a 3 v jednotlivých letech pro vzor SS popisuje graf č. 361.

Graf č. 361: Srovnání verze 2 a 3 pro substantivní potenci

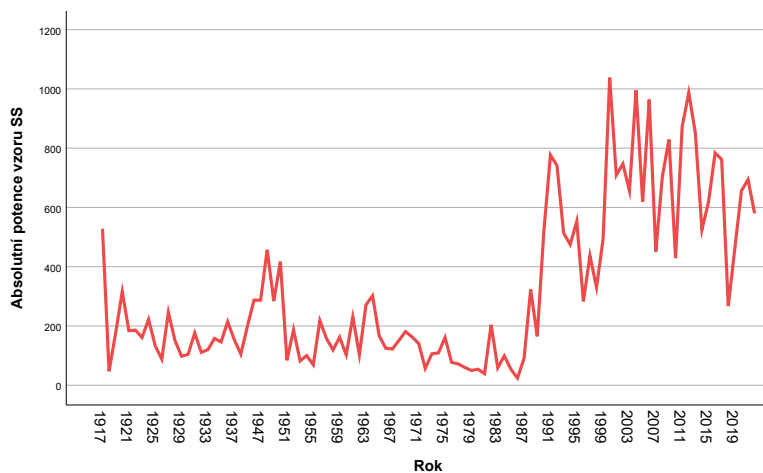

Korelace mezi verzemi je vysoce významná – Spearman 0,986, Kendall 0,906 při úrovni 0,01 (oboustranná). Srovnáme-li graf č. 351 s grafem č. 295, který je věnován adjektivní potenci vzoru „AS“, uvidíme, že všechny vrcholy nástupů nových režimů graf č. 361 popisuje obdobně, snad s výjimkou období okolo roku 1970. V každém případě graf č. 302 je ostřejší, ale pro popis průběhu jednotlivých období je graf č. 361 vhodnější.

Z grafu č. 362 je zřejmé, že korelace popsaná v grafu č. 361 vede k závěru, že verze 2 je dostatečně průkazná.

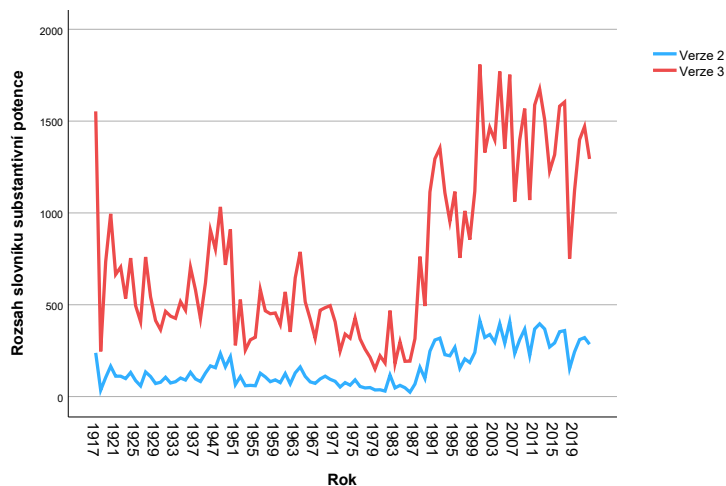
Korelace je obdobná jako v případě grafu č. 361.

Graf č. 362: Sumy substantivní potence vzoru „SS“ verze 2

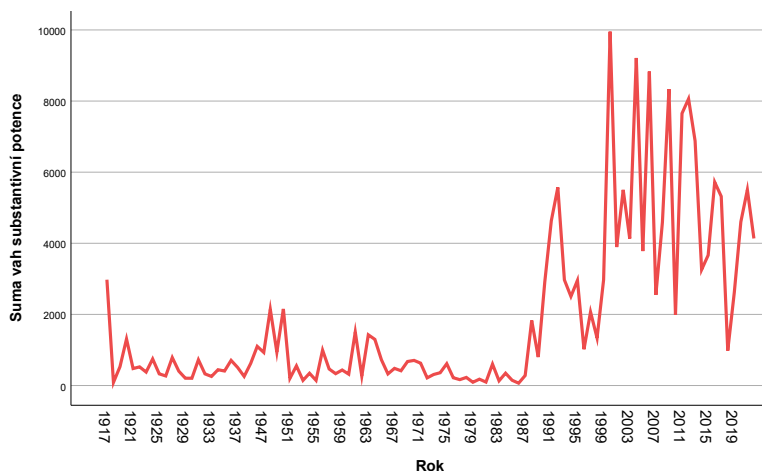
131.2 Graf č. 363 srovnává rozsahy slovníků substantivní potence vzoru SS ve verzi 2 a 3.

Graf č. 363: Rozsahy slovníků substantivní potence vzoru „SS“ v jednotlivých letech verze 2 a 3

131.3 Váženou substantivní potencí se míní suma četností výskytu daného „S“ na druhém místě ve vztahu k prvnímu „S“. Například v roce 2000 byl termín „byt“ použit ve dvou formách „SS“, tj. „pronájem bytu“ 4krát a „výstavba bytu“ 3krát. Substantivní potence termínu „byt“ je tak 2 a suma vah v roce 2000 je 7.

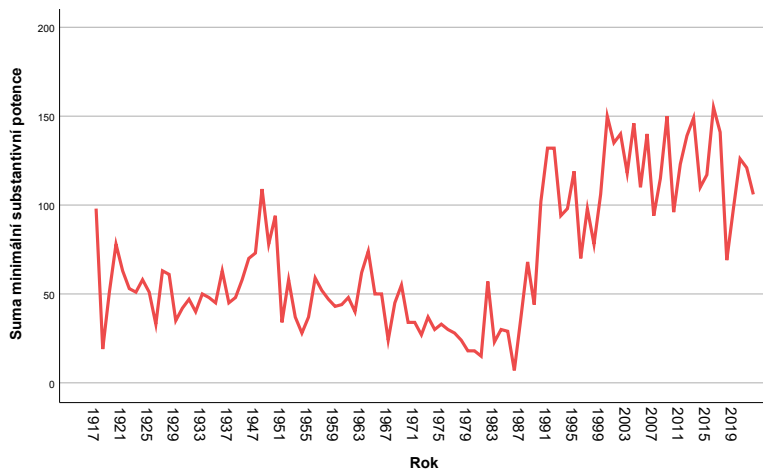
Graf č. 364: Vážená substantivní potence vzoru „SS“ v jednotlivých letech verze 2

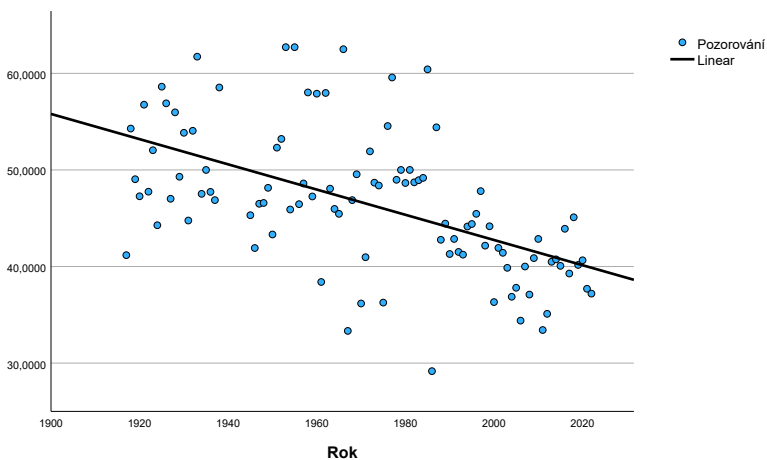
Z grafu č. 364 vyplývá, že po roce 1990 váha substantivní potence roste, tedy „SS“ termíny se mnohem častěji opakují. Graf č. 365 popisuje minimální substantivní potence.

Graf č. 365 je obdobný jako graf č. 301, který popisuje minimální adjektivní potenci. Mírné navýšení minimální substantivní potence můžeme pozorovat v období První republiky, pak následuje pokles až do roku 1989 a následuje prudký vzestup. Poměr minimální substantivní potence k délce textu klesá, jak ukazuje graf č. 366.

Graf č. 365: Suma minimálních substantivních potencií vzoru „SS“ v jednotlivých letech verze 2

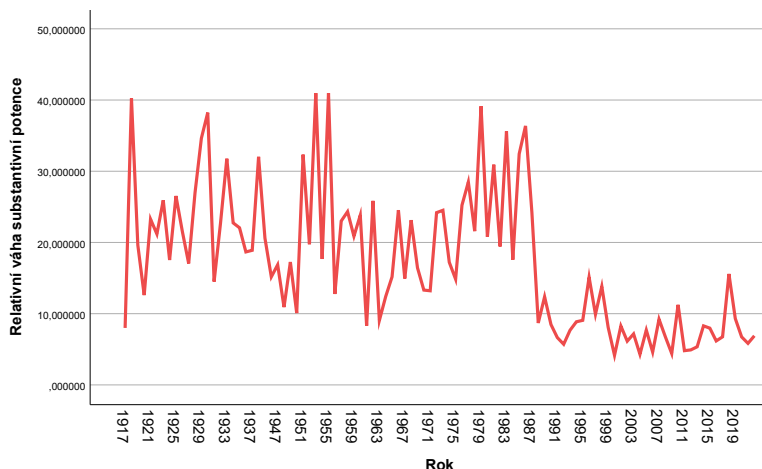

Graf č. 366: Poměr minimálních substantivních potencií ke slovníku vzoru „SS“ v jednotlivých letech – verze 2

131.4 Relativní váhu substantivní potence ukazuje graf č. 367.

Graf č. 367: Relativní váha substantivní potence vzoru „SS“ v jednotlivých letech

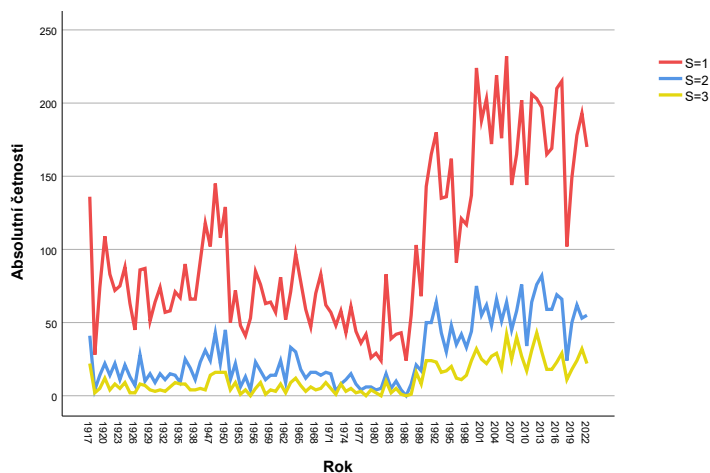
Graf č. 367 je obdobou grafu č. 308, který popisuje relativní váhu adjektivní potence vzoru „AS“. Pokles po roce 1990 je zřejmý. Důvody jsou obdobné jako u vzoru „AS“.

131.5 Kvantitativní proměny podle vzestupu sum adjektivní potence ukazuje graf č. 368, který postihuje sumy substantivní potence pro 1 až 3 S vzoru SS v jednotlivých letech.

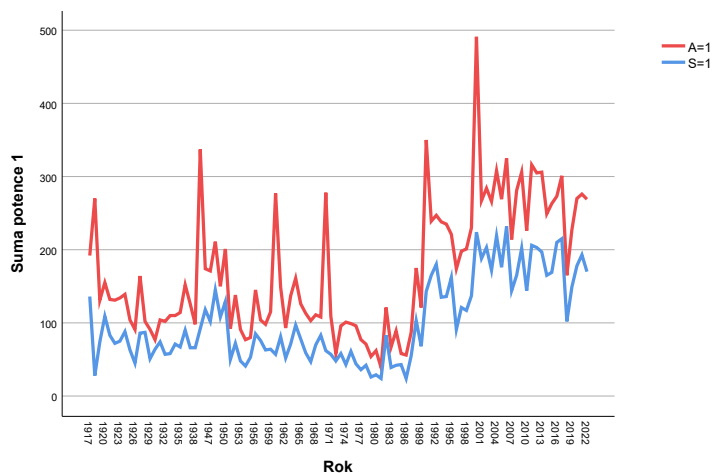
Graf č. 368 ukazuje zjevný nárůst substantivní potence po roce 1990 a dále posílený po roce 2000.

Srovnání adjektivní a substantivní potence pro minimální potenci popisuje graf č. 369. Substantivní potence je vždy nižší než potence adjektivní a to platí bez ohledu na výši potence. Současně je zřejmé, že právě adjektivní potence přesně ohraničuje počátky nástupu změny právního režimu. Substantivní potence naopak spíše popisuje průběh jednotlivých období včetně rozložení úseků zvratu.

Graf č. 368: Absolutní počty sum substantivní potence v jednotlivých letech pro vzor „SS“ – verze 2

Graf č. 369: Srovnání adjektivní a substantivní potence 1 vzoru „AS“ a „SS“ v jednotlivých letech – verze 2

§ 132

Právní termíny „SS“ s největší substantivní potencí

132.1 Na základě grafů č. 361 a 362 a následujících víme, které roky prezentují základní zlomy za posledních 100 let a obvykle předznamenávají změnu právního režimu. Následující tabulka č. 239 ukazuje prvních 10 substantiv s nejvyšší substantivní potencí. Slovníky vzoru SS seříděné podle substantivních potencí máme kompletní. V zájmu stručnosti uvádíme pouze roky největších změn, které dostatečně charakterizují jednotlivá období. Vycházíme z verze 3.

Tabulka č. 239: Právní termíny s nejvyšší substantivní potencí

Rak	1918	1919	1920	1945	1946
právo	komise	právo	osoba	zaměstnanec	osoba
soud	stát	osoba	stát	osoba	daň
osoba	vláda	stát	právo	podnik	ministerstvo
věc	zákon	zákon	zákon	pojišťovna	nárok
strana	předseda	daň	člen	daň	předseda
zákon	člen	obec	banka	úřad	podnik
úřad	výbor	podnik	úřad	ustanovení	strana
spis	cukr	nárok	zákon	ministerstvo	právo
místo	předpis	soud	republika	stát	částka
společnost	návrh	pozemek	obec	ministr	stát

1947	1948	1949	1950	1960	1961
osoba	osoba	osoba	osoba	pracující	soud
zaměstnanec	podnik	podnik	věc	poslanec	osoba
nárok	nárok	stát	podnik	občan	věc
právo	stát	ministerstvo	právo	les	trest
ustanovení	ministerstvo	zaměstnanec	zaměstnanec	škola	prokurátor
částka	zaměstnanec	dítě	soud	výroba	orgán
předseda	vyhláška	soud	fond	stát	bezpečnost
stát	člen	vyhláška	ministerstvo	plyn	pracující
daň	předseda	ustanovení	pracující	práce	předseda
ministerstvo	ministr	zákon	orgán	vláda	rozhodnutí

1962	1963	1964	1970	1971
organizace	věc	organizace	příslušník	organizace
zvěř	soud	občan	organizace	orgán
družstvo	právo	věc	vláda	daň
družstevník	zboží	právo	republika	odvod
nárok	účastník	orgán	daň	republika
dávka	smlouva	výrobek	orgán	výbor
ministerstvo	řízení	dodavatel	úkol	práce
osoba	pohledávka	odběratel	návrh	vláda
palivo	nárok	byt	plán	fond
honitba	orgán	dodávka	banka	člen

1972	1990	1991	1992	1993
organizace	organizace	osoba	osoba	osoba
objev	orgán	věc	zboží	zboží
vynález	právo	právo	orgán	daň
úřad	člen	občan	daň	soud
autor	osoba	orgán	právo	ministerstvo
plemeník	obec	soud	člen	stát
příhláška	společnost	návrh	rozhodnutí	věc
republika	družstvo	společnost	majetek	nárok
orgán	občan	zboží	ministerstvo	rozhodnutí
právo	ministerstvo	nárok	návrh	orgán

2000	2001	2002	2003
osoba	osoba	osoba	osoba
ministerstvo	ministerstvo	ministerstvo	ministerstvo
právo	rozhodnutí	zboží	zvíře
úřad	orgán	údaj	příslušník
zaměstnanec	vozidlo	orgán	údaj
orgán	exekutor	obec	výrobek
obec	způsob	stát	rozhodnutí
soud	odpad	rozhodnutí	mladistvý
člen	soud	úřad	soud
údaj	provozovatel	zbraň	orgán

132.2 Přechodné období První republiky má poměrně vysoko z hlediska substantivní potence termín „zákon“, který se už v následujících obdobích do prvních 10 termínů nepropracoval. Srovnáme-li tabulku č. 239 s tabulkou adjektivní potence č. 225, termín „zákon“ se vyskytuje také pouze v období po roce 1918 a později se ztrácí, pouze s jedinou výjimkou v roce 1948. Pro přechodné období od roku 1946 je na prvním místě termín „osoba“, podobně jako v přechodném období po roce 2000. V období po roce 1960 dominuje termín „organizace“ společně s termínem „ministerstvo“ na druhém místě. V roce 2001 se do prvních 10 termínů dostal „exekutor“.

§ 133

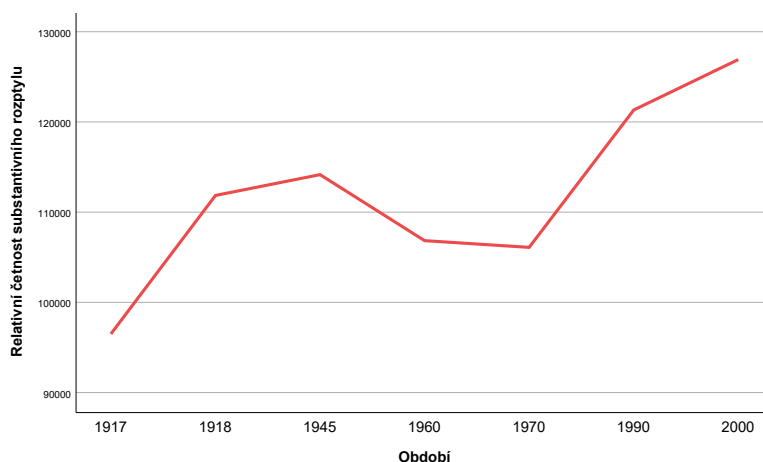
Substantivní rozptyl pro vzor „SS“

133.1 Na vzor „SS“ lze pohlížet buď z hlediska, kolik různých substantiv na prvním místě se pojí se substantivem na druhém místě (substantivní potence) nebo opačně kolik různých substantiv na druhém místě připadá na substantivum na první místě (substantivní rozptyl).

133.2 Substantivní rozptyl ve verzi 2 („SS“ termy z rubrik) má 960 různých substantiv a ve verzi 3 („SS“ termy odvozené od S1 termů z rubrik) jich má 6 629. Verze 2 obsahuje celkově 3 191 „SS“ termínů a verze 3 obsahuje 131 888 termínů.

133.3 Substantivní rozptyl „SS“ termů pro verzi 3 popisuje graf č. 370. Z grafu je zřejmé, že **od roku 1945 rozptyl klesá a ke zlomu dochází po roce 1990 a nárůst pokračuje po roce 2000.**

Graf č. 370: Substantivní rozptyl vzoru „SS“ pro verzi 3 v jednotlivých obdobích

133.4 Soubor „SS“ termínů ve verzi 3 má 6 629 různých substantiv a 1/3 se pojí pouze s jedním substantivem. Přitom více jak polovina spadá do období po roce 1990.

133.5 Prvních deset substantiv s největším rozptylem ukazuje tabulka č. 240.

Tabulka č. 240: Substantiva s největším rozptylem

Substantivum	Subst	017	018	045	060	070	090	02000
případ	1032	174	711	691	102	124	686	6057
účel	800	90	355	228	133	139	969	8435
výjimka	735	5	96	278	114	231	990	3939
způsob	688	105	346	435	247	302	1138	6022
doba	681	139	746	894	582	495	2090	7456
podmínka	630	29	159	188	108	219	1048	4763
osoba	613	149	270	213	74	36	596	3247

místo	305	257	477	396	168	101	765	6184
úřad	580	178	561	338	33	79	661	7338
den	568	218	2221	1928	586	690	3759	25836

* Legenda: Substantivum je počet různých substantiv 2 pojících se se substantivem 1. O17 až O2000 jsou sumy výskytů vzoru „SS“ pro substantiva 1 v jednotlivých obdobích.

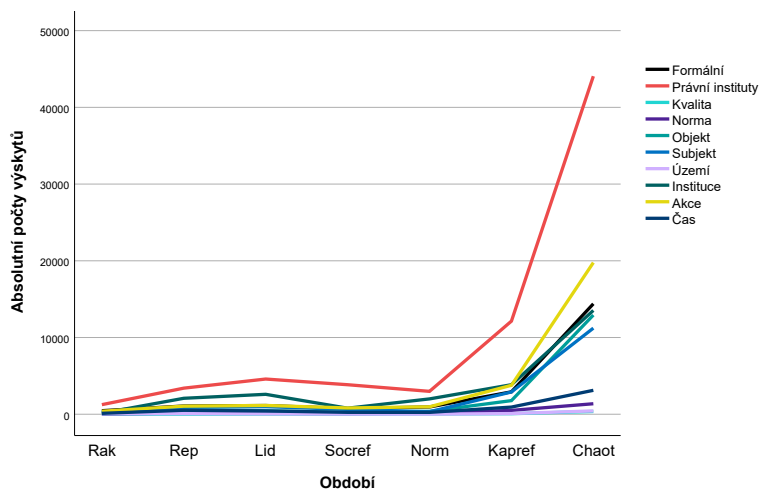
Jak vyplývá z tabulky č. 240, nárůst substantivního rozptylu v období Chaotů je extrémní. Jestliže u termínu „případ“ můžeme sledovat v období Kapitalistické reformy podobný počet výskytů jako v období Lidodemo, pak v období Chaotů jde o nárůst 10násobný. Již první tři termíny „případ“, „účel“ a „výjimka“ navozují dojem, že **období Chaotů se ubírá směrem ke kazuistickému pojetí práva.**

§ 134 Kategorie vzoru „SS“

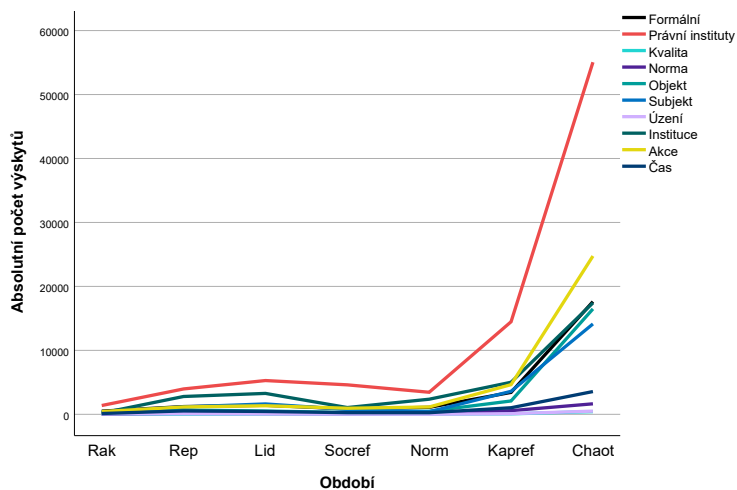
134.1 Naše kategorizace se vztahuje pouze k verzi 2, která vychází ze slovníku vzoru „SS“ o 3 191 záznamech získaných z rubrik o 189 929 výskytech v normativních větách. V následujících grafech se budeme věnovat především hlavním kategoriím, k nimž přiřazujeme Formální termíny, Právní instituty, Objekty, Subjekty, Instituce a Akce.

134.2 Srovnáme-li verzi 2 a verzi 3, obdržíme grafy č. 371 a 372. Srovnáním verze 2 a 3 dospíváme k závěru, že verze 2 je dostačující, neboť korelace jsou vysoké. Od vzoru „AS“ (graf č. 311 a č. 312) se vzor „SS“ liší na úrovni absolutních počtů především v tom, že podle vzoru „AS“ jsou u období Chaotů na druhém místě Instituce následované Objekty, u vzoru „SS“ jsou na druhém místě Akce, následované kategorií Formální a Instituce a až poté následují Objekty.

Graf č. 371: Hlavní kategorie vzoru „SS“ v jednotlivých obdobích založené na absolutních četnostech – verze 2

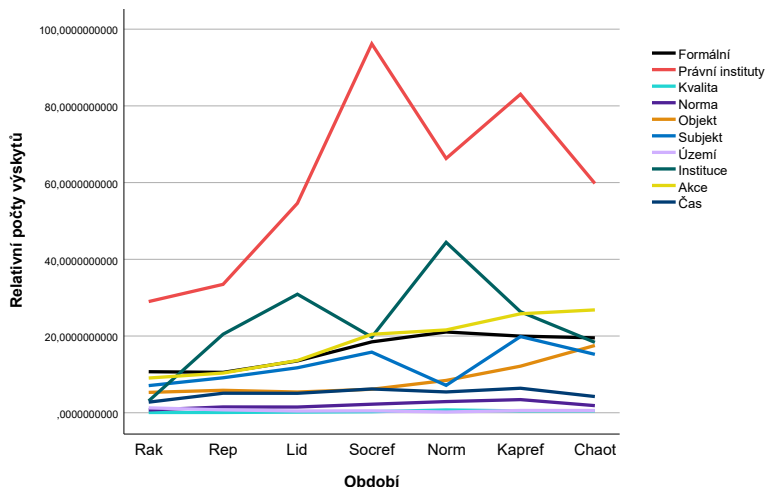

Graf č. 372: Hlavní kategorie vzoru „SS“ v jednotlivých obdobích založené na absolutních četnostech – verze 3

134.3 Přesnější obrázek nám poskytne graf č. 373, který je založen na relativních četnostech. Uvádíme pouze verzi 2, neboť verze 3 na základních trendech nic nemění.

Graf č. 373: Kategorie vzoru „SS“ v jednotlivých obdobích založené na relativních četnostech – verze 2

U právních institutů můžeme pozorovat zásadní pokles v období Normalizace a po roce 2000. Kategorie Instituce se naopak v době Normalizace zvedá a poté se snižuje. Akce mírně stoupají neustále. Objekty stoupají a ostatní kategorie v období Chaotů klesají. Srovnáme-li trendy vzoru „AS“ (grafy č. 313 a 314) a „SS“ (graf č. 373), **trendy poklesu Právních institutů a vzestupu Objektů jsou stejné.**

§ 135

Nejfrekventovanější „SS“ termy

135.1 V následujících úvahách vycházíme z relativních četností pro jednotlivé kategorie vzoru „SS“ verze 2 ve sledovaných obdobích. „SS“ termy, které jsou společné pro všechna období podle kategorií, ukazuje tabulka č. 241.

Tabulka č. 241: Společné „SS“ termíny v jednotlivých kategoriích

Kategorie	Počet	1. SS term	2. SS term	3. SS term
Meta term	2	provedení zákona	předmět řízení	
Bez kontextu	19	výkon služby	obor působnosti	porušení zákona
Právní institut	59	náhrada škody	základ daně	výkon trestu
Kvalita	1	zdraví osob		
Norma	4	počet členů	počet poslanců	stanovení ceny
Objekt	4	sbírka zákonů	seznam voličů	výsledek zkoušky
Subjekt	3	předseda senátu	člen komise	vlastník pozemku
Území	2	obdoba soudu	sídlo soudu	
Instituce	5	ministerstvo financí	ministerstvo vnitra	rozhodčí soud
Akce	19	podání návrhu	podání žádosti	schůze výboru
Čas	9	den volby	rok věku	uplynutí doby
Vše	127	ministerstvo financí	odnětí svobody	ministerstvo vnitra

* Legenda: Počet je počet „SS“ společných termínů pro všechna období.

1. „SS“ term znamená 1. termín v pořadí podle relativní četnosti a obdobně
2. „SS“ znamená termín druhý apod.

Srovnáme-li tabulku č. 241 s tabulkou č. 229 (společné „AS“ termíny), zjistíme, že společných „AS“ termínů je více (194). U obou vzorů „SS“ a „AS“ jsou na prvním místě Právní instituty následovány termíny Bez kontextu. Zatímco u „AS“ termínů jsou na třetím místě Objekty a pátém místě Instituce, u „SS“ termínů jsou na třetím místě Akce a ostatní kategorie jsou marginální. Všimněme si, že Akce se nejsilněji projevují ve vzoru „SS“. To souvisí také s nárůstem „odsobnění“ právního jazyka. Neříkáme „podat žádost“, ale „podání žádosti“.¹⁵⁴

Podobně jako pro vzor „AS“ platí, že společných „SS“ termínů je velmi málo, což naznačuje, že **každé období se snaží především odlišit od jiného.**

¹⁵⁴ Martin Heidegger by měl jistě radost. Viz HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. Praha: OIKOYMENH, 1996, s. 152 an.

135.2 Termíny „SS“ typické pouze pro jedno období, které se nevyskytují v žádném jiném, ukazuje tabulka č. 242. Uvádíme první deset „SS“ termínů typických pro dané období.

Tabulka č. 242: „SS“ termíny nejfrekventovanější pouze v jednom období

1917	1918–38	1945–59	1960–69
řidič přelíčení	trest zavření	výběrčí daně	aparát komise
jednota společenstva	půjčka práce	rozsah znárodnění	předcházející spor
shromáždění věřitelů	výkon nepodnikatele	zjištění otcovství	ohrožování mravnosti
pohledávka podstaty	klasifikace koní	plnění pojišťovny	povinnost učňů
konec jednání	výpočet doplatku	provedení vydání	účast obhájce
pravost listiny	živitel rodiny	oprávnění uchazeče	trestnost pokusu
důkaz znalce	výbor brannosti	pozměňování platidel	vydání úschovy
poznámenání poslušnosti	doprava vystěhovalců	přihlášení majetku	forma závěti
výbor rozhodčích	promlčení daně	provozování divadla	veřejnost řízení
kladení účtu	odevzdání bytu	omezení dovolené	odevzdání dokladu
52	82	84	16

1970–89	1990–99	2000–22
příprava branců	rada školy	registr obyvatel
talent žáka	kolegium úřadu	subjekt údaje
vývoz hodnot	senát úřadu	orgán kraje
statut divadla	objasňování přestupku	nabídka převzetí
provádění loterie	pracovník fondu	operátor trhu
příjem federace	zápis topografie	financování terorismu
reprodukce archiválií	zrušení burzy	podpora elektřiny
posouzení podnětu	doprava aerotaxi	zbraň kategorie
stravování důchodců	záloha ředitele	registr osob
cíl vyvlastnění	vydání normy	omezení svéprávnosti
25	68	780

První sloupec označuje recipované rakouské předpisy. První řádek rozlišuje jednotlivá období. Sloupce uvádějí prvních deset nejfrekventovanějších „SS“ termínů pro dané období na základě relativních četností. Poslední řádek ukazuje počty „SS“ termínů vyskytujících se pouze v daném období a v žádném jiném.

Srovnání tabulky č. 242 a tabulky č. 230 ukazuje, že počet termínů užívaných pouze v jednom období je v případě „AS“ termínů vyšší. V obou případech se vymyká období Chaotů, které překračuje ostatní období takřka 10krát. Z hlediska obsahové charakteristiky daného režimu zjevně lépe popisuje vzor „AS“. Snad v případě Chaotů je zajímavé u vzoru „SS“ kladení důrazu na registrace všeho druhu.

135.3 Srovnáme-li váhy speciálních „SS“ termů pro jednotlivá období, dostaneme následující tabulku č. 243.

Tabulka č. 243: Srovnání vah speciálních „SS“ termů pro jednotlivá období – verze 2

Období	1917	1918–38	1945–59	1960–69	1970–89	1990–99	2000–22
Počet	52	82	84	16	25	68	780
Váha	4,48	2,37	2,77	0,55	1,09	1,52	20,22

Váhou se míní suma relativních četností speciálních „SS“ termínů v daném období. Nejde o původní čísla, protože byla všechna znásobena z důvodu transparentnosti, ale o poměry mezi nimi. Srovnáme-li tabulku č. 243 a tabulku č. 231 (obdoba pro „AS“ termíny), ukáže se, že v obou případech je extrémním obdobím období Chaotů. **Vyšší rozlišovací úroveň má ovšem vzor „AS“.** Lze tedy ovšem konstatovat, že **období po roce 2000 přináší nejvíce speciálních „SS“ termů v historii.**

135.4 Na jednotlivá období lze nahlížet z hlediska kategorií. Za základ vezmeme prvních deset nejfrekventovanějších „SS“ termínů dané kategorie v určitém období podle verze 2. Formální termíny rozdělíme na metatermíny a termíny vyžadující nutně kontext, tzv. bezkontextuální. Tabulka č. 244 popisuje „SS“ metatermíny v relativních četnostech.

Tabulka č. 244: Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ metatermínů
(kategorie 1) – verze 2

SS – Kat 1 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
působnost zákona	0,070	0,167	0,250			0,048	0,019
předmět řízení	0,023	0,030	0,167	0,200	0,044	0,178	0,096
provedení zákona	0,023	0,640	0,179	0,200	0,067	0,055	0,057
zmocnění vlády	0,023	0,019			0,067		0,001
účinnost zákona		1,092	0,167	0,350	0,400	0,226	0,160
rozsah úpravy		0,010				0,007	
předmět poplatku			0,024	0,075	0,048	0,048	0,111
forma podpory						0,027	0,049
rozsah platnosti							0,001
Vše	0,139	1,958	0,787	0,825	0,626	0,589	0,494

* Legenda: R18–R2000 označuje jednotlivá období.

Číslice ve sloupcích jsou v násobcích, takže jde o poměry mezi nimi, a nikoliv o absolutní hodnoty.

SS – Kat1 Rel znamená metatermíny vzoru „AS“ seřazené podle pořadí od nejvyšší relativní četnosti v období 1917; následující pořadí určují číslice v daném sloupci. V každém období jde pouze o prvních deset.

Tabulka obsahuje všech deset nejfrekventovanějších termínů pro všechna období.

Tučná čísla označují nejsilnější váhu v daném období.

Srovnáme-li tabulku č. 232 (vzor „AS“) s tabulkou č. 244, můžeme pozorovat následující rozdíly. „AS“ termínů kategorie 1 je méně a žádný termín se nevyskytuje ve všech obdobích mezi prvními deseti. V případě „SS“ termínů se ve všech obdobích vyskytují „předmět řízení“ a „provedení zákona“ a kromě období Rakouska také „účinnost zákona“, která má nejsilnější váhu. Celkově u termínů „SS“ váha prvních deseti kategorie 1 od roku 1918 neustále klesá.

135.5 Kategorii „SS“ termů, které vyžadují nutně kontext, tzv. bezkontextuální termíny, popisuje tabulka č. 245.

Tabulka č. 245: Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ bezkontextuálních termínů (kategorie 2) – verze 2

SS – Kat 2 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
povinnost úřadu	2,321						
řidič přeličení	1,624						
obor působnosti	0,859	0,807	1,643	0,500	0,734		
prohlášení rozsudku	0,395						
jednota společenstva	0,371						
hodnota předmětu	0,348	0,443	0,381				
klid řízení	0,209						
druh živnosti	0,186						
pohledávka podstaty	0,186						
povaha činu	0,162						
výkon služby		0,394	0,810	0,550			0,910
počátek účinnosti		0,324	0,965	0,500			
předmět jednání		0,315					
obor služby		0,246					
předmět potřeby		0,236					
účel zákona		0,207					
zvýšení nebezpečí		0,196					
výše příspěvku		0,187				0,540	
porušení zákona			0,560	2,551		0,472	
výkon funkce			0,453	0,975	0,912	1,984	1,950
předmět podnikání			0,322			0,794	0,578
podání přihlášky			0,274		0,489	0,301	
odklad výkonu			0,250				
vyloučení věci			0,227				
nařízení výkonu				1,800			0,379
odevzdání zboží				0,525			
činnost soudu				0,425			
výkon dozoru				0,375		0,314	

cena užívání	0,325						
výkon služby	2,224 2,230						
kategorie funkce	1,423						
předmět činnosti	1,245 0,417 0,429						
předmět daně	0,867 1,184 0,388						
základ odvodu	0,845						
povinnost organizace	0,069						
výsledek hlasování	0,445 1,204 0,406						
provozovatel zařízení	0,710						
poskytnutí služby	0,516						
podpora elektřiny	0,418						
Vše	6,661	3,355	5,876	8,526	9,253	9,440	6,684

Žádný termín kategorie 2 vzoru „SS“ v prvních deseti se nevyskytuje ve všech obdobích. Průniky mezi obdobími jsou obvykle minimální s výjimkou období Lidodemo a Kapitalistické reformy a mezi obdobím Kapitalistické reformy a Normalizací. Celkově váha této kategorie stoupá od roku 1918 a v období Chaotů se vrací na úroveň Rakouska.

135.6. Kategorii „Právní instituty“ pro prvních deset „SS“ termínů ve verzi 2 z hlediska relativní četnosti popisuje tabulka č. 246.

Tabulka č. 246: Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ termínů kategorie „Právní instituty“ (kategorie 3) – verze 2

SS – Kat 3 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
náhrada škody	2,158	1,880	2,120	5,851	2,802	2,545	1,126
zbavení svéprávnosti	1,485						
náhrada nákladů	1,392						
počátek působnosti	1,091						
trest smrti	0,951						

ČÁST 6. PRÁVNÍ TERMÍNY

provádění důkazů	0,882							
rozhodnutí soudu	0,836					1,409	2,133	
příslušnost soudu	0,696							
důvod zmatečnosti	0,696							
uspokojení věřitele	0,650							
trest vězení	1,605	1,834						
obrana státu	1,595	0,953						
část bytu	1,231							
vyměření daně	1,172	1,215						
úhrada nákladů	0,660							
zvýšení služného	0,660							
náhrada nákladů	0,640	0,836	2,051					
výkon trestu	0,610	1,643	3,926			2,559		
udělení licence	0,591							
odnětí svobody		8,252	11,128			3,284	1,813	
nemocenské pojištění		1,107	1,850			2,121		
základ daně		1,024	1,776	2,869	4,817		1,473	
trest smrti		1,000						
výkon rozhodnutí			5,602				1,449	
ochrana zdraví			5,351	2,491			1,129	
doba zaměstnání			1,976	2,290				
vznik nároku			1,700	1,356				
správa daně				2,090				
zvýšení důchodu				1,957				
porušení povinnosti				1,912	3,147	1,605		
sazba daně				1,890	2,647			
náhrada mzdy				1,423				
odpočet daně					1,382	1,038		
zahájení řízení					1,327	1,095		
uzavření smlouvy						1,205		
Vše	10,837	10,644	19,993	41,211	21,078	25,237	14,066	

Ze srovnání tabulky č. 234 a 246 je zřejmé, že váhy kategorie 3 „SS“ termínů jsou mnohem slabší než kategorie 3 termínů „AS“. Potvrzuje se tím, že pro odlišování jednotlivých období, zejména bodů zlomu, je nejefektivnější u kategorie 3 vzor „AS“. Z hlediska vah prvních deseti termínů kategorie 3 vzoru „SS“ můžeme považovat za vrchol období Socialistické reformy. Po roce 2000 lze pozorovat výrazný pokles. Jediný termín, který se vyskytuje ve všech obdobích, je termín „náhrada škody“. Je zajímavé, že prvních deset termínů z období První republiky a Rakouska se protíná pouze u tohoto termínu. Ostatní období vykazují vysoké průniky a pohybují se okolo 50 % na úrovni prvních deseti.

135.7 Kategorii „Objekt“ vzoru „SS“ pro prvních deset termínů na základě relativních četností ve verzi 2 popisuje tabulka č. 247.

Tabulka č. 247: Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ termínů kategorie „Objekt“ (kategorie 6) – verze 2

SS – Kat 6 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
prohlášení konkursu	2,298	1,181				1,026	0,609
třída služné	0,743	0,364					
průkaz způsobilosti	0,603		0,226				
obsah listiny	0,209						
pravost listiny	0,116						
sbírka zákonů	0,093	1,644	2,024	1,000	1,623	2,169	0,906
seznam voličů	0,093		0,536	2,251	1,601	0,787	
sbírka listin	0,093	0,148					0,506
potvrzení vyrovnání	0,093						
seznam společníků	0,093						
sčítání lidu		0,374	0,131				
průkaz způsobilosti		0,325					0,518
počet obyvatelstva		0,187					
seznam voličů		0,118					
klasifikace koní		0,108					

ČÁST 6. PRÁVNÍ TERMÍNY

označování chmele	0,079	0,125					
počet soudců	0,238	0,350					
seznam osob	0,142						
výkaz nedoplatků	0,119	0,175					
dokumentace staveb	0,119	0,125	0,245				
provedení vydání	0,083						
seznam uchazečů	0,083	0,250					
podklad rozhodnutí		0,300					
seznam znalců		0,175					
spotřeba plynu		0,125					
rozvod tepla			0,934				
označení původu			0,756				
okruh pracovníků			0,358				
vedení evidence			0,269	0,274			
zpráva výboru			0,200				
sklad výbušnin			0,200				
svod zvířat			0,156				
zdroj znečišťování				0,787			
katastr nemovitostí				0,780	0,897		
rozpočet obce				0,390			
náležitost žádosti				0,335	0,545		
změna údajů				0,308	0,796		
původ zboží				0,246			
registr obyvatel					0,955		
subjekt údaje					0,894		
evidence obyvatelstva					0,554		
Vše	5,271	4,528	5,195	4,876	6,342	7,102	7,180

Ze srovnání tabulky č. 235 (vzor „AS“) a tabulky č. 247 vyplývá, že celková váha kategorie 6 u vzoru „SS“ má pouze třetinovou váhu oproti vzoru „AS“. Celkově ovšem váha kategorie 6 vzoru „SS“ stoupá a vrcholu dosahuje v období

Chaotů. Jediný společný termín pro všechna období představuje termín „sbírka zákonů“. Největší průnik prvních deseti „SS“ termínů se vyskytuje v období Lidodemo a Socialistické reformy a následují období Chaotů a Kapitalistické reformy.

135.8 Kategorii „Subjekt“ vzoru „SS“ na základě relativních četností verze 2. pro prvních deset termínů ukazuje tabulka č. 248.

Tabulka č. 248: Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ termínů kategorie „Subjekt“ (kategorie 7) – verze 2

SS – Kat 7 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
správce podstaty	2,298	1,142					
majitel živnosti	1,718						
předseda senátu	0,836	0,837	3,250	6,652	0,556	1,786	1,397
vlastník pozemku	0,657	0,492	0,310			0,424	0,331
člen komise	0,487	1,044	0,583	1,425	0,336	0,814	
mladistvý pomocník	0,255						
učitel náboženství	0,209	0,256					
služebná osoba	0,139						
osoba služebná	0,093						
hlava rodiny	0,093						
prezident republiky		1,664	2,298	2,451		1,491	0,290
příslušník rodiny		0,610	0,310				
předseda komise		0,453		0,400	0,336		
předseda sněmovny		0,423		0,175	0,578	0,705	
ředitel školy		0,246			0,400		0,511
příslušník domácnosti			0,476				
zaměstnanec podniku			0,417				
velitel lodi			0,357				
výběrčí daně			0,333				
poplatník daně			0,298	0,400	0,734	0,493	0,267

účastník řízení	2,826	0,889	2,251	1,824			
příjemce dávky	0,350	0,336					
uživatel nemovitosti	0,275						
člen akademie	0,200						
správce daně		0,511	4,112	3,366			
vlastník stavby		0,267					
plátce daně			2,025	0,563			
plátce pojistného			0,691				
operátor trhu				0,600			
provozovatel systému				0,277			
Vše	6,785	7,167	8,632	15,154	4,943	14,792	9,376

Srovnání tabulky č. 236 (vzor „AS“) a tabulky č. 248 ukazuje, že počet různých termínů vzoru „SS“ je menší než ze vzoru „AS“ a vykazují také menší váhy. Jediný termín společný pro všechna období je „**předseda senátu**“. Průniky kategorie 7 vzoru „SS“ v jednotlivých obdobích jsou vysoké od 50 do 70 %. Váha prvních deseti termínů stoupala až do období Socialistické reformy. V době Normalizace došlo k nejhlubšímu propadu. V období Kapitalistické reformy se výše váhy kategorie 7 přiblížila období Normalizace a poté poklesla. Není bez zajímavosti, že po roce 1990 dominuje „správce daně“.

135.9 Kategorii „Instituce“ vzoru „SS“ pro prvních deset termínů verze 2 ukazuje tabulka č. 249.

Tabulka č. 249: Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ termínů kategorie „Instituce“ (kategorie 9) – verze 2

SS – Kat 9 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
výbor věřitelů	0,557						
shromáždění věřitelů	0,301						
orgán podniku	0,093						
ministerstvo financí	0,070	5,287	8,657	1,976	12,341	5,638	1,470

ČÁST 6. PRÁVNÍ TERMÍNY

shromáždění členů	0,070						
správa železnice	0,070						
ministerstvo vnitra	0,023	3,623	4,870	1,300	7,316	4,071	2,108
orgán úřadu	0,023						
zastupitelství obce	0,023						
představenstvo komory	0,023						
ministerstvo zemědělství	1,664	3,251	4,026	3,202	1,088		0,612
ministerstvo školství	1,536		1,976				
nemocenská pojišťovna	1,250						
ministerstvo obchodu	0,541						
ministerstvo spravedlnosti	0,512	1,358	1,325			0,985	
představenstvo komory	0,325						
vláda republiky	0,256		0,575	1,712			
představenstvo sněmovny	0,177						
ministerstvo zdravotnictví		2,108	1,951	1,868	2,141		1,492
ministerstvo školství		2,084		3,869	0,705		
ministerstvo dopravy		1,858	1,275	2,735	2,114		0,842
sbor pověřenců		0,965					
ministerstvo techniky		0,750					
svaz družstev		0,333	0,475	1,356			
předsednictvo sněmovny			0,625				
ministerstvo kultury				1,468			
orgán družstva				1,090			
ministerstvo obrany					1,375		0,710
orgán obce					0,848		
úřad práce					0,623		1,418
orgán dohledu							2,336
orgán kraje							0,704
orgán dozoru							0,605
Vše	2,081	15,171	26,234	15,504	36,957	19,588	12,297

Instituce existující mezi prvními deseti ve všech obdobích jsou „ministerstvo financí“ a „ministerstvo vnitra“. Od roku 1918 patří k prvním deseti „ministerstvo zemědělství“. Ve srovnání s tabulkou č. 216 („AS“ termíny kategorie 9) má tabulka č. 237 méně záznamů a váha „AS“ termínů je mnohonásobně vyšší. **Nejvyšší váhy podle tabulky č. 249 dosáhly Instituce v období Normalizace.** Po roce 1990 váhy Institucí klesají. Období R17 a R18 má dva společné termíny, podobně jako R18 a R45. R45 a R60 vykazuje 6 společných termínů a R60 a R70 dokonce 8. R70 a R90 má společných termínů 6 a R90 a R2000 7 termínů. Tučná čísla znamenají nejvyšší váhu termínu v daném období.

135.10 Kategorii „Akce“ vzoru „AS“ pro prvních deset termínů verze 2 ukazuje tabulka č. 250.

Tabulka č. 250: Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ termínů kategorie „Akce“ (kategorie 10) – verze 2

SS – Kat 10 Rel	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000
provozování živnosti	1,021	0,433				0,794	
podání žaloby	0,627	0,217					
užívání vody	0,441		0,214				
vyhotovení rozsudku	0,418						
zavedení řízení	0,418						
zrušení konkursu	0,395						
podání návrhu	0,325	0,384	0,214	0,700			0,574
správa nemovitosti	0,279						
projednání pozůstalosti	0,279						
vyhotovení usnesení	0,279						
vyměřování daně		0,374					
vybudování dráhy		0,295					
vymáhání daně		0,256	0,238				
doručení rozhodnutí		0,256					
podání žádosti		0,226				0,691	1,429
vyměření poplatku		0,217					

ČÁST 6. PRÁVNÍ TERMÍNY

zrušení konkursu	0,177						
nastoupení dovolené	0,464						
ochrana přírody	0,274	0,400	0,855	0,546			
sčítání hlasů	0,250	1,200					
správa bank	0,250						
dozor státu	0,238						
správa podniku	0,238						
zabezpečení zaměstnance	0,202						
schůze výboru		0,950	0,756				
volba soudce		0,900					
vznesení obvinění		0,625					
výplata dávky		0,550	0,445				
výkon kontroly		0,450	0,378				
zvýšení daně		0,375					
účast občana		0,375					
produktivita práce		0,350	0,600				
správa obvodu			1,156				
poskytování služeb			0,956	0,780	0,974		
podání návrhu			0,556	0,684			
zastavení provozu			0,423				
provádění kontroly			0,333				
propuštění zboží				0,793	1,682		
vydání rozhodnutí				0,575			
dovoz zboží				0,458			
výkon advokacie				0,451			
udržení příjmu				0,424			
dodání zboží					0,465		
zajištění daně					0,450		
podání nabídky					0,423		
výměna informací					0,410		
poskytování informací					0,398		
Vše	4,482	2,835	2,537	6,475	6,003	6,505	7,351

Žádný termín se nevyskytuje ve všech obdobích. Nejrozšířenější je „podání návrhu“, které se objevuje v 5 obdobích. Pouze jeden termín se nachází na vrcholu ve dvou obdobích a to „provozování živnosti“. Období R17 a R18 má společné tři termíny, podobně jako období R18 a R45. Období R45 a R60 má společné pouze dva termíny, R60 a R70 4 termíny. R70 a R90 sdílí 3 termíny a R90 a R2000 4 termíny. Celková váha prvních deseti je obdobná od roku 1960 do roku 2000 a poté mírně stoupá. Srovnáním s tabulkou č. 238 (kategorie 10 vzoru „AS“) vidíme, že počet záznamů v tabulce č. 250 je mírně vyšší, ale váhy jsou mnohem nižší. Celkové váhy kategorie 10 vzorů „AS“ kromě období Rakouska převažují vzory „SS“ několikanásobně. Podobně jako u vzoru „AS“ jsou průniky prvních deset u vzoru „SS“ minimální. Je zjevné, že jednotlivá období se značně liší a pro jejich charakteristiku je vhodnější vzor „AS“.

135.11 Pohlédneme-li na kategorie z hlediska počtu různých termínů a jejich váhy jako celek, dostaneme následující tabulku č. 251.

Tabulka č. 251: Porovnání všech kategorií na prvních 10 termínech u vzorů „SS“ a „AS“ – verze 2

AS vzor	Počet různých AST	Váha AS	SS vzor	Počet různých SST	Váha SS
Kat1	8	3,051	Kat1	9	5,418
Kat2	41	93,623	Kat2	39	49,795
Kat3	42	324,770	Kat3	35	143,066
Kat6	47	124,657	Kat6	41	40,494
Kat7	43	244,657	Kat7	30	66,849
Kat9	41	518,867	Kat9	33	127,830
Kat10	44	74,726	Kat10	47	35,688

- * Legenda: „AS“ vzor – jednotlivé kategorie.
 Počet různých termínů v tabulkách č. 232 až 238 u „AS“ a v tabulkách č. 244 až 250 u „SS“.
 Váha „AS“ – součty posledního řádku „Vše“ pro všechna období.

Počet „AS“ termínů je mírně vyšší než „SS“ termínů. Váha „AS“ termínů je takřka dvojnásobná. U „AS“ termínů dominuje kategorie Instituce, následována kategorií Právní instituty. U termínů „SS“ je tomu naopak. V každém případě vzor „AS“ je nejvýznamnější pro popis jednotlivých období.

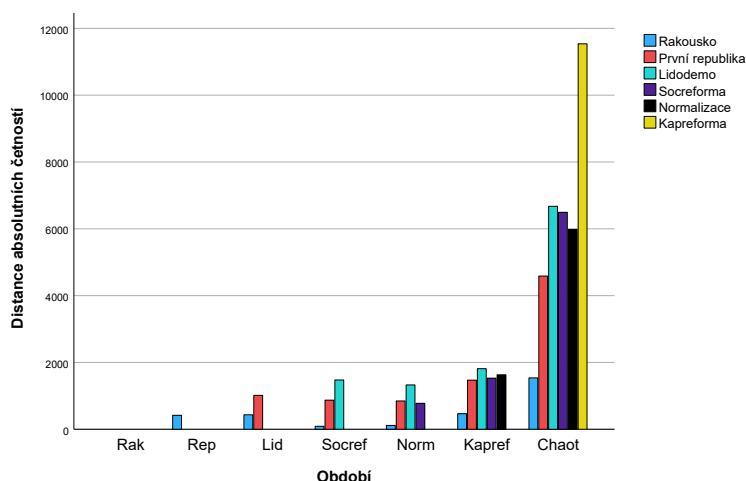
§ 136

Distance mezi obdobími pro vzor „SS“

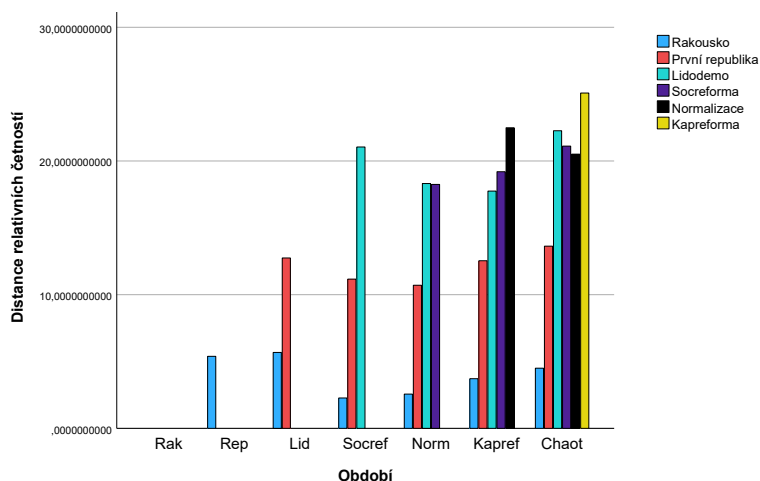
136.1 Při zkoumání distance mezi obdobími pro vzor „SS“ pracujeme s verzí 2 (termíny z rubrik), neboť korelace s verzí 3 je vysoká podobně jako u vzoru „AS“. Absolutní distance jsou založeny na pořadí v kompletním slovníku „SS“ termínů.

136.2 Absolutní distance popisuje pro verzi 2 graf č. 374 a relativní distance graf č. 375.

Graf č. 374: Distance absolutních četností mezi obdobími pro vzor „SS“ – verze 2

Graf č. 375: Distance relativních četností mezi obdobími pro vzor „SS“ – verze 2

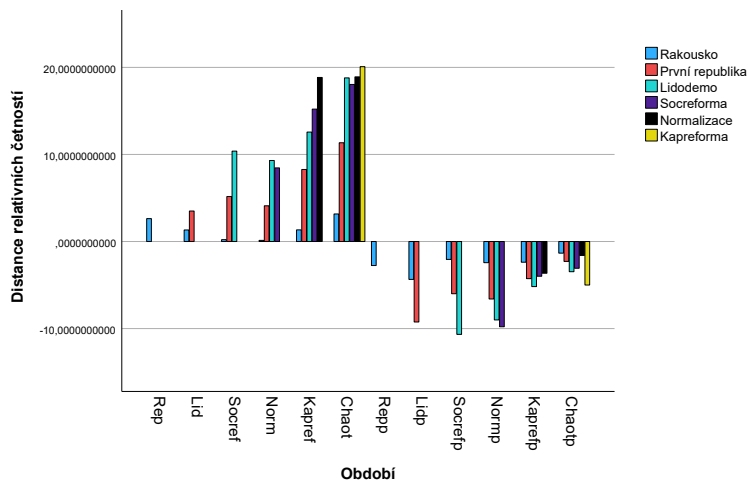

Graf č. 374 ukazuje extrémnost období Chaotů a nejvyšší distanci ve vztahu Chaotů k období Kapitalistické reformy. U relativních distancí zůstává nejvyšší distance opět mezi obdobími Chaotů a Kapitalistickou reformou. Zatímco Kapitalistická reforma v zásadě postupovala podobně jako předcházející období, Chaoté se k obdobími od roku 1945 do roku 1989 chovají zcela opačně. V zásadě stejná distance mezi obdobími Socialistické reformy a Normalizací ukazuje na kontinuitu, resp. **neměnnost základní terminologie Socialistické reformy v období Normalizace.**

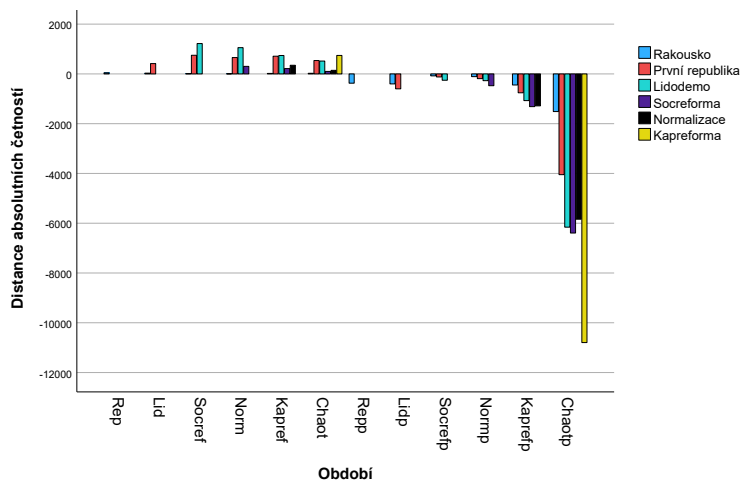
136.3 Aktivní a pasivní distance založené na relativních četnostech ukazuje graf č. 376 a distance založené na absolutních četnostech graf č. 377.

Srovnáme-li graf č. 376 s grafem č. 327 (pro vzor „AS“), vidíme, že u „SS“ termínů jsou aktivní distance vyšší než u „AS“ termínů. Naopak pasivní distance jsou u „SS“ termínů nižší. Zásadní rozdíl ovšem spočívá v aktivní distanci mezi obdobími Chaotů a Kapitalistickou reformou, který je u „SS“ termínů nejvyšší. Obdobně je tomu i u „SS“ termínů pasivních.

Graf č. 376: Aktivní a pasivní distance relativních četností mezi obdobími pro vzor „SS“ – verze 2

Graf č. 377: Aktivní a pasivní distance absolutních četností mezi obdobími pro vzor „SS“ – verze 2

K termínům s nejsilnější pozitivní distancí v období mezi Kapitalistickou reformou a Chaoty patří: „ministerstvo financí“, „základ daně“, „ministerstvo vnitra“, „sazba daně“, „výkon trestu“ a „porušení povinnosti“; naopak k termínům s nejsilnější pasivní distancí náleží: „orgán dohledu“, „vydání rozhodnutí“, „úřad práce“, „výkon dohledu“ a „podání žádosti“.

V období mezi Chaoty a Socialistickou reformou patří k termínům s nejsilnější pozitivní distancí termíny: „odnětí svobody“, „předseda senátu“, „náhrada škody“, „ochrana zdraví“ a „výkon rozhodnutí“; naopak k termínům s nejsilnější pasivní distancí náleží: „vydání rozhodnutí“, „podání žádosti“, „doba platnosti“, „výkon funkce“ a „porušení povinnosti“.

§ 137

Distance mezi kategoriemi pro vzor „SS“

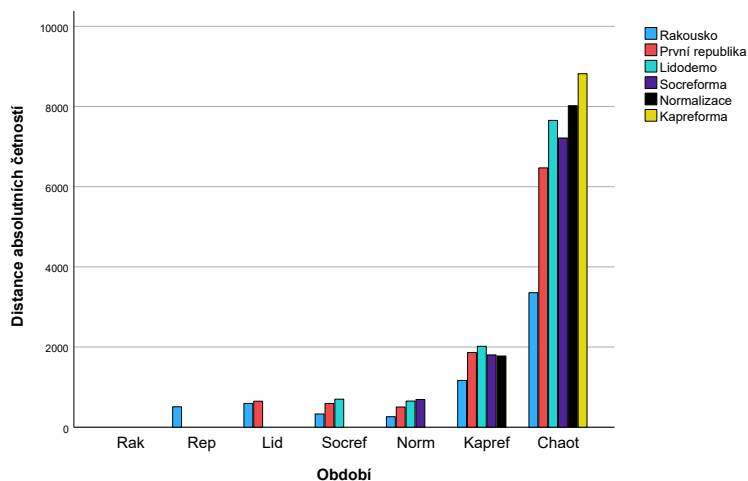
137.1 Při srovnávání distancí mezi kategoriemi budeme vycházet z verze 2 pro vzor „SS“. Pozornost budeme věnovat nejfrekventovanějším kategoriím, tj. bezkontextovým (kategorie 2), Právním institutům (kategorie 3), Objektům (kategorie 6), Subjektům (kategorie 7), Institucím (kategorie 9) a Akcím (kategorie 10).

Kategorie 2

137.2 Absolutní distance kategorie 2 (Formální) mezi jednotlivými obdobími popisuje graf č. 378 a relativní distance graf č. 379.

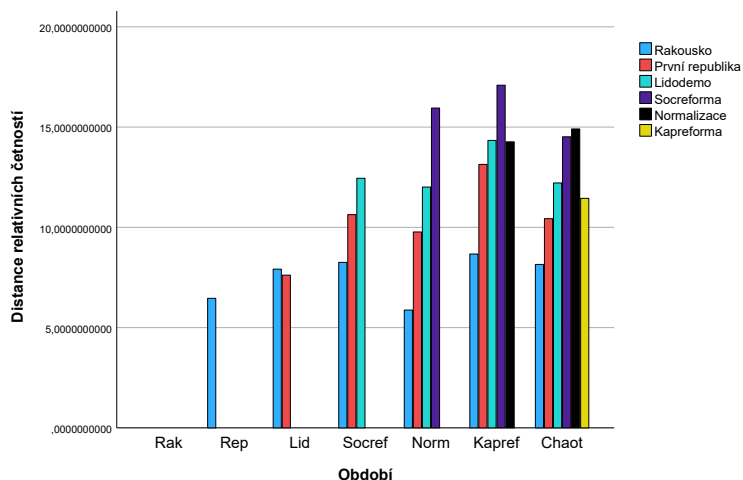
Srovnáme-li graf č. 322 (kategorie 2 vzoru „AS“) a č. 378, můžeme pozorovat významné rozdíly. V grafu č. 378 má největší distanci vztah mezi Chaoty a Kapitalistickou reformou, zatímco u grafu č. 317 je distance mezi Chaoty a Kapitalistickou reformou nejnižší. Na dalších místech u Chaotů je vysoká distance k období Normalizace a Kapitalistické reformy. Extrémnost období Chaotů je zřejmá.

Graf č. 378: Absolutní distance kategorie 2 (Formální) vzoru „SS“ pro jednotlivá období – verze 2

137.3 Relativní distance pro kategorii 2 popisuje graf č. 379.

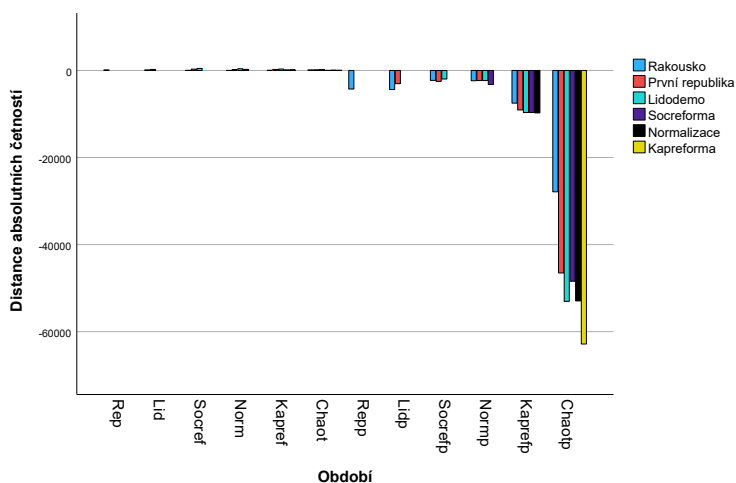
Graf č. 379: Relativní distance kategorie 2 (Formální) vzoru „SS“ pro jednotlivá období – verze 2

Také relativní distance grafu č. 324 a č. 379 se výrazně liší. Zatímco u grafu č. 324 pro Kapitalistickou reformu bylo nejvzdálenější období Normalizace, podle grafu č. 379 je to období Socialistické reformy, podobně jako pro období Normalizace. Distance mezi Chaoty a Kapitalistickou reformou není nejmenší. Bližší Chaotům je První republika i Rakousko. Je zajímavé, že pro období Lidodemo je distance ve vztahu k První republice a Rakousku obdobná.

137.4 Následující grafy č. 380 (absolutní četnosti) a č. 381 (relativní četnosti) přinášejí rozlišení aktivní a pasivní distance.

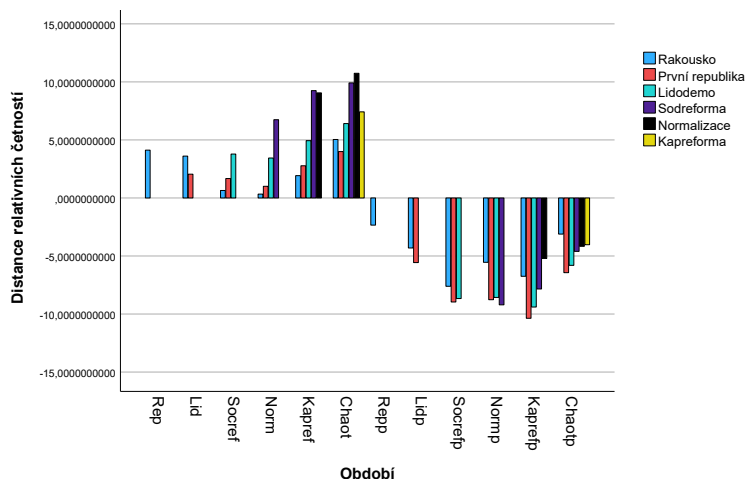
Graf č. 380: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 2 (Formální) vzoru „SS“ pro jednotlivá období – verze 2

Srovnáme-li graf č. 326 (pro kategorii 2 vzoru „AS“) a graf č. 380, zjistíme, že se výrazně liší ve vztahu období Chaotů a Kapitalistické reformy. V případě grafu č. 380 je distance mezi těmito obdobími nejvyšší, a to za celé historické období. Extrémnost období Chaotů je ovšem zjevná jako u ostatních kategorií.

Relativní pasivní a aktivní distance popisuje graf č. 381.

Graf č. 381: Relativní distance aktivní a pasivní kategorie 2 (Formální) pro jednotlivá období – verze 2

Srovnáme-li graf č. 327 (kategorie 2 vzoru „AS“) s grafem č. 381, jsou aktivní distance obdobné, snad s rozdílem výraznější distance ve vztahu k Normalizaci a grafu č. 327. U pasivních distancí jsou nejsilnější distance v období Normalizace u grafu č. 327 a u grafu č. 381 v období Kapitalistické reformy.

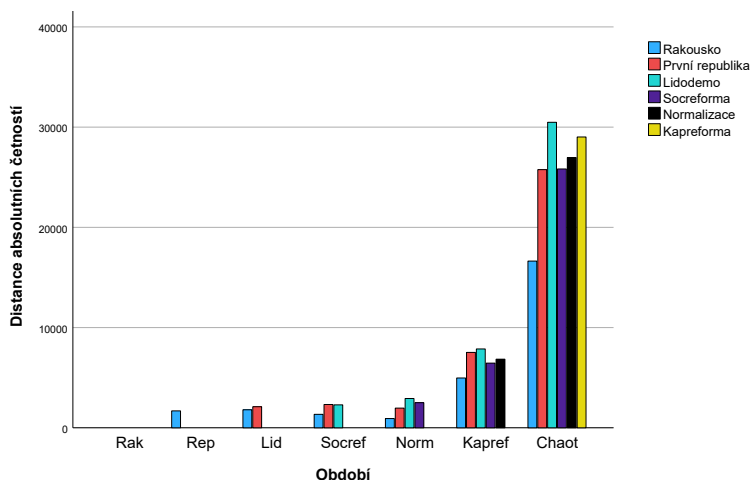
137.5 V obdobích mezi Kapitalistickou reformou a Chaoty patří k termínům s nejsilnější aktivní distancí termíny: „výkon služby“, „výsledek hlasování“, „předmět daně“, „porušení zákona“ a „výše příspěvku“; naopak k nejsilnějším termínům s pasivní distancí náleží: „provozovatel zařízení“, „poskytnutí služby“, „systém řízení“, „posuzování shody“ a „změna podmínek“.

V období mezi Normalizací a Chaoty jsou termíny s nejsilnější aktivní distancí následující: „výkon služby“, „předmět činnosti“, „základ odvodu“, „obor působnosti“ a „povinnost organizace“; naopak nejsilnější pasivní distance mají termíny: „výkon funkce“, „provozovatel zařízení“, „předmět podnikání“, „nařízení výkonu“ a „podmínka úhrady“. Distance jsou ovšem nízké.

Kategorie 3

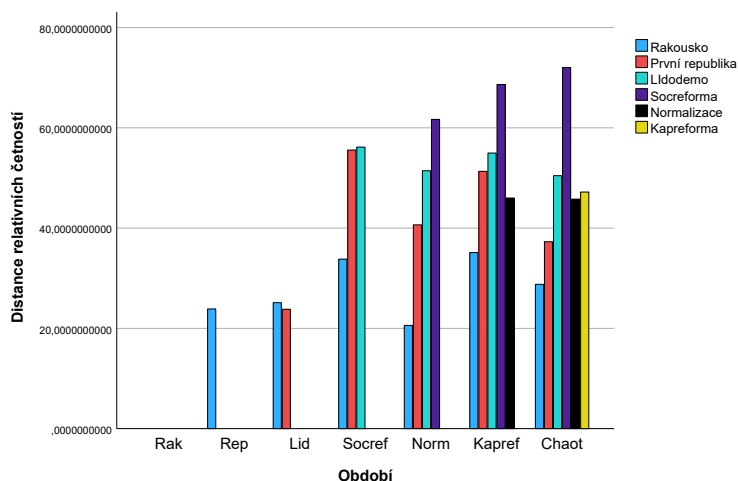
137.6 Kategorii Právní instituty vzoru „SS“ z hlediska distancí v jednotlivých obdobích popisují grafy č. 382 a 383. Připomeňme graf č. 373 ukazující extrémní pokles Právních institutů v období Normalizace a podobný pokles v období Chaotů. Naproti tomu vzestup kategorie Instituce v období Normalizace je přímo protikladný ve vztahu k poklesu Právních institutů. Odráží se tyto pohyby také v distancích?

Graf č. 382: Absolutní distance kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období – verze 2

Srovnáme-li graf č. 328 (kategorie 3 vzoru „AS“) a graf č. 382, najdeme rozdíly zejména v období Chaotů. Zatímco v grafu č. 328 je nejmenší distance v období Chaotů ve vztahu k období Kapitalistické reformy, v případě grafu č. 382 je tatáž distance na druhém nejvzdálenějším místě po období Lidodemo. Extrémnost období Chaotů vůči všem ostatním obdobím je ovšem zachována.

Graf č. 383: Relativní distance kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období – verze 2

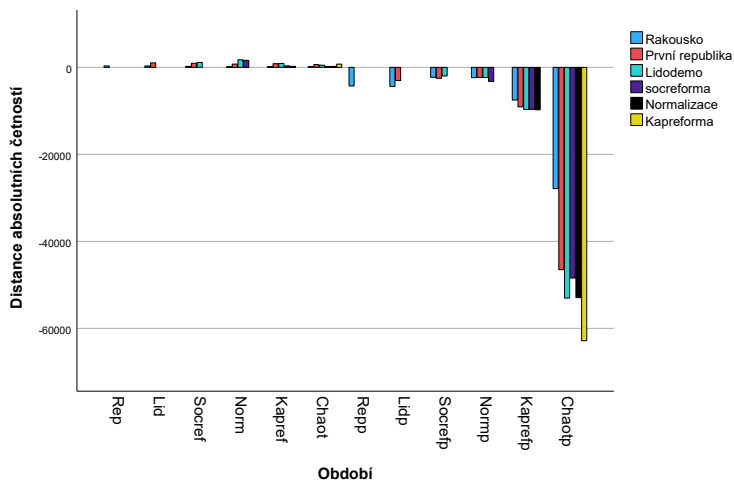
Graf č. 383 oproti grafu č. 329 (kategorie 3 vzoru „AS“) zvyrazňuje nejsilnější distance ve vztahu k Socialistické reformě, a to již od období Normalizace. Distance ve vztahu k Normalizaci je stejná pro obě období po roce 1990. Souhrnná distance období po roce 1990 ve vztahu k předcházejícím je v případě grafu č. 329 silnější.

137.7 Aktivní a pasivní distance pro kategorii 3 (Právní instituty) popisují grafy č. 384 a 385.

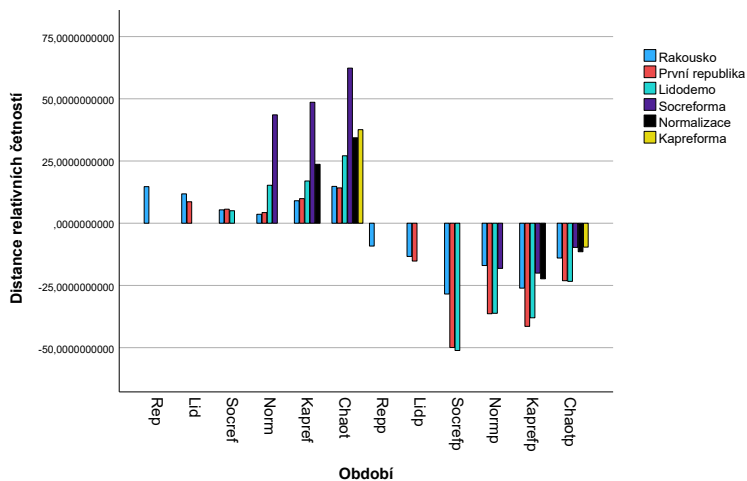
Grafy č. 330 (kategorie 3 vzor „AS“) a č. 384 jsou takřka totožné. Jediný rozdíl lze spatřovat v případě grafu č. 330 v mírnějším posílení aktivních distancí v období Socialistické reformy a Normalizace. V období Chaotů jsou distance k ostatním obdobím zcela shodné.

Aktivní a pasivní distance grafů č. 385 a č. 331 (kategorie 3 vzoru „AS“) se liší v síle aktivních distancí k období Socialistické reformy od období po roce 1990, jak už naznačuje graf č. 385. V grafu č. 331 jsou pasivní distance silnější a vrcholí v období Kapitalistické reformy, zatímco v grafu č. 385 dochází k poklesu pasivních distancí již od období Socialistické reformy.

Graf č. 384: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 3 (Právní instituty) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období

Graf č. 385: Relativní distance aktivní a pasivní kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období

Aktivní distance mezi obdobím Chaotů a Socialistickou reformou, které jsou nejsilnější, jsou prezentovány termíny: „odnětí svobody“, „náhrada škody“, „ochrana zdraví“, „výkon rozhodnutí“ a „výkon trestu“; naopak pasivní distance představují termíny: „porušení povinnosti“, „vrácení daně“, „správa daně“, „pojištění odpovědnosti“ a „udělení povolení“.

Aktivní distance mezi obdobím Kapitalistické reformy a Socialistické reformy popisují termíny s nejsilnější distancí: „odnětí svobody“, „výkon rozhodnutí“, „ochrana zdraví“, „náhrada škody“ a „doba zaměstnání“. Pasivní distance mezi těmito obdobími jsou termíny: „základ daně“, „porušení povinnosti“, „sazba daně“, „vrácení daně“ a „správa daně“.

Aktivní distance mezi obdobími Normalizace a Socialistické reformy prezentují termíny s nejsilnější distancí: „odnětí svobody“, „výkon rozhodnutí“, „výkon trestu“, „náhrada škody“ a „ochrana zdraví“.

Zdá se, že období Socialistické reformy se soustředilo spíše na represivní postupy a na podporu sociálních opatření, zatímco období po roce 1990 se věnují především daním.

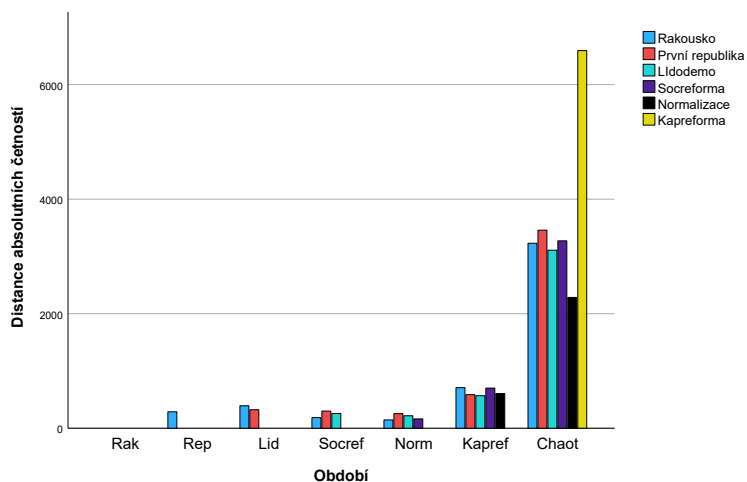
Kategorie 6

137.8 Distance kategorie 6 (Objekty) v jednotlivých obdobích představují grafy č. 386 a 387.

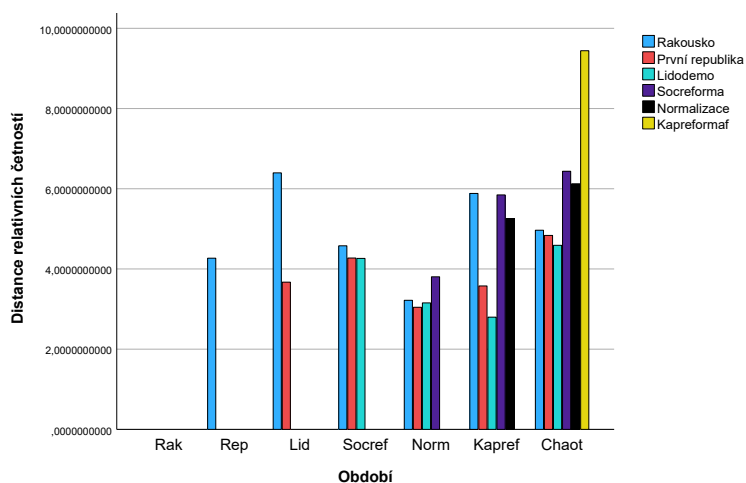
Rozdíl mezi grafem 332 (kategorie 6 vzoru „AS“) a grafem č. 386 je markantní. Zatímco u grafu č. 332 jsou distance mezi obdobími Chaotů stejně vzdálené ke všem předcházejícím obdobím, podobně jako u období Kapitalistické reformy, pak **naprosto převažující je distance mezi Chaoty a všemi ostatními obdobími**, více jak dvojnásobně. Nejbližší Chaotům je období Normalizace.

U relativních distancí můžeme pozorovat v grafu č. 387 radikální vzestup distance období Chaotů oproti Kapitalistické reformě ve srovnání s grafem č. 334, i když i zde je distance období Chaotů ke Kapitalistické reformě dominantní. Rozdíl mezi citovanými grafy spočívá v distancích Chaotů k Normalizaci. V grafu č. 334 je druhá nejsilnější distance mezi Normalizací a obdobími po roce 1990, zatímco v grafu č. 387 období po roce 1990 považují za druhé nepřátelské období spíše období Socialistické reformy. V každém případě **vztah Chaotů k objektům je obdivuhodný**.

Graf č. 386: Absolutní distance kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období – verze 2

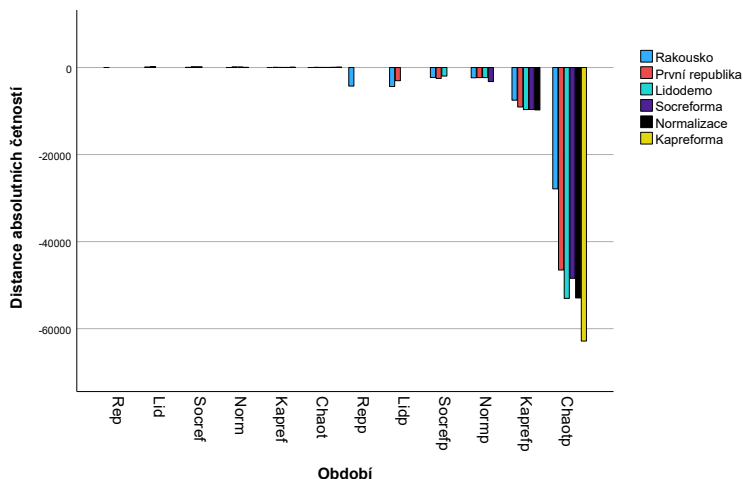

Graf č. 387: Relativní distance kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období – verze 2

137.9 Aktivní a pasivní distance pro kategorii 6 (Objekty) popisují grafy č. 388 a 389.

Graf č. 388: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období – verze 2

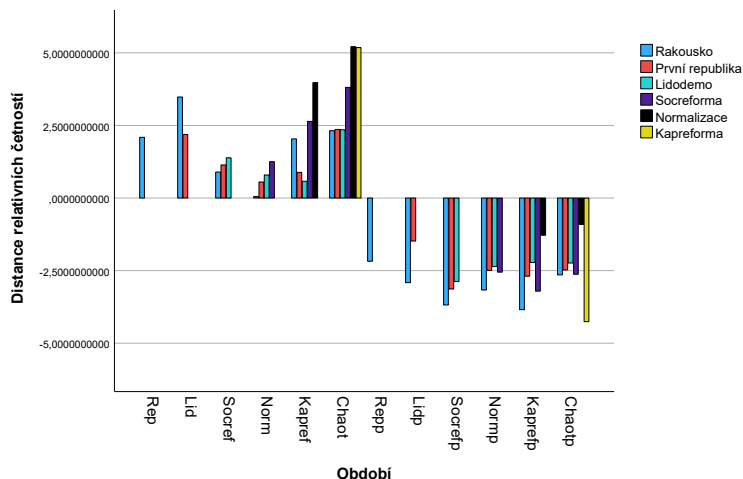

Grafy č. 335 a č. 388 jsou totožné. Období Chaotů zcela dominuje nejsilnější distance k období Kapitalistické reformy. Naprosto převažují pasivní distance a aktivní distance jsou zcela marginální.

Aktivní a pasivní distance popisuje graf č. 389. Z grafu vyplývá, že distance období Chaotů ke Kapitalistické reformě převažují jak u aktivních, tak pasivních distancí. Zajímavé je porovnání slabých distancí Chaotů a Kapitalistické reformy ve vztahu k Normalizaci, které jsou nejslabší u obou období.

Dominance distancí Chaotů ke Kapitalistické reformě platí pro všechny grafy popisující kategorii 6.

Graf č. 389: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 6 (Objekty) pro jednotlivá období – verze 2

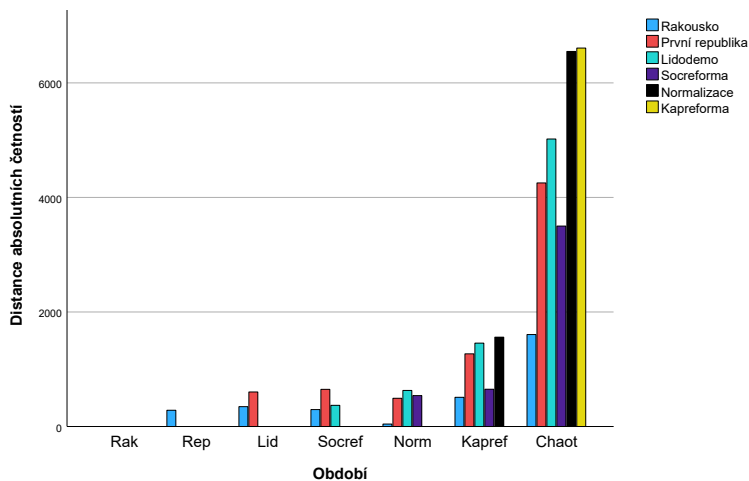
137.10 Nejsilnější aktivní distance mezi obdobími Chaotů a Kapitalistickou reformou prezentují termíny: „zdroj znečištění“, „seznam voličů“, „rozpočet obce“, „původ zboží“ a „placení registrace plátce“. Pasivní distance mezi těmito obdobími jsou: „změna údajů“, „evidence obyvatelstva“, „sbírka listin“, „průkaz způsobilosti“ a „náležitost žádosti“. Podobně jako u vzoru „AS“ v období **Chaotů dominují především termíny, které jsou spojeny s výkaznictvím.**

Ve vztahu období Chaotů a Normalizace jsou nejslabší pasivní distance u termínů: „náležitost žádosti“, „výsledek zkoušky“, „seznam členů“, „kategorie rizika“ a „vzor průkazu“.

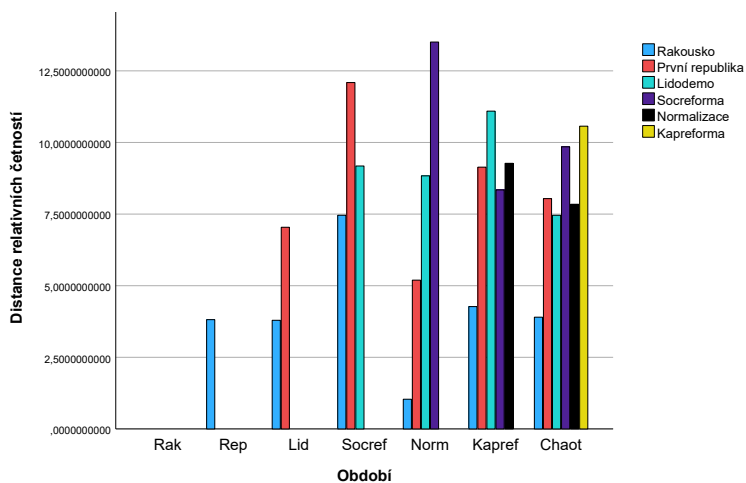
Kategorie 7

137.11 Distance kategorie 7 (Subjekty) v jednotlivých obdobích popisují grafy č. 390 a č. 391.

Graf č. 390: Absolutní distance kategorie 7 (Subjekty) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

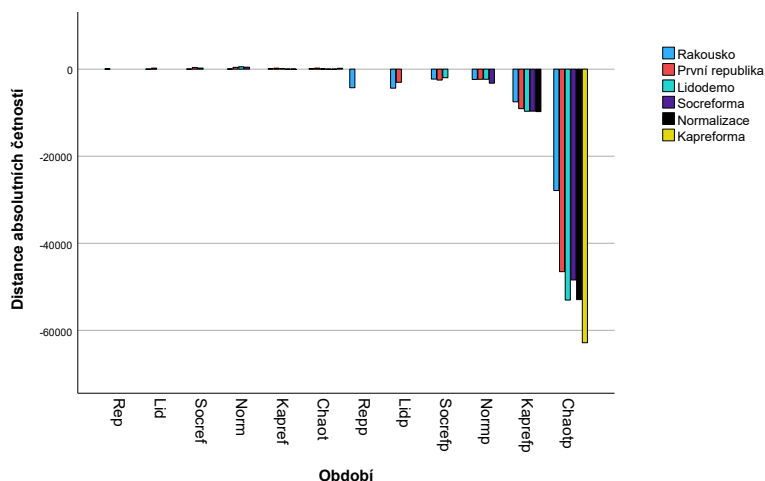
Graf č. 391: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 7 (Subjekty) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

Relativní distance znázorněné grafy č. 338 (kategorie 7 vzoru „AS“) a grafu č. 391 se také liší. U grafu č. 391 je absolutně nejsilnější distance mezi Normalizací a Socialistickou reformou. Naopak u grafu č. 338 jsou nejsilnější distance mezi Normalizací a obdobími po roce 1990. Z období Chaotů v grafu č. 391 je nejsilnější distance ve vztahu ke Kapitalistické reformě.

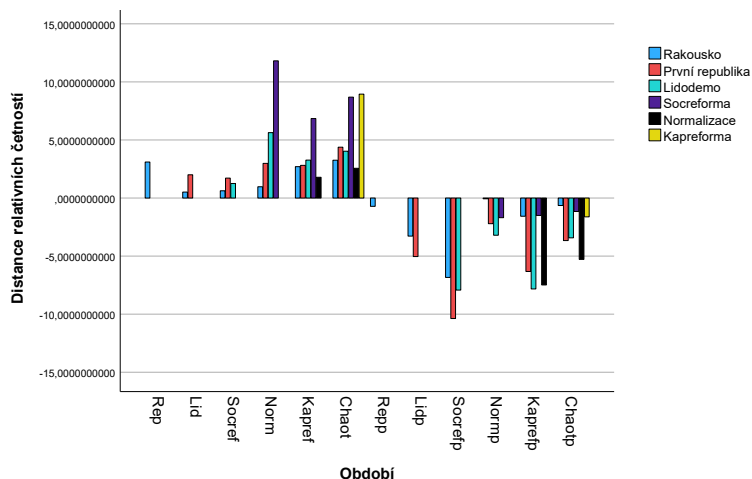
137.12 Aktivní a pasivní distance pro kategorii 7 (Subjekty) popisují grafy č. 392 a 393.

Graf č. 392: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 7 (Subjekty) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

Z grafu č. 392 je zřejmé, že nejsilnější distanci představuje vztah Chaotů a Kapitalistické reformy, následován obdobím Normalizace. V případě grafu č. 339 (kategorie 7 vzoru „AS“) tomu tak není a nejsilnější distance náleží období Normalizace a Socialistické reformy. V grafu č. 392 lze jasně vidět absolutní převahu pasivních distancí. Aktivní distance jsou marginální, podobně jako pasivní distance do roku 1990.

Graf č. 393: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 7 (Subjekty) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

V grafu č. 393 dominují pozitivní distance období Normalizace ve vztahu k obdobím po roce 1990. U pasivních distancí vidíme jejich pokles od období Normalizace, naopak u pozitivních distancí distance stoupají od období Kapitalistické reformy.

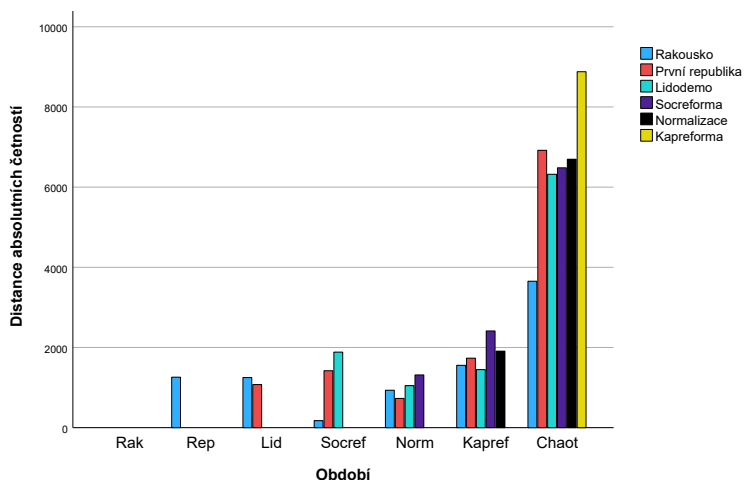
137.13 Ve vztahu období Chaotů a Normalizace mají největší pozitivní distanci termíny: „předseda sněmovny“, „poplatník daně“, „předseda komise“, „žák školy“ a „pracovník školy“. Naopak nejsilnější pasivní distance mezi těmito obdobími mají termíny: „správce daně“, „účastník řízení“, „předseda senátu“, „vlastník pozemku“, „nositel práva“.

Nejsilnější pasivní distanci najdeme mezi Normalizací a Lidodemo. Prezентují ji termíny: „odnětí svobody“, „předseda senátu“, „president republiky“, „rozhodčí soud“, „trest smrti“. **Důraz na represivní funkce v období Lidodemo je zřejmý.**

Kategorie 9

137.14 Distance kategorie 9 (Institute) v jednotlivých obdobích popisují grafy č. 394 a 395.

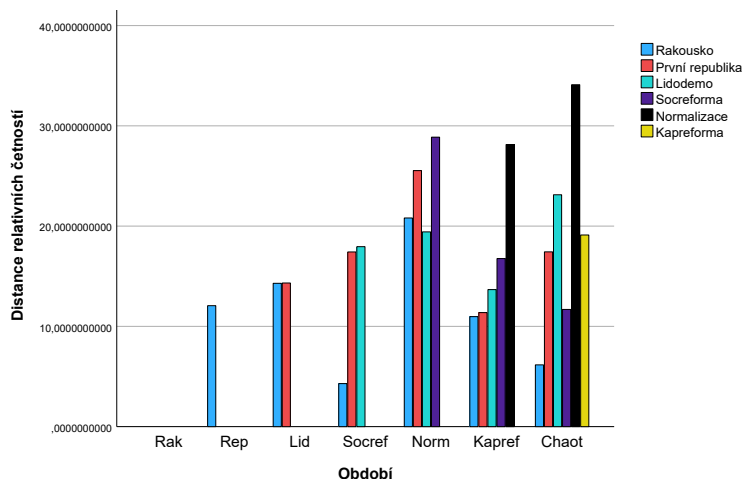
Graf č. 394: Absolutní distance kategorie 9 (Institute) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

Graf č. 394 se liší od grafu č. 341 (kategorie 9 vzoru „AS“) především nejvyšší distancí období Chaotů k období Kapitalistické reformy. V grafu č. 341 jsou všechny distance v období Chaotů k předchozím obdobím vyrovnány a vztah k období Kapitalistické reformy je v období Chaotů minimální. V grafu č. 394 je nejvyšší distance ve vztahu Kapitalistické reformy a Socialistické reformy, zatímco v grafu č. 341 je vztah k ostatním obdobím vyrovnán.

U relativních četností se grafy č. 395 a č. 342 (kategorie 9 vzoru „AS“) výrazně liší. V grafu č. 342 nejsilnější distanci představuje vztah mezi obdobím Chaotů a Normalizací, obdobně jako distance mezi obdobím Kapitalistické reformy a Normalizací. Zajímavé je, že v období Chaotů je kromě Rakouska nejslabší distance k období Socialistické reformy. Pro období Normalizace je nejvzdálenější období Socialistické reformy.

Graf č. 395: Relativní distance kategorie 9 (Institute) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

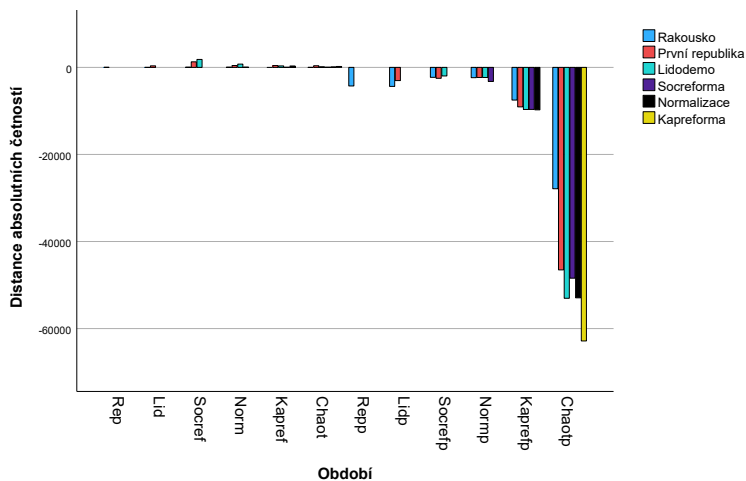
137.15. Aktivní a pasivní distance pro kategorii 9 (Institute) lze pozorovat na grafech č. 396 a 397.

Grafy č. 343 (kategorie č. 9 vzoru „AS“) a č. 396 se nikterak výrazně neliší. Snad pouze aktivní distance jsou minimální. Období Chaotů je extrémní a nejvzdálenější je mu Kapitalistická reforma.

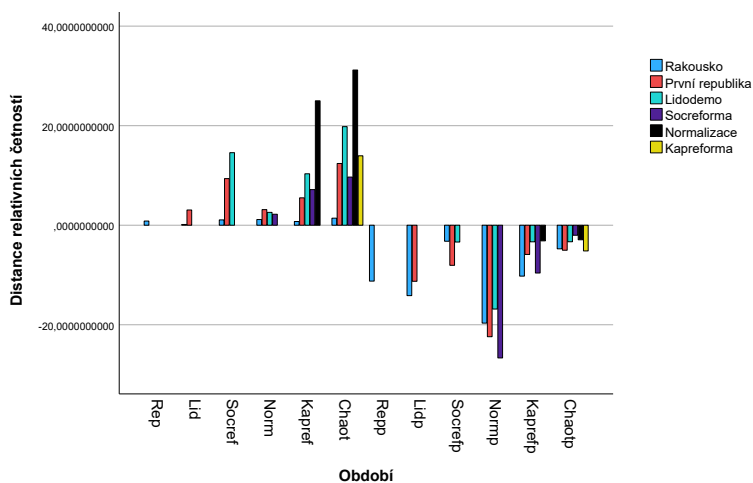
Relativní aktivní a pasivní distance znázorňuje graf č. 397. Zatímco graf č. 344 (kategorie č. 9 vzoru „AS“) má vzestupnou strukturu aktivních distancí a pasivní distance klesají od období Socialistické reformy, pak graf č. 397 vykazuje pokles pasivních distancí od období Normalizace. U aktivních distancí se období Chaotů i Kapitalistické reformy nejvíce distancuje od období Normalizace. Nejbližší mají tato období z hlediska aktivních distancí k období Socialistické reformy.

Aktivní distance období Chaotů k Normalizaci představují termíny: „ministerstvo financí“, „ministerstvo vnitra“, „ministerstvo školství“, „ministerstvo zemědělství“ a „ministerstvo dopravy“, kdy váhy období Normalizace jsou takřka desetinásobné. To vysvětluje graf č. 344. **Normalizace je rájem ministerstev.**

Graf č. 396: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 9 (Institute) – vzor „AS“ – pro jednotlivá období – verze 2

Graf č. 397: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 9 (Institute) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

Pasivní distance období Chaotů k Normalizaci popisují termíny: „úřad práce“, „ministerstvo obrany“, „orgán dozoru“, „orgán státu“ či „orgán fondu“.

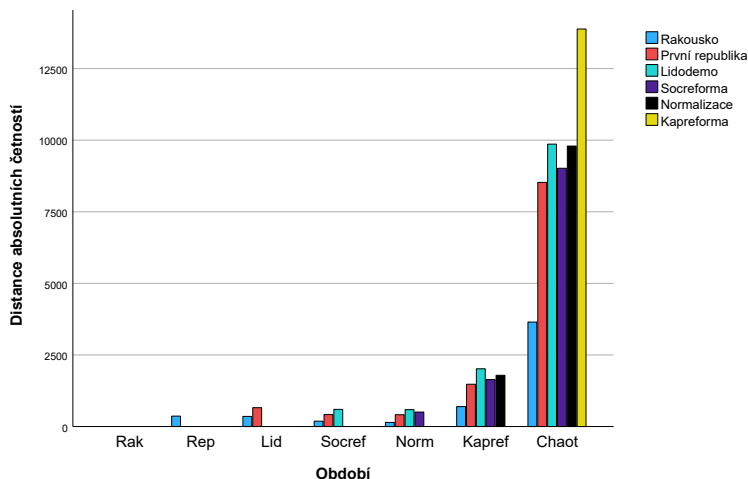
Obdobně jako u distance Chaotů k Normalizaci je tomu u aktivních distancí mezi obdobím Kapitalistické reformy a Normalizace. Termíny s nejvyšší distancí jsou: „ministerstvo financí“, „ministerstvo vnitra“, „ministerstvo školství“, „ministerstvo zemědělství“ a „vlády republiky“. **Kapitalistická reforma se staví k Normalizaci obdobně jako Chaoté.**

Pasivní distance mezi obdobím Kapitalistické reformy a Normalizace představují termíny: „ministerstvo obrany“, „úřad práce“, „rozhodčí soud“, „ministerstvo zdravotnictví“ a „orgán státu“.

Kategorie 10

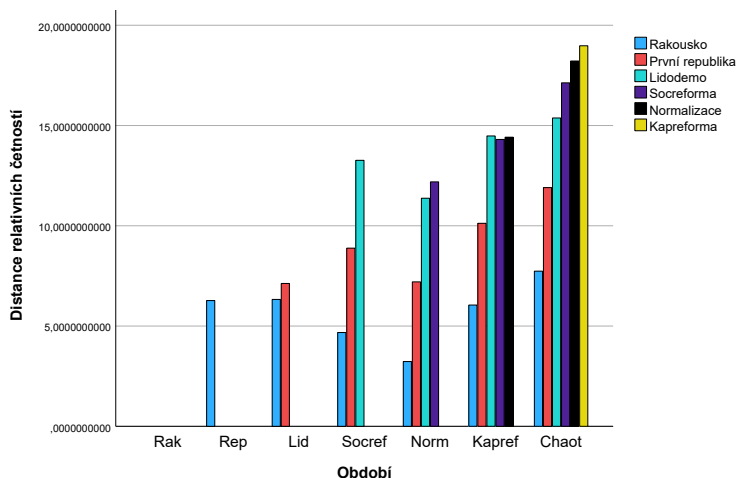
137.16 Distance kategorie 10 (Akce) v jednotlivých obdobích popisují grafy č. 398 a 399.

Graf č. 398: Absolutní distance kategorie 10 (Akce) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

Distance absolutních četností v grafu č. 398 dominuje v případě vztahu mezi Chaoty a Kapitalistickou reformou, což je rozdíl od grafu č. 346 (kategorie 10 vzoru „AS“), kde vztah Chaotů k ostatním obdobím je vcelku podobný, při zachování extrémnosti tohoto období.

Graf č. 399: Relativní distance kategorie 10 (Akce) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

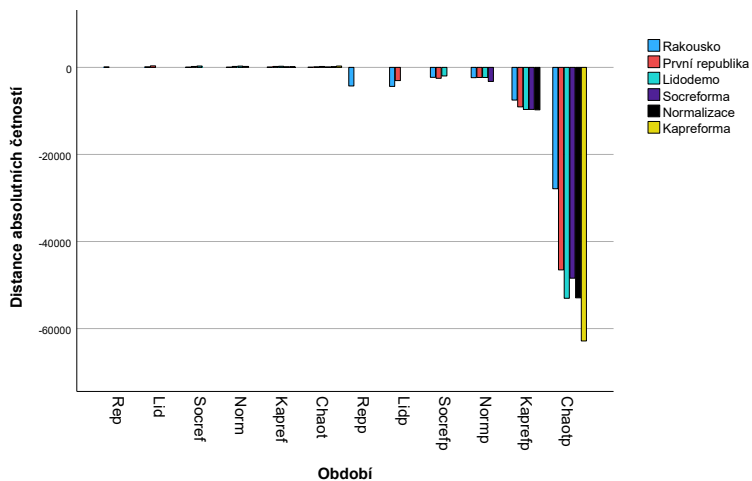

U relativních distancí se graf č. 399 od grafu č. 347 (kategorie 10 vzoru „AS“) silně odlišuje. Zatímco graf č. 347 vykazuje nejsilnější distance v období Chaotů a Kapitalistické reformy k Normalizaci, pak graf č. 399 má v podstatě od období Socialistické reformy obdobnou strukturu s nejsilnější distancí vždy k předcházejícímu období. Nejsilnější distance tak mají Chaoté ke Kapitalistické reformě.

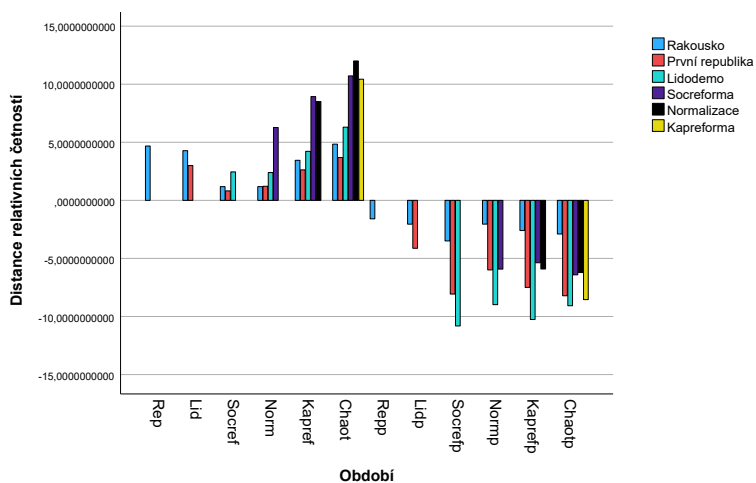
137.17 Aktivní a pasivní distance u kategorie 10 (Akce) popisují grafy č. 400 a 401.

Absolutní aktivní a pasivní distance u grafů č. 400 a č. 348 jsou strukturně stejné.

Graf č. 400: Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 10 (Akce) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

Graf č. 401: Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 10 (Akce) – vzor „SS“ – pro jednotlivá období – verze 2

Graf č. 401 a č. 349 (kategorie 10 vzoru „AS“) se liší. Zatímco graf č. 349 ukazuje na nejvyšší aktivní distance ve vztahu období Chaotů a Kapitalistické reformy k období Normalizace, v grafu č. 401 se sice Chaoté stavějí k Normalizaci obdobně, ale aktivní distance ke Kapitalistické reformě je obdobná jako k Socialistické reformě. Pasivní distance z grafu č. 401 jsou strukturálně obdobné od doby Socialistické reformy.

Aktivní distance mezi obdobím Chaotů a Kapitalistické reformy představují termíny: „provozování živnosti“, „propuštění zboží“, „schůze výboru“, „výkon advokacie“ a „ochrana přírody“. Pasivní distance mezi těmito obdobími jsou termíny: „vydání rozhodnutí“, „podání žádosti“, „podání nabídky“, „výměna informace“ a „zajištění daně“.

Aktivní distance mezi obdobími Chaotů a Normalizace představují termíny: „správa odvodu“, „schůze výboru“, „zastavení provozu“, „zánik družstva“, „vyúčtování odvodu“. Pasivní distance mezi těmito obdobími jsou: „vydání rozhodnutí“, „stanovení daně“, „ochrana ovzduší“, „poskytování informací“ a „zajištění daně“.

§ 138

Srovnání slovníků s kategoriemi

138.1 Shrňeme-li nyní výsledky nejfrekventovanějších vzorů právních termínů „S“, „AS“ a „SS“, zjistíme, že u vzoru „S“ jde o **5 152** termínů, u vzoru „AS“ o **4 243** termínů verze 2 (z rubrik) a 97 220 termínů verze 3 (odvozených od vzoru „S“) a u vzoru „SS“ o **3 191** termínů verze 2 (z rubrik) a 131 888 termínů verze 3 (odvozených od vzoru „S“). Takto získané právní termíny u vzoru „S“ pokryjí 6 702 335 výskytů v bázi, tj. 98,33 % ze všech S v bázi, u vzoru „AS“ 697 345 výskytů, tj. 35,85 % ze všech AS u verze 2, u verze 3 odvozením od S získáme 97 220 termínů pokrývajících 98,81 % všech AS a konečně u vzoru „SS“ u verze 2 získáme 3 191 termínů pokrývajících 16,38 % všech SS a u verze 3 získáme odvozením od S 131 888 termínů pokrývajících 96,89 % všech SS.

Na první pohled je zarážející, jak málo právních termínů ve verzi 2 dokáže pokrýt takové množství výskytů v bázi. Jestliže substantiva jsou nejrozšířenější slovní druhy, je překvapivé, jak vysokou koncentraci právních termínů vzoru „S“ (z rubrik) v normativních větách tento typ termínů vykazuje. Na základě vysoké korelace mezi verzí 2 a 3 jsme došli k závěru, že pro rozpoznání základních trendů bude postačovat verze 2. Pokud by nám však šlo o kompletní

zachycení všech právních termínů, bylo by třeba postupovat podle verze 3. I když se může zdát, že 97 220 termínů u vzoru „AS“ a 131 888 u vzoru „SS“ ve verzi 3 je mnoho, není to počet, který nelze podrobně zpracovat. Je třeba vzít v úvahu, že u ostatních vzorů jejich počty výrazně klesají. Zdá se, že **nalézt a následně zpracovat kompletní soubor všech atomárních právních termínů je možné. Míra složitosti této úlohy tuto myšlenku podporuje.**

138.2 Nyní pohlédneme na rozložení kategorií v jednotlivých sledovaných obdobích pro vzor „S“, což ukazuje tabulka č. 252.

Tabulka č. 252: Rozložení kategorií vzoru „S“ v jednotlivých obdobích

	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000	Por 2000
Kat1	225	274	281	238	240	300	346	5
Kat2	285	315	315	289	292	327	345	6
Kat3	702	758	746	602	508	714	805	2
Kat6	385	518	497	413	392	579	689	3
Kat7	588	631	604	379	346	518	622	4
Kat9	112	147	168	142	135	171	187	7
Kat10	497	632	637	519	534	724	854	1
All	2794	3275	3248	2582	2447	3333	3848	
%	54,23	63,57	63,04	50,12	47,50	64,69	74,69	

- * Legenda: R17 až R2000 – kompletní slovník vzoru „S“ v daném období.
 Kat1 až Kat10 – hlavní kategorie vzoru „S“ – počty.
 All – kompletní slovník pro dané období vzoru „S“.
 % – procento z úplného slovníku vzoru „S“ pro všechna období.
 Por 2000 § – pořadí podle nejvyššího počtu výskytů kategorie vzoru „S“.
 Tučně jsou první pořadí a fialově druhé pořadí v jednotlivých obdobích.

Je třeba zdůraznit, že jde o počty různých právních termínů na úrovni lemmatizace (celkem 5 152), a nikoliv o počty jejich výskytů. Zjevně **naprostou převahu co do pokrytí kompletního slovníku „S“ termínů má období Chaotů**

se 75 %. Okolo 50 % pokrývají období Socialistické reformy a Normalizace. První republika a Lidodemo se pohybují okolo 63 %. Zajímavý je rozdíl mezi obdobími Kapitalistické reformy a Chaoty, tj. 10 % rozdíl.

Všimněme si, že počet různých právních termínů vzoru „S“ je velmi malý. Až do období Normalizace dominovala kategorie Právní instituty. Poté byla nahrazena kategorií Akce.

138.3 Srovnáme nyní slovník vzoru „S“ se slovníkem vzoru „AS“, verze 2 (viz tabulka č. 253).

Tabulka č. 253: Rozložení kategorií vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích

	R17	R18	R45	R60	R70	R90	R2000	Por 2000
Kat1	2	3	3	1	1	3	6	7
Kat2	111	203	226	173	203	275	417	3
Kat3	299	542	610	401	367	665	931	1
Kat6	72	183	225	146	180	368	570	2
Kat7	40	81	101	60	52	108	199	6
Kat9	74	188	258	146	177	294	366	4
Kat10	19	51	113	102	105	162	266	5
All	617	1251	1536	1029	1085	1875	2755	
%	15,49	31,41	38,56	25,83	27,24	47,08	69,17	

* Legenda: Pro proměnné tabulky č. 252 platí totéž co pro tabulku č. 253.

Pro vzor „AS“ platí, že období Chaotů naprosto převažuje všechna předcházející období a pokrývá 70 % kompletního slovníku vzoru „AS“. Ve všech obdobích dominuje kategorie Právní instituty. Na druhém místě až do roku 1990 se nachází kategorie Formální (bez kontextu). Výjimku představují období **po roce 1990, kdy na druhém místě dominují Objekty**, a to např. dvojnásobně než v období Lidodemo, které se nachází na třetím místě v pořadí u kategorie Objekty.

138.4 Položme si nyní otázku, jaké je rozložení slovníků jednotlivých období, resp. z jakých období jejich termíny pocházejí. Přehled nám poskytne tabulka č. 254.

Tabulka č. 254: Průniky slovníků jednotlivých období, vzor „S“ (odkud termíny pocházejí)

	R2000 – %	R90 – %	R70 – %	R60 – %	R45 – %	R18 – %
R17	2319 – 56,5	2164 – 61,1	1747 – 66,7	1895 – 68,7	2344 – 68,0	2515 – 72,8
R18	719 – 17,5	652 – 18,4	442 – 16,9	463 – 16,8	675 – 19,6	940 – 27,2
R45	304 – 7,4	271 – 7,7	228 – 8,7	243 – 8,8	427 – 12,4	
R60	132 – 3,2	112 – 3,2	87 – 3,3	158 – 5,7		
R70	103 – 2,5	92 – 2,6	117 – 4,5			
R90	227 – 5,5	252 – 7,1				
R2000	299 – 7,29					
Vše	4103	3543	2621	2759	3446	3455

* Legenda: R2000 – % znamená, kolik „S“ termínů pochází z R17 pro slovník R2000 a kolik je to procent.

R17 až R2000 postupně uvádí počty „S“ termínů pocházejících z těchto období pro slovník uvedený ve sloupci. Tak např. slovník z období R2000 přinesl z tohoto období 299 nových „S“ termínů.

Z tabulky č. 254 lze vyčíst následující tvrzení:

1. Nejméně 57 % termínů „S“ pochází z Rakouska pro období Chaotů a nejvíce z období První republika.
2. Nejblíže Rakousku byla První republika (72,8 %).
3. Nejvzdálenější Rakousku jsou Chaoté.
4. Nejvíce nových termínů „S“ přineslo období První republiky (27,2 %), následováno obdobím Lidodemo (12,4 %). Období Socialistické reformy a Normalizace přicházejí zhruba s 5 % nových „S“ termínů a období po roce 1990 se 7 % (viz diagonála).
5. Obecně platí, že s časem podíl nových termínů klesá, což platí až do roku 1989.

6. Podíl 7 % nových termínů v obdobích po roce 1990 je v jejich struktuře obdobou podílu slovníku z období Lidodemo.

138.5 Srovnání vzoru „S“ a „AS“ (verze 2) z hlediska struktury původu slovníků právních termínů nám poskytne tabulka č. 255.

Tabulka č. 255: Průniky slovníků jednotlivých období, vzor „AS“ (odkud termíny pocházejí)

	R2000 – %	R90 – %	R70 – %	R60 – %	R45 – %	R18 – %
R17	455 – 14,9	409 – 19,6	268 – 22,0	304 – 26,4	510 – 29,8	545 – 39,3
R18	510 – 16,7	447 – 21,4	289 – 23,7	298 – 25,9	564 – 33,0	841 – 60,7
R45	397 – 13,0	392 – 18,8	310 – 25,4	346 – 30,1	637 – 37,2	
R60	148 – 4,8	158 – 7,6	240 – 19,7	202 – 17,6		
R70	164 – 5,4	162 – 7,8	70 – 5,7			
R90	480 – 15,7	523 – 25,0				
R2000	901 – 29,5					
Vše	3055	2091	1220	1150	1711	1386

* Legenda: Proměnné tabulky č. 255 jsou totožné s proměnnými tabulky č. 254.

Tabulku č. 255 čteme následovně: Období První republiky (R18 – %) vyprodukovalo celkem 1 386 „AS“, termínů z čehož 40 % pocházelo z Rakouska a 60 % přinesla První republika. V období Chaotů má slovník „AS“ 3 055 termínů „AS“, z nichž 30 % přinesli Chaoté, 16 % Kapitalistická reforma, 5 % období Normalizace, podobně jako Socialistické reformy, 13 % Lidodemo, 17 % První republika a 15 % Rakousko.

U „AS“ termínů je situace zcela jiná než u „S“ termínů. Nejvíce termínů „AS“ pochází z Rakouska v období První republiky (40 %), v ostatních obdobích toto procento klesá až na 15 % u Chaotů. Největší přínosy daného období měla První republika (60 %), poté Lidodemo (37 %) a konečně Chaoté (30 %). Nejmenší počet nových termínů přineslo období Normalizace (6 %). První republika překonala Rakousko ve všech obdobích (viz řádek 2). Nejvyšší přínosy nových termínů lze zaznamenat u První republiky, Lidodemo a Chaotů. Je zajímavé, že v otázce nových termínů Chaoté překonali období Kapitalistické reformy.

Zdá se zřejmé, že právě „**AS**“ termíny odlišují orientaci jednotlivých období.

138.6 Nyní vytvoříme společné slovníky vždy pro dvě období. Výsledek ukazuje tabulka č. 256 pro vzor „S“.

Tabulka č. 256: Společné slovníky pro dvě období, vzor „S“

	01718	01745	01760	01770	01790	0172000	01845	01860
Kat1	289	302	303	310	333	374	293	303
Kat2	322	331	327	327	343	360	323	335
Kat3	808	832	797	785	876	924	813	818
Kat6	538	533	512	517	634	724	553	549
Kat7	778	823	721	728	801	888	753	706
Kat9	163	192	175	174	198	214	181	177
Kat10	683	731	683	715	834	951	708	724

	01870	01890	0182000	04560	04570	04590	0452000
Kat1	311	330	369	290	302	326	366
Kat2	333	351	360	317	322	342	356
Kat3	811	877	917	770	773	827	894
Kat6	566	641	719	512	524	627	720
Kat7	706	767	842	628	636	694	784
Kat9	182	196	211	174	178	204	220
Kat10	745	825	932	664	698	803	916

	06070	06090	0602000	07090	0702000	0902000
Kat1	255	310	348	302	349	345
Kat2	295	331	350	325	345	346
Kat3	616	728	813	716	809	832
Kat6	343	583	698	578	692	698
Kat7	443	555	656	558	648	650

Kat9	153	185	199	178	197	193
Kat10	592	749	867	732	865	861

- * Legenda: Kat1 až Kat10 – jednotlivé kategorie.
 01718 až 090200 – společný slovník „S“ termínů pro období Rakouska a První republiky (01718).
 17 – Rakousko.
 18 – První republika, jde vždy o první rok daného období našich režimů.

Všimněme si, že kategorie se mezi sebou sice liší (sloupce), ale jednotlivá kategorie mezi obdobími je poměrně stabilní (řádky). Z tabulky lze vyčíst změny slovníků kategorií v jednotlivých obdobích. Tak např. kategorie 3 (Právní instituty) měla společný slovník „S“ termínů Rakouska a První republiky, a to 808 lemmatizovaných termínů. Společný slovník Rakouska a Lidodemo stoupl na 832. Ve vztahu Rakouska a období Socialistické reformy došlo k poklesu na 797 a s Normalizací opět na 785. Naopak společný slovník Rakouska a období po roce 1990 stoupl nejprve ve vztahu ke kapitalistické reformě na 876 a ve vztahu k Chaotům na 924.

Jde ovšem o to, které období v oné dvojici bylo převládající a především o kolik, což popisuje tabulka č. 257.

Tabulka č. 257: Procenta převážení budoucího období ve společných slovnících, vzor „S“

	01718	01745	01760	01770	01790	0172000	01845	01860
Kat1	75,78	71,85	56,44	59,03	77,18	86,36	46,42	32,67
Kat2	81,99	76,44	55,05	59,33	81,63	90,56	40,87	24,48
Kat3	68,94	63,94	42,03	35,03	64,61	76,62	42,68	24,94
Kat6	81,04	70,36	48,24	49,90	77,13	89,50	36,71	22,40
Kat7	58,61	53,95	34,67	32,01	52,06	62,50	44,49	23,80
Kat9	81,60	77,60	62,86	64,37	79,29	83,64	60,77	41,24
Kat10	69,99	68,40	54,03	56,50	76,50	84,96	51,84	36,88

	01870	01890	0182000	04560	04570	04590	0452000
Kat1	38,91	64,55	84,55	25,86	38,74	69,02	85,79
Kat2	30,03	71,30	87,50	16,40	27,96	76,90	91,29
Kat3	20,22	56,44	74,26	21,04	17,85	58,77	77,74
Kat6	25,97	60,37	83,73	20,12	27,34	70,02	89,17
Kat7	24,36	45,50	61,76	18,63	18,87	48,85	65,43
Kat9	43,96	68,37	79,62	23,56	29,21	59,31	69,09
Kat10	39,46	67,52	84,87	28,46	36,82	68,99	85,26

	06070	06090	0602000	07090	0702000	0902000
Kat1	61,57	87,10	94,25	82,45	93,98	95,07
Kat2	61,69	93,35	97,43	92,92	98,55	95,66
Kat3	37,18	85,99	93,97	93,30	96,29	89,06
Kat6	62,10	90,74	96,70	90,96	97,54	92,69
Kat7	41,99	76,94	87,38	82,26	89,04	80,31
Kat9	56,21	76,76	81,91	77,53	82,74	79,79
Kat10	56,25	87,58	95,39	84,15	95,72	94,89

* Legenda: 01718 až 090200 – procenta podílu budoucího období na společném slovníku vzoru „S“, tj. např. pro společný slovník Rakouska a První republiky (01718) převážila První republika v 75,78 %.
Kat1 až Kat10 – hlavní sledované kategorie.

Z tabulky č. 257 je zřejmé, že nejmenší převahu u společných slov měla budoucnost v období 04560 (Lidodemo a Socialistická reforma). Naopak tam, kde se vyskytují období po roce 1990, vždy zcela jasně převáží budoucnost, zejména období Chaotů se dostává nad 90 %. Chaoté nepřišli s nějakými zásadně většími společnými slovníky, ale kvantitativně převážili minulost, tedy na úrovni společných slovníků.

138.7 Společné slovníky vzoru „AS“ pro dvě období popisuje tabulka č. 258.

Tabulka č. 258: Společné slovníky pro dvě období, vzor „AS“ – verze 2

	01718	01745	01760	01770	01790	0172000	01845	01860
Kat1	3	3	3	3	4	7	3	3
Kat2	218	243	209	238	303	437	266	263
Kat3	567	671	559	552	785	1024	716	708
Kat6	189	233	187	221	394	593	277	248
Kat7	89	115	84	85	123	211	124	115
Kat9	192	272	192	223	316	391	292	261
Kat10	56	115	108	113	170	271	121	124

	01870	01890	0182000	04560	04570	04590	0452000
Kat1	4	5	7	3	4	5	7
Kat2	290	332	467	250	276	339	467
Kat3	700	893	1118	672	707	872	1126
Kat6	286	431	619	248	287	426	630
Kat7	113	146	228	105	113	148	237
Kat9	293	372	442	290	316	389	469
Kat10	131	180	278	143	150	198	297

	06070	06090	0602000	07090	0702000	0902000
Kat1	2	4	6	3	6	4
Kat2	219	292	435	301	438	435
Kat3	477	706	995	691	989	981
Kat6	214	382	596	373	590	589
Kat7	72	117	212	116	210	208
Kat9	212	320	405	312	409	402
Kat10	120	179	281	171	284	273

* Legenda: Počty jsou nižší ve vztahu ke vzoru „S“ vzhledem k rozsahu verze 2.
Označení proměnných je obdobou tabulky č. 257.

Obecné trendy vzestupu společných slovníků v čase, pokles za Socialistické reformy a Normalizace a konečně vzestup po roce 1990. Mírný pokles v období 0902000 oproti 07090 naznačuje určité podobnosti. Nezdá se, že by společné slovníky byly nějak velké. Naopak se zdá, že blízká období sdílejí rozsahem obdobné slovníky.

Tabulka č. 259: Procenta převážení budoucího období ve společných slovnících, vzor „AS“

	01718	01745	01760	01770	01790	0172000	01845	01860
Kat2	83,49	83,54	66,51	70,17	84,82	93,36	51,13	37,64
Kat3	82,01	80,48	59,93	58,88	79,75	88,28	53,21	37,01
Kat6	92,78	87,55	72,73	77,83	91,37	95,28	56,68	37,50
Kat7	76,40	74,78	63,10	58,82	82,93	91,47	56,45	36,52
Kat9	90,63	86,38	72,40	73,54	89,56	91,82	60,62	43,30
Kat10	87,50	95,65	91,67	87,61	94,71	97,79	76,86	70,16

	01870	01890	0182000	04560	04570	04590	0452000
Kat2	46,55	65,96	83,94	28,80	39,86	63,13	83,94
Kat3	35,43	61,37	76,74	25,89	29,14	60,09	75,22
Kat6	46,85	77,26	88,05	27,42	41,11	75,82	85,87
Kat7	36,28	65,07	85,53	23,81	25,66	59,46	80,17
Kat9	46,08	69,09	77,60	28,97	36,71	61,70	70,15
Kat10	74,05	86,11	93,17	45,45	51,33	65,15	81,82

	06070	06090	0602000	07090	0702000	0902000
Kat2	58,45	81,85	91,72	77,41	89,73	85,75
Kat3	44,86	80,74	89,45	83,36	90,09	79,00
Kat6	61,21	88,48	93,62	83,11	91,69	83,87
Kat7	43,06	79,49	90,09	80,17	89,52	88,46
Kat9	58,49	80,31	85,19	82,37	80,93	73,63
Kat10	60,83	78,21	89,68	70,18	85,92	84,25

Označení proměnných je obdobou tabulky č. 258. Všimněme si, že převaha budoucích období na společných termínech (>90 %) platí pro kategorii 10 (Akce) období Rakouska a následujících, pro kategorii 6 (Objekty) ve vztahu Chaotů k Normalizaci a Socialistické reformě. Rozložení je poněkud odlišné od vzoru „S“. Podobnost ve sloupcích je ovšem zřejmá. Je ovšem třeba si uvědomit, že jde o společné slovníky.

138.8 Vzhledem k tomu, že nejfrekventovanější je vzor „S“, prostudujeme jeho slovníky z hlediska nových termínů, které přináší budoucí období (viz tabulka č. 260). Jde o čistě nové termíny, které se v minulém období nevyskytovaly.

Tabulka č. 260: Počty nových termínů budoucího období, vzor „S“

	R1718	R1745	R1760	R1770	R1790	R172000	R1845	R1860
Kat1	74	87	81	87	118	149	33	35
Kat2	45	51	48	48	66	77	18	24
Kat3	130	156	118	96	186	228	86	75
Kat6	166	166	144	138	260	344	57	50
Kat7	225	247	144	147	223	308	145	84
Kat9	53	81	64	63	87	102	40	35
Kat10	212	253	208	236	355	458	115	122
Vše	905	1041	807	815	1295	1666	494	425

	R1870	R1890	R182000	R4560	R4570	R4590	R452000
Kat1	41	64	96	16	25	54	87
Kat2	25	36	48	13	16	32	43
Kat3	63	131	169	42	34	104	158
Kat6	60	133	215	41	45	138	226
Kat7	87	147	219	42	50	110	192
Kat9	38	50	65	12	16	39	54
Kat10	135	218	309	63	88	186	285
Vše	449	779	1121	229	274	663	1045

	R6070	R6090	R602000	R7090	R702000	R902000
Kat1	31	76	114	70	111	49
Kat2	19	44	61	38	54	20
Kat3	44	148	225	215	306	125
Kat6	55	187	285	196	303	121
Kat7	77	193	290	221	315	149
Kat9	15	45	60	46	65	27
Kat10	105	244	355	224	337	155
Vše	346	937	1390	1010	1491	646

Tabulku čteme následovně. V období mezi Rakouskem a První republikou přidala První republika nejvíce termínů k rakouskému slovníku v kategorii 7 (Subjekty), tj. 225. Kromě nových termínů přidanych obdobím Lidodemo k První republice (145) všechna ostatní období vždy maximální počet nových termínů směřovala do kategorie 10 (Akce). Zjednodušeně řečeno, **každé období nově označí, co se má dělat**.

Absolutně největší počet nových termínů přidalo období Chaotů k Rakousku, poté k Normalizaci a k Socialistické reformě. Počty nových termínů, které Chaoté přidali ke Kapitalistické reformě, se pohybuje spíše ve středu obvyklých přírůstků.

Nové termíny období Lidodemo ve vztahu k První republice s frekvencí nad 100 jsou: „nesvoboda“, „pověřenec“, „plánování“, „znárodnění“, „zrádce“, „investor“ a „Němec“. Období Socialistické reformy oproti Lidodemo přineslo termíny s frekvencí nad 40: „družstevnice“, „televize“, „federace“ a „ovzduší“. Normalizace ve vztahu k Lidodemo přišla s termíny s frekvencí nad 40: „loterie“, „tuzemec“, „vyrovnanost“, „archiválie“ či „zóna“. Kapitalistická reforma oproti Normalizaci zavedla termíny s frekvencí nad 500: „policista“, „živnost“, „společník“, „podnikatel“, „zastupitelstvo“ a „zaměstnavatel“. Konečně Chaoté ve vztahu ke Kapitalistické reformě přišli s termíny s frekvencí nad 500: „exekutor“, „detence“, „operátor“, „partnerství“, „oddlužení“, „bonus“ a „pobídka“.

138.9 Přehled je ještě třeba doplnit termíny, které budoucí období odmítne (viz tabulka č. 261). Jde o termíny, které budoucí období zrušilo. Zrušením se

nemíní, že termín navždy zmizel, nýbrž pouze to, že v budoucím nejbližším období se nevyskytuje.

Tabulka č. 261: Počty zrušených termínů v budoucím období, vzor „S“

	R1718	R1745	R1760	R1770	R1790	R172000	R1845	R1860
Kat1	25	31	68	72	43	28	26	71
Kat2	15	21	44	41	24	17	18	50
Kat3	74	112	218	290	174	125	98	231
Kat6	33	54	116	131	66	40	78	155
Kat7	182	231	353	389	293	274	172	336
Kat9	18	25	34	40	28	27	19	40
Kat10	77	113	186	199	128	101	110	235
Vše	424	587	1019	1162	756	612	521	1118

	R1870	R1890	R182000	R4560	R4570	R4590	R452000
Kat1	75	38	24	59	66	35	22
Kat2	48	24	18	39	39	20	13
Kat3	313	175	122	186	272	136	99
Kat6	186	72	44	125	150	56	34
Kat7	372	260	228	267	308	196	174
Kat9	50	26	25	38	49	36	35
Kat10	233	126	87	181	191	99	68
Vše	1277	721	548	895	1075	578	445

	R6070	R6090	R602000	R7090	R702000	R902000
Kat1	29	14	6	10	5	3
Kat2	16	6	5	3	1	2
Kat3	138	36	22	9	9	34
Kat6	76	21	9	9	6	11
Kat7	110	54	47	49	39	45

Kat9	22	16	15	10	13	11
Kat10	90	39	20	34	17	25
Vše	481	186	124	124	90	131

Vezmeme-li souhrny rušených termínů v jednotlivých obdobích, pak nejvíce zrušila Normalizace ve vztahu k První republice a k Rakousku a Socialistická reforma ve vztahu k Rakousku. Rušení termínů ve vztahu Chaotů k předcházejícím obdobím je nízká s výjimkou První republiky a Rakouska. Nejčastěji rušená kategorie je 7 (Subjekty) takřka pro všechna období.

Pro zajímavost lze ukázat příklady termínů, které jednotlivá období rušila. Na prvním místě u Chaotů je zrušení termínu „dělník“. Kapitalistická reforma zrušila z Normalizace „pokrok“ a „vyrovnanost“. Normalizace zrušila ze Socialistické reformy „pořadník“, „povolenka“, „protest“, „příkazník“, „prokura“, „zvyklost“ či „kupující“. Socialistická reforma z Lidodemo zrušila termíny: „použitelnost“, „osvěta“, „znárodnění“, „výslužba“, „konfiskace“, „spolek“, „služné“, „firma“, „gážiště“ apod. Období Lidodemo zrušilo z období První republiky termíny: „úpadce“, „koncesionář“, „senátor“, „nedíl“, „župan“, „příročí“, „podúředník“ či „sněm“.

138.9 Srovnáme-li poměr nových a zrušených termínů u vzoru „S“, dostaneme následující tabulku č. 262.

Tabulka č. 262: Srovnání nových a zrušených termínů v daných obdobích, vzor „S“

	R1718	R1745	R1760	R1770	R1790	R172000	R1845	R1860
Nové T	905	1041	807	815	1295	1666	494	425
Zrušené T	424	587	1019	1162	756	612	521	1118
Rozdíl	481	454	-212	-347	539	1054	-27	-693

	R1870	R1890	R182000	R4560	R4570	R4590	R452000
Nové T	449	779	1121	229	274	663	1045
Zrušené T	1277	721	548	895	1075	578	445
Rozdíl	-828	8	573	-666	-801	85	630

	R6070	R6090	R602000	R7090	R702000	R902000
Nové T	346	937	1390	221	315	149
Zrušené T	481	186	124	124	90	131
Rozdíl	-135	751	1266	97	225	18

Vezmeme-li období s největším rozdílem mezi novými a rušenými termíny ve prospěch nových, patří k nim na prvním místě období Chaotů, které je nepřátelské ke všem předcházejícím režimům, následováno obdobím Kapitalistické reformy. Z hlediska převažujících podílů rušených termínů (červeně), je na prvním místě období Normalizace a na druhém období Socialistické reformy. V zásadě vyrovnané poměry mezi novými a zrušenými termíny jsou pouze v období První republiky a Lidodemo a mezi obdobím První republiky a Kapitalistickou reformou (fialově).

§ 139 Společné právní termíny

139.1. Společnými právními termíny míníme termíny, které se vyskytují v každém roce naší báze primárních předpisů. Kompletní slovník vzoru „S“ má 5 152 právních termínů. Předpokládejme, že za východisko vezmeme slovník „S“ termínů recipovaných rakouských předpisů a budeme postupně s každým rokem ubírat z kompletního slovníku slova s nulovou četností, až dostaneme pouze společné termíny pro všechny roky. Jak již bylo uvedeno výše (viz tabulka č. 335), rakouské právo pokryje 57 % kompletního slovníku „S“ termínů. To znamená, že vliv rakouského práva je významný pro všechny následující režimy.

Budeme-li takto postupovat dále, na konci První republiky nám zbude pouze 318 právních termínů vzoru „S“, po období Lidodemo 179, po Socialistické reformě 152, po Normalizaci 77 a Kapitalistická reforma neubrala žádný termín. Když v roce 2018 zmizely termíny „výbor“ a „obrana“, zůstalo celkem 75 termínů, které byly použity v každém roce od roku 1918 včetně recipovaných rakouských předpisů.

139.2 Rozčleníme-li společné termíny podle kategorií, dostaneme tabulku č. 263.

Tabulka č. 263: Společné termíny vzoru „S“ členěné podle kategorií

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K12
Poc.	4	29	15	2	1	2	1	1	7	6	5

* Legenda: Poc. – počty.

K1–K12 – kategorie podle výše uvedeného členění.

Na první pohled zaujme, že na prvním místě co do počtu není kategorie K3 (Právní instituty), ale kategorie K2 (Formální). V kategorii K2 se vyskytují v zásadě dva druhy termínů. První skupina je spojena s termíny odkazujícími, jako např. „zákon“, „předpis“, „vyhláška“, a termíny spravujícími především novelizování, jako např. „ustanovení“, „odstavec“, „změna“, „úprava“. Druhá skupina termínů vyžaduje nutně kontext, tedy např. „účel“, „potřeba“, „zájem“ apod.

Kategorie K3 (Právní instituty) zahrnuje následující termíny: „právo“, „povinnost“, „správa“, „působnost“, „příjem“, „výjimka“, „dohoda“, „řád“, „rozpočet“, „finance“ či „výdaj“.

139.3 Prvních deset termínů vzoru „S“ v jednotlivých obdobích popisuje tabulka č. 264.

Tabulka č. 264: Nejfrekventovanější společné termíny vzoru „S“ v obdobích

S Term Vše	Rak	Obd18	Obd45
zákon	právo	zákon	zákon
odstavec	zákon	den	den
den	věc	ustanovení	ustanovení
předpis	den	rok	odstavec
orgán	řízení	dobu	předpis
republika	místo	právo	ministr

ministerstvo	ustanovení	ministr	ministerstvo
rozhodnutí	předpis	případ	orgán
řízení	návrh	ministerstvo	doba
doba	případ	odstavec	právo

Obd60	Obd70	Obd90	Obd2000
orgán	republika	zákon	zákon
zákon	orgán	odstavec	odstavec
doba	zákon	den	den
věc	předpis	republika	předpis
republika	ministerstvo	orgán	orgán
rozhodnutí	odstavec	ministerstvo	rozhodnutí
řízení	činnost	předpis	stát
právo	den	činnost	činnost
předpis	práce	doba	řízení
činnost	doba	rozhodnutí	ministerstvo

* Legenda: S Term Vše – pořadí podle frekvence výskytu termínu v celé bázi.
 Rak, Obd18 – označení jednotlivých období jako Rakousko, První republika atd.

Je zajímavé, že termín „právo“ vypadl z první desítky v době Normalizace a už se do ní nikdy nevrátil. Není to tím, že by „právo“ zmizelo, ale prostě pokleslo v období Chaotů na 15. místo.

139.4 Představme si, že uберeme slovník rakouských předpisů a začneme slovníkem První republiky. Do roku 1934 se dostaneme na stejnou úroveň jako s rakouskými předpisy a poté už jsou změny stejné, jak jsou popsány v úseku 139.1.

139.5 Budeme-li postupovat obdobně v případě vzoru „AS“ verze 3, která má celkem 947 220 termínů, dostaneme jiný obrázek než u termínů vzoru „S“. Rakouské právo pokryje pouze 13,74 % termínů „AS“ z kompletního slovníku. Ovšem po období První republiky nám zůstane pouze 18 termínů, po Lido-demo 4, po Socialistické reformě 2 a v roce 1979 zmizela „národní obrana“, a tím se dostáváme k současnému stavu, kdy **jediným termínem společným pro všechny roky je „státní správa“**.

Jestliže vyloučíme rakouský slovník, mnoho se nezmění. Společné „AS“ termíny jsou pouze dva: **„státní správa“ a „státní rozpočet“**. Po období První republiky samotné jsou společné pouze termíny: „národní obrana“, „předchozí odstavec“, „Československá republika“, „státní správa“, „státní rozpočet“, tedy celkem 5.

139.6 Vzor „SS“ představuje slovník právních termínů o rozsahu 131 888. Rakouský slovník tvoří pouze 9,7 % kompletního slovníku. Po První republice, konkrétně po roce 1932, zůstává pouze 8 termínů vzoru „SS“: „ministerstvo financí“, „prezident republiky“, „ministr vnitra“, „den vyhlášení“, „ministr financí“, „všichni členové“, „náhrada škody“ a „ministr spravedlnosti“. V roce 1981 zmizel poslední termín, „ministerstvo financí“, takže od roku 1981 se žádný společný termín pro následující roky nevyskytl.

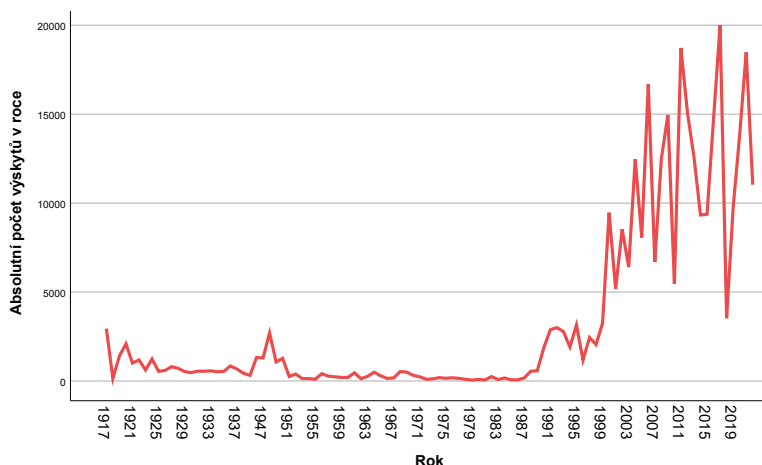
Pokud vyloučíme slovník rakouského práva, nezmění se na výsledku vůbec nic.

139.7 Závěr je vcelku jednoznačný. **Společných termínů je minimum. „S“ termínů 75, „AS“ 1 nebo 2 a „SS“ termín žádný.** Lze důvodně předpokládat, že u ostatních vzorů bude výsledek stejný. Tento stav zjevně podporuje hypotézu, že **jednotlivé režimy mají pramálo společného**, a to ani na povrchové rovině. Spojíme-li tento poznatek s malým počtem různých právních termínů kompletního slovníku, je vysoce pravděpodobné, že každý režim pod tímtéž termínem chápe něco poněkud jiného. Metodologicky to vede k přístupu, který bude muset **analyzovat každý režim odděleně**, vytvořit pro každý z nich vlastní síťovou strukturu a teprve potom bude možné vytvořit obecný etalon pro porovnávání jednotlivých režimů. Předpokladem je ovšem úplný slovník všech atomárních právních termínů.

Tak jak jsme zavedli kategorizaci právních termínů, bude třeba zavést právní kategorizaci kontextů. To už ovšem není problém rozpoznání hlavních trendů, ale cesta k pokusu vytvořit operacionální teorii práva,¹⁵⁵ od které jsme zatím hodně vzdáleni.¹⁵⁶

139.8 První skupinu společných termínů vzoru „S“ představují formální termíny jako např. „zákon“ či „odstavec“. Graf č. 402 ukazuje termín „zákon“ v absolutních počtech. Všechny grafy jsou vytvořeny na základě nejširší verze 3.

Graf č. 402: Společný termín „zákon“ v jednotlivých letech – absolutní četnost

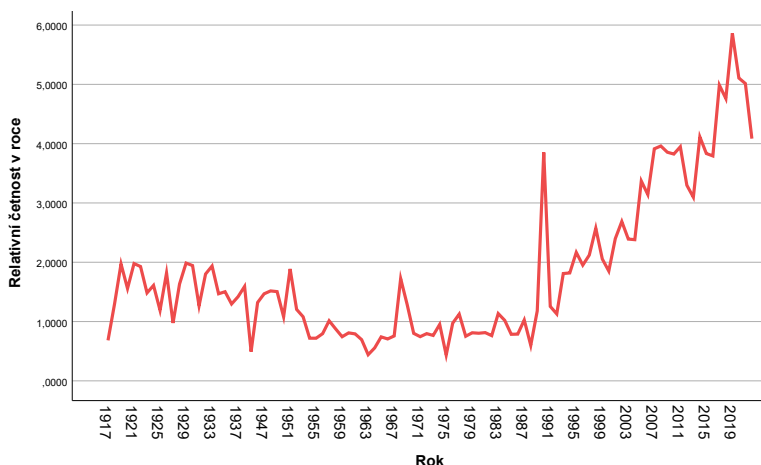

¹⁵⁵ Viz CVRČEK, František. Operacionální teorie práva. In: BREZINA, Peter – CVRČEK, František (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě. Alfeus a Augiášův chlév*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2024, s. 69–78.

¹⁵⁶ Obvyklé právní teorie jsou koncipovány jako normativní. Viz např. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013; KNAPP, Viktor. *Teorie práva*; MODUGNO, Franco. *Appunti per una teoria generale del diritto*. Torino: Giappichelli, 2000; CORREAS, Óscar. *Teoría del derecho*. Barcelona: Maria Jesús Bosch, 1995; STARCK, Boris. *Introduction au droit*. Paris: Litec, 1991; ZIPPELIUS, Reinhold. *Das Wesen des Rechts*. München: Beck, 1969; KELSEN, Hans. *Reine Rechtslehre*. 2. Auflage. Wien: Mohr Siebeck, 1960 atd.

Extrémní nárůst absolutních četností po roce 2000 je dán mánií vše novelizovat. Že jde o vzestup, který nemá historickou obdobu, je snad z grafu č. 397 zřejmé. Vezmeme-li v úvahu nárůst délky textů po roce 2000, pak se musí tento extrémní nárůst potvrdit i na úrovni relativních četností (viz graf č. 402).

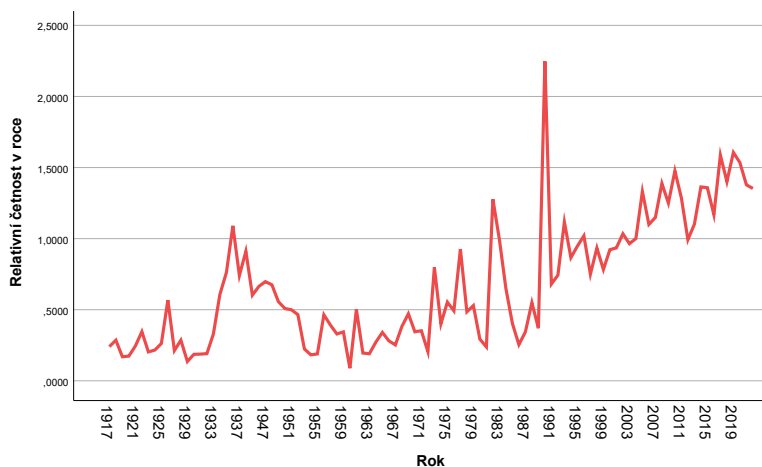
Graf č. 403: Společný termín „zákon“ v jednotlivých letech – relativní četnost

Graf č. 403 naznačuje v zásadě stabilní období První republiky, vrcholy v letech 1950, 1970 a 1991. Nízkou úroveň novelizací se vyznačuje období Socialistické reformy a Normalizace. Zdá se, že pomocí termínu „zákon“ se dají dobře odhadnout počátky nových režimů. Z hlediska nárůstu novelizací potvrdí tento trend termín „odstavec“ (viz graf č. 404).

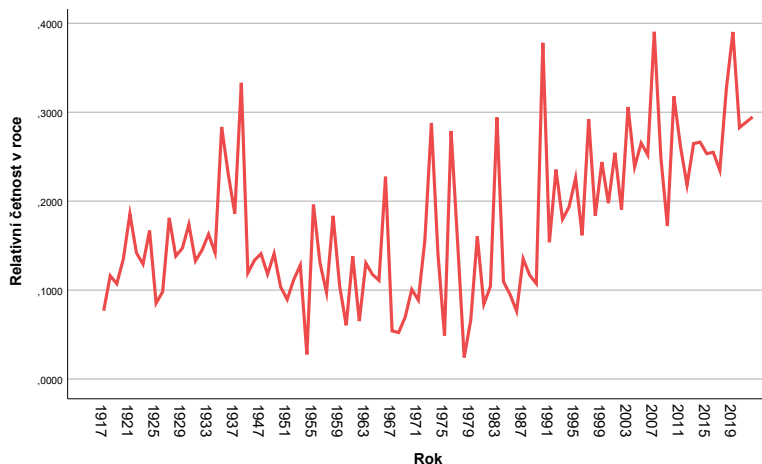
Na rozdíl od termínu „zákon“, kdy k vzestupnému trendu dochází po roce 1990, u termínu „odstavec“ lze mírný vzestup pozorovat již od roku 1963.

Graf č. 404: Společný termín „odstavec“ v jednotlivých letech – relativní četnost

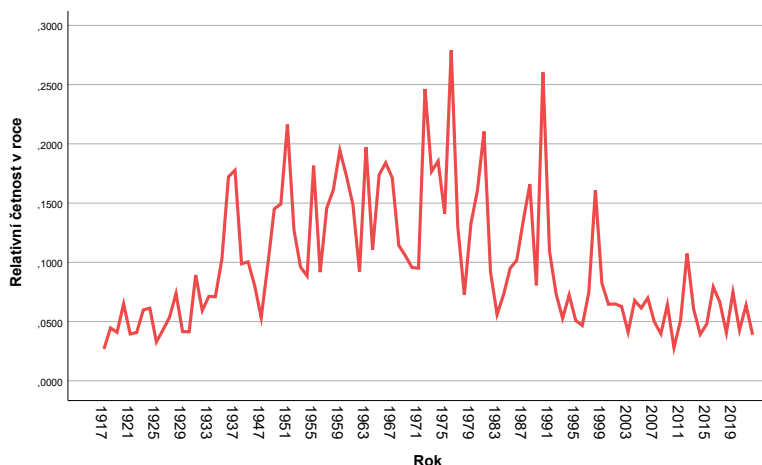

139.9 Druhou skupinu společných termínů tvoří termíny vyžadující kontext. Jako příklad můžeme uvést „účel“ a „zájem“ (viz graf č. 405 a 406).

Graf č. 405: Společný termín „účel“ v jednotlivých letech – relativní četnost

Graf č. 406: Společný termín „zájem“ v jednotlivých letech – relativní četnost

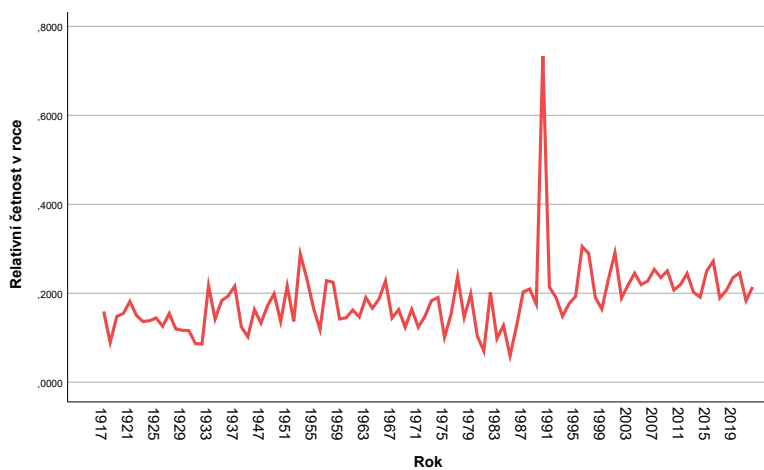
Srovnáním grafů č. 405 a č. 406 vidíme zásadní rozdíl přístupu k termínu „účel“ a „zájem“. Zatímco „účel“ roste od doby Normalizace, termín „zájem“ prožívá svůj zlatý věk od Lidodemo do roku 1990 a poté postupně klesá zhruba na úroveň První republiky.

139.10 Ke třetí skupině bychom mohli zařadit termíny, jejichž užití v čase se nijak významně nemění, např. „způsob“ (viz graf č. 407).

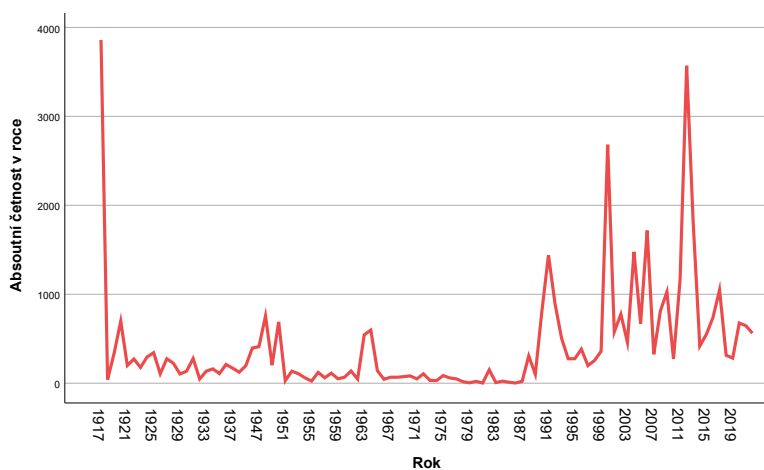
Kromě roku 1991 se termín „způsob“ v zásadě užívá obdobně po celý sledovaný časový úsek.

139.11 K termínům s vysokou právní konotací nepochybně patří termíny „právo“ a „povinnost“ (viz graf č. 408 a násl.).

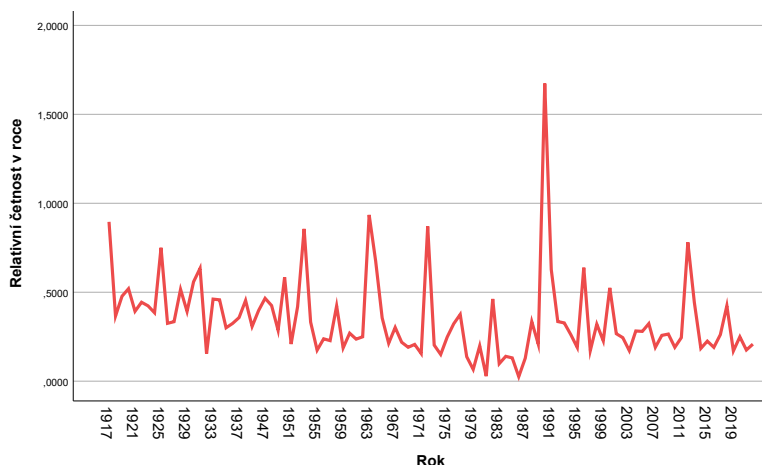
Graf č. 407: Společný termín „způsob“ v jednotlivých letech – relativní četnost

Graf č. 408: Společný termín „právo“ v jednotlivých letech – absolutní četnost

Graf č. 409: Společný termín „právo“ v jednotlivých letech – relativní četnost

Připomínáme, že rok 1917 znamená recipované předpisy od roku 1811, takže pro trendy není relevantní, je to prostě rok 0. Na grafu č. 408 vidíme vrcholy jednotlivých období, tj. rok 1921 u První republiky, roky 1948–1950 pro Lido-demo, 1963 a 1964 pro Socialistickou reformu, rok 1991 pro Kapitalistickou reformu a 2000 pro Chaoty. Chybí zde vrchol pro nástup Normalizace a navíc zde je vrchol pro rok 2012 spjatý s reformou soukromého práva.¹⁵⁷

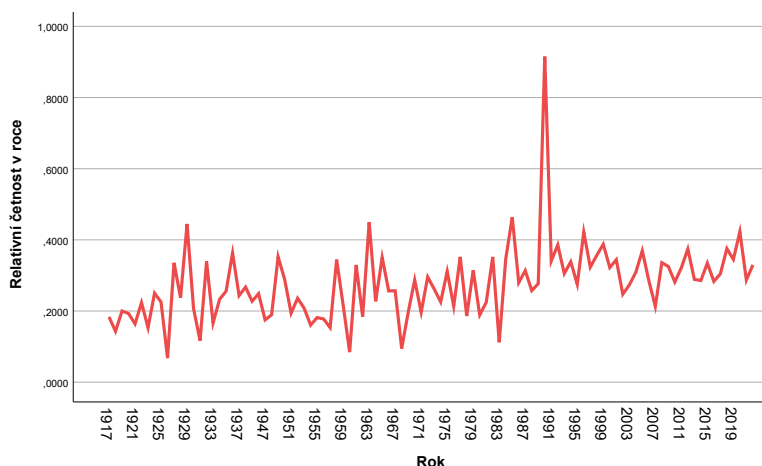
Relativní četnosti termínu „právo“ doplní začátek Normalizace a poníží reformu soukromého práva. Lze tedy konstatovat, **že termín „právo“ nám vcelku spolehlivě označí základní zlomy při nástupu nových režimů.**

Termín „právo“ představuje deontickou modalitu, podobně jako termín „povinnost“. Z logiky víme, že oba termíny jsou vzájemně převoditelné. To ovšem neznamená, že by je zákonodárce užíval obdobně, tj. s podobnou frekvencí.

Graf č. 410 ukazuje užití termínu „povinnost“ v relativních četnostech.

¹⁵⁷ K problémům reformy soukromého práva viz CVRČEK, František. Popis právního řádu na základě lingvistické a právně formální analýzy textů právních předpisů. *Právník*. 2008, roč. 147, č. 6, s. 684–694.

Graf č. 410: Společný termín „povinnost“ v jednotlivých letech – relativní četnost

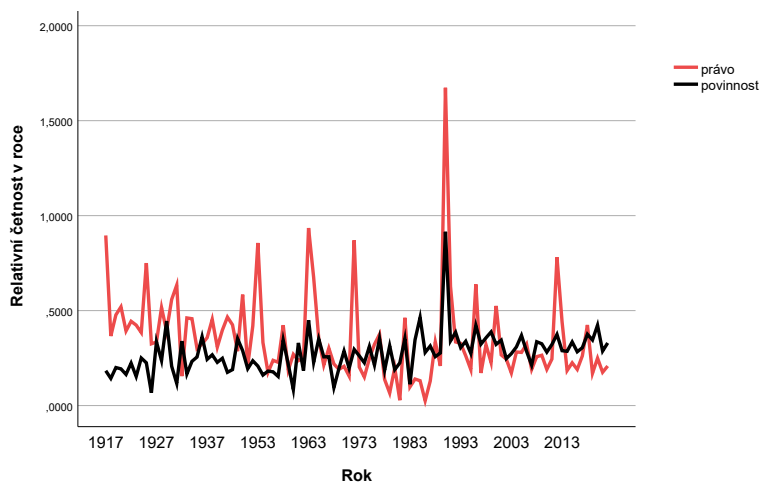

Zatímco u termínu „právo“ lze pozorovat jeho pokles až do roku 1990 s radikálním vzestupem v roce 1991 a následným udržováním v zásadě na stabilní výši, u termínu „povinnost“ vidíme jeho takřka kontinuální vzestup po celé sledované období. Srovnání poskytuje graf č. 411.

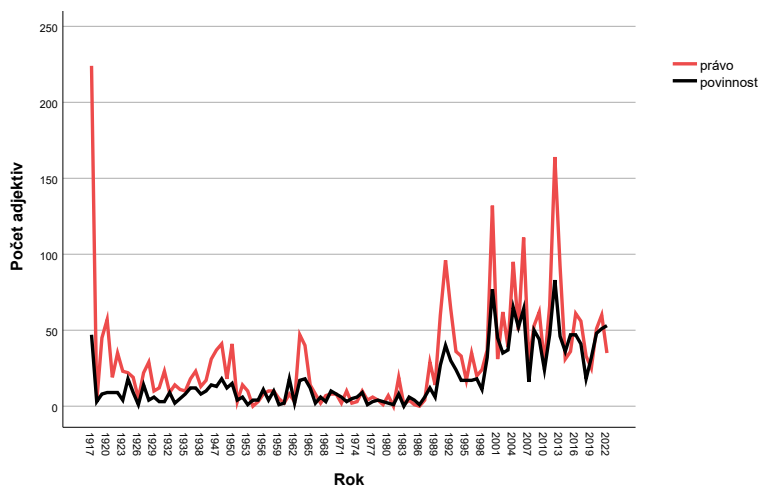
Všimněme si, že obvykle převažuje termín „právo“ nad termínem „povinnost“. Situace se ovšem začíná měnit **od období Normalizace, kdy „povinnost“ „právo“ předčí a po roce 2000 se to již stává více méně pravidlem.** Také žádná významná korelace mezi oběma termíny není. Je zajímavé, že na počátku, tj. v recipovaných předpisech rakouských, bylo „právo“ a „povinnost“ frekvenčně na stejné úrovni. Za První republiky a období Lidodemo bylo vždy „právo“ silnější než „povinnost“. Zlom nastal od období Normalizace. Tento posun činí dojem, že od tohoto období v zlomovém okamžiku zákonodárce klade důraz na „právo“, aby následně zvítězila „povinnost“. Je v tom jistý aspekt upřímnosti, tedy na úrovni textů.

Termíny „právo“ a „povinnost“ lze také srovnat na úrovni adjektivní potence, což zobrazuje graf č. 412.

Graf č. 411: Srovnání termínů „právo“ a „povinnost“ – relativní četnost

Graf č. 412: Srovnání adjektivní potence termínů „právo a „povinnost“

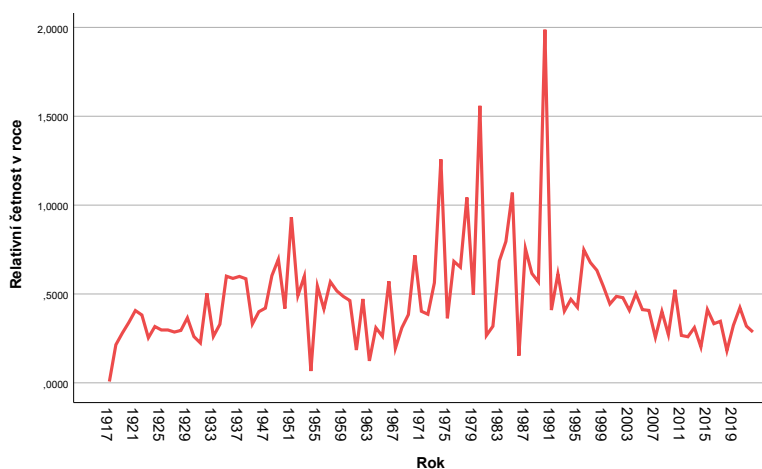
Korelace podle Kendallova koeficientu je 0,663 a podle Spearmanova 0,843 na úrovni významnosti 0,01 (oboustranný). Ovšem korelace mezi adjektivní potencí termínu „právo“ a jeho relativní četností v letech je nízká, tj. Kendall 0,318 a Spearman 0,439 při úrovni 0,01 (oboustranná). Mezi adjektivní potencí termínu „povinnost“ a relativní četností je poněkud vyšší Kendall 0,372 a Spearman 0,534 při úrovni 0,01 (oboustranná). O pravidle, že s vyšší úrovní četnosti narůstá adjektivní potence, lze mít důvodné pochybnosti.

Jinak je tomu u substantivní potence. Korelační koeficienty mezi termínem „právo“ a „povinnost“ jsou vyšší než u adjektivní potence, tj. Kendall 0,704 a Spearman 0,872 při úrovni 0,01 (oboustranný).

Vzhledem k relativní četnosti není ovšem korelace k substantivní potenci termínu „právo“ žádná a vzhledem k termínu „povinnost“ nízká, tj. Kendall 0,298 a Spearman 0,439 při úrovni 0,01 (oboustranná). A zde bychom na výše uvedené pravidlo nesázeli.

139.12 Instituce může zastupovat termín „ministerstvo“, jak popisuje graf č. 413.

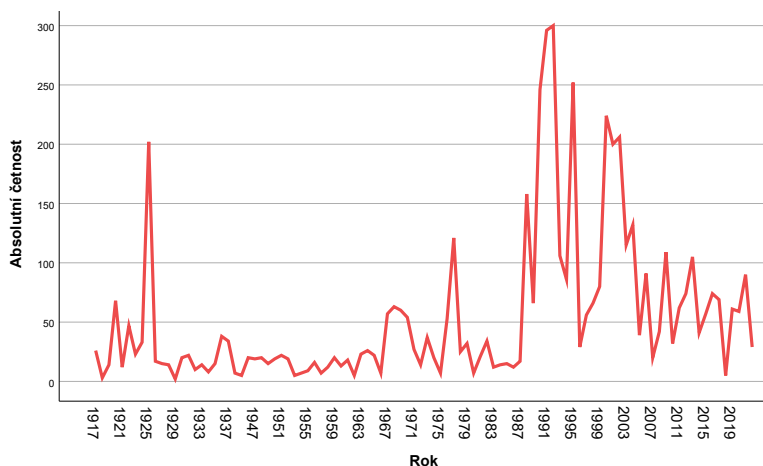
Graf č. 413: Společný termín „ministerstvo“ v jednotlivých letech

Jak můžeme vidět v grafu č. 407, „ministerstvo“ nabylo na významu okolo roku 1950 a zažilo svoji hvězdnou slávu v období Normalizace, pro niž instituce byly zcela zásadní. V období Chaotů lze sledovat pokles.

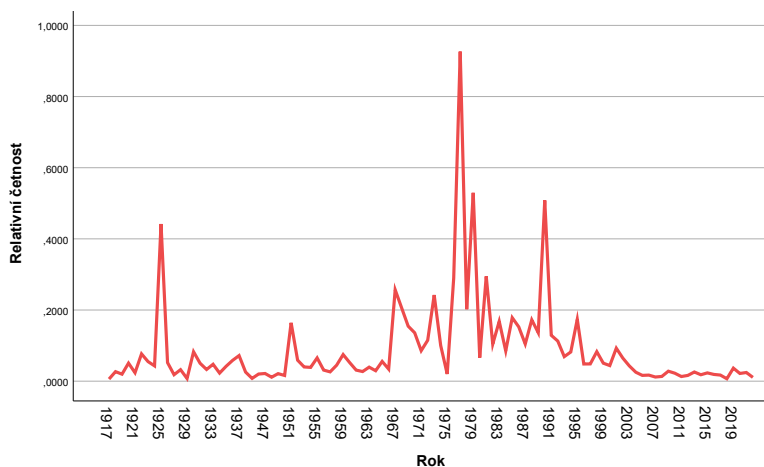
139.13 Jak bylo již uvedeno, jediný společný termín vzoru „AS“ představuje termín „státní správa“. Graf č. 414 popisuje její užití v absolutních počtech.

Graf č. 414: Společný termín „státní správa“ v jednotlivých letech – absolutní počet

Vezmeme-li ovšem v úvahu relativní četnosti, ukáže se něco poněkud odlišného (viz graf č. 415).

Graf č. 415: Společný termín „státní správa“ v jednotlivých letech – relativní četnost

Termín „státní správa“ dominuje v období Normalizace a v období Chaotů zřetelně klesá.

Podobným způsobem lze popsat libovolný právní termín a zkoumat jeho proměny v čase.

Závěry

Naše analýza se zakládá na kompletní databázi právních předpisů od roku 1918 včetně recipovaných rakouských předpisů. Tato báze byla vytvářena a udržována 40 let v Ústavu státu a práva AV ČR, od roku 1985. Všechny dokumenty jsme zpracovali podle jednotné normy, která umožňuje automatické rozpoznávání gramatických a právních struktur. Právní řád pro nás reprezentuje tato báze. Je zřejmé, že jde o fragmentární přístup, nicméně jak bylo vidět výše, texty na sebe mnohé prozradí.

Na právní řád nahlížíme jako na proměnlivý celek v období od roku 1918 do roku 2022. Záměrně nehovoříme o vývoji, ale spíše o proměnách v čase. Prognózám se vyhýbáme, neboť nelze tvrdit, že jsme odhalili nějaké zákonitosti. Jde spíše o trendy, které lze pozorovat jak na úrovni celku, tak na úrovni jednotlivých období.

Smyslem závěrů podle našeho názoru není opakovat všechny poznatky v práci uvedené, ale pouze ty nejdůležitější.

1. Z prostého popisu počtu primárních právních předpisů publikovaných v oficiálních sbírkách od roku 1918 můžeme pozorovat základní zlomy v letech 1918 a násl., po roce 1945, po roce 1990 a po roce 2000 (viz graf č. 16). Srovnáme-li tyto vrcholy produkce s ústavními zákony z hlediska rozměru či počtu paragrafů, můžeme doplnit zlomy v roce 1920, 1948, 1960, 1970 a 1993 (viz graf č. 14 a č. 15). Tyto zlomy budeme považovat za příznak změny právního režimu. Jde o hypotézu, kterou je ovšem třeba ověřit nejen na úrovni kvantitativní, ale také na úrovni derogací, modifikací, gramatických a právních struktur, slovníků, právních termínů apod. **Jednotlivé režimy** budeme nazývat: 1) Rakousko¹⁵⁸ (do roku 1918), 2) První republika (1918–1938), 3) Protektorát (1939–1945), Lidová demokracie (1945–1959), Socialistická reforma (1960–1969), Normalizace (1970–1989), Kapitalistická reforma (1990–1999) a období Chaotů

¹⁵⁸ Rakousko nepovažujeme za samostatné období, neboť pracujeme pouze s daty recipovaných předpisů, což nelze považovat za data reprezentující celý rakouský právní řád.

(2000–2022).¹⁵⁹ Z grafu č. 16 je patrné, že jednotlivá období se liší nejen počáteční nadprodukcí, ale také úrovní produkce v průběhu daného období. Změna režimu nutně nevyžaduje změnu ústavy (viz období Chaotů). Naopak může dojít k změně ústavy, jak tomu bylo v roce 1970, a přitom následující režim Normalizace bude typický pouze pokračováním předchozího režimu bez výrazných změn a úpadkem zákonodárné moci (viz dále).

2. Porovnáme-li vztahy primárních a sekundárních předpisů, můžeme vidět (viz graf č. 26), že **motorem změn jsou primární předpisy s výjimkou období První republiky**, která vykazuje stabilitu produkce primárních předpisů¹⁶⁰ a preferuje regulaci prostřednictvím nařízení vlády. Od roku 1960 dochází u sekundárních předpisů k zásadní změně, kdy vítězí resortismus a dominuje regulace prováděná vyhláškami ústředních orgánů, což trvá do dnes (viz graf č. 32).

3. **Analýza velkých přechodných období** (po roce 1918, 1950 a 1990) vykazuje výrazné podobnosti. Vrchol zlomu se nachází v třetím roce a poté výrazně klesá. Prakticky to znamená, že **nastolení nového režimu lze provést v rozmezí 3 až 5 let**. Je zajímavé, že podobný průběh vykazují derogace, kdy na počátku nový režim ruší především předpisy předchozího období a po třetím až čtvrtém roce začne derogovat vlastní předpisy (viz grafy č. 77 a č. 78).

4. Obvyklá představa předpokládající, že právních předpisů je mnoho, není na našich datech prokazatelná. Ve sledovaném období **nikdy nedošlo k něčemu, co nazýváme legislativní inflací**, tedy k ročnímu nárůstu účinných předpisů nad 5 %. Roční přírůstky se pohybují okolo 1 % (viz graf č. 82). Tento fakt zdůrazňujeme proto, že problémy našeho právního řádu neplynou z množství předpisů, ale spíše z jejich nekvalitního zpracování. Tento stav primárně nezlepšíme derogováním. Český právní řád je v zásadě z hlediska počtu účinných předpisů zhruba stejný s mírným nárůstem (viz graf č. 81). V současnosti např. účinných primárních předpisů je okolo 800. Srovnáme-li Českou republiku se zeměmi V4 a Rakouska co do množství účinných právních předpisů, produkujeme jich nejméně (viz tabulka č. 43).

¹⁵⁹ Názvy jednotlivých režimů jsou pouze zkratky daných období a nemají mít žádné hodnotové konotace.

¹⁶⁰ Produkce primárních předpisů v období První republiky se pohybuje okolo 50 zákonů v roce, což lze považovat za normální optimum, jež se ovšem pak již nikdy neopakovalo.

5. Hlavním problémem českého právního řádu je **extrémní nárůst novelizací**, zejména po roce 2000 (viz grafy č. 83 a č. 84). Motorem těchto změn jsou primární předpisy (viz graf č. 85). Obvykle novelizace směřují do předcházejícího období, ovšem s výjimkou období Chaotů, které nejvíce novelizuje vlastní předpisy (viz graf č. 86). Za zcela odstrašující lze považovat tzv. „infarktový graf“ č. 88, který ukazuje zcela extrémní situaci u novelizování primárních předpisů okolo roku 2000. Podíl novelizací na produkci primárních předpisů neustále roste a v období Chaotů se již pohybuje nad 90 % (viz graf č. 87). V seznamu nejvíce novelizovaných primárních předpisů se mezi prvními 20 nachází 8 novelizací, tedy jde o novely novel (viz tabulka č. 31). Novely v období po roce 1990 směřují do jádra právního řádu a novely novel tvoří polovinu měněných primárních předpisů (viz tabulky č. 38 až 40). Index první změny postihuje reálný stav, kdy docházelo k první novelizaci. Vycházíme-li z ověřené skutečnosti, že optimální je změna po třech letech účinnosti daného předpisu, pak tomuto stavu se blíží období První republiky, nejvíce se mu vzdaluje období Normalizace a nejkratší první změny nastávají u Protektorátu a období po roce 1990. Podobnost období po roce 1990 s Protektorátem z hlediska nestability je poněkud děsivá. Jestliže v období po roce 1990 se mění předpisy nejpозději po roce, je zjevné, že zákonodárce nemůže mít informace o jejich fungování. Postačí snad uvést příklad trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., který byl do roku 2022 měněn 43krát, tj. více jak 3krát ročně. Srovnáme-li procento novelizací z celkové produkce pro země V4 a Rakouska po roce 1990, vycházíme společně se Slovenskem nejhůře (viz graf č. 93 až č. 96). Trendy popisující srovnání s Rakouskem (viz graf č. 97 a č. 98) ukazují zásadní rozdíl mezi mírným vzestupem u Rakouska (okolo 70 %) a rapidním nárůstem u ČR (nad 95 %). Je zřejmé, že tento trend v ČR nelze vysvětlit vnějšími okolnostmi. Pokud budeme sledovat, které paragrafy se nejčastěji novelizují, zjistíme, že jde primárně o daňové zákony a paragrafy týkající se výjimek z placení daní, tedy zjevně o výsledky tlaků korporací a zájmových skupin (viz tabulka č. 47). K nejčastěji novelizovaným předpisům náleží jádro právního řádu, jako jsou procesní předpisy, zákoník práce atd. a před rokem 2012 obchodní a občanský zákoník atd. (viz tabulka č. 48). Vezmeme-li v úvahu skutečnost relativně nízké produkce předpisů s nadprodukcí novelizací, je zřejmé, že cesta ke zlepšení nevede primárně k preferenci derogování předpisů, ale k výraznému zlepšení jejich kvality. Stížnosti veřejnosti na stav českého právního řádu jsou oprávněné, ovšem nikoliv v tom smyslu, že jich je mnoho, ale že jsou prostě špatně zpracované

(podrobněji viz dále). Novelizační smršť nelze zastavit rekodifikací (viz např. trestní zákoník 40/2009 Sb.) ani změnou vládnoucích stran. Z výše uvedených grafů je zřejmé, že změna vlád se na obecném novelizačním trendu po roce 1990 nijak neprojevila. Příčiny nárůstu novelizací nelze spatřovat ve vlivu Evropské unie (viz trendy Rakouska po roce 1990). Evropská unie jistě k tomuto trendu přispívá a její vliv zejména po roce 2010 roste (viz dále), ale tempo novelizací primárním vlivem EU vysvětlit nelze.

6. U sekundárních předpisů hrají zásadní roli po roce 2000 **přílohy**. Jejich extrémní nárůst popisuje graf č. 22, kde po roce 1990 rozměr příloh překonal rozměr vlastních předpisů. Ve vztahu k minulosti jde o až 10násobný nárůst po roce 2000 (viz graf č. 23). Přílohy obvykle slouží ke zdánlivě technickým úpravám produktů, odpadů, životního prostředí apod. Často jejich skutečný smysl spočívá spíše v regulaci trhu ve prospěch jistých korporací, které s oblibou využívají nesrozumitelnost příloh pro širší veřejnost. O racionální technickou normalizaci rozhodně nejde.

7. Z hlediska formálních struktur právních předpisů lze konstatovat zjevný **nárůst jejich délky** s menšími vrcholy okolo roku 1948, 1993 a extrémní nárůst po roce 2000 (viz graf č. 99, č. 114 a č. 115). Z hlediska slov sice cizí slova mírně stoupla okolo roku 2000, ale jejich role je minimální. Rozhodně nelze tvrdit, že cizí slova mají nějaký významnější vliv (viz graf č. 101). Naopak zásadní nárůst lze vidět u zkratk bez tečky po roce 1990 (viz graf č. 102). Na prvních místech jsou zkratky „ČR“, „Kč“ a „EU“, „ES“ a „EHS“.

8. Za základní jednotky právní struktury předpisů považujeme paragrafy a novelizační body. Celkový počet paragrafů primárních předpisů dosahuje 130 tisíc s tím, že účinných je okolo 30 000. Největší **explozi počtu paragrafů** popisuje graf č. 112, okolo roku 1950 a 2000. U novelizačních bodů můžeme sledovat jejich extrémní nárůst po roce 1990, který se ještě po roce 2000 ztrojnásobil (viz graf č. 106). Podobný trend můžeme vidět u nárůstu odstavců (viz graf č. 107), písmen¹⁶¹ (viz graf č. 108) a bodů (viz graf č. 109).

¹⁶¹ Písmenem se míní oficiální členění paragrafů.

9. **Počet normativních vět** v primárních předpisech, který byl až do 80. let stabilní, začal po roce 1990 silně narůstat (viz graf č. 118). Délka normativních vět narůstá obdobně, ale tendence k jejich prodlužování počíná již v období Normalizace (viz graf č. 119 a č. 121).

10. Zvláštním osudem procházejí **poznámky**. První republika podobně jako většina států kontinentální Evropy tento fenomén vůbec nezná. Poznámky se objevují vcelku skromně v polovině 60. let. Jejich zlatý věk nastává po roce 1990 (viz graf č. 123). Poznámky nemají normativní závaznost ani se nenovelizují a v českém právním řádu nemají co dělat.

11. Pro popis tempa novelizací nejlépe slouží **hypertextové odkazy**, neboť eliminují změny ve způsobu novelizování. Dříve bylo v jednom novelizačním bodě skryto několik novelizačních akcí a nyní převládá praxe jeden novelizační bod – jedna akce. Hypertextový odkaz pokryje jakoukoliv akci. Jejich extrémní nárůst po roce 1990 popisuje graf č. 125. Je zajímavé, že po roce 2000 dokonce počty hypertextových novelizací překonaly i počty citací (viz graf č. 127). Přehled předpisů, které byly novelizovány více jak 1000krát,¹⁶² ukazuje tabulka č. 48. Na prvních místech jsou daňové předpisy, ale také zákon o podnikání na kapitálovém trhu (č. 256/2004 Sb.), procesní předpisy a další zákony tvořící jádro právního řádu.

12. Z hlediska slov použitých v primárních předpisech pokrývají česká slova zhruba 53 %, tiskové a hypertextové značky 17 % a pomocné znaky 16 % (viz tabulka č. 51). Procento pomocných znaků stoupá od roku 1960 (viz graf č. 132), podobně jako procento arabských číslic (viz graf č. 134) a zkratk s tečkou (viz graf č. 136). Zatímco procento českých slov stoupalo až do období Normalizace, poté rapidně klesá až do roku 2022 (viz graf č. 135). Pokud se zaměříme pouze na normativní věty, sledujeme **od doby Normalizace pokles českých slov** ještě výraznější (viz graf č. 146). Délka primárních předpisů po roce 1990 roste (viz grafy č. 153 a násl.) s tím, že nejdelší zákony byly vydány po roce 2010 (viz tabulka č. 55).

¹⁶² Novelizací se zde míní počet novelizačních hypertextových odkazů.

13. Jazyk primárních předpisů patří k chudým jazykům, což bývá považováno za znak odborných jazyků. Jak ukazují tabulky č. 61 a č. 62 a grafy č. 173 a násl., **chudý slovník nelze v našem případě považovat za důsledek odbornosti** (viz dále o právních termínech). Bohatství slovníku lze ovšem považovat za dobrý indikátor zlomů jednotlivých období (viz grafy č. 181 a násl.). Chudnutí slovníku lze považovat za obecný trend a platí to pro všechna právní odvětví (viz tabulka č. 65).

14. Kompletní slovník českých lemmat z normativních vět primárních předpisů má 35 190 různých lemmat s četností výskytu 17 299 754. Významová slova z hlediska četnosti výskytu pokrývají 69 % ze všech českých slov a 99 % kompletního slovníku všech českých lemmat (viz tabulka č. 66). Na grafu č. 186 můžeme pozorovat nárůst slovotvarů po roce 2000, který překonává všechny vrcholy velkých změn okolo roku 1950 a 1993. **Procento substantiv kontinuálně roste od roku 1918** (viz graf č. 188) a naopak **procento sloves kontinuálně upadá** (viz grafy č. 192 a 193). Nárůst substantiv a úpadek sloves vedou k poklesu srozumitelnosti jazyka a jeho neurčitosti. Nevíme, zda jde o obecný úpadek jazyka, ale úpadkem právního jazyka právních předpisů si můžeme být jisti. Jde o trend dlouhodobý a obecný. Rozložíme-li kompletní slovník na slovníky jednotlivých období, můžeme názorně vidět úpadek sloves, který klesl z 28 % v roce 1918 na 18 % po roce 2000 (viz tabulka č. 69).

15. Jestliže použijeme **lingvistickou proměnnou Změna**, která je tvořena lemmaty „změnit“, „zrušit“, „zrušovat“, „měnit“, „doplňovat“, „doplnit“, „vypouštět“, můžeme popsat, jak s touto proměnnou pracovala jednotlivá období.¹⁶³ Modifikace období Chaotů se oproti První republice zvedly 22krát, oproti tzv. Socialismu 33krát a oproti Kapitalistické reformě 4krát (viz tabulka č. 81).

16. Každé období lze charakterizovat vlastním slovníkem a popsat je **průniky jejich slovníků**. V případě První republiky se její slovník člení zhruba na třetiny, tj. třetinu tvoří slovník rakouský, třetinu slovník První republiky a třetinu průnik obou (viz graf č. 201). To je patrně model, který bude preferovat rozumný režim. Je zajímavé, že období Lidodemo snížilo podíl nových slov a největší část tvoří slovník První republiky (viz graf č. 202). Je podivné, že

¹⁶³ Proměnná Změna byla vygenerována funkcí Tezaurus programu PES.

podíl slovníku z období Kapitalistické reformy je u období Chaotů minimální (viz graf č. 206), podobně jako podíl slovníku Normalizace ve slovníku Kapitalistické reformy (viz graf č. 205). Období Chaotů se staví z hlediska slovníků podobně k obdobím Rakouska, První republiky a Lidodemo (viz grafy č. 207, 208 a 209) a minimalizuje průniky se Socialistickou reformou a obdobím Normalizace (viz graf č. 210 a č. 211). Srovnáme-li nejméně frekventovaná slova v jednotlivých obdobích, zjistíme, že v období Chaotů bylo slovo „být“ překonáno slovem „zákon“ (viz tabulka č. 88).¹⁶⁴ Na úrovni slovních druhů můžeme sledovat vzestup substantiv, který vrcholil v období Normalizace, následován obdobím Kapitalistické reformy a Chaotů (viz tabulka č. 90). Slovesa jsou nejméně frekventovaná v období Rakouska a Socialistické reformy a nejnižších hodnot nabývají v období Chaotů (viz tabulka č. 90). Jestliže v roce 1917 připadalo na základní substantiva zhruba 100 výskytů, za První republiky 270, po roce 1945 maximálně 250, v období Kapitalistické reformy 400 a u Chaotů dosáhl počet výskytů přes 2 250 (viz tabulka č. 95). Nárůst počtu výskytů nutně vede k nárůstu různých kontextů a rozplýváním významu. Rozhodně to není projev růstu odbornosti.

17. Přijmeme-li námi navrhovanou **kategorizaci společných substantiv pro jednotlivá období**, pak v období Kapitalistické reformy a Chaotů dominují tzv. obslužná slova (odkazy, citace apod.), u Chaotů posiluje kategorie Objekt a klesá kategorie Právní instituty (viz tabulka č. 99). V kategorii obslužných slov je v období Chaotů na prvním místě „slovo“, což je poprvé v celé sledované historii (viz tabulka č. 101). Slova na prvních místech jasně charakterizují, jakou roli hrají v daném režimu novelizace. Je zajímavé sledovat osudy některých slov jako např. „práce“, která se do roku 1917 pohybovala na 10. nejméně frekventovaném místě a postupně stoupala až na druhé místo v období Normalizace, poté z prvních 10 míst zcela zmizela a objevila se u Chaotů na 10. místě (viz tabulka č. 105). Chaoté mají na prvním místě slovo „žádost“. Obvykle na prvním místě v kategorii Objektů bývá slovo „věc“. Chaoté jej nahradili slovem „údaj“, což navozuje dojem sílící byrokracie. Normalizace měla na prvním místě slovo „plán“. Slovo „majetek“ se prosadilo

¹⁶⁴ Slovo „být“ je v obecné češtině nejméně frekventovaným slovem. Jestliže jej Chaoté nahradili slovem „zákon“, mají tím na mysli nikoliv „zákon“ jako významové slovo, ale jako odkaz především u novelizací.

do první desítky v období po roce 1945 a po roce 1990. U kategorie Modus až do období Normalizace vždy na prvním místě bylo „právo“ následováno „povinností“. Pouze Normalizace a Chaoté dostali na první místo „povinnost“ před „právem“ (viz tabulka č. 108). Jestliže po roce 1945 se na prvních místech prosazují u kategorie Odvětví adjektiva jako „pracovní“ či „hospodářský“, po roce 2000 jsou to adjektiva jako „obchodní“, „zdravotní“ a „finanční“ (viz tabulka č. 113). V případě kategorie Způsob dominují adjektiva „společenský“ pro právo rakouské, období Socialistické reformy a Normalizace. Pro období Kapitalistické reformy dominuje adjektivum „cenný“ a pro období Chaotů adjektiva „určený“ či „účinný“. U kategorie Hodnocení do období Normalizace dominuje adjektivum „řádný“. V období Normalizace je na prvním místě adjektivum „účelový“, v období Kapitalistické reformy „nebezpečný“ a u Chaotů „zbytečný“ (viz tabulka č. 116). U sloves kategorie Modifikace můžeme sledovat vzestup slovesa „nahrazovat“, které se po roce 2000 dostává na první místo (viz tabulka č. 124).

18. Pro zjištění rozdílů mezi jednotlivými obdobími slouží tzv. **rozdílové slovníky**. Jde o soubory slov, která se vyskytují pouze v jednom období a v žádném jiném. Z hlediska rozsahu těchto rozdílových slovníků zjevně „vítězí“ období Chaotů (viz tabulka č. 129 a č. 130). Pokud rozdělíme tyto slovníky podle všech období, jistě zaujme slovo „insolvenční“, které se dostalo na první místo v období Chaotů (viz tabulka č. 131). Vezmeme-li v úvahu pouze velká období, pak do roku 1938 se na první místa dostávají slova jako „případnost“, „pohledávání“ či „vztažmo“, tedy slova spíše spojená se změnou jazyka. V období 1945–1989 dominují slova „sídliště“, „zkonfiskovaný“, „pokrokový“ či „plánovitě“. Pro období po roce 1990 jsou typická slova „policista“, „burzovní“, „emitent“, „privatizace“ či „privatizační“ (viz tabulka č. 132).

19. Kompletní slovníky jednotlivých období můžeme porovnat a **studovat míru jejich podobnosti**. Srovnáme-li podobnost mezi slovníky na úrovni lemmat nebo sémantických skupin, dostaneme obdobné výsledky, které ukazují, že až do roku 1990 platilo, že s časem se zvyšuje distance od minulých období, a to takřka proporcionálně. Po roce 1990 je tento trend opuštěn a období Kapitalistické reformy se staví ke všem předcházejícím obdobím obdobně negativně (viz graf č. 212 a 213). Distance měřené na prvních 100 lemmat tento obrat pouze potvrdí (viz graf č. 215). Distance lze rozlišovat na aktivní a pasivní, čímž se miní situace, kdy za aktivní označíme distanci, jestliže minulě

převládá budoucí, a naopak pasivní, jestliže budoucí období převládá minulé.¹⁶⁵ Pro období po roce 1990 je typické prosazování „nových“ slov, která jsou spojena s odkazy a novelizacemi jako „zákon“, „slovo“, „odstavec“ či „nahrazovat“, což vede až k absurdním výsledkům, kdy se v období Chaotů „nahrazovat“ dostane před sloveso „být“. Naopak slova jako „soud“, „lhůta“, „právo“ apod. z předních míst ustupují. Jde o extrémní situaci, kde „obsluha systému“ překonává smysl vlastní úpravy (viz tabulky č. 137 a č. 138).

20. Je zajímavé, že **distance slovníků podle slovních druhů se období od období liší**. Zatímco distance substantiv období po roce 1990 k minulým obdobím je vcelku vyrovnaná, tj. záporná, kromě období Kapitalistické reformy, u adjektiv naopak distance k minulým obdobím stoupá proti času, tj. ve zcela opačném trendu k obdobím před rokem 1990. Slovesa a adverbia mají distance obdobné, snad jen s rozdílem obdobné distance sloves v období Chaotů k období Lidodemo a Socialistické reformy. Nahlíženo z hlediska slovních druhů, nejbližší jsou si období Chaotů a Kapitalistické reformy, následována distancí mezi Normalizací a Socialistickou reformou. Na třetím místě jsou si nejbližší období Lidodemo a První republiky. Je zvláštní, že distance mezi obdobím Socialistické reformy a Lidodemo je obdobná jako distance Kapitalistické reformy a Lidodemo. Distance Kapitalistické reformy a Normalizace stojí na adjektivech. Distance na prvních místech stojí na substantivech (viz tabulka č. 141). Z tabulek č. 142 až 149 si lze učinit obrázek o tom, která konkrétní slova daný režim podporuje a která potlačuje. Tak např. aktivní pro Chaoty jsou kromě formálních slov spojených s novelizacemi substantiva „stát“, „unie“, „systém“ a adjektiva „evropský“, „členský“, „správní“, „elektronický“ či „insolvenční“. Potlačovaná slova do minulých období jsou zejména „organizace“, „důchod“, „plán“, „práce“ a adjektiva „socialistický“, „národní“, „státní“, „pracovní“ či „invalidní“. U sloves je pro období Chaotů nejatraktivnější slovo „nahrazovat“, které překonalo sloveso „být“, což je originální přínos ve vztahu k obecnému jazyku češtiny.

21. Rozdělíme-li **substantiva podle kategorií**, můžeme konstatovat, že slova prezentující kategorii Odkazy jasně ukazují na nejvyšší složitost období Chaotů

¹⁶⁵ Označení aktivní a pasivní distance je relativní, záleží, zda odčítáme minulost od budoucnosti, či naopak. Zde se aktivní distancí míní budoucnost a pasivní minulost.

(viz tabulka č. 154). V případě kategorie Subjekt udržují Chaoté nejvyšší distancí k období Socialistické reformy a Normalizace (viz graf č. 222). U kategorie Času je Chaotům nejvzdálenější První republika, a nikoliv Rakousko. Kategorie Instituce popisuje nejvyšší distanci období Chaotů ve vztahu k Normalizaci (viz graf č. 224). U Institutů se od Chaotů nejvíce vzdaluje období Socialistické reformy. Je ovšem zajímavé, že distance Chaotů k První republice, Socialistické reformě a Normalizaci jsou obdobné (viz graf č. 225). Z hlediska kategorie Akce se kromě vztahu Chaotů ke Kapitalistické reformě s nejmenší distancí staví období po roce 1990, kromě Rakouska, ke všem ostatním obdobím obdobně (viz graf č. 226). U kategorie Objekt, která patří k nejfrekventovanějším, platí, že kromě Kapitalistické reformy jsou ostatní období kromě Rakouska Chaotům podobně vzdálena (viz graf č. 227). U Chaotů ovšem nepřevažují slova jako „věc“, „majetek“ či „nemovitost“, ale slova jako „údaj“, „informace“, „systém“ či „evidence“. Nejde tedy primárně přímo o konkrétní objekty, ale spíše o jejich přesun, respektive o způsob, jak k přesunu dojde (viz tabulka č. 172 a č. 173). Kategorie Modus u Chaotů preferuje slovo „zákaz“ ve vztahu ke Kapitalistické reformě a potlačuje slovo „právo“. Ve vztahu k Normalizaci Chaoté naopak slovo „právo“ preferují, zatímco vzhledem k ostatním režimům dávají přednost slovu „povinnost“.

22. Pro **kategorii adjektiv** Právni jsou zajímavé naprosto obdobné distance Chaotů ke všem ostatním obdobím kromě Rakouska. Režimy po roce 1990 preferovaly slovo „právní“ a upozadovaly slovo „státní“ (viz graf č. 229 a tabulka č. 178 a č. 179). V případě kategorie Odvětví jsou pro Chaoty nejvzdálenější období Socialistické reformy a Normalizace (viz graf č. 230). Režimy po roce 1990 upřednostňují oblasti daní, cel a obchodu a potlačují hospodaření a sociální věci (viz tabulka č. 181 a č. 182). Kategorie Území vykazuje nejvyšší distance k obdobím od roku 1945 do roku 1989 (viz graf č. 231). U kategorie Způsob vidíme vcelku vyrovnaný kontinuální trend, který pokračuje v obecném trendu od roku 1918 (viz graf č. 232). Je ovšem zajímavé, že pro období po roce 1990 je prioritní adjektivum „cenný“ a nejpotlačovanější je adjektivum „společenský“ (viz tabulka č. 187 a 188). Adjektivní kategorie Hodnocení vykazuje podobné distance jako kategorie Způsob s výjimkou bližšího vztahu k období První republiky (viz graf č. 233). U kategorie Odkaz v období Chaotů je pozoruhodná negativní distance ve vztahu k období Socialistické reformy. Období Lidodemo má nejbližší k První republice (viz graf č. 234).

23. U **sloves pro kategorii** Modální převažují zjevně pasivní slova. Z hlediska distancí jsou období po roce 1990 nejbližší období Normalizace a distance období Chaotů ve vztahu k Socialistické reformě a Lidodemo jsou stejné jako u období Normalizace (viz graf č. 235). Kategorie Modifikace pro období po roce 1990 extrémně narůstá s tím, že nepřátelství ve vztahu k obdobím po roce 1945 až 1989 se stupňuje. Tento trend byl ovšem nastolen již v období Normalizace (viz graf č. 236). Pro Chaoty je dominantním slovem „nahrazovat“ (viz tabulka č. 199). Je zajímavé, že v případě kategorie Modus u období po roce 1990 se na prvních místech aktivních slov objevují slova jako „zakázat“ a „povinen“ (viz tabulka č. 199). Distance pro tuto kategorii jsou vcelku vyrovnané (viz graf č. 236), což je podobné jako u kategorie Akce. U kategorie Právní možná překvapí blízký vztah k Normalizaci (viz graf č. 239). Dominantním aktivním slovem je „používat“ v obratu „ustanovení se použije přiměřeně“ (viz tabulka č. 208 a č. 209).

24. **Pro analýzu právních termínů vycházíme z rubrik** s představou, že obsahují termíny, které za právní považuje zákonodárce. Rubrik od roku 1811 je zhruba 75 000. Nejčastější jsou rubriky dvouslovné, které pokrývají 30 % ze všech. Z hlediska délky jednoslovné rubriky mírně stoupají, dvouslovné mírně klesají. Délka rubrik klesá až do 10 slov a poté naopak stoupá (viz graf č. 247).

25. **Rubriky jsme rozčlenili podle slovnědruhových vzorců.** Nejfrekvencovanější vzorce jsou: „S“, „AS“ a „SS“, jejichž frekvence se pohybuje nad 5 000 (viz tabulka č. 215). Tyto vzorce jsme podrobili detailní analýze. Pro termíny z rubrik jsme zavedli speciální kategorizaci (viz tabulka č. 217). Nejsilnější kategorii představují Právní instituty (26 %), následovány formálními termíny (22 %) a kategorií Akce (10 %).

26. **Vzor „S“** prezentují termíny vygenerované z rubrik o rozsahu zhruba 4 500 (verze 2) a z normativních vět o rozsahu 5 300 (verze 3). Verze druhá (termíny z rubrik) pokryje 95,5 % všech výskytů v normativním textu a verze třetí (samostatně stojící termíny v textu přidané k rubrikovým termínům) pokryje 98,3 %. Obě verze srovnáváme a docházíme k závěru, že verze druhá je dostatečně reprezentativní pro charakteristiku jednotlivých období na úrovni kategorií (viz graf č. 250 a násl.). V absolutních počtech všechny kategorie vzoru „S“ po roce 2000 rapidně stoupají (viz graf č. 253). Na úrovni relativních četností nejvíce stoupají po roce 1990 formální termíny a termíny vyžadující

kontext, následovány kategorií Objekty. Nejrychleji klesají Právní instituty po roce 2000 (viz grafy č. 254 a č. 255). Je zjevné, že Chaoté preferují především Objekty. Distance pro vzor „S“ na úrovni absolutních distancí jasně ukazují extrémnost období Chaotů ve vztahu ke všem předchozím obdobím (viz graf č. 258). Relativní distance prokazují, že pro Chaoty jsou nepřátelská všechna období kromě Kapitalistické reformy. Vztah Chaotů k minulosti je ovšem jen kvantitativním nárůstem struktury distancí v období Kapitalistické reformy. Režimy po roce 1990 postupují proti času a představují diskontinuitu se všemi předcházejícími režimy. Zajímavý je pro vzor „S“ především pád Právních institutů po roce 2000 (viz graf č. 269), což podporuje naše tvrzení o tom, že chudost slovníku nelze přímo spojovat s nárůstem odbornosti. Vztah k předchozím režimům pro Právní instituty popisuje graf č. 270 a jasně ukazuje podobnou strukturu režimů po roce 1990, tj. stejně nepřátelskou ke všem režimům předcházejícím. U kategorie Objekty započal jejich mírný vzestup v období Normalizace a raketově stoupal po roce 1990 (viz graf č. 274). Jak už bylo sděleno u analýzy substantiv, hlavními objekty nejsou klasické právní objekty, ale termíny jako „údaj“, „evidence“, „jméno“ apod., které posilují regulaci pohybu klasických objektů (viz tabulka č. 220). Extrémní nárůst u Objektů se týká především nových termínů (viz graf č. 278). Zlatý věk pro kategorii Instituce představovala Normalizace. Po roce 1990 dochází k jejímu poklesu (viz graf č. 284), nicméně možná překvapí, že na první místa se dostávají termíny jako „stát“, „banka“ či „unie“. Podobný pokles můžeme zaznamenat u kategorie Akce (viz graf č. 289). Pro období po roce 1960 do roku 1989 dominuje termín „zabezpečení“ a po roce 1990 „podnikání“ (viz tabulka č. 233). Celkově je pro vzor „S“ překvapující, že právních termínů je tak málo a pokryjí současně takřka všechny výskyty v normativních větách. Těžko si ovšem představit, že při tak častých změnách režimů by si uchovala stejný význam.

27. **Vzor „AS“** patří k nejzajímavějším, protože právě jeho prostřednictvím probíhá klasická právní specifikace. Verze druhá vzoru „AS“ vycházející z analýzy rubrik má 4 200 termínů a pokrývá pouze 36 % výskytů v normativních větách. Pokud ovšem budeme generovat „AS“ termíny odvozené od substantiv, dostaneme verzi třetí o rozsahu 97 200 termínů, která pokryje takřka 99 % všech výskytů. K popisu základních trendů ovšem verze 2 postačí (viz graf č. 297). Je zajímavé, že po roce 1990 dochází k celkovému poklesu tohoto vzoru (viz graf č. 295). Pro popis vzoru „AS“ jsme zavedli termín „adjektivní potence“, který pracuje s představou, kolik adjektiv jednotlivé substantivum

vygeneruje v daném období. K vzestupu adjektivní potence dochází po roce 1990 a radikálně stoupá po roce 2000 (viz graf č. 300). Adjektivní potence po roce 1990 stoupá na všech úrovních, tj. minimální (pouze 1 adjektivum viz graf č. 301), vážená (viz graf č. 302) a především maximální (viz graf č. 304). Největší počet adjektiv vzoru „AS“ se pohybuje od 10 do 20 adjektiv (viz graf č. 307). Pokud ovšem provedeme srovnání relativních četností, ukáže se, že po roce 1990 dochází k radikálnímu poklesu tohoto vzoru (viz graf č. 303). Adjektivní potence slouží k velmi přesnému rozpoznání zlomů jednotlivých režimů (viz graf č. 300). „Adjektivní rozptyl“ představuje opačný pohled, tj. kolik substantiv ve vzoru „AS“ vygeneruje adjektivum (viz graf č. 309). Adjektivní rozptyl dosáhl prvního vrcholu v období po roce 1945, pak následuje pád a od roku 1990 radikální vzestup (viz graf č. 309). V absolutních počtech výskytů dominuje adjektivum „evropský“ (viz tabulka č. 227 a č. 228). Z hlediska jednotlivých kategorií kategorie Formální, která je nejsilnější, dominovala v období Normalizace a poté po roce 2000. U Právních institutů můžeme pozorovat pokles po roce 1990 a naopak vzestup kategorií Objekt a Subjekt (viz graf č. 314). K nejfrekventovanějším „AS“ termínům vyskytujícím se pouze v daném období náleží: „župní zastupitelstvo“ pro První republiku, „zlepšovací návrh“ pro Lidodemo, „resortní arbitráž“ pro Socialistickou reformu, „plánovací proces“ pro Normalizaci, „nestátní zařízení“ pro Kapitalistickou reformu a konečně „insolvenční správce“ pro období Chaotů, podpořený termíny na prvních místech jako „insolvenční nástroj“, „insolvenční soud“ či „insolvenční řízení“ (viz tabulka č. 230). Z hlediska distancí se vzor „AS“ chová zcela odlišně od vzoru „S“. Struktura distancí se počíná měnit v období Normalizace, rapidně stoupne po roce 1990 a extrémně po roce 2000. Největší distanci ovšem představují Chaoté ve vztahu ke Kapitalistické reformě (viz graf č. 317). Distance minulé jsou zanedbatelné k distancím budoucím (viz graf č. 319). Podobně jako u vzoru „S“ Chaoté bojují proti všem a nejvíce proti období Kapitalistické reformy (viz graf č. 320). V případě kategorie Právní instituty je pro období po roce 1990 největším nepřítelem období Socialistické reformy (viz graf č. 329). Nejfrekventovanější termíny pro období Chaotů jsou „cenný papír“, „statutární orgán“ či „zdaňovací období“. Období po roce 1960 charakterizují termíny jako „sociální zabezpečení“, „invalidní důchod“, „důchodové zabezpečení“ či „nápravné opatření“. Pro kategorii Objekt taktéž platí, že nejvzdálenější Chaotům je období Kapitalistické reformy (viz graf č. 334) a kromě Normalizace jak po stránce aktivní, tak pasivní (viz graf č. 335). U aktivní distance se na prvních místech u Normalizace vyskytují termíny

jako „kulturní památka“, „hospodářský plán“ či „vodní dílo“ a u Chaotů „informační systém“, „rodné číslo“, „občanský průkaz“ či „životní prostředí“. U kategorie Subjekt jsou nejvzdálenější období Normalizace a Socialistická reforma (viz graf č. 338). Naprosto převažují termíny z období Chaotů (viz graf č. 339). Pro Normalizaci jsou typické termíny „socialistická organizace“, „společný podnik“ či „nezaopatřené dítě“, zatímco pro Chaoty to jsou „právnícká osoba“, „fyzická osoba“, „státní zaměstnanec“ či „povinná osoba“. U kategorie Instituce je pro období po roce 1990 nejvzdálenější období Socialistické reformy a Normalizace (viz graf č. 342) s tím, že ovšem dominují distance minulosti. V období Normalizace dominují termíny: „národní výbor“, „vysoká škola“, „střední škola“ či „společenská organizace“ a v období Chaotů: „členský stát“, „valná hromada“, „správní orgán“, zdravotnické zařízení“ či „zahraniční banka“. Kategorie Akce vykazuje u Chaotů nejvyšší distanci ve vztahu k Normalizaci a Normalizace ve vztahu k Socialistické reformě. Převažují ovšem distance minulosti. U Chaotů dominuje „výběrové řízení“, „drážní doprava“, „technická prohlídka“ či „roślinolékařská péče“. Naopak období Normalizace charakterizují termíny „národní bezpečnost“, „hospodářská činnost“, „investiční práce“ či „kontrolní činnost“. Celkově se zdá, že po roce 1990 jde především o kategorii Objekty, jejichž pohyb zajistí Instituce a Právní instituty jsou pro to prostředkem.

28. Vzor „SS“ je v rubrikách zastoupen 3 200 termíny a pokryje pouze 16 % výskytů v normativních větách. Verze 3 generovaná přes substantiva (4 491) ovšem pokryje 97 % výskytů s tím, že celkový počet „SS“ termínů má 132 000 položek. Je zjevné, že vzor „SS“, tj. konstrukce termínů „SS“ založená na průnících „S“ termínů, zásadně překonává vzor „AS“ ve verzi 3. Pronikání atomárních termínů je ovšem většinou vágnější a nejasnější než specifikace přes vzor „AS“. Vzor „SS“ vykazuje pravidelný vzestup. Při verzi 3 je tento vzestup radikálnější (viz graf č. 356), ale verze 2 na popis základních trendů se jeví dostatečná (viz graf č. 358). Z hlediska relativních četností sice dominuje kategorie Právní instituty s mírným poklesem od období Normalizace a vzestupem kategorie Objekty a Formální termíny (viz graf č. 360). Substantivní potence po roce 1990 stoupá ve všech absolutních výskytech (viz grafy č. 361 a násl.), kromě minimální potence, která klesá (viz graf č. 366). Z hlediska relativních četností substantivní potence upadá po roce 1990 podobně jako u vzoru „AS“ (viz graf č. 367). Obvykle největší substantivní potenci mají termíny jako „osoba“ či od roku 1961 až 1989 „organizace“. Od roku 2000 se na druhé místo dostal termín

„ministerstvo“ a „právo“ z prvních 10 zmizelo (viz tabulka č. 239). Substantivní rozptyl od roku 1945 upadá a po roce 1990 stoupá. Největší substantivní rozptyl vykazují termíny jako „případ“, „účel“ a „výjimka“ (viz tabulka č. 240). Nárůst termínů tohoto typu vykazuje až desetinásobný nárůst po roce 1990, což by mohlo svědčit o kazuistickém charakteru práva těchto období. Trendy poklesu Právních institutů a vzestupu Objektů po roce 1990 jsou obdobné jako u vzoru „AS“ (viz graf č. 373). Vytvoříme-li slovníky vzoru „SS“ pro termíny, které se vykytují pouze v daném období, zjistíme, že období Chaotů přineslo nejvíce termínů tohoto typu v historii, a to 10násobek ve srovnání s První republikou či obdobím Lidodemo (viz tabulka č. 243). Pro období Lidodemo je typickým termínem „rozsah znárodnění“, pro Normalizaci „příjem federace“, pro Kapitalistickou reformu „pracovník fondu“ a pro Chaoty „registr obyvatel“ či „subjekt údaje“. Z hlediska distancí mezi obdobími je u vzoru „SS“ pro Chaoty nejvzdálenější období Kapitalistické reformy a pro Kapitalistickou reformu období Normalizace (viz graf č. 377). U kategorie Objekty se období Chaotů radikálně vzdaluje všem předcházejícím obdobím (viz graf č. 386 a násl.), což potvrzuje výše zmiňovanou přízeň, kterou Objektům Chaoté věnují. Kategorie Subjekty v období Chaotů vykazuje nejvyšší distanci k období Kapitalistické reformy, ale Normalizace je Chaotům bližší než Socialistická reforma (viz graf č. 391). Pro kategorii Instituce platí, že období po roce 1990 vykazují nejvyšší distanci ve vztahu k Normalizaci, obdobnou jako Normalizace vykazovala ve vztahu k Socialistické reformě. Distance u kategorie Akce nevybočují z obecného trendu (viz graf č. 399).

29. Srovnáme-li rozložení kategorií v jednotlivých obdobích podle vzorů (viz tabulky č. 252 a násl.), zjistíme, že na prvním místě jsou vždy **Právní instituty**, následovány formálními termíny, s výjimkou období Chaotů, kde se na druhé místo dostávají **Objekty** (viz tabulka č. 253). V případě vzoru „S“ pokrývá slovník Chaotů 75 % kompletního slovníku pro všechna období. Jestliže budeme zkoumat, odkud se termíny vzoru „S“ vzaly, tj. které období je zavedlo jako první, dojdeme k následujícím tvrzením: 1) 57 % termínů se objevuje již v období Rakouském, 2) První republika společně s Rakouskem pokrývá již 73 % kompletního slovníku, 3) období Lidodemo a Chaoté přinesla podobné přírůstky, tj. okolo 7 % (viz tabulka č. 254). Celkově lze konstatovat, že právních termínů u nejfrekventovanějších vzorů je málo. Vzor „AS“ a „S“ se z hlediska nových termínů liší. Nejvíce „AS“ termínů pochází z Rakouska a První republiky (40 %) a klesá až na 15 % u Chaotů. Z průniků slovníků jednotlivých období

vyplývá, že každý režim si vytvoří vlastní slovník a snaží se od předešlého režimu distancovat.

30. Budeme-li hledat **termíny, které jsou společné všem obdobím**, tj. vyskytují se alespoň jednou v každém roce, zjistíme, že takových termínů je minimum. U vzoru „S“ nalezneme společných termínů 75, u vzoru „AS“ jeden a u vzoru „SS“ žádný. Jestliže srovnáme slovníky společné pro více období, dostaneme maximálně 300 společných termínů (viz tabulka č. 263 a násl.). Je tedy zřejmé, že každý režim je třeba analyzovat samostatně. I stejné termíny budou mít v různých režimech různé nebo posunuté významy. Vzhledem k celkovému malému počtu právních termínů to ani jinak není možné. Mezi společné termíny vzoru „S“ náleží na prvním místě termíny kategorie Formální jako „zákon“, „předpis“, „ustanovení“, „změna“ apod. Na druhém místě jsou termíny kategorie Právní instituty, početně o polovinu menší (viz tabulka č. 263), tedy termíny jako „právo“, „povinnost“, „správa“, „dohoda“, „výjimka“ či „rozpočet“ apod. U vzoru „AS“ jde o termín „státní správa“. Výskyty společných termínů v jednotlivých letech nám mohou učinit jasnější představu o jednotlivých obdobích. Chceme-li vidět, jak se jednotlivá období staví k novelizacím, postačí si prohlédnout pohyb slova „zákon“ v čase (viz graf č. 402 a č. 403). Extrémnost období Chaotů je jednoznačná a totéž platí o termínu „ustanovení“. Zajímavý je vzestup termínů „účel“, který počíná již v období Normalizace (viz graf č. 405). U termínů „právo“ a „povinnost“, které mají v zásadě stabilní relativní četnost s mírným vzestupem termínu „povinnost“ (viz graf č. 409 a č. 410), je zajímavé, že termín „povinnost“ překročil termín „právo“ už v Normalizaci a je tomu tak do dnes (viz graf č. 411). Termín „právo“ a zejména jeho adjektivní potence jasně určí body zásadních změn jednotlivých režimů. Zjednodušeně řečeno, každý nový režim naslibuje mnoho práv a postupně pak rozšiřuje povinnosti, což snad s výjimkou První republiky učinily všechny režimy.

31. Máme-li stručně srovnat jednotlivá období, jeví se nejvyrovnaněji období První republiky, které v zásadě pokračovalo v rakouské tradici, produkovalo stabilní počet primárních předpisů, krize řešilo na úrovni předpisů sekundárních a průniky slovníků mezi Rakouskem a První republikou se dělily na třetiny, tj. třetina nových termínů, třetina společných a třetina opuštěných. Období Lidodemo přes všechny změny na úrovni primárních předpisů neopustilo zcela prvorepublikovou tradici a na rozdíl od dalších období má k ní

nejblíže. Pro toto období je ovšem charakteristická nadprodukce sekundárních a terciárních předpisů a posílení represe. K zásadnímu zlomu došlo po roce 1960, kdy se nový režim zcela odvrátil od původní tradice a nastolil „nové“ právo. Normalizace na právním řádu období Socialistické reformy v zásadě nic nezměnila. Zákonodárná moc upadala, novelizovalo se minimálně, a když, tak pozdě. Důraz se kladl na Instituce, „zpřesňování“ terminologie a sociální opatření. Převažovalo rezortní řízení realizované sekundární a terciární legislativou. Režim Kapitalistické reformy nastolil zásadní změny, které se jakoby vrací v čase. Staví se silně negativisticky především k Socialistické reformě a Normalizaci. Nevrací se ovšem ani k První republice. Pro toto období jsou nepřátelská všechna předcházející období. Stejnou strukturu distancí přejímá období Chaotů, s výjimkou vztahu ke Kapitalistické reformě, která je mu nejbližší. Režim nastolený po roce 2000 je extrémní v mnoha ohledech. Produkci novelizací zmnohásobil do té míry, že právní režim zcela destabilizoval. Zavedl jazyk, který je eklektickým pospojováním všech minulých režimů. Ačkoliv se distancuje od období Normalizace, výsledky jeho regulace jsou obdobné. Zatímco Normalizace byla pasivní, Chaoté jsou hyperaktivní a vytvořili režim s nejvyšší mírou regulace, nikoliv co do počtu právních předpisů, ale co do jejich rozsahu. Opustili klasickou tvorbu právních norem jako obecných pravidel, ale vytvářejí seznamy a pseudotechnické normy, které prosazují zájmy konkrétních skupin. Posuzováno z hlediska analýz provedených na naší bázi, jde o nejhorší právní řád, který jsme od roku 1918 měli.¹⁶⁶ Chaoté věří, že právo je všemocné, preferují kazuistický přístup a rychlou reakci na aktuální změny ad hoc. Právo nechápou jako celek a analýzám jeho dopadu se nevěnují. Je paradoxní, že v situaci, kdy máme k dispozici technické prostředky pro racionální regulaci, se uchylujeme k primitivním představám, že právo není nic jiného než boj zájmových skupin, čímž rezignujeme na hlavní poslání práva a redukovujeme právo na moc. Celkově můžeme konstatovat, že obrázek, který v teoretické rovině popisuje Lon L. Fuller v *Morálce práva*¹⁶⁷, nejlépe odpovídá stavu proměn českého právního řádu s tím, že jeho teze lze prokázat na analýze textů právních předpisů naší databáze.

¹⁶⁶ Je ovšem třeba připomenout, že se pohybujeme v oboru úvahy právního jazyka, formálních struktur právních předpisů a legislativních technik.

¹⁶⁷ FULLER, Lon L. *Morálka práva*.

32. Za vedlejší výsledek považujeme prokázání možnosti vytvoření kompletního slovníku atomárních právních termínů. Míra složitosti tohoto problému ukazuje, že jde o zvládnutelnou úlohu. Tak jako jsme zavedli kategorizaci základních vzorů právních termínů, bude třeba provést podobnou právní kategorizaci kontextů. Kompletní slovník atomárních právních termínů je prvním krokem ke konstrukci jejich sítí a modelování fungování jednotlivých režimů. Tímto způsobem lze vytvořit operacionální teorii práva, která by byla schopna fungovat na reálných datech.

33. Do prognóz jsme se nepouštěli. Můžeme však konstatovat, že nic nesvědčí pro to, že by se současná situace mohla zlepšit. Jak jsme viděli, každý nový právní režim lze nastolit během 3 až 5 let. Předpokladem je ovšem představa, že víme, čeho chceme dosáhnout, chápeme právo jako celek, věříme v demokracii a právo, jehož cílem je spravedlnost. Jestliže ve 20. století jsme měli 6 různých právních režimů, je vysoce nepravděpodobné, že v 21. století vydržíme s režimem Chaotů.

34. Jak bylo uvedeno v úvodu, monografie se soustředí především na systémová rizika a klade si otázku, zda je náš právní řád připraven na řešení případných krizí. Analýza ukázala, že selhání práva při pandemii COVID-19, nebylo žádným excesem, ale důsledkem dlouhodobých negativních trendů, které se výrazně prohloubily po roce 2000 v tzv. období Chaotů. Nejde pouze o úpadek legislativních technik, ale především o chápání práva jako mocenského nástroje k prosazení partikulárních zájmů. Pohled na právní řád jako celek zcela postrádáme. Nekoncepčnost tvorby práva se projevuje jak v legislativních plánech či v extrémním nárůstu novelizací, tak v nahrazování obecnosti právních norem dlouhými výčty, úpadku jazyka právních předpisů, rozpadu právní terminologie atd. (viz výše). Podrobná analýza stávajícího stavu ukazuje, že pokusy o nápravu negativních trendů selhaly. Jak jsme již uvedli, nečiníme si nároky na nějaké prognózy, ale na naší bázi obsahující předpisy do roku 2022 jsme nenašli nic, co by svědčilo o zlepšení. Protože báze neustále udržujeme, můžeme konstatovat, že v letech 2023 až 2025 se stav českého právního řádu spíše zhoršil. Zlepšení nepřineslo ani zprovoznění e-Sbírky, ani zrušení tzv. obsoletních předpisů zákonem č. 276/2023 Sb. Je zcela mylná představa, že se můžeme proškrtat ke zlepšení stávajícího stavu. Cesta k nápravě spočívá především v tvorbě kvalitních předpisů. K tomu je třeba vychovat novou generaci legislativců, zavést výuku legislativy na právnických fakultách, přijmout

zákon o tvorbě práva, založit speciální státní vysokou školu pro byrokraty, ústav státní správy zabývající se koordinací legislativy atd. Známe-li negativní trendy, pak máme také představu o opatřeních, která by mohla vést k nápravě. Pokud budeme pokračovat v současných postupech, můžeme konstatovat, že na budoucí krizi náš právní řád prostě není připraven a s vysokou pravděpodobností dopadneme podobně jako v případě pandemie covid-19.

35. Pokud je nám známo, takto podrobnou analýzu právního řádu nikdo neprovedl ani v České republice ani nikde v Evropě. Je to dáno tím, že shromažďování dat se věnujeme v ÚSP AV ČR přes 40 let a podobnou databázi koncipovanou jako východisko výzkumu nikdo nemá. Projekt SYRI nám umožnil doplnění dat, využití standardního softwaru SPSS, podporu publikace výsledků atd. Bez této podpory by nebyla tato analýza možná.

36. Koncepce monografie je založena na chápání právního řádu jako celku a diachronickém přístupu. Hlavním cílem bylo nalezení indikátorů negativních trendů v českém právním řádu, což představuje první předpoklad pro opatření, která by měla omezit systémová rizika s těmito trendy spojená. Vedlejší, ale podstatný výsledek ukazuje možnost vybudování operacionální teorie práva. Spočtená míra složitosti této úlohy prokazuje, že jde o úlohu zvládnutelnou.

Věcný rejstřík

- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 2 (Formální) vzoru „AS“ pro jednotlivá období – verze 2 – § 129.3, graf č. 326
- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 3 (Právní instituty) vzoru „AS“ pro jednotlivá období – § 129.6, graf č. 330
- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 6 (Objekty) vzoru „AS“ pro jednotlivá období – verze 2 – § 129.9, graf č. 335
- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 7 vzoru „AS“ (Subjekty) – verze 2, § 129.12, graf č. 339
- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 9 (Instituce) vzoru „AS“ – verze 2, § 129.15, graf č. 343
- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 10 (Akce) – verze 2, § 129.18, graf č. 348
- Absolutní distance kategorie 2 (Formální) vzoru „AS“ pro jednotlivá období – § 129.2, graf č. 322
- Absolutní distance kategorie 2 (Formální) pro vzor „AS“ > 0 – verze 2 – § 129.2, graf č. 323
- Absolutní distance kategorie 3 (Právní instituty) vzoru „AS“ pro jednotlivá období – verze 2 – § 129.5, graf č. 328
- Absolutní distance kategorie 6 (Objekty) pro vzor „AS“ v jednotlivých obdobích – verze 2 – § 129.8, graf č. 332
- Absolutní distance kategorie 6 (Objekty) vzoru „AS“ > 0 – verze 2 – § 129.8, graf č. 333
- Absolutní distance kategorie 7 (Subjekty) vzoru „AS“ – verze 2 – § 129.11, graf č. 337
- Absolutní distance kategorie 9 (Instituce) vzoru „AS“ – verze 2, § 129.14, graf č. 341
- Absolutní distance kategorie 10 (Akce) vzoru „AS“ – verze 2, § 129.17, graf č. 346
- Absolutní distance kategorie 2 (Formální) vzoru „SS“ pro jednotlivá období – verze 2, § 137.2, graf č. 378
- Absolutní distance kategorie 3 (Právní instituty) vzoru „SS“ pro jednotlivá období – verze 2 – § 137.6, graf č. 382

- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 2 (Formální) vzoru „SS“ pro jednotlivá období – verze 2 – § 137.4, graf č. 380
- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 3 vzoru „SS“ (Právní instituty) – § 137.7, graf č. 384
- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 6 vzoru „SS“ (Objekty) – verze 2 – § 137.9, graf č. 388
- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 7 vzoru „SS“ (Subjekty) – verze 2 – § 137.12, graf č. 392
- Absolutní distance kategorie 6 (Objekty) vzoru „SS“ pro jednotlivá období – verze 2 – § 137.8, graf č. 386
- Absolutní distance kategorie 9 vzoru „SS“ (Instituce) – verze 2 – § 137.14, graf č. 394
- Absolutní distance kategorie 10 vzoru „SS“ (Akce) – verze 2 – § 137.16, graf č. 398
- Absolutní distance kategorie 7 (Subjekty) vzoru „SS“ – verze 2 – § 137.11, graf č. 390
- Absolutní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 2 – § 128.2, graf č. 315
- Absolutní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 3 – § 128.2, graf č. 316
- Absolutní pasivní a aktivní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 2 – § 128.4, graf č. 319
- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 9 vzoru „SS“ (Instituce) – verze 2 – § 137.15, graf č. 396
- Absolutní distance aktivní a pasivní kategorie 10 vzoru „SS“ (Akce) – verze 2 – § 137.17, graf č. 400
- Absolutní počet výskytů adjektiv vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích – § 125.7, tabulka č. 227
- Absolutní počty sum substantivní potence pro „SS“ verze 2 – § 131.5, graf č. 368
- Adjektiva posilující nárůst po roce 1970 – § 87.8, tabulka č. 118
- Adjektiva posilující nárůst po roce 2000 – § 87.9, tabulka č. 119
- Adjektiva s největším počtem různých substantiv – § 125.6, tabulka č. 226
- Adjektivní potence pro vzor „AS“ – § 123.1
- Adjektivní rozptyl „AS“ termínů pro verzi 3 v jednotlivých obdobích – § 125.4, graf č. 309
- Adjektivní rozptyl vzoru „AS“ – § 125.1
- Aktivní a pasivní distance absolutních četností kategorie 2 (Formální) – § 121.5, graf č. 268
- Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 3 (Právní instituty) – § 121.9, graf č. 273

- Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 6 (Objekty) – § 121.13, graf č. 278
- Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 7 (Subjekty) – § 121.17, graf č. 283
- Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 9 (Instituce) – § 121.21, graf č. 288
- Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 10 (Akce) – § 121.25, graf č. 293
- Aktivní a pasivní distance pro prvních 100 lemmat – § 90.7, tabulka č. 136
- Aktivní a pasivní distance pro vzor „S“ – § 120.3, grafy 261 až 263
- Aktivní a pasivní distance pořadí absolutních četností kategorie 7 (Subjekty) – § 121.17, graf č. 283
- Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 2 (Formální) – § 121.5, graf č. 267
- Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 3 (Právní instituty) – § 121.9, graf č. 272
- Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 6 (Objekty) – § 121.13, graf č. 277
- Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 7 (Subjekty) – § 121.17, graf č. 282
- Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 9 (Instituce) – § 121.21, graf č. 287
- Aktivní a pasivní distance relativních četností kategorie 10 (Akce) – § 121.25, graf č. 292
- Aktivní a pasivní distance relativních četností mezi obdobími pro vzor „SS“ – verze 2 – § 136.3, graf č. 376
- Aktivní a pasivní distance absolutních četností mezi obdobími pro vzor „SS“ – verze 2 – § 136.3, graf č. 377
- „AS“ termíny nejfrekventovanější pouze v jednom období – § 127.2, tabulka č. 230
- „AS“ termíny odlišují orientaci jednotlivých období – § 138.5
- Automatické rozpoznání hypertextových odkazů – § 32.2
- Báze právních předpisů pro vědecké účely – § 1.5
- Blížkost První republiky a období 1945–1989 z hlediska věcného zařazení u primárních předpisů – § 57.2, graf č. 63
- Bod 0 – § 2.3
- Bohatost slovníku – § 78.1, graf č. 172

- Bohatost nejdůležitějších primárních předpisů – § 78.2, tabulka č. 61
- Bohatství, rozptyl a koncentrace českých významových lemmat – § 81.4, tabulka č. 72
- Císařský patent č. 153/1849 Ř. z., o Říšském zákoníku – § 3.2
- Cizí slova a zkratky bez tečky – § 69.9, graf č. 101, graf č. 102
- Časové údaje – § 10
- Části právního předpisu – § 29.3
- Česká významová lemmata vyskytující se pouze v jednom období – § 89.1
- Četnost lemmat jen pro jedno období – § 89.3, tabulka č. 130
- Definice paragrafů – § 14.2
- Definice slova – § 18.1, § 69.1
- Definice věty ve formálním smyslu – § 30.1, § 71.1
- Délka malého přechodného období 1960 a 1969 – § 53.1
- Délka normativních vět – § 71.3, graf č. 115, § 71.4, graf č. 116, graf č. 117
- Délka poznámek – § 72.3, graf č. 123
- Délka přechodného období – § 52.4
- Délka textů primárních předpisů – § 69.4, graf č. 99, § 76.1
- Délka vět na paragraf – § 71.5, graf č. 118, graf č. 119
- Den rozeslání částky sbírky – § 3.4, § 3.16
- Derogace – § 16.1
- Distance absolutních četností mezi obdobími kategorie 2 (Formální) – § 121.4, graf č. 266
- Distance absolutních četností kategorie 3 (Právní instituty) – § 121.8, graf č. 271
- Distance adjektiv kategorie 1 (Právní) – § 101.1, graf č. 229, tabulka č. 177
- Distance adjektiv kategorie 2 (Odvětví) – § 102.1, graf č. 230, tabulka č. 180
- Distance adjektiv kategorie 3 (Území) – § 103.1, graf č. 231, tabulka č. 183
- Distance adjektiv kategorie 4 (Způsob) – § 104.1, graf č. 232, tabulka č. 186
- Distance adjektiv kategorie 8 (Hodnocení) – § 105.1, graf č. 233, tabulka č. 189
- Distance adjektiv kategorie 9 (Odkaz) – § 106.1, graf č. 134 a tabulka č. 192
- Distance jednotlivých období pro vzor „S“ – § 120.1, graf č. 258 a graf č. 259
- Distance kategorií od období Soc. reformy – § 129.20, graf č. 351
- Distance kategorií od období Normalizace – § 129.20, graf č. 352
- Distance kategorií od období Kap. reformy – § 129.20, graf č. 353
- Distance mezi kategoriemi pro vzor „AS“ – § 129.1
- Distance mezi kategoriemi pro vzor „SS“ – § 137.1
- Distance mezi obdobími pro vzor „S“, kategorie 2 (Formální znaky) – § 121.2, graf č. 264

Distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – § 128.1

Distance pořadí absolutních četností kategorie 6 (Objekty) – § 121.12, graf č. 276

Distance pořadí absolutních četností kategorie 7 (Subjekty) – § 121.16, graf č. 281

Distance pořadí absolutních četností kategorie 9 (Instituce) – § 121.20, graf č. 286

Distance pořadí absolutních četností kategorie 10 (Akce) – § 121.24, graf č. 291

Distance pořadí absolutních četností mezi obdobími pro vzor „SS“ – verze 2 – § 136.2, graf č. 374

Distance relativních četností mezi obdobími kategorie 2 (Formální) – § 121.4, graf č. 265

Distance relativních četností kategorie 3 (Právní instituty) – § 121.8, graf č. 270

Distance relativních četností kategorie 6 (Objekty) – § 121.12, graf č. 275

Distance slovníků lemmat s četností vyšší než 1 – § 90.3, graf č. 212

Distance sloves kategorie 1 (Modální) – § 107.1, graf č. 235, tabulka č. 195

Distance sloves kategorie 2 (Modifikační) – § 108.1, graf č. 236, tabulka č. 198

Distance sloves kategorie 3 (Modus) – § 109.1, graf č. 237, tabulka č. 201

Distance sloves kategorie 4 (Akce) – § 110.1, graf č. 238, tabulka č. 204

Distance sloves kategorie 5 (Právní) – § 111.1, graf č. 239, tabulka č. 207

Distance společných lemmat podle slovních druhů – § 91.3, tabulka č. 14

Distance substantiv kategorie 1 (Předpis) – § 92.1, graf č. 220, tabulka č. 150

Distance substantiv kategorie 2 (Odkaz) – § 93.1, graf č. 221, tabulka č. 153

Distance substantiv kategorie 3 (Subjekt) – § 94.1, graf č. 222, tabulka č. 156

Distance substantiv kategorie 4 (Čas) – § 95.1, graf č. 223, tabulka č. 159

Distance substantiv kategorie 5 (Instituce) – § 96.1, tabulka č. 162

Distance substantiv kategorie 6 (Institut) – § 97.1, tabulka č. 165

Distance substantiv kategorie 7 (Akce) – § 98.1, graf č. 226, tabulka č. 168

Distance substantiv kategorie 8 (Objekt) – § 99.1, graf č. 227, tabulka č. 171

Distance substantiv kategorie 11 (Modus) – § 100.1, graf č. 228, tabulka č. 174

Distance relativních četností kategorie 7 (Subjekt) – § 121.16, graf č. 280

Distance relativních četností kategorie 9 (Instituce) – § 121.20, graf č. 285

Distance relativních četností kategorie 10 (Akce) – § 121.24, graf č. 290

Distance relativních četností mezi obdobími pro vzor „SS“ – verze 2 – § 136.2, graf č. 375

Dlouhé zákony skupiny 8 – § 76.8, tabulka č. 56

Druhá vrstva digitalizovaného textu – § 20.4, 20.5

Druhy struktur právních dokumentů – § 18.2

Elektronický systém Sbírky zákonů – § 3.23, § 3.26

Empirický výzkum práva – § 1.3

Euklidovská distance – § 90.1

Exaktní metody v právu – § 1.2

Extrémní charakter období po roce 2000 – § 53.9, graf č. 46, graf č. 47, graf č. 48

Extrémní nadprodukce vyhlášek po roce 2000 – § 54.6, graf č. 52

Extrémní nárůst počtu paragrafů, odstavců a písmen po roce 1990 – § 70.9, graf č. 111

Extrémní novelizování po roce 1990 – § 66.4

Forma publikace Říšského zákoníku – § 29.1

Formální struktura slovníků – § 90.2, tabulka č. 133

Formální termíny a Právní instituty v časové řadě – § 119.2, graf č. 255

Grafy popisující rozložení předpisů podle bohatství slovníku do skupin 1 až 9 – § 78.4, graf č. 173 až graf č. 180, tabulka č. 63

Graf popisující rozměry předpisů – § 38, graf č. 1

Grafy popisující rozložení předpisů podle délky textů – § 76.5, graf č. 153 až graf č. 161

Grafy popisující rozložení slovníků do skupin 1 až 8 – § 77.4, graf č. 163 až graf č. 170

Grafy průníků slovníků českých významových lemmat pro jednotlivá období – § 83.3, graf č. 201 až graf č. 206

Hierarchie částí právního textu – § 29.7

Hlavní kategorie vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích založené na absolutních četnostech – verze 2 – § 126.2, graf č. 311

Hlavní kategorie vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích založené na absolutních četnostech – verze 3 – § 126.2, graf č. 312

Hlavní kategorie vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích založené na relativních četnostech – verze 2 – § 126.3, graf č. 313

Hlavní kategorie vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích založené na relativních četnostech – verze 3 – § 126.3, graf č. 314

Hlavní kategorie vzoru „SS“, verze 3 – relativní četnosti – § 130.4, graf č. 360

Hlavní kategorie vzoru „SS“, verze 3 – absolutní četnosti – § 130.4, graf č. 359

Hlavní kategorie vzoru „SS“ založené na absolutních četnostech – verze 2 – § 134.2, graf č. 371

Hlavní kategorie vzoru „SS“ založené na absolutních četnostech – verze 3 – § 134.2, graf č. 372

Hlavní kodexy recipované z Rakouska-Uherska – § 2.8

Hlavní producenti vyhlášek v letech 1918–1989 – § 60.2, tabulka č. 29

Hlavní producenti vyhlášek v letech 1990–2022 – § 61.1, tabulka č. 30
Hlavní závěry z analýzy právních odvětví – § 56.17
Hypertextové novelizace celých předpisů – § 73.6, graf č. 128
Hypertextové odkazy – § 32.1, § 32.3, § 73.1
Charakteristika obsahu předpisu – § 11.3
Chyby v bázích – § 34.3
Index první změny – § 67.1, tabulka č. 41
Informace vložené do textu předpisů – § 18.3
Interní číslování předpisů – § 6, 6.2
Interpretace distancí pro vzor „S“ – 120.2
Jádru právního řádu – § 69.1
Jediným termínem společným pro všechny roky je „státní správa“ – § 139.5
Jednoslovné právní termíny – § 26
Jednoznačná identifikace – § 6.1, 6.3
Je třeba analyzovat každý režim odděleně – § 139.7
Kategorizace českých významových lemmat – § 85.1, tabulka č. 97
Kategorizace do právních odvětví – § 55.1
Kategorizace primárních předpisů – § 36.7, tabulka č. 3
Kategorie slovnědruhových vzorců – § 116.3, tabulka č. 217
Kategorie s extrémním nárůstem po roce 2000 – § 118.4, graf č. 253
Kategorie pro společná substantiva – § 85.2, tabulka č. 98 a tabulka č. 99
Kategorie pro společná verba – § 88.1, tabulka č. 120 až tabulka č. 122
Kategorizace předpisů podle věcného zařazení – § 57.1, tabulka č. 18
Kategorizace sekundárních předpisů – § 36.8, tabulka č. 4
Kategorizace terciárních předpisů – § 36.8, tabulka č. 5
Kategorizace typů předpisů – § 36.4, tabulka č. 2
Kategorie vzoru „AS“ – § 126.1
Kategorie vzoru „SS“ – § 134.1
Kategorie vzoru „SS“ založené na relativních četnostech – verze 2 – § 134.3, graf č. 373
Kolokace – § 26.6
Kombinace právních a lingvistických přístupů – § 31.3
Koncepce Říšského zákoníku – § 3.2
Kontinuální nárůst substantiv – § 80.4, graf č. 188, graf č. 189
Korelace mezi paragrafy a rozměrem u sekundárních předpisů – § 47.10
Korelace mezi paragrafy zákonů a sekundárních předpisů – § 48.10
Korelace mezi produkcí a rušením předpisů – § 62.3

- Korelace mezi rozměrem ústavních zákonů a počtem paragrafů – § 45.2
- Korelace mezi rozměrem zákonů a počtem paragrafů – § 46.9
- Korelace počtu a délky poznámek – § 72.4
- Korelace všech slov a tiskových či hypertextových znaků – § 69.6
- Kvantitativní popis všech českých významových lemmat v jednotlivých obdobích – § 84.3, tabulka č. 89 až tabulka č. 93
- Kvantitativní popis slovníků z rubrik – § 114.1
- Kvantitativní přehled společných českých významových lemmat pro všechna období – § 84.1
- Legislativní inflace – § 1.4, 1.5
- Legislativní pravidla vlády – § 3.25, § 27.1
- Lemma – § 24.1, § 80.1
- Lemmatizace – § 24
- Lemma v užším smyslu – § 24.4
- Lingvistická proměnná „Změna“ – § 82.4, tabulka č. 81
- Malá období z hlediska právních odvětví – § 56.1
- Malá přechodná období 1960, 1969, 2000 (sekundární předpisy) – § 53.8, graf č. 47, graf č. 48
- Malá přechodná období 1960, 1969, 2000 (zákony) – § 53.6, graf č. 45, graf č. 46
- Malé přechodné období 1960 a 1969 (vyhlášky) – § 53.4, graf č. 44
- Malé přechodné období 1960 a 1969 (zákony) – § 53.1, graf č. 42, graf č. 43
- Medián a modus u počtu paragrafů v jednotlivých letech – § 70.3, graf č. 105
- Metody analýzy vzoru „S“ – § 117.1, graf č. 248, graf č. 249
- Metody analýzy vzoru „AS“ – § 122.1
- Metody analýzy vzoru „SS“ – § 130.1
- Mezinárodní smlouvy – § 51.1
- „Míra podobnosti“ mezi obdobími 1990–1999 a 2000–2022 u vyhlášek podle věcného zařazení – § 59.12, graf č. 71
- „Míra podobnosti“ nařízení vlády pro podobdobí 1918–2022 – § 56.14, graf č. 62
- „Míra podobnosti“ nařízení vlády pro podobdobí 1945–1989 – § 56.4, graf č. 57
- „Míra podobnosti“ podobdobí na úrovni věcného zařazení v letech 1945–1989 – § 58.2, graf č. 66
- „Míra podobnosti“ primárních předpisů pro podobdobí 1945–1989 – § 56.3, graf č. 56
- „Míra podobnosti“ režimů u nařízení vlády z hlediska právních odvětví – § 55.7, graf č. 54

- „Míra podobnosti“ režimů u primárních předpisů z hlediska právních odvětví – § 55.5, graf č. 53
- „Míra podobnosti“ režimů u vyhlášek z hlediska právních odvětví – § 55.9, graf č. 55
- „Míra podobnosti“ vyhlášek a terciárních předpisů pro obdobích 1945–1989 – § 56.8, graf č. 59
- „Míra podobnosti“ vyhlášek a terciárních předpisů pro všechna obdobích 1945–2022, § 56.10, graf č. 60
- „Míra podobnosti“ vyhlášek pro období 1918–2022 z hlediska věcného zařazení – § 57.7, graf č. 65
- „Míra podobnosti“ vyhlášek pro obdobích 1945–1989 – § 56.6, graf č. 58
- Modifikace – § 16.2
- Modifikace právních předpisů – § 65.1
- Možnost kompletního souboru všech atomárních právních termínů – § 138.1
- Nadprodukce novelizací po roce 1990 – § 41.3
- Nadprodukce z hlediska nezrušených předpisů se nevyskytuje – § 63.4, graf č. 80
- Nadprodukce zákonů po roce 1999 – § 46.5, graf č. 18
- Nahlížení na právo jako na celek – § 32.4
- Nárůst adjektiva „evropský“ vzoru „AS“ v sumách relativních četností – § 125.8, graf č. 310
- Nárůst adjektiva „evropský“ vzoru „AS“ v sumách relativních četností – § 125.9, tabulka č. 228
- Nárůst resortismu po roce 1945 – § 49.7, graf č. 32, graf č. 29, graf č. 31
- Nárůst vzoru „S“ po roce 2000 – § 117.5, graf č. 248
- Nárůsty adjektiv v období Normalizace – § 80.5, graf č. 190, graf č. 191
- Nařízení s největším počtem paragrafů – § 43.7
- Návrat k jediné centrální sbírce předpisů – § 3.2
- Návrat ke koncepci Říšského zákoníku – § 3.16
- Názvy novelizací – § 9.2
- Nedigitalizovaný text – § 20.2
- Nejčastěji novelizované paragrafy – § 73.9, tabulka č. 47
- Nejčastěji novelizované předpisy – § 73.10, tabulka č. 48
- Nejdéší zákony skupiny 9 – § 76.7, tabulka č. 55
- Nejdůležitější ústavní zákony – § 45.3
- Nejfrekventovanější „AS“ termíny – § 127.1
- Nejfrekventovanější „SS“ termíny – § 135.1, tabulka č. 241

- Nejfrekventovanější cizí slova – § 69.12
- Nejfrekventovanější česká slova – § 69.13
- Nejfrekventovanější česká významová lemmata společného slovníku – § 84.2, tabulka č. 88
- Nejfrekventovanější adjektiva 1. kategorie (Právní) – § 87.2, tabulka č. 112
- Nejfrekventovanější adjektiva 2. kategorie (Odvětví) – § 87.3, tabulka č. 113
- Nejfrekventovanější adjektiva 3. kategorie (Území) – § 87.4, tabulka č. 114
- Nejfrekventovanější adjektiva 4. kategorie (Způsob) – § 87.5, tabulka č. 115
- Nejfrekventovanější adjektiva 8. kategorie (Hodnocení) – § 87.6, tabulka č. 116
- Nejfrekventovanější adjektiva 9. kategorie (Odkaz) – § 87.7, tabulka č. 117
- Nejfrekventovanější lemmata z rubrik – § 114.3, tabulka č. 212
- Nejfrekventovanější lematizovaná spojení prvních 20 vzorů – § 115.5, tabulka č. 216
- Nejfrekventovanější slova vyskytující se pouze v jednom velkém období – § 89.5, tabulka č. 132
- Nejfrekventovanější slovnědruhovné vzorce – § 115.2, tabulka č. 215
- Nejfrekventovanější slovnědruhový vzorec – § 115.4
- Nejfrekventovanější slovotvary z rubrik – § 114.2, tabulka č. 211
- Nejfrekventovanější společná adjektiva – § 87.1, tabulka č. 109 až tabulka č. 111
- Nejfrekventovanější společné termíny vzoru „S“ v obdobích – § 139.3, tabulka č. 264
- Nejfrekventovanější substantiva 1. kategorie (Předpis) – § 86.1, tabulka č. 100
- Nejfrekventovanější substantiva 2. kategorie (Odkaz) – § 86.2, tabulka č. 101
- Nejfrekventovanější substantiva 3. kategorie – (Subjekt) § 86.3, tabulka č. 102
- Nejfrekventovanější substantiva 4. kategorie – (Čas) – § 86.4, tabulka č. 103
- Nejfrekventovanější substantiva 5. kategorie – (Instituce) – § 86.5, tabulka č. 104
- Nejfrekventovanější substantiva 6. kategorie – (Institut) – § 86.6, tabulka č. 105
- Nejfrekventovanější substantiva 7. kategorie – (Akce) – § 86.7, tabulka č. 106
- Nejfrekventovanější substantiva 9. kategorie – (Objekt) – § 86.8, tabulka č. 107
- Nejfrekventovanější substantiva 11. kategorie – (Modus) – § 86.9, tabulka č. 108
- Nejfrekventovanější termíny kategorie 2 (Formální) – § 121.3
- Nejfrekventovanější termíny kategorie 3 (Právní instituty) – § 121.7, tabulka č. 219
- Nejfrekventovanější termíny kategorie 6 (Objekty) – § 121.11, tabulka č. 220
- Nejfrekventovanější termíny kategorie 7 (Subjekty) – § 121.15, tabulka č. 221
- Nejfrekventovanější termíny kategorie 9 (Instituce) – § 121.19, tabulka č. 222
- Nejfrekventovanější termíny kategorie 10 (Akce) – § 121.23, tabulka č. 223
- Nejfrekventovanější verba 1. kategorie (Modální) – § 88.2, tabulka č. 123

- Nejfrekventovanější verba 2. kategorie (Modifikace) – § 88.3, tabulka č. 124
 Nejfrekventovanější verba 3. kategorie (Modus) – § 88.4, tabulka č. 125
 Nejfrekventovanější verba 4. kategorie (Akce) – § 88.5, tabulka č. 126
 Nejfrekventovanější verba 5. kategorie (Právní) – § 88.6, tabulka č. 127
 Nejfrekventovanější významové sémantické skupiny z rubrik – § 114.4, tabulka č. 213
 Nejfrekventovanější zkratky bez tečky – § 69.10, graf č. 101
 Nejfrekventovanější zkratky s tečkou – § 69.11
 Nejčastěji měněné předpisy – § 66.1, tabulka č. 31
 Nejcitovanější paragrafy – § 73.13, tabulka č. 50
 Nejrozměrnější nařízení – § 40.2
 Nejrozměrnější vyhlášky – § 41.2
 Nejrozměrnější zákony – § 39.2
 Nejrozměrnější zákony Rakouska-Uherska – § 39.3
 Nejrozsáhlejší slovníky primárních předpisů – § 77.5, tabulka č. 59
 Nejvyšší adjektivní potence prvních 5 termínů „AS“ v roce pro vzor „AS“ – verze 3 – § 123.3, graf č. 303
 Nejvyšší adjektivní potence prvního termínu „AS“ v roce pro vzor „AS“ – verze 3 – § 123.3, graf č. 304
 Neuralgické body českého právního řádu (§) – § 73.13
 Nevyjasněnost právní reformy po roce 1990 – § 52.6
 Nezávazná digitální forma předpisů – § 3.20
 Nezávazné části právního předpisu – § 29.4
 Nezrušené předpisy – § 63.1
 Nezrušené primární předpisy od roku 1918 – § 64.1, graf č. 81
 Nezrušené předpisy od roku 1918 (počty) – § 63.3, graf č. 79
 Nominalizace – § 81.2, tabulka č. 68 a tabulka č. 69
 Norma pro umístění tiskových značek – § 27.3, § 28, 28.3
 Normativní ukončení režimu registrace předpisů ve sbírkách – § 3.21
 Normativní věta – § 71.1, § 75.1
 Novelizace poznámek – § 72.7
 Novelizace Říšského zákoníku – § 3.8
 Novelizace zákona č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů – § 3.24
 Novelizační odkazy – § 73.2
 Numeralizace textu – § 33.3
 Objekty a formální termíny vzoru „S“ – § 119.1, graf č. 254
 Obsoletní předpisy – § 2.1, 2.11

- Opuštění principu jedné centrální sbírky – § 3.19
- Opuštění principu zmocnění k vydání úplného znění – § 3.18
- Parametry k rozměrům předpisů – § 37.2 až 37.6
- Parametry studované báze – § 32.4
- Počet dokumentů analyzovaných sbírek – § 35.3
- Počet normativních vět – § 71.2, graf č. 114
- Počet vět na paragraf – § 71.5, graf č. 118
- Počty a délka normativních vět v 6leté periodě – § 71.6, graf č. 120, graf č. 121
- Počty bodů v jednotlivých letech – § 70.8, graf č. 109
- Počty hypertextových derogací na paragraf – § 73.4, graf č. 126
- Počty hypertextových novelizačních odkazů na paragrafy – § 73.3, graf č. 125
- Počty lemmat vyskytujících se pouze v jednom období – § 89.2, tabulka č. 129
- Počty modifikací – § 65.1, graf č. 83
- Počty novelizací primárních předpisů – § 65.3, graf č. 84
- Počty novelizačních bodů po roce 2000 – § 70.5, graf č. 106
- Počty nových termínů budoucího období, vzor „S“ – § 138.8, tabulka č. 260
- Počty odstavců v jednotlivých letech – § 70.6, graf č. 107
- Počty paragrafů v 6leté periodě – § 70.10, graf č. 112
- Počty paragrafů v jednotlivých letech – § 70.2, graf č. 103
- Počty písmen v jednotlivých letech – § 70.7, graf č. 108
- Počty poznámek – § 72.2, graf č. 122
- Počty slovněduhových vzorců z rubrik – § 115.1
- Počty termínů v jednotlivých kategoriích vzoru „S“ – § 121.26, tabulka č. 224
- Počty zrušených termínů v budoucím období, vzor „S“ – § 138.9, tabulka č. 261
- Podobdobí 1945–1959 se výrazně odlišuje od období 1960–1989 – § 58.7, graf č. 68
- Podobdobí 1990–1999 a 2000–2022 pro primární předpisy podle věcného zařazení – § 58.3, tabulka č. 23
- Podobdobí v rozmezí 1945–1989 podle věcného řazení (primární předpisy) – § 58.1, tabulka č. 22
- Podobnost slovníků jednotlivých období – § 90
- Pokles počtu mezinárodních smluv po roce 2010 – § 51.3, graf č. 35
- Pokles podílu příslovcí v normativních větách – § 80.7, graf č. 194, graf č. 195
- Pokles podílu sloves v normativních větách – § 80.6, graf č. 192, graf č. 193, graf č. 196 až graf č. 200
- Poměr minimálních substantivních potencií ke slovníku vzoru „SS“ – verze 2 – § 131.3, graf č. 366

- Popis adjektiv v jednotlivých letech – § 80.5, graf č. 190, graf č. 191
Popis sloves v jednotlivých letech – § 80.6, graf č. 192, graf č. 193
Porovnání všech kategorií na prvních 10 termínech u vzorů „SS“ a „AS“ – verze 2 – § 135.11, tabulka č. 251
Platnost zákonů § 9 ABGB – § 2.2
Postup oprav slov při digitalizaci pomocí OCR – § 21
Pořadí nejsilnějších právních odvětví – § 56.15
Poznámky pod čarou – § 72.1
Pragmatická struktura textu – § 31.1
Pragmatické struktury podporují efektivní vyhledávání – § 31.4
Pravidla pro rozpoznání právních částí textu – § 29.5
Pravidlo nutné příslušnosti slova ke struktuře – § 29.8
Právní norma – § 13.1
Právní režimy seříděné podle distance – § 90.5, tabulka č. 135
Právní termíny „AS“ s největší adjektivní potencií – § 124.1
Právní termíny s nejvyšší adjektivní potencií – § 124.1, tabulka č. 225
Právní termíny „SS“ s největší substantivní potencií – § 132.1, tabulka č. 239
Problém právních odvětví – § 13
Procenta pomocných znaků v normativních větách – § 75.3, graf č. 142
Procenta převážení budoucího období ve společných slovnících, vzor „S“ – § 138.6, tabulka č. 257
Procenta převážení budoucího období ve společných slovnících, vzor „AS“ – § 138.7, tabulka č. 259
Procento arabských číslic v jednotlivých letech – § 74.2, graf č. 134
Procento arabských číslic v normativních větách – § 75.5, graf č. 144
Procento cizích slov – § 74.6, graf č. 139
Procento českých slov v jednotlivých letech – § 74.3, graf č. 135
Procento českých slov v normativních větách – § 75.6, graf č. 146
Procento novelizací ve vztahu k délce textu skupin 3 až 6 – § 80.2, tabulka č. 64
Procento novelizací z celkového počtu produkce primárních předpisů – § 65.7, graf č. 87
Procento pomocných znaků v jednotlivých letech – § 74.2, graf č. 132, graf č. 133
Procento tiskových a hypertextových značek – § 74.5, graf č. 138
Procento zkratk v jednotlivých letech – § 74.4, graf č. 136, graf č. 137
Procento zkratk v normativních větách – § 75.7, graf č. 148, graf č. 150
Procentuální přírůstky nezrušených primárních předpisů v jednotlivých letech – § 64.2, graf č. 82

- Procentuální přírůstky nezrušených předpisů v jednotlivých letech – § 63.4, graf č. 80
- Procentuální zastoupení jednotlivých typů předpisů v bázi – § 54.1
- Produkce derogací do 3 předcházejících období – § 62.7, graf č. 76
- Produkce mezinárodních smluv (počet) – § 51.2, graf č. 35
- Produkce podle typů předpisů od roku 1945 (rozměry s přílohami) – § 54.6, graf č. 52
- Problém věcného zařazení – § 12
- Produkce předpisů v jednotlivých letech – § 44.1, graf č. 9, graf č. 10
- Produkce předpisů v počtech – § 44.2, graf č. 9
- Produkce předpisů v počtech paragrafů – § 44.6, graf č. 12
- Produkce předpisů v rozměrech – § 44.3, graf č. 10
- Produkce sekundárních předpisů (počty) – § 47.2, graf č. 20, § 47.8, graf č. 25
- Produkce sekundárních předpisů (rozměr) – § 47.4, graf č. 21, graf č. 23
- Produkce sekundárních předpisů (rozměr s přílohami) – § 47.5, graf č. 22, graf č. 24
- Produkce ústavních zákonů (počet paragrafů) – § 45.1, graf č. 15
- Produkce ústavních zákonů (rozměr) – § 45.1, graf č. 14
- Produkce vyhlášek a terciárních předpisů v letech 1918–2022 – § 60.1, tabulka č. 28
- Produkce zákonů (počet) – § 46.1, graf č. 16
- Produkce zákonů v počtech paragrafů – § 46.6, graf č. 19
- Produkce zákonů v rozměrech včetně příloh – § 46.4, graf č. 18
- Proměnná rejstříku Autor – § 8
- Proměnná rejstříku Název – § 9
- Proměnná rejstříku Typ – § 7
- Proměnné rejstříku – § 6 a násl.
- Průniky období Chaotů s ostatními obdobími – § 83.4, graf č. 207 až graf č. 211
- Průniky slovníků jednotlivých období, vzor „S“ – § 138.4, tabulka č. 254
- Průniky slovníků jednotlivých období, vzor „AS“ – § 138.5, tabulka č. 255
- První členění jednotlivých období podle ústav – § 45.4
- Prvních 15 aktivních a pasivních lemmat – § 90.8, tabulka č. 137 až tabulka č. 139
- Prvních 15 aktivních a pasivních lemmat mezi dvěma obdobími – § 91.4, tabulka č. 142 až tabulka č. 149
- Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv pro kategorii 1 (Právní) – § 101.2, tabulka č. 178 a tabulka č. 179

- Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv pro kategorii 2 (Odvětví) – § 102.2, tabulka č. 181 a tabulka č. 182
- Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv pro kategorii 3 (Území) – § 103.2, tabulka č. 184 a tabulka č. 185
- Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv pro kategorii 4 (Způsob) – § 104.2, tabulka č. 187 a tabulka č. 188
- Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv pro kategorii 8 (Hodnocení) – § 105.2, tabulka č. 190 a tabulka č. 191
- Prvních 15 aktivních a pasivních adjektiv pro kategorii 9 (Odkaz) – § 106.2, tabulka č. 193 a tabulka č. 194
- Prvních 15 aktivních a pasivních sloves pro kategorii 1 (Modální) – § 107.2, tabulka č. 196 a tabulka č. 197
- Prvních 15 aktivních a pasivních sloves pro kategorii 2 (Modifikační) – § 108.2, tabulka č. 199 a tabulka č. 200
- Prvních 15 aktivních a pasivních sloves pro kategorii 3 (Modus) – § 109.2, tabulka č. 202 a tabulka č. 203
- Prvních 15 aktivních a pasivních sloves pro kategorii 4 (Akce) – § 110.2, tabulka č. 205 a tabulka č. 206
- Prvních 15 aktivních a pasivních sloves pro kategorii 5 (Právní) – § 111.2, tabulka č. 208 a tabulka č. 209
- Prvních 10 aktivních a pasivních substantiv pro kategorii 1 (Předpis) – § 92.2, tabulka č. 151, tabulka č. 151 a tabulka č. 152
- Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv pro kategorii 2 (Odkaz) – § 93.2, tabulka č. 154 a tabulka č. 155
- Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv pro kategorii 3 (Subjekt) – § 94.2, tabulka č. 157 a tabulka č. 158
- Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv pro kategorii 4 (Čas) – § 95.2, tabulka č. 160 a tabulka č. 161
- Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv pro kategorii 5 (Instituce) – § 96.2, tabulka č. 163 a tabulka č. 164
- Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv pro kategorii 6 (Institut) – § 97.2, tabulka č. 166 a tabulka č. 167
- Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv pro kategorii 7 (Akce) – § 98.2, tabulka č. 169 a tabulka č. 170
- Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv pro kategorii 8 (Objekt) – § 99.2, tabulka č. 172 a tabulka č. 173

- Prvních 15 aktivních a pasivních substantiv pro kategorii 11 (Modus) – § 100.2, tabulka č. 175 a tabulka č. 176
- Prvních 10 nejčastěji měněných předpisů v jednotlivých obdobích – § 66.3, tabulka č. 32 až 40
- Prvních 10 nejfrekventovanějších lemmat pouze v jednom období – § 89.3, tabulka č. 131
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ metatermínů (kategorie 1) – verze 2 – § 127.4, tabulka č. 232
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ bezkontextuálních termínů (kategorie 2) – verze 2 – § 127.5, tabulka č. 233
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů kategorie „Právní instituty“ (kategorie 3) – verze 2 – § 127.6, tabulka č. 234
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů kategorie „Objekt“ (kategorie 6) – verze 2 – § 127.7, tabulka č. 235
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů kategorie „Subjekt“ (kategorie 7) – verze 2 – § 127.8, tabulka č. 236
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů kategorie „Instituce“ (kategorie 9) – verze 2 – § 127.9, tabulka č. 237
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „AS“ termínů kategorie „Akce“ (kategorie 10) – verze 2 – § 127.10, tabulka č. 238
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ bezkontextuálních termínů (kategorie 2) – verze 2 – § 135.5, tabulka č. 245
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ metatermínů (kategorie 1) – verze 2 – § 135.4, tabulka č. 244
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ termínů kategorie „Právní instituty“ (kategorie 3) – verze 2 – § 135.6, tabulka č. 246
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ termínů kategorie „Objekt“ (kategorie 6) – verze 2 – § 135.7, tabulka č. 247
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ termínů kategorie „Subjekt“ (kategorie 7) – verze 2 – § 135.8, tabulka č. 248
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ termínů kategorie „Instituce“ (kategorie 9) – verze 2 – § 135.9, tabulka č. 249
- Prvních 10 nejfrekventovanějších „SS“ termínů kategorie „Akce“ (kategorie 10) – verze 2 – § 135.10, tabulka č. 250
- Prvních 100 významových lemmat – § 82.1, tabulka č. 73
- Předpisy nejčastěji novelizující – § 73.11, tabulka č. 49
- Předpisy s největším počtem paragrafů – § 43.5, § 70.11, tabulka č. 45

- Předpisy s největším počtem vět – § 71.7, tabulka č. 46
- Přehled lemmat v jednotlivých obdobích – § 81.1, tabulka č. 67
- Přehled platných právních předpisů 1985 – § 2.1
- Přehled předpisů s nejrozsáhlejšími slovníky – § 77.6, tabulka č. 60
- Přehled typů slov z normativních vět – § 75.2, tabulka č. 52
- Přehled významových lemmat z prvních 100 vyskytujících se pouze v daném období – § 82.3, tabulka č. 74 až tabulka č. 80
- Přehled zpřesněných období – § 53.10
- Přechodná období – § 45.5, § 46.2, graf č. 16, § 46.8
- Převaha pokrytí kompletního slovníku „S“ termínů v období Chaotů – § 138.2, tabulka č. 252
- Příklady aktivních a pasivních distancí – § 129.4
- Rakouské předpisy s největším počtem paragrafů – § 43.6
- Reálné funkce proměnných rejstříku – § 5.1
- Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 6 (Objekty) vzoru „AS“ pro jednotlivá období – verze 2 – § 129.9, graf č. 336
- Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 9 (Instituce) vzor „AS“ > 0 – verze 2 – § 129.15, graf č. 345
- Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 7 (Subjekty) vzoru „AS“ – verze 2 – § 129.12, graf č. 340
- Relativní distance aktivní a pasivní kategorie 9 (Instituce) vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích – verze 2, § 129.15, graf č. 344
- Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 10 (Akce) – verze 2 – § 129.18, graf č. 349
- Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 10 (Akce) vzoru „AS“ > 0 – verze 2 – § 129.18, graf č. 350
- Relativní distance aktivní a pasivní kategorie 2 (Formální) pro jednotlivá období – verze 2 – § 129.3, graf č. 327
- Relativní distance kategorií 2 (Formální) pro jednotlivá období – § 129.3, graf č. 324
- Relativní distance kategorií 2 (Formální) pro vzor „AS“ > 0 – verze 2 – § 129.3, graf č. 325
- Relativní distance kategorie 3 (Právní instituty) pro jednotlivá období – verze 2 – § 129.5, graf č. 329
- Relativní distance kategorie 6 vzoru „AS“ (Objekty) pro jednotlivá období – verze 2 – § 29.8, graf č. 334
- Relativní distance kategorie 7 (Subjekty) vzoru „AS“ – verze 2, § 129.11, graf č. 338

Relativní distance kategorie 9 (Instituce) vzoru „AS“ – verze 2, § 129.14, graf č. 342

Relativní distance kategorie 10 (Akce) vzoru „AS“ – verze 2, § 129.17, graf č. 347

Relativní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 2 – § 128.3, graf č. 317

Relativní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 3 – § 128.3, graf č. 318

Relativní distance kategorie 2 (Formální) vzoru „SS“ pro jednotlivá období – verze 2, § 137.3, graf č. 379

Relativní distance kategorie 9 vzoru „SS“ (Instituce) – verze 2 – § 137.14, graf č. 395

Relativní distance kategorie 10 vzoru „SS“ (Akce) – verze 2 – § 137.16, graf č. 399

Relativní distance aktivní a pasivní kategorie 2 vzoru „SS“ (Formální) pro jednotlivá období – verze 2 – § 137.4, graf č. 381

Relativní distance kategorie 3 (Právní instituty) vzoru „SS“ pro jednotlivá období – verze 2 – § 137.6, graf č. 383

Relativní distance aktivní a pasivní kategorie 3 vzoru „SS“ (Právní instituty) – § 137.7, graf č. 385

Relativní distance kategorie 6 (Objekty) vzoru „SS“ pro jednotlivá období – verze 2 – § 137.8, graf č. 387

Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 6 vzoru „SS“ (Objekty) – verze 2 – § 137.9, graf č. 389

Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 7 vzoru „SS“ (Subjekty) – verze 2 – § 137.11, graf č. 391

Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 7 vzoru „SS“ (Subjekty) – verze 2 – § 137.12, graf č. 393

Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 9 vzoru „SS“ (Instituce) – verze 2 – § 137.15, graf č. 397

Relativní aktivní a pasivní distance kategorie 10 vzoru „SS“ (Akce) – verze 2 – § 137.17, graf č. 401

Relativní distance aktivní a pasivní kategorie 3 vzoru „AS“ (Právní instituty) pro jednotlivá období – § 129.6, graf č. 331

Relativní pasivní a aktivní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 2 – § 128.5, graf č. 320

Relativní pasivní a aktivní distance mezi obdobími pro vzor „AS“ – verze 2 – § 128.6, graf č. 321 (variace grafu č. 320)

Relativní počet výskytů kategorie 3 (Právní instituty) – § 121.6, graf č. 269

Relativní počet výskytů kategorie 4 (Objekty) – § 121.10, graf č. 274

Relativní počet výskytů kategorie 7 (Subjekty) – § 121.14, graf č. 279

- Relativní počet výskytů kategorie 9 (Instituce) – § 121.18, graf č. 284
- Relativní počet výskytů kategorie 10 (Akce) – § 121.22, graf č. 289
- Relativní váha adjektivní potence vzoru „AS“ v jednotlivých letech – § 123.5, graf č. 308
- Relativní váha substantivní potence vzoru „SS“ – § 131.4, graf č. 367
- Recipované právní předpisy – § 2.4, § 63.2
- Registrované předpisy – § 6, 6.2, § 50.2, 50.4
- Rejstřík československého práva 1936 – § 2.4 – metodika Rejstříku 1936 – § 2.6
- Role typů předpisů v přechodných obdobích – § 52.5
- Rozdíly mezi obdobími 1990–1999 a 2000–2022 nejsou tak zásadní, abychom mohli považovat období po roce 2022 za velké období – § 58.5, graf č. 67
- Rozložení bohatství slovníku do skupin podle délky textu – § 78.3, tabulka č. 62
- Rozložení délky textů primárních předpisů – § 76.2, graf č. 151
- Rozložení kategorií v jednotlivých sledovaných obdobích pro vzor „S“ – § 138.2, tabulka č. 252
- Rozložení kategorií vzoru „AS“ v jednotlivých obdobích – § 138.3, tabulka č. 253
- Rozložení nařízení vlády podle právních odvětví – § 55.6, tabulka č. 8
- Rozložení nařízení vlády podle věcného zařazení – § 57.4, tabulka č. 19
- Rozložení nařízení vlády pro podobdobí 1918–2022 – § 56.13, tabulka č. 17
- Rozložení nařízení vlády pro podobdobí 1945–89 – § 56.3, tabulka č. 12
- Rozložení primárních předpisů do právních odvětví v období 1945–89 – § 56.2, tabulka č. 11
- Rozložení předpisů podle délky textů do skupin – § 76.4, tabulka č. 53
- Rozložení rozsahu slovníku – § 77.2, graf č. 162
- Rozložení rozsahu slovníku do skupin 1 až 8 – § 77.3, tabulka č. 58
- Rozložení rubrik podle délky – § 112.3, tabulka č. 210
- Rozložení slovních druhů v jednotlivých obdobích – § 81.2, tabulka č. 68 a tabulka č. 69
- Rozložení slovníků podle sémantických skupin – § 90.4, tabulka č. 134, graf č. 213
- Rozložení terciárních předpisů podle právních odvětví – § 55.11, tabulka č. 10
- Rozložení terciárních předpisů podle věcného zařazení – § 57.8, tabulka č. 21
- Rozložení vyhlášek a terciárních předpisů pro podobdobí 1945–89 – § 56.7, tabulka č. 14
- Rozložení vyhlášek a terciárních předpisů pro podobdobí 1999–2022 – § 56.9, tabulka č. 15
- Rozložení vyhlášek podle právních odvětví – § 55.8, tabulka č. 9

- Rozložení vyhlášek podle věcného zařazení – § 57.6, tabulka č. 20
Rozložení vyhlášek pro obdobích 1945–89 – § 56.5, tabulka č. 13
Rozložení rozměrů zákonů – § 39.1, graf č. 2, graf č. 3
Rozměr předpisu – § 14.1, § 37
Rozměr předpisů včetně přílohy – § 37.8
Rozměry nařízení – § 40.1, graf č. 4
Rozměry předpisů podle typů – § 38, graf č. 1
Rozpoznání slov – § 20.1
Rozpoznávání tiskové struktury pomocí OCR – § 27, 27.4
Rozsah předpisů zkoumané báze – § 2.12
Rozsah slovníku – § 77.1
Rozsah Říšského zákoníku – § 3.3
Rozsahy slovníků substantivní potence vzoru „SS“ – verze 2 a 3 – § 131.2, graf č. 363
Rušení do druhého předcházejícího období – § 62.6, graf č. 75
Rušení do vlastního a předcházejícího období – § 62.5, graf č. 74
Rušení primárními a sekundárními předpisy – § 62.4, graf č. 73
Rušení předpisů do minulých období – § 62.8, graf č. 77, § 62.9, graf č. 78
Sbírka zákonů – § 2.10
Sbírkový obsahující recipované předpisy – § 2.5
Sbírkový začleněný do analýzy – § 35.1, tabulka č. 1
Sbírkový zařazený do báze z období rakouského – § 2.9
Sémantické skupiny – § 25.2, 25.4
Sjednocení typů právních předpisů – § 7.1
Skupiny významových slov z prvních 100 lemmat – § 82.2
Slovní druhy českých slov – § 23, tabulka č. 44, § 80.1, tabulka č. 66
Slovníky slovovarů, lemmat a sémantických skupin pro jednotlivá období – § 114.5, tabulka č. 214
Směrování novelizací do předchozích období – § 65.5, graf č. 86
Soubor Hypertext – § 33.4
Soubor Mapa – § 33.2
Soubor Slovník – § 33.1
Společná adverbia v jednotlivých obdobích – § 88.7, tabulka č. 128
Společná česká významová lemmata pro všechna období – § 84.4, tabulka č. 94 až tabulka č. 96
Společné právní termíny – § 139.1
Společné slovníky pro dvě období, vzor „S“ – § 138.6, tabulka č. 256

- Společné slovníky pro dvě období, vzor „AS“ – § 138.7, tabulka č. 258
- Společné termíny vzoru „S“ členěné podle kategorií – § 139.2, tabulka č. 263
- Společných termínů je minimum. „S“ termínů 75, „AS“ 1 nebo 2 a „SS“ termínů žádný – § 139.7
- Společný termín „zákon“ v jednotlivých letech – absolutní četnost – § 139.8, graf č. 402
- Společný termín „zákon“ v jednotlivých letech – relativní četnost – § 139.8, graf č. 403
- Společný termín „odstavec“ v jednotlivých letech – relativní četnost – § 139.8, graf č. 404
- Společný termín „účel“ v jednotlivých letech – relativní četnost – § 139.9, graf č. 405
- Společný termín „zájem“ v jednotlivých letech – relativní četnost – § 139.9, graf č. 406
- Společný termín „způsob“ v jednotlivých letech – relativní četnost – § 139.10, graf č. 407
- Společný termín „právo“ v jednotlivých letech – absolutní četnost – § 139.11, graf č. 408 Společný termín „právo“ v jednotlivých letech – relativní četnost – § 139.11, graf č. 409
- Společný termín „povinnost“ v jednotlivých letech – relativní četnost – § 139.11, graf č. 410
- Společný termín „ministerstvo“ v jednotlivých letech – § 139.12, graf č. 413
- Společný termín „státní správa“ v jednotlivých letech – absolutní počet – § 139.12, graf č. 414
- Společný termín „státní správa“ v jednotlivých letech – relativní četnost – § 139.12, graf č. 415
- Srovnání adjektivní a substantivní potence pro „SS“ – verze 2 – § 131.5, graf č. 369
- Srovnání adjektivní potence termínů „právo a „povinnost““ – § 139.11, graf č. 412
- Srovnání hypertextových citací a novelizací – § 73.5, graf č. 127
- Srovnání kategorie „Instituce“ a „Akce“ – § 119.4, graf č. 257
- Srovnání kategorie „Objekt“ a „Subjekt“ – § 119.3, graf č. 256
- Srovnání kategorií vzoru „S“ v relativních četnostech – § 119.1, graf č. 254
- Srovnání kompletního a společného slovníku – § 91.1, tabulka č. 140
- Srovnání nařízení vlády v podobdobí 1990–2020 podle věcného zařazení – § 58.8, tabulka č. 25, graf č. 69
- Srovnání novelizovaných a novelizujících paragrafů – § 73.12, graf č. 130, graf č. 131

- Srovnání novelizací primárních a ostatních typů předpisů – § 65.4, graf č. 85
- Srovnání novelizačních trendů ČR a Rakouska – § 68.4, grafy č. 97 a 98
- Srovnání nových a zrušených termínů v daných obdobích, vzor „S“ – § 138.9, tabulka č. 262
- Srovnání podobdobí 1990–2022 pro vyhlášky a terciární předpisy podle věcného zařazení – § 59.11, tabulka č. 27
- Srovnání podobdobí 1945–1989 pro nařízení vlády podle věcného zařazení – § 58.6, tabulka č. 24
- Srovnání podobdobí po roce 2000 s ostatními obdobími (primární předpisy) – § 56.12, tabulka č. 61
- Srovnání podobdobí 1945–1989 pro vyhlášky podle věcného zařazení – § 59.9, tabulka č. 26, § 59, 59.10, graf č. 70
- Srovnání počtu paragrafů a novelizačních bodů – § 70.12, graf č. 113
- Srovnání primárních a podzákonných předpisů báze (počty) – § 54.3, graf č. 49
- Srovnání primárních a podzákonných předpisů báze (rozměry s přílohami) – § 54.3, graf č. 50
- Srovnání produkce a rušení – § 62.3, graf č. 72
- Srovnání produkce zákonů V4 a Rakouska – § 68.1, tabulka č. 43, grafy č. 89 až 93
- Srovnání procent jednotlivých typů slov – § 74.7, graf č. 140
- Srovnání procenta novelizací pro V4 a Rakousko – § 68.3, graf č. 93 až 96
- Srovnání sekundárních a terciárních předpisů v období 1945–1989 a 1990–2022 – § 54.5, graf č. 51
- Srovnání slovníku s kategoriemi – § 138.1
- Srovnání terciárních předpisů a vyhlášek ze Sbírky – § 50.3, graf č. 34
- Srovnání termínů na 6. a 7. místě podle adjektivní potence vzoru „AS“ – verze 3 – § 123.4, graf č. 305
- Srovnání termínů na 8. a 9. místě podle adjektivní potence vzoru „AS“ – verze 3 – § 123.4, graf č. 306
- Srovnání termínů od 10., od 20., od 50. místa po 100. podle adjektivní potence vzoru „AS“ – verze 3 – § 123.4, graf č. 307
- Srovnání termínů „právo“ a „povinnost“ – relativní četnost – § 139.11, graf č. 411
- Srovnání trendů krátkých a dlouhých rubrik – § 113.3, graf č. 247
- Srovnání trestních zákonů z hlediska bohatosti slovníků – § 76.9, tabulka č. 57
- Srovnání vah speciálních „AS“ termů pro jednotlivá období – verze 2 – § 127.3, tabulka č. 231
- Srovnání vah speciálních „SS“ termů pro jednotlivá období – verze – § 135.3, tabulka č. 243

- Srovnání verze 2 a 3 pro sumy adjektivních potencií v roce – § 123.1, graf č. 300
- Srovnání verze 2 a 3 pro substantivní potencií – § 131.1, graf č. 361
- Srovnání verze 2 a 3 u kategorií vykazuje vysokou korelaci – § 118.1, graf č. 250,
§ 118.2, 118.3, graf č. 251, graf č. 252
- Srovnání verze 2 a 3 sum absolutních četností pro vzor „AS“ – § 122.2, graf č. 294
- Srovnání verze 2 a 3 sum absolutních četností vzor „SS“ – § 130.2, graf č. 354
- Srovnání verze 2 a 3 sum relativních četností pro vzor „AS“ – § 122.2, graf č. 295
- Srovnání verze 2 a 3 sum relativních četností pro vzor „SS“ – § 130.2, graf č. 355
- Srovnání verze 2 a 3 v sumách absolutních četností v daném roce pro vzor
„AS“ – § 122.3, graf č. 296
- Srovnání verze 2 a 3 v sumách absolutních četností v daném roce pro vzor
„SS“ – § 130.3, graf č. 357
- Srovnání verze 2 a 3 v sumách relativních četností v daném roce pro vzor
„AS“ – § 122.3, graf č. 297
- Srovnání verze 2 a 3 v sumách relativních četností v daném roce pro vzor
„SS“ – § 130.3, graf č. 358
- Srovnání všech slov a pomocných znaků – § 69.5, graf č. 100
- Srovnání vzorů „SS“ a „AS“ ve verzi 3 v sumách relativních četností – § 130.2,
graf č. 356
- Srovnání zákonů a sekundárních předpisů (rozměr s přílohami) – § 48.3, graf č. 27
- Srovnání zákonů a sekundárních předpisů (počet paragrafů) – § 48.9, graf č. 28
- „SS“ termíny nejfrekventovanější pouze v jednom období – § 135.2, tabulka
č. 242
- Struktura právních odvětví – § 55.2, 55.3, tabulka č. 7
- Substantivní potence pro vzor „SS“ – § 131.1
- Substantivní rozptyl pro vzor „SS“ – § 133.1
- Substantivní rozptyl vzoru „SS“ pro verzi 3 – § 133.3, graf č. 370
- Suma minimálních substantivních potencií vzoru „SS“ verze 2 – § 131.3, graf č. 365
- Sumy minimální adjektivní potence vzoru „AS“ v roce – verze 3 – § 123.1, graf
č. 301
- Sumy substantivní potence vzoru „SS“ – verze 2 – § 131.1, graf č. 362
- SW programy – ASPI – § 1.2, LEGSYS – § 1.6, PES – § 1.6, 31.5, AcademicLex – § 1.6
- Terciární předpisy – § 50.1, graf č. 33
- Termín derogace – § 62.1
- Tisková struktura textu – § 27.2
- Tiskové značky – § 27.3, § 28
- Trend nárůstu rozměrů předpisů – § 44.7, graf č. 13

Trendy dlouhých rubrik – § 113.2, graf č. 246
Trendy krátkých rubrik – § 113.1, graf č. 240 až graf č. 245
Trendy narůstání délky textu u primárních předpisů – § 76.6, tabulka č. 54
Typ analyzovaných předpisů – § 36.1
Typy dat – § 4
Typy derogací – § 11.2
Typy metadat – § 5.2
Typy předpisů podle funkce – § 36.2, § 36.5
Typy předpisů podle počtu paragrafů – § 43, graf č. 7, graf č. 8
Typy předpisů podle rozměrů – § 42, graf č. 6
Typy slov – § 22, § 69.3, tabulka č. 44, § 74.1, tabulka č. 51
Typy stanovení účinnosti právního předpisu – § 11.1
Účinnost předpisů – § 10.4
Úpadek zákonodárné moci v období Normalizace – § 46.8
Úplná znění právních předpisů – § 3.23
Úprava stanovící, co je právní předpis – § 3.17, § 7.2
Úprava vyhlásování předpisů po roce 1945 – § 3.10
Úprava vyhlásování právních předpisů po roce 1948 – § 3.12
Úřední list díl I. a II. – § 3.11
Úřední list díl I. a registrované předpisy – § 36.6
Uspořádání báze a její součásti – § 33
Vážená adjektivní potence vzoru „AS“ v jednotlivých letech, verze 3 – § 123.2, graf č. 302
Vážená substantivní potence vzoru „SS“, verze 2 – § 131.3, graf č. 364
Velká přechodná období (nařízení) – § 52.2, graf č. 38, graf č. 39
Velká přechodná období (vyhlášky) – § 52.3, graf č. 40, graf č. 41
Velká přechodná období (zákony) – § 52.1, graf č. 36, graf č. 37
Verze 2 je pro analýzu trendů vzoru „S“ dostačující – § 117.4
Verze 2 hlavních kategorií vzoru „AS“ v sumách relativních četností v daném roce – § 122.4, graf č. 298
Verze 3 hlavních kategorií vzoru „AS“ v sumách relativních četností v daném roce – § 122.4, graf č. 299
Vyhlášky s největším počtem paragrafů – § 43.8
Vyhlásování právních předpisů po roce 1989 – § 3.15
Vyhlásování právních předpisů u Řeků – § 3.1
Význam hlavní skupiny předpisů pro jednotlivá období – § 79.1, graf č. 181 až graf č. 183

Význam odborných slov – § 26.2
Význam rozměrů příloh – § 44.5, graf č. 11
Význam rubrik – § 112.1, 112.2
Význam vztahů v právním řádu – § 32.4
Významová lemmata – § 80.2
Významy právních termínů – § 26.3
Vztah délky textu k slovovarům – § 76.3, graf č. 152
Vztah k minulosti podle distancí období pro vzor „S“ – § 120.4
Vztah nařízení vlády a vyhlášek (počet) – § 49.2, graf č. 29
Vztah nařízení vlády a vyhlášek (rozměr) – § 49.4, graf č. 30
Vztah nařízení vlády a vyhlášek (počet paragrafů) – § 49.6, graf č. 32
Vztah nařízení vlády a vyhlášek (rozměr s přílohami) – § 49.5, graf č. 31
Vztah rozměrů zákonů a jejich příloh – § 46.3, graf č. 17
Vztah slovníku a délky textu primárních předpisů – § 77.8, graf č. 171
Vztah všech slovovarů a významových lemmat – § 80.3, graf č. 186, graf č. 187
Vztah zákonů a sekundárních předpisů (počet) – § 48.1, graf č. 26
Základní jednotka metadat – § 4.2
Základní jednotky právní struktury – § 29.2
Základní jednotka právních předpisů, paragraf a novelizační bod – § 70.1
Základní jednotka textu – § 4.2
Zákony o Sbírce zákonů po roce 1918 – § 3.9
Zánik koncepce dvou sbírek – § 3.13
Zásada informačního vyčerpání dokumentu – § 15, § 34.1
Zásadní odlišnost období po roce 1990 od všech ostatních období z hlediska věcného zařazení – § 57.5, graf č. 64
Zásady moderního způsobu publikace právních předpisů – § 3.7
Zásady publikace v Říšském zákoníku – § 3.6
Závaznost digitální formy publikace předpisů – § 3.22
Zavedení režimu registrace právních předpisů – § 3.14
Zemské zákoníky – § 3.5
Změna role poznámek v jednotlivých obdobích – § 72.5
Změny pojetí rejstříku – § 5.1
Změny termínů v každém režimu – § 124.2
Zmocnění – § 17
Život právního předpisu – § 10.1

Přehled literatury

Literatura včetně online zdrojů a softwaru

AGNOLONI, Tommaso – BACCI, Lorenzo – FRANCESCONI, Enrico et al. Building an Ontological Support for Multilingual Legislative Drafting. In: LODDER, Arno R. – MOMMERS, Laurens (eds.). *Legal Knowledge and Information Systems*. Amsterdam: IOS Press, 2007, s. 9–18.

Akademický slovník současné češtiny. Dostupné z: <https://slovníkcestiny.cz/>.

ALEX – *Historische Rechts- und Gesetzestexte* [online]. In: Österreichische Nationalbibliothek. Dostupné z: alex.onb.ac.at.

ALEXANDROV, Arkady. Nadprodukce norem jako způsob adaptace českého právního řádu na krizovou situaci. In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě. Právo a krize*. Plzeň: Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni ve společnosti Wolters Kluwer, 2020, s. 26–47.

ALEXANDROV, Arkady. Kvantitativní a kvalitativní analýza českých právních předpisů vzniklých v souvislosti s pandemií COVID-19. In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě 2022. Jde nám ještě o demokracii a právo?* Plzeň: Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni ve společnosti Wolters Kluwer, 2022, s. 83–113.

ALEXANDROV, Arkady. *Využití technologií zpracování přirozeného jazyka v tvorbě právních předpisů*. Disertační práce. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2025.

ALTMANN, Gabriel – WIMMER, Gejza. On Vocabulary Richness. *Journal of Quantitative Linguistics*. 1999, Vol. 6, s. 1–9.

ARISTOTELÉS. *Kategorie*. Praha: Československá akademie věd, 1958.

ARISTOTELÉS. *Politika*. Praha: Rezek, 2009.

BÁRÁNY, Eduard a kol. *Zmena práva*. Bratislava: SAP, 2013.

BÁRÁNY, Eduard. Právní systém a jeho prostredie. In: BÁRÁNY, Eduard (ed.). *Ako právo reaguje na novoty*. Bratislava: Veda, 2015, s. 65–72.

BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva*. Praha: Academia 1995.

BLEICKEN, Jochen. *Athénská demokracie*. Praha: OIKOYMENH, 2002.

- BOGDAN, Robert – TAYLOR, Steven J. *Introduction to Qualitative Research Method: A Phenomenological Approach to the Social Sciences*. New York: Wiley, 1984.
- BOGUSZAK, Jiří – ŠRÁMEK, Aleš. Problémy a souvislosti kvantitativního vývoje normativních aktů v ČSSR. *Právník*. 1982, roč. 121, č. 11, s. 962–978.
- CORNY, Gérard. *Vocabulaire juridique*. Paris: Capitant, 1987.
- CORNY, Gérard. *Linguistique juridique*. Paris: Montchrestien, E.J.A., 2000.
- CORREAS, Óscar. *Teoría del derecho*. Barcelona: María Jesús Bosch, 1995.
- CVRČEK, František. Tradiční vymezení pojmu „právo“ a možnosti operacionalizace. In: *Čo je právo: zborník z medzinárodnej konferencie v Tatranskej Štrbe*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 2007, s. 25–38.
- CVRČEK, František. *Právní informatika*. Praha–Plzeň: Ústav státu a práva AV ČR a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010.
- CVRČEK, František. Několik poznámek ke stavu českého právního řádu. In: JERMANOVÁ, Helena – MASOPUST, Zdeněk (eds.). *Dvacet let poté: právo ve víru metamorfóz*. Plzeň: Ústav státu a práva AV ČR a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 24–42.
- CVRČEK, František. Popis právního řádu na základě lingvistické a právně formální analýzy textů právních předpisů. *Právník*. 2008, roč. 147, s. 684–694.
- CVRČEK, František. Produkce a novelizace zákonů v zemích V4 a Rakouska. In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Quo vadis, střední Evropa? Metamorfózy práva III*. Plzeň: Ústav státu a práva AV ČR a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 17–27.
- CVRČEK, Václav. *Kvantitativní analýza kontextu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013.
- CVRČEK, František. Problémy českého právního řádu. In: BÁRÁNY, Eduard a kol. *Zmena práva*. Bratislava: SAP, 2013, s. 52–63.
- CVRČEK, František. Viktor Knapp, právní informatika a metodologie. In: GERLOCH, Aleš (ed.). *Viktor Knapp. Vědecké dílo v proměnách času*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 566–579.
- CVRČEK, František. Mapa českého právního řádu – první krok. In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě IV. Žijeme v nejlepším z možných právních světů?* Plzeň: Ústav státu a práva AV ČR a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 73–91.
- CVRČEK, František. Nadměrná regulace, nebo chaos? In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ, Helena (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě V*.

- Překrásný nový svět, nebo ostrov?* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 119–128.
- CVRČEK, František. Jádru právního řádu k 1. 1. 2017. In: LENGYELOVÁ, Daniela – BÁRÁNY, Eduard (eds.). *Právní pluralismus a pojem práva*. Bratislava: SAP, 2017.
- CVRČEK, František. Dobře regulovaná svoboda? *Právník*. 2018, roč. 157, č. 8, s. 646–656.
- CVRČEK, František. *Korpus platného primárního práva k 1. 1. 2020 – PES* [software]. Ústav státu a práva AV ČR, 2020.
- CVRČEK, František. *Manuál AcademicLex*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2020.
- CVRČEK, František. Digitalizace práva – AcademicLex. In: JERMANOVÁ, Helena (ed.). *In memoriam Zdeněk Masopust*. Plzeň: Vydavatelství Západočeské univerzity v Plzni, 2022, s. 80–89.
- CVRČEK, František. Operacionální teorie práva. In: BREZINA, Peter – CVRČEK, František (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě. Alfeus a Augiášův chlév*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2024, s. 69–78.
- CVRČEK, František – HAVLÍN, David. *AcademicLex* [software]. Ústav státu a práva AV ČR, 2020.
- CVRČEK, František – HAVLÍN, David. *Programové funkce pro analýzu doktrinních textů (AcademicLex)* [software]. Ústav státu a práva AV ČR, 2021.
- CVRČEK, František – NOVÁK, František. *Základy právní informatiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1992.
- CVRČEK, František – NOVÁK, František a kol. *Legislativa. Teoretická východiska a problémy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017.
- CVRČEK, František – NOVÁK, František – PALA, Karel – RYCHLÝ, Pavel. Právnícké databáze. In: HLAVÁČOVÁ, Jaroslava (ed.). *Sborník Semináře o digitálních zdrojích ve společenských a humanitních vědách*. Praha: Univerzita Karlova, 2015, s. 47–51.
- CVRČEK, František – PALA, Karel – RYCHLÝ, Pavel. Legal Electronic Dictionary for Czech. In: CALZOLARI, Nicoletta – CHOUKRI, Khalid – DECLERCK, Thierry et al. (eds.). *Proceedings of the Eighth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'12)*. Istanbul: European Language Resources Association (ELRA), 2012, s. 283–287.
- CVRČEK, František – RYCHLÝ, Pavel – KOCINCOVÁ, Lucie. *Právnícký elektronický slovník* [software]. Ústav státu a práva AV ČR, 2016.

- CVRČEK, František – PALA, Karel – RYCHLÝ, Pavel. Changes of Czech Law Demonstrated by Corpus Evidence. *Korpus – Gramatika – Axologie*. 2015, č. 12, s. 3–15.
- ČERMÁK, František – BLATNÁ, Renata (eds.). *Korpusová lingvistika: Stav a modelové přístupy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006.
- ČERMÁK, František – ŠULC, Michal (eds.). *Kolokace*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006.
- ČERNÝ, Jiří. *Dějiny lingvistiky*. Olomouc: Votobia, 1996.
- DANEŠ, František – HLAVSA, Zdeněk a kol. *Větné vzorce v češtině*. Praha: Academia, 1981.
- DEZA, Michel Marie – DEZA, Elena. *Encyclopedia of Distances*. Berlin–Heidelberg: Springer, 2009.
- EUR-Lex* [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>.
- FAMELI, Elio – MERCATALI, Pietro – TISCORNIA, Daniela – RAGONA Mario. L'Istituto di Teoria e Tecniche dell'Informazione Giuridica del CNR. Dalla documentazione giuridica automatica ai sistemi esperti e alla legimatica. In: PERUGINELLI, Ginevra – RAGONA, Mario (a cura di). *L'informatica giuridica in Italia. Cinquant'anni di studi, ricerche ed esperienze*. Napoli: Esi, 2014, s. 169–228.
- FULLER, Lon L. *Morálka práva*. Praha: OIKOYMENH, 1998.
- GARAPON, Antoine. *L'âne portant des reliques: Essai sur le rituel judiciaire*. Paris: Le Centurion, 1985.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013.
- GLOGAR, Ondřej. Jazykové korpusy a možnosti jejich využití při interpretaci práva. *Právník*. 2024, roč. 163, č. 9, s. 986–1001.
- GLOGAR, Ondřej. *Korpus právního jazyka jako nástroj pro právní vědu*. Disertační práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2025.
- GUIRAUD, Pierre. *Les caractères statistiques du vocabulaire*. Paris: Presses universitaires de France, 1954.
- HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. Praha: OIKOYMENH, 1996.
- HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Praha: J. Otto, 1910.
- HOFFMANN, Josef – DANEK, Josef. *Rejstřík československého práva*. Praha: Kompas 1936.
- Informační systém Masarykovy univerzity* [online]. Dostupné z: <https://is.muni.cz>.

- KARÁSEK, Jiří. *Citlivost metod pro měření podobnosti kvantitativních proměnných* [online]. In: Access server, 2012. Dostupné z: <https://access.fel.cvut.cz/view1a1d.html>.
- KELSEN, Hans. *Reine Rechtslehre*. 2. Auflage. Wien: Mohr Siebeck, 1960.
- KINCL, Jaromír – URFUS, Valentin. *Římské právo*. Praha: Panorama, 1990.
- KINDL, Vladimír. Alois Vojtěch Šembera a český text rakouského Říšského zákoníku (RGBL., ř. z.). In: POLÁČEK, Bohumil (ed.). *Pocta prof. Květoslavu Růžičkovi, CSc., k 70 narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 213–222.
- KNAPP, Viktor. *O možnosti použití kybernetických metod v právu*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963.
- KNAPP, Viktor a kol. *Projekt „Výživné“ a výzkumná zpráva k němu*. 1968. Uloženo v knihovně Ústavu státu a práva AV ČR.
- KNAPP, Viktor a kol. *Tezaurus právních věd. Díl I. a II.* Praha: interní tisk Ústavu státu a práva ČSAV, 1980.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995.
- KNAPP, Viktor a kol. *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha: Linde, 1998.
- KOŘENSKÝ, Jan – CVRČEK, František – NOVÁK, František. *Juristická a lingvistická analýza právních textů (právněinformatický přístup)*. Praha: Academia, 1999.
- LAOZI. *Laozi*. Praha: Galerie Zdeněk Sklenář, 2013.
- LINDER, Wolf – SCHWAGER, Stefan – COMMANDINI, Fabrizio. *Inflation législative? Recherche sur le secteur public suisse*. Lausanne: IDHEAP, 1985.
- LYONS, John. *Semantics*. Vol. 1 a 2. Cambridge: Cambridge University Press, 1977.
- MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010.
- MERCATALI, Pietro. *Le applicazioni legimatiche*. In: PANIZZA, Saulle (a cura di). *Profili attuali di qualità degli atti normativi e amministrativi*. Pisa: Pisa University Press, 2016, s. 193–210.
- MERCATALI, Pietro – ROMANO, Francesco. *Legimatica: Manutenzione e Valutazione dei Testi Legislativi*. Přednáška na konferenci „Troppe leggi, poche decisioni, seminario di studi su eccessi, limiti e distorsioni della legislazione“, Řím, 24. 2. 2016.
- Mluvnice češtiny, díl II. Tvarosloví*. Praha: Academia 1986.
- MODUGNO, Franco. *Appunti per una teoria generale del diritto*. Torino: Giapichelli, 2000.
- NOVÁK, František. Quo vadis, zákonodárství ČR – zákony ČR od roku 1993 a jejich věcně předmětová charakteristika. In: CVRČEK, František – JERMANOVÁ,

- Helena (eds.). *Quo vadis, střední Evropa? Metamorfózy práva III*. Plzeň: Ústav státu a práva AV ČR a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 28–39.
- NOVÁK, František. Empirické zkoumání změn v legislativě. In: BÁRÁNY, Eduard a kol. *Zmena práva*. Bratislava: SAP, 2013, s. 194–226.
- NOVÁK, František. Právní informatika recentního období v ČR jako pokračování Knappovy vize – 30 let výzkumů, experimentů a aplikací. In: GERLOCH, Aleš (ed.). *Viktor Knapp. Vědecké dílo v proměnách času*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 555–565.
- OST, François – KERCHOVE, Michel van de. *Entre la lettre et l'esprit*. Bruxelles: Bruylant, 1989.
- Ottův slovník naučný. Sedmý díl. Dánsko–Dřevec*. Praha: J. Otto, 1893.
- Perseus Digital Library* [online]. Dostupné z: <http://www.perseus.tufts.edu/>.
- PES* [online]. Dostupné z: <http://deb.fi.muni.cz/pesnew>.
- Přehled platných právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů, Sbírce zákonů SNR, v Úředním listu a v Úředním věstníku od doby osvobození ČSSR do června 1985*. Praha: SEVT, 1985.
- Reichs-, Staats- und Bundesgesetzblatt 1848–1940* [online]. In: Rechtsinformationssystem des Bundes. Dostupné z: <https://www.ris.bka.gv.at/Bgbl-Alt/>.
- RIS (Rechtsinformationssystem des Bundes)* [online]. Dostupné z: <https://www.ris.bka.gv.at>.
- Sbírka zákonů a mezinárodních smluv* [online]. In: Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu>.
- SCHÄFFER, Heinz – RÁCZ, Attila. *Quantitative Analyses of Law*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1990.
- Slov-Lex* [online]. Dostupné z: <https://slov-lex.sk/domov>.
- STARCK, Boris. *Introduction au droit*. Paris: Litec, 1991.
- ŠEJVL, Michal. Konverzace v jednací síni a rituál. *Právník*. 2005, roč. 144, č. 10, s. 1143–1156.
- ŠEJVL, Michal. The Application of EC Law by the Dutch Courts. In: BAPULY, Bedanna – PUNTSCHE RIEKMANN, Sonja – SLOMINSKI, Peter (Hrsg.). *Europäisierung durch Recht: Zwischen Anspruch und Wirklichkeit*. Baden-Baden: Nomos Verlag, 2005, s. 135–150.
- TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní charakteristiky současné češtiny*. Praha: Academia, 1985.
- TĚŠITELOVÁ, Marie. *Kvantitativní lingvistika*. Praha: SPN, 1987.

- VÍTEK, Tomáš. Pojetí zákona v archaickém Řecku. In: *Zákon a právo v archaických kulturách*. Praha: Herrmann, 2010, s. 265–294.
- WANG ČEN. *Tao míru. Poučení ze staré Číny*. Praha: Pragma, 2010.
- ZIPF, George Kingsley. *Selected Studies on the Principle of Relative Frequency in Language*. Cambridge: Harvard University Press: 1932.
- ZIPF, George Kingsley. *Human Behavior and the Principle of Least Effort*. Cambridge: Addison-Wesley Press, 1949.
- ZIPPELIUS, Reinhold. *Das Wesen des Rechts*. München: Beck, 1969.

Právní předpisy a judikatura

- Legislativní pravidla vlády v úplném znění č. 481/2023.
- Nález Ústavního soudu č. 173/1999 Sb. n. a u., sp. zn. II ÚS 485/98.
- Usnesení vlády o legislativních pravidlech z 2. 11. 1949, 5. 7. 1967, 30. 9. 1971, 5. 12. 1985, 31. 3. 1987, 19. 3. 1992, 19. 3. 1998 ve znění řady novel.
- Usnesení vlády ČR č. 996 uveřejněné pod č. 400/2020 Sb.
- Usnesení vlády o krizových opatřeních, např. č. 84/2020 Sb.
- Zákon č. 280/1919 Sb., o stavebních úlevách, kterým se rozšiřuje platnost zákona ze dne 15. dubna 1919, č. 211 Sb. z. a n., týkajícího se stavebních úlev pro Prahu a okolí, na města Plzeň a Budějovice.
- Zákon č. 148/1923 Sb., kterým se prodlužuje platnost zákona o vyvlastňování k úpravě asanačního obvodu hlavního města Prahy a povolují se daňové výhody pro stavby v tomto obvodu.
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.
- Zákon č. 306/2009 Sb., o změně trestního zákoníku.
- Zákon č. 222/2016 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv a o tvorbě právních předpisů vyhlášených ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv (zákon o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv).
- Zákon č. 325/2021 Sb., o elektronizaci zdravotnictví.

Summary

There were 5 different political regimes in Czechoslovakia and the Czech Republic in the 20th century. Until 1918, the Czech lands were part of the Austro-Hungarian Empire. From 1918 until 1938 Czechoslovakia was an independent state. From 15 March 1939, the Czech lands were under the rule of the Protectorate of Bohemia and Moravia until 4 May 1945. The period from 1945 to 1989 can be understood as the period of so-called socialism and the period from 1990 to 2022 as the period of so-called capitalism. From a research point of view, such changes provide an opportunity to trace the relationship between political regimes and legal regimes. By a legal regime we mean a set of parameters of the legal order that distinguishes different regimes at several levels.

Our analysis is based on a database of legal regulations compiled from 1985 to 2022. This database contains 200,000 metadata and 100,000 digitized texts. All texts are normalized, i.e. edited in such a way that grammatical and legal structures such as preambles, normative sentences, internal headings, notes, paragraphs, letters, titles, sections, etc. can be automatically recognized. Thus, we work with a complete database of regulations that have been published in official collections at the central level. We consider this base to be the legal order. We are aware that this is a fragmentary approach, but the texts analysed seem to reveal much. The purpose of this paper is to identify different legal regimes, their characteristics and basic trends, based on the data of our base.

We work at the level of metadata, grammatical and legal structures, word types, vocabularies and legal terms. We understand a legal order as a whole, i.e. as a complete base. However, for the period of Austrian law we do not have the complete regulations of the Austro-Hungarian Empire, but only the Austrian regulations that were reciprocated in 1918. Nevertheless, the reciprocated Austrian regulations form the basis of our analyses.

The results are presented in clear graphs (415) and tables (264) with a brief commentary. Thus, the trends must be based on the data structure.

We distinguish trends that are general, valid for the whole period under study, such as increases in nouns and decreases in verbs, valid for several periods, such as the decrease of Czech words in the primary regulations since the 1970s, or typical for only one period, such as the extreme increase in amendments after 2000.

Based on the analyses, we distinguished the following periods: 1) Austria (reciprocated regulations in 1918), 2) First Republic from 1918 to 1938, 3) Protectorate from 1939 to 1945, 4) People's Democracy (Lidodemo) from 1945 to 1959, 5) Socialist Reform from 1960 to 1969, 6) Normalization from 1970 to 1989, 7) Capitalist Reform from 1990 to 1999, and 8) Period of Chaos from 2000 to 2022. Since Austria is not represented by comprehensive data, we work with 7 legal regimes since 1918.

The legal regimes listed do not exactly replicate political regimes. The Period of Chaos is demonstrably out of line with all previous legal regimes, and yet neither the political regime changed nor a new constitution was adopted. The Lidodemo period experienced a radical change in political regime, but in terms of legal regime did not abandon the normative language of the First Republic. The law has its own history.

An analysis of the major transitions between legal regimes shows that their course is very similar (1918, 1950 and 1990). Radical changes last for 3 to 5 years and experience a peak in the 3rd year. The new regime creates the foundations of a new language that affects the whole period. It may not be directly the introduction of new words, but rather shifts in meanings. It can be concluded that a major regime change is feasible in a short period of time of up to 5 years.

The problems of the Czech legal system do not lie in the amount of legislation. Since 1918, about 1% of regulations have been added annually, which is not exceptional. In terms of quantity, the Czech legal order is basically stable. The number of internal laws in force is around 800. Compared to the V4 countries and Austria, we produce the fewest primary regulations per year.

The fundamental problem of the Czech legal system lies in the excessive production of amendments, especially after 2000. It is quite understandable that the Capitalist Reform period produced more amendments to primary legislation than the Socialist Reform period. However, the expansion of amendments after 2000 exceeded all major changes in legal regimes many times over, and this period can rightly be considered extreme. Regulations are usually changed in the 1st or 2nd year, making it impossible to know whether they

actually work. The changes are not directed to previous periods, but mostly the regulations of the actual period are amended. The most frequent object of amendments are the most important regulations forming the core of the legal system (tax regulations, procedural codes, trade laws or criminal laws, etc.). Amendment activities are not stopped even by issuing new codes, which are amended in turn. The reasons for this practice cannot be explained by the political orientation of the ruling parties, as they follow a similar approach in the field of legal production. Nor can this state of affairs be attributed primarily to the influence of the European Union. It is true that the EU's influence has been growing since 2010, but the beginning of the amendment explosion took place in 2000, and a comparison with Austria shows that there is nothing similar to the Czech Republic. It seems to be rather a strange understanding of the role of law in the Czech Republic, which considers law as a power tool to enforce partial interests rather than as the general rules of the game.

As mentioned above, the problem with the Czech legal system lies not in the quantity of regulations, but much more in their scope and quality. The number of normative sentences started to increase after 1990 and their length since the time of Normalization. Similarly, the number of paragraphs, subparagraphs, letters, etc., increased quite extremely after 2000. Annexes have increased tenfold after 2000. Footnotes, which were unknown in the First Republic or Lidodemo, have seen their golden age after 1990.

Each period can be characterized by its own vocabulary. The vocabulary of the First Republic consisted of one third Austrian law words, one third new words and one third common words. This proportion was changed in the other periods in favour of new words, and it was not until the Period of Chaos that the share of the Capitalist Reform dictionary was minimal. It is interesting to note that in the Lidodemo period the dictionary of the First Republic formed the largest proportion. Throughout the period under review there is an increase in nouns. If in the case of Austrian law the basic nouns accounted for 100 occurrences, in the First Republic 270, and in the Capitalist Reform period 400, the Chaotes reached 2,250 occurrences. The word "law" surpassed the word "be" in the Period of Chaos. The increase in the number of occurrences in the Period of Chaos necessarily leads to an increase in different contexts and a blurring of meaning, which is certainly not an expression of an increase in expertise.

Based on the categorization of words from the common dictionaries of the different periods, a picture can be drawn of the direction of these periods.

In the period of the Capitalist Reform and the Period of Chaos, so-called service words (references, quotations, amendment instructions, etc.) dominate. It is no coincidence that the noun “word” and the verb “to replace” are the first service words in Period of Chaos. For most of the period, the category Legal Institutes appears first. For Chaotics,¹⁶⁸ it not only drops to second place, but also declines in relative frequency. On the contrary, an upsurge can be noted for the category Object, starting from the Normalization period. However, for Chaotics, it is not about classical objects such as “thing”, but about the management of objects such as “data”, “records”, etc., which indicates the increasing bureaucracy. About most of the period, the word “law” appears in the first places. Only in the period of Normalization and among the Period of Chaos was “right” surpassed by “duty”.

In the case of differential vocabularies, i.e. words that occur only in one period and in no other, words associated with changes in grammar and morphology, or words associated with the organization of the state administration, such as “župa”,¹⁶⁹ are typical of Austrian law and the First Republic. Words such as “settlement”, “confiscated”, “planned” or “progressive” are typical of the period from 1945 to 1989. For the post-1990 period, words such as “policeman”, “stock exchange”, “issuer” and “privatisation”.

The different periods can be compared on the basis of the distance between their dictionaries. Interestingly, the distance of the dictionaries varies according to word types. Viewed in terms of word types, the periods of Capitalist Reform and Chaos are closest, followed by the periods of Socialist Reform and Normalization, and in third place the periods of Austrian Law and the First Republic. The distance of the Capitalist Reform and Normalization stands on adjectives. Among the words promoted by the Chaotes, “state”, “union”, “system”, “European”, “administrative” or “insolvent” are foremost. Conversely, words suppressed by Chaotics include “organization”, “pension”, “plan”, “labor”, “socialist”, “disability”, and “working”. For verbs, the Chaotics reached a peak by overriding the verb “to be” with the verb “to replace”.

The analysis of each period at the level of legal terms is based on the idea that a legal term is primarily one that is considered legal by the legislator. These terms are concentrated in rubrics (internal headings). From the

¹⁶⁸ Chaotic men.

¹⁶⁹ Hungarian district.

complete set of all rubrics for the last 200 years, we extracted word-type patterns and analyzed the most frequent ones, i.e., the “S”, “AS”, and “SS” patterns.¹⁷⁰ We introduced categorization for each pattern. The strongest category is Legal Institutes (26%), followed by service terms (22%) and the category “Actions” (10%). There is a tendency of lengthening of the rubrics, peaking in the Period of Chaos.

For the “S” pattern, rubric terms cover more than 95% of all nouns in normative sentences. Legal terms are surprisingly few, i.e. 5,300 with 6 and a half million occurrences. In absolute numbers, all categories of the “S” pattern increase rapidly after 2000, with service terms following the Object category the fastest. The distance in relation to other periods shows the extremity of the Period of Chaos. At the level of relative distances, all periods except Capitalist Reform are hostile to Chaotics. The structure of the distances of the Capitalist Reform and the Period of Chaos is similar. The Chaotics can thus be seen as direct descendants of the Capitalist Reform, which only extremely strengthened the quantitative increases. In the case of relative distances, the frequency of the category Legal Institutes decreases rapidly from the post-1990 period onwards, which, among other things, confirms our hypothesis that the poverty of the vocabulary of legal terms does not lead to a strengthening of expertise in the post-1990 period. For each period, we show shifts in common legal terms that significantly characterize the periods.

The “AS” pattern is one of the most interesting, as it is through which typical legal specification takes place. “AS” legal terms from the rubrics (4,200) cover 36% of the occurrences of “AS” terms from the normative sentences. Generating “AS” terms by deriving from “S” terms from the rubrics yields 97,200 terms, which cover 99% of all “AS” terms in the normative sentences. The high correlation between the two procedures shows that the “AS” terms from the rubrics are sufficient to describe trends. We introduced a parameter called “adjective potency”, i.e., how many adjectives a single noun generates in a given period. It turns out that adjectival potency increases after 1990 and increases radically after 2000. In terms of absolute frequencies, adjectival potency increases for all numbers of adjectives. However, if we start from the relative frequencies, we can observe a deep decline in adjectival potency

¹⁷⁰ “S” stands for noun and “A” for adjective.

after 1990, which continues until today. Adjectival potency is used to detect breaks in legal regimes very accurately. For the opposite view, i.e. how many nouns a single adjective generates, we introduced the parameter “adjectival variance”. The adjectival variance rose until after 1945, then declined to rise radically after 1990, but in absolute numbers. The dominant adjective is “European”. In terms of categories, the category of formal terms in the period of Normalization and after 2000 is in first place. For legal institutes we can observe a decline after 1990 and, on the contrary, a rise in the categories Object and Subject. The term “planning process” is typical for the Normalization period and “insolvency instrument” for Chaotics (differential dictionaries). The “AS” pattern differs from the “S” pattern in terms of distances. The pattern of distances begins to change already in the Normalization period, rises rapidly in the Capitalist Reform period, and expands extremely in the Period of Chaos. The Chaotics show the greatest distance in relation to the Capitalist Reform. As with the “S” pattern for the Chaotics, all previous periods are hostile to the “AS” pattern. The post-1960 period shows the terms “social security”, “disability pension”, etc. as the most frequent, while Chaotics show the terms “security”, “tax period”, etc. Overall, the pattern “AS” is subject to a similar drop at the level of relative frequencies as the pattern “S”. After 1990, the category of Objects, whose movement is provided by Institutions and Legal Institutes are the means of making this movement happen, increases significantly.

The “SS” pattern is represented by 3,200 terms in the rubrics and covers 16% of all occurrences of “SS” in normative sentences. However, if we generate the “SS” pattern from the nouns from the rubrics in second place (4,491), it covers 97% of all occurrences in normative sentences, amounting to 132,000 terms. Thus, the “SS” pattern outperforms the “AS” pattern quantitatively. However, it is typical of the “SS” pattern that the intersections of nouns are usually more vague and ambiguous than the classical specification of the “AS” pattern. The analogue of adjectival potency and dispersion in the case of the “SS” pattern is substantive potency and substantive variance. Substantive potency declines after 1990, similar to adjectival potency in the “AS” pattern. The term “organization” has the highest substantive potency from 1960 to 1989 and “person” after 1990. Terms such as “case”, “purpose” and “exception” show the greatest substantive variance after 1990. The post-1990 increase in these terms is tenfold, which might point to the case-based nature of the law of these periods. In the case of difference dictionaries, the

chaotic dictionary,¹⁷¹ has the largest scope, and this is 10-fold compared to the First Republic. The typical term for the Capitalist Reform is “fund worker” and for the Chaotes “population register”. The category Objects in the Period of Chaos is radically distant from all previous periods. The period of the Capitalist Reform is the most distant for the Chaotics and the period of Normalization is the most distant for the Capitalist Reform. For Normalization, the category of Institution is the most frequent. The Subjects category in the Period of Chaos shows the greatest distance to the Capitalist Reform period, but Normalization is closer to the Chaotics than Socialist Reform.

If we compare the distribution of the categories in each period, Legal Institutes always come first, followed by Formal Terms, except in the Chaotian period, when Objects come second. For the “S” pattern, the chaotic dictionary covers 75% of the complete dictionary for all periods. The complete “S” dictionary consists of 57% of words from the Austrian period, 73% from the First Republic and Austria. Lidodemo and Chaotes contributed about 7% of the new words. The pattern of “AS” and “S” differs significantly. Most of the “AS” terms come from Austria and the First Republic (40%) and drops to 15% for the Chaotics. It is clear from the intersection of the different dictionaries that each regime creates its own dictionary and tries to distance itself from the previous one, at least by shifting usage.

Common terms that occur at least 1 time in every year since 1918 are minimal. We find 75 common terms in the “S” pattern, one in the “AS” pattern and none in the “SS” pattern. If we compare dictionaries for at least two periods, we get a dictionary with a maximum of 300 common terms. It is thus clear that each mode needs to be analyzed separately and focus on shifts in the use of common terms. Among the common terms of the “S” pattern are mainly formal terms such as “laws”, “regulation”, “provision”, “amendment”, etc. In second place, with half the occurrence, are legal institutes such as “right”, “duty”, “administration”, “agreement”, “budget”, etc. For the pattern “AS” there is only one connection, namely “state administration” and if we exclude Austria, then “state budget” is added. If we want a quick and rough estimate of the period in question in terms of amendments, we need only look up the word “laws” or “provision”. The term “right” or its adjectival potency

¹⁷¹ A distinctive dictionary refers to a set of words of a given period that do not occur in any other period.

will determine the breaking point of the new regime. Usually the new regime promises many “rights” and later reinforces “duties”. A certain exception is the First Republic, when these terms are relatively balanced.

The most balanced period in terms of legislative technicalities can be described as the First Republic, continuing more or less in the Austrian tradition. The vocabulary of the First Republic consisted of one-third new words, one-third Austrian, and one-third an intersection of Austrian and First Republic words. The Lidodemo period did not completely abandon the tradition of the First Republic, it strengthened repression and is characterized by an extreme overproduction of secondary and especially tertiary regulations. A fundamental break occurred after 1960, when we turned away completely from the First Republican and Austrian traditions. Normalization did not change anything in principle on the legal order of the Socialist Reform period, except that the legislative power declined significantly, the legal order did not change and if it did it was too late. At the level of the structure of distances, the Capitalist Reform regime seems to “go back” in time. It is particularly negative about the period of Socialist Reform and Normalization. However, it does not go back to the First Republic either. In principle, all previous periods are hostile to Capitalist Reform. The same structure of distances is adopted by the Chaotics, with the exception of the Capitalist Reform, which is closest to the Chaotics. The post-2000 regime is extreme on most parameters. It has multiplied the production of amendments to the point of destabilizing the regime. It has introduced language that is eclectic, adopting terminology from all periods. Although it distances itself from Normalization, the results are similar. Normalization was passive, Period of Chaos is hyperactive. Chaotics created a system with the highest degree of regulation, not in terms of the number of regulations, but in terms of their scope. Instead of classical legal norms, they produce lists and pseudo-technical norms that usually express the interests of specific groups. Chaotics “believes” in the omnipotence of law and uses it as a power tool to enforce ad hoc changes with a preference for casuistic procedures. They do not perceive the law as a whole and do not pay attention to analyses of its impact, which is not really possible given the frequency of amendments. Law is thus transformed from the rules of the game into a means of power.

A secondary, but in our opinion essential, issue is to prove the possibility of creating a complete dictionary of atomic terms of the Czech legal system. The degree of complexity of this task is manageable, which we have

calculated. It will be necessary to refine the categorization and create a legal categorization of contexts. A complete dictionary of atomic terms is the first step towards constructing networks and modelling the functioning of individual regimes. This is the way to build an operational theory of law that is capable of operating on real data.

We have not gone into forecasting. Suffice it perhaps to say that we have found nothing to suggest that the situation is about to improve. However, if we went through 7 different legal regimes in the 20th century, it is very unlikely that we will make do with one in the 21st century.

Key words

Czech legal order – legislation inflation – legal language – legal terms – modifications of legislation

Metamorfózy českého právního řádu od roku 1918 do roku 2022

František Cvrček

Publikace vznikla s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Ústavu státu a práva AV ČR, v. v. i., RVO: 68378122.

Vydal Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i., Národní 18, 110 00 Praha 1,
v Praze v roce 2025.

www.ilaw.cas.cz

První vydání, 750 stran

Jazykové korektury: Hana Roubalová

Redakce: Veronika Hejlová

Vedoucí redakce: Zdena Žáčková

Grafický návrh obálky: Tamdem, grafické studio

Typografická úprava: Jakub Pokorný

ISBN 978-80-87439-76-0 (váz., Ústav státu a práva AV ČR)

ISBN 978-80-87439-77-7 (PDF, Ústav státu a práva AV ČR)

Doc. JUDr. František Cvrček, CSc., je vědeckým pracovníkem Ústavu státu a práva AV ČR, kde působí od roku 1981. Je žákem profesora Viktora Knappa. Věnuje se teorii práva, právní informatice a teorii legislativy. V současnosti vede Centrum pro výzkum právního jazyka v Ústavu státu a práva AV ČR a je vedoucím katedry teorie práva na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni. F. Cvrček napsal desítky článků a šest monografií. Pod jeho vedením vytvořil tým spolupracovníků originální software LEGSYS, Právníký elektronický slovník (PES) a AcademicLex. Společně s JUDr. Františkem Novákem, CSc., vytvořili databázi sloužící pro vědecký výzkum, na které pracovali od roku 1985. Tyto projekty byly podpořeny granty Evropské komise, Grantovou agenturou ČR, Akademií věd a Ministerstvem školství a tělovýchovy ČR. Všechny projekty byly založeny na rozsáhlých datech s použitím metod právních, lingvistických a informatických.

Kniha analyzuje český právní řád za posledních více než sto let. Výzkum se opírá o data zpracovávaná od roku 1985 v Ústavu státu a práva AV ČR. Autor dochází k rozpoznání sedmi právních režimů na úrovni metadat, slovníků a právních termínů a sleduje obecné trendy a trendy charakterizující jednotlivé režimy. Výsledky posledního období, zejména po roce 2000, které autor nazývá obdobím chaotů, jsou více než tristní. Přitom nic nenaznačuje, že by bylo možno očekávat v blízké budoucnosti pozitivní změny. Pokud si však i díky této publikaci uvědomíme reálný stav našeho právního řádu, naskytá se naděje, že tento stav můžeme změnit.

ISBN 978-80-87439-77-7

9 788087 439777